PROVERBELE ROMÂNILOR

CAPITOLU XX

ASEMĔNĂRĬ [1]

Asemĕnările la vorbă înţelegere ne dă bună.

Pentru Audire

Aude ca un surd.
Ca o veste ce alérgă dĕ colea până colea (sĕ aude).
Ca o vîjîitură dĕ móră (sĕ aude).
Ca urletul dĕ lupĭ (urît sĕ aude).
5 Ca glasul dĕ trîmbiţă (dĕ dĕparte sĕ aude).
Ca sunetul pĕ văĭ (sĕ aude).
Ca sunetul dĕ clopot, când sună în vînt slobod (sĕ aude).
Ca trîmbiţa când strigă (dĕ dĕparte sĕ aude).

Pentru Avere

Averea ca o baltă, cum ĕĭ facĭ un şănţuleţ, tótă sĕ scurge.
10 Averea celor maĭ micĭ, la ceĭ maĭ marĭ trece, ca apele cele maĭ micĭ când în cele maĭ marĭ ape sĕ varsă.
Averea celuĭ scump, ca un ban îngropat, ce nicĭ un folos aduce.

[1]) Acest capitol nu coprinde de cât asemĕnările adunate de Iordache Golescu, păstrându-se ordinea după care sunt aşezate în manuscris.

Cel ce-a dobândit co-a luĭ muncă avere, acela ş'o ĭubesce ca muma pĕ copiĭ.
Ca cel-ce în casă are numaĭ ceea ce e pĕ dînsul.
Nesăţiosul la avere sĕ poticnesce pĕ negândite, ca cel ce sĕ rugà la Dumneḑĕŭ să-ĭ dea multă avere şî Dumneḑĕŭ i-a hotărît ca orĭ-ce va luà în mână să sĕ prefacă în aur, până ce a murit dĕ fóme.
15 Cel ce adună şî îngrópă avere piste avere, s'asémĕnă ca albina, ce pentru alţiĭ umple căsuţele dĕ miere.

Pentru Ajutare

Ajutorul când pĭere, ca pânza corăbieĭ când sĕ rupe.
Ajutorul la vreme când nu sĕ face, ca pâĭnea ce daĭ celuĭ vinovat, când ĕl duc la spînzurătóre.
Ca un gard fără proptea, cel fără ajutor.
Ca rooa pĕ pămînt, când plóĭa nu ne ajută.
20 Până cu maĭ mult, putem şî cu maĭ puţin să ajutăm, ca copilul ce până a începe a grăi, póte balbuţì.
Cel ce la vreme nu ajută, ca un vrăjmaş dĕ faţă sĕ arată.
Cel ce n'ajută la vreme, ca cel ce după plóĭe vine cu iepingéoa.
Cine va să ajută pĕ altul, ca când ar fi ajutat pĕ sine.

Pentru Acoperire

Acoperă pĕ toţĭ, ca cu o aripă mare.
25 Ca óla acoperită, ce nicĭ un gunoiŭ cade în ea.
Ca o haĭnă ce acoperă orĭ-ce urîcĭune a trupuluĭ.
Ca un copaciŭ mare, ce acoperă pĕ ceĭ maĭ micĭ cu crăcile luĭ.

Pentru Alergătură

Alérgă ca cu poştea.
Alérgă ca la colacĭ.
30 Alérgă ĭute ca fulgerul.
Ca ogarul, când alérgă după ĭepure să-l prinḑă.
Ca uliul după puĭ (alérgă).
Ca un mistreţ când alérgă asupra vînătoruluĭ cu dinţiĭ ascuţiţĭ.
Ca vulturul după păsĕrĭ (alérgă).
35 Ca vînătoriĭ după prepeliţe (alérgă).
Ca gaĭa după puĭ (alérgă).

Ca calul, când aruncă frîul din cap, alérgă, sare, fuge pĕ câmpurĭ şi cóma ĕĭ saltă în lăturĭ.

Ca curuĭul când sĕ slodóde din mână şî după prepeliţe alérgă sburând.

Ca călugăriĭ la morţĭ (alérgă)

40 Ca căruţa lu Ilie alérgă trăsnind pîn norĭ.

Ca câĭnele ce alérgă într'o parte şî într'alta şî d'a dreptul nicĭ cum merge.

Ca câĭniĭ după căprióre (alérgă).

Ca câĭniĭ şî vînătoriĭ, când vĕd ĭepurĭ, căprióre, alérgă ca nisce turbaţĭ, să-ĭ aducă pĕ toţĭ legaţĭ.

Ca la un mort ceĭ săracĭ pentru fácliĭ şî colacĭ (alérgă).

45 Ca la pomană (alérgă).

Ca lupiĭ după turme, când sûnt leşinaţĭ (alérgă).

Ca leul, când alérgă turbat după vînat.

Ca mieiĭ, când alérgă sărind şî behăind după mumele lor, dĕ la păşune viind.

Ce mieiĭ, când lupiĭ sĕ ĭeaŭ după eĭ, alérgă şî sĕ strîng p'împrejurul oilor, tremurând dĕ frică.

50 Ca rótele, când tare alérgă la căruţa dĕ poşte, una sare în vînt şi alta pĕ pămînt.

Ca cel-ce încură calul, alérgă când înainte, când înapoĭ.

Ca cerbul, când ságéta dĕ dĕparte ĕl lovesce, alérgă, sare, sĕ pĭerde prin pădurĭ, ca să scape.

Pentru Alegere

Alege ca vîntul gunóĭele din bucate.

Cine tot alege, ajunge să ĭea d'arîndu, ca cel ce culege.

Pentru Alinare

55 Ca balsamul, când sĕ varsă pĕ rănĭ, alină durerea.

Pentru Alunecare

Ca când sĕ dă pĕ ghéţă (alunecă).

Ca pĭetrile la vale, alunecă rostogolindu-se.

Ca pĕ vale alunecă.

Ca cel-ce sĕ lasă la vale pĕ cur (alunecă).

Pentru Albeţe

60 Alb ca zăpada.

Ca crinul când ĕl taĭ, şî dĕ sĕ vestejesce, dar albéţa nu-ĭ lipsesce.
Ca laptele dĕ alb.
Ca pana dĕ lebĕdă alb.
Ca rochea rîndureriĭ albă şî frumósă.
65 Ca flórea crinuluĭ alb.

Pentru Amestecare

Amestecă vorba ca făcăleţul mămăliga.
Ca o corcofélă amestecată.
Ca unt-dĕ-lemnul cu apa, ce nu sĕ amestecă.
Ca chĭagul în lapte (sĕ amestecă).
70 Ca mărarul în bucate (sĕ amestecă).

Pentru Amor

Amorul când sĕ 'nvechesce, ca omul când îmbĕtrânesce maĭ mult în necazurĭ dĕ cât în plăcerĭ trăĭesce.
Amorul când te privesce rĕmâĭ încremenit, că ochiĭ ţi sĕ închid tocma ca la un orb, limba ţi sĕ légă tocma ca la un mut, gura ţi sĕ încleştesce tocma ca la un mort, mintea sbóră şî te lasă ca un pesce prins în plasă.
Amorul când te prinde, ca un crin frumos te vede, ĭar când te lasă, ca şofranul faţa ţe-o lasă.
Dragostea amoruluĭ ca flórea câmpuluĭ, ce îndată pĭere şî nicĭ cum sĕ maĭ vede.

Pentru Amărîcĭune

75 Amar ca otrava — ca fierea — ca veninul.
Ca pelinul dĕ amar.

Pentru Amăgire

Amăgitorul cu amăgirea când te biruĭesce, ca când ţe ar legà şî mâĭnile şî ochiĭ.

Pentru Anĭ

O mie dĕ anĭ, ca ḑioa dĕ ĭerĭ.

Pentru Apucare

Ca dohtoriĭ dĕ vînă apucă, sĕ afle unde-l dóre.
80 Da 'ndĕratele, ca dĕ códă ĕl apucă.

Pentru Apă

Ca apa pĕ câmp, când sĕ popresce din jos, sĕ úmflă, sĕ varsă înapoĭ şî innécă în sus orĭ-ce găsesce pĕ câmp.
Ca apa din munţĭ, când curge la vale, cade din pĭétră în pĭétră, pîn văĭ şî pîn prăpăstiĭ, cu spumă şî cu bĕşicĭ, vîjîĭesce şî plesnesce.
Ca apele ce sapă, rĕstórnă, dărîmă pĕ văĭ şî prin prăpăstiĭ copaciĭ ceĭ maĭ marĭ din munţiĭ ceĭ maĭ nalţĭ.
Ca apele ce rĕstogolesc pĭetrele din munţĭ pĕ văĭ la vale şî prin prăpăstiĭ.
85 Ca apele ce sĕ varsă din munţĭ, umple văile dĕ pĭetre.
Ca apele, ce după ce sĕ varsă s'aduc ĭarăşĭ la matca lor.
Ca o viitură dĕ apă, ce repede sĕ varsă, când noriĭ cad pĕ munţĭ.
Ca lupiĭ ceĭ secetoşĭ, ce alérgă după apă cu gurile căscate cu fălcile muĭete 'n sânge din cărnurile ce-aŭ mâncat.
Ca pĕ marginea apeĭ, stă, sĕ plimbă, sĕ vede.
90 Ca păpăruda cu apă în cap.
Ca raţa pĕ apă.
Ca cel ce sĕ călĕtoresce pĕ mare, móre dĕ sete pĕ apă fără apă în urcior.
Ca cerbul la apă doresce.
Ca căĭnele turbat, ce dĕ apă rĕŭ fuge.

Pentru Apĕrare

95 Apară dĕ arme, ca muma dĕ musce pĕ copil, când dórme.
Nu căţéoa pĕ căţeĭ ce latră şî-ĭ apară, dĕ ceĭ ce vin la eĭ.
Ca căĭniĭ pĕ oĭ dĕ lupĭ ĕĭ apară.
Ca boul, ce cu córnele sĕ apară şî 'mpunge.

Pentru Aprindere

Ca ĭarba dĕ puşcă, ce din cea maĭ mică scântee îndată s'aprinde.
100 Ca un cărbune aprins.
Ca pîzdăriĭ sĕ aprinde.

Ca scânteele pĕ paīe, cum cade le aprinde.
Ca focul, când ĕl bate din tóte părţile vîntul, maĭ tare sĕ aprinde.
Ca focul la herarĭ, aci ĕl veḑĭ că s'aprinde. aci peşin sĕ stinge.

Pentru Arīe

105 Ca o arīe cu ţeftul în mijloc.
Ca o arīe bine bătută.
Ca la arīe, când vîntură, paīele în vînt sĕ duc, īar grâul jos rĕmâne.
Ca la arīe, când sĕ întrec caiĭ prin prejur.
Ca lopata la arīe.

Pentru Aripĭ

Veḑĭ *Aripĭ.*

Pentru Aruncătură

110 Aruncă ca apele nomolul pĕ marginea lor, când mănâncă pĕ subt pămînt.
Unul pĕ altul sĕ aruncă, tocma ca la o luptă.
Ca îrburile pîn gunóīe, staŭ aruncate.
Ca vîntul, ce aruncă şî pĕ ceĭ maĭ marĭ copacĭ jos la pămînt.
Ca vîrtejul dĕ vînt, când pĕ mare sĕ ridică, urcă apa în sus şî dĕ sus jos o aruncă cu trăsnete şî cu plesnete.
115 Ca cu praştia aruncă.
Ca cósa, ce jos aruncă orĭ-ce înainte găsesce.
Ca pescele, când 'l aruncă din undiţă pĕ uscat.
Ca frunzele, când aştéptă vîntul la pămînt să le-arunce.
Ca cel ce s'aruncă în mare şi în fund ajunge.
120 Ca brazdele dĕ pămînt, ce s'aruncă dĕ plug.

Pentru Arĕtare

Ca o fată mare sĕ arată.
Ca curcubeul pĕ cer s'arată.
Ca marfa la prăvălie s'arată.
Ca stéoa la ceĭ pĕ mare sĕ arată.
125 Ca fumul, ce ḑioa negru şî nóptea roşu dĕ dĕparte sĕ arată.

Pentru Arătură

Ca arătura pĕ pămînt ce sĕ vede pîntre brazde.
Ca arătura, ce cu cât maĭ adîncă este, cu atât maĭ mult ne folosesce.

Pentru Arme

Cu arma în mână, ca la rĕsboĭŭ.

Pentru Ardere

Arde ca o făclie — ca o lumînare — ca o masala.
130 Ca un fier băgat în foc (arde).
Ca un foc mare arde, ce anevoĭe sĕ stinge.
Ca într'un cuptor (arde).
Ca jăraticul dĕ foc (arde).
Ca căldura cea mare din luna luĭ Coptor (arde).
135 Ca lemnele cele uscate (arde).
Ca para foculuĭ arde.
Ca pîrjólele, când sĕ daŭ dĕ o parte şî dĕ alta, cel ce le privesce vede un câmp arḑênd dĕ la un cap până la altul.
Ca sórele arde.
Ca flacăra dĕ pîrjol, ce arde şî mistuĭesce orĭ-ce înainte găsesce.
140 Ca flacăra dĕ foc arde.

Pentru Asemĕnare

Ómeniĭ, ca degetele, nicĭ unul cu altul s'asémĕnă.

Pentru Ascultare

Ascultă cu urechea, ca stréja dĕ vrăjmaşĭ.
Ascultă cu urechea, ca cel în bănuĭelĭ.
Ca cel ce-şĭ blestemă césul şî nimenĭ ĕl ascultă.
145 Ca bróscele, ce tóte ocăcăesc d'odată şî nicĭ una ascultă.
Când strigĭ şî nimenĭ te ascultă, ca când aĭ bate toba la urechea celuĭ surd.

Pentru Ascundere

Ca o pecete ţine ascuns.

Ca în cămară ascuns șade.
Ca în fundul măriĭ șade ascuns.
150 Ca un hoț pîn ascuns.
Cel fără ascundĕtóre la vreme dĕ nevoĭe, ca șórecele fără gaura, ce 'ndată ĕl prinde pisica.

Pentru Ascuțitură

Ascuțite ca unghiile dĕ pisică.
Ca un briciŭ dĕ ascuțit.

Pentru Atîrnare

Atîrnat ca un cârnat.
155 Ca o cĭochină — ca un cârlig, dĕ care sĕ atîrnă orĭ-ce e dĕ trebuință.
Ca un cățel cu urechile atîrnate.
Ca cumpĕna, cât dĕ dréptă fie, un paiŭ dĕ veĭ pune, la o parte maĭ mult atîrnă în jos.
Ca la cumpĕnă, într'o parte șî într'alta atîrnă.
Ca pómele pîn pomĭ staŭ atîrnate.
160 Ca spanga dĕ brîŭ s'atîrnă.
Ca cel în spînzurătóre, ce-ĭ atîrnă picerele.
Ca cel ce se atîrnă dĕ cumpĕnă, ca un spînzurat.
Ca dĕ códă atîrnat.

Pentru Afînare

Afînat ca puful.

Pentru Ace

165 Ca cusătorul cu acul în mână.

Pentru Aburĭ

Ca aburul după apă ĭese — sĕ ridică — sĕ vede.

Pentru Adormire

Ca doĭca, când pĕ copiĭ 'ĭ-adórme numaĭ îndată cu cântece dĕ somn.

Pentru Adunare

Ca albinele la fag s'adună.
Ca vîrtejul dĕ vînt, ce adună pîn prejur orĭ-ce înainte găsesce.
170 Ca corbiĭ la stîrv s'adună.
Ca când culege la vie, strînge — adună d'arîndu.
Ca muscele la scârnă s'adună.
Ca furnicele când adună merinde pentru ĭérnă.
Ca furnicele la moşoroiŭ s'adună.

Pentru Aducere

175 Ca potopul, când vine, aduce cu el orĭ-ce înainte găsesce.

Pentru Aducere aminte

Ca cel ce sĕ scólă (din somn), dupĕ ce ĕşĭ frécă ochiĭ, ĕşĭ aduce aminte dĕ cele ce-a vĕḑut în somn.
Ca cel ce-şĭ aduce aminte dĕ cele maĭ dĕnainte.

Pentru Adĕvĕr

Adĕvĕrul în adĕvĕr scapă din judecată, precum cele trecute din mintea nóstră.
Adĕvĕrul ca ochĭul, cum ĕl legĭ, nu-l maĭ veḑĭ.
180 Adĕvĕrul ca lumînarea, până nu sufli 'n ea, nu-şĭ pĭerde lumina sa. Aşa şî adĕvĕrul, până nu-ĭ suflă mincĭuna, el nu sĕ stinge.
Cu adĕvĕrul, cu îndurarea, cu blândeţele şî cu dragostea te-asemenĭ cu Dumneḑĕŭ.
Adĕvĕrul cu mincĭuna, ca câĭnele cu pisica.
Când adĕvĕrul sĕ ivesce, atuncĭ mincĭuna sĕ risipesce, ca întunerecul când sórele rĕsare.
Mincĭuna, ca norul, întunecă adĕvĕrul, ĭar buna înţelegere, ca sórele, ĕl descoperă.
185 Precum orĭ-ce dobitoc sĕ ţine dĕ cel asemenea luĭ, aşa şî adĕvĕrul dĕ cel adĕvĕrat.
Cel ce-şĭ ascunde adĕvĕrul sĕŭ, ca cel ce-şĭ îngrópă aurul şî argintul sĕŭ.

Pentru Adăpostire

Ca într'o câmpie mare, când vedĭ vre-un copaciŭ, alergĭ la el să te adăpostezĭ.
Ca la umbră să adăpostéză.

Pentru Adîncime

Ca o ocnă adîncă.
190 Ca un puţ maĭ adînc.

Pentru Aşĕzare

Ca cărămiḑile pĕ zid, una piste alta sĕ aşază.

Pentru Aşteptare

Ca câĭnele ce aştéptă cu picerele plecate, cu gâtul lungit, cu ochiĭ sclipiţĭ, cu gura căscată o îmbucătură dĕ la masă să'ĭ caḑă.
Ca cel-ce aştéptă la uşa celuĭ maĭ mare.
Ca cel-ce aştéptă la masă străină, maţele ĕĭ chĭorăĭesc dĕ fóme până ce aude: «*poftim la masă*».
195 Ca cel ce'l ĭubesce sócră-sa, ĕl aştéptă cu masa.

Pentru Engherĭ

Ca engheriĭ după câĭnĭ.

Pentru Ĭubire

Ca câĭnele cu pisica sĕ ĭubesc.
Ca muma bună pĕ copiĭ nimenĭ ĭubesce maĭ mult.
Ca nisce fraţĭ sĕ ĭubesc.
200 Ca şóreciĭ cu pisica sĕ ĭubesc.
Te ĭubesce ca musca.
Şĭ cel maĭ tare dĕ suflet, când pĭerde ceea ce ĭubesce, ca céra sĕ topesce.

Pentru Ĭubire dĕ cinste

Ĭubirea dĕ cinste te îmbată tocma ca vinul.

Pentru Ĭubitorĭ dĕ argint

Ĭubitorul dĕ argint nicĭ cum sĕ satură dĕ argint, ca cel dĕsfrînat dĕ cele maĭ marĭ plăcerĭ.

Pentru Iuţéla, Iuţime şî Iuţĭ

205 Iute ca ardeĭul.
Iute ca oţetul.
Iute ca săgéta.
Iute ca fulgerul.
Iute cu tóte fără milă nu sé pot învoi, ca pĭétra cu pĭétră fără var nicĭ cum sĕ póte lipi.
210 Cel ĭute cu ĭuţéla sa pĕ sine maĭ mult vatĕmă, ca oţelul cel tare ce vasul sĕŭ ş'ĕl vatĕmă.

Pentru Iuda

Iuda, ca ţînţarul, cu cântece te sărută, când la altul te vinde.
Ca muşcătura dĕ şarpe nicĭ o muşcătură maĭ dulce, dar pré curînd din lume te duce. Aşa şî sărutarea dĕ Iudă.

Pentru Ivélă

Se ivesce ca zorile.

Pentru Isvóre

Ca o fântână isvoresce.
215 Ca o fântână fără isvor.
Ca un isvor dulce, ce din vîrful munţilor curge.
Ca zăpada când sĕ topesce şî rîurĭ din munţĭ la vale isvoresce.

Pentru Isbitură, Lovitură i Pocnitură

Ca corăbiile, când dĕ vînt sĕ bat, una cu alta rĕŭ sĕ isbesc şî una pĕ alta rĕŭ sfăramă.
Ca marea, când isbesce în malurĭ dĕ dĕparte cu valurĭ ca

nisce munţĭ, sĕ întórce înapoĭ şî ĭarăşĭ isbesce cu sgomote şî plesnete.

220 Ca plopiĭ când sĕ bat dĕ vînt, unul cu altul tare sĕ isbesc.

Aştéptă pocnitura, ca porcul muchea toporuluĭ.

Unul pĕ altul sĕ lovesc, tocma ca la rĕsboĭŭ.

Ca o săgétă drept lovesce.

Ca unghişóra la cal, ce la ochĭ ĕl lovesce.

225 Ca un copaciŭ mare, ce cu crăcile acoperă o câmpie întrégă, cum ĕl lovescĭ cu toporul, ĕl veḑĭ lungit pĕ pămînt şî 'n vecĭ nu sĕ maĭ scólă.

Ca cocoşul dĕ puşcă, când stă gata să lovéscă.

Ca lovitura dĕ cĭocan nicĭ o lovitură maĭ grea.

Ca la ţintă lovesce.

Ca pĕ porc cu toporul în cap ĕl pocnesce.

230 Ca praştia când sĕ 'nvĕrtesce şî dĕ dĕparte te lovesce.

Ca săgéta la semn lovesce.

Ca cel ce cu sburătura în mână gata să te pocnéscă.

Ca cel cu capul dĕ pĭétră sĕ lovesce.

Pentru Isbânḑĭ

Intre isbândă şî între mórte, ca între nicovan şî cĭocan.

Pentru Iconomĭ şî Iconomie

235 Cel iconom păstréză ca croitoru cel bun, ce nicĭ un petic pĭerde.

Cel fără iconomie, ca un sac fără fund.

Pentru Inimă

Inima fără nădejde, ca săgéta fără arc.

Gâtlejul cu gustul sĕŭ alege bucatele cele bune din cele rele; aşà şî inima cu cugetul rĕŭ alege adĕvĕrul din mincĭună.

Ca inima pătimaşă, nimic alt pĕ lume.

240 Precum inima poftesce, aşà şî sufletul doresce.

Precum pomul sĕ cunósce din rodul ce scóte, aşà şî inima omuluĭ din cugetul sĕŭ.

Precum faţă cu faţă nu s'asémĕnă vre-odată, aşà nicĭ inimă cu inimă.

Precum duhul la multe ideĭ te duce, aşà şî inima te face la multe să rîvnescĭ.

Pentru Interes

Interesul înghite orĭ-ce dar, fie mare, fie mic, precum marea orĭ-ce gârlă.
245 Fără interes maĭ nimenĭ ĕţĭ ajută, ca móra ce, până nu o ungĭ la fus, nimic ĕţĭ macină.
Cine pentru un mic interes sĕ vîră în cele maĭ marĭ primejdiĭ, ca cel ce ĕşĭ bagă mâna în uleĭŭ cu mĭere pentru puţină mĭere mâna împunsă ş'o scóte.

Pentru Intrare

Ca apa, ce intră pîn orĭ-ce găurice.
Ca untura, ce intră pîn pĭelea omuluĭ.
Ca un fum, când ĕţĭ intră în ochĭ şî pĕ nas.
250 Ca sarea la bucate, intră în tóte.
Ca şóreciĭ pîn găurĭ intră.

Pentru Intriganţĭ

Intrigantul la împĕrăţie ca furtuna pĕ mare.

Pentru Isteciune şî Isteţĭ

Isteciunea la duh, ca frumuseţea la obraz.
Precum fĭer pĕ fĭer ascute, aşà şî isteţ pĕ isteţ, maĭ isteţ ĕl face.

Pentru Idolĭ

255 Ca un idol, ce gură are dar nu grăĭesce, ochĭ are dar nu vede, urechĭ are dar nu aude, nărĭ are dar nu mirósĕ, mâĭnĭ are dar nu pipăie, picere are dar nu umblă.

Pentru Işire

Ca năduşéla din om (ĭese).
Ca dintr'o gură de coptor (ĭese).

Pentru Oĭ

Ca óĭa, ce şĭ te îmbracă şĭ te hrănesce.
Unul după altul sĕ ĭea, ca oile după capre.
260 Ca o óĭe la junghere merge — sĕ duce — sĕ plécă.
Ca oile când cĭobanul sĕ isgonesce, una apucă într'o parte şĭ alta într'altă parte, risipindu-sĕ pĕ câmp.
Ca oile, când behăĭesc, pe lângă mieiĭ lor.
Ca turmele dĕ oĭ pĕ munţĭ, când le vedĭ păscênd.

Pentru Ooĕ

Ca oul gogoneţ.
265 Ca oul roşu la Pasce.
Ca oul, până nu sĕ clocesce, puĭ nu scóte.
Ca oul, ce nu póte sta în cur, până nu-l veĭ sparge.
Ca ooĕle la Pasce, când sĕ cĭocnesc.
Ca ooĕle dĕ aspidă, ce vasilisc scot din ele.
270 Ca la Pasce, cu ooĕ roşiĭ în mână.

Pentru Ochĭ

Ochĭul omuluĭ nesăţios la vedere, cu o uĭtătură lată, ca ĭadul la pericĭune, cu gura căscată.
Ĕşĭ întórce ochiĭ ca un balaur când sĕ mânie şĭ sĕ uĭtă pîn prejur cu cea maĭ mare grozăvie.
Ca ochiĭ dĕ vultur, ce sĕ uĭtă pîn prejur cu grozăvie nespusă să vadă, să ochéscă pĕ cel ce-a aruncat săgéta asupra luĭ.
Ca gaĭa la ochĭ sĕ dă.
275 Ca chiclops cu un ochĭŭ.
Ca corbiĭ la ochĭ alérgă.
Ca leul când sĕ mânie, ĕşĭ întórce ochiĭ.
Ca lumina ochĭuluĭ.
Ca cel cu săpunul pĕ ochĭ, când ĕl la pĕ cap, strînge cât póte ochiĭ.
280 Ca cel bét, cu ochiĭ roşiĭ.
Ca scânteele dĕ foc, ochiĭ ĕĭ scânteesc.
Ca boul dĕ jug când i sĕ umflă ochiĭ.
Cu ochiĭ în jos, că cel osîndit — ca cel smerit — ca cel ruşinos.
Cu ochiĭ în pămînt, ca mirésa când gobesce.
285 Cu ochiĭ roşiĭ, ca dĕ câĭne.
Cu ochĭ o sută, ca un Argos.

Cu ochĭ ca dĕ cĭócă.
Cu ochĭ ca dĕ şoim.

Pentru Ocărĭ

Ca muĭerile maĭ lesne, nimenĭ nu sĕ ocărĕsc.
290 Ca muĭerile ce s'ocărĕsc, la uliţe când sĕ 'ntîlnesc.

Pentru Ocârmuire, Ocârmuitorĭ şî Cârmă i Cârmaşĭ

Ocârmuirea cea rea, ca focul din pădure, ce şî verde şî uscate fără deosebire arde şî folosul din urmă cenuşa ce-ĭ rĕmâne.
Ocârmuitorul fără norod, ca un cap fără trup.
Ca o corabie fără cârmaş, ce dĕ vînturĭ sĕ aruncă într'o parte şî într'alta.
Ca o corabie fără cârmă, ce nu sĕ póte cârmui.
295 Ca cel ce cu o cârmă tótă corabia întórce orĭ în cotro voĭesce.
Ca ţapul, ce cârmuĭesce tótă turma la păşune.
Fie ţéra cât dĕ bună dar fără ocârmuitor, ca carul cel maĭ bun dar fără proţap.

Pentru Olarĭ

Ca olarul, unde va acolo pune códa.
Ca olarul, ce dintr'un pămînt şî chip dĕ om face, şî vase próste.
300 Ca lutul în mâna olaruluĭ, ce va face din el.

Pentru Om

Atât omul cât şî slava luĭ, ca flórea câmpuluĭ, îndată înfloresce, îndată sĕ şî vejtejesce.
Acela este om care sĕ plécă vremiĭ, ca ĭérba vîntuluĭ când o plécă la pămînt.
Omeniĭ vin şî sĕ duc, ca florile după câmp, una cade şî alta 'n loc peşin sĕ vede pĕ loc.
Omul iscusit s'arată ca un cuţit, ce taĭe în drépta şî în stânga dar lesne sĕ frânge când împotrivă isbesce.
305 Omul ĕşĭ schimbă mintea ca o haĭnă în tóte ḑilele.

Omul în lume ca la o comedie vine, vede şî sĕ duce.
Omul în lume cât trăïesce ca fusul sĕ învîrtesce, d'aceea orĭ-ce greşală lesne dĕ el sĕ lipesce.
Omul în lume sĕ dă ca pĕ ghéţă; până ce sĕ ţine drept, merge şî el maĭ bine; cum sĕ plécă la o parte, cade şî-şĭ sparge capul.
Omul îndrăsneţ s'arată ca un măreţ.
310 Omul, ca ïérba ḑilele luĭ, aci înverḑesce, aci sĕ vejtejesce.
Omul ca ïérba sĕ usucă.
Omul ca oul, cum ĕl atingĭ, îndată sĕ sparge.
Omul ca o maïmuţă; ce vede la altul, aceea şî el face.
Omul ca o mincïună în lume sĕ arată.
315 Omul ca o trestie dĕ orĭ-ce vînt sĕ clatină, cu mintea luĭ însă la orĭ-ce vînt sĕ 'mpotrivesce.
Omul ca o bĕşică, pïere cum sĕ sparge.
Omul ca o bĕşică ce e plină dĕ vînt şî ïarăşĭ dĕ vînt sĕ sparge.
Omul ca umbra, îndată pïere cum ĕĭ lipsesce lumina.
Omul ca un al doilea Dumneḑĕŭ celor după pămînt.
320 Omul ca un suflet c'un mort în spinare, ce-l pórtă ca p'un orbeţ.
Omul ca vremea, când veselă, când turburată.
Omul ca lumĕnarea, când luminéză atuncĭ sĕ sfirşasce.
Omul ca plosca, nu sĕ caută pĕ din afară ci ce înlăuntru are.
Omul ca flórea câmpuluĭ, una înfloresce şî alta sĕ vejtejesce.
325 Omul ca dobitocul, cel maĭ slab sĕ supune la jug, cel maĭ tare nicĭ cunósce ce e jugul.
Omul cu cap uşor sĕ învîrtesce ca un mosor.
Omul cu nicĭ o sciinţă împodobit, ca un lemn necioplit.
Omul când dórme, ca un mort sĕ înţelege.
Omul la tinereţe, ca calul fără frîŭ.
330 Omul la bĕtrâneţe dĕ tot sĕ oţeţesce, ca vinul din butie, când pĕ sfîrşit este.
Omul, maĭ slab ca o flóre şî maĭ tare ca o pïétră.
Omul mare sĕ vede prin slujba ce'n mână are, ca cele ce prin sticlă le veḑĭ maĭ marĭ dĕ cât sûnt; cum le veḑĭ fără sticlă, le veḑĭ micĭ dĕ tot.
Omul muncitor, ca un lemn roditor.
Omul neînvĕţat, ca un lemn neîndreptat.
335 Omul neînţelegĕtor, ca un vas găurit, în care orĭ-ce bagĭ curge pĕ jos nepoprit.
Omul nespoit, ca un oŭ clocit.
Omul pĕ lume sĕ 'nţelege ca o umbră dĕ vis.
Omul, până nu sĕ dĕdă, slujbă bună nu isprăvesce, ca puşca, până nu sĕ vlăguïesce, slujbă bună nu sĕvîrşesce.
Omul precum sĕ vede, aşa a fi sĕ crede.

340 Omul fără minte îndată sĕ poticnesce, ca calul fără potcóvă.

Omul fără muïere, ca un om fără cămaşă.

Omul fără nicï o patimă, ca un idol dĕ pïétră.

Omul fără nicï un dar, ca a fidea cu apă.

Omul fără 'nvĕţătură, ca un sufloiŭ fără fóle.

345 Omul fără 'nvĕţătură, ca pămîntul ce, fără lucrător, sĕlbatic rĕmâne.

Omul fără socotinţă, ca carul fără proţap.

Omul fără boï, ca cïobanul fără oï.

Omul ce n'are casă, ca pasărea ce n'are cuïb, unde însĕréză acolo dórme.

Omul ce nu cunósce ce e bun şî ce e rĕŭ, ca orbul ce nu cunósce ce e alb şî ce e negru.

350 Omul blând, ca apa lină.

Omul din slujbă, ca pomul din pómă, sĕ cunósce dĕ este bun saŭ dĕ este rĕŭ.

Omul după graïŭ, ca clopotul după sunet, îndată sĕ cunósce.

Omul dĕ nimic bun, ca o carne cu ochï.

Omul dĕpărtat dĕ societate, ca un dobitoc sĕlbatic, ce dĕ pustiï are parte.

355 Omul şî pofta ca ïadul nesăţióse.

Ca vitele la măcelărie omul la mórte merge, când în rĕsboïŭ intră.

Ca frunzele din copaciŭ, ce una cade şî alta ïese, aşà şî omul, unul sĕ nasce şî altul móre.

Maï lesne sĕ schimbă omul din bun în rĕŭ dĕ cât în bun din rĕŭ, ca focul în cenuşă, ïar nu cenuşa în foc.

Precum aurul şî argintul sĕ cercetéză prin lămurire dĕ foc, aşà şî omul prin gura celor ce-l laudă.

360 Precum calul cel neînvĕţat, cum ĕl atingï cu bicïul pĕrul i sĕ sbîrlesce, pĕ nas sforăesce, capul în pïept ş'ĕl pune, din picere asvîrlă, sare şî alérgă, nevrênd să sĕ supuïe şî gonind scăparea sa; ïar cel învĕţat şî bice suferă şî cïomage pĕ spinare şî loviturï dĕ pintenï dĕstule în pântece, aşà şî omul sĕlbatic, cu cel domesnic.

Precum pomul din rodul luï sĕ cunósce dĕ este bun saŭ dĕ e rĕŭ, aşà şî omul din faptele sale.

Pentru Omor

Ca engheriï pĕ câïnï omóră.

Ca vasiliscul, ce omóră numaï cu o uïtătură.

Ca la măcelărie înjunghe şî omóră.

365 Ca lupul când intră în mijlocul oilor, mușcă, omóră și aruncă câte oï apucă într'o parte și într'alta.
Ca pĕ porcï cu toporul, în cap lovindu-ï ĕï omóră.
Ca boul, ce îndată sĕ întinde pĕ pămînt, când în gât ĕï bagă cuțitul șî'l omóră.
Ca șarpele pĕ vultur când l'a strîns dĕ gât, ïar vulturul la pămînt mort l'a aruncat, cum s'a scuturat.

Pentru Orînduïală

Cel ce ïese din orînduïala luï îndată scapătă, ca carul din șleaŭ când ïese, îndată sĕ sfăramă.

Pentru Orbï

370 Ca orbul cu pipăitul găsesce șî nemeresce.
Ca orbul, când a luat pĕ ologul în spinare, unul arĕtà drumul șî cel-l-alt umblà.
Ca orbul la lumină rîvnesce.

Pentru Osîndă

Ca cel nevinovat când sĕ osîndesce.
Ceï ce osîndesc pĕ ceï nevinovațï, ïar pĕ ceï cumplițï îndată ĕï ïértă, ca cel-ce pĕ gaïe lesne o ïértă, ïar pĕ porumbiță rĕŭ o chinuïesce.

Pentru Ostașï

375 Ca ostașul, cu pușca într'o mână șî cu sabia într'alta.
Ca ostașul, când sĕ înarméză.

Pentru Ostenélă

Ca furnica, ce fără nicï o putere, ci numaï cu ostenéla ĕșï adună dĕ hrană pentru ïérnă.
Ca cel ostenit, când dă dĕ odihnă.
Ca boul când cade ostenit dĕ la jug, suflă lungit pĕ pămînt.

Pentru Otravă

380 Ca otrava dĕ amar.
Ca otrava dĕ aspidă.

Pentru Obraz

Cu dres pĕ obraz, ca o casă spoită.

Pentru Obraznicĭ

Obraznicul ca câĭnele, unde găsește ușa dĕșchisă, acolo intră.
Obraznic ca câĭnele, dă-l veĭ lăsa sub pat, el sĕ suĭe în pat.
385 Obraznic ca porcul.

Pentru Odrasle i Odrăslire

Ca odraslele pĕ lângă copaciŭ.
Ca copaciul, ce sĕ taĭe șî ĭarășĭ odrăslesce.

Pentru Uĭtare

Ca un mort, ce dĕ toțĭ sĕ uĭtă.
Ca cel ce sĕ duce fără nicĭ un nume, lesne sĕ uĭtă.
390 Sĕ uĭtă ca ceea ce intră în pămînt.

Pentru Uĭtătură

Ca un balaur, când ĭese din gaură, capul în sus ș'ĕl ridică șî grozav sĕ uĭtă, întorcêndu-șĭ ochiĭ într'o parte șî'ntr'alta.
Ca în oglindă sĕ uĭtă.
Ca copilul ce sĕ uĭtă l'ale maiciĭ sale brațe.
Ca la semn chiorîș sĕ uĭtă.
395 Ca leul ce, șî în lanț fiind, sĕ uĭtă ca un voĭnic.
Ca ponevoșiĭ, ce într'o parte sĕ uĭtă șî într'alta vede, că cruciș sĕ uĭtă.
Sĕ uĭtă chiorîș ca un vînător.
Ca șoimiĭ sĕ uĭtă.

Pentru Ulĭ

Ca uliul, când alérgă ĭute după porumbĭ, s'aruncă șî ĭeà în

ghĭare pĕ cel ce'l póte prinde şî în vînt ĕl sfâşîe fără nicĭ o milă, unde maţele le veḑĭ că-ĭ atîrnă după el.

Pentru Umblet

400 Umblă ca un măreţ.
Umblă ca miresele.
Umblă ca pĕ pioă.
Umblă ca raţele.
Umblă ca cel rătăcit.
405 Ca în cârjĭ umblă.
Ca caprele pĕ munţĭ, în vîrful piciórelor umblă.
Ca cu ooĕ în pólă umblă.
Ca c'o bubă cóptă umblă.
Ca corabia pĕ apă umblă şî nu sĕ cufundă.
410 Ca cu picĭorónge umblă.
Ca curcanul când sĕ umflă şî-şĭ dĕschide códa, umblă măreţ, îmbufnând şî pufuind.
Ca la Crăciun cu colindeţul din casă 'n casă umblă.
Ca lupiĭ pĕ lângă oĭ umblă.
Ca melcul cu casa în spinare umblă.
415 Ca paraoa din mână în mână umblă.
Ca p'o mare fără vînt (umblă).
Ca p'o potecă umblă.
Ca pĕ pod umblător (umblă).
Ca pluta pĕ apă (umblă).
420 Ca sania pĕ uscat (umblă).
Ca cele dĕ p'împrejur, când alergĭ cu trăsura, sĕ pare că ele umblă.
Ca ţiganiĭ dĕ laie, cu cortul în spinare (umblă).
D'andĕratele ca racul (umblă),

Pentru Umbră

Ca o umbră dĕ măgar, — ca un lucru dĕ nimic — prost dĕ tot.

Pentru Unelte

425 Unelta după meşter, ca săgéta după săgetător.
Meşter fără unelta, ca vînător fără puşcă.

Pentru Unire

Ceĭ uniţĭ, ca sfóra întreită, maĭ mult ţine.

Ceĭ împreună uniţĭ şî cu dragoste legaţĭ, ţepenĭ şî tarĭ pururea vor fi, până ce nu sĕ vor dĕspărţi, tocma c'a cea legătură mare dĕ nuiele, ce mulţĭ sĕ încercà, dar nimenĭ în parte o puté frânge, până erà legată; cum o dĕspărţiră, bucăţĭ bucăţĭ o făcură.

Pentru Unul

Unul ca nicĭ unul.
430 Toţĭ ca unul.

Pentru Umflare

Umflat ca un burduf.
Umflată şî grósă tocma ca o Geamală.
Umflăturile pĕ trup, ca movilile pĕ câmp.
Ca o gogóşă umflată.
435 Ca o bĕşîcă umflată.
Ca pânzele dĕ corabie, ce sĕ umflă sburând, când vînturile le bate dintr'o parte şî dintr'alta.
Ca foile când suflă 'n foc, una după alta sĕ umflă pĕ loc.
Ca foile la herarĭ, una s'umflă ş'alta suflă.
Ca ceĭ ce li sĕ umflă spinarea cărând.
440 Sĕ umflă ca un curcan.
Sĕ umflă ca foile, când suflă la foc.

Pentru Undrele

Cu undréoa în mână, ca cel ce 'mplĕtesce la cĭorapĭ.

Pentru Ungere

Ca cel uns dĕ Dumneḑĕŭ.

Pentru Urare

Uréză ca la aurarĭ, când le uréză ḑicênd: «Iepurele în copaie, aurul să saĭe.»
445 Uréză ca la arşîce, când le ḑice: «sgârcĭ!»

Pentru Urechĭ

Cu urechĭ ca dĕ măgar.

Pentru Urîciune și Urîți i Urîte

Urîciunea ca năpîrca pĕ tot ceasul te pișcă.
Ca muma vitregă pĕ copiĭ nimenĭ urasce maĭ rĕŭ.
Cele urîte pĕ lângă cele frumóse, ca bĕșina[1]) porculuĭ pĕ lângă trandafir.
450 Ceĭ urîțĭ la față dar cu darurĭ bune, ca privighetórea, ce urîtă la față, dar frumos ne cântă; și dimpotrivă, ceĭ frumoșĭ la față dar cu năravurĭ rele, ca păunul, ce frumos la pene dar scârbos ne cântă.
Ceĭ urîțĭ la față și bunĭ la fire ca smochina, ce urîtă la față dar dulce la mâncare.

Pentru Urcare i Suitură și Scoborîre

Ca edera, ce sĕ urcă pĕ copacĭ și pĕ părețĭ.
Ca vița, ce sĕ urcă pĕ harac în sus.
Ca mingea, când jos s'aruncă, ea în sus sĕ urcă.
455 Ca pĕ deal sĕ urcă, tîrîndu-se pĕ brâncĭ.
Ca proorocul Ilie cu căruța dĕ foc în cer sĕ suĭe.
Ca fumul, ce gros sĕ urcă sus în cer, până la norĭ.
Ca un înger din cer sĕ scobóră.
Ca într'o ocnă adîncă sĕ scobóră până 'n fund.
460 Ca găléta la puț, sĕ urcă și sĕ scobóră.
Ca nisipul la suiș în picerele celuĭ bĕtrân.
Ca pĕ o scară sĕ suĭe și sĕ scobóră
Ca pĕ munțĭ sĕ urcă, tîrîndu-sĕ pĕ brâncĭ, cu mâĭnĭ și cu picere, când d'o buriană, când dĕ alta apucându-sĕ.
Ca fusul, ce sĕ scobóră și sĕ urcă, învîrtindu sĕ cu firul.
465 Ca bolovaniĭ dĕ sare din fundul ocneĭ cu coșul în sus ĕĭ urcă.

Pentru Urlet

Urlă ca lupiĭ.
Ca crivĕțul în pădure, când bate și urlă pĕ văĭ și pĕ munțĭ.
Ca marea, ce tare urlă când din tóte părțile vînturile o bate.
Tare urlă bubuind, ca valurile când isbesc în pietri și sĕ sparg pĕ țĕrmurile măriĭ.

---

[1]) Bĕșina porculuĭ, o flóre urîtă și fórte puturósă.

Pentru Urmă

470 Ca urma dĕ leŭ, ce dĕ dĕparte sĕ cunósce.
Ca săgéta, ce ĭute trece şî nicĭ o urmă lasă pĕ unde trece.
Ca cel ce pĕ valurile măriĭ urme caută să găséscă.

Pentru Urmărĭ

Tóte pĕ dos le urméză, ca cel ce frămîntă făina cu picerele şî lutul cu mâĭnile.

Pentru Uscăcĭune

Ca ĭérba dĕ sóre sĕ usucă.
475 Ca un pămînt uscat şî fără dĕ rod.
Sĕ usucă ca copacĭul, când vĭermele ĕĭ mănâncă mĕduva din lăuntru.
Sĕ usucă ca cărămida la sóre.

Pentru Usturime

Ca oţetul la rană ustură.
Ca sarea în ochĭ ustură.

Pentru Urşĭ

480 Ca ursul în pădure, când mormoĭesce nimenĭ îndrăsnesce la el să s'arate, până nu-l vede lovit şî căḑut la pămînt.

Pentru Uşurinţă

Uşor ca puful.
Ca o năduşélă, te uşuréză dĕ orĭ-ce bólă.

Pentru Ăripĭ

Ca ăripile, ce bătĕnd dĕspică vîntul până în vĕzduh.
Ca pânzele la corăbiĭ, ce prind loc dĕ bune ăripĭ.

Pentru Învechire

485 Ca o haĭnă ce sĕ învechesce.

Pentru Învĕlitură

Ca o varză învĕlită.
Ca într'o găóce stă învĕlit.
Ca cu plapuma sĕ învĕlesce.

Pentru Învĕsaţĭ şî Învĕţătură i Neînvĕsaţĭ

Invĕţătura la om, ca o cunună dĕ aur, ce şî te cinstesce şî cu preţul eĭ mult la vreme-ţĭ folosesce.
490 Invĕţătura la om, ca cioplitură la lemn.
Invĕţătura la cel rĕŭ, ca o armă în mâna unuĭ tâlhar.
Invĕţătura fără minte, ca o gură fără dinte.
Invĕţătura bună fără năravurĭ bune, ca o flóre frumósă fără nicĭ un miros.
Când ĭeĭ învĕţătură dĕ la prieten viclén, ca când aĭ bé otravă din vas frumos dĕ aur.
495 Când pĭer ceĭ învĕsaţĭ, orbì dĕ tot rĕmânem, ca sórele când sĕ culcă, întunericul ne cuprinde.
Câtă dĕosebire cel viŭ dĕ cel mort are, atât cel învĕţat dĕ cel neînvĕţat.
Cât cerul dĕ pămînt, atât cel învĕţat dĕ cel prost.
Precum apa inima ţe-o rĕcoresce, aşà şì învĕţătura mintea ţe-o înveselesce.
Precum pĕ idol cĭoplitura, aşà şî pĕ om învĕţătura ĕl arată dĕ frumos.
500 Ceĭ învĕsaţĭ subt ceĭ proştĭ, ca lumina subt obroc.
Ceĭ învĕsaţĭ dar cumpliţĭ, ca brânza bună în burduf dĕ câĭne.
Ceĭ ce multe limbì învaţă, ca cĭorile crăncănesc.
Ceĭ ce sĕ 'mpotrivesc l'ale noródelor învĕţăturĭ, ca când le-ar scóte ochiĭ, că la întuneric să petrécă ca nisce orbĭ.
Cel învĕţat între ceĭ proştĭ, ca lumina la întunerec.
505 Cel învĕţat, în ţéra luĭ şî orĭ-unde s'o duce, ca o pĭétră scumpă, ce cinstea eĭ ş'o duce orĭ-unde s'o duce.
Cel învĕţat, când nu ş'arată sciinţa, ca o lumină dup'o perdea.
Cel învĕţat din cel neînvĕţat ca omul din dobitoc după graĭŭ sĕ cunósce.
Cel neînvĕţat între ceĭ învĕsaţĭ, ca cel mort între ceĭ viĭ.

Cel neînvĕţat, ca un lemn necioplit.
510 Cel ce 'mpotrivă grăĭesce l'ale noródelor învĕţăturĭ, ca şarpele ĕşĭ varsă veninul din gură.
Cel ce sĕ socotesce dĕ învĕţat până a nu învĕţà, ca tivga, ce i-sĕ strîmbéză gâtul până a nu cresce.
Cel ce strigă nebunesce: «Ce-mĭ trebuĭe 'nvĕţătura?» ca când ar strigà un bolnav: «Ce-mĭ trebuĭe sănătatea?»
Buna învĕţătură, ca aurul cel curat, ce pretutindenea sĕ cinstesce.
Şî la ţéră învĕţătura sĕ caută ca arătura.

Pentru Învîrtitură

515 Ca un sul — ca un fus — ca o rótă — ca o vîrtelniţă (sĕ învîrtesce).
Ca volbura dĕ vînt pĕ mare, ce-o 'nvîrtesce fórte tare, şî dĕ este ea maĭ mare.
Ca vîrtejul dĕ vînt, ce d'odată ĕl veḑĭ în vînt învîrtindu-se până la norĭ.
Ca la strug sĕ învîrtesce.
Ca móra dĕ vînt, ce sĕ învîrtesce în vînt.
520 Ca pĭétra în praştie, când sĕ învîrtesce, dĕparte lovesce.
Ca spîrnelul dĕ fus, când în loc ĕl învîrtescĭ.
Ca firul de aţă, când ĕl sucescĭ cu fusul (sĕ învîrtesce).
Ca fusul, când sĕ 'nvîrtesce cu firul dĕ aţă în vîrf.
Ca sfîrléza dĕ vînt, când în vînt sĕ învîrtesce.
525 Ca sfredelul, când sĕ 'nvîrtesce şî orĭ-ce lemn găuresce.
Ca cercul în vînt sĕ învîrtesce.
Cum sĕ învîrtesce fusul.

Pentru Îngheţ

Impĭetrit ca ghéţa.
Ca un sloĭŭ dĕ ghéţă îngheţat.
530 Ca vîntul, când înghéţă apele.
Ca ghéţa îngheţat.

Pentru Înghimpare

Veḑĭ *Ghimpĭ*.

Pentru Inghiţitură

Inghite ca pămîntul apa.

Inghite ca lupul, nemestecat.
Ca pescii ceĭ marĭ ce înghit pĕ ceĭ micĭ, când alérgă cu cărdul pĕ subt apă, ca nisce furnicĭ.

Pentru Îngrijîre, Îngrijîtorĭ şî Grijĭ

535 Asupra celor blândí îngrijîtorĭ cumplițĭ, ca lupul îngrijîtor oilor.
Orĭ-ce lucru neîngrijît, ca via ce o laşĭ, îndată sĕ părăginesce.
Grija dĕ cele ce ție nu ți-sĕ cuvine, te topesce ca focul.
Ca cel cu beléoa sĕ îngrijasce.
Ca cel ce tocma 'n rĕsboiŭ şade ş'ĕşĭ spală puşca (sĕ îngrijasce).
540 Ca cel ce dĕ suflet nicĭ cum îngrijasce.
Nimenĭ dĕ străine ca d'ale sale îngrijasce.
Fiesce-care d'ale sale îngrijasce, ca cel ce trage spuza pĕ turta sa.
Fiesce-care dĕ sine îngrijasce, ca sacul dĕ peticul luĭ.
Cel ce nu-şĭ îngrijasce singur d'ale sale, ca cel ce nu'şĭ este la nunta sa.

Pentru Îngropare

545 Ca lăcustele, ce singure ele dĕ viĭ sĕ îngrópă.

Pentru Înjunghere

Ca un boŭ, când ĕl înjunghe la măcelărie.
Ca mĭelul la înjunghere merge, — sĕ plécă.

Pentru Înjurăturĭ

Injură ca surugiiĭ, când li sĕ rupe hamul şî caiĭ li sĕ încurcă.

Pentru Închĭegare

Ca chĭagul pĕ lapte închĭégă.
550 Sĕ închĭégă ca laptele.

Pentru Închinăcĭune

Sĕ închină ca vulpea la găinĭ.
Sĕ închină ca la o icónă.
Sĕ închină l'al tĕŭ zĕŭ ca la Dumneḍĕŭ.

Pentru Încovăitură

Ca arcul, când ĕl întinḍĭ, îndată sĕ încovóie.

Pentru Încolăcitură

555 Ca şarpele, când sĕ 'ncolăcesce pĕ orĭ-ce copaciŭ dĕ jos până sus.

Pentru Încurcătură

Ca aţa, când sĕ încurcă.
Ca un cerb cu córne marĭ ca nisce crăcĭ în cap, ce fuge pîn pădurĭ dĕ frica vînătorilor şî sĕ încurcă cu capul în crăcile cele maĭ marĭ.

Pentru Încălḍire

Ca ooĕle subt cloşcă (sĕ încălḍesce).
Ca în sînul maĭciĭ sale (sĕ încălḍesce).
Ca cojocul te 'ncălḍesce.
560 Ca cloşca pĕ puĭ încălḍesce.
Ca sórele, ce încălḍesce şî pĕ bunĭ şî pĕ rĕĭ.

Pentru Încărcătură

Ca carul încărcat.

Pentru Înnecăcĭune şî Înnecătură

Ca apa, când înapoĭ sĕ întórce şî tóte dĕ pîn prejur le înnécă.
565 Ca apa, când te înnécă.
Ca apa pĕ om înnécă.

Ca omul, când sĕ innécă şî în apă sĕ cufundă, ĭese ĭarăşĭ pĕ faţa apeĭ.
Ca înghiţitura când ĕĭ stă în gât, îndată ĕl innécă.
Ca pesciĭ în apă innecaţĭ trăĭesc.

Pentru Înnoire

570 Ca vulturul sĕ înnoĭesce.

Pentru Înnotătură

Ca cel ce innótă într'o apă mare, sĕ luptă, sĕ cufundă, dă din mâĭnĭ şî din picere, până ce obosesce, ş'atuncĭ sĕ lasă la voĭa apeĭ, unde va să-l ducă.

Pentru Înălţare

Inălţare fără scădere, ca suiş fără scoborîş, nicĭ cum sĕ găsesce.
Cine d'odată va să sĕ înalţe, îndată scapată, ca cel ce calcă piste multe trepte, piciorul îndată ĕĭ alunecă şî sĕ vede cădut în bot.

Pentru Împotrivire

Sĕ împotrivesce ca orbiĭ şî şchiopiĭ, când înpotrivă sĕ pun.

Pentru Împungere

575 Impunge ca o vĭespe.
Ca boul cu córne împunge.
Ca boldul ca pĕ boĭ împunge.

Pentru Împĕraţĭ şî Împĕrăţie

Impĕrăţia tocma ca o familie, co-atâta dĕosebire numaĭ, c'o familie e mică, ĭar împĕrăţia familie maĭ mare.
Ca lăcustele, ce fără nicĭ un împĕrat merg în tabere regulat.
580 Dreptatea sĕ înţelege sufletul împĕrăţieĭ, şî cum trupul sĕ topesce când sufletul ĕĭ lipsesce, aşà şî împĕrăţia când ĕşĭ pĭerde a sa dreptate.

Pentru Împărţélă

Ca colaciĭ la pomană sĕ împărţesc.
Ca cu chila împarte.
Ca mama, ce împarte la toţĭ copiiĭ dĕ o potrivă.
Cine împarte parte-şĭ face, ca taingiul la tainurĭ.
585 Drept ca rînduréoa împarte, ce d'o potrivă îmbună pĕ fie-ce puĭŭ în parte.

Pentru Împreunare

Impreună ca porumbiţa.

Pentru Însurare

Vedĭ *Căsătorie*.

Pentru Însărcinare

Vedĭ *Sarcină*.

Pentru Înstreinare

Omul când sĕ înstreinéză, ca pasărea când sbóră din cuĭbul maĭciĭ sale.

Pentru Întindere

Ca apa când sĕ varsă, pe câmp şĭ pĕ arăturĭ sĕ întinde în tóte părţile.
Ca arcul întins — ca arcul sĕ întinde.
590 Ca o pĭele când o trage din tóte părţile udă (sĕ întinde).
Ca un stejar bĕtrân, ce-şĭ întinde crăcile piste toţĭ ceĭ-l-alţĭ copacĭ.
Ca córdele când sĕ întind pĕ căluşul vioriĭ.
Ca copacĭul când cade jos, rămurile şĭ le întinde ca cel pĕ cruce rĕstignit.
Ca cortul întins din tóte părţile.
595 Ca mustăţile dĕ dovleceĭ, ce sĕ întind pĕ pămînt.
Ca pânza în rĕsboiŭ întinsă.
Ca boul, când ĕl trântesce şĭ-ĭ bagă cuţitul în gât, sĕ întinde, sĕ 'ncordesce, bate din picere, până ce sângele ĕĭ este fĭerbinte.

Cât coprinde cu ochiĭ, sĕ întinde pîn prejur.
Sĕ întinde ca pecinginea.
600 Sĕ întinde mâncând, tocma ca carchinul.

Pentru Întórcere, Întorsătură

Intors ca melcul.
Ca apa ce sĕ întórce umflându-sĕ dĕ vînt, când bate din josul eĭ.
Ca o rótă ce sĕ întórce şî în loc şî înainte şî înapoĭ.
Ca ghĭarele dĕ vultur întórse.
605 Ca calul la arie sĕ întórce, când în drépta când în stânga.
Ca cu hăţul ĕl întórce, orĭ-unde voĭesce.
Ca lumina sóreluĭ, când în oglindă isbesce, sĕ întórce înapoĭ.
Ca marea, când isbesce în mal, îndată sĕ întórce cu mare sgomot.
Ca mortul, ce dĕ la grópă nicĭ cum sĕ maĭ întórce.
610 Ca róta ce sĕ întórce pururea pĕ fusul eĭ.
Ca rînduréoa, ce dĕ sute dĕ orĭ sĕ întórce pîn prejurul cuĭbuluĭ sĕŭ.
Ca cel ce sĕ întórce din streinătate.
Ca cel ce sĕ rătăcesce, pururea înapoĭ sĕ întórce.
Cu dooĕ mâĭnĭ ca la sfredel întórce.

Pentru Întunerec, Întunecare

615 Intunecat ca negura.
Ca omul, când sĕ întunecă şî mintea luĭ nu-ĭ maĭ judecă.
Ca un nor întunecos.
Ca întunerecul, ce sĕ risipesce când sórele sĕ ivesce.
Ca într'o peşteră întunecósă.
620 Ca vîrcolaciĭ la întunerec.
Ca luminătorul ḑileĭ, când ĭese dĕ subt pămînt, întunerecul fuge şî nicĭ cum sĕ maĭ vede; ĭar când intră subt pămînt, atuncĭ întunerecul s'arată ca un măreţ.
Ca munţiĭ ceĭ întunecoşĭ când noriĭ cad pĕ eĭ.
Ca negura, ce întunecă şî cea maĭ mare lumină din naintea ochilor tĕĭ.
625 Ca nóptea întunecósă cea plină dĕ norĭ.
Ca noriĭ sĕ întunecă şî sĕ înnegresc, când dĕ apă sĕ umple.
Ca praful când sĕ ridică ca un nor dĕ la pămînt şî întunecă lumina ş'a sóreluĭ dĕ tot.

Ca stelele, cu cât dĕ luminóse, îndată sĕ întunecă şî pĭer, cum sórele sĕ ivesce.
Petrece întru întunerec, ca morţiĭ în vecĭ.

Pentru Întărîtare

630 Ca un lup leşinat şî secetos dĕ sânge, ce alérgă la turmă, când câĭniĭ ĕl gonesc, el maĭ rĕŭ sĕ întărîtă.
Ca câĭniĭ când mîrâesc, unul cu altul sĕ întărîtă.
Ca leul când sĕ 'ntărîtă, ochiĭ în cap ĕĭ scânteĭesc, suflă pĕ nas ca caiĭ sforăind necontenit, şî cu gura plină dĕ spumă sbĭéră, sare, răcnesce şî sĕ trântesce tocma ca un taur.

Pentru Întrebare

Ca pupăza, ce tot întrébă: «*Unde este?*» şî «*ce trébă*» cântând cu pu, pu, pu.

Pentru Întristare

Intristarea la inimă, ca vĭermele în bucate.
635 Intristarea la inimă ca pomul lăcrăméză pentru rodul ce-a pĭerdut.
Intristarea pĕ om mănâncă ca molĭa pĕ haĭne, ca vĭermele pĕ lemn, ca rugina pĕ her.
Intristarea la om, nicĭ o bólă e maĭ rea.
Ca 'ntristarea nimic alt topesce pĕ om maĭ rĕŭ.
Ca corbul, ce-atuncĭ numaĭ sĕ 'ntristéză când sĕ 'ntîmplă să-şĭ vaḑă puiĭ luĭ cu pene albe.
640 Ca păsĕrile când le ĭea puiĭ lor din cuĭbul lor, sĕ 'ntristéză cât sĕ póte, dar n'are cuĭ şî ce să ḑică.
Neîntristarea la vĭéţă, ca un liman dĕ vĭéţă.
După întristare veselia ne zîmbesce, ca vremea bună ce după plóĭe sĕ ivesce.

Pentru Înfăşurare, Înfăşuraţĭ

Infăşurat ca un fermecat.
Ca un şarpe, când ĕl calcĭ pĕ códă cu picĭorul, sĕ înfăşură pĕ picĭor, ca viţa pĕ harac.
645 Ca cu o faşă înfăşurat.

Ca pĕ rĕşchitor — ca pĕ fus — ca pĕ mosor — ca pĕ ghem sĕ înfăşură.
Ca faşa, ce înfăşură dĕ sus până jos.
Ca cel în faşă înfăşurat, ce nu sĕ póte mişcà dĕ loc.

Pentru Înflorire

Ca florile pĕ câmp, când înfloresc primăvara.
650 Ca un câmp piste tot înflorit.
Ca florile pămîntuluĭ, ce diminéţa le vedí înflorite şí până séra maĭ tóte veştejite.

Pentru Înfrînare şi Dĕsfrînărĭ

Infrînarea ca o flóre la vĭéţă, ĭar dĕsfrînarea ca o molie.
Infrînarea la muĭere, ca bărbăţia la bărbat.
Cel cufundat în dĕsfrînărĭ, cu Grilul, ce nu vré din porc om să sĕ facă.
655 Cel ce dĕ nevoĭe sĕ înfrînéză, ca cel scopit sĕ socotesce.

Pentru Încercare

Cel ce încércă cu mână streină, ca cel ce-a încercat vadul cu nebunul.

Pentru Încingere, Încingĕtóre

Ca încingĕtórea, ce împrejurul trupuluĭ sĕ pune.
Ca cu un brîŭ încins.

Pentru Îmbucătură

Ca pĕ puĭ ĕí îmbucă.
660 Cu 'mbucătura în gură, ca puiĭ dĕ lăstun.

Pentru Îmbrăcăminte

Imbrăcat ca o cépă.
Ca cu o platoşă sĕ îmbracă.
Ca cu un caftan îmbrăcat.

Pentru Îmbrăţişare

Ca mama pĕ copiĭ îmbrăţişéză.
665 Sĕ îmbrăţişéză ca la lupte.

Pentru Îndoitură

Ca un colac îndoit.
Ca vîrcolaciĭ sĕ îndoiesce.

Pentru Îndurare şî Îndurătorĭ

Omul îndurat, scăpare la ceĭ necăjiţĭ, ca un liman dĕschis la ceĭ ce alérgă spre a lor scăpare, când corabia li sĕ înnécă.
Indurarea piste fire patimĭ grele ne aduce, ca şî mâna dĕ hirurg, când mult sĕ sfiesce cangrena să ne-o taĭe.
670 Mila îndurătoruluĭ, ca a risipitoruluĭ.

Pentru Îndĕrĕtnicĭ

Indĕrĕtnicul ca apa, când sĕ popresce şî îndĕrĕt curge.
Indĕrĕtnicul sĕ înţelege ca o pĭedecă la orĭ-ce.
Indĕrĕtnic ca catârul.
Gândul îndĕrĕtniculuĭ ca un piron ţintuit în sufletul luĭ ĕĭ stă.
675 Ca cel îndĕrĕtnic, ce nicĭ la dél nicĭ la vale scie.
Pĕ cel îndĕrĕtnic cu rĕul ĕl învеţĭ minte, ca lemnul cel strîmb, cu focul ĕl îndreptezĭ.

Pentru Îndrăsnélă

Indrăsnesce ca naşul.
Ca îndrăsnéla la rĕsboĭŭ nimic alt maĭ dĕ folos.
Ca cel îndrăsneţ ce dĕ nimic frică are.

Pentru Înţelepcĭune şî Înţelepţĭ

680 Argintul şî cele maĭ scumpe înaintea înţelepcĭuniĭ ca tina sĕ socotesce.
Inţeleptul din primejdiĭ, cum intră, aşà şî ĭese, ca şî cel ce a işit din labirintul cel vestit.

Inţelept ca şarpele.
Inţelepcĭunea ca albina, rodul eĭ cea maĭ dulce bucată.
Inţelepcĭunea la vĭéţă ca proptéoa la gard.
685 Inţelepcĭunea la tinereţe, ca ḑilele dĕ primăvara.
Inţelepcĭunea la tóte, ca o cârmă la corăbiĭ.
Inţelepcĭunea la cele sufletescĭ, ca sănătatea la cele trupescĭ.
Inţelepcĭunea sĕ 'nţelege la cel ce-o cinstesce, ca nisce obeḑĭ la picere şî ca nisce cătuşĭ în mâĭnĭ, ce-l popresc dĕ orĭ-ce rĕŭ.
Inţelepcĭunea, fie cât dĕ ascunsă, lucesce ca diamantul în cel maĭ mare întunerec.
690 Gura înţeleptuluĭ, ca o fântână curată, ce pururea curge şî pĕ nimenĭ vatĕmă, dar pĕ toţĭ ĕĭ adapă.
Precum lumina la întunerec, aşà şî înţelepcĭunea la nebunie.
Precum hrana cea bună şî frumósa curăţenie trupul sănătos pururea ţe-l ţine, aşà şî înţelepcĭunea sufletul ţe-l hrănesce, şî curat ţe-l păzesce.
Precum diamantul, tot să-l vîrĭ în ţĕrînă, preţul luĭ nu sĕ pĭerde, şî precum ţĕrîna, cât dĕ sus va ridica-o vîntul, preţul eĭ nu sĕ maĭ urcă, aşà şî înţelepcĭunea, tot să veĭ s'o 'necinstescĭ, ea nu-şĭ pĭerde cinstea eĭ, ĭară blestemăţiile, cât veĭ să le mărescĭ, cinste nu maĭ dobândesc.
Toĭagul înţelepcĭuniĭ, ca un baston dĕ divan.
695 Ceĭ înţelepţĭ aşà dĕ mulţĭ, ca lebedele cele negre.
Cel înţelept îmbrăţişéză şî pĕ cel ce-ĭ face rĕŭ, ca copacĭul, ce încălḑesce şî pĕ însuşĭ fĭerul, cu care l'a tăĭat.
Cel înţelept, ca albina, din tóte alege ce e maĭ dĕ folos.
Cel înţelept, ca sfântul, cât dĕ sărac fie, dĕ toţĭ sĕ cinstesce.

Pentru Înţelegere şî Neînţelegĕtorĭ

Ca gâscele când gârâesc şî nimic înţeleg, muĭerile când grăĭesc.
700 Cu baba Rada, cu Rada baba, tot o înţelegere aŭ.
Cel neînţelegĕtor, ca cĭurul găurit, orĭ-ce-l înveţĭ, trece pîn el.

Pentru Înţĕrcare

Cum înţarcă pĕ copiĭ.

Pentru Înşĕlăcĭune

Ca o apă lină, ce îndată te înşală.

Ca un cântar cu dooĕ greutățĭ, pĕ care va pune șî înșală.
705 Ca copiiĭ, ce cu cofeturĭ sĕ înșală.
Ca cu undița înșală cu momélă în gură.
Ca cu lațul pĕ păsĕrĭ (înșală).
Ca cursa te înșală.
Ca lupul, când s'a ascuns subt blană dĕ óĭe (înșală).
710 Ca p'un copil mic, cu jucărele înșală.
Ca cel cu pĕr mincinos va să înșale.
Ca banul maĭ înșĕlător nimic alt pĕ lume.
Ca șarpele, ce cu măglisirĭ a înșĕlat pĕ Eva.
Ca șîret cu șîret anevoĭe sĕ înșală.
715 Lesne sĕ înșală, dar anevoĭe scapă, ca pescele din plasă.
Cine sĕ înșală cunósce pĕ cel ce l'a înșĕlat, ca cel ce cade în cursă, îndată vede cursa.

Pentru Valurĭ

Ca o corabie, ce cu cât maĭ mare este, cu atât valurĭ maĭ marĭ dobândesce.
Ca valurile, când dĕ vînt sĕ bat, unul piste altul cad șî când în sus, când în jos sĕ trag, lăsând pĕ țĕrmurile măriĭ spumă șî bĕșicĭ.
Ca valurile măriĭ, ce pĕ vreme dĕ ĭérnă sĕ umflă șî plesnesc, isbind unul pĕ altul.
720 Ca valurile pĕ mare, când dĕ vînt sĕ ridică, ca nisce munțĭ sĕ vĕd, cât dĕ dĕparte la ele te uĭțĭ.

Pentru Vasilcă

Inpodobită cu scule șî cu florĭ tocma ca o vasilcă.
Ca cu vasilca la Crăcĭun.

Pentru Vacĭ

Ca vaca cu vițéoa după ea.
Ca vaca, când a dat cu picĭorul hârdăuluĭ, după ce l'a umplut cu lapte.
725 Ca vaca când o mulge.

Pentru Vécurĭ

Vécul, ca un rîŭ, alérgă ĭute la vale șî nicĭ cum ĕl maĭ vedĭ, nicĭ cum ĕl maĭ prindĭ.

Pentru Vechilĭ

Vechilul ca omida, pĕ ce sĕ pune tot istovesce.

Pentru Venire

Ca valurile măriĭ, ce unul piste altul vine, ca nisce munţĭ dĕ apă.
Ca rîndurerile, ce la vreme orînduită vin.

Pentru Veseliĭ

730 Veselie fără condurĭ [1]), ca bucate fără sare.
Ca o rooă rĕcoritóre, ce ne 'nveselesce pămîntul.
Ca o flóre, ce când înfloresce mult mult sĕ înveselesce, ĭar maĭ la urmă foile jos şi le-aruncă.
Ca cel ce, într'o lungă călĕtorie, sĕ arde dĕ sóre, sĕ topesce dĕ sete, când o umbră găsesce dĕ sĕ odihnesce şî o fântână bună dĕ sĕ rĕcoresce, sufletul luĭ mult i sĕ înveselesce.
Ca cel ce bé cu chiote (sĕ înveselesce).

Pentru Veste

735 Ca un prooroç ne vestesce maĭ nainte cele din urmă.
Vestea trece într'un minut dĕ la o parte la alta, ca fulgerul dĕ la rĕsărit până la apus.
Ca găina, când cârcârăţesce, dĕ ooĕ ne vestesce.

Pentru Vestiţĭ

Cel maĭ vestit la început, pĕ la sfîrşit sĕ vede cel maĭ nenorocit, ca cea maĭ frumósă diminéţă, spre séră întunecósă.

Pentru Vecinĭ

Ca vecinul rĕŭ, nicĭ un vrăjmaş maĭ rĕŭ.

---

[1]) Adică fără muĭerĭ, că maĭ înainte muĭerile condurĭ purta în picere.

Pentru Vedere

740 Vede ca cucuvaĭa.
Vede ca liliacul la lumină.
Vede ca prin vis.
Vede ca prin sită.
Vederea, ca minciŭna, lesne ne înşală.
745 Ca o ghĭéţă[1]), ce vederea dĕ dĕparte ne-o popresce.
Ca ochĭul, când vede un baston cu vĕrgĭ încolăcite şî cu inele p'alocurĭ, când ĕl învîrtesce, i-sĕ pare că încolăciturile sĕ urcă şî sĕ scobóră.
Ca ochĭul, când vede o nuĭa în apă, în loc dĕ dréptă, strîmbă o vede.
Ca un nor, cât dĕ mic, dĕ dĕparte sĕ vede.
Ca într'o oglindă sĕ vede, întocma precum este.
750 Ca zăpada, ce sĕ vede cu stele şî cu scântee, când sórele bate în ea.
Ca lumina sóreluĭ, ce vederea ne-o întunecă.
Ca lumina focu1uĭ, ce dĕ dĕparte nóptea sĕ vede.
Ca luna, când sĕ vede prin frunzele copacilor.
Ca maĭmuţa, ce ceea-ce vede, aceea şî face.
755 Ca nisce munţĭ nalţĭ, ce dĕ dĕparte sĕ vĕd albĭ dĕ zăpadă.
Ca nisce fete tinere, ce aŭ plăcere la vedere.
Ca pândarul, ce dĕ dĕparte vede pĕ cel-ce intră în bucate.
Ca pîrjólele ce dĕ dĕparte nóptea maĭ bine sĕ vĕd vîlfăind şî scânteind.
Ca sufletul, ce nu-'l veḑĭ, dar pĕ nevĕḑute cu mult maĭ mult ĕl cinstescĭ.
760 Ca stégurile la corăbiĭ, ce sĕ vĕd dĕ dĕparte.
Ca streiniĭ ce sĕ vĕd numaĭ până ce plécă.
Ca focurile dĕ stâne, ce dĕ dĕparte sĕ vĕd prin vîrfurile munţilor, nóptea când le privescĭ.
Ca fulgerul, ce într'o clipă dĕ la rĕsărit la apus sĕ vede.
Ca fulgerul, într'o clipă sĕ vede şî pĭere.
765 Ca fumul, ce ḑioa negru şî nóptea roşu sĕ vede.
Ca furtuna pĕ mare, nicĭ o vedere maĭ grozavă.
Ca cel cu patru ochĭ vede.
Cum mĕ veḑĭ, aşà te vĕd.
Cel-ce sĕ uĭtă ponciş, precum la vedere aşà şî la inimă ponciş sĕ vede.

Pentru Vĭéţă

770 A omuluĭ vĭéţă, tocma ca o rótă, sĕ întórçe îndată că

[1]) Póte *Céţă*.

nicĭ ale sale bune, nicĭ ale sale rĕle staŭ la un loc vre-o dată.

I-sĕ ţine vĭéţa ca într'un fir dĕ pĕr.

In vĭéţă, ça la comedie, unul s'arată dĕ 'mpĕrat şî altul dĕ măscăriciŭ, ĭar la mórte d'o potrivă amîndoĭ lungiţĭ şî cu ochiĭ închişĭ.

In vĭéţă plutim ca corabia pĕ mare, aci cu senin, aci cu furtune.

Vĭéţa omuluĭ ca aburul pĭere şî nicĭ-cum sĕ maĭ vede.

775 Vĭéţa omuluĭ ca o aripă sbóră.

Vĭéţa omuluĭ, ca oul în mâna copiluluĭ.

Vĭéţa omuluĭ ca umbra fuge şî sĕ duce, ca visul sĕ pĭerde, ca fumul sĕ risipesce, ca scînteele sĕ stinge şî nicĭ o urmă maĭ veḑĭ.

Vĭéţa omuluĭ ca o gratie împletită dĕ vine şî dĕ nevre; cum ĕĭ lua nuelele una câte una, gratia nu sĕ maĭ vede.

Vĭéţa omuluĭ ca un somn, din care nu sĕ póte dĕştepta dĕ cât la césul morţiĭ.

780 Vĭéţa omuluĭ, ca un drum ce ne duce la sfîrşit.

Vĭéţa omuluĭ ca un rîŭ, când sĕ varsă la vale cu sgomot şî vîjîiturĭ s'aude şî într'un minut nicĭ-cum ĕl maĭ veḑĭ.

Vĭéţa omuluĭ ca vîlvórea lumănăriĭ; cum sufli în ea, îndată sĕ stinge.

Vĭéţa omuluĭ ca ţânza dĕ păĭagine; cum o atingĭ, sĕ rupe.

Vĭéţa omuluĭ ca frunza cade, trupul luĭ ca ţĕrîna sĕ risipesce, sufletul luĭ Domnul scie unde sĕ duce.

785 Vĭéţa omuluĭ tocmaĭ ca o pânză, una maĭ grósă ş'alta maĭ subţire.

Vĭéţa omuluĭ tocmaĭ ca un joc dĕ cărţĭ, unde unul p'altul înşală şî unul dĕ la altul muncesce să ĭea tot ceea-ce are.

Vĭéţa omuluĭ tocmaĭ ca un rĕsboĭŭ, unde unul cu altul sĕ luptă, unul pĕ altul omóră, ca să dobândéscă cinste maĭ mare.

Vĭéţa o petrecem ca cel ce pĕ o scândură o apă trece.

Vĭéţa ca corabia, cum isbesce dĕ o piétră îndată sĕ sparge.

790 Vĭéţa ca frumuseţea crinuluĭ, cum cade jos îndată sĕ vestejesce.

Vĭéţa ticnită, ca o fată împodobită.

Vĭéţa tocma ca o călĕtorie ce trebue să-'şĭ aĭbă al sĕŭ sfîrşit hotărît, însă unul maĭ lung şî altul maĭ scurt.

Vĭéţa celuĭ dĕsfrînat, ca vĭéţa uneĭ vrăbiĭ, ce curînd sĕ sfîrşesce, că pré mult sĕ silesce.

Vĭéţa fără sĕrbătorĭ, ca un drum fără conac.

795 Ca vĭéţa ostaşuluĭ, nicĭ o vĭéţă maĭ necăjită.

Ca popa, ce botéză şî miruĭesce, dar vĭéţă nu dăruĭesce.

Ca hoţiĭ, ce prin pădurĭ nóptea vĭéţa şe-o petrec.

La sfîrşitul vĭeţiĭ, ca când s'ar nasce a dooa óră omul, că trece dintr'o lume într'alta.
Rĕsuflarea vĭeţiĭ, ca un fum sĕ socotesce.
800 Tótă vĭéţa omuluĭ tocma ca un somn, că câte vedem pĕ lume, ca un vis ne vin şî ca un vis sĕ duc.
Tótă vĭéţa ta, cât dĕ mult veĭ trăi, ca o nópte sĕ 'nţelege.
Dĕ astăḑĭ până mâĭne, ca vĭéţă dĕ un câĭne.

Pentru Vijĕlie

Ca vijĕlia când vine cu plóĭe şî cu pĭétră, din tóte părţile te lovesce, până ce la pămînt jos te trântesce.
Ca vijĕlia dĕ vînt, suflă şî spulberă orĭ-ce găsesce pĕ pămînt.

Pentru Vicleni şî Viclenii

805 Omul viclén ca cursa ascunsă, te prinde pĕ nevĕḑute.
Omul viclén, când te sfătuĭesce, l'al tĕŭ rĕŭ gândesce, ca vulpea, când pĕ gâsce spovedesce, şî ca lupul, când basne lor le povestesce.
Omul viclén sĕ întórce ca sulul la strugarĭ; când într'o parte când într'alta ĕşĭ arată faţa.
Viclénul în sînul sĕŭ ĕşĭ păstrézá gândul sĕŭ, ca un şarpe înzestrat cu sânge înveninat.
Viclénul, ca vulpea, când isbutesce ḑice: «*Rĕmâĭ tu cu cra şi eŭ cu carnea ta!*»
810 Viclénul, ca să înşale, bolnav sĕ face, ca vulpea, când pĕ spate s'a întins.
Viclénul cu vulpea mult sĕ asémĕnă la minte şî la dinte.
Viclénul, când cunósce că s'a înşĕlat, muncesce şî pĕ alţiĭ să-ĭ aducă l'acea greşală, ca vulpea, când códa în cursă 'şĭ-a tăĭat.
Viclénul din códă mişcă, ca scorpia când te pişcă.
Viclénul când isbutesce, ca mincea sare, când sĕ trântesce.
815 Viclén ca vulpea.
Vorba vicléná, cât dĕ mică, înşală pĕ cel maĭ mare, ca moméla, cât dĕ mică, pĕ pescele cel maĭ mare.
Ca vulpea, când s'a prins dĕ câte patru picere, aşà şî viclénul sĕ pĭerde.
Cuvîntul dulce dĕ viclén, ca o mĭere sărată.
Sărutarea dĕ om viclén, tocma ca dĕ un ţînţar.
820 Fără nicĭ o viclenie, tocma ca o porumbiţă.

Pentru Vin

Vinul ĕţĭ umple mustăţile şî barba dĕ urîtă borîtură, tocma ca o dohtorie dè bună vĕrsătură.
Vinul ĕţĭ împleticesce picerele, ca dĕ slăbănog.
Vinul ca o lipitóre dĕ minte sĕ lipesce şî o suge pân'o sécă dĕ tótă a eĭ putere.
Vinul ca vîntul pĕ mare, fie mintea cât dĕ mare, ţe-o turbură fórte tare.
825 Vinul ca focul te-aprinde şî pĕ pămînt te 'ntinde, tocma ca un mort.
Vinul mintea ţe-o învîrtesce ca volbura dĕ vînt, când pĕ mare sĕ învîrtesce.
Vinul piste mĕsură când sĕ bé cu ura! mintea ţi sĕ 'nvîrtesce ca róta dĕ móră şî picerele ţi sĕ clatină ca dinţiĭ din gura babeĭ.
Vinul pişcă la limbă, ca şarpele când ĕşĭ varsă otrava, şî pĕ cine otrăvesce într'un minut ĕl topesce.
Vinul fără lăută, ca o gură mută.
830 Vinul dulce lesne te înşală şî la căinţă te duce fără nicĭ o greşală, ca şî muĭerea dulce.
Vinul şî pĕ cel bĕtrân în horă-l bagă, ca p'un tînĕr.
Ca vinul dĕ şampania, ce ca un nectar pĕ nas ĕţĭ scóte fum.
Până ce vinul e subt tine, suferă şî el, tocma ca un nicovan; cum sĕ pune pĕ tine, în cap te cĭocănesce, ca cel maĭ bun cĭocan.
Precum herul ars sfîrîĭe în apă, aşà şî inima ta în vin, când maĭ mult ĕl beĭ.
835 Cel ce setea cu vinul ş'o stinge, ca cel ce varul cu apa ĕl stinge; în loc să-l stingă, maĭ mult ĕl aprinde, până ce ĕl topesce.

Pentru Vinĭ i Vinovaţĭ şî Nevinovaţĭ

Ca cel vinovat cu năpastea în spinare.
Cel în vină căḑut aşteptă osînda, ca porcul muchea toporuluĭ.
Cel cu vină nu cam grăĭesce, ca cel cu perucă nu cam heretisesce.
Cel nevinovat nicĭ o temere are, ca cerul cel curat dĕ trăsnet nu sĕ teme.

Pentru Virtute

840 Virtutea luminéză sufletul, ca sórele lumea.

Pentru Visurĭ

Visul ca fulgerul, într'o clipă te luminéză şî te lasă.
Visul ca fulgerul vine, ca fulgerul sĕ şî duce şî nimic noĕ ne-aduce.
Ca un vis te 'nveselesce şî îndată te màhnesce, că cum te deşteptĭ nicĭ cum ĕl maĭ veḑĭ.
Ca un vis trecĕtor, ce nicĭ urma ĕĭ maĭ veḑĭ.
845 Ca visul, ce în cer te urcă, şî cum te deşteptĭ, pĕ pămîut te veḑĭ.
Ca visurile, ce în somn simţirile ni le mişcă fără noĭ a le simţì.
Cel ce alérgă după tîlcuire dĕ visurĭ, ca cel ce alérgă după vînturĭ şî după umbră.

Pentru Voĭnicĭ

Voĭnicul ca măcelarul, ce frică n'are dĕ miĭ dĕ oĭ.
Cel voĭnic, ca leul, nu sĕ bate cu musce.
850 Cel maĭ voĭnic la rĕsboĭŭ, la muĭere ca un baboĭŭ.

Pentru Vorbă

Vorba când scapă din gură, ca pĭétra când scapă din mână, nicì cum o maĭ poţĭ popri.
Vorba fără glume pare ca bucate fără sare.
Vorba cea aspră te ustură ca o cépă.
Vorba dulce dĕ muĭere, ca un fag dĕ mĭere.
855 Vorbele celor micĭ pĕ lângă ale celor marĭ, ca clopotele cele micĭ pĕ lângă cele marĭ, nicĭ cum sĕ maĭ aud.
Vorbele din rĕsboĭŭ, ca vorbele după masă.
Vorbe dĕ babe, ca nisce bîrfiturĭ.
Vorbesce ca papagalul.
Vorbesce cântând, ca cântăreţul când cântă.
860 Vorbi ca cel, ce la nuntă ḑice: «*Şi la anul!*»
Vorbitor ca o rîndurea, ce gura nicĭ cum ĕĭ tace, dar nimic din ea pricepĭ.
Vorbă fără faptă, nicĭ cum ĭese dĕ orĭ-ce, ca fumul fără foc.

Ca în somn când te silescĭ şî nu poţĭ ca să vorbescĭ, dĕşchiḑĭ gura să grăĭescĭ, dar în zadar te muncescĭ.
Ca vorba cea urîtă, nimic alt maĭ rĕŭ te scârbesce, când o auḑĭ.
865 Cum vîntul aţîţă focul, aşà şî vorba aţîţă vrajba.
Sĕ pomenesce vorbind, tocma ca în vis.
Ceĭ fără gust la vorbă, ca pâĭnea nesărată.
Ceĭ ce încep la vorbe marĭ cum dobândesc cinurĭ, ca cĭóra cum dobândesce ăripĭ, peşin auḑĭ cra!
Cel ce vorbesce fără a sĕ gândi, ca cel ce dă cu puşca fără a chĭorî.
870 Cel ce mult vorbesce, numaĭ coax! coax! ca bróscele grăĭesce.

Pentru Vulpe

Ca vulpea în cursă când s'a pĭerdut códa, va să înşală şî pĕ ceĭ-l-alţĭ.
Cine merge după vulpe, ca vulpea în cursă cade.

Pentru Vulturĭ

Ca vulturul când hrăpi pĕ şarpe în ghĭare, ĕşĭ vîrî ghĭarele în el până la ficaţĭ, ĭar şarpele şuerând ĕşĭ întórse capul într'o parte şî într'alta până ce ĕl muşcă cu dinţiĭ otrăviţĭ, atuncĭ vulturul cu cĭocul ĕl cĭocăni în cap, până ce mort ĕl lăsă din ghĭare.

Pentru Văitat

Când ceĭ îndĕstulaţĭ sĕ vaĭtă în locul celor scăpătaţĭ, ca când scârţie osia, în loc să geme boul.

Pentru Vĕrsare, Vĕrsătură

875 Ca apa, când o bate vîntul din jocul eĭ, sĕ varsă înapoĭ cu mare înnecăcĭune.
Ca apa când sĕ varsă piste hotarele eĭ, înnécă vite, bucate, case şî pădurĭ şî tóte la vale cu ea le duce.
Ca vinul, ce sĕ varsă spre veselie la masă.
Ca marea, când sĕ varsă pĕ ţĕrmurĭ cu talazurĭ.
Ca plóĭa, când sĕ varsă piste tot pămîntul.
880 Ca rîurile, când sĕ varsă şî tot câmpul ĕl înnécă.

Ca cel ce varsă cu venin, când i sĕ plécă dĕ vin.
Ca cel ce varsă pĕ gură şî pĕ nas, când din apă scapă cu cel maĭ mic glas.
Sĕ varsă ca apa.

Pentru Vĕduve

Ca o vĕduvă grasă.
885 Ca o vĕduvă cu mulţĭ copiĭ sîrmanĭ, ce plâng pîn prejurul eĭ.
Ca vĕduva ce-şĭ jălesce ticăloşia sa.

Pentru Vîjîitură

Vîjîĭesce ca apa la móră.
Ca apele când sĕ varsă în mare cu sgomot mare (vîjîĭesce).
Ca apele, ce vîjîĭesc când cad din pĭétră în pĭétră.
890 Ca vîntul când vîjîĭesce, pîn crĕpătură când suflă.
Ca lăcustele când sbor, dĕ dĕparte vîjîĭesc.
Ca vîntul, când vîjîĭesce prin văĭ şî prin pădurĭ.
Ca vîjîitura dintre munţĭ, când sĕ bat copaciĭ dĕ cele maĭ marĭ vînturĭ.

Pentru Vîlvâitură

Ca o flacăre dĕ foc, când vîlvâesce în loc.

Pentru Vînat i Vînătorĭ

895 Ca vînatul în gura câĭneluĭ.
Ca vînătorul cu puşca dĕ gât.
Ca vînătorul la potecă.

Pentru Vînturare

Ca un vifor vîntură tot gunoĭul după câmp.
Ca la ariĭe când vîntură, gunóĭe în vînt sĕ duc.
900 Ca lopata la ariĭe când aruncă în vînt, gunóĭe sĕ duc în vînt, grâul cade la pămînt.

Pentru Vînturĭ

Ca vîntul, ce c'o suflare copaciĭ ceĭ maĭ marĭ ĕĭ scóte din pămînt.
Ca vîntul, ce risipesce orĭ-ce nor şî orĭ-ce negură.
Ca vînturile, când bat din tóte părţile pĕ mare, marea tremură dĕ frică şî munţĭ dĕ valurĭ nĕ rîdică.
Ca vîntul când sĕ umflă şî suflă necurmat, rupe, frânge, sfărâmă şî scóte din rădăcinĭ ceĭ maĭ marĭ copacĭ, ĭar bucatele pĕ câmp le culcă jos la pămînt.
905 Ca vînturile când încep pĕ munţĭ şî pĕ văĭ, copaciĭ cu vîrfurile lor la pămînt sĕ vĕd.
Ca vînturile când din norĭ ploĭ cu bĕşîcĭ ne varsă.
Ca cimpoile, ce cu vînt sĕ umple ca să ne pótă sluji.

Pentru Vîrîtură

Ca şarpele pĕ subt ĭérbă sĕ vîră.
Ca şóreciĭ pîn găurĭ sĕ vîră.

Pentru Vîrstă

910 Vîrsta, ca vremea cea dĕ astăḑĭ, ĭar nu ca cea dĕ ĭerĭ.
Cele trecute la vîrstă, dar cu nurĭ, ca stafida cea uscată, dar plină dĕ dulcéţă.

Pentru Vîrtejurĭ

Ca un vîrtej dĕ vînt, ce adună după câmp orĭ-ce găsesce pĕ pămînt.
Ca un vîrtej dĕ vînt, ce într'un minut sĕ urcă şî sĕ ridică până sus la norĭ.
Ca un vîrtej dĕ vînt pĕ apă, ce o învîrtesce ca o sfîrléză dĕ fus.

Pentru Vîrfurĭ

915 Ca vîrfurile munţilor, ce peşin sĕ ivesc, cum noriĭ sĕ risipesc.
Ca munţiĭ, ce li sĕ vĕd vîrfurile dĕ dĕparte.

Pentru Vlăstarĭ

Ca o vlăstară lângă tulpina sa.
Ca copacĭul când sĕ taie, maĭ multe vlăstărĭ ne dă.

Petru Vrajbă i Vrăjmaşĭ

Vrajba între ómenĭ ca turbarea la câĭnĭ.
920 Vrăjmaş pentru vrăjmaş când móre nu plânge, ci maĭ mult sĕ 'nveselesce, ca şórecĭĭ când pisica móre.

Pentru Vreme i Cele dĕ puţină vreme

Orĭ-ce trébă la vremea eĭ, ca orĭ-ce lucru pĕ locul sĕŭ.
Vremea ne arată ale nóstre bunătăţĭ ş'ale nóstre rĕutăţĭ, precum lumina arată cele albe şî cele negre.
Vremea pĕ unul rîdică şî pĕ altul scobóră, ca puţul cu dooĕ vedre.
Vremea trece ca apa ce curge.
925 Ca visul ne 'nveselesce, ca visul şî ne 'ntristéză vremea cea nestatornică.
Ca vremea bună pĕ mare, ce ne-aduce folos mare.
Ceĭ ce-şĭ pĭerd vremea dĕ muncă la dĕsfătărĭ, ca greeriĭ ce tótă vara cântă şî ĭarna n'aŭ ce mâncà.
Cele înaintea vremiĭ, ca când ar cântà dĕ zorĭ până a nu sĕ cununà.
Cine nu sĕ îndémnă din vreme, ca cel ce nu plécă dĕ vreme, în urma tutulor rĕmâne.
930 Cel în urma vremiĭ, ca cel ce vine la spartul tîrguluĭ.

Cele dĕ puţină vreme

Cât capul subt sabia gealatuluĭ.
Cât codrul în mâna flămânduluĭ
Cât pescele pĕ scut trăĭesce.
Cât sĕ 'ntórce o rótă.
935 Cât cĭóra în par.

Pentru Gardurĭ

Ca un gard pîn prejur.
Ca cel ce sare multe gardurĭ, ĕĭ dă un par în cur.

Pentru Ghem i Ghemuire

Ca ariciul ghemuit.
Ca un ghem înfăşurat.
940 Ca într'un sac ghemuit.

Pentru Ghĭare

Ca un vultur când ĭea în ghĭare vînatul din cuĭb şĭ cu el se învîrtesce pîn prejurul cuĭbuluĭ.
Ca în ghĭare ţine.
Ca gaĭa cu ghĭarele dĕ ochĭ apucă.

Pentru Ghioceĭ

Ca ghioceiĭ pĕ câmp.

Pentru Ghimpĭ i Înghimpare

945 Ca ariciul plin dĕ ghimpĭ.
Ca cu ghimpele înghimpă.
Ca mărăciniĭ ce, după ce nu fac nicĭ un rod, ĭarăşĭ eĭ înghimpă, când veĭ să-ĭ mângâĭ.
Ca ce-va cu ghimpĭ pĕ spinare.

Pentru Ghicit şĭ Ghicitóre

Ca ghicitórele cu ghĭocul în mână.
950 Ca năzdrăvaniĭ ghicesc.

Pentru Gónă

Ca un câĭne vînător, ce pĕ ĭepure gonesce după însuşĭ a luĭ urmă.
Ca lupul când ciobaniĭ cu câĭniĭ ĕl gonesc.

Pentru Gobélă

Gobesce ca miresele.

Pentru Golï i Golăcïune

Góle şî dĕspuïete, ca crăcile dĕ copacï, când rĕmân fără frunză.
955 Gol ca chelul fără pĕr.
Gol ca cel, ce dĕ la judecată ïese numaï în cămaşă.
Gol ca şarpele.
Ca o tivgă gólă.
Ca în baïe, cu pïelea gólă.
960 Ca golăcïunea omuluï.

Pentru Gură i Gureşï

Îï turuïesce gura tocma ca o tócă.
Gura fără ruşine, ca vîntul ĕï mişcă limba.
Gureşuluï la masă gura-ï tócă ca o tócă.
Ca un mïel fără glas nu-şï dĕschide gura sa.
965 Ca puiï dĕ lăstun, ce încă cu caş la gură.
Ca tóca-ï tócă gura.
Ca cel cu óla la gură.
Precum din coş fumul, aşà şî din gură ocara.
Cel ce gura nu-ï tace, ca rînduréoa vorbă face.

Pentru Gust

970 Orï-ce, fără gust, ca pâïnea fără sare şî ca fidea cu apă.

Pentru Gustare

Precum urechea la glas, aşà şî gâtlejul la gustare.

Pentru Găinï

Ca o găină jumulită.
Ca o găină cïugulesce.
Ca găina când sĕ vede în tărîţe, dă cu picïorul.
975 Ca găina când bé, mulţumesce luï Dumnedĕŭ, uitându-sĕ în sus.
Ca găina, ce pentru un oŭ mare gălăgie face.
Ca găina ce, rîcâind, ochiï eï ş'a scos.
Ca găina cea bĕtrână, nicï o pasĕre ne face zémă maï bună.

Pentru Găunoşîre

Ca un copacĭŭ găunos.

Pentru Găurĭ i Găurit, Găurițĭ

980 Ca un cĭur găurit.
Ca gheonóĭa, ce cu cĭocul găuresce.
Câte stele pĕ cer, atâtea găurĭ pĕ el.

Pentru Găvănitură

Ca un vas găvănat.

Pentru Gălbenicĭune

Galben ca şofranul.
985 Ca cel bolnav dĕ gălbenare.

Pentru Gătélă

Prin carte, ca prin oglindă, omul sĕ gătesce.
Sĕ gătesce ca dĕ nuntă.
Săracul lesne sĕ gătesce, ca tunsul ce lesne sĕ pĭéptĕnă.
Cine în oglindă ca muĭerile sĕ gătesce, lesne la ele sĕ plécă, ca boul la jug.

Pentru Gătire

990 Gata ca o iĭe fără bîzărĭ.

Pentru Gâlcevurĭ

Gâlcéva, cu cât maĭ mult o întărîțĭ, co-atât maĭ rĕŭ sĕ aprinde, ca focul, ce cu cât maĭ mult ĕl sgândărĭ, cu atât maĭ mult sĕ aprinde.
Gâlcéva sĕ aprinde ca flacăra dĕ foc, când vîlvâĭesce.
Ca gâlcéva dĕ moştenire, nicĭ o gâlcévă maĭ mare.
Cea maĭ mare gâlcévă din cea maĭ mică pricină sĕ aprinde, ca focul în pădure din cea maĭ mică scânteĭe.

Pentru Gândurĭ

995 Gândul sĕ întórce în capul omuluĭ, ca fusul la furcă.
Ca gândul, ce sĕ plimbă în cer şî pĕ pămînt şî plăcere ne aduce orĭ-unde sĕ duce.
Ca cel ce cade pĕ gândurĭ, când ĭĭ cântă dĕ dor.
Ca cel ce cade pĕ gândurĭ, nimic pîn prejurul luĭ maĭ simte.
Ca cel ce stă pĕ gândurĭ, nicĭ vorbesce, nicĭ nu vede, nicĭ aude ce-ĭ grăĭesce.
1000 Câţĭ ómenĭ atâtea şî gândurĭ, că câte capete atâtea şî căcĭulĭ.
Doĭ la un gând, ca dooĕ capete într'o căcĭulă.

Pentru Gârâitură

Ca gâscele, când gârâesc.

Pentru Gât

Ca tivga cu gâtul strîmb şî întors.
Cu gât alb, ca dĕ lebĕdă.

Pentru Gâde

1005 Ca gâdea cu ştréngul în mână.
Cu gâdea cu ştréngul dĕ gât te strînge şî te sugrumă.

Pentru Glas

Cu glas mic, ca dĕ căţel.
Cu glas frumos, ca dĕ măgar.
Cel cu glas mare dĕ dĕparte sĕ aude, ca boul când de dĕparte sbĭéră.

Pentru Glume

1010 Glumesce ca pisica cu şórecele.

Pentru Graĭŭ

Ca curul grăĭesce, când fîsîĭesce şî maĭ mult sĕ spîrcâĭesce.
Ca papagalul, ce ceea ce dĕ la altul aude, aceea şî el grăĭesce.

Ca porumbiţele, ce grăĭesc în inimele lor.
Ca cel cu banul în gură, nimenĭ grăĭesce maĭ frumos.
1015 Cele dĕ necinste şî cele dĕ ocară când tu grăĭescĭ, ca când aĭ borî din gură mistuĭélă.
Cel ce cu ceĭ micĭ şî ceĭ maĭ proştĭ pururea grăĭesce, pururea ca eĭ sĕ socotesce, că nicĭ o sciinţă dĕ la eĭ dobândesce.
Cel ce mult grăĭesce nimic sporesce, ca găina când tot cârcârăţesce, nimic nu clocesce.
Cel ce sĕ silesce pururea să grăĭéscă, ca bróscele ocăcăĭesce.
Cel ce dă din mâĭnĭ când cu altul grăĭesce şî ochiĭ în cap cât póte ĕşĭ dĕschide, ca când ar vorbi cu mâĭnile şî ar ascultà cu ochiĭ.

Pentru Graşĭ i Grăsime

1020 Ĕl îngraşă, ca p'un porc pentru ajunul Crăcĭunuluĭ.
Gras ca un porc cu porumb îngrăşat.
Ca o prepeliţă grasă.
Cu grăsime ca slănina dĕ porc.

Pentru Greotate

Greŭ ca plumbul.
1025 Ca o pĭétră dĕ móră grea.
Ca o sarcină grea pĕ spinarea ta.

Pentru Grece

Cea maĭ bună Grécă, ca cea maĭ rea Rumâncă (aşà ḑic însuşĭ Greciĭ).

Pentru Greşĕlĭ

Greşala la orĭ-ce, ca cel maĭ mare întunerec te lovesce dĕ orĭ-ce.
Greşala din urmă, ca rătăcirea din urmă, cu mult maĭ grea dĕ cât cea d'intâĭ.
1030 Greşalele sufletuluĭ ca rănile trupuluĭ, că şî când sĕ tămăduĭesc, tot lasă semne pĕ trup.
Greşalele domnilor la toţĭ sĕ vĕd dĕ faţă, ca semnele după obraz.

Ca mincea, ce nicĭ când cade greşasce, nicĭ când sare.
Când ceĭ maĭ micĭ greşĕsc ĭaste nădejde dĕ tămăduire, ĭar când ceĭ maĭ marĭ nicĭ o nădejde maĭ aĭ, că apa când sĕ turbură din josul isvoruluĭ, poţĭ găsi maĭ sus apă curată, ĭar când sĕ turbură din isvor, în zadar alergĭ după apă curată.
Precum după bólă sănătatea e maĭ dulce, aşà şî după greşală căinţa ne-aduce pocăinţă maĭ dulce.
1035 Precum fum fără foc nicăirĭ sĕ vede, aşà şî dĕfăĭmare fără a greşî.
Tóte ale nóstre greşĕlĭ pĕ ceĭ maĭ micĭ le aruncăm, ca câte pite rele, tóte ale noriĭ mele.
Fĭerea, cât dĕ mică, amăresce mierea, aşà şî o greşală, fie cât dĕ mică, multe darurĭ ĕţĭ rîdică.
Cel ce sĕ miră d'ale altora greşĕlĭ ş'ale sale nu le vede, ca dracul, când sĕ miră dĕ porumbe negre şî pè el nu sĕ vede.

Pentru Grijĭ

Veḑĭ *Îngrijîre.*

Pentru Grozavĭ

Ca himera cea grozavă, ce în faţă s'arată leŭ, la spate balaur şî din gură varsă foc.

Pentru Grăitorĭ dĕ rĕŭ

1040 Grăitorul dĕ rĕŭ borasce ca un câĭne şî ceea ce n'a mâncat.
Ceĭ ce grăĭesc dĕ rĕŭ pĕ făcĕtoriĭ lor dĕ bine, ca câĭniĭ ce latră întîĭŭ pĕ stăpânuĭ lor.

Pentru Grămăḑĭ, Grămădire

Ca lemnele pĕ foc când sĕ grămădesc.
Ca lăcustele când cad, una piste alta sĕ grămădesc.
Ca sardelele grămadă, una piste alta.

Pentru Grăsime

Veḑĭ *Graşĭ.*

Pentru Grădinĭ i Grădinarĭ

1045 Ca o grădină împodobită cu felurimĭ dĕ florĭ.
Ca o grădină plină dĕ florĭ, te îmbată dĕ miros.
Ca grădinarul cu sapa în mână.

Pentru Jale

Ca jalele dĕ muĭere, când ĕşĭ pĭerde soţul eĭ.
Ca pĕ mort jălesce, când ĕl duce la mormînt.

Pentru Jafurĭ

1050 Cele din jafurĭ îndată sĕ risipesc, ca plóĭa din norĭ, când pré mult sĕ îngróşă.

Pentru Jocurĭ

Jócă ca ursul.
Jócă ca la noroc.
Jócă ca la parul cortuluĭ.
Jócă ca la nuntă.
1055 Jócă cum va, ca cel cu mâna plină dĕ cozĭ.
Jócă pĕ mămăligă, ca găina la móră.
Ca ursul când nu jócă după cântec, ĕĭ dă cu cĭomagul în cap.
Ca ursul, ce dĕ nevoĭe jócă.
Ca nuna, când jócă cu colacii pĕ mână.
1060 Ca cel ce jócă pĕ córdă.
Ca mojiciĭ, cu mâna sĕ jócă.
La jocurĭ şî la săriturĭ, ca la damă şî la ştranţĭ, ostaşiĭ ce sĕ pun în rînd, unul pĕ altul încalecă, unul piste altul sare ş'unul piste altul păşasce.
Sĕ jócă ca un copil.
Sĕ jócă ca în arşîce.
1065 Sĕ jócă ca cu mincea.
Sĕ jócă cu el ca pisica cu şórecele.

Pentru Junice

Ca junicele, când sĕ bat tauriĭ pentru ele, aştéptă să vaḑă cu neastîmpĕrare care dîntre eĭ va cădé pĕ ele.

Pentru Jumulitură

Ĕl jumulesce ca p'un puĭŭ dĕ găină.

Pentru Jurămînt

Jurămîntul sĕ dă ca jucărelele la copiĭ, când nu sĕ maĭ cinstesce.
1070 Ca jurămîntul dĕ grozav, când te face să te cutremurĭ.
Curvele şî hoţiĭ cu jurămîntul sĕ jócă, ca copiiĭ cu arşîcele.

Pentru Judecătorĭ, Judecătoriĭ i Judecăţĭ

Judecata ca o trăsură cu dooĕ oiştĭ, când înainte, când înapoĭ o poţĭ mână.
Judecătoriile ca crângul dĕ mărăcinĭ, unde oile alérgă dĕ frica lupilor şî dĕ unde nu pot işi fără a li sĕ smulge lâna după spinare.
Judecătorul ca osia dĕ car, cum o ungĭ nu maĭ scârţie.
1075 Judecătorul ca câĭnele, când ĭea înbucătura întrégă nu maĭ latră în urmă.
Judecătorul ca cântarul cu dooĕ greotăţĭ, când strîmb când drept, cum voĭescĭ să-l numescĭ.
Judecătorul, ca şarpele, nicĭ odată drept umblă.
Judecătorul cu pravila ca cârpacĭul cu pĭelea, în ce parte va cu dinţiĭ o întinde.
Judecătorul tocma ca călugărul, din césul ce sĕ numesce, orĭ-ce rudenie şî orĭ-ce prietenie cu totul ĕĭ lipsesce, că dĕ interes îndată sĕ lipesce.
1080 Judecător fără interes, tocma ca un Dumneḑĕŭ.
Judecăţile Domnuluĭ, ca adîncul măriĭ.
Ca cel-ce ĭese din judecată gol şî dĕspuĭat, şî dĕ a câştigat.
Precum tu veĭ judecà pĕ cel dĕ lângă tine, aşà te va judecà şî Domnul pĕ tine.
Cel pĕ din afară, ca cel-ce privesce la joc, judecă maĭ bine dĕ cât ceĭ din joc.

Pentru Jĕrtfe

1085 Cel ce-aduce jĕrtfă din munca săracilor, ca când ar înjunghĭa la pomană p'un copil înaintea tătăluĭ sĕŭ.

Pentru Jîgănii

Ca jîgăniile prin vizuinĭ.

Pentru Jîngașĭ

Jîngașul tocma șî leită muĭere, că tótă ḑioa în oglindă sĕ gătesce, ca o muĭere.

Pentru Zavistie șî Zavistnicĭ

Zavistia te împunge ca acul albineĭ.
Zavistia după ceĭ marĭ, ca umbra după om.
1090 Zavistia șî pizma, ca câĭniĭ mușcă cu dințiĭ.
Zavistnicul dĕ pizmă sĕ topesce ca dĕ foc.
Ca patima zavistniculuĭ nicĭ o patimă pĕ lume, în vecĭ cresce șî sĕ măresce.

Pentru Zorĭ

Ca zorile, când ĭes din munțĭ șî lumina sĕ întinde.
Ca zorile dĕ diminéță, când încep a sĕ ivì pîn vîrful munților roșînd, atuncĭ întunerecul cu totul sĕ risipesce.

Pentru Zugravĭ

1095 Ca oglinda, nicĭ un zugrav maĭ bun.
Ca zugravul sĕ uĭtă în ochiĭ omuluĭ.

Pentru Zăpadă

Ca zăpada când acoperă tóte pĕ pămînt șî păsĕrile dĕ dĕmâncare nicĭ un bob nu maĭ găsesc.
Ca zăpada, ce îndată sĕ topesce cum dă în primăvară.
Ca zăpada, ce lucesce ca nisce stele pĕ pămînt.

Pentru Zăcere

1100 Zace pĕ pămînt ca o pĭétră dĕ móră.

Pentru Zăduf

Ca zefirul pĕ vremea zădufuluĭ, ce mult te rĕcoresce.
Ca zăduful, ce dĕ gât te strînge în luna luĭ Coptor.

Pentru Zădărniciĭ

Cel-ce alérgă după zădărniciĭ, ca cel-ce alérgă să prindĭ mincea.

Pentru Sgomot

Ca sgomotul dĕ apă, când marea isbesce în malurĭ șĭ în pĭetre.
1105 Ca sgomotul dĕ cĭocane, ce s'aude la căldărarĭ, când cad unul după altul bătênd necontenit.
Ca la gura apelor când sĕ varsă în mare, face sgomot mare.

Pentru Sgâriitură

Cu unghiile ca pisica sgârie, când ĕșĭ bagă ghĭarele în pĭele.

Pentru Sgârcitură

Ca racul pĕ cărbunĭ sĕ sgârcesce.

Pentru Sgârcițĭ

Vedĭ *Scumpĭ*.

Pentru Smerițĭ

Ca cel smerit cu cel fudul, ce nu sĕ pot vedé, că unul sĕ uĭtă în sus șĭ cel-l-alt în jos.

Pentru Sbĭerete

1110 Sbĭéră ca o vacă, când ĕĭ ĭea vițelul.
Sbĭéră ca un măgar.
Ca un boŭ, cu glas mare când sbĭéră în pădure.

Ca vitele, ce sbĭéră când nu găsesc păşune.
Ca sbĭeretul, ce dĕtună în pădure ca un tun.
1115 Ca tauriĭ când sĕ bat în córne şî sĕ rănesc, sbĭeretul lor pîn văĭ dĕ dĕparte sĕ aude.
Ca boul, ce tare sbĭéră când cunósce c'o să móră.

Pentru Sburare

Iute ca curuĭul sbóră.
Ca o pasĕre sburătóre.
Ca o pasĕre fără aripĭ, ce nu maĭ póte sburà.
1120 Ca o pasĕre, ce din copacĭŭ în copacĭŭ sbóră.
Ca o săgétă, ce sbóră din mâna săgetătoruluĭ.
Ca uliul când sbóră după păsĕrĭ, le dă ocolurĭ pîn prejur.
Ca un vultur, ce pîn norĭ sbóră.
Ca un fluture sbóră, fîlfâind din ăripĭ.
1125 Ca ăripile în vînt sbóră.
Ca visul, ce sbóră îndată ce te dĕşteptĭ.
Ca smeul în vînt sbóră.
Ca liliecĭĭ dĕ nópte, ce sbóră pîn peşterĭ nóptea.
Ca nisce ăripĭ sburătóre, ce în vînt nu le maĭ vedĭ.
1130 Ca porumbiţa, când învaţă pĕ puĭ să sbóre din cuĭbul lor.

Pentru Sbîrîitură

Sbîrîĭe ca o muscă.

Pentru Caĭ

Ca zăbalele în gura caluluĭ, ce tare ĕl ţin şî'l popresc în loc.
Ca calul cu iabaşaoa dĕ nas, sĕ domolesce.
Ca calul cu frîul în cap, trăĭesce.
1135 Ca calul, când alérgă sărind şî bătênd din picere, capul în pĭept ş'ĕl ţine şî cóma în sus i-sĕ rîdică.
Ca calul când fuge şi dă din picere, orĭ-ce isbesce praf sĕ face.
Ca calul cel neînvĕţat, ce-aruncă frîul din cap.
Ca calul dĕ ginere.

Pentru Cazne

Căznesce ca un tâlhar.

Pentru Cap

1140 Ca o cĭupercă cu căcĭula în cap ploştită.
Ca un par, ce cu capul în jos sĕ bate.
Ca concĭul în cap.
Ca cu o cucă în cap.
Ca cu un chĭulaf în cap.
1145 Ca la botez, cu capul în fund.
Ca macul, ce ĕşĭ plécă capul în pămînt, când sĕ bate dĕ ploĭ necontenit.
Ca porcul, când ĕĭ dă cu secura în cap.
Ca pehlivaniĭ piste cap.
Ca pĭetrele la vale când sĕ rĕstogolesc, una piste alta vin şî 'n capete sĕ lovesc.
1150 Ca cel-ce vine piste cap, când cade la vale.
Ca cel-ce cu capul sĕ dă afund în apă.
Ca cel-ce sapă, capul ş'ĕl plécă.
Ca cel-ce sĕ împĭedică şî piste cap sĕ poticnesce.
Ca cĭurul când cĭuruĭesce, gunóĭele rĕmân într'însul, aşà şî capul când sĕ clatină, numaĭ pléva 'ĭ-a rĕmas într'însul.
1155 Cu cap mare, ca dĕ crap.
Cu betélă pĕ cap, tocma ca o mirésă.

Pentru Car

Ca la rotărie, unde d'a gata tóte le găsim lucrate, însă ne lipsesce cel ce-ar sci maĭ bine carul să ne-l întocméscă.

Pentru Casă şî Casnicĭ

In casa sa, ca nuca în găócea sa.
Ca aricii, ce pîn pĭetre casa ş'o clădesc.
1160 Ca casa în doĭ păreţĭ, neunirea între casnicĭ.
Ca melcul cu casa în spinare.
Casa fără feréstră, ca cel orb d'amîndoĭ ochiĭ.
Casa cu o feréstră, ca omul cu un ochĭŭ.
Casa cu dooĕ uşĭ, ca casa dĕ aricĭŭ.
1165 Casa, când stăpânul ĕĭ lipsesce, ca móra când ĕĭ ĭea apa.
Casa fără condurĭ [1]), ca o casă pustie.
Casa fără muĭere, ca o primăvară fără nicĭ o flóre.
Casa fără muĭere, ca o flóre fără miros.

---

[1]) Adică fără muĭerĭ, că maĭ înainte muĭerile condurĭ purtaŭ în picere.

Casa fără stăpân, ca o corabie fără cârmaciŭ.
1170 Casa fără stăpână, ca o casă fără pisică, unde şoreciĭ jócă în mărămĭ.
Cine dĕ treĭ orĭ schimbă casa cu chirie, ca când l'ar fi călcat focul cel maĭ mare.

Pentru Chelarĭ

Ca un chelar cu cheile dĕ brîŭ.

Pentru Cheltuïélă

Cheltuĭesce ca cel ĭeftin la făină, şî scump la tărîţe.
Cheltuĭesce ca pescele, ce orĭ-câtă apă bé, pĕ urechĭ o scóte.
1175 Când tot cheltuescĭ şî nimic păstrezĭ, curînd istovescĭ, ca din sac când tot scoţĭ şî nimic puĭ la loc, îndată la fund ajungĭ.
Cel ce dĕ timpuriŭ ĕşĭ cheltuĭesce averea, ca maldălul ce sĕ cosesce până a nu sĕ cóce.

Pentru Chef

Ca cel cu chef, pururea vesel.
Cheful omuluĭ ca luntrea, orĭ ĕl veḑĭ sculat, orĭ plecat.

Pentru Chiote

Ca copoiĭ chiuĭesce, chĭaŭ încóce, chĭaŭ în colo, când vînat ne vestesce.

Pentru Chinurĭ

1180 Ca muĭerea, când sĕ chinuĭesce cu muncile cele grozave la facere dĕ copiĭ.
Ca cel ce sĕ chinuĭesce, pĕ rótă când ĕl învîrtesce.
Ca cel ce sĕ chinuĭesce, când nu póte lesne să-şĭ dé sufletul la mórte.

Pentru Chipurĭ

Ca un chip zugrăvit, fără nicĭ o suflare.
Ca un chip cĭoplit, ce nicĭ un graĭŭ are.
1185 Ca cel cu mască, cu chip strein.

Pentru Córne

Ca un cerb cu córne marĭ tocma ca nisce crăcĭ.
Ca cel cu córne (adică ca necuratul).
Ca cel cu córne şî nu le vede (adică ca cel fermecat).
Cu córne marĭ ca dĕ cerb.
1190 Dĕ córne, ca pĕ boĭ, apucă — trage.

Pentru Cósă

Ca cósa, ce taĭe orĭ-ce înainte găsesce, până la pămînt.

Pentru Códă

Ca vulpea, ce-şĭ tîrasce códa.
Ca vulpea cu códa în sus.

Pentru Cojoc i Cojocarĭ

Ca ĭérna cu cojocul în spinare.
1195 Ca cojocul luĭ Ilie.
Ca blanele la cojocarĭ.
Ca cojocariĭ, orĭ-ce petic ĕl lipesce şî blane marĭ ne scóte.

Pentru Coconĭ

Ca coconiĭ din Vavilon, ce în foc sĕ 'nveselea.

Pentru Cochetărie

Cochetăria stă întru a trage inima altuĭa fără a-şĭ da şî ea p'a eĭ celuĭ-l-alt, ca undiţa ce c'o moméla trage pĕ pesce spre peire.

Pentru Cocóşă şî Cocoşaţĭ

1200 Ca cămila cu cocóşa în spinare.
Ca cel cocoşat, pururea încărcat.

Pentru Comedie şî Comedianî

Comedianul, ca maĭmuţa, sĕ schimbă la obraz, ca să placă la orĭ-ce obraz.
Comedia te face să-ţĭ ştergĭ greşalele, precum sĕ şterge óre-cine pĕ obraz, uĭtându-sĕ în oglindă.

Pentru Comit

Ca comitul pĕ cer sĕ vede — sĕ arată.

Pentru Condeiŭ

1205 Condeĭul la scriitor, ca acul la croitor.

Pentru Copacĭ

Ca copaciĭ căḑuţĭ din munte, ce vin la vale ca o plută pĕ faţa apeĭ.
Ca copaciĭ, din rădăcină când vînturile din pămînt ĕĭ scot, rĕmân cu rădăcina în sus şî cu crăcile în jos.
Ca copacĭul când jos cade, toţĭ cu topórele pĕ el sĕ pun.

Pentru Copiĭ

Ca un copil în faşă.
1210 Ca un copil, când veĭ să-l poprescĭ să nu facă ce-va, tu împrotivă să-ĭ ḑicĭ c'atuncĭ el n'o face.
Ca un copil la ţîţă.
Ca un copil fără minte.
Ca un copil dĕ ţîţă.
Ca copiiĭ ce aci plîng, aci rîd.
1215 Ca copilul cu ţîţa în gură.
Copiiĭ la părinţĭ, ca un ochiŭ dĕ vĭéţă.
Copiĭ după părinţĭ, ca pómele după pom.
Copilul în copilăria sa aşà dĕ fragit, ca lutul în mâna olaruluĭ, orĭ-ce veĭ facĭ din el.
Copilul ca copacĭul, când dĕ mic sĕ strîmbéză, anevoĭe sĕ maĭ îndreptéză.
1220 Copilul ca céra caldă, orĭ-ce pecete ĕĭ puĭ, aceea sĕ lipesce dĕ ea.

Podóbă la părinţĭ copiiĭ ceĭ mulţĭ, ca zidurile pĕ la oraşe şî corăbiile pĕ mare.
Precum puilor nu l'e frig subt penele cloşciĭ lor, aşà şî copiilor în sînul maiceĭ sale.

Pentru Corăbiĭ

Ca o corabie cu pânze sburătóre.
Ca o corabie fără ancoră, ce nicăirĭ póte stà.
1225 Ca o corabie fără pânze.
Ca o corabie, ce stă a sĕ cufundà când valurile o bate dĕ o parte şî dĕ alta.
Ca corabia la furtună, sĕ plécă într'o parte şî într'alta, până ce sĕ cufundă.
Ca corăbiile la liman alérgă—scapă.
Corabia, ca o cetate pĕ apă plutitóre.
1230 Corăbiile pĕ mare, ca gâşcele pĕ apă.

Pentru Cobire

Ca cucuvaĭa, ce pururea cobesce.

Pentru Cuviinţă

Ca flórea, ce la pĭeptul feteĭ sĕ cuvine.

Pentru Cuvinte

Cu cuvîntul la cel ce 'nţĕlege.
Cuvîntul ca un vas cu dooĕ mânuşĭ, când dĕ o mânuşă, când dĕ alta, când şî dĕ amîndooĕ ĕl poţĭ rîdicà.
1235 Cuvîntul, cât dĕ mic, ispravă mare ne arată, ca aluatul cât dĕ mic, cea maĭ mare frămîntătură o dospesce.
Cuvîntul la cel viclén, ca undiţa la pescar.
Cel ce 'ntunecă cuvîntul, ca cel ce zidesce ferestre órbe.

Pentru Cucuvaĭe

Ca cucuvaĭa, ce numaĭ nóptea cântă, şî când cântă, semn dĕ pustietate.

Pentru Cumpĕnă i Cumpĕnire

Ca o cumpĕnă dréptă, ce nicĭ la o parte nicĭ la alta atîrnă.
1240 Ca cumpĕna cumpĕnesce.

Pentru Cumplire i Cumplițĭ

Veḑĭ *Rĕĭ.*

Inima celuĭ cumplit d'a eĭ rĕutate, ca céra dĕ foc, îndată sĕ topesce.
Cumplit cu îndurare, ca pĭétră móle, anevoĭe poțĭ găsi.
Cumplit fără cruḑime, ca suliță fără bold, nicĭ cum poțĭ găsi.
Ceĭ cumplițĭ ca lăcusta ; puțin traĭesce dar pagubă mare face.
1245 Ceĭ cumplițĭ, ca mărăciniĭ, ce șî pĕ bunĭ șî pĕ rĕĭ dĕ o potrivă ĕĭ înghimpe.
Ceĭ cumplițĭ cu ceĭ blânḑĭ, ca lupiĭ cu mĭeiĭ.
Ceĭ cumplițĭ, când nu muncesc, ci numaĭ dojânesc, ca vĭespea, ce împunge, fără a face mĭere.
Ceĭ din fire cumplițĭ șî rĕŭ nărăvițĭ, ca ĭérba cea rea, ce din rădăcină dĕ o veĭ tăĭa, ea tot va da.
Ceĭ cumplițĭ, când putere dobândesc, întâĭŭ d'aĭ sĕĭ sĕ apucă, ca țiganul când a ajuns Domn, întâĭŭ pĕ tată-sĕŭ a spânzurat.
1250 Celuĭ cumplit, inima ca a luĭ Cain tremură.
Cel cumplit înveninat ca un drac împelițat.
Cel cumplit, cumplițĭ ĕĭ face pĕ toțĭ aĭ luĭ slujbașĭ, ca fântâna cea puturósă, împute tóte ale eĭ șuróĭe.
Cel cumplit piste putință a sĕ vedé blând, ca aricĭul, din ghimpos, lin.
Când cumplitul stăpânesce, robia șî ticăloșia cresce șî sĕ înmulțesce, ca rodurile pĕ câmp.
1255 Cel rĕŭ șî cumplit, cu cât maĭ bine ĕl hrănescĭ, cu-atât maĭ rĕŭ asupră-țĭ sĕ înverșunéză, ca iena, cea maĭ grozavă hiară.
Cel cumplit când sĕ 'nvĭerșunéză, ca óla când colcăĭesce.
Cel cumplit sémĕnă, ca cel ce, în loc să ĭea póma din pom să mănânce, el taĭe pomul din rădăcină ș'apoĭ ĭea póma din el, ca a dooa óră să n'aĭbă ce maĭ luà.
Cel cumplit d'a luĭ cumplire sĕ róde fără rușine, ca herul d'a luĭ rugină.
Cel cumplit, șî la césul morțiĭ, tot rĕutățĭ gândesce, ca lupul când ĕl belea șî el întrebà: «unde sûnt oile?».
1260 Cine blând ca mĭelul la cel cumplit s'arată, ca când dĕ bună voĭe în gura lupuluĭ s'aruncă.

Pentru Cunoscinţă

Ca omul cel pătimaş, nimenĭ cunósce maĭ bine.
Ca urma corăbieĭ, ce nicĭ cum sĕ maĭ cunósce pĕ apă.
Cunósce pĕ muma numaĭ, ca un viţeluş.
Sĕ cunósce după fapte, ca măgarul după urechĭ.

Pentru Cununĭ

1265 Cu cunună în cap, ca fetele cele marĭ.
Cu cunună ca o corónă.

Pentru Curuiŭ

Ca curuĭul când s'aruncă şî pĕ prepeliţ'apucă.

Pentru Curăţenie

Ca argintul dĕ curat. ce dĕ treĭ orĭ s'a încercat.
Ca un prunc curat, la suflet.
1270 Ca cleştarul dĕ curat.
Ca fecĭoria, nimic alt maĭ curat, nicĭ maĭ sfânt, nicĭ maĭ cinstit.
Curat ca un diamant, ce n'are trebuinţă dĕ spălat.
Curat ca lacrăma.
Curat curat, ca un porc în lac băgat.
1275 Curat ca un netot, ce dĕ dooĕ orĭ numaĭ sĕ spală în vĭéţă, odată când ĕl botéză, ş'altă dată când la mórte ĕl scaldă.
Curat la suflet ca o porumbiţă.
Curat la haĭne ca un măcelar.

Pentru Curve

Gura curveĭ ca un cuţit ascuţit d'amîndooă părţile; d'aceea şî tae din tóte părţile.
Curva ca căţéoa c'o turmă dĕ câĭnĭ dupĕ ea.
1280 Curva ca câĭnele, cât dĕ mult l'aĭ bate, atât maĭ mult te mângâĭe şî maĭ dulce te linge pentru o îmbucătură dĕ pâĭne.
Curva te stórce ca p'un burete, dĕ nu'ţĭ rĕmâne nicĭ o picătură în tine.

Curvele nesăţióse cu magiunul în sîn, cuĭ dă dĕ gustă din el, ca un câĭne turbat alérgă după ele.
Cât dĕ strîmptă fie uşa, curva sĕ strecóră, ca şarpele pîn gaură.

Pentru Curcubeŭ

Ca curcubeul pĕ cer sĕ vede — sĕ arată.
1285 Cu feţe frumóse, ca dĕ curcubeŭ.

Pentru Curse

Ca cursa te înşală.
Ca cursa dĕ vînat, ce în drum s'a aşezat.

Pentru Curtezanĭ

Curtezaniĭ Domnilor, ca păsĕrile, ce cum ĭeaŭ îmbucătura în gură, îndată fug şî sĕ duc.

Pentru Curgere

Ca apa la vale curge.
1290 Ca apele pĕ văĭ, când sĕ varsă din munţĭ, curg şîróĭe la vale.
Ca apele pĕ subt pămînt, ce curg şî nu sĕ vĕd.
Ca o doniţă dogită, ce pîn tóte părţile curge.
Ca un isvor dĕ apă, ce curge necontenit.
Ca un rîŭ, ce nu sĕ póte popri din curgerea luĭ, când la vale sĕ pornesce.
1295 Ca un rîŭ dĕ mĭere, din gura luĭ curge.
Ca un şîpot dĕ apă curge pĕ ţévă.
Ca vinul, când curge din lin în tocitóre.
Ca când aĭ da cep la o butie, aşa curge.
Ca muciĭ din nas curge.
1300 Ca cleĭul din copaciŭ curge.
Ca la palirie, ce când înainte, când înapoĭ curge.
Ca năduşéla cea rĕce, ce curge pĕ obraz dĕ mare necaz la césul morţiĭ.
Ca pĕ cep curge.
Ca pîn cĭur curge.
1305 Ca plumbul topit curge.

Ca rîurile, când curg din vîrful munţilor.
Ca din tésc curge.
Ca dintr'o fântână curge.
Ca şuróĭele dĕ apă ce curg din vîrful munţilor, când zăpada începe a sĕ topi primăvara.
1310 Curge ca aluatul (adică bucăţĭ bucăţĭ).
Curge ca o gârlă — ca un rîŭ.
Curge necontenit, ca o apă din fântână.

Pentru Cusururĭ

Cusururile sĕ vĕd dupĕ ce sĕ rîdică zovonul, ca sagna din spinare, după ce sĕ rîdică samarul.
Nicĭ unul fără cusur, ca nicĭ o pómă fără códă.
1315 Cel ce-şĭ schimbă şî-şĭ preface cusururile sale, ca cel ce schimbă fusele la dĕpĕnătóre.

Pentru Cutremur

Ca pămîntul când sĕ cutremură, orĭ-ce clădire pĕ pămînt cade la pămînt.
Ca pămîntul, ce dĕ tun sĕ cutremură.

Pentru Cufundare

Ca corabia când sĕ cufundă, nicĭ o nădejde maĭ rĕmâne.
Ca plasa, când sĕ cufundă în apă până în fund.
1320 Ca raţa, când în apă sĕ cufundă şî ĭarăşĭ ĭese afară.

Pentru Cuget i Cugetare

Ca bătaĭa cugetuluĭ, nicĭ o bătaĭe maĭ grea.
Cu cuget bun, dormĭ ca pĕ o pernă móle.
Cugetul cel bun la om, tocma ca un Dumnedĕŭ.
Cugetă ca o porumbiţă.
1325 Precum vasele olaruluĭ în cuptor sĕ lămuréză, aşà şî cugetul omuluĭ întru a sa ispită sĕ îndreptéză.
Cine-şĭ jĕrtfesce cugetul sĕŭ pentru vre-un interes, ca când şĭ-ar arde icóna sa pentru puţină cenuşă.

Pentru Cuţit

Ca cuţitul în inimă ĕl vîră — ĕl bagă.
Ca cuţitul în técă sĕ bagă — sĕ păstréză.
Ca cuţitul fără vîrf, nicĭ taĭe, nicĭ slujasce, nicĭ e bun dĕ nimic.
1330 Cu cuţitul la brîŭ, ca un măcelar.

Pentru Cuscĭugurĭ

Ca într'un cuscĭug băgat.

Pentru Căinţă şî Pocăinţă

Ca căinţa, nicĭ o pedépsă te duce la pocăinţă.
Ca muşcătura dĕ căinţă, nicĭ o muşcătură maĭ dulce.
Ceĭ ce târziŭ sĕ căĭesc, ca rîsul dĕ cu vară ce plânge dĕ cu ĭérnă.
1335 Sĕ pocăĭesce, ca lupul când ĕl tundea şî el sĕ tânguĭa că oile sĕ dĕpărtéză.
Cel ce nicĭ la bĕtrâneţe nu sĕ pocăĭesce, ca lupul ce, şî dĕ îmbĕtrânesce, năravul nu ş'ĕl părăsesce.

Pentru Căutare

Ca pĕ găină, la cur o caută, dĕ are ooĕ.
Ca pĕ cal, la dinţĭ ĕl caută, dĕ este tînĕr saŭ bĕtrân.
Ca pĕ mĭel, la códă ĕl caută, dĕ este gras saŭ nu.
1340 Ca pĕ pesce, la urechĭ ĕl caută, dĕ este próspĕt orĭ nu.
Ca păsĕrile, când sĕ întorc dĕ cu primăvară, ĕşĭ caută cuĭbul lor, ce-l lăsaseră dĕ cu ĭérnă.
Caută pîn gunoiŭ.
Caută ca pupăza, ce nicĭ odată găsesce.
Caută cu d'amăruntul, ca când ar migăli.

Pentru Căutătură

1345 Ca o mândră caută, uĭtându-se în drépta şî în stânga.
Ca căutătura dĕ şarpe, când pîn prejur sĕ uĭtă, întorcêndu-şĭ capul.

Pentru Căḑĕtură

Veḑĭ *Cădere.*

Pentru Călugărĭ

Ca călugăriĭ la mort.
Călugăriĭ sĕ bucură, când noróde multe mor, ca câĭniĭ ce, atuncĭ sĕ satură, când dă mórtea în turme.
Călugărul ca cărbunele, dĕ este aprins te arde, dĕ este stins te mânjasce.
1350 Călugărul ca furnica, câte un păişor adunând, face moşoroĭul cel maĭ mare.
Călugărul subt smerenie, ca scorpia subt pĭétră.
Călugărul subt rasă, ca măscăricĭul subt mască.

Pentru Călăuze

Ca cocoriĭ, cu călăuza înainte, unul după altul merg.
Ca călăuza, pururea înainte.
1355 Călăuza la drum, ca o lumină dĕ felenar.

Pentru Călĕtorie

Ca călĕtoria pĕ mare, ce nicĭ cum te sdrunginesce, dar rĕŭ te primejduĭesce.

Pentru Călcare

Ca o flóre, ce cade şî toţĭ o calcă pîn picere.
Calcă ca pĕ mărăcinĭ.
Ca ceĭ ce calcă struguriĭ în lin, cu picerele strivindu-ĭ.

Pentru Căprióre

1360 Ca căprióra când scapă din cursa vînătoruluĭ, alérgă, fuge, sare pĕ pĭetre şî pĕ munţĭ.

Pentru Cărat, Cărătură

Ca cel ce cară apă cu cĭurul.
Ca cel ce cară cu spinarea.

Pentru Cărunteţe

Pĕrul cărunt la orĭ-cine, ca o flóre albă ce sĕ pune la cunună.

Pentru Căsătorie i Însurare şî Neînsuraţĭ

A dooa căsătorie, tocma ca pĕ mare a dooa călĕtorie.
1365 Omul necăsătorit, ca un pustnic în pustie.
Omul necăsătorit, ca boul neîmblânḑit.
Insurarea dĕ tînĕr, ca mâncarea dĕ vreme.
La căsătorie, ca la lotĕrie, o mie pĭerd şî unul numaĭ nemeresce.
Ceĭ ce sĕ căsătoresc nepotrivițĭ la vîrstă, ca ceĭ ce sĕ călĕtoresc, unul pĕ jos şî cel-l-alt călare.
1370 Cel însurat, ca un câĭne cu tivga dĕ códă atîrnată, ĭar cea măritată cu bărbatul lângă ea, ca nişce telegarĭ.
Cel însurat, ca cel cocoşat, pururea însărcinat.
Cel neînsurat, ca fulgiĭ când vîntul ĕĭ bate, într'o parte şî într'alta s'aruncă, fuge, sbóră şî nicăirĭ sĕ aşéḑă.
Cel sărac când sĕ însóră, ca şórecele ce în gaură nu încăpea şî tivga după el tîrà.
Cel ce neînsurat trăĭesce, ca melcul când sĕ sgârcesce întru a luĭ găóce şî când scóte capul la córne numaĭ sĕ gândesce.
1375 Cel bĕtrân, cu tînĕră când sĕ însóră, ca cel ce sĕ jócă cu mince şî cu păpuşă, ce trece din mână în mână.

Pentru Căscat i Căscătură

Ca căscatul din gură 'n gură.
Ca cel cu gura căscată.
Cu gura căscată, ca cel ce-ĭ scóte măséoa.
Cel ce sĕ uĭtă la cel ce cască, c'acela şî el cască.

Pentru Cădere i Căḑĕtură

1380 Ca albinele, ce cad asupr'aceluĭa ce supĕră roĭul lor.
Ca ĭérba ce s'aruncă cu cósa la pămînt (cade).
Ca o pĭétră când sĕ rupe dintr'un munte mare şî piste cap d'a berbelécul cade jos în apă.
Ca o pĭétră mare când cade în apă, apa pĕ lângă ea vîjîĭesce şî fĭerbe cu marĭ colcote.

Ca o pïétră mare când cade din munte, câte înainte gă-sesce, tóte în apă le trântesce.

1385 Ca o pïétră mare ce cade din vîrful munteluĭ în mare, s'a-șéză pĕ fundul măriĭ ca o temelie.

Ca un puïŭ dĕ cerb, ce cade cum ĕl lovescĭ.

Ca un muncitor ce tótă ḑioa a muncit, cade pĕ pămînt lungit, sĕ rĕsufle d'ostenit.

Ca un stejar mare, ce cade cu sgomot mare, când dĕ la ră-dăcină ĕl taïe.

Ca valurile măriĭ, când cad pĕ corăbiĭ.

1390 Ca valurile măriĭ, ce unul piste altul cade.

Ca vijĕlia când cade cu fulgere șî trăsnete pĕ munţĭ șî pĕ văĭ.

Ca Goliath ce, d'o pïétră din praștie aruncată, jos pĕ pă-mînt mort a căḑut.

Ca grăuntele dĕ grâŭ ce, cum sĕ cóce îndată cade.

Ca copaciĭ, când cad din vîrful munţilor jos cu rădăcinile lor în sus.

1395 Ca copacul dĕ topor cade.

Ca copilul dĕ ţîţă, când fuge din braţele maïciĭ sale, îndată cade jos.

Ca lipitórea ce, cum sĕ satură, îndată cade.

Ca lăcustele când cad șî sĕ 'ngrópă în pămînt.

Ca lăcustele pĕ apă, ce cad grămadă, una piste alta.

1400 Ca pïétra din norĭ când cade pĕ pămînt.

Ca pómele din pom când scutură pomul (cade).

Ca picătura dĕ rooă ce cade pĕ pămînt.

Ca puiĭ dĕ cerb, când cad alergând.

Ca plóïa, când cade cu marĭ vijĭiturĭ jos pĕ pămînt, bĕșîcele le veḑĭ ca o spumă pĕ pămînt.

1405 Ca rooa, când cade pĕ ïérbă verde.

Ca stejarul cel maĭ mare, ce-șĭ întinde vîrful pîn la cer, în norĭ, șî rădăcina în pămînt, până în fund, șĭ-o vîră, cum începe vijĕlia, tremură ca Cain, sĕ cutremură ca pămîntul ș'îndată ĕl veḑĭ jos, căḑut la pămînt, cu rădăcina în sus.

Ca trăsnetul din norĭ, când cade trăsnind, plesnind șî bu-buind.

Ca fulgiĭ dĕ zăpadă, când cad din norĭ grămadă.

Ca fînul subt cósă cade.

1410 Ca florile câmpuluĭ, ce împodobesc câmpiile, cum începe vijĕlia tóte cad, tóte sĕ culcă îndată la pămînt.

Ca frunzele când cad ïarna pĕ pămînt, bătêndu-se dĕ vînt.

Ca cel ce jos cade bine, când ĕĭ dă piste vine.

Ca cel ce cade cu faţa pĕ pămînt, sângele pĕ gură șî pĕ nas ĕĭ șuruesce.

Ca cel ce cade dĕ săgétă în pïept lovit, sufletul în pïept nu sĕ maĭ odihnesce.

1415 Ca cel ce cade în brâncĭ, cu palmele pĕ pămînt.
Ca cel ce cade după cal, cu capul în jos.
Ca cel ce cade după cal, când picĭorul în scară i sĕ 'mpĭedecă, ĕl tîrasce ca p'un câĭne, până ce ósele i sĕ sfarmă.
Ca cel ce tótă ḑioa cu plugul s'a nevoit, cade dĕ obosit, întins jos pĕ pămînt.
Cade ca nisce solḑĭ dĕ pesce, când cu cuţitul ĕĭ rade.
1420 Cade ca pĕrul din cap, când ĕl raḑĭ cu bricĭul.
Cade ca puĭul dĕ căprióră, ce d'a berbelécul vine din vîrful munţilor, când vînătorul cu săgéta ĕl lovesce.
Cum cade scuĭpatul din gură.

Pentru Căştig

Ca dohtoriĭ şî vrăjîtoriĭ. călugăriĭ şî lăutariĭ, căştig fără ostenélă, dintru a lor meserie, nimeniĭ alţiĭ dobândesc.

Pentru Câĭnĭ

Ca un câĭne opărit.
1425 Ca câĭnele cu sgarda dĕ gât.
Ca câĭnele când alérgă, cu gura căscată, cu limba scósă d'un cot după apă să găséscă, dĕ mare zăduf,
Ca câĭnele, când alérgă după căprióră ş'o vede, sus pĕ pĭetre, stând în vîrful degetelor, rĕmâne cu gura căscată.
Ca câĭnele, când apucă pĕ porc dĕ urechĭ ş'ĕĭ ţine în loc.
Ca câĭniĭ, când mîrâĭesc unul asupra altuĭa.
1430 Ca câĭnele ce mănâncă şî ceea ce el scóte din gură.
Ca câĭniĭ sĕ mănâncă unul cu altul.

Pentru Cântare, Cântece şî Cântăreţĭ

Ca greerele, ce tótă vara nu maĭ tace din cântare, ĭar ĭérna petrece în lipsa cea maĭ mare.
Ca greeriĭ, ce cântă ḑioa şî nóptea necontenit.
Ca cocoşul, ce pĕ toţĭ cu cântece dĕ diminéţă la muncă ĕĭ dĕştéptă.
1435 Ca cântăreţul, când tuşasce, ĕşĭ arată nesciinţa.
Ca cântăreţul, pĕ orĭ-cine cu cântece ĕl dĕsmĭérdă.
Ca cântecul dĕ dor, nimic alt maĭ rĕŭ la uĭmire te duce.
Ca melcul, ce cu cântărĭ ĕşĭ sfîrşasce vĭéţa pĕ cărbunĭ arḑênd.
Ca lebedele cu glas frumos, când cântă l'al lor sfîrşît.
1440 Ca melcul ce, când ĕĭ arde casa, atuncĭ cântă.

Ca ceĭ ce le cântă dĕ zorĭ, până a nu sĕ cununà.
Ca privighĕtórea ce, cu cântarea eí cea dulce, pĕ vînător la ea ĕl duce.
Ca privighĕtórea, ce cântă numaĭ dĕ cu primăvară.
Ca toba, ce până n'o baţĭ bine, ea nicĭ cum ĕţí cântă.
1445 Ca cel ce întinde córdele pĕ căluş, sĕ gătesce dĕ càntare.
Ca cel ce cântă cu drîngul.
Ca cimpoĭaşul, cu cimpóĭele în braţe cântă.
Ca cimpóĭele ce, pànă nu sufli într'însele şî le umpli dĕ vînt, ele nicĭ cum ĕţĭ cântă.
Ca cĭobanul cu fluerul înaintea oilor, le dĕsmĭérdă cu cântece.
1450 Ca bróscele în lac cântă.
Cântă ca o coţofană.
Cântă ca în pădure.
Cântă ca cocoşul.
Cântă ca la nuntă.
1455 Cântă ca privighĕtórea.
Cântă ca rînduréoa, ce nicĭ pĕ ea o îndulcesce.
Cântă dulce ca dĕ zorĭ.
Cântă ca dĕ dor.
Cântăreţul, ca pasĕrea, după cântec sĕ cunósce, care cântă maĭ dulce.

Pentru Cârmuire, Cârmuitorĭ, Cârmă şî Cârmaşĭ

Vedĭ *Ocârmuire*.

Pentru Clănţănit

1460 Ca clanţa clănţănesce.
Ca dinţiĭ din gura babeĭ clănţănesce.

Pentru Clătinătură

Ca trestia dĕ vînt sĕ clatină.
Sĕ clatină ca dinţiĭ babeĭ.

Pentru Cracĭ

Ca furca cu doĭ cracĭ.

Pentru Créstă i Crestetură

1465 Ca crésta dĕ cocoş.
Cu crésta în cap, ca cocoşul.
Crestat ca răbojul.
Crestat ca herĕstrĕul.

Pentru Credinţă i Credincioşĭ

Ca credinţa dĕ muĭere.
1470 Ca când te-aĭ încrede la un lup, ce stă cu gura căscată.
Călcarea credinţeĭ, ca călcarea dĕ jurămînt.
Credincĭos ca Iuda.
Credinţa te duce, ca o călăuză, orĭ-unde veĭ să mergĭ.
Credinţă ca dĕ câĭne.
1475 Necredincĭos ca Toma.
Sĕ încrede ca în câĭne.

Pentru Crescere

Intr'o nópte s'a născut, într'o nópte a crescut, într'o nópte s'a mărit, tocma ca o cĭupercă.
Ca un copacĭŭ nodoros şî plin dĕ crăcĭ strîmbe, ce atîrnă până jos, după ce ĕl cureţĭ până sus în vîrf, ĕl veḑĭ că cresce frumos şî drept ca o lumĕnare.
1480 Ca în pădure crescut.
Ca sălciile pĕ lângă apă cresce.
Crescerea schimbă şî însuşĭ firea, ca la aceĭ doĭ câĭnĭ, ce unul după ĭepure s'a aruncat şî altul la dĕmâncare a alergat, după cum stăpânul lor pĕ eĭ ĭ-a învĕţat.
Ca spicul dĕ grâŭ cresce.
Ca florile în gunoĭŭ cresce.
1485 Cresce şî sĕ măresce tocma ca un pom în pămîntul cel maĭ bun.

Pentru Croitorĭ

Ca croitorul cu fórfecele în mână.

Pentru Cruce

Cine umblă cu crucea în sîn, ca crucea uscat rĕmâne.

Pentru Crăncănitură

Ca cĭóra, când crăncănesce.

Pentru Crĕpare

Ca pămîntul, când crapă dĕ cele maĭ marĭ cutremurĭ şî îndată înghite orĭ-ce pĕ el găsesce.
1490 Ca flórea când e să ĭésă, ĕĭ crapă bobocul în vîrf.
Crapă ca óla la foc, când sĕ pune sécă.

Pentru Laudă

Lauda piste mĕsură, (ca lauda dĕ cumĕtru).
Fieş-care ale sale le laudă maĭ bine, ca ţiganul ce-şĭ laudă ciocanul.
Cel ce sĕ laudă până a nu isbândi, ca pïelea dĕ vulpe ce în tîrg sĕ tocmesce până a nu sĕ prinde vulpea.

Pentru Lacomĭ i Lăcomie

1495 Lacomul, ca câĭnele ce-a pĭerdut bucătura din gură pentru cea maĭ mare, ce-a vĕḑut în apă.
Lacomul, când sĕ îndópă, începe a da din el, ca cârnatul când sĕ îndésă, începe a crăpà.
Lacomul, nicĭ odată sĕ satură, că ca lupul flămânḑesce, d'aceea la hrăpirĭ pururea gândesce.
Lacomul ca lupul, c'orĭ-ce găsesce înghite.
Ceĭ lacomĭ ca lăcustele, ce nicĭ măcar un bob lasă.
1500 Ceĭ lacomĭ, ca pisica ce nu sĕ sătura, când la pilă lingea, până ce s'a isprăvit tótă a eĭ limbă.
Cel lacom, ca musca, când ĕşĭ vîră tot capul în mĭere, acolo ş'ĕl lasă.
Ce intră în gura lacomuluĭ, ca ceea ce intră în gura lupuluĭ, anevoĭe ĭese.

Pentru Lăcrămă

Veḑĭ *Lăcrămĭ*.

Pentru Laţ

Ca laţurile dĕ păsĕrĭ.

Pentru Leĭ

Ca un leŭ, când e coprins dĕ vînătorĭ şî săgeţile pĕ el ca plóĭa din cer cad, sbĭară, răcnesce, sĕ mânie şî sĕ turbură grozav, speriind pĕ însuşĭ vînătoriĭ.
1505 Ca un leŭ leşinat dĕ fóme când prinde vre-un mĭel saŭ vre-un puĭŭ dĕ cerb, dĕ bucurie mare sbĭară, răcnesce cu gura căscată şî, sfâşiind cu dinţiĭ vînatu ce-a găsit, sĕ îndópă, înnecându-se dĕ sângele celuĭ nevinovat.
Ca în gura leuluĭ.
Ca cu doĭ leĭ marĭ la car.
Ca leul, când ĕl lovesc cu săgéta vînătoriĭ, el maĭ rĕŭ atuncĭ sĕ înverşunéză şî, frângĕnd săgéta, sare, sbĭară, sĕ mânie şî maĭ rĕŭ pĕ toţĭ ĕĭ înfricoşéză, rĕsunând văile tóte dĕ răcnetele luĭ.
Ca leul, când sdrobesce ósele mieluluĭ, cu dinţiĭ sfărâmându-le.

Pentru Legănătură

1510 Ca în vînt sĕ légănă.
Ca cel spânzurat sĕ légănă.

Pentru Legătură

Ca un hoţ, legat cu cóteie d'andăratele.
Legătura dĕ gât, ca o sgardă dĕ câĭne.
Sĕ légă dĕ el ca viţa dĕ par.

Pentru Lene şî Leneşĭ

1515 Ca lenea jupănésă mare.
Cum sĕ întórce uşa în ţîţîna eĭ, aşà şî leneşul în patul sĕŭ.
Lenea, ca rugina pĕ her, te mănâncă şî nu simţĭ, şî maĭ mult când stă din lucru dĕ cât când lucréză.
Lenea ca fusul, când nu sĕ învîrtesce, nicĭ un folos ne aduce.
Lenea pĕ om topesce, ca focul pĕ lemne.
1520 Leneşul ca o pĭétra aruncată în tină zace.
Leneşul, ca nerodul, sĕ socotesce dĕ bogat şî când n'are ce mânca.
Leneşul, ca racul, d'andăratele merge.
Leneşul, ca sfredelul, la lucru nu sporesce, făr'o mare siluire.
Leneşul, lenea ca pĕ o soţie o strînge în braţe.

1525 Leneşul dĕ muncă nicĭ cum s'apucă până nu leşină dĕ fóme, ca câĭnele, ce, până nu-ĭ dă apa dĕ cur, el nu înnótă.
Ceĭ leneşĭ, ca trântoriĭ, vor să mănânce d'a gata.
Ceĭ leneşĭ, ca ceĭ nesimţitorĭ, nicĭ dĕ sineşĭ îngrijĕsc.
Cel leneş, ca cel vinovat, dĕ pedépsă n'a scăpat.
Cel ce sĕ împute în lene ş'în trândăvie, ca un mort sĕ socotesce, că trăind nu trăĭesce.

Pentru Lepĕdare

1530 Ca cel-ce năpîrlesce, ĕşĭ lépĕdă tot după el.
Sĕ lépĕdă ca Petre dĕ Hristos.

Pentru Legĭ adică Pravilĭ

Cu pravila ca cu sabĭa.
Legea cu înfricoşarea scapă pĕ om din pĕcate, ca lopata, când bate în apă, sperie pĕ pescĭ şî-ĭ scapă.
Legea, când sĕ păzesce, dĕ greşelĭ te isbăvesce, ca dohtorul dĕ bóle.
1535 Legea fără cuvînt, ca o bĕşîcă fără vînt.
Legea, tocmaĭ ca pânzele dĕ corăbiĭ când veĭ le strîngĭ, când veĭ le întindĭ, că tot cu ele te slujĕscĭ, şî la vreme bună şî la vreme dĕ furtună.
Legile cele multe vatĕmă legea cea maĭ bună, ca armele cele multe pĕ ostaşul cel maĭ bun.
Pravila, ca mânuşa la ólă, unde veĭ, acolo o lipescĭ.
Pravila, ca pĭelea, cum o udĭ, încătro veĭ o întindĭ şî o lungescĭ.
1540 Pravila, tocma ca o rótă ce i sĕ mişcă spiţele; dĕ-ĭ veĭ bate pene, te duce unde tu veĭ, dĕ veĭ lăsa-o, te lasă şî ea pĕ drum.
Pravila tocma ca pânza dĕ păiagine, tăunul o sparge, ĭar musca sĕ prinde dĕ mâĭnĭ şî dĕ picere.
Pravilele Domnilor, ca o dohtorie dĕ babă, că pĕ unul ĕl scólă şî pĕ maĭ mulţĭ ĕĭ omóră.

Pentru Leşinaţĭ

Ceĭ leşinaţĭ dĕ fóme, după ce sĕ îndópă dĕ jafurĭ, atuncĭ s'arată în lume, ca păduchele, după ce sĕ satură, atuncĭ ĭese în frunte şî s'arată.

Pentru Lilieci

Ca un liliac dĕ nópte, ce numaĭ nóptea sĕ vede — sĕ arată — sbóră.

Pentru Liman

1545 Ca ceĭ din corăbiĭ, ce mult doresc la liman, când vîntul li s'arată ca un mare tiran.

Pentru Limpeḑiciune

Limpede ca lacrăma.

Pentru Limbă

Ca limba, ce şî dulce şî amară sĕ arată.
Cu limba ascuţită, ca dĕ şarpe.
Nicĭ o limbă maĭ înveninată ca limba dĕ şarpe, ĭar a muĭeriĭ limbă cu mult, cu mult întrece şî pĕ limba dĕ şarpe.

Pentru Linişte

1550 Ca marea, când e lină.

Pentru Linguşîre şî Linguşîtorĭ

Linguşîrea şî ciocoĭnicia, ca banul cel rĕŭ, ce trecere are numaĭ când nu-l cunóscem.
Linguşîtoriĭ, ca umbra după om, sĕ ţin dĕ ceĭ maĭ marĭ.
Linguşîtorul, ca un câĭne dĕ multe uşĭ.
Linguşîtorul ca curva, până ce nu te dĕspóĭe, dĕ tine nu sĕ dĕpărtéză.
1555 Linguşîtorul, ca scorpia, cu gura te mângâĭe şî cu códa te muşcă.
Linguşîtorul te adórme, ca o curvă prefăcută.
Linguşîtorul te dĕstramă, ca cel ce scóte scamă, firele câte una.
Linguşîtorul, şî când sĕ mânie, ca maĭmuţa te mângâĭe, ce cu mângâĭere te sfâşîe pân' la pĭele.
Sĕ linguşĕsce ca un câĭne.

1560 Cine sĕ înşală cu amăgirile linguşîtoruluĭ, ca când ar bea otravă din cupă dĕ aur.

Pentru Lingere

Ca câĭniĭ, ce şî ósele le linge.

Pentru Lipire, Lipitură

Ca altoĭul sĕ lipesce.
Ca o pĭétră stă lipită.
Ca un blastur la rană sĕ lipesce.
1565 Ca caracatiţa, când s'apucă cu picerele dĕ pietre (sĕ lipesce).
Ca chihlibarul, cè sĕ lipesce dĕ pĕr.
Ca cămaşa dĕ pĭele sĕ lipesce.
Ca nuca în perete sĕ lipesce.
Ca pilda, nimic alt maĭ lesne dĕ om sĕ lipesce.
1570 Ca plăselele pĕ mâner sĕ lipesce.
Ca fĭerul dĕ magnit sĕ lipesce.

Pentru Lipsire

Ca cotul la negustor, ce din mână nu-ĭ lipsesce.
Ca Martie din post, nicĭ cum lipsesce.
1575 Ca rooa, ce lipsesce cum sórele sĕ ivesce.

Pentru Lovitură

Vedĭ *Isbitură.*

Pentru Luare

Iea şî fuge, ca un puĭŭ dĕ giol.
Uniĭ după alţiĭ sĕ ĭéŭ, ca câĭniĭ la lătrătură.
Ca câĭniĭ, ce ĭeaŭ îmbucătura unul din gura altuĭa.
Ca cel ce ĭea pĕ răboj, când sĕ socotesce mintea i sĕ smintesce.

Pentru Lucrurĭ

1580 Orĭ-ce lucru la locul sĕŭ, ca buricul în mijloc.

Pentru Lume

Orĭ-ce în lume ca o taĭnă sĕ 'nțelege, că nimenĭ le înțelege.

Lumea, ca o oglindă în care sĕ gătesce omul, ca să sĕ arate precum nu este.

Lumea, ca o comedie unde fieș-care jócă rola sa, ș'unde cel maĭ dĕ rîs prinde locul cel maĭ bun.

Lumea, ca o rótă o vedĭ că sĕ 'ntórce șî nicĭ odată stă; d'aceea nestatornicie țe-arată la orĭ-ce.

1585 Lumea, ca o scară pĕ care unul sĕ urcă șî altul sĕ scobóră.

Lumea, ca un liman unde unul sosesce șî altul purcede, unul sĕ bucură dĕ cel ce vine șî altul sĕ întristéză dĕ cel ce plécă.

Lumea, ca un spital plin dĕ orĭ-ce fel dĕ patimĭ; ferice dĕ cine va scăpà dĕ una măcar.

Lumea, ca un fum ce umblă dĕ colo până colo șî nu scie unde să stea, șî cum o să sĕ risipéscă îndată dĕ vînturile, ce-l bate din tóte părțile.

Lumea, ca un birt cu dooĕ porțĭ dĕșchise, pĕ una intră, pĕ alta ĭese, mănâncă, bé, șî sĕ duce; unul pĕ altul nu cunósce, cine intră șî cine ĭese.

1590 Lumea, ca un bâlciŭ unde uniĭ cântă, alțiĭ jócă, uniĭ vînd, alțiĭ cumpĕră, uniĭ béŭ șî chiuĭesc ș'alțiĭ numaĭ privesc.

Lumea sĕ asémĕnă cu un bal maschè, unde unul cu altul jócă fără a sĕ cunósce șî piste puțin nicĭ că maĭ gândesce la el.

Lumea fără nebunĭ, ca pădure fără uscăcĭunĭ, maĭ nu sĕ găsesce.

Precum în fundul măriĭ stă mărgăritarul șî mărgénul, șî în fundul pămîntuluĭ pĭetrele cele maĭ scumpe, ĭar pĕ fața lor tóte mortăcĭunile; așà șî în lume, ceĭ vrednicĭ șî cinstițĭ, ascunșĭ șî nevĕdutĭ, ĭar ceĭ nerodĭ șî cumpliți în cinste mare sûnt vĕdutĭ.

Tóte ale lumiĭ ca o rótă sĕ întorc.

1595 Tóte în lume ca dioa vin șî sĕ duc.

Tóte în lume sĕ trec ca vîntul șî ca fumul, șî nicĭ măcar o urmă sĕ maĭ vede în urmă.

Tóte în lume trecĕtóre, ca un rîŭ ce nu maĭ stă.

Tótă lumea înaintea Domnuluĭ, ca un bulgăre dĕ pămînt.

D'începutul lumiĭ șî până în vecĭ tóte în sus șî în jos sĕ învîrtesc pĕ lume, ca mămăliga pĕ foc.

Pentru Lumină

1600 Ca o lumină nóptea la ceĭ ce sĕ rătăcesc pĕ mare, le-arată unde să tragă.

Ca o masala, ce dĕ dĕparte luminéză.
Ca un înger luminat.
Ca un sóre luminos.
Ca galaxia pĕ cer, ce luminéză în senin.
1605 Ca gândacul ce curul la întunerec ĕĭ luminéză.
Ca liliacul dĕ nópte, rîvnesce la lumină.
Ca lumina ochĭuluĭ.
Ca lumina sóreluĭ, când rĕsare din pămînt.
Ca lumina sóreluĭ la amiază-ḑi.
1610 Ca lumina ce sĕ varsă pĕ cer, când sórele începe a sĕ ivi pĕ pămînt.
Ca lumina dĕ sóre, nicĭ o lumină maĭ mare.
Ca luna plină, ce nóptea luminéză.
Ca nisce făcliĭ aprinse, ce luminéză la toţĭ.
Ca putrigaĭul, ce luminéză numaĭ la întunerec.
1615 Ca rĕvĕrsatul zorilor, ce când începe a sĕ ivi, tóte cele 'ntunecate le face luminóse.
Ca stelele după cer, scânteĭesc lumina lor.
Ca focul când arde pîn pădurĭ şî pîn munţĭ, luminéză dĕ dĕparte.
Ca fulgeriĭ nóptea pĕ cer, când unul după altul luminéză necontenit.
Lumină dulce, ca a luniĭ.

Pentru Lungĭ

1620 Ca un catart dĕ lung.
Lung ca o funie.
Lung şî subţire ca un limbric.

Pentru Lupĭ

Ca o masă întinsă la lupĭ leşinaţĭ şî cu gura căscată.
Ca un lup când ĭea în gură mĭelul dĕ lângă óĭe şî fuge cu el, tîrîndu-l după el.
1625 Ca când ar băgà un lup în mijlocul mĭeilor.
Ca lupiĭ când sĕ pun p'o junică mică, unul d'o parte o sfâşie ş'altul d'altă parte ĕĭ rupe cărnurile după ea.
Ca lupul în mijlocul oilor, stă şî sĕ 'nveselesce când nicĭ un câĭne găsesce, nicĭ un câĭne ĕl gonesce.
Ca lupul când taurul ĕl lovesce, fuge cu códa între picere.
Ca lupul când privesce mulţimea dĕ mĭeĭ ce la pămînt a aruncat, cu gura plină dĕ sânge colţiĭ ş'ĕĭ linge.
1630 Ca lupul când flămânḑesce, alérgă, intră în turmă, ş'apucă,

rupe, sfâşie, trântesce şî ucide şî nu-şĭ maĭ satură cruḑimea până ce nu înnótă în sânge ca într'o gârlă.

Pentru Lupte

Ca un urs sĕ luptă.
Ca în somn, când te lupţĭ dar nu poţĭ să isbutescĭ, cât dĕ mult te silescĭ, că mâĭnile şî picerele nicĭ cum le poţĭ mişcà.
Ca voĭniciĭ când sĕ luptă, muncesce să trântéscă unul pĕ altul piste cap şî nicĭ unul nicĭ altul cade, până ce cel maĭ viclén pune pĭedică celuĭ-l-alt.
Ca cocoşiĭ sĕ luptă, sărind unul în capul celuĭ-l-alt.
1635 Ca corăbiile când sĕ luptă cu valurile măriĭ, bătêndu-le vîntul dintr'o parte şî dintr'alta, aci le veḑĭ înnecându-sĕ, aci rîdicându-sĕ, până ce sĕ cufundă dĕ tot în fundul măriĭ.
Ca leul cu ursul când sĕ luptă în braţe, sare unul piste altul, trântesce unul pĕ altul, până ce cu códa leul pĕ urs lovesce piste cap ş'îndată-l veḑĭ căḑut piste cap.
Ca cel ce sĕ luptă cu marea când sĕ 'nnécă.
Ca balauriĭ când sĕ luptă, unul pĕ altul îmbrăţişéză, strînge şî 'ncolăcesce, până ce amîndoĭ cad morţĭ dĕ odată.

Pentru Luciŭ i Lucélă.

Ca argintul poleit cu aur (lucesce).
1640 Ca ochiĭ dĕ pisică, ce lucesc la întunerec.
Ca o stea strălucitóre, ce nóptea lucesce dĕ dĕparte.
Ca zăpada, ce lucesce în gerul cel maĭ mare.
Ca copaciĭ când înghéţă bruma pĕ rămurile lor, lucesc ca nisce stele.
Ca lucéfărul lucesce şî ḑioa şî nóptea.
1645 Ca nisce bălţĭ şî heleştee, ce dĕ dĕparte lucesc.
Ca stelele pĕ cer, ce nóptea în senin lucesc.
Ca fulgerul când lucesce, ochiĭ ţi sĕ 'ntunecă.
Lucesce ca oglinda.

Pentru Lux

La lux alergăm ca la lumina sóreluĭ, care în ochĭ când te lovesce, îndată te orbesce.
1650 Luxul, ca otrava, îndată te sfîrşasce.

Luxul ca cangrena, bólă netămăduită, dĕ ce merge sĕ mă-
resce, până ce dĕ tot te topesce.
Luxul sĕ smreduĭesce unul dĕ la altul, ca bóla dĕ cĭumă;
d'aceea îndată o lume prăpădesce.

Pentru Lăută

Lăuta înveselesce ca vinul pĕ om.
Lăuta te dĕştéptă ca cocoşul din somn.

Pentru Lăcomie

Vedĭ *Lacomĭ.*

1655 Lăcomia s'asémĕnă cu cumpĕna, când d'o parte puĭ tot pentru tine şî dĕ ceea-l-altă parte nimic, saŭ óre-ce fórte mic, pentru mine.

Pentru Lăcrămĭ

Ca ochĭul când sĕ lovesce, îndată lăcrămézǎ.
Ca usturoĭul când ĕl lovescĭ, te umple dĕ lăcrămĭ.
Lacrăma muĭeriĭ ca vorba dĕ şarpe, ce pĕ Eva a înşelat'o.
Lacrămile pĕ obraz, cu şuróĭe dĕ apă.
1660 Lacrămile ce curg cu şuróĭe pĕ obraz din ochĭ nevinovaţĭ, ca noriĭ ce ne aduc trăsnete grozave.

Pentru Lămurire

Ca aurul în topitóre se lămuresce.

Pentru Lăturĭ

Ca nisce lăturĭ.

Pentru Lătrătură

Ca căĭnele ce la lună latră şî eĭ dĕ el nicĭ cum ĕĭ pasă.
Ca căĭnele ce latră fără a sci la cine şî dĕ ce latră.
1665 Ca câiniĭ când s'aruncă asupra lupilor, latră necontenit.

Ca câinii pě leŭ, ce dě departe ěl latră, ïar pě lângă el nicï cum s'apropie.
Latră ca un câine şî ḑioa şî nóptea.

Pentru Maiŭ

Ca cu maïul când bate la parï.
Ca taracii, când eï lovesce cu maïul în cap.

Pentru Maïmuţe

1670 Ca maïmuţa, orï-ce vede, aceea şî ea face.
Ca maïmuţele ce jócă, cum le aruncă ceva alune, lasă jocul şî după alune alérgă.
Ca maïmuţele sě schimonisěsc în felurimï dě linguşirï.

Pentru Mare

Ca o gârlă pě lângă mare, ce ca un nimic sě vede.
Ca lopeţile pě mare, ce o bat din tóte părţile şî ea nicï cum sě turbură.
1675 Ca marea când sě umflă, sě rîdică şî sě sparge cu plesnete şî bubuiturï şî urlete grozave.
Ca marea, ce din gârlï micï mare sě face.
Ca marea după vijělie, când sě linişteste, veḑï o apă limpede, strălucind ca o oglindă.

Pentru Marï

Veḑï *Ceï marï.*

Pentru Marturï

Cel ce mincïunï mărturisesce, ca când ar lovi în cap cu măcïuca pě om.

Pentru Marfă

Marfă ca pâinea caldă, până într'un ceas nu sě maï vede pě tarabă.

Pentru Masă

1680 Ca la masă, cu cântece şî bĕuturĭ.
Ca la masă, cu lingura în mână.
Ca la masă, cu bucatele dînainte.
Masă ca dĕ nuntă

Pentru Melcĭ

Ca melcul cu casa în spinare.
1685 Ca melcul ce cântă când casa ĕĭ arde.

Pentru Mergere

Ca oile după ţap merge.
Ca pĕ vale, lesne merge.
Ca racul, ce înainte nicĭ cum póte merge.
Ca cel pĕ jos pĕ lângă cel călare merge.
1690 Ca cel ce şchiopătéză, cĭontoc cĭontoc merge.
Ca berbecele înaintea oilor merge.
Merge înainte ca racul (sĕ ḑice spre bătaĭe dĕ joc).

Pentru Mĭeĭ

Ca mĭelul în mijlocul lupilor tremură şî sĕ cutremură.

Pentru Mĭere

Ca ursul, mĭerea ĭubesce.
1695 Dulce ca mĭerea.

Pentru Mijloc

Ca parul în mijlocul ariĭeĭ.
Pĕ la mijloc, ca încingĕtórea.
Tocma ca o vĭespe, curmată pĕ la mijloc.

Pentru Milă, Milostenie şî Milostivĭ i Nemilostivĭ

Ca la o fântână ceĭ secetoşĭ alérgă la cel milostiv.

1700 Ca mila dĕ mumă vitregă.
Mila la vreme dĕ lipsă, ca noriĭ când ne dă plóĭe în vreme dĕ secetă.
Milostenia înaintea morțiĭ ca felenarul la întunerec, când ne merge înainte.
Cel ce pĕ sărac miluĭesce, ca când însuşĭ el s'ar săturà, când acela va mâncà.
Inima celuĭ nemilostiv, ca o pĭétră împĭetrită.
1705 Ca o săgétă 'nfiptă în cóste, aşà neîndurarea stă în inima celuĭ nemilostiv.
Nemilostivul dĕ neîndurare, ca céra dĕ foc, sĕ topesce.
Nemilostiv ca lupul.
Ceĭ nemilostivĭ, ca sórele cu dințĭ, ce pĕ nimenĭ nu încălḑesce.

Pentru Miniştrĭ

Miniştriĭ ca câĭniĭ ce întorc frigarea, pĕ Domn ĕl învîrtesc.
1710 Miniştriĭ ca banul, ce preț veĭ, acela i-ĕl daĭ; dĕ face, dĕ nu face, cine te întrébă?
Miniştriĭ la Domn, ca câĭnele ce păzesce masa stăpânuluĭ sĕŭ împotriva celor-l-alțĭ câĭnĭ; cum lipsesce stăpânul, ĕşĭ ĭea şî el bucata luĭ împreună cu ceĭ-l-alțĭ câĭnĭ.
Ministrul bun la Domn ca magnitul la busolă.

Pentru Minte

Omul fără minte, ca o corabie fără cârmă.
Vrednic dĕ jale ca un mort, cel ce mintea ş'a pĭerdut'o.
1715 Ca un prunc făr' dĕ minte.
Cusururile mințiĭ, ca şî ale obrazuluĭ, cu cât îmbĕtrânescĭ cu atât sĕ maĭ măresc.
Când ceĭ proştĭ dĕ minte poruncesc celor cu minte, ca ceĭ fără ochĭ călăuză la ceĭ cu ochĭ.
Mintea omuluĭ încunjură cerul şî pămîntul, ş'în fundul adîncurilor şî pîn cele nevĕḑute sĕ vîră, şî intră ca un duh pĕtrunḑĕtor.
Mintea ca cămaşa, cât de subțire fie, acoperĕ ruşinea.
1720 Mintea copiluluĭ, ca o hârtie albă pĕ care poțĭ însemnà orĭ-ce veĭ şî cum veĭ.
Mintea, când sĕ întunecă dĕ bĕuturĭ piste mĕsură, pate ca o căruță ce ĕşĭ pĭerde cărăuşul.
Mintea la om, ca sarea în bucate.
Mintea la fată mare, ca un frîŭ fórte tare.

Mintea pĕ vorbă sĕ încércă ca aurul pĕ pĭétră.

1725 Mintea turburată odată dĕ beţie, ca carul, când scapă frîul din capul caluluĭ şî fugind l'aruncă în cele maĭ marĭ prăpăstiĭ.

Mintea tînĕruluĭ, tocma ca céra cea móle; orĭ-ce pecete-ĭ puĭ, c'aceea sĕ tipăresce.

Mintea fără 'nvĕţătură, ca o gură fără dinte, şî 'nvĕţătura fără minte ca un dinte fără gură.

Mintea cea curată ca brilantul cel maĭ bun; în cel maĭ mare întunerec dĕ 'l veĭ aruncà, ş'acolo va luminà.

Precum ómeniĭ pĕ dobitóce le pórtă dĕ córne, după voĭa lor, aşà şî ceĭ maĭ iscusiţĭ la minte pĕ ceĭ proştĭ dĕ minte.

1730 Precum la caĭ ĭuţéla picĭoruluĭ şî la păsĕrĭ a aripilor, aşà şî la om ĭuţéla minţiĭ.

Sĕ schimbă la minte, ca luna pĕ tótă ḑioa.

Slab dĕ minte ca o muĭere.

Cea maĭ mare minte fără banĭ în sîn, ca césornicul fără zimberechiŭ.

Ceĭ uşorĭ dĕ minte, ca óla sécă sună, când o ciocănescĭ.

1735 Ceĭ cu minte pĕ ceĭ fără dĕ minte, ca ceĭ sănătoşĭ pĕ ceĭ bolnavĭ, caută.

Ceĭ proştĭ dĕ minte şî fără nicĭ o sciinţă, când sĕ fălesc în cinurĭ şî 'n podóbe, ca măgarul când sĕ 'mpodobesce cu haşa dĕ aur şî dĕ argint.

Cel orb dĕ minte nu simte, ca cel ce dórme, nu ĭ-e fóme.

Cel uşor dĕ minte, ca pluta fără mîzgă.

Cel cu minte, subt a sa înţelepcĭune, ca pomul sub a sa frunză, ĕşĭ ascunde rodul sĕŭ.

1740 Cel cu minte stricată, ca o cetate crĕpată.

Cel prost dĕ minte în cea maĭ înaltă tréptă dĕ cinste, tot prost sĕ înţelege, ca cel bondoc dĕ trup, orĭ unde sĕ va urcà, tot bondoc sĕ înţelege.

Pentru Mincĭunĭ şî Mincinoşĭ

Veḑĭ *Adevĕr.*

La mincĭunĭ ca la un vis, şî dĕ vorbim şî vedem, dar la nimic temeĭŭ avem.

Mincĭuna ca pecinginea sĕ întinde, din mică mare o veḑĭ şî tu nicĭ cum o pricepĭ.

Mincĭuna la nevoĭe, ca sarea la bucate.

1745 Mincinosul ca precupeţul, pururea adaogă la preţul cu care a cumpĕrat.

Mincinosul, cum s'a născut, mincĭuna, în capul luĭ, ca o cunună ş'a pus'o.
Cel ce ascultă la mincĭunĭ, ca cel ce pasce la vînturĭ.
Cel ce sĕ dĕprinde cu mincĭuna, ca cel ce sĕ scobóră pĕ scară, o tréptă numaĭ dĕ va pâşì, pĕ cele-l-alte lesne alunecă.

Pentru Miros

Ca mirosul dĕ carne, când sĕ frige pĕ frigare.
1750 Ca mirosul dĕ trandafir, te îmbată dĕ miros.
Ca mirosul dĕ muĭere nicĭ un miros maĭ dulce.
Ca măgariĭ, ce sĕ pişă unde le mirósĕ dĕ măgar pişat.
Ca busuiocul greŭ mirósĕ.

Pentru Misidiĭ

Misidiĭ fără nurĭ, ca vinul fără gust.

Pentru Mistuĭală

1755 Ca lemnul dĕ foc sĕ mistuĭesce.
Ca móra mistuĭesce orĭ-ce într'însa aruncă.
Ca pîrjólele pĕ câmp, ce tótă ĭérba o mistuĭesce.

Pentru Mistreţĭ

Vedĭ *Porcĭ*.

Pentru Mită

Mita te 'nşală, ca undiţa pĕ pesce şî ca cursa pĕ şórece.
Cel ce mită priimesce, ca cel dĕ faţă te jĕfuĭesce.

Pentru Micĭ

Vedĭ *Ceĭ micĭ*.

Pentru Mişcare

1760 Ca o pĭétră cât un munte, ce n'o maĭ poţĭ mişcà dĕ loc.
Ca pioa, ce nicĭ dĕ cum sĕ mişcă.

Ca frunza ce sĕ mişcă dĕ cel maĭ mic vînt.
Când omul nu sĕ mişcă, ca móra când stă, atuncĭ sĕ strică.

Pentru Móle şî Moĭ

Ca guşa dĕ porumbiţă móle.
1765 Ca lutul olaruluĭ dĕ móle.
Móle ca plumbul.
Móle ca bumbacul.

Pentru Mórte şî Morţĭ i Mortăcĭunĭ

Ca o mortăcĭune pĕ câmp aruncată.
Ca un urs, când ĕl lovesc din tóte părţile cu săgeţĭ, alérgă, cade, sĕ întinde şî móre mormoind, dându-şĭ sufletul sbĭerând.
1770 Ca un mort, ce nu maĭ suflă.
Ca vulpea, când sĕ 'ntinde ca o mórtă pĕ pămînt, ca să pótă înşĕlà.
Ca mórtea cu secera în mână.
Ca mórtea ce ras neras te ĭea.
Ca pesciĭ, când mor pĕ uscat, dorind la apa dĕ unde i-a lepĕdat.
1775 Ca pisica, când sĕ făcea mórtă şî pĕ şórecĭ ĕĭ stingea.
Ca cel cu suliţa în pĭept, trage dĕ mórte.
Ca cel ce móre dĕ fóme.
Ca cel ce trage dĕ mórte.
La mórte, ca la sóre nu te poţĭ uĭtà cu ochiĭ dĕşchişĭ, fără numaĭ după ce morĭ o veḑĭ necontenit.
1780 Mórtea ca pisica, la şórecĭ micĭ rîvnesce.
Mórtea fără jale, ca o nuntă fără cântare.
Tocma ca un mort, cu ochiĭ închişĭ, cu faţa galbenă ca şofranul şî fără glas, ca un mut.

Pentru Molevsélă

Ca dĕ cĭumă sĕ molevsesce unul dĕ la altul, când nu sĕ feresce.

Pentru Momélă

Ca cu undiţa te momesce.

Pentru Mormînturĭ

1785 Ca un mormînt plin dĕ óse.

Pentru Morţĭ

Vedĭ *Mórte*.

Pentru Mode

La mode ne luăm unul după altul, tocma ca maĭmuţele, că ceea ce la altul vedem, aceea şî noĭ urmăm.

Fieş-care ţéră moda eĭ ĕşĭ are, numaĭ a nóstră ţéră cu modele tutulor, ca ţérafără monedă, ce sĕ slujasce cu streină monedă.

Cel ce sĕ ĭea după modă s'arătă un măscăricĭŭ, ce-şĭ schimbă faţa pĕ tot ceasul.

Pentru Muĭerea înzorzonată

Muĭerea înzorzonată ca o brezaĭe sĕ arată.

Pentru Muĭerea veselă

1790 Muĭerea veselă, ca o lumină în jĕrtfelnicul cel maĭ sfânt.

Muĭerea veselă, lumina caseĭ, ca sórele lumina lumiĭ.

Pentru Muĭerea viclénă

Muĭerea viclénă ca vulpea te înşală, că c'o vorbă dulce la marĭ greşĕlĭ te duce.

Pentru Muĭerea limbută şî cicală

Muĭerea limbută, gura eĭ făcută ca tóca să'ĭ turuĭéscă.

Muĭerea limbută, ca cea ce ḑicea: «*Tacĭ tu să vorbesc eŭ*».

1795 Muĭerea limbută, ca cea ce ḑicea: «*Dĕ m'aĭ bate cât dĕ mult, tot nu voĭŭ tăcé*».

Muĭerea limbută la bărbat tăcut, ca tóca la biserică.

Muĭerea cicală, gura ca tóca'ĭ tócă.

Nicĭ o supĕrare maĭ grea ca cicala dĕ muĭere, când pururea te cicălesce.

Pentru Muĭerea mucalită

Muĭerea mucalită întocma ca o ĭasmă pocită.

Pentru Muĭerea nesăţiósă

1800 Muĭerea nesăţiósă ca bróscele, chĭémă bărbaţĭ, când strigă coax coax.

Pentru Muĭerea puturósă

Muĭerea puturósă ca o scrófă grósă, ce in spurcăcĭunĭ sĕ îngraşă.

Pentru Muĭerea rea

Muĭerea rea în casă, ca o leóĭcă mâniósă.
Muĭerea rea ca o căţea rea, ce şî când o mângâĭe, ea cu dinţiĭ ĕl sfâşie pĕ cel ce mângâĭe.
Muĭerea rea, ca vĭermele, până la os te mănâncă.
1805 Muĭerea rea, ca un puĭ dĕ năpîrcă.
Muĭerea rea, mîrîĭesce ca căţéoa cea maĭ rea.
Muĭerea rea pĕ bărbat ca o mare ĕl înnécă.
Muĭerea rea pĕ bărbat, ca un şarpe înveninat, ĕşĭ varsă veninul sĕŭ.
Nicĭ otrava nu e amară ca muĭerea rea.
1810 Precum la haĭne molĭa, aşà şî la bărbat muĭerea rea.
Cel ce dĕ muĭerea rea sĕ lipesce, ca cel ce scorpie apucă în mâna sa.

Pentru Muĭerea tînĕră

Muĭerea tînĕră ca vinul noŭ fĭerbe.

Pentru Muĭerea sulemenită

Muĭerea sulemenită, ca o casă veche când o spoim la faţă, să sĕ arate frumósă.

Pentru Muĭerea furiósă

Muĭerea furiósă ca marea fără credinţă, că dĕ cel maĭ mic vînt îndată sĕ turbură, şî pe toţĭ ĕĭ cufundă.

Pentru Muĭerea frumósă

1815 Muĭerea frumósă, ca un trandafir frumos şî cu miros şî maĭ frumos; dar trandafir fără ghimpĭ, nicĭ cum poţĭ găsi.
Muĭerea frumósă te lasă în cămaşă, ca marea cea maĭ frumósă.

Pentru Muĭerea cinstită

Muĭerea cinstită, ca o pĭétră scumpă.
Muĭerea cinstită sĕ asémĕnă cu acea flóre, ce la o sută dĕ anĭ odată înfloresce.
Cinstea muĭeriĭ, ca o comóră ascunsă, ce stă neatinsă până ce daĭ piste ea. Ferice d'acea muĭere, ce-şĭ păzesce acéstă comóră până în sfîrşit.

Pentru Muĭerea cicală

Veḑĭ *Muĭerea limbută.*

Pentru Muĭerea bétă

1820 Ca muĭerea bétă, nicĭ o vedere maĭ frumósă şî dĕ rîs.

Pentru Muĭerea bună

Muĭerea bună, ca pâĭnea caldă.
Cea maĭ bună muĭere, ca cel maĭ rĕŭ bărbat.

Pentru Muĭerea dulce

Muĭerea dulce, ca mĭerea dulce, ce dererĭ marĭ la inimă ţe-aduce când veĭ mâncà maĭ mult din ea.
Nimic alt maĭ dulce, ca muĭerea dulce.

Pentru Muĭerea dĕsfrînată

1825 Muĭerea dĕsfrînată, ca ĭadul nesăţiósă.
Muĭerea dĕsfrînată, ca o căţea cu câĭniĭ după ea.
Muĭerea dĕsfrînată la toţĭ sĕ întórce, când încolo, când încóce, ca sulul la strungar.

Frumuseţea muĭeriĭ celeĭ dĕsfrînate, ca un cercel frumos dĕ nas atîrnat.

Pentru Muĭerĭ dĕ obşte

Inima muĭeriĭ, ca o mréjă dĕ pesce.
1830 Ochiĭ muĭeriĭ, ca un semn dĕ puşcă.
Omul sĕ prinde în graĭul muĭeriĭ, ca pescele în mréjă şî pasĕrea în laţ.
Omul fără muĭere nicĭ cum póte trăi ; d'aceea muĭerea sĕ înţelege pĕ lume ca o stihie din cele patru stihiĭ.
Urmele muĭerilor ca pânzele corăbiilor, încotro bate vîntul, acolo sĕ întorc.
Imbrăţişarea dĕ muĭere ca îmbrăţişarea dĕ urs, ce te strînge în braţe până ĕţĭ ĭes ochiĭ din cap.
1835 Gura muĭeriĭ dulce ca mĭerea, dar gustarea eĭ amară ca fĭerea.
Ca arma muĭeriĭ nicĭ o armă maĭ tare, că ca Sampson maĭ tare în mâĭnĭ nimenĭ nu s'a maĭ ivit, şî d'o muĭere şî numaĭ îndată s'a biruit, ca cel maĭ dĕ nimic.
Ca o muĭere grea cu borţul la gură.
Ca o muĭere la rĕsboĭŭ.
Ca o flóre la ureche muĭerea lângă bărbat.
1840 Ca vîntul pĕ lume, nimic alt maĭ uşor, dar muĭerea întrece şî pĕ însuşĭ vîntul cu uşurinţa eĭ.
Ca muĭerea, cu póle lungĭ şî cu minte scurtă.
Ca muĭerile cu acul înţépă.
La muĭere, ca la móră, pururea le lipsesce, la una o dógă şî la alta o aripă.
La muĭere ca la baĭe, ce într'o baĭe şi bunĭ şî rĕĭ sĕ spală.
1845 La muĭere frumuseţea ca la bărbat vîrtutea.
Limba muĭeriĭ, ca limba dĕ şarpe, unde sĕ lipesce, îndată otrăvesce.
Limba muĭeriĭ te linge ca câĭnele pĕ stăpân, dar vaĭ dĕ acel stăpân, când câĭnele ĕl va muşcà.
Muĭerea împodobită cu minte uşóră, ca o pasĕre sbóră.
Muĭerea grea la slujbă, tocma ca o tobă, ce numaĭ când o baţĭ bine, atuncĭ ea ĕţĭ cântă bine.
1850 Muĭerea ĭute ca cépa, când o miroşĭ lăcrămezĭ, dar bucate fără cépă nicĭ un gust are.
Muĭerea ca o mládiţă, ce dĕ orĭ-ce vînt sĕ plécă, şî ca să nu caḑă, ĕĭ trebue un păruţ s'o ţie.
Muĭerea ca un vas slab, ce lesne sĕ sparge.
Muĭerea, ca un laţ dĕ vînător, ce lesne prinde pĕ cel dĕ minte uşor.

Muĭerea ca undĕlemnul arde, orĭ-ce feştilă ĕĭ pune.
1855 Muĭerea ca vinul, îndată te 'mbată, când o slăvescĭ aşà 'ndată.
Muĭerea ca viţa, cum o piscĭ lăcrăméză.
Muĭerea ca albina, roĭŭ bun ţe-aduce, dar şî rĕŭ te împunge.
Muĭerea ca castravetele, până e verde sĕ mănâncă.
Muĭerea ca câĭnele, dacă o mângâĭ, te linge; dacă o superĭ, te muşcă.
1860 Muĭerea ca crângul cu ĭepuriĭ, piste putinţă a sĕ păzì.
Muĭerea ca măceşul, flóre frumósă dar cam ghimpósă.
Muĭerea ca marea, frumósă la vedere, dar îndată te înnécă, cum în ea te veĭ încrede.
Muĭerea ca pisica caseĭ, o păzesce dĕ şórecĭ.
Muĭerea ca sfîrléză, cine ştie maĭ bine să o învîrtéscă, aceluĭa maĭ bine şî-ĭ slujasce.
1865 Muĭerea ca flórea, când o păstrezĭ, rodul eĭ ĕl dobândescĭ.
Muĭerea ca flórea, când începe a veştejì, atuncĭ frumuseţea ĕĭ pĭere, dar atuncĭ şî rodul i sĕ cóce.
Muĭerea ca ţînţarul, când te sărută cântă, dar şî rĕŭ te pişcă.
Muĭerea cu bărbatul ca boiĭ la jug; când sûnt potrivіţĭ merg drept, ĭar când unul maĭ ĭute şî altul maĭ slab, unul trage ăĭţĭ şî altul cea.
Muĭerea când voĭesce multe mijlóce găsesce spre a înşĕlà pĕ al sĕŭ bărbat, tocma ca p'un fermeçat.
1870 Muĭerea când sĕ 'mpodobesce, ca o flóre când înfloresce, dĕ miros te îmbată.
Muĭerea la mânie, ca pisica când sĕ mânie, cu ghĭarele la ochĭ sare să te sfâşie.
Muĭerea la bărbat, ca un cucuĭeţ dĕ nópte, cum ĕĭ cântă aşà şî el jócă.
Muĭerea la rĕsboĭŭ, ca bărbatul la argea.
Muĭerea negătită, ca o tingire nespoită.
1875 Muĭerea pururea caldă, ca o fântână ce nicĭ odată înghéţă.
Muĭerea până e tînĕră, ca sfîrléza dĕ vînt, ce sĕ învîrtesce necontenit încotro vîntul o bate; după ce sĕ învechesce, sĕ strică şî contenesce dĕ a sĕ maĭ învîrtì.
Muĭerea fără bărbat, ca un cuĭŭ fără cĭocan.
Muĭerea fără bărbat, ca un trup aruncat fără suflet în pat, că bărbatul sĕ 'nţelege sufletul muĭeriĭ.
Muĭerea fără bărbat, ca carul fără proţap.
1880 Muĭerea fără bărbat, ca casa fără temelie.
Muĭerea fără bărbat, ca lopata fără códă.
Muĭerea fără bărbat, ca racul cu gât fără cap, ce într'o parte şî într'alta umblă necurmat, dar drept nicĭ odată merge.

Muĭerea fără bărbat, ca furca fără fus.
Muĭerea fără dulcéță, ca o flóre fără miros.
1885 Muĭerea ce pĕ din afară sĕ vede strălucind, ca pușca ce, pĕ din afară fórte mult lucesce, ĭar pĕ din lăuntru puturósă sĕ găsesce.
Muĭerea dĕ muĭere pentru bărbat sĕ supĕră, ca calul când ĕĭ ĭea traista din gura sa.
Muĭerea dĕ mulțĭ bărbațĭ, ca o cățea dĕ mulțĭ câĭnĭ după ea înșirațĭ.
Muĭerea dĕ dĕparte ca magnitul la ea te trage.
Muĭerile cu duh mare șî cu 'nțelegere șî maĭ mare, că sĕ înțeleg când tóte d'odată grăĭesc, ca gâscile când gârâĭesc.
1890 Muĭerile la sfatul lor, ca bróscele, grăĭesc tóte dĕ odată șî nicĭ una ascultă.
Muĭerile leneșe șî bărbațiĭ nevoĭașĭ, la căldură sĕ arată ca nisce baboĭașĭ.
Muĭerile fórte lesne înșală pĕ bărbațĭ, ca pĕ nisce fermecațĭ.
Nimic alt maĭ ascuțit ca acul albineĭ, ĭar al muĭeriĭ ac șî p'al albineĭ ĕl întrece.
Pușca, până nu sĕ vlăguĭesce, nu-țĭ slujasce cum sĕ cade; așà șî muĭerea, până nu o mulțumescĭ, nu-țĭ arată dragoste.
1895 Precum nu poțĭ numĕrà nisipul mărilor, picăturile ploilor șî fulgiĭ ninsorilor, așà nu poțĭ numĕrà viclenile taĭne, câte muĭerile născocesc, pĕ bărbațĭ a-ĭ înșĕlà.
Fața muĭeriĭ, ca fața dĕ mască.
Cele óchеșe muĭerĭ dar cu nurĭ, ca piperul cât dĕ negru, dar gust la bucate ne dă.
Cel cu o muĭere, ca cel numaĭ cu o cămașă.
Cel ce-șĭ lasă muĭerea ș'alérgă la alta, ca cel ce sare din lac în puț.
1900 Cine ĭea în brațe muĭere streină, ca când ar îmbrățișà un șarpe 'nveninat.
Bărbatul ca un foc ĭar muĭerea foc întreg.
Din gura muĭeriĭ pică mĭere ca din fag, dar vaĭ dĕ cine o gustă, că maĭ amară dĕ cât fĭerea o găsesce.
Dragostea muĭeriĭ la 'nceput te 'nveselesce, ca vinul cel maĭ dulce, ĭar în urmă te-amețesce.
Dragostea muĭeriĭ, ca o apĕrătóre, păzesce pĕ bărbat dĕ orĭ-ce pĕcat.

Pentru Mulgere

1905 Ca pĕ o óĭe, unul o ține șî altul o mulge.
Ca cel ce mulge fără milă.

Pentru Mulţime

Ca albinele, când le dă fum şî ĭes cu cârdul din ulee (multe).
Ca apa, când aduce pĭetre multe dĕ la munte.
Ca ĭepuriĭ în crâng dĕ mulţĭ.
1910 Ca cârdul dĕ păserĭ, când sĕ întorc înapoĭ (multe).
Ca clăile dĕ fên pĕ câmp (multe).
Ca lăcustele dĕ multe.
Ca nisipul măriĭ (mult).
Ca petecele la croitor (multe).
1915 Ca petecele la blană (multe).
Ca puiĭ dĕ lăstunĭ, când ĭes din cuĭbul lor (mulţĭ).
Ca păserile, când s'adună la apă spre bĕutură (multe).
Ca stelele pĕ cer dĕ multe.
Ca frunza şî ca ĭérba dĕ multe.

Pentru Mume

1920 Ca o mumă vitregă.
Ca o mumă bună.
Ca muma, ce dĕ dĕparte cu şuróie dĕ lăcrămĭ sĕ uĭtă la leŭ, când mănâncă puiĭ eĭ în cuĭbul lor.
Când cu binele, când cu rĕul, ca muma pĕ copiĭ.
Muma vitregă ca cĭuma, când dĕ tine sĕ atinge, îndată te smreduĭesce.
1925 Precum cloşca încălḑesce, pĕ puiĭ eĭ şî-ĭ hrănesce, aşà şî muma îndĕstuléză p'aĭ sĕĭ pruncĭ şî-ĭ adăpostéză.

Pentru Muncă i Muncitorĭ şî Nemuncitorĭ

Ca muncile dĕ nascere.
Ca cel ce face bĕşîcĭ pĕ palmă ca dĕ urzicĭ, când barda din mână n'o lasă la muncă.
Cum veĭ muncì, aşà veĭ dobândì.
Munca arată dĕstoĭnicia omuluĭ, ca focul mirosul tămâĭeĭ.
1930 Munca fără luptă nimic nu folosesce, ca cĭocanul fără gălăgie, nicĭ un lucru săvîrşasce.
Muncesce fără spor, ca cel ce cară apă cu cĭurul.
Muncitorul ca copilul, pururea cu codru 'n mână.
Muncitorul cu leneşul, ca albina cu trântorul.
Muncitorul mult muncesce, şî la frig şî la căldură, ca în vremea cea maĭ bună.
1935 Nimic alt ca munca îngraşă pĕ om.
Precum picătura pĕ pĭetră o mănâncă, şî mâna pĕ her ĕl

tocesce, aşà şî munca cu silinţă pĕ cea maĭ mare nevoinţă.
Precum pofta la mâncare, aşà şî plăcerea la muncă, însă pofta nu ne satură, ĭar plăcerea munciĭ mult mult ne îndĕstuléză.
Cel ce în lume nicĭ cum muncesce, tocma ca un trântor sĕ socotesce, ce d'a gata mănâncă a altuĭa muncă.
Cel ce seceră mult după munca sa, acela sĕ îndĕstuléză, ca lipitórea dĕ sânge.
1940 Cine muncesce, acela sĕ folosesce, ca cel ce plătesce, acela jócă.
Cine poruncesce, nu muncesce, ca cel ce când cântă nu jócă.
Nemuncitorul ca greerele, ce tótă vara cântă, şî ĭérna jócă pĕ foc.
Nemuncitorul ca leneşul, nicĭ mâĭnĭ nicĭ picere are.
Nemuncitorul pururea ca un idol stă înfipt.
1945 Nemuncitorul séměnă ca un câmp pustiŭ, ce sórbe multe ploĭ fără a dà vre-un rod.

Pentru Mungitură

Ca un urs, ce dĕ dĕparte sĕ aude mungind în pădurĭ şî pîn văĭ, când vînătorul cu săgéta în frunte ĕl isbesce.
Ca boul ce greŭ mungesce când măcelarul jos ĕl trântesce.

Pentru Munţĭ

Ca munţiĭ ceĭ nalţĭ şî plinĭ dĕ zăpadă, în mijlocul norilor.

Pentru Mutare

Ca la jocul dĕ damă, pĕ care pĭétră veĭ şî cum veĭ, aşà o muţĭ.
1950 Ca ţestul din vatră 'n vatră sĕ mută.

Pentru Mufluzĭ

Mufluziĭ tocma ca vijĕlia pĕ mare, într'un minut o lume dĕ tot o înnécă.

* △
13386 **Drum bun.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Cale.*

Adică poţĭ plecà sănătos.

* △
13387 **A se dà la drum.**

G. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Brazdă.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 467.

* △
13388 **A rĕmâne pe drumurĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ A rĕmâne orfan.
2⁰ A rĕmâne sărac.

* △
13389 **A bate drumurile.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *No. 631.*

Sĕ ḑice celuĭ ce umblă mult pe drumurĭ şi cam în zadar.

DUCA-VODĂ

13390 **A murí de Duca-Vodă.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 23.

Adică din pricina luĭ Duca-Vodă.

«Ce le-aŭ căutat boĭerilor a aştepta vreme, la care vreme peste nădejdea lor le-o dedese Dumneḑeŭ, precum veĭ ceti maĭ jos. Eră alţĭ boerĭ ce maĭ rĕmăsese, Chiriac Sturza vel-Spătar, Contĕş Stolnicul, Iorga Cărăcaş Spătar al doilea; aceştia *aŭ murit de o bólă ce'ĭ ḑicea Duca-Vodă,* adecă de supĕrul Ducăĭ-Vodă; éră alţiĭ carĭ aŭ fost maĭ rĕmas, în mare nevoĭe şi supĕr şi strînsóre de banĭ.» — NIC. COSTIN.

DUCIPAL

13391 ⁕ △ **A fi Ducipal.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice unuĭ cal voĭnic și frumos, plin de agerime.
D. Bălășel a cules în județul Vâlcea urmĕtórele credințe referitóre la Ducipalul luĭ Alexandru Machidon.

DUCIPAL

«Ducipal a fost numele caluluĭ luĭ Alecsandru Machidon. Acest cal aveà în frunte un corn de aur. Nu suferea să încalece altul pe el, de cât Împĕratul Alecsandru. Când a mers cu stăpânu sĕŭ la *Ivantie,* el a sorbit de treĭ orĭ apă d'a vie, de care curgeà din belșug la picĭórele acestuĭ fericit Ivantie, de acea el n'a murit nicĭ până adĭ și nicĭ n'are să maĭ móră vre-odată. El trăesce în ostróvele Mărilor și când îĭ vine dor de stăpânu sĕŭ, nechéză de se cutremură pămîntu de la o margine până la alta. La vremea de apoĭ el va nechezà cu atâta putere în cât se va cutremurà pămîntul așa de tare că va sărì din țîțînĭ!»

C'est un Bucéphale.

Prov. Franc.

DULUȚĂ

13392 ⁕ **Să te ducĭ, Duluță.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 52. — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

A se duce Duluță.

P. ISPIRESCU, *Leg*, p. 79.

Să fugĭ, Duluță.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 46

1⁰ Arată fuga cuĭ-va.
2⁰ Despre un om fricos care fuge după ce a făcut pozna.

«Când aprópe, aprópe să pun mâna pe dînsul, 'ĭ-am pĭerdut urma și *să te ducĭ Duluță.*» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 52.

DUMITRU

Vedĭ *Cap. XII, c. St. Dumitru.*

13393 △ De la Sân-Petru la Sân-Medru.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 253 & 256.

A se vedé la No. 266. b.

13394 * △ Mĕĭ Dumitre,
Bată-mi-te,
Ce-aĭ mâncat
De te-aĭ umflat?

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ. j. Vâlcea.*

Sé ḑice, în glumă, celuĭ ce'l chĭémă Dumitru, când maĭ este și gros la trup.

Iată întrégă acéstă ḑicală așa cum se aude în județul Vâlcea.

Mĕĭ Dumitre,
Bată-mi-te,
Ce-aĭ mâncat,
De te-aĭ umflat?
Șépte pite ș'un pitoĭu,
Șĭ-o copaĭe de gunoĭu,
Șĭ-o funĭe de usturoĭu,
Șĭ-un picĭor de pițigoĭu.

DUNĂRE

Vedĭ *a Striga.*

A se vedé *Dunarea în literatură și tradițiunĭ* de Papadopol-Calimah, în Analele Academieĭ Române, Seria II, Tom. VII, Secț. II.

13395 * △ Fuge ḑioa de bivolĭ, ĭar nóptea trece Dunărea.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Ḑi.*

Acelaș înțeles ca la No. 89.

* △
13396 **Înșiră de pe apa Dunăriĭ.**

E. I. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Sâmbătă.*

Adică basme, poveștĭ, lucrurĭ de mirare și de necredut.

* △
13397 **Cară apă 'n Dunăre.**

AVR. CORCEA, *paroh, c Coșteĭu, Banat.*

Vedĭ *Apă.*

Duce unde e de prisos, face o muncă zadarnică. A se vedé No. 400 & 401.

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας.[1])

Prov. Elin.

Mari aquam addere.[2])

Prov. Lat.

* △
13398 **Numaĭ Dunărea sciă**
Câte țéra suferia.

NEC. D. MATEĬ, *c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Arată cât de marĭ eraŭ odinióră suferințele Românilor.

* △
13399 **Dunărea e mare, însă câte odată scade fórte mult.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

De și cine-va este fórte bogat, dar tot va maĭ puté sărăci și vice-versa.

---

[1]) Cucuvele la Athena (a duce).
[2]) A adăogă apă măreĭ.

* △
13400 Strigă de la munte să 'l audă de la Dunăre.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Vedĭ *a Strigà.*

Acelaş înţeles ca la No. 6017.

* △
13401 Te trec Dunărea.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce te supĕră peste fire, însemnând cea maĭ mare pedépsă.

* △
13402 Suge-te ar şerpiĭ Dunăreĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Blestem popular.

* △
13403 Dunăre (tereŭ).

N. MANAFU, *înv. c. Vela, j. Dolj.*

Vorba *tereŭ* are, în limba poporuluĭ, idea de mulţime şi aprópe ce-va fără margine. Se aude: *pădure tereŭ, tereŭ de pădure*, când e vorba de o pădure fórte întinsă; *apă tereŭ*, când a plouat mult saŭ s'a revĕrsat un rîŭ.

Saŭ când pădurea e de ne-străbătut sĕ ḑice numaĭ *Dunăre de pădure*. Când o apă a înnecat totul sĕ ḑice: *afară e Dunăre.*

Ambele cuvinte exprimând fie-care în parte ideĭa de mărime, poporul le alătură pentru a exprima acéstă ideĭe cu o îndoită putere.

* △
13404 A se face Dunăre (de mânie).

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — G. POBORAN, *inst., j. Olt.*

Dunăre de mânios.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 141.

* △
A se face Dunăre turbată.

L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 286. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se supĕrà fórte tare.

«Dar scii că m'aĭ ars, haĭdĕule, dise părintele Duhu, luându 'şi tălpăşiţa, *Dunăre de mânios.*» — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 141.

*
13405 **N'o fi cât Dunărea?**

Adică n'o fi lucrul aşa de mare, aşa de greŭ.

* △
13406 **Să curgă ca Dunărea şi tot nu'ĭ ajunge.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Olt.*

Celuĭ ne-săţios.

*
13407 **Nicĭ în Dunăre nu găsesce apă.**

DIM. MOVILĂ, *j. Covurluĭu.*

Nu e vrednic de nimic.

△
13408 **Cine bate Dunărea**
Nu mi-l bate muĭerea.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 122.

Omul bărbat e stăpîn în casa luĭ; când iea nevéstă sĕ însóră nu sĕ mărită.

RADA

. . . .
. . . .
. . . .
Bărbat oiu luà
Care s'a aflà
Dunărea sĕ 'nóte
Redicând din cóte,

In picióre stând
Buzdugan purtând.»
Nime nu s'aflà
Care cutezà
Din ceĭ cazaclíĭ[1],
Neguştorĭ de viĭ.
Ear un argăţel
Tînĕr, voĭnicel,
Pe loc s'apucà
De se încercà.
Dunărea trecea
Şi ear sĕ 'ntorcea
Din cóte 'notând,
In picĭóre stând,
Buzdugan purtând.
Rada 'nveselĭa
Şi ast-fel grăĭa:
«Vin voĭnicule,
Argăţelule,
Pe tine te vreŭ
Bărbat să te ĭeŭ,
Că 'ĭ o ḑicĕtóre
De însurătóre:
Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muerea!»

13409 * △ **Nu se spală nicĭ cu apa Dunăreĭ.**

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Bahluĭu, Prut.*

A dà unuĭa o batjocură în cât să nu sĕ maĭ pótă scăpà multă vreme de învinuirea ce i s'ar aduce.

13410 * △ **C'un găinaţ de cĭóră nu sĕ spurcă Dunărea.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Mare.*

Pentru un lucru de nimic nu sĕ strică o trébă saŭ o afacere mare. A se vedé No. 852.

---

[1]) Neguştorĭ din Rusia care cumpĕră vin din ţéră şi-l trec peste Prut.

13411 △ **Are să trécă multă apă pe Dunăre.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Gârlă, Pîrîŭ, Vale.*

Adică ceĭa ce plănuesce cine-va că ar puté face acum, nu sĕ va puté face de cât mult maĭ tîrdiŭ. A se vedé No. 731.

Il passera jusque-là beaucoup d'eau sous les ponts.

Prov. Franc.

DUȚĂ

13412 * **Trage 'ĭ Duță,**
Că 'ĭ desculță.

Vedĭ *Desculț.*

A se vedé variantele și înțelesurile de la No. 7029.

ELIMP

13413 * **Nu s'easpare Elimplu di neuă.**[1]

C. ZUCA, *stud. c. Băésa, Epir.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Oŭ.*

Adică vitézul de pericol.

ENACHE

13414 * △ **A luà pe Enache în cap.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

A se îmbĕtà.

---

[1]) Nu sĕ sperie Olimpul de zăpadă.

13415 * △ **Nu 'ĭ el de vină, ci Enache.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Omul bét greşind ce-va i sĕ póte ĭerta, căcĭ nu lucréză cu mintea curată.

ENE

Vedĭ *Popă.*

13416 * △ **Ene, Ene**
Cu treĭ dughene!
In una lulele,
In una tabac,
Şi 'n una căcat.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 7264.

13417 * △ **Veni Ene**
Pe la gene.

I. STĂNESCU, *înv. j. Argeş.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △ *A venit moş Ene (Ieni) pe la gene.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 235. — *Şezăt.*, II, p. 51. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

* △ *A venit moş Ene*
La gene.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Enache se pune pe gene.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.* IX, p. 284; *Pov.*, p. 6.

Se dice când îţĭ vine somn, când unul pirotéză.

EŞII

13418 * △ **Cine duce banĭ la Eşii? Tu şi eŭ!**

E. I. Patricĭu, înv. c. *Smulţi*, j. *Covurluĭu*.

Se dice, când unul vroesce să se laude că are o autoritate óre-care saŭ un titlu, când în realitate nu e nimic. Inainte vreme, când visteria ţěreĭ era la Iaşĭ, perceptoriĭ, carĭ pe atuncĭ se numiaŭ vornicĭ, trebuĭa să ducă baniĭ acolo. Insă singurĭ cu baniĭ nu se putéŭ duce, fiindu-le îngrijă pe drum, şi maĭ luaŭ cu eĭ încă un om, care era dat din partea satuluĭ. Acel om, care întovărăşa pe vornic, sě credea, în sat, că are şi el o putere, o autoritate; căcĭ adesea îl audiaĭ pe la cârciume, maĭ cu sémă la beţie, lăudându-se şi adresându-se către vornic: «Măĭ! *cine duce baniĭ la Eşĭ? Tu şi eŭ!*»

EUROPA

13419 * △ **Nu te jucà cu Europa 'n bumbĭ.**

C. Teodorescu, înv. c. *Lipova*, j. *Vasluĭu*.

Nu te měsurà cu unul maĭ mare şi maĭ puternic de cât tine, că te veĭ căì.

EVA

Vedĭ *Cap. XII. c. Eva, Gliga*.

13420 * △ **Tăcênd Eva şi-a umplut sacul.**

V. Sala, dasc. c. *Hinchiriş*, comit. *Bihor*, *Ungaria*.

1° Cu tăcerea eştĭ maĭ folosit în tot-dé-una.
2° Inţeles pornografic.

FAGAŞ

Vedĭ *Cap. II, c. Făgaş.*

13421 * △ **A nu eşi din făgaş.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Cap. II, c. Făgaş, Ogaş.*

Acelaş înţeles ca la No. 616.

FARAON

13422 * △ **A fi Faraon.**

A. CANDREA, *Rev. Nouă* VIII, p. 467. — S. FL. MARIAN, *Satire,* p. 228. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A fi negru, întăcĭunat ca dracu.
2⁰ Sĕ dice în batjocura ţiganilor.

Poporul crede că Faraonii sunt o specie de dracĭ împeliţaţĭ. Eĭ locuesc în ale mărĭ pustiĭ şi îşĭ aŭ locuinţele în fundul apelor. Sunt faraonĭ de ambele sexe, de aceea să şi prăsesc.

Vedĭ legenda la cuvîntul *Ţigan.*

Moldovanul rîse
Şi pe urmă dise:
— Mĕĭ ţigane
Faraóne.
De ce nu aveţĭ şi voĭ
O biserică ca noĭ?

Poes. Pop.

FEFELEĬ

13423 * **Avocat de la Fefeleĭ.**

Avocat prost, care nu scie dreptul.

Fefeleĭ este un sătişor în imedĭata apropĭere a oraşuluĭ Mizil.

FELIȘAN

13424 * △ **Ca la Felișan.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Se ḑice orĭ de câte-orĭ cositoriĭ cosesc voĭnicesce.

Despre Felișan se spune că dînsul a tocmit vre-o ḑece cositorĭ ca sa-ĭ coséscă prin curte plătindu-le câte doĭ leĭ, cum umblă ḑiua. Și apoĭ s'a pus în lucru de diminéță din resăritul sóreluĭ. Și cum prin curtea sa ce era împetrită nu se găsea de fel nicĭ o buruiană, în cât aceștĭ cositorĭ trăgeaŭ cu cósele în zadar. Sunetul care se aude la cosit, produs de sgomotul cóselor, aceștĭ ómenĭ îl făceaŭ din gură. Băteaŭ cósele la timpul lor, odihneaŭ și prânzeaŭ la timpul cerut.

FICHETESCĬ

13425 * △ **Ĭe'țĭ drumu la Fichetescĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Haĭde, plécă.

FILIP

Veḑĭ *Cap. XII, c. Filip.*

13426 * △ **Șterge-o, Filipe!**

IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *a Sterge.*

Când îndemnăm pe unul să pună mâna pe ce-va.

SNÓVĂ

Unuĭ popa nu'ĭ plăcea să 'ĭ lese mâna ce véd ochiĭ. Umblând odată cu Iordanul, și sciind ómeniĭ năravul luĭ unu a pus în culnie, la în-

demână, un fer roşu. Popa cum îl vede, dice cântând, către dascalul séŭ «sterge o, Filipe!» Acesta ĕl bagă în traista, se arde la mână, traista a găurit'o şi ferul a cădut jos.

FILIPESCĬ

13427 **Mĕ umpluşĭ de Filipescĭ (Hilipescĭ).**

P. Ispirescu, *Opinc.*. p. 127.

M'aĭ umplut de Filipescĭ.

Baronzi, p. 86.

*△

A umplé de Filipescĭ.

G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Lazar Şăineanu, *Dicţ.*, p. 325.

1° Mĭ-aĭ dat banĭ calpĭ, carĭ nu aŭ curs.
2° Mĭ-aŭ spus lucrurĭ cu totul ne-însemnate.
3° A pricopsi pe cine-va (ironic).
4° A'ĭ da maĭ nimic.
5° Adică de bóle lumescĭ saŭ cum se maĭ dice, bóle boerescĭ. Acest din urmă înţeles este maĭ rar.

«Iţĭ vorbesc, bine Moţăilă, după cât mĕ duce capul: dĕ ţĭ-o plăcea, bine mĭ-o păré; dĕ nu, *mĕ umpluşĭ de Hilipescĭ*, c'aşa o să 'ţĭ dic.»— Gr. Jipescu, *Opinc.*

La Filipescĭ de Tîrg, în Prahova, sĕ ţine un tîrg septemânal însemnat. De óre-ce în tîrg negustoriĭ, spun multe minciunĭ, ca să 'şĭ pótă trece marfa; de aci s'a născut dicerea.

In acelaş mod s'aŭ format dicerile: *a spune braşóve, a fi braşovén.*

FIRA

*△

13428 **Fată bărbată ca Doĭca Fira.**

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*.

Pentru fetele cele leneşe.

DOICA FIRA

Doĭca Fira cea lăudată,
De treĭ anĭ neperiată,
Când ea mi sĕ peria
Șépte sate nărădea
Cu sécurĭ și cu topórĕ
Ca păduchiĭ să 'ĭ omóră.

* *
*

Doĭca Fira spală lână,
Doĭ feciorĭ o țin de mână,
Doĭca Fira mână vacĭ
Șépte-ḑecĭ o țin de eracĭ.

* *
*

Doĭca Fira torcĕtóre
Aruncă-câlțiĭ 'n cuptóre,
Tórce-un fus
L'aruncă 'n sus,
Tórce două
Besĕ nouĕ.

* *
*

Doĭca Fira țĕsătóre,
Doĭca Fira lucrătóre,
Țĕsĕ-un cot
L'aruncă 'n pod.
Tĕsé-o natră
Besĕ-odată.
Printre ițĕ, printre spată
Trece ĭapa 'mpedicată,
Printre sul, printre rĕsboĭu
Trece caru cu opt boĭ.

* *
*

Doíca Fira pusă pânza,
Pusă pânza, când dă frunza:
O pusă pe la Florii
Ș'o sfîrși la Sân-Vasiĭ
Și 'ĭ sĕ păru că grabi.

Pe aria cântecului acestuía jócă feciorii și *descântă* vorbele de sus.

FLÓREA

13429 * △ Tacĭ fă, Flórea țiganca.

P. Danilescu, *înv. Sălcuța, j. Dolj.*

La una care vorbesce urît.

FLORIĬ

Vedĭ *Cap. I, c. Floriĭ.*

* △

13430 **Cum va fi în ḑiua de Floriĭ va fi şi în ḑiua de Pascĭ.**

Şezătóre, I, p. 192. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *No. 126.*

Ḑicere meteorologică.

* △

13431 **La Floriĭ sĕ bé mărţişorul.**

D. POPA, *inst. c. Bucescĭ, j. Tecuciu.*

Obiceĭul de a'şĭ atîrna fetele la gât, în ḑioa de 1 Marte o monedă de aur, de argint saŭ vre-un cincĭ parale găurit este în tótă Ţéra-Românéscă.

In satul Bucescĭ fetele, după ce aŭ purtat mărţişorul, se adună patru-cincĭ la un loc, la una care le e tuturor prietenă, în ḑiua de Floriĭ, şi, din banii pe carĭ i-aŭ purtat la gât cumpĕră portocale, cofeturĭ, zahar, vin şi petrec între ele. După acésta se duc la horă. Din acest obiceĭu, care de alminterea nu există pretutindenĭ, s'a născut şi ḑicerea.

FOCŞANĬ

* △

13432 **Aḑĭ aci, mâĭne 'n Focşanĭ,**
Poĭmâĭne la Botoşanĭ.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △

Aḑĭ aicĭ, mâĭne 'n Focşanĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Aḑĭ.*

Se ḑice de un om care cutreeră ţéra, fără să'şĭ facă un căpĕtâiu statornic. A se vedé No. 47.

FOLTEA

13433 — **Da tu, Folteo, ce-aĭ mânca?**
— **Apă aş bé.**

GR. JIPESCU, *Réur. Oraş.*, p. 113.

Veḑĭ *a Mânca*

A se vedé No. 8689.

FOTĬE

13434 ***Tot în via Fotiĭ bate pétra.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna*.

Veḑĭ *Şatră, Vie.*

Sĕ ḑice când necazurile cad tot pĕ un obraz (GOLESCU).

FRANCEZ

Românii cred că Francezii sunt ceĭ maĭ veselĭ ómenĭ şi că eĭ se bat în rĕsboiu, cu Englezii, cu apă fiértă pe sus, adică în aer.

FRANGOLE

13435 **Cât aĭ ḑice: cîrc, Frangoleo.**

V. ALEXANDRI, *Teatru.*, p. 606. 844 & 1000.

Cîrc, Frangoleo.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 844 & 1000.

Veḑĭ *a Ḑice.*

Acelaş înţeles ca la No. 5136.

FRĂSINA

13436 *△ Chişcă-mĕ, Frăsino.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *a Pişcà.*

A se vedé la No. 5687 variantele şi deosebitele înţelesurĭ.

FRĂŢILĂ

Vedĭ *No. 3019.*

FREANŢ

13437 *△ Sănătate, Freanţ!

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Arată fuga, îndepărtarea unuĭa care a comis vre-un rĕŭ. ntîmplarea următóre, după cum sĕ povestesce, a dat nascere ḑicereĭ.

SNÓVĂ

Un Coşteaut[1] venind de la Vêrşeţ pe piciόre îşĭ face socóta cum ar putea ajunge maĭ în grab la moşia sa departe, dincolo de comuna Coşteĭu. Mergênd pe drum ajunge la locul unuĭ Némţ care lucra la cucuruz, şi pe care'l cunosceà Românul. In drum era cocia[2]) cu caii legaţĭ la şireaga din nainte; caĭ bunĭ şi frumoşĭ. Némţu săpa şi era cu dosul către cocie. Românul nu'şĭ bate mult capu ci mi sĕ pune, întórce caii, îĭ prinde la cocie, apoĭ sĕ suie în ea, apucă frînele şi sbiciul şi, întorcêndu-se către Némţ, îĭ strigă: «*Sănatate, Freanţ*[3])» Némţu cu numele Freanţ strigă după Român să stee, să nu'ĭ ducă caiĭ cu cocia. Dar, de unde! Românul s'a dus în trébă'ĭ, a ajuns la moşie, s'apoĭ aŭ dat drumu cailor, carĭ aŭ venit ĭarăşĭ la stăpânul lor.

FRIUL

Vedĭ *Carniola.*

---

1) Locuitor din Coşteĭu.
2) Trăsură, căruţă.
3) Franţ = Francisc.

GAHIȚA

Vedĭ No. 3019.

13438 *△ **După ce e slută apoĭ o chĭémă și Gahița.**

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Crît, Vérsat.*

Acelaș înțeles ca la No. 6230.

GALAȚIĬ

13439 **Hiĭ! opt un cal, că nu's departe Galațiĭ.**

E. I. Patriciu. *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — I. Creangă, *Pov.*, p. 108.

Vedĭ *Albă.*

Sĕ dice când vreĭ să glumescĭ pe socotéla uneĭ vite slabe, ce o are unul la căruță dându'ĭ cu biciul.

GAȘPER

13440 * **Gașper.**

A. Candrea, *Rev. Nouă,* VII, p. 469. — Dim. Ollănescu, *Teatr. Rom.*, p. 20.

Poreclă ce se dă țiganilor.

Gașper este o corupție a numeluĭ *Gaspar* saŭ *Gașpar,* unul din ceĭ treĭ craĭ de la resărit: Melchior, Baltazar și Gaspar. Acest Gaspar ar fi fost, după legendă, împĕratul Arabieĭ. și în jocul vicleimuluĭ se represintă ca un Arab.

Pe lângă aceștĭ treĭ craĭ, cele-l-alte personagiĭ ale vicleimuluĭ sunt: Irod, Ofițerul, Pruncul, doĭ Elinĭ (soldațĭ), Paĭața și Moșul.

De la Gașper, vine femininul *Gașperiță,* poreclă ce se dă țigăncelor.

GĂUJAN

13441 *△ **A fi Găujan.**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om gros la trup, şi cam ne-cĭoplit, care mănâncă şi bé mult fără să aĭbă saţ.
Adese-orĭ sĕ aude în popor: «*Ce me Găujane, nu te maĭ săturaşĭ?*»

GĂULEA

13442 * △ **A fi Găulea.**

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13441.

GAVRIL

13443 **Dupa dînsul, Gavrile!**

I. CREANGA, *Pov.*, p. 215.

Adică fuge după cine-va.

«Şi când să ĭésă din grădină, ĭécă ursul se trezesce şi *după dînsul, Gavrile.*» — I. CREANGA.

GÉMĔN

13444 * △ **Innouréză la Gémĕn.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Prin Gémĕn, Mehedinţeniĭ, înţeleg cóma Balcanilor, care se zăresce de la eĭ, în depărtare, peste Dunăre.
Orĭ-când, în timpul vereĭ, se vĕd nourĭ în acea parte. nu trece fără să plóĭe.
Sĕ ḑice în genere când se pregătesce ce-va.
Se va observa că în afară de judeţele Vâlcea, Gorj şi Ialomiţa, în Mehedinţĭ, lângă Dunăre, un dél pórtă numele de *Gemena.*

GHEORGHE

Vedĭ *Cap. XII, c. S-tu Gheorghe.*

13445 △Spre Sfântu Gheorghe se ĭeà mana vitelor.

Șezătórе, I. p. 128.

Vedĭ *Cap. I, c. S-tu Gheorghe.*

A se vedé No. 261.

13446 * △Să vĕd pe Sfântu Gheorghe în palmă!

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cap. I, c. S-tu Gheorghe.*

Sĕ crede a fi o ḑicere a țiganilor. Adică eĭ fiind goĭ, și ne-avênd ce le trebue, o duc fórte greŭ ĭérna, așà că așteptă cu mare ne-răbdare primăvara; și când sĕ véd la Sfântu Gheorghe ca și cum aŭ scăpat dĕ tóte nevoele. A se vedé variantele de la No. 260.

13447 * △Gheorghe, Gheorghișor,
Vin la doĭca puișor.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice de fetele saŭ nevestele celor ce 'ĭ chĭémă Gheorghe.

13448 * △Gheorghe, Gheorghelaș,
Vin la doĭca drăgălaș.

T. BĂLĂȘEL, *preot. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș ințeles ca la No. 13447.

13449 Gheorghe.

Vatra, I, No, 4, p. 156.

Pentru omul şiret, drăcos.

Nu te face Gheorghe; nu fi Gheorghe.

GHEORGHIŢĂ

* △
13450 **Fata luĭ popa Gheorghiţă,**
Din vale din Ialomiţă.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă fetelor de popă.

* △
13451 **Gheorghiţă**
Vătaf de temniţă.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celor rînduiţĭ maĭ marĭ peste ce-va.

GHEORGHIŢĂ

* △
13452 **Cum aş face, fă Gheorghiţă,**
Ca să 'ţĭ pun mâna la ţîţă?

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Sĕ ḑice fetelor şi nevestelor ce le chiémă Gheorghiţă.

GHERGHINA

* △
13453 **Chef, Gherghino.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Ancuţa, Marica.*

1⁰ La vorbe ne-potrivite.
2⁰ Când cine-va face saŭ pretinde ce-va care nu 'ţĭ convine.

GHERGHIŢĂ

Vedĭ *Viţă*.

«I Luoghi adunque di maggiore importanza, dove si manda qualche Nobile per Capitano in ciascuno di essi, sono i sequenti: Tergovisto, Cernetz, Focsiani, Plojest, *Ghierghizza*. Rusci de Vede.» — DEL CHIARO, *Ist. Rev. Valach.*, p. 15.

13454 O viţă în Gherghiţa şî alta în Ialomiţa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 8. — HINŢESCU, p. 202.

Sĕ dice pentru cele fórte rare, şi depărtate una de alta (GOLESCU).

Douĕ localităţĭ, maĭ însemnate, aŭ purtat în ţéră numele de Gherghiţa.

In vechime se numea ast-fel un oraş, spre Buzĕŭ în sus, unde Ungurii, urmărind o bandă de turcĭ aŭ măcelărit'o întrégă la anul 1575.

Astă-dĭ maĭ pórtă acest nume un tîrguşor din Prahova, însemnat prin rĕscóla Călăraşilor asupra luĭ Alexandru Vodă la 1623.

Este de credut că proverbul care ne ocupă se referă la tîrguşorul din Prahova, unde şi astă-dĭ sunt podgoriĭ însemnate.

13455 Sciŭ să merg şî cu o rótă la Gherghiţa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 100.

Adică sciŭ să trăiesc şi cu puţin (GOLESCU).

*

13456 Hîrţa-pîrţa
La Gherghiţa.

1⁰ Când un lucru se face greŭ, cu chiŭ cu vaĭ.
2⁰ Când umbli pentru un lucru de nimic.

GHERLA

* △

13457 A pune la Gherlă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică la închisóre.

Oraşul Gherla, în Transilvania, era vestit prin închisórea sa, chiar în secolul al şépte-spre-decelea, de i s'a dus vestea şi în Moldova.

GHIANI

*

13458 — **Calimera, Ghiani!**
— **Dzadă scot.**[1]

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli & Samarina, Epir.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 6035.

Ἐγὼ σκόραδάσοι λέγω, σὺ δὲ κρομμὺ ἀποκρίνεις.[2]

Prov. Elin.

Ego tibi de aliquis loquor, tu respondes de cepis.[3]

Prov. Lat.

— Καλησπέρα, γέρο.
— Κουκιὰ σπέρω.[4]

Prov. Neo-Grec.

— *Acsám heir olsum!*
— *Balic avlárim*[5].

Prov. Turc.

GHIASULI

Vedĭ *Caraman.*

GHICA

* △

13459 **Când erà Ghica**
Se sburleà pĕru şi chica.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

---

[1]) Bună diua, Ióne. — Scot (taĭu) trunchĭu de brad.
[2]) & [3]) Iţĭ vorbesc de usturoĭu, ĭar tu îmĭ rĕspundĭ de cépă.
[4]) Bună séră moşule. — Semăn bob.
[5]) Bună séră. — Pesce prind.

Acéstă ḑicere nu sĕ póte aplica de cât luĭ Alexandru Ghica care a domnit în Ţéra-Românéscă de la 1834 la 1841.

Când era Ghica
Se sburlca pĕru şi chica;
Când era Ştirbeĭ
Araĭ unde vreaĭ;
Când era Cuza
Ardea focul şi spuza;
De când cu Carol întâiŭ
N'are lumea căpĕtâiŭ.

13460 **Voĭea D-tale ca la banu Ghica.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2406.

* *Voĭe la dumnéta ca la banu Ghica.*

Eştĭ liber de a face ce vreĭ.

GHINCU

13461 * △ **Ţine-mĕ, Ghincule.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Sĕ ḑice într'un mod ironic celuĭ care se laudă că va face ce-va care întrece puterile sale.

GĬOTO

13462 **— Bună dzuă, Gĭoto!**[1]
— Dzadă scot.

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 153.

Vedĭ *Surd.*

Acelaş înţeles ca la No. 6035.

---

[1]) Bună ḑiua Gĭoto. — Scot (taĭu) trunchĭu de brad.

GĬURGĬU

13463 *△ A audi cânii în Gĭurgĭu.

CARAGĬALI, *Conv. Liter.*, XIII, p. 248. — IUL. VULCĂNESCU, *elev, Sc. Inst. c. Pelescĭ, j. Dolj.* — I. ANTONESCU, *c. Vâlcele, j. Argeş.* — C. BUNGEŢIANU, *preot, c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

*△ *De audĭ câĭniĭ în Gĭurgĭu.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 47 & 262. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Herescĭ, j. Ilfov.* — AL. VOĬNESCU, *j. Gorj.* — CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.* — I. IORGULESCU, *înv. c. Baĭa-de-Aramă, j. Mehedinţĭ.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* *De aude căţĕua în Gĭurgĭu.*

P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

1⁰ Când unul a primit o palmă sdravĕnă peste obraz, de 'ĭ ţine urechile.

«Inima îĭ dete brâncĭ, şi ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deşteptă, îĭ trase o palmă *de audiĭ câĭniĭ în Gĭurgĭu.*» P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 47.

2⁰ Arată frica, gróza.

Obiceiul de a se da, maĭ ales la Gĭurgĭu, cânií prin tărbacă, a putut da nascere primuluĭ înţeles.

Cel de al doilea provine neapĕrat din frica pe care o inspiraŭ Turciĭ, carĭ atâta amar de vreme aŭ stăpânit acest oraş.

13464 *△ A audi cocoşiĭ în Gĭurgĭu.

B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 2109. — *Albina*, I, p. 1300. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 13463 § 1.

GLĂVĂNESCĬ

13465 * Par'că eștĭ de la Glăvănescĭ.

GAV. ONIȘOR, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Adică prost. De la cuvîntul rusesc, vechĭu slav și bulgăresc, *glava*, adică cap.

GLIGA

13466 * △ Ḑice Gliga, tace Eva.

V. SALA, *dasc. c. Beĭuș, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Când poruncile unuĭa nu sunt ascultate.
Gliga este un diminutiv de Grigore, Gligore.

SNÓVĂ

Odată s'a dus un prieten la altul. După ce s'aŭ ospĕtat eĭ maĭ mult timp la Ion, a venit altă dată rîndul luĭ Ion să se ducă la prietenul sĕŭ Gliga. Eva, soția luĭ Gliga, nu pregătise nimic de ale gureĭ.

Sosind ceasul cineĭ, Gliga ḑice: *Mĕĭ heĭ,*[1] *adă-ne cina.* Aŭ tot așteptat eĭ după cină.

De la o vreme íarașĭ ḑice Gliga: *Mĕĭ heĭ, adă-ne cina.* Tot în zadar, că Eva nu aveà urechĭ pentru o așa vorbă.

Aștéptă eí, aștéptă, până ce Ion ḑice către prietenul sĕŭ: «*Ḑice Gliga, tace Eva.*» și a plecat ne-mâncat.

GLIGORAȘ

Vedĭ *Călăraș, Nuntă.*

GLIGORE

Vedĭ *Aghĭasmă.*

---

[1]) *Heĭ*, se ḑice către femeĭ, maĭ ales în partea Beĭușuluĭ.

GODINESCĬ

13467 * △ **A mâncat o bătaĭe ca la bîlciŭ la Godinescĭ.**

Semin. Centr. Buc., Cl. IV, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică o bătae soră cu mórtea.

La bîlciurĭ se întîmplă în tot-dé-una bătăĭ, în urma pungăşiilor, beţiilor, etc.

Bîlciŭl de la Godinescĭ, sat în j. Golj, plăĭul Vulcan, este cel maĭ mare bîlciŭ din apropierea Cloşanilor.

GOG

Vedĭ *Goga.*

13468 **Câçula al Gog va s'facă.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 175.

A se vedé No. 6655.

Er schifft im Winde.

Prov. Germ.

GOGĂ

13469 * **Nu s'façe Gogă preft.**[2])

G. ZUGA, *stud. c. Permet, Albanĭa.*

* *Nu s'façe Gogu preftu.*[3])

ILIE GHICU, *prof. c. Pericoli, Epir.*

---

[1]) Căcĭula luĭ Gog o să facă.
[2]) Nu së face Goga preot.
[3]) Nu së face Gogu preot.

Nu o să'ți placă. Nu o să poți să mĕ înșelĭ.

Gog, Goga și Gogu sunt deosebite diminutive pentru Gheorghe.

GOGOMAN

13470 *A fi Ștefan Gogoman.

M. Canian, *public. j. Iașĭ.*

Adică prost.

GOLĂȘEĬ

13471 * △ A vărat la Umbrărescĭ și acum ĭernėză la Golășei.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice unuĭa care a intrat gol în ĭérnă, și acésta fiind că e leneș, și 'ĭ-a plăcut vara maĭ mult să dórmă la umbră.

Umbrărescĭ și Golășeĭ sunt douĕ sate cam sărăcăcĭóse, în județul Covurluĭu. Sunt departe unu de altu cam de patru chilometri.

GOLEA

13472 * △ Golea icĭ, Golea colea,
Golea 'n margine de sat
In cel cătun afumat.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când cauți pe cine-va, care nu sciĭ unde șéde.

GOLESCU

Veḑĭ *c. Belu, Vacă.*

13473 Din vacile Golesculuĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 88.

Insemnéză soiu bun (GOLESCU).

13474 Golescu golesce.

ION GHICA. *Scrisorĭ*, p. 39. — ARICESCU, *Miș. de la 48*. — N*** c. *Găescĭ*, j. *Dîmbovița*.

A se vedé înțelesul la No. 13159.

GOLIA

«Intr'acest an aŭ zidit Vasilie Vodă și lăudată monastirea în orașul Iașilor, întâiu subt nume a treĭ învĕțătorĭ bisericeĭ, ce se dice: *Triĭ Sveatiteliĭ*; maĭ pre urmă, a doa monastire, ce se chĭémă *Golia*, făptură cum sĕ vĕd peste tóte monastirile aice în țéră maĭ iscusite. Golia se dice pre nume unuĭ boĭeriu anumea Golăea, carele pre acel loc zidisĕ o bisericuță mică de pétră. Și întru aceștĭ aní aŭ adus Vasilie Vodă și móștele Sfinteĭ Preacuvióse Paraschiveĭ, în anul 7148 (1640), a căreĭ Sfinte viéța și den ce locurĭ aŭ fost, și cum aŭ petrecut cu mare Dumnedeire, veĭ cetì la Octombrie în 14 dile.» — MIRON COSTIN, *Letop.*, I, p. 310.

13475 * △ A trăì cât zidul Golieĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 224. — N. BOGDAN. *Pov.* — P. GÂRBOVICEANU, *Semin. Buc. Cl. VIII*.

A trăì cât Golĭa.

S. NĂDEJDE. *Nuv.*, p. 197.

* △ *A trăì cât Golĭa în Eșĭ.*

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică mult.

«Dar babeĭ par'că nicĭ nu'ĭ pasa, și se aștéptă să trăĭéscă *cât și zidul Golieĭ*.» — N. BOGDAN.

«Să scii, Ivane, că de-acum înainte aĭ să fiĭ bucuros să morĭ, și aĭ să te tîrîĭ în brâncĭ după mine, rugându-mĕ săʼțĭ ĭéŭ sufletul, dar eŭ am să te las să trăĭescĭ *cât zidul Golieĭ* și cetatea Némțuluĭ, ca să vedĭ tu cât e de nesuferită viéța la așa de adâncĭ bĕtrânețe.». — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 324.

13476 * △ **A fi bun de Golia.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1186. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Bun de închis la Golĭa.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 357.

Adică nebun.
La Golĭa, în Iașĭ, se află un spital pentru nebunĭ.

GORDĬAN

13477 * □ **A desface nodul gordĭan.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 424.

A resolvi o grĕutate într'un mod repede, fără multă zăbavă.

Alusie la mijlocul întrebuințat de Alexandru Machedon pentru a resolvi, în favórea sa, oracolul care făgăduise imperĭul Asieĭ aceluĭ care va fi în stare să desfacă nodul care legà jugul de oștĭa caruluĭ luĭ Gordius, care se păstrà în templul luĭ Joe din Gordium.

GREC

Vedĭ *Arbines*, *Bulgar*, *Dumnedeŭ*.

«Așijdere, la acea gâlcévă prins'aŭ Fliondor Armașul la gazdă pre un Grec, anume Mavrodin Paharnicu, și 'l-aŭ bătut, și 'l-aŭ desbrăcat, de 'l-aŭ lăsat numaĭ cu cămeșa, și 'l-au pus pe un cal, îndĕrept cu fața spre códa caluluĭ, și'l dedese códa în mânĭ de o ținea în loc de frêŭ, și 'l duceà prin mijlocul tîrguluĭ la Copoŭ, la plimbare; și 'l privĭa tot norodul dioa amédădi mare, și 'ĭ dicéŭ fecĭoriĭ ce 'l duceau: «*Dĭ, Grece: cal murg la fântâna Bordiĭ.*» Érà el nu puteà dice cal murg la fântâna Bordiĭ, ce dicea: «*Alogo murgo sto funtino Bordi.*» Érà slugile luĭ Fliondor îĭ daŭ palme și 'ĭ diceaŭ «*Dĭ, Grece, bine; nu dice așa!*» Acest fel de zeefet frumos i-aŭ făcut. Și, după ce aŭ venit Cantemir Vodă, ĭar 'l-aŭ maĭ bătut, și 'l-aŭ surgunit. Érà apoĭ, Duca Vodă, ĭar aŭ venit în țéră, de aŭ fost Visternic mare; și maĭ pe urmă ĭar l'aŭ prins Antioh Vodă Cantemir, și 'l-aŭ jăcnit și 'l-aŭ pus și în ocnă. Și la Mihaĭ-Vodă ĭar aŭ venit în țéră, de aŭ trăit până ce aŭ murit de bĕtrân, și nu s'aŭ maĭ putut curăți țéra de dînsul! Așijdere tîmplatu s'aŭ și alt Grec, la mazilica luĭ Antonie Vodă Ruset, anume Palaloga,

de 'l-au luat cu pelea, gol, din feredeŭ şi pre acela, de se pomenesce până astădĭ. Şi la Alexandru Vodă Ilias ĭar, ce aŭ păţit Batişte, şi alţiĭ! Şi la alţĭ Domnĭ; şi în ţéra Muntenéscă de câte orĭ, în câte-va rîndurĭ s'aŭ tîmplat Grecilor de aŭ păţit ne-cinste şi rĕutate, şi nu s'aŭ maĭ putut curăţi aceste douĕ ţĕrĭ de dînşiĭ!

«Aşa socotesc eŭ, cu firea mea acéstă próstă: când a vré Dumnedeŭ să facă nu fie rugină de her, şi Turcĭ în Ţarigrad să nu fie, şi lupiĭ să nu mănânce oile în lume, atunce póte nu vor fi nicĭ Grecĭ în Moldova şi în ţéra Muntenéscă; nicĭ or fi boĭerĭ, nicĭ or putea mâncà aceste douĕ ţĕrĭ cum le mănâncă. Éră alt léc n'aŭ rĕmas cu condeĭul meŭ să maĭ pomenesc ca să pot gĕci. Focul îl stingĭ, apa o ezescĭ şi o abaţĭ pe altă parte, vîntul când bate te daĭ în lăturĭ într'un adăpost şi te odihnescĭ, sórele intră în nuorĭ, nóptea cu întunerecul trece şi se face ĭar lumină, éră la Grec milă, saŭ omenie, saŭ dreptate, saŭ ne-vicleşug, nicĭ unele de aceste nu sunt, saŭ frica luĭ Dumnedeŭ. Numaĭ când nu póte să facă rĕŭ se arată cu blândeţe; éră inima şi firea, tot cât ar pute, este să facă rĕutate. Căutaţĭ de cetiţĭ la hronograful grecesc, de vĕ încredinţaţĭ şi maĭ bine, pe când aŭ fost Greciĭ puternicĭ, şi Impĕrăţia era a lor, ce făceaŭ pre atunce, şi ce lucraŭ.» — IÓN NECULCE, *Letop. Mold.* II, p. 228 & 229.

«Acesta (Grigorie Calimah Vodă) luând domnia holteĭu, fiind încă domn tatăl sĕŭ, aice s'aŭ însurat, viindu'ĭ dómnă, de la Ţarigrad, fata luĭ Alexandru Mavrocordat. Şi fiind domnul tînĕr, Greciĭ, Drácesciĭ toţĭ şi cu alte némurĭ a lor, îl purtaŭ după voĭea lor, şi mâncaŭ ţéra cum le erà voĭa; şi boĭeriĭ Moldoveĭ cu nemică nu puteaŭ să se împărtăşéscă, de rĕul Grecilor. Şi încă din domnia tătâne-sĕŭ se făcuse o dajde nouă cu nume de agĭutorinţă, déră maĭ uşóră. Eră în dilele luĭ, se îngreunese cu some marĭ; şi în dilele acestuĭa găsind cu óreşĭcare faptă de nebunie pre un Ilie Cantacuzino, maĭ fără vină 'ĭ-aŭ tăĭat capul, şi maĭ găsind pe un boĭer moscal, ce âmbla tiptil ca să găséscă ómenĭ de óste, arnăuţĭ, şi alţĭ străinĭ, prindêndu'l şi dicênd că ar fi cerşit, în postul cel mare 'i-aŭ tăĭat capul. Şi boĭeriĭ pămînteni, de multă supĕrare, aŭ fugit la Sultanul Tătăresc, şi cu mijlocirile Sultanuluĭ şi a Hanuluĭ, se maĭ potolĭa simeţia Grecilor. Şi domnind doĭ anĭ, s'aŭ mazilit şi aŭ venit, domn Grigorie Alexandru Ghica Voevod.» — IÓN CANTA, *Letop.* III, p. 191 & 192.

△ *

13478 Grecul e capră rîĭósă.

Semin. Buc. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Adica e mândru, şi sarac să fie. A se vedé No. 1584. Urmĕtórea legendă e în legătură cu dicerea de faţă.

DUMNEDEŬ ŞI SFÂNTU PETRU

In veacul de demult, pe când erà lumea bună, nu cum e acum, umblaŭ sfinţiĭ pe pămînt.

Odată, Dumnedeŭ a luat pe Sf. Petru şi s'a dus cu el prin lume, ca să-i arăte tot ce este în ea.

Mergênd amîndoĭ pe drum, iată că întâlnesc un Grec. Dumnedeŭ a dis atuncĭ luĭ Sf. Petru:

Petre, scóte maţele ăstuĭ om, să le spelĭ bine şi apoĭ să i le puĭ la loc.

Sf. Petre s'a apucat de a tăĭat pe Grec și 'ĭ-a scos mațele, le-a spĕlat bine, și pe dos și pe față cum 'ĭ-a dis D-deŭ, și, când să le pue la loc 'ĭ-a trimis Dumnedeu un somn Greŭ, că aŭ adormit și aŭ venit câniĭ de aŭ mâncat mațele Greculuĭ. Când s'a pomenit Sf. Petru, și a vĕdut că nu sunt mațele, s'a dus și a găsit o capră, 'ĭ-a scos mațele, le-a spĕlat, și le-a pus în grec; apoĭ l-a cusut la loc.

Dumnedeŭ care vedea tóte astea, îndată s'a arĕtat și a întrebat pe Sf. Petru ce a făcut; și el a rĕspuns că 'ĭ-a spĕlat mațele precum 'ĭ-a spus. Dumnedeŭ 'ĭ-a dis atuncĭ ca să dică omuluĭ să se scóle de jos; și Sf. Petru a dis: «*Scólă-te*», și omul s'a sculat.

Apoĭ D-deŭ i-a spus să-ĭ dică să vorbéscă, și Sf. Petru i-a dis: «*Vorbesce omule*» și Grecul a început a sbĭerà ca și capra: *behee, behee.*

Atuncĭ Dumnedeŭ l'a întrebat: «*Ce aĭ făcut Petre?*» și el i-a dis: «*Iértă-mă, Dómne*» — *Șezătórea*.

* △
13479 Grecu'ĭ bólă lipicĭósă
Ce pătrunde pân'la óse!

V. ALEXANDRI. *Poes. Pop.*, p. 90.

Arată ura pre care Greciĭ aŭ insuflat'o Românilor, pe cărĭ'ĭ storceà atât de rĕŭ sub domniile fanarioților.

*
13480 Grec cu limba négră.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, *j. Tutova.*

Adică țigan.

* △
13481 Un cap aĭ și ăla sĕc,
Par'că ar fi cap de Grec.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Ștefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

Sĕ dice celor proștĭ.

* △
13482 Grec, Grec capu sec, și tata și mama.

ALFRED JUVARA, c. *Băsescĭ*, *j. Fălciŭ.*

Acelaș ințeles ca la No. 13481.

* △
13483 Grec galantom, Ovreíu prost și țigan cinstit nu sĕ póte.

P. BUDIȘTEANU, c. *Bucurescĭ*, *j. Ilfov.*

Arată firea ne-darnică a Grecului.

* △
13484 A mâncà ca Grecul, cu ochelarĭ.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmbovița.*

Adică mult.
Unii Românĭ cred că Grecii, mâncăcioşĭ dar tot-de-odată şi sgârciţĭ, mănâncă la masă cu ochelarĭ, căcĭ ast fel li se par îmbucăturile maĭ marĭ, şi mănâncă maĭ puţin.

* △
13485 A fi mâncăcios ca un Grec.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşița, j. Dîmbovița.*

Acelaş înţeles ca la No. 13484.

* △
13486 Îţĭ place.... ca Greculuĭ alămâea.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmbovița.*

Adică îĭ place mult, Grecul obicĭnuind să pună lămâe în multe bucate.

* △
13487 La masă Grecul are lămâe.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmbovița.*

Ca să mănânce maĭ puţin.
Se dice că Grecul dă, fie-căruĭ copil, câte o jumătate de lămâe, când se pune la masă, pentru ca aceştĭa, strepezindu-li-se dinţiĭ, să mănânce maĭ puţin.

* △
13488 Grecu 'şĭ-a aprins cĭubucul de la candela din biserică.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroeni, j. Dîmbovița.*

Arată obrăznicia luĭ pe care o împinge până la lipsă de respect pentru cele sfinte.

* △
13489 Douĕ lucrurĭ nu s'aŭ vĕḑut în lume: cal verde și Grec cu minte.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Cal verde și Grec cu minte nu s'a vĕḑut.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I,[2] p. 455. — V. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Cal verde și Grec cu minte cine dracu o maĭ vĕḑut.

GAVR. ONIȘOR, *prof.* c. *Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Armén, Bulgar, Cal, Sîrb.*

Acelaș înțeles ca la No. 1387.

*
13490 Sĕ poftesc ca Grecii la pușcărie.

T. SPERANȚĂ, III, p. 188 & 189. — I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

*
Sĕ poftesc ca Grecii la temniță.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 966. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

*
Sĕ înghie ca Grecii la temniță.

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Sĕ îmbie ca Grecii la temniță.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coștelu, Banat.*

*
Sĕ îmbiază ca Grecii la pușcărie.

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Turnu-Severin, j. Mehedinți.*

Când omul nu së póte hotărî să intre unde-va.
Arată îndoiéla la un lucru pe care trebue să'l facă.
A se vedé T. SPERANȚA, *Anecdote*, III, p. 188, snóva privitóre la acéstă dicere.

△
13491 **Grecul e vidră spurcată,**
Este fiară 'nveninată.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 479.

Arată rĕutatea ómenilor de acéstă nație.

△
13492 **Grecu'ĭ fiara duşmănósă.**

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 90.

Acelaş înțeles ca la No. 13491.

Femme grecque, vin grec, vent grec.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

△
13493 **Grecu'ĭ limbă veninósă.**

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 90.

Adică rĕŭ de gura, intrigant.

Il n'y eut jamais Grec de malice net.

Prov. Franc.

13494 **Gumarlu tu gumarangaθi, şi Greclu tu grădină cseană.**[1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 157.

Grecul lacom şi sgârcit, se folosesce bucuros de bunurile altuia.

---

[1]) Măgarul în spinĭ, şi Grecul în grădină străină.

13495 Greclu ș-arhund, al̃iu va mputâ.[1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 157.

Vedĭ *Aromân*.

Căcĭ Grecululĭ îĭ place mult usturoĭul. Acesta dice la rîndul luĭ de Aromân: Ὁ Βλάχος ἄρχων κ' ἂν γενῇ, πάλιν πριτζαῖς μυρίζει.[2])

13496 Greclu s'te umplĕ ș'cu dóre, nu 'l-apróchĭe ĭu'țĭ aĭ casă.[3])

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Poetul latin dice de asemenea: *Timeo Danaos et dona ferentes.*

Li plus traïteurs[4]) *sont en Gresce.*

Dit de l'Apostoïle, XIII-e Siècle.

GRÉCĂ

13497 Ca Gréca: «ș-dada-ñ eară Armână.»[5])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 158.

1⁰ Dice Grécă pentru a lingușì pe Aromânĭ.
2⁰ Pentru cel care sĕ laudă cu ce 'ĭ convine.

Καί μανα-μ ἴταν Βλάχα.[6])

Prov. Neo-Grec.

GRECESCE

Vedĭ *Inimă*.

---

[1]) Grecul boer de ar fi tot pute a usturoĭu.
[2]) Românul boer de ar fi, tot miróse a căcăréză de óĭe.
[3]) Grecul să te umple și cu darurĭ, nu'l apropĭa unde 'țĭ aĭ casa.
[4]) Traître = trădător, viclén.
[5]) Ca Gréca: și mama mea era Aromână.
[6]) Și mama mea era Aromână.

13498 * A vorbi grecesce.

Adică a fi bét.

13499 * △ A şedé grecesce.

P. Danilescu, *c. Craiova, j. Dolj.* — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A stà jos, cu piciórele împleticite şi genunchiĭ în afară.
2⁰ A fi bine aşedat unde-va. Vedĭ No. 3624.
Ţĕranul când vede pe cine-va şedênd cu piciórele încovrigate sub el, dice *că stă ca la cuşniţă,* înţelegênd prin cuşniţă, atelĭerul fĭerarululuĭ.

13500 * A împuşcà cu pat de puşcă grecesc.

M. Canĭan, *public. j. Iaşĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10098.

13501 * Mâncare grecéscă.

A se vedé la No. 8770.

13502 * Bucate grecescĭ.

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *Bucate.*

A se vedé la No. 8269.

13503 * △ Endurĭ grecescĭ.

P. Danilescu, *c. Panaghia, j. Dolj.*

S'aude, de multe orĭ, dicĕtórea: *înghite nodurĭ,* şi anume *nodurĭ secĭ.* Un copil care suspină, un ţigan saŭ un câne flămând, care se uĭtă la o masă încărcată cu tot felul de bucate, înghite nodurĭ secĭ. Eĭ suferă în tăcere.

ln ḑilele de grea cumpĕnă, când li se lăsase numaĭ ochiĭ ca să plîngă, o fi înghiţit multe nodurĭ bĭetu Român, ba turcescĭ, ba rusescĭ, până şi grecescĭ. Cele grecescĭ póte că aŭ fost cele maĭ grele de înghiţit şi de aceĭa aŭ rĕmas singurele de carĭ maĭ pomenim.

GRIGORE

Veḑĭ *Aghiasmă.*

GRIVA

13504 * △ **E departe Griva de ĭepure.**

P. ULESCU, *c. Pătulele, j. Mehedinţĭ.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Veḑı *Câne.*

Pe lângă înţelesurĭ date la No. 1531, acéstă ḑicere se întrebuinţéză când vrem sa arĕtăm că unul s'a cam depărtat de adevĕr.

13505 * △ **A ajuns Griva epurile.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ S'a apropĭat timpul ca sá dé sémă de cele făptuite.
2⁰ S'a apropĭat timpul de a împlini ce-va.

GROZĂVESCĬ

13506 **Aĭ moşiĭ în Grozăvescĭ?**

G. COŞBUC, *Epoca,* febr. 1898.

Despre omul care se grozăvesce.
Grozăvescĭ este un sat închipuit.

GUDĂ

Veḑĭ *Cap. X, c. Guda.*

13507 * — **Guda.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Porecla care se dă femeilor rĕutăcĭóse.

Este de obşte cunoscută ḑicerea: *un câine de om*, când e vorbă de un om rĕutăcïos, fără milă. Cïobanii şi ţĕranii daŭ numele de Guda maĭ mult căţelelor rele; de unde, maĭ în urmă, s'a aplicat femeilor rĕutăcïóse.

D-l Bălăşel a auḑit de la Ion S. Boureanu, din comuna Panaghia, jud. Dolj, urmĕtórea poesie poporană, în care Guda este o căţea fórte deştéptă, care vorbesce cu cïobanii şi e atât de şirétă în cât prinde pe vestitul haĭduc, Fulga.

O variantă a acesteĭ poesiĭ, în care căţéua se numesce Dolca, se găsesce în colecţia luĭ V. Alexandri.

GUDĂ

Şi'altă verde şi-o lalea.
Costea 'n strungă de intra,
Peste oĭ că se uĭta,
Oile îşĭ pricepea
Şi cïobani or spunea:
Băeţĭ voĭ n'aţĭ priceput
Oile n'aţĭ cunoscut?
Lapte nu e la mĕsură
Nicĭ lapte la 'nchegătură
Orĭ că lupiĭ ne-a 'nşelat
Orĭ că Fulga ne-a furat.

* *
*

Costea mânios pleca,
Pe-un măidan că se suĭa,
Odată chiot că-mĭ da.
Şi-mĭ da chiot haiducesce
Şi-mĭ întorcea unguresce,
Rĕsuna păduri răpesce.
Şi toţĭ câiniĭ aduna
Dară Guda ce-mĭ făcea?
Ea binişor că-mĭ venea
Cam din cap apologat,
Vedea bine c'a stricat.
Cóstea la ea rĕŭ căta
Cu cujba o atînjea
Dară Guda-ĭ rĕspundea:
—«Stăpâne, stăpân al meŭ,
A bătut un vînt cam rĕŭ.
A bătut vînt şi cu plóe,
Noĭ ne-am băgat în dudae,
A bătut vînt şi cu bură,
Te-aĭ culcat în bătătură,
Lucru mare nu-mĭ era,
De-mĭ tăĭaĭ o meluşea,
Să eĭ pelea după ea,
S'o puĭ în spinarea mea.
Am slujit la tatăl tĕŭ,
La tatăl tătâ-ni-tĕŭ

Şi eĭ nu mĭ-aŭ căutat rĕŭ
Şi-n mine n'a dat aşea
Da, dă-mĭ un fóle de lapte
Să mĕ 'nţepenesc la spate.
Şi-apoĭ etc după mine
Să ĭeaŭ cîra oilor,
Poteca haĭducilor,
Că sciŭ séma codrilor.»
Costea după ea se lua
Şi îndată ajungea
La pîrîul cel maĭ rece,
Unde-arar voĭnic o trece.
Aicĭ Guda ce-mĭ făcea?
Când de hoţ odată da...
Şi odată schilălăea.
Costea tare că-mĭ striga:
—«Ţine-l, Gudo, nu-l mânca,
Până nu-l' a judeca,
Că te mirĭ c'ar fi pĕcat
Să móră nejudecat».
. . . .

GUŢA

13508 **A poftit leĭca Guţa la mere acre.**

ENĬU BĂLTEANU, *Lumina*, I. p. 86.

Vedĭ *Cap. VII, c. Mĕr.*

Acelaş înţeles ca la No. 8831.

HAIM

13509 * **Haim bé şi Şulem plătesce.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *a Bé.*

Acelaş înţeles ca la No. 8103.

HANAAN

Vedĭ *Pămîntul Făgăduinţeĭ.*

13510 * **Ca şi Ovreiĭ în Hanaan.**

VARRON, p. 9.

Sĕ resfaţă în bunătăţĭ.

HÂNCU

A se vedé NICOLAE COSTIN, II, p. 7; IÓN NECULCE, II, p. 197; N. MUSTE, III, p. 6; AMIRAS, III, p. 100.

* △

13511 **Vodă vra şi Hâncu ba.**

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI. *Mss* — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 216. — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* ⊥

Vodă va şi Hâncu ba.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.* — I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluĭu.*

Vodă vré, dară (dar) Hâncu (Hăncu) ba.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 68. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 169. — HINŢESCU, p. 203.

* △

Vodă vré, Hâncu ba.

PETRU DANIILESCU, *c. Craĭova. j. Dolj.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Arată deosebirea de păreri, desbinarea între doué persóne.

«Eĭ sĕ vede că i s'o aprins călcăile după fata ispravnicului, şi fiind că *Vodă vré şi Hâncu ba*... o furat fata, ca maĭ bine.» — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 216.

2⁰ Sĕ dice când unul maĭ mare a ajuns să cerşéscă voinţa unuĭa maĭ mic; când un inferior are maĭ multa putere de cât maĭ marele sĕŭ.

«Erŭ în al treĭle an a domnieĭ luĭ (Duca-Vodă), s'aŭ rĕdicat Orheenii şi Lăpuşneniĭ cu óste pre Duca-Vodă, pentru urăcĭunea Grecilor, maĭ ales pentru Cupăresci, oştindu-se căpitániile acelor ţinuturĭ Hăncul, şi Durac Sărdarul, şi cu alţiĭ. Aŭ venit cu óste în Iaşĭ, strigând pe

Grecĭ să 'ĭ prindă să 'ĭ omóre. Fugit'aŭ toțĭ boĭeriĭ în țéra Munteuéscă: éra Duca-Vodă vĕdênd că s'aŭ rĕdicat atâta țéra asupră 'ĭ, aŭ eșit cu tótă casa luĭ din curte și aŭ purces în gios. Eră Hăncul și cu alțiĭ de aĭ sĕĭ, aŭ intrat în curtea domnéscă, și prin casele boĭeresci, și prin tîrg, și prin dughenile neguțitoresci, jăcuind și stricând tot ce aŭ găsit. Duca Vodă de odată aŭ trecut peste Dunărea, dând cale aceĭ adunăturĭ nebune. Și de acolo dând scire la Impĕrăție, 'ĭ-aŭ venit poruncă de aŭ luat Tătarĭ, câțĭ 'ĭ-aŭ trebuit, și trimețênd Duca-Vodă la Alexandru Vodă Buhuș Sărdarul de au venit din țéra Munteuéscă, de unde erà fugit cu alțĭ boĭerĭ, și trimețêndu'l cu Tătariĭ, au lovit pe óstea Hăncescilor la Epureni, și 'ĭ-aŭ bătut, și 'ĭ-aŭ risipit. Prădat'au Tătariĭ ținuturile acele, și pre mulțĭ 'ĭ-aŭ și robit. Eră pre câțĭ 'ĭ-au prins, din capete, pre toțĭ 'ĭ-aŭ spînzurat, și 'ĭ-aŭ înțĕpat Duca-Voda dacă s'aŭ întors peste Dunăre. Erna mare era, că așașĭ érnă s'aŭ făcut acea zarvă; ce de Domn nu s'aŭ putut apropia săĭ facă vre-un rĕŭ. Eră pre lângă ceĭ vinovațĭ aŭ perit mult norod nevinovat, și așa s'aŭ potolit acea zarvă. *Numaĭ de poveste aŭ rĕmas de atunce, întru pomenirea ómenilor, numele Hăncescilor, aice în țéră până astă-dĭ.* — NIC. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 6 & 7.

«Atunce în domnia a treea, vrut'aŭ Duca-Vodă să plătéscă slujba ce 'ĭ-aŭ făcut Hăncul, pre care maĭ sus l-am pomenit în domnia a doua, că aŭ trimes de au adus pe fecĭorul Hăncululĭ pe Donia, de unde erà trăitor, și 'ĭ-aŭ tăĭat capul în Tîrgu-Frumos, în curțele cele domnescĭ, ne-fiind vinovat; ce fără judecată 'l-aŭ omorît.» — N. MUSTE, *Letop.*, III, p. 20.

IÓN NECULCE, *Letop.* II, p. 197 — 198, după ce povestesce acéstă rĕscólă a Orheenilor și Lăpușnenilor, sub comanda Hăncululĭ și Serdaruluĭ Durac, încheĭe, ca și Niculae Muste cu urmĕtórele cuvinte: «*Numaĭ numele Hăncescilor aŭ rĕmas întru pomenirea ómenilor de atunce până astădĭ.*»

* △

13512 Vodă dice ba, tótă lumea dice ba, numaĭ Hâncu dice da.

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluĭu.*

1° Când e ne-unire în familie, între tovarași de negoț, etc.

2° Când o cârmuirea abuséză de puterea sa.

SNÓVĂ

Maĭ de mult, judecata cea maĭ înaltă era Divanul Domnesc. Sé dice că erà un boer, anume Hâncu, care făcea partea din acest divan.

Acel Hâncu, orĭ cine spuneà ceva, el diceà că se póte. Maria Sa Vodă dădu sfóră în țară să se găséscă un Român, carele să încredințeze pe boerul Hâncu, că nu tot cea ce se vorbesce póte să fie ade-

vărat aşa. — Un Român din ţéra de jos mergênd cu judecată la divanul Domnesc află de porunca Mariei Sale. — In ḑiua acea eră prânz la Curte. — Rĕzĕşul nostru spuse vatafului, de paharnicei, ce 'î era prietin, că el va încredinţa pe boerul Hâncu sé ḑică o dată că nu se póte. Vataful făcu cunoscut luĭ Vodă. — Maria Sa porunci să aducă pe rĕzĕş. — Pe atuncĭ era obiceiŭ pe la mesele boerescĭ de se aducea câte un glumeţ ce şedeà în piciórc la uşă, care spunea tot felul de glume şi tămăşagurĭ; boeriĭ îĭ lăsa să se întindă la vorbă cât de mult. — Urmĕtorul dialog începu între rĕzĕş şi Hâncu:

— Maria Ta şi cinstiţĭ boerĭ Dumnévostră, eŭ trăesc la ţéră, am casă aprópe de Siret.

— Sĕ pote.

— Intr'o ḑi m'am dus cu ogariĭ la vînătóre de ĭepurĭ.

— Sé póte.

— Eram calare pe-o épă albă.

— Sĕ póte.

— Am stîrnit un ĭepure.

— Sĕ póte.

— L'am gonit, l'am tot gonit, pănă aŭ ostenit şi ogariĭ şi alba.

— Sĕ póte.

— Maĭ îl sosĭam; am vrut să 'ĭ daŭ una cu biciul, dar am scăpat biciul şi nu l'am maĭ găsit; de degrabă tăiaĭ o ramură de rechită.

— Sĕ póte.

— Dăduĭu una cu rĕchita în alba, care fiind asudată, rechita se prinse şi crescu o rechită lungă, dréptă şi naltă pană la cer.

— Sé póte.

— Lasaĭu iepurele şi mĕ urcaĭu pe rechită în sus până la torţile ceruluĭ.

— Sĕ póte.

— Mĕ apucaĭu cu mâna de torţile ceruluĭ şi me suĭu în cer.

— Sĕ póte.

— Mé preumblaĭu în cóce, mĕ preumblaĭu în colo până ce ajunseĭu la Dumneḑĕu Sfântul.

— Sé póte.

— Dumneḑĕu şedeà la masă şi mancà borş de pesce; mĕ poftì la masă şi mancaĭ şi eŭ bine, că tare 'mĭ maĭ era fóme, maĭ ales după atâta trudă şi ostenélă.

— Sĕ póte.

— După ce mâncaĭ şi bĕuĭ bine, îmĭ luaĭ ḑiua bună de la Dumneḑĕu Sfântul, şi plecaĭu să mĕ întorc iară'şĭ pe pămînt.

— Sĕ póte.

— Sosiĭ la torţile ceruluĭ, când colo ce se veḑĭ! Alba mea se dăduse după păscut şi se depărtase de nu maĭ era nicăerĭ, nicĭ rechită, nicĭ nimic.

— Se póte.

— Ce sĕ mĕ fac atuncĭ? mĕ uitaĭ în sus, mĕ uitaĭ în jos, alba nicăerĭ şi pace bună.

— Norocul meŭ, maĭ la o parte de torţile ceruluĭ era vr'o câte-va claĭ de fên, pentru caiĭ luĭ Sfântul Ilie şi aĭ luĭ Sfântu Gheorghe.

— Sĕ póte.

— Alergaĭ la un meşteşug. Incepuĭ să fac o funie dintr'o clae de fên. Făcuĭ dar o funie lungă, lungă de tot, apoĭ începuĭ să mé cobor. C'o mână mĕ ţineam şi cu una succam, şi aşa m'am coborît jos pe pămînt.

— Sĕ póte.

— Când mĕ coborîĭ jos pe sfântul pămînt în locul unde lăsasem pe alba mea păscênd, sciţĭ ce găsiĭ? Găsiĭ o turmă mare de oĭ ce le păscea un om.

— Sĕ póte.
— Scițĭ d-vóstră cine era acel om?
Toțĭ meseniĭ ascultaŭ cu mare sfințenie.
— Acel om era tatul luĭ Hâncu.
— Spuĭ minciunĭ, asta nu sĕ póte, isbucnesce de odată Hâncu, în mijlocul rîsuluĭ stîrnit de acest rĕspuns ne-obicinuit al bĕtrânuluĭ boer.

13513 * △ E voĭnicul Hânculuĭ.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Mărășescĭ, j. Mehedinți.*

* △

Voĭnicul Hâncuuĭ
Sĕ cacă 'n mijlocul câmpuluĭ.

St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △

E voĭnicu Hânculuĭ
Se cacă 'n mijlocu câmpuluĭ,
Și 'l cară în căciulă la margine.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △

Voĭnicu Hânculuĭ
Se cacă 'n fundu patuluĭ,
Și 'l dă cu căciula 'n jos
Să nu'ĭ pae puturos.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △

E voĭnic d'aĭ Hânculuĭ
Chiue în mijlocul câmpuluĭ.

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

In batjocura celuĭ nevoĭaș și lăudăros.
Se întrebuințéză de un bĕtrân către un copil saŭ un flăcăŭ mult maĭ tînĕr de cât dînsul; niciĭ odată de bĕtrân către bĕtrân, niciĭ odată către o femee.

Dicétórea este fórte întrebuințată în județele Mehedinți, Vâlcea, Dolj. etc. însă poporul nu scie nimic despre acest Hâncu.

HANGERLIŬ

13514 Ca ĭérna de la Hangeriul.

ZILOT ROMÂNU, *Columna*, 1882—83, p. 275. — B. P. HÂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 2536. — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.*, p. 631.

Vedĭ *Barnovski*.

Pentru o ĭérnă osebit de grea.

«Iérna acésta au fost din cele osebite, ca și zapadă năprasnică aŭ cadut, și viscole deosebite și gerurĭ aŭ fost. Pentru aceea aŭ rĕmas de se pomenesce: *iérna de la Hangeriul.* — ZILOT ROMÂNUL.

Hangerliŭ, fanariot care a domnit în Téra-Românéscă de la 1797 la 1799.

13515 * △ **Umblă hoĭnacĭ ca Hangeriĭ (Hangerliĭ).**

P. DANIILESCU, *înv. j. Dolj*

Téraniĭ aŭ dat numele de *Hangeriĭ* saŭ *Hangerliĭ*, soldaților prădătorĭ de aĭ luĭ Hangerliŭ, care a domnit în Téra Românéscă, la finele secululuĭ al opt-spre-decelea. Acest Domn a despuĭat țéra în felurimĭ de chipurĭ. După văcărit, care ajunsese de ne-suferit, el scóse peste cincĭ milĭóne de leĭ. In urmă fu mazilit și muri spînzurat.

După cum, înainte de el, cetele de pasvangiĭ, ale luĭ Pasvantoglu pustiiseră cumplit Oltenĭa, tot așa și Hangerliĭ, carĭ după calificativul de *hoĭnac*, înțelegem că umblaŭ vagabondĭ după pradă, jefuiră timp de doĭ anĭ Téra-Românéscă.

Téraniĭ îĭ pomenesc și astă-dĭ. Când vorbesc de niscaĭ-va hoțĭ de nópte, îĭ numesc *Hangeriĭ* saŭ *Hangerliĭ*.

HARAP

Vedĭ *Arap*.

Harapiĭ, crede poporul, sunt nisce ómenĭ marĭ, rĕmașĭ din Jidovĭ, negrĭ și cât se póte de pocițĭ la făptură. De

alt-fel, cântecele populare descriu Harapiĭ destul de lămurit:

In oraș în Bucurescĭ
Nemerit'a
Poposit'a
D'un Harap
Negru, cĭudat:
Trupul luĭ ca butia,
S'a 'ngrijurat Domnia,
Ochiĭ în cap ca talerul
S'a 'ngrijurat vistĭerul.
D'abĭ dințișoriĭ luĭ
Sciĭ fearăle plugulu̮ĭ.
Picĭórele ca uleĭu
Mâna luĭ ca putineĭu,
Deștele
Moșórele,
Unghiile
Secerile!
De mâncare el ce are:
Pâine din nóuĕ cuptóre,
Puĭ de bivol malacel
Eșa 'n vară d'un vițel,
Mâncà, nu se pregustà,
Nouĕ buțĭ de vin goleà.
. . . .

Și aĭurea:

Harap sangĭac
Cu solzĭ după cap,
Par'că sunt de drac,
Cu barbă de țap,
Cu mustĕțĭ de rac,
Unde-l vĕḑ pe dînsu,
Nu pocĭu ține rîsu.

13516 * △ **A fi Harap.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi negru, urît.

HARCA

13517 * △ **A fi Harca.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Drăgășanĭ, j. Vâlcea.*

A fi vitéz renumit.
Acéstă ḑicere se întrebuințéză maĭ mult în părțile din

prejurul Drăgăşanilor. Ea îşi are origina în următórea legendă poporană culésă de T. Bălăşel în comuna Ştefănescĭ, din judeţul Vâlcea

LEGENDĂ

Pe câmpia ce se întinde la apusul Drăgăşanilor a fost ci-că în vremea de demult o bătălie grózinică între Turcĭ şi creştinĭ. Turciĭ eraŭ ca frunza şi ca ĭérba şi creştiniĭ numaĭ o mână de ómenĭ.

Turciĭ aŭ tocat ca pe varza pe toţĭ creştiniĭ; n'a maĭ rĕmas nicĭ picĭor. Doar unu singur rĕmăsese; pe el îl chema Harca. Se pitulase ăst vitéz într'o casă, ce se afla în locul acela, încuĭase uşa pe din lăuntru şi începu a da în Turcĭ şi a-ĭ doborî la pămĕnt, ca pe grâŭ când îl cosescĭ. Şi aşa dă-ĭ şi dă-ĭ! Turciĭ o sfecliseră că acĭ o să le zacă mătasea la toţĭ, şi începură a striga: Aman Harca! Nu ca la epurĭ, Harca, nu! Dar Harca nicĭ habar n'aveà de amanul lor, îĭ culcà la pămînt de-ĭ svîntà!

Turciĭ atuncĭ începură a năvăli ca frunza şi ca ĭérba la casa unde era încuĭată Harca şi o făcură praf din praf!

Harca o toegi spre délu Sutescilor, care era maĭ aprópe, unde gândea c'o să scape de Turcĭ, dar nu putu scăpà, căcĭ Turciĭ îl prinseră şi-ĭ tăĭéră capu.

Şi d'atuncĭ a rĕmas vorba: *A fi vitéz ca Harca!*

Creştiniĭ, despre care se vorbesce în acéstă legendă, sunt Greciĭ Mavroforĭ (eteriştiĭ) aĭ luĭ Ipsilante, pe care poporul din jurul Drăgăşanilor îĭ numesce «*Porojanĭ*», căduţĭ în lupta de la 1821. In memoria acelor Grecĭ, între care eraŭ amestecaţĭ şi mulţĭ pandurĭ de aĭ luĭ Tudor Vladimirescu, s'a ridicat un frumos monument de către colonia grecéscă din Ţéră, prin stăruinţele Colonelulu Papazoglu. Acest monument este în apropĭere de gara Drăgăşanĭ, chĭar pe câmpul unde s'a dat bătălia.

Bătăliĭ întru Turcĭ şi Eteriştĭ s'aŭ maĭ dat şi în comunele Călina, şi Zavidenĭ din Vâlcea, după care apoĭ Mavroforiĭ s'aŭ retras, în numĕr de vre-o patru sute, în monăstirea Coziei unde aŭ fost ucişĭ până la unul.

HÂRLĂŬ

* △

13518 Nătărăŭ
De la Hârlăŭ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Pentru omul prost.

Hârlăŭ, orăşel în judeţul Botoşanĭ, a fost reşedinţa

domnéscă la 1624 sub Radu Mihnea care 'șĭ-a strămutat aci scaunul domnieĭ, din causă că la Iașĭ arsese palatul domnesc. In acest oraș a și murit.
Vedĭ BOGDAN, *Poveștĭ*, pag. 56.

13519 * △ Hârla-Boto-Eșĭ.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

O dicere în care cine-va sé laudă că póte dice, într'un singur cuvînt, treĭ orașe de odată; adică, Hârlău, Botoșanĭ și Iașĭ.

HERȚA

13520 * Ca în codru Herțeĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1255.

Vedĭ *Pădure, Vlăsie.*

Ne a sărăcit, ne a despuĭat de tot ce avem.
Codrul Herțeĭ, în județul Dorohoĭ, era, la începutul secoluluĭ al nouĕ-spre decelea un vestit locaș de hoțĭ.

«Aĭ, vaĭ! pĕcatele nóstre! chiconu Hagi-Petichi ne-o calicit *ca în codru Herțiĭ.*» — V. ALEXANDRI.

HOGEA

13521 * △ Hogea Spătaru și Gheorghe lăutaru.

V. A. FORESCU. *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Sĕ rĕspunde celuĭ care întrébă cine vine, vĕdênd că vine cine-va.
Sĕ dice că aŭ fost doĭ lăutarĭ cu aceste nume, vestițĭ în Moldova.

HOLBURĂ

13522 * Ca în satul luĭ Holbură

IANOV. *Conv. Liter.* — L. ȘĂINEANU. *Dicț.*, p. 381.

Vedĭ *Cremene.*

Arată lipsa de orînduĭélă: loc unde fie-care face ce vré, fără ca să fie oprit de cine-va.

C'est la cour du roi Pétaud.

Prov. Franc.

HONŢ

* △

13523 Honţ fără holde,
Cucuruz ca 'n palmă.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice Saşilor, în batjocură.

Honţ prin corupţie pentru *Hans (Hanţ)*, adică *Ión*, nume fórte obicĭnuit la Saşĭ.

HOREZ

* △

13524 Să te păzéscă Dumneḑeŭ de politica de la Horez.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în tot judeţul Vâlcea în potida ómenilor din tîrgul Horezuluĭ carĭ, ne-avênd aşa marĭ căpeteniĭ printre dînşiĭ, fac politica cum sĕ pricep, şi maĭ mult de cârcĭumă.

HORĬA

△

13525 Horĭa bé la crîjmă 'n dél!
Domniĭ fug toţĭ din Ardél.

Al. Odobescu, *Op.*, p. 553.

* △

Horĭa bé la cârşmă 'n dél!
Unguriĭ fug din Ardél.

P. Ilieş, *c. Hatzeg. Transilvania.*

* △
Horia bé la făgădăŭ!
Hunîĭ fug făr'de hintĕŭ.

P. Suciu, *înv.*, *Transilvania.*

Ursu Nicalae Horia, născut pe la anul 1730, la Albac, din părinți iobagĭ, fu unul din capiĭ revoluțieĭ ardelene de la 1784. Prins de Ungurĭ fu ucis în torturĭ la 1785.

HOTAR

Vedĭ *a Fugĭ, Iepure.*

În vechime se proceda în modul urmĕtor la stabilirea hotarelor.

La fie-care punct maĭ însemnat, unde direcția linieĭ de hotar se schimba, se ducea unul saŭ maĭ mulțĭ flăcăĭ saŭ fete tinere, și, după ce li se arĕta semnul de hotar, pĭétra, copac saŭ movilă, eraŭ bătuțĭ în lege chiar acolo. Bĭetul copil nu uĭta nicĭ odată ce pățise și unde fusese bătut; ast-fel ca propietarul moșieĭ îl aveà în tot-dé-una de mărturie pentru locul unde se pusese semnul de hotar.

Un asemenea obiceĭu a existat și în alte țerĭ, în deosebĭ în Franța.

Românii aŭ astă-dĭ următórele obiceĭurĭ și credințe privitóre la hotar.

Când se face un hotar, sătenii ce se află acolo, se lovesc cu capetele de el, și afurisesc pe acel care ar îndrăsni să'l strice.

Hotarul, find blestemat nu e bine să cultivĭ ce-va pe el, nicĭ chiar să cosescĭ ĭérba ce ar cresce pe el.

Casa saŭ alte olate, nu e bine să le clădescĭ pe hotar, căcĭ îțĭ va merge rĕŭ; îțĭ vor muri copiiĭ, vitele, etc; veĭ avé bóle multe în familie, veĭ sărăci și țĭ se va stinge ruda.

La hotare se aruncă tóte scăldăturile și tot felul de moșmónde saŭ vraje, ce se fac de babe ómenilor bolnavĭ, și de aceea nu e bine să calcĭ pe hotar.

Când sĕ fac lécurĭ de epilepsie, se îngrópă pe hotar o pisică négră, de vie, și se dă drumul unuĭ cocoș negru.

* △
13526 **Tóte aŭ un hotar în lume.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică aŭ o margine, un sfîrșit.

* △
13527 **A pune hotar pe cine-va.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică a'l omorî lăsându'l în loc de hotar.
Sĕ dice maĭ ales când doĭ inșĭ se cértă pe un hotar.
Acum te puĭ hotar, adică: acum te omor.

* △
13528 **A umblà șépte hotare.**

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
A veni desculț șépte hotare.

Adică a umblà mult.

* △
13529 **Haĭ, tată, să'țĭ arĕt hotarele.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 623.

* △
Vino, tată, să'țĭ arĕt hotarele.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Tată.*

Acelaș înțeles ca la No. 10848 și urmĕtórele.

A HOTĂRÎ

* △
13530 **A hotărî pre cine-va.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A'l oprì de a maĭ face, și în viitor, ceĭa ce a făcut până acum, și cum se maĭ dice, *a'l mărgini.*

HOTIN

* △
13531 **Când tragĭ clopotele la Hotin s'aude la Ismail.**

TITUS DUNCA, *c. Chișĕneŭ, Basarabia.*

Vedĭ *Craĭova.*

Arată cât de repede şi de departe sĕ respândesce o veste.

Hotinul şi Ismailul sunt douĕ oraşe din Basarabia, aşeḑate cel d'întâiu pe lângă Nistru, íar al doilea pe marginea Dunăreĭ.

HUNĬE

13532 * △ **Tocmaĭ ca pe Hunĭe e pe aicĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Arată un drum greŭ.

Hunĭa e o cóstă fórte accidentată între comunele Hinova şi Broscarĭ din judeţul Mehedinţĭ. Se crede că pe acĭ aŭ trecut Huniĭ când aŭ năvălit în ţéră.

HURĬAT

13533 * **Pin̄isia Hurĭatlu ş'alasă'l sî s' cămăruséscă.**[1])

I. Covan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Ţĕraniĭ grecĭ, carĭ singurĭ îşĭ daŭ numele de Hurĭaţĭ, sunt fórte proştĭ. Dacă aĭ lăudat vre-odată pe unul, se mândresce în drépta şi în stânga de nu'ĭ maĭ ajungĭ nicĭ cu strămurare la nas.

IACUBA

13534 * △ **De când Iacuba.**

Ion A. Patriche, *c. Smulţĭ. j. Covurluĭu.*

Adică de demult.

Ión A. Patriche, moşnég de 70 de ani, ne-a dat urmĕtórea legendă:

---

[1]) Laudă pe Huriat şi lasă'l să se făléscă.

LEGENDĂ

Iacuba a fost un paşă turcesc, ce 'şĭ aveà urdia luĭ aşeḑată în localitatea numită astă-ḑĭ Puţeniĭ jud. Tecucĭu. Acĭ îşĭ avé el cetăţuia. Din armata luĭ se alegeaŭ gelarĭ [1]), carĭ cutreeraŭ satele prin prejur şi făceaŭ fel de fel de rĕutăţĭ.

Iacuba a sălăşluit acĭ cu urdia luĭ până când vin Muscaliĭ de peste Prut. El merge cu urdia turcéscă şi întîmpină pe muscalĭ pe valea Jeravatuluĭ, jud. Tutova. Acĭ Turciĭ bat de o cam dată pe Muscalĭ, dar luându-ĭ Cazaciĭ pe la spate îĭ căsăpesc de ajunsese sângele, pe vale, la glesna gonitoruluĭ.

De atuncĭ a stîrpit pe Turcĭ de pe aceste locurĭ, fugind câţĭ aŭ rĕmas cu paşă cu tot.

La Puţeniĭ e şi astă-ḑĭ un mare stîlp de ştejar, de pe atuncĭ, şi care e al unuĭ general rusesc ce ar fi murit de cĭumă.

Ce vechime a fi de atuncĭ nu s'a putut dovedi. Dar aproximativ cam 6 rîndurĭ [2]) de ómenĭ aŭ trecut.

IALOMIŢA

Veḑĭ *Gherghiţa, Viţă.*

* △

13535 **Câte florĭ pe Ialomiţa**
La leliţa pe altiţă.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică multe.

Sĕ ḑice fetelor şi nevestelor celor ce aŭ costume frumóse, cusute cu felurite florĭ.

Acéstă ḑicere, cu óre-carĭ schimbărĭ, se găsesce şi în balada populară *Radu de la Grecĭ,* din colecţia D-luĭ Bălăşel :

Câte florĭ pe Ialomiţa
La Radu pe săbiuţă.
Câte florĭ pe Tilorman
La Radu pe ĭatagan...

IANOŞ

*

13536 **Talmeş-balmeş**
De la cumĕtru Ianoş.

GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

A se vedé la No. 9309.

[1]) Făcĕtorĭ de rele.
[2]) Generaţiĭ.

13537 * △ **Săracu Ianoş, cum a murit cu luleaua în cur!**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Olt.*

Sé ḑice celuĭ ce ne pretinde ce-va care e în folosul sĕŭ şi în paguba nóstră.

De pildă, când cine-va cere un preţ mare pe un lucru prost, atuncĭ i se rĕspunde, în glumă, prin ḑicerea de maĭ sus.

13538 * △ **Ianoş**
Paţoş
Curpuţel.

T. BALĂŞEL, *preot. c. Stefănescĭ, j. Olt.*

Sé ḑice, în glumă, Ungurilor.

Acéstă ḑicere îşĭ are origina în urmĕtórea glumă populară din judeţul Vâlcea.

SNÓVĂ

— Care eştĭ, tu, mé, acĭ?
— Eŭ suntem.
— Care eştĭ, mĕ?
— Eŭ súntem, Tomnu[1] Ianoş Paţoş cúrpuţel[2], care şade la Tutescu[3]) meşteşugar Covacĭ. Trimise cóconiţa scuture cu plapome margine ghirle.

IAŞĬ

Veḑĭ *Eşĭ.*

13539 * ∠ **Nópte bună, că tata 'ĭ la Iaşĭ.**

X*** *stud. c. Schĭopenĭ, j. Fălciŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 9588.

---

[1]) Domnu.
[2]) Fierar.
[3]) Dudescu.

IBRIAM

13540 **Cĭoc seleam de la jupân Ibriam, că 'şĭ-a făcut căcĭula şalvarĭ.**

P. Ispirescu. — L. Şăineanu, *Semas.*, p. 360 & 459.

Veḑĭ *Căcĭulă*.

La vorbe ne-potrivite.

ICĬU

13541 * △ **Aĭ dat de nod**
Ca Icĭu la pod.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Nu maĭ are încotro, i s'a înfundat, a buclarisit'o.

IENCEA

13542 * △ **A fi Iencea**
Săbiencea.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om frumos şi vitéz.

Sub numele de Iencea Săbĭencea circulă în judeţul Vâlcea urmĕtórea baladă poporană, care se află în colecţia D-luĭ Bălăşel, şi din care reproducem aci începutul.

Sus pe drumul Diuluĭ,
Diuluĭ, Udriuluĭ,
Plimbă-mi-se plimbă:
Iencea
Săbiencea
Cu murgu trăgênd de frîu
Cu saĭaua 'nfiptă 'n brîŭ.
Şi-aşa cum se plimbă,
Greŭ din inimă oftă,
Şi aşa că mi-şi grăĭa:
Verde frunză bob năut,
Mare prinsóre am făcut:
Că eŭ, măre, oĭu sărnta
Pĕ Iana
Beligrădéna,
Pĕ ea dĕ n'oĭu sărută
Capu mi-s'o reteză.
Câte fete 'n Beligrad

Pĕ tóte le-am sărutat
Numaĭ una 'mĭ-a scăpat
Tot Iana
Beligrădéna
Nepoţică d' Împĕrat
Fată de Letin bogat.

IEREMIE

Vedĭ *Irimie.*

IERUSALIM

Vedĭ *Rusalim.*

13543 *△ **Vine plóĭa de la Ierusalim.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când în timpul vereĭ e belşug, cresc cĭupercile de pădure (mînătărcile), sĕ ḑice că plóĭa vine de la Ierusalim, adică de la locurile sfinte.

Sĕ ḑice, în deobşte, când ne merge bine în orĭ-ce trébă.

IFRIM

Vedĭ *Aghĭasmă.*

IGNAT

Vedĭ *Porc.*

13544 *△ **Nu se maĭ îngraşe porcul în ḑiua de Ignat.**

Balacĭ Mateescu, *c. Şuica, j. Olt.* — X*** *c. Nănescĭ, j. Bacăŭ.*

Vedĭ *Porc.*

In rîsul celor ce vor a face o trébă când timpul nu maĭ îngădue.

In ḑiua de Ignat (20 Decembrie) se taĭe porciĭ carĭ s'aŭ îngrăşat în vederea sĕrbătorilor Crăcĭunuluĭ.

S'a faire poissonnier la veille de Pâques.

Prov. Franc.

* △
13545 'I-a venit Ignatul.

C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Îşĭ aştéptă Ignatul.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Adică mórtea.

ILÉNA COSINZEANA

Vedĭ *Cosinzeana.*

ILIE

Vedĭ *Cap. I & XII, Sfântu Ilie, Ion.*

* △
13546 Are şi el omenie
Ca căţéua luĭ Ilie.

V. Sala, *dasc. c. V. Selişte, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Nu 'şĭ cunósce lungul nasuluĭ.
Căţéua luĭ Ilie a mâncat slănina vecinuluĭ.

* △
13547 Ca cojocul luĭ Ilie.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.*, p. 60. — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Care face minunĭ.
Profetul Ilie când s'a suit în cer a lăsat cojocul sĕŭ luĭ Eliseŭ.
Există o snóvă cu paţenĭa luĭ Sfântu Ilie, dar nu am putut'o aflà.

*
13548 La Ilie 'n prăvălie
Jócă şórecii 'n călcâe,
Jócă şi mărturisesc
Că nicĭ mălaĭu nu găsesc.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănesc j. Vâlcea.*

1° Sé ḑice celor ce'ĭ chémă Ilie.
2° Neguṡtorilor săracĭ carĭ nu aŭ nimic în prăvălie

13549 * △ Ilie, Ilie.
Gaură pustie.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sé ḑice, în glumă, celor ce'ĭ chémă Ilie.

13550 * Ilie
Sarailie.

Acelaș înțeles ca la No. 13549.

13551 * △ Ilie
Pălărie,
Șede 'n vîrfu coșuluĭ
Și descântă moșuluĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Ḑic copiiĭ, pruncilor cu numele Ilie.

13552 * △ Ilie, Ilie,
D'o aflà de la Domnie,
Vine și te ĭeà 'n tîrlie!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 13550.

INGLEZ

Românul crede că Inglezul e tare în dințĭ, și că se bate pe sus, în rĕsboĭu, cu Francezii cu apă fértă.

13553 * A se face Inglez.

Veḑĭ *Chinez.*

Adică a se face că nu pricepe.

ION

Vedĭ *Fată, Vorbă, Yan.*

13554 **Moş Ion scie, el să vie să spue.**

A. PANN, III, p. 153.

Vedĭ *Móră.*

Acelaş înţeles ca la No. 7390.

* △

13555 **Vorbì şi nenea Ion**
Că este şî el om.

Scol. Norm. Cl. VII, prin. P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △

Vorbì şi nea Ion
Că şi el e om.

ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △

A vorbit şi Ion
După horn,
Că şi el e om.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △

Las să vorbéscă şi Ion,
Căcĭ şi el îĭ om.

TEOD. CHIRILEANU, *înv. c. Broscenĭ, j. Suciava.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — P. DANIILESCU, *c. Sălcuţa, j. Dolj.*

*

Aĭ trântit'o cucóne Ióne.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

*

A vorbit şi nea Ion.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *a Vorbì.*

1⁰ Spuse şi el o vorbă hodoronc-tronc, fără să se lovéscă.

2⁰ Când óre-cine sĕ amestecă în vorba altora, fără să fie întrebat saŭ băgat în sémă. A se vedé No. 6489.

Numele «Ion» fiind unul din cele maĭ dese la ţĕranĭ, e lucru firesc ca ómeniĭ proştĭ să se nemeréscă maĭ mult cu numele acesta. Sûnt mulţĭ ómenĭ care vorbesc multe, le tócă gura în fier tótă ḑiulică; meliţă să le fie gura şi tot ar maĭ avea răgaz. Astor fel de ómenĭ li-se ḑice: cicale, cleanţe saŭ coţofene. Nea Ion nu face parte din céta ăstora. Flecariĭ într'o adunare maĭ daŭ gură; unul însă, privesce de departe, scărpinându-se în cap. Când dă să încépă şi el vorba, flecariĭ îl opresc:

— Ho, mĕ, nu lătrà ca căţéua la lună, că nu te ascultă nimenĭ. Atuncĭ el tace şi înghite săracul.

Apoĭ când maĭ vine vorba despre ceva, el nu póte să rabde şi începe ĭar; ceĭ-l-alţĭ însă nu-l lăsă:

— Tacĭ, mĕ, nu-ţĭ băga şi tu nasul. . . .

— Ba lasă-l, mĕ. . . *să vorbéscă şi nea Ion că şi el e om,* îĭ ḑice altul în rîs.

13556 *△ **— Sărăcie und' te ducĭ?**
— La Domnu Ion su(b) buţĭ.

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când vre un om bogat sărăcesce.

Sărăcie, ce-aĭ cu mine?
M'am avut cu tat'to bine
Şi-o să mĕ am şi cu tine!
Sărăcie, fugĭ la dracu,
Tacĭ din gură ca'mĭ sparg capu!
Sărăcĭa und'te ducĭ
La Domnu Ion su(b) buţĭ.

Poes. Pop.

13557 *△ **Mămaligă, mĕĭ Ióne,**
Cât de rea, da numaĭ mare!

Teodorescu-Chirileanu, *înv., c. Brosceni, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Mămăligă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8637 unde se vor găsì şi alte varĭante.

* △
13558 Doĭ băeţĭ cu pălărie,
Unu Ion şi cu Ilie.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când veḑĭ doĭ băeţĭ de aceeaşĭ etate şi în acelaş port.

*
13559 Nu te prinde, Ióne, că e nóptea mare.

M. OPRESCU, *c. Balacĭ, j. Teleorman.*

Veḑĭ *Nópte.*

Pe lângă înţelesul dat la No. 202, ḑicerea se maĭ întrebuinţéză pentru omul încăpăţinat, care face gură mare şi nu vré să asculte pe nimenĭ.

* △
13560 Ion, Ion
Cu capu gol.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celuĭ ce 'l chémă Ion.

13561 Cască, cască, nea Ióne.

Românul Glumeţ, I, p. 24.

Când unul trântesce o prostie.

* △
13562 Ióne, Ióne,
Galaóne.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13560.

* △
13563 Tot Ion mĕ chĭémă.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Nu pierd nimica.

De o fi una, de o fi alta, *tot Ion mĕ chĭémă.*

13564 * △ Fie popă cine o fi și pârcalab cine o vré,
neĭca Ion tot logofĕt.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13563.

2⁰ Celuĭ care 'șĭ face datoria nu 'ĭ pasă nicĭ de autorități nicĭ de nimenĭ altul.

13565 * Ion, Ion, Ion
Treĭ coconĭ din Babilon.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 7.— PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeș, j. Argeș.*

Sĕ dice, în bătaĭe de joc, pentru ceĭ ce sĕ potrivesc la prostie și la nume (GOLESCU).

Este și un joc de copiĭ în care se întrebuințéză și acéstă dicere.

13566 * △ — Scólă, Ióne, de fă foc.
— Baĭu, că nu pot.
— Scólă, Ióne, la mâncare.
— Unde'ĭ lingura maĭ mare?

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Vedĭ *Lucru, Mâncare.*

A se vedé înțelesul la No. 8756.

13567 * △ A fi nea Ion.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.* — P. DANIILESCU, *c. Sălcuța, j. Dolj.*

A fi prost.

13568 * △ Doar nu mĕ chiémă nea Ion!

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobroveț, j. Vasluĭu.*

Nu sunt prost, îl pricep bine.

IÓNĂ

* △
13569 Iónă, Iónă,
Naĭba te scosĕ 'n poĭană!

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când te întîlnescĭ cu vre-o fată orĭ nevéstă frumósă, şi prinḑĭ slăbicĭune de ea.

IONEL

* △
13570 Ionel, Ionel,
Cur fetele după el,
Că gândesc că'ĭ un inel.
Nu 'ĭ inel, nu 'ĭ inel,
Ci 'ĭ mândru de Ionel.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Le ḑic, ceĭ maĭ marĭ, băeţilor frumoşĭ.
Se înlocuesce şi cu alt nume ca: *Avramel, Iosumel*, etc.

IONIŢĂ

* △
13571 Până sórele se 'nalţă
Ioniţă abĭa se 'ncalţă;
De la uşă pân la pat
Obĭelele tóte cad.

St. Stoicescu, *preot, c. Bălăcénca, j. Ilfov.*

Veḑĭ *a se Găti, a se Incălţa.*

A se vedé înţelesul de la No. 7208.

* △
13572 Deschide-te, punguliţă,
Să plătim luĭ Ioniţă.

Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Veḑĭ *Pungă.*

A se vedé No. 12601.

IORDACHE

Vedĭ *Costache.*

13573 Iordache Burtă-Verde.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 227.

Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 2806.

IORDAȘÎM

* △

13574 Cine te-a bătut, Iordașîm
Tarmambile Cardașîm?

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *a Bate.*

A se vedé înțelesul la No. 9734.

* △

13575 Cine te-a bătut, Iordașîm, și n'a dat maĭ abitir?

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *a Bate.*

A se vedé înțelesul la No. 9735.

IORGOVAN

* △

13576 Par'că ară Iorgovan.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Alusĭune probabilă la valul luĭ Traĭan care trece prin comuna Broscarĭ, de și ceĭ bĕtrânĭ povestesc că ceĭ maĭ bĕtrânĭ de cât dînșiĭ ar fi vĕḑut pe Iorgovan trăgênd o brazdă cu plugul, la care eraŭ înjugațĭ nisce bivolĭ marĭ.

A se vedé G. Dem. Teodorescu, Poes. Pop. *Iovan Iorgovan*, p. 415—420.

IOV

Vedĭ *Cap. XII, c. Iov.*

IPATE

13577 * Popa Ipate
Dă oca pe spate,
Şi face cu mâna,
Să maĭ dee una.

T. SPERANŢIA, c. Iaşĭ, j. Iaşĭ.

Ipate
Care dă oca pe spate,
Şi face cu mâna,
Să 'ĭ maĭ aducă una.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 150.

Acelaş înţeles ca la No. 12390.

IRIMIE

13578 * △ A nimerit ca Irimia cu oiştea 'n gard.

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vaslui.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Ghermănescĭ, j. Tutova.* — ALFRED JUVARA, *c. Popeni, j. Fălciŭ.*

* △ *A nimerit'o ca Ieremia (Eremie) cu oiştea în gard.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrocet, j. Vasluiŭ.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Ivan.*

1° A greşit; nu a nemerit'o bine, nu a potrivit'o cum trebue.
2° S'a păcălit.

Cică Irimia, un om din satul Hogea, comuna Dógele, fiind bét şi mergênd spre sat cu căruţa cu doĭ caĭ, nu a lăsat pe tovarăşul sĕŭ să mâne caiĭ; ci luând el hăţurile în mână, în loc să ţină drumul a cârnit oiştea tocmaĭ într'un gard, lângă pórta ţérneĭ, şi de atuncĭ a rĕmas vorba cu *Irimia care dă cu oiştea în gard.*

IRINA

13579 * △ Pe lângă că e urîtă o maĭ chémă şi Irina.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoiŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 6231.

IROD

Vedĭ *Cap. XII, c. Irod.*

ISAC

Vedĭ *Avram.*

ISAIA

Vedĭ *Cap. XII, c. Isaia.*

ISALNIŢA

13580 * △ Ca la Isalniţa.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Comună în judeţul Dolj. Alusie la munca voĭnicéscă a locuitorilor eĭ.

ISLAZ

13581 * △ A învĕţat carte
Pe departe,
Şi condeĭ
Pe la Coveĭ,
Şi plaivas
Pe la Islaz.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

A se vedé No. 11435.

ISMAIL

Vedĭ *Hotin*.

ISPAS

* △

13582 Ispas
Lapte gras.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă celuĭ ce 'l chémă Ispas.

Ispasul, adică ḑiua Inălţăreĭ Domnuluĭ cade vara, când e iérba maĭ dulce şi plină de mîzgă. In acest timp vitele daŭ laptele cel maĭ bun şi unsuros. De aci trebue să se fi născut ḑicĕtórea de maĭ sus.

ISRAEL

*

13583 Prin tine peirea ta, o Israel!

Când unul pate vre-un ne-ajuns, nu din pricina altuia, ci chiar din vina luĭ.

Ḑicere luată din Biblie.

ISTRATE

* △

13584 — Buna ḑiua, mĕĭ Istrate.
— Doĭ bobocĭ de raţă, frate.
— Mĕĭ Istrate, tu eştĭ surd?
— Maĭ trecu unu c'un cârd.
— Bată-te Dumneḑeŭ, nàpruĭu.
— Niţică cânepă ḑiceam să'mĭ puĭ.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

1⁰ Pentru cel care rĕspunde alte trântiĭ; tu îĭ spuĭ una şi el rĕspunde alta.

2⁰ Pentru cel care nu vré să înţelégă; îĭ spuĭ una şi el alta crede.

A se vedé la No. 6035 cele-l-alte variante.

Ἐγὼ σκόραδάσοι λέγω, σὺ δὲ κρομμὺ ἀποκρίνεις.[1])

Prov. Elin.

Ego tibi de aliis loquor, tu respondes de cepis.[2])

Prov. Lat.

13585 * △ **A fi nea Istrate.**

C. DANILESCU, *înv. c. Scundu, j. Vâlcea.*

Om cu care nu te poțĭ bine înțelege.

IȚIC

13586 * △ **Dă'l în punga luĭ Ițic.**

G. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiŭ.*

Adică dă'l dracului, lasă'l ciorilor; ĭea'țĭ nădejde de la un lucru.

IUDA

Vedĭ *Cap. XII, c. Iuda.*

IVAN

Vedĭ *Față, Moldovan.*

13587 * △ **Dăĭ nas luĭ Ivan,**
Că se sue pe divan.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiŭ.*

* △ *Daĭ nas luĭ Ivan,*
(Și) el sĕ sue pe divan.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeș.*

---

[1]) & [2]) Ițĭ vorbesc de usturoĭu, tu 'mĭ rĕspundĭ de cépă.

* △ *Daĭ nas luĭ Ivan,*
Se sue pe divan.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △ *Dacă daĭ nas luĭ Ivan,*
El se sue (suĭe) pe divan.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 323; *Conv. Liter.*, XII, p. 51. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — VÎLCOF, *stud. Craiova.*

Vedĭ *Nas.*

Arată obrăznicia unuĭ om de nimic, când îl bagĭ în sémă.

«— Eĭ, eĭ! Dómne! dise apostolu Petru, vedĭ de ce s'a maĭ apucat acum Ivan al Sfinţieĭ-Tale? Bine a maĭ dis cine a dis: «*dacă daĭ nas luĭ Ivan, el se suie pe divan*». — I. CREANGĂ, p. 323.

Origina diccereĭ este bulgăréscă. Un proverb rusesc sună ast-fel: *pune un ţeran la masă, el va pune picerele pe masă.*

Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.[1])

Prov. Lat.

Non introdur l'asino in sala, che poi ti manderà fuori e della salla e della camera.[2])

Prov. Tosc.

Meti Gallo en mi cillero, hizose mi hijo y mi heredero.[3])

Prov. Span.

---

[1]) Acel căruĭa îĭ permiţĭ maĭ mult de cât merită, vré maĭ mult de cât îĭ daĭ voe.

[2]) Nu băga măgarul în tindă, căcĭ pe urmă te va da afară şi din tindă şi din odae.

[3]) Am adus un Frances pe lanul meŭ de grâŭ, se făcu fiul meŭ şi moştenitorul meŭ.

Who is allowed more liberty, than is reasonable, will desire more than is allowed. [1])

Prov. Engl.

13588 * △ Nu da obraz luĭ Ivan
Că se sue pe divan.

Lascar Rosetti & V. Alexandri. *Mss.* — D-ra Tinca Șișman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 13587 sub formă de povață.

13589 * △ Popa bat și Ivan nicĭ gustat.

Gavr. Onișor, *înv. c. Schiopenĭ, j. Fălciŭ.*

Vedĭ *Bát.*

A se vedé înțelesul la No. 8145.

13590 * △ A nimerit'o ca Ivan cu oiștea 'n gard.

C. Iordăchescu, *înv. c. Cristescĭ, j. Botoșanĭ.*

Vedĭ *Irimie.*

Acelaș înțeles ca la No. 13578.

13591 * △ Ivan
Ăl bun de divan.

T. Bălășel, *preot. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice draculuĭ de către ómeniĭ și femeile vrăjitorese.

13592 * Incepe de la Ivan și ajunge la Adam.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru ceĭ ce lungesc vorba, o poveste, începênd, cum se dice, *de la descălicare.*

---

[1]) Acel căruĭa îĭ daĭ maĭ multă libertate de cât se cuvine, va dori maĭ mult de cât i se dă.

IVĂNUŞ

* △

13593 **Ivănuş**
Cu cununa de paĭuş.

MARINA BĂLĂŞEL, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea.*

Se ḑice, în glumă, celuĭ ce'l chémă Ivănuş.

Acéstă ḑicere se găsesce şi în urmĕtórele recitaţiunĭ de copiĭ:

Heĭ Lunae,
Heĭ Plavae,
Muciu bate
Bubĭu bate
Câte vacĭ sînt adunate,
Şi-ale mele
Şi-ale tele,
Şi-ale Ragiĭ din pădure.
Ragea răgea,
Ţiganiĭ fugea:
Cu cimpoe
Cu schrâmbóe.
C'o fi cofea
Da ce maĭ era:
Doĭ puĭ de cetea
Cum făcea,
Cum făcea:
Tiri-tiriatiţa
Pĕ códă şofraniţa
Unde jócă *Ivănuş*
Cu cununa de păiuş.
Eşi Stane din celar
C'uĭte popa măcelar
Cu sângele 'ntr'un găvan.

JIANU

* △

13594 **Jianu de peste Jiĭ**
Lasă fete cu copiĭ.

TUDORA LĂZĂROĬU, c. *Bogdănescĭ*, j. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice bărbatuluĭ care sĕ ţine de craĭlîcurĭ.
Acéstă ḑicere se găsesce în urmĕtorul cântec poporan:

Colea 'n vale 'n dedețel
Frumos dórme un Jienel,
Mĕ duc maĭcă după el.
Ba tu, maĭcă, nu te duce,
Că nu e voĭnic în cruce,
Că nu e voĭnic curat,
Nicĭ în cruce botezat
Mi-e Jianu de la Jiĭ
Lasă fete cu copiĭ;
Câte fete sunt pe Jiĭ
Tóte aŭ rĕmas cu copiĭ.
Hoțule de peste Jiĭ
Nu minți fata că viĭ!
Hoțule din Mehedințĭ
'Mĭ luașĭ fata cu dĕmințĭ!
Hoțule din Slătióre
Mĭ-o făcușĭ cu burta mare!

*△

13595 A fi Jianu vreme rea.

T. Bălășel, *preot, c. Lungescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice unuĭ om voĭnic și vitéz.

Mĕĭ copiĭ cu flinta lungă,
Fițĭ deștepțĭ și nu dormițĭ.
Vĕ păzițĭ să nu v'ajungă
Poterașiĭ iscusițĭ.
Ce ne pasă de 'ntîmplare,
Vie cum îĭ va plăcea,
N'avem noĭ căpitan mare
Pe *Jianu vreme rea?*
S'arĕtăm că 'n haĭducie
Find Iancu căpitan
Nu n'e frică de urgie,
Nicĭ măcar de Cîrc-Serdar!
Haĭdețĭ vie, Iancu vie,
Maĭ curînd să n'adormim,
Numa 'n luptă să ne ție,
Poteriĭ mormînt să fim!
Mĕĭ deliĭ cu chica lungă
Și la brîŭ cu iatagan,
Când trăsnesce cade 'n luncă
Și statĭ față cu Satan!

Acéstă poesie, culésă de D-l Bălășel, în comuna Lungescĭ, nu póte fi poporană. Ea însă se cântă mult prin județul Vâlcea, pe o arie haĭducéscă.

JIDAN

Vedĭ *Cĭoban*, *Jidov*, *Ovreŭ*, *Sfânta Maria*, *Turc*.

Jidanu e privit de popor ca o liftă spurcată, maĭ ales în ce priveşce religiunea. Sĕ crede că Evreiĭ se împărtăşesc la Pascele lor, cu sânge de creştin. Pentru a'l puté dobândi eĭ prind atuncĭ câte un copil de creştin, şi 'l aruncă într'un butoiŭ bătut cu cuĭe de fer eşite pe din lăuntru. Punêndu-se butoiul în mişcare, copilul este sângerat. Altă dată îl înţépă sub unghiĭ cu ţĕpuşĭ de fer.

Jidaniĭ sunt fórte înşelătorĭ; se şi spune că evreul nu mănâncă până nu înşélă pe un creştin.

Evreul are un miros greŭ, fiind-că nu este botezat. Uniĭ creştinĭ chiar aprind tămâe în urma unuĭ Evreŭ, când 'i-a venit în casă.

Jidaniĭ, de obiceiŭ, aŭ pistruĭ pe obraz. Românul atribue acéstă urmĕtóreĭ întîmplărĭ.

SNÓVA

Jidaniĭ, după ce aŭ restignit pe Isus Hristos şi acesta a murit, s'aŭ pus la masă ca să mănânce, de bucurie La masă aveau un cocoş fĭert şi alte bucate. Ce 'ĭ vine unuia în gând şi ḑice: «Atuncĭ maĭ învie Hristos când va învia cocoşul ăsta de pe masă». Cocoşul atuncĭ odată sĕ scólă colea în strachină şi, când a bătut din aripĭ să cânte, a sărit stropiturĭ, din strachină, peste Jidanĭ. Aşa că stropiturile de pe obrazul lor sunt de pe atuncĭ rĕmase, spre semn ca eĭ aŭ ucis pe fiul luĭ Dumneḑeŭ; şi le vor avea din ném în ném.

CREDINŢE

I

Racul este bine-cuvîntat de Dumneḑeŭ, pentru că el ar fi furat cuĭul ce Jidaniĭ aveaŭ să înfigă în mâna Mântuitoruluĭ, pus pe cruce. De aci vine ura şi abţinerea de rac a Jidanilor, pre când creştinilor le e permis a mâncà racĭ şi în post. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 372.

II

Pe când umblà Dumneḑeŭ pe pămînt, a ajuns la o crîşmă. Intră înlăuntru. Jidaniĭ ascunsese pe o jidancă sub o covată şi întrébă pe Dumneḑeŭ să ghicéscă ce 'i acolo. «Ia un porc» ... Când rĕdică covată, ĭese o scrófă. De atuncĭ eĭ nu mănâncă carne de porc, nicĭ pescele care are slănina ca porcul. — *Şezătóre*, I, p. 181.

* △
13596 Să mănâncĭ la Jidan și să dormĭ la Armén.

B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1701. — DEM. BEREA, c. *Vutcanĭ*, *j. Fălciŭ*. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*.

La jidan să mănâncĭ, dar să nu dormĭ singur nóptea.

A. COSMA, *Conv. Liter.*, XXIII, p. 151.

* △
La jidan să mănâncĭ dar să nu dormĭ.

* △
Să nu te culcĭ la jidan și să nu mănâncĭ la Armén.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ*, *j. Argeș*.

Vedĭ *Armén*.

Românul crede că bucatele jidanuluĭ sunt fórte curat gătite, dar casa luĭ rĕŭ grijită și murdară. Are o credință opusă în ce privesce Arménul.

A se vedé în *Pravila de la Govora*, § 30 cum s'a schimbat credințele în acéstă privință.

* △
13597 Jidan și curat nu sĕ póte.

I. TACU, *înv. c. Braniscea*, *j. Covurluĭu*.

Se dice maĭ ales la oraș.

In sprijinul acesteĭ credințe sé povestesce urmĕtórea anecdotă.

Alexandru Cuza, înainte de a fi Domn, a fost ispravnic la Covurluĭu. Eră maĭ ales fórte aspru cu străinii și înșelătorii, dar în deosebĭ cu Jidaniĭ. Odată dăduse ordin poliției, că, orĭ-ce Jidan se va găsi murdar, să i se taĭe póla de la haĭne. Un comisar maĭ zelos, întâlni în piéță un jidan care cădeă în categoria celor coprinșĭ în ordinul ispravnicului, trase sabia și cu totul că Evreul se rugă: *Moĭ, lasă haĭna, moĭ, că glodul aista 'ĭ de la ispravnicul cela-l-alt*, îĭ reteză póla de la caftan.

* △
13598 Fierbĭ un Jidan și ese doĭ Grecĭ; fierbĭ un Armén și ese treĭ Jidanĭ.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți*, *j. Covurluĭu*.

Vedĭ *Ovreĭu*.

Adică Jidanul întrece pe Grec şi Arménul pe Jidau, cu şiretenia.

△
13599 De cât slugă la Jidan
Maĭ bine la oĭ cioban.

Şezătóre, Poes. Pop., I, p. 71.

A se vedé înţelesul la No. 10687.

* △
13600 Jidanu când câştigă întâĭu îşĭ dă foc dughenii.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Pueşcĭ, j. Tutova.*

Adică e ne-cinstit ca negustor.

* △
13601 Jidanul cu balabusta
Sunt ca lăcusta.

Z. ARBURE, *Basarabia*, p. 470.

Pe unde trec, unde se aşédă e foc şi pîrjol.

13602 Jidanul, până n'o înşela într'o ḑi, nu se ţine om.

IDEM, *Calend. Rom.*, 1892.

Vedĭ *Ovreĭu*

Arată lipsa lor de cinste şi de omenie.

* △
13603 Jidanul a vrut să méargă şi el odată calare şi atunce s'a întîmplat să fie Sâmbătă.

V. A. FORESCU. *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △
Jidanul odată a vrut să încalece şi atuncĭ a fost Sâmbătă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Ghermănescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Ovreĭu.*

Când unul încércă şi el odată să facă ce-va şi nu isbutesce.

* △
13604 Jîdanul pe ce a fost nu dă nimic.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*
Pe trecut, și ce era să fie, Jidanul nu 'țĭ dă nimic.

DIM. ZANNE, *arhit. c. Bolintinu-din vale, j Ilfov.*

*
Jidanul nu dă nimic nicĭ pe trecut, nicĭ pe viitor, ce numaĭ pe present.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Când unul ne vorbesce de ce a avut saŭ ce va avé în viitor, arĕtându-se că nu 'ĭ putem da de cât pe garanție bună, ci nu ne mulțumim cu făgăduelĭ și altele asemenea.

* △
13605 Jidanu (e) tot Jidan.

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.* — G. P. SALVIŬ, *înv c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Orĭ-cât s'ar ridica, tot nu se póte lepĕda de apucăturile luĭ strămoșescĭ.

*
13606 Jidanul plătesce.

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Vedĭ *Armén.*

Acelaș înțeles ca la No. 13144 & 13145.

* △
13607 Cunoscĭ ca Jidanul la porcĭ.

A. CĬOCOIU, *elev. Sc. Norm. Inst., j. Dorohoĭu.*

Adică nu te pricepĭ de loc.

* △
13608 Jidan botezat.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică creştin cu apucăturĭ rele.

13609 * △ **Jîdanul e dator cu treĭ ḑile la ţigan.**

Berha Kaufman, *c. Bérlad, j. Tutova.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Tot jîdanul datoresce cu o ḑi a ţigan.*

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când vreĭ să înjosescĭ pe jidan faţă de ţigan.

CREDINŢĂ

Ţiganiĭ se trag din Faraonĭ, carĭ eraŭ un popor tare. Eĭ robise pe Jidanĭ, şi 'ĭ supusese la tot felul de cazne. Aşa se ḑice că 'ĭ puneaŭ să treere cu piciórele sticlă sfărmată şi amestecată cu spinĭ. S'a întîmplat, nu se scie cum, ca Ovreiĭ să scape din robia ţiganilor. Aceştia vroĭaŭ însă să 'ĭ maĭ ţină măcar treĭ ḑile.

Jidaniĭ s'aŭ rugat să le dé drumul, rĕmânênd datorĭ ca acele treĭ ḑile să le facă orĭ-când vor puté, chĭar şi pe lumea cea-l-altă. De aci a rĕmas ḑicerea: *jîdanul e dator treĭ ḑile la ţigan,* şi din acéstă pricină se crede că jîdaniĭ nu pot vedé cu ochĭ bunĭ pe ţiganĭ.

13610 * △ **Are cap de Jidan.**

Şezătórea, I, p. 219. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ Umblă cu înşelăcĭune, după gheşefturĭ.

2⁰ Spre a lua în rîs pe unul care se crede deştept şi în realitate e prost.

13611 * △ **Par'că se bat Jîdaniĭ în gura luĭ.**

D-na Ecat. Zanne, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Par'că se bat Jîdaniĭ la gura luĭ.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Turc.*

Vorbesce repede şi cam ne-desluşit.

13612 △ Jidanul cu barbă roşie
Duce pe dracul la poşte.

S. Fl. Marian, *Poes. Pop.*, p. 211.

Jidanul cu négră barbă
Duce pe dracu la ĭérbă.

Baronzi, p. 85. — Hințescu, p. 84.

Este maĭ mult o păcălitură.

13613 * △ Când or veni Jidaniĭ de la secere.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluiu.*

Adică nicĭ odată.

JIDOV

Vedĭ *Mad, Mesia.*

13614 △ De la Sânta Maria-Mare până la Sânta Maria-Mică, dacă nu cade brumă, se împut Jidoviĭ.

S. Mangiucă, *în Etym. Magn.*, p. 263.

A se vedé înțelesul la No. 264.

13615 △ Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!
Că la Jidovĭ pe spinare
Fac păduchiĭ masă mare,
Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!

S. Fl. Marian, *Ornit.*, I, p. 317.

Ca să arate cât de murdară e acéstă nație.

LEGENDĂ

Dice că Jidoviĭ dintru început nu eraŭ, ca acuma, plinĭ de tóte bunătățile, nu se afla tótă averea creștinilor pe mâna lor, ci eĭ eraŭ așa de nemernicĭ, așa de rufundoșĭ și, să mě ĭertațĭ de cuvînt prost,

aşa de încărcaţi de păduchĭ, că nicĭ un creştin, nicĭ un om de omenie nu erà în stare să se apropĭe de dînşiĭ căcĭ, cum se apropĭà, îndată se âmpleà de podóba de care eraŭ eĭ plinĭ.

Ochĭul-bouluĭ vĕḑĕnd acésta, şi voind a feri pre ceĭ-l-alţĭ ómenĭ ca să nu se âmple de podóba jîdovéscă, cum zărĭa pre vre un jidov în apropĭerea vre unuĭ creştin, îndată începeà a strigà:

Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!
Că la Jidovĭ pe spinare
Fac păduchiĭ masă mare,
Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!

Adică *păziţi-vă de păduchĭ*, căcĭ Jidoviĭ sunt aşa de plinĭ de dînşiĭ, încât că fac masă mare pe spinarea lor.

Jidoviĭ, ca Jidoviĭ, nu putură răbda strigătele Ochĭuluĭ-bouluĭ, măcar ca acestea eraŭ destul de drepte, ci eĭ mâniindu-se pre dînsul, pentru căĭ face păduchioşĭ, îl luară pe fugă, voind săl prindă şi săl omóre.

Da Dumneḑeŭ nu 'ĭ-a lăsat pre Jidovĭ ca să 'şĭ ajungà scopul, ci el a făcut aşa ca Ochĭul-bouluĭ acuş să se ascundă într'un loc şi acuş să ĭésă într'altul, să âmble cum va voi pe lângă om, dar nime să nu'l pótă prindă, şi dacă ar vré să'l prindă să'ĭ sară în ochĭ. Şi Ochiul-bouluĭ, nu numaĭ atuncea, ci el şi acuma, când vede pe vre un Jidov, strigă:

Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!
Că la Jidovĭ pe spinare
Fac păduchiĭ masă mare,
Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!

Şi vaĭ Dómne, bine ar maĭ fi când, maĭ ales Româniĭ noştri, s'ar ferì de Jidovĭ ca dracu de tămâe, căcĭ aceştĭa într'adevĕr, după ce'ĭ despóĭe de tot ce aŭ, după ce'ĭ aduc la sapă de lemn, trebue să se 'ncarce de tóte nevoile şi să devie maĭ rĕĭ, maĭ cotrenţoşĭ, şi maĭ flămânḑi de cum aŭ fost Jidoviĭ la început.

13616 ※ △ A fi rupt din Jidovĭ.

Tudora Lăzăroĭu, c. *Bogdănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Adică om voinic, corpolent.
Citim în *Şezătóre*. III, p. 29:

LEGENDĂ

Jidoviĭ 'ĭ-aŭ închis Dumneḑeŭ între nisce munţĭ marĭ de nu maĭ pot eşi de loc, că eĭ ar prăpădì lumea numaĭ în vr'o douĕ-treĭ ḑile, să maĭ pótă işi. Da la vremea d'apoĭ *Antihîrs* are săĭ scótă d'acolo, şi cu eĭ are să prăpădéscă lumea.

Poporul crede că noĭ nu ne tragem din Jidovĭ. Noĭ suntem făcuţĭ d'al doilea, căcĭ jidoviĭ aŭ fost o lege spurcată, şi noĭ suntem lege curată.

13617 * △ A fi Jidov.

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Ştefănesci, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13616

LEGENDĂ

Jidovii au fost nisce ómeni grozav de marí. Aşa au fost de mari,
în cât paşiaú dintr'un munte într'altul. Noi, ăştia d'acum, suntem ca
nisce musce pe lângă Jidovi.
Odată o fată de Jidov se duse pe un câmp şi acolo gasi nisce ómeni
d'aĭ noştri arând pămîntul. Fata îi luă în pólă pe toţi: ómenĭ, plug,
boĭ şi tóte şi se duse cu eĭ la mumă-sa dicêndu-ĭ: «mamă, eŭ găsii
colea nisce musce, sgârîiaŭ pămîntul.» Mumă sa îĭ dise: «Du-te, mama
şi-í pune de unde i-aĭ luat, căcĭ aştia aŭ să stăpânéscă pămîntul.»
Jidoviĭ sĕ încontraŭ cu Dumnedeú nu vreau să se supue luĭ de
loc. De aĭa şi D-deŭ a hotărît să-ĭ pérdă după lume. Şi aşa a dat
Dumnedeŭ un potop mare în lume şi s'aú înecat toţĭ Jidoviĭ. Doar
unul rĕmăsese. El puse un picior într'un munte, şi altul într'alt munte,
şi cu mâĭnile se apucase de tórtele ceruluĭ şi sta aşa. habar n'avea
el de apă. Atuncĭ Dumnedeŭ, ca să-l prăpădéscă. a trimes mulţime
nenumĕrată de muşte şi 'ĭ-a umplut tot trupu. Doĭ vĭermĭ marí ĭ-a trimes
D-deŭ la tălpile piciórelor şi a început să'ĭ ródă carnea. Atuncĭ Jidovul.
de mare mâncarime a dat să se scarpine unde îl mâncaú vĭermiĭ şi
muscele şi hăp scăpătă între munţĭ în apă, şi dete ortul popeĭ!
Şi d'atuncĭ a rĕmas de are omul scădĕmînt în talpa piciorului,
unde aŭ mâncat vĭermĭ.
D'atuncĭ a rémas ca vĭermiĭ să mănânce trupul omului când móre,
şi să 'l mănânce şi de viŭ, când e pécătos.

A se observa asemĕnarea acesteĭ legenda cu legendele
urmétóre din mitologiile antice saŭ din Biblie şi anume: In
Ramayana lupta Deilor cu Rakshasaşiĭ conduşĭ de regele
lor Bavana care îşĭ avea reşedinţa în insula Lanka (Ceylan).
In mitologiile eline şi latine, lupta Deilor cu Titaniĭ.
In Biblie revolta uneĭ parte din îngerĭ împotriva luĭ
Dumnedeŭ şi luptele acestora cu îngerii rémaşĭ credinciosĭ.

13618 * De când cu Jidovii.

Conv. Liter. XXI, p. 524. — T. BĂLAŞEL, *înv. c. Ştefănesci. j. Vâlcea.*

Adica în vechime, de când eraŭ ómeniĭ mari, jidovi.

13619 * △ Jidovul rătăcitor.

L. ŞAINEANU, *Dicţ.*, p. 447.

Om care nu póte stà la un loc.

C'est le Juif errant.

Prov. Franc.

JIDOVESC

13620 * △ Cot jidovesc.

Șezătórea, IV, p. 175.

A se vedé înțelesul la No. 11655.

13621 * △ Muncă jidovéscă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 207. — *Conv. Liter.*, XI, p. 524. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică o muncă mare, grea.

Poporul crede că clădirile, cele rĕmașĭ din vechime, sunt făcute de Jidovĭ.

A se asemĕna cu: *murs cyclopéens, travail d'Hercule, travail de Titan.*

«Din noŭ se puse pe muncă, *muncă jidovéscă,* se svîrcolea omul în drépta și în stânga, nóptea o făcea ḑi, dà și din mânĭ și din picióre, cum se ḑice, și folos nicĭ cât negru subt unghĭe.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 207.

JIJA

Veḑĭ *Pod.*

JIŬ

Veḑĭ *Cap. XI, c. Călcâĭ, Diŭ.*

JIVU

13622 * △ Ḑi'ĭ, boerule, ca lu(ĭ) Jivu.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Când cine-va nu merită acest titlu.

Sĕ dice că în comuna Bogova, din județul Mehedinți, trăĭa un țĕran care nu pré avea averĭ, în cât ceĭ-l-alțĭ să 'ĭ dică boer. De aceĭa el, care doreà cu totul acest titlu, da câte un hărdĕŭ de béutură la sătenĭ, numaĭ să 'ĭ dică așa. Ceĭ-l-alțĭ, orĭ de câte-orĭ se adunaŭ maĭ mulțĭ, nu aveaŭ alta de făcut, spre a obține ce-va de béut, de cât să'l cinstéscă cu numele de boer și bĕutura era pe masă.

JUDEȚ

13623 * △ A plăti un județ.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi lucru rar, de bună calitate, scump.

KRUP

13624 * A fi Krup.

Adică a fi bét.

Acéstă dicere a început să fie întrebuințată mult prin mahalalele Bucurescilor, și nu este de cât vechĭul: *a fi tun,* în care numele vestituluĭ industrĭal German înlocuĭesce obĭectuluĭ fabricațiuneĭ sale care a lățit atât de mult faĭma sa prin lume.

LĂPUȘNÉNU

13625 Ura Lăpușnănéșcă
E peire boeréscă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 175.

Alexandru Lăpușnénu, care domni în douĕ rîndurĭ în Moldova, fu dușman de mórte al boĭerilor. El ucise la ospĕț, patru-decĭ și șépte de boĭerĭ și murì, în cele din urmă, otrăvit de boĭerĭ, la 1568. Sĕ dice, însă fără vre-o probă hotărîtóre, ca Dómna sa, Ruxandra, a fost părtașă la făptuirea acestuĭ omor.

LAZĂR

Vedĭ *Cap. XII, c. Lazăr.*

LEAH

Vedĭ *Moldovan*.

LEAŞCĂ

13626 * △ **Leaşcă.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice de femeea care nu maĭ scie nicĭ de post, nicĭ de biserică, nicĭ de obiceĭurile creştinescĭ.

LETIN

13627 * △ **A fi Letin.**

P. Danilescu, *c. Craĭova, j. Dolj.* — T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică om spurcat, fără lege, fără Dumneḑeŭ.

In popor sĕ crede că Letiniĭ sunt o naţie de ómenĭ carĭ nu aŭ pereche, de spurcaţĭ ce sunt; maĭ spurcaţĭ ca Ovreiĭ şi ca Turciĭ. Tóte naţiile aŭ un Dumneḑeŭ, o lege. Letiniĭ însă nu aŭ nicĭ lege, nicĭ Dumneḑeŭ. Letinul nu se închină la nimic. El e în stare să săvîrşască tóte crimele, tóte relele, fără milă, fără frică de pécat!

Poporul în cântecele sale vorbesce ast fel despre Letin:

Letinu bogat,
Săvaĭ câĭnele spurcat,
Mĭ-e la cruce ne 'nchinat
Şi de lege lĕpĕdat,
Şi dĕ blagă mi-e bogat,
Ovreiŭ ne botezat!

E aprópe de mintea omuluĭ că acest Letin nu póte fi decât o corupţie din *Latin*, adică catolic.

V. Alexandri ne spune însă, într'una din poesiile sale poporane, că Bogdan, fiiul luĭ Alexandru Lăpuşnénu, cere părinteluĭ sĕŭ să se însóre:

«Taĭcă Dómne din Domnie,
Voe dă-mĭ se ĭeŭ soţie
Ursita ce'mĭ place mie.

Ea nu'ĭ fată de 'mpĕrat
Și'ĭ chiar de *Litén* bogat
Și de lege lepĕdat.
Da'ĭ fecióră ca o stea
Mândră ca o pasĕrea,
Dulce ca o floricea,
Și sufletul meŭ o vré!»

Aci e vorba de un Litvean, adică locuitor din Litvania. E însă probabil că Alexandri a schimbat de la sine *Letin* în *Litén*, de óre-ce pretutindenĭ poporul pronunță Letin.

Fórte adese se aude în popor: *ce Letin de om! ce Letină de muĭere!* sinonime cu: *ce câine de om! ce cățea de muĭere!*

LETINESC

13628 * △ **A se duce în țéra letinéscă.**

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Ștefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

A merge într'o țéra depărtată.

LICSANDRU

13629 **Licsandru inimă rea.**

GR. JIPESCU, *Réur. Oraș.*, p. 112

1⁰ Pentru un om rĕŭ.
1⁰ Arată și supĕrarea.

LIDĔR

A se vedé proverbul și legenda la No. 10022.

LIFTĂ

13630 * – **A fi liftă spurcată.**

G. POBORAN, *inst.* j. *Olt.* — T BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Ștefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

* *Liftă.*

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 82.

Veḑĭ *Letin*, *Litfă*

Om fără lege, fără Dumneḑeŭ.
Om de altă religie de cât cea ortodoxă.
De la numele locuitorilor Litveniei, provincie din fostul regat al Poloniei, carĭ aŭ fost adese orĭ în luptă cu Moldovenĭ şi eraŭ catolicĭ. A şe vedé NECULAE COSTIN, *Letop. Apendice*, p. 381—383.
Româniĭ de alminterea aŭ dat acest nume şi Ungurilor, carĭ eraŭ catolicĭ ca şi Litfeniĭ, şi maĭ în urmă tutulor popórelor de orĭ-ce religie alta de cât cea ortodoxă. Veḑĭ în acéstă privinţă la cuvîntul *Litfa*, exemplul citat.

LIŢĂ

13631 **Liţă cu frate-sĕŭ Ghiţă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 41.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ potrivesc la năravurĭ (GOLESCU).

LITÉN

13632 △ **Liténu 'ĭ om viclén.**

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 80.

Ruteniĭ întorc complimentul Românilor despre carĭ ḑic:

Egi hiba Volohu vieriat?[1]

Să nu 'l vindĭ niciĭ la Litén
Că *Liténu 'ĭ om viclén.*

Poes. Pop.

---

[1]) Ce şi Valahul are credinţă?

LITFĂ

13633 **Litfă.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1019. — L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 473.

Vedĭ *Liftă.*

Acelaș înțeles ca la No. 13630.

IȚIC. — Mie nu 'mĭ pasă che am banĭ.
IORGU. — Du-te dracnluĭ cu bani 'țĭ cu tot, *Litfă* afurisită.
IȚIC. — Mĕ duc, dar să scii che am să mi 'ntorc cu tótă Agie, ca se te ridic pe sus.»

Iorgu de la Sadagura, p. 1019.

LIVIE

13634 **Silită căsătorie**
E frigură de Livie.

A. PANN, II, p. 152. — S. FL. MARIAN, p. 39.

A se vedé înțelesul la No. 9849.

LOCUSTĂ-VODĂ

13635 **Lŏcustă-Vodă.**

GR. URECHE, *Domn. Mold.*, I. p. 200.

Porecla ce s'a dat luĭ Ștefan Vodă al VI-lea, care a domnit în Moldova de la 1538 până la 1540.

«In ḑilele acestuĭ Domn, Ștefan Vodă, aŭ fost fómete mare și în țéra Moldovă și la țéra Unguréscă, că aŭ venit lŏcuste multe de aŭ mâncat tótă róda. Și pentru aceea 'l-aŭ poreclit și 'ĭ-aŭ ḑis *Lŏcustă-Vodă.* Iară maĭ apoĭ urândn 'l tótă curtea și boierii, s'aŭ vorovit o sémă de boĭerĭ din curtea luĭ, anume Gănescii și Arburescii, și la așternutul luĭ, unde se odihnia, 'l-aŭ omorît în cetatea Suceveĭ.» — GR. URECHE.

LOT

Vedĭ *Cap. XII, c. Lot.*

LOTRÉN

13636 * △ **A fi Lotrén.**

T. BALĂŞEL, *înv. c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om voĭnic, corpolent şi vitéz care nu scie de frică. Următórea poesie poporană a fost culésă de D-l Bălăşel în comuna Bogdănescĭ, din Vâlcea.

Foiţică ĭasomie
Cântă cuce numaĭ mie.
C'o să plec la haĭducie;
Că de mult n'am fost haĭduc
Dar la vară ĭar mĕ duc.
Şi-o să strig din vîrf de dél
Cine mĭ-e *voĭnic Lotrén*
Vie să-l puĭ căpitan.
Să-ĭ daŭ arme, să-ĭ daŭ cal.
Vie să l puĭ arămbaşe
Peste patru ḑecĭ şi şase.
Arămbaşe de voĭnicĭ
Peste patru ḑecĭ şi cincĭ.
Vaĭ, sărac de maĭca mea,
N'am voĭnicĭ de sama mea:
Să-mĭ pórte durduliţa,
Să-mĭ umble umblătura,
Să-mĭ puĭe mâna pe durda,
Să-mĭ bage glónţe cu póla,
Şi praful cu chivĕra,
Şi să-mĭ sté, la foc să-mĭ dé
Să ruşéscă pajiştea.

Poes. Pop.

LOTRU

13637 * △ **Voĭnic de Lotru**
Cu gâtul ca tortu.

IUL. VULCĂNESCU, c. *Pelescĭ, j. Dolj.*

Sĕ ḑice la haĭmanale.

LUGOJ

Veḑi *Sasca.*

LUPU

13638 **Lup te chĭémă, și lup eștĭ,**
Lupiĭ dar ce prigonescĭ.

C. NEGRUZZI, I, p. 281.

Ḑicere satirică la adresa luĭ Lupu Balș, ministrul trebilor din năuntru al Moldoveĭ, la 1841.
A se vedé scrisórea luĭ C. Negruzzi.

MACEDONĬA

13639 * **Sara Macedonieĭ.**

I. NENIȚESCU, *Rom. Turc.*, p. 29. — XENOF. CAPSALE, *stud. c. Pîrlepe, Macedonia.*

Așa numesc ceĭ-l-alțĭ Românĭ pe Fărșeroțĭ.

MACHEDON

Veḑĭ *Alexandru.*

MĂCIȘENĬ

Veḑĭ *Cleni, Corni.*

MAD

13640 * [] **Tot acolo estĭ unde e (și) jidovul de la Mad.**

T. CHERECHEAN, *înv. c. Șiria, comit. Arad, Ungarĭa.* — IUL. GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Când după multă trudă te întorcĭ tot de unde aĭ plecat.

SNÓVĂ

Jidanul a plecat la tîrg. Pe drum voind să 'șĭ aprindă luleaua, s'a întors cu spatele spre vînt, care 'ĭ bătea în față. Iar, după ce 'șĭ-a

aprins luleaua a mers maĭ departe, adică în direcţia în care a fost când şi a aprins luleaua. Şi ast-fel că a ajuns acolo de unde plecase. adică acasă.

Atât snóva cât şi ḑicerea sunt împrumutate de la Ungurĭ.

Ott vagy, a hol Mádi jidó.

Prov. Ung.

MAGHERU

13641 * △ De când cu Magheru.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.*

Adică de mult timp.

Mulţĭ ómenĭ, bĕtrânĭ astădĭ, aŭ făcut parte din trupele de voluntarĭ ale generaluluĭ Magheru, cu deosebire din judeţul Vâlcea, unde 'şĭ aşeḑase tabĕra. Mulţĭ din eĭ, îşĭ aduc aminte cât erà de blând acest general, cum îĭ îndreptà cu mâna când greşeaŭ, şi cum le comanda: *bete!* adică, drepţĭ!

MĂGURELE

13642 * △ Adio, Măgurele!

T. BĂLĂŞEL, *com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sé ḑice când îţĭ ĭeĭ ḑioa bună de la vre-o localitate, saŭ vre-un lucru óre-care pe care 'l pĭerḑĭ.

De pildă aĭ rugat pe cine-va să 'ţĭ dé un lucru, să 'ţĭ facă o trébă, dar, la timp, te-a uĭtat, n'a îndeplinit făgăduĭéla, atuncĭ ḑicĭ, dând din cap: *adio, Măgurele!*

MAHOMET

Veḑĭ *Cap. XII, c. Mahomet.*

MAHALA

13643 **A plecat prin mahalale**
Să umble ca haĭmanale.

A. PANN, III, p. 5. — HINȚESCU, p. 147.

Pentru ceĭ carĭ umblă fără nicĭ un rost.

MAĬDAN

13644 **A aflà meĭdean.**

NIC. COSTIN, *Letop.* II, p. 83.

A avé medean.

ENACHE COGĂLNICEANU, III, p. 227 & 244.

Adică libertate saŭ prilej de a face saŭ de a spune óre-ce.

«La voróvele luĭ Nicolaĭ Vóda *aflase meĭdean* și vreme a vorbi rěŭ de boĭerĭ.» — NIC. COSTIN. p. 83.

«In dilele acestuĭ Domn, pré mult *medean* aveaŭ boĭeriĭ ceĭ marĭ, fiind boĭeriĭ Grecĭ, înspăimântațĭ din țéra românéscă, și așa, atât Domnul cât și boĭeriĭ Grecĭ, arětaŭ o mare dragoste asupra pămîntenilor.» — EN. COGĂLNICEANU, p. 227.

«*Avênd* și miniștriĭ Măriei Sale mult *medean*, făcênd ce le erà voia, căcĭ Măria Sa nu pré scia rîndul ca să ocârmuéscă.» — EN. COGĂLNICEANU, p. 244.

13645 * **A eși la meĭdan (maĭdan).**

CRONICA ANONIMA, p. 144.—*Rev Ist.* III. p. 202. — L. ȘĂINEANU, *Dict.*, p. 486.

* *A scóte un lucru la maĭdan.*

GR. JIPESCU, *Réur. Oraș.*, p. 206. — FR. DAMÉ, III, p. 10.

A se da pe față, a se descoperì, a eși la ivélă.

«Boclucurĭ de acestea *eșia la meĭdan*.» — *Cr. Anon.*

13646 A ajunge la maĭdan.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 84.

Adică a isbuti.

«Dar ca s'ajungem la maĭdan ne trebuĭe mulțĭ banĭ, multă lume și sudóre.» — GR. JIPESCU.

MAMU

* △

13647 Mě duc în codru Mamuluĭ.

AL. VOĬNESCU, *j. Gorj.*

Când plécă vre-o mamă unde-va și copilul o întrébă unde se duce, ea rěspunde ast-fel.
Codru Mamuluĭ se află în județul Vâlcea, în imediată apropiere de monăstirea de maĭcĭ cu acelaș nume.

MANDA

Vedĭ *Sanda, Tanda.*

* △

13648 S'a măritat lelea Manda.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 10255.

MÂNDRILĂ

Vedĭ *No. 3019.*

MANEA

*

13649 Manea să trăiéscă.

Toțĭ boĭeriĭ să móră, numaĭ Manea să trăĭéscă.

I. HELIADE, *Scris. Exil.*, p. 319.

Pentru unul care se îngrijesce numaĭ de sine.

Manea, a fost un nebun, protejatul Banuluĭ Dim. Ghica, care vecĭnic avea acéstă vorbă în gură.
A se vedé, pentru maĭ multe aménunte, D. OLLĂNESCU. *Teatr. Rom.* I, p. 64.

13650 * **Manea.**

Poreclă ce se dă omuluĭ prost, tîmp.

MANOLE

13651 * △ **Maĭ bine să caḑí din piciόre de cât de pe monăstirea luĭ Manole.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Acéstă ḑicere se rapόrtă la căderea din slujbă; adică, maĭ bine să caḑi dintr'o mică slujbă de cât dintr'una mare.
Monăstirea luĭ Manole este bine înțeles cea de la Curtea de Argeș.

13652 * △ **A fi meșteru Manole.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi meșter vestit, ca acel care a ridicat biserica de la Curtea-de-Argeș.

13653 * **Manolĭ cu sbόrele adară anoghĭ ș'catoghĭ.**[1]

I. COVAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Pentru ceĭ carĭ se laudă cu multe, saŭ de la care se aștéptă multe, și nimic nu fac.

MÂNTULÉSA

Biserica Mântulésa, cu hramul S-țiĭ Voevoḑĭ, s'a zidit,

[1] Manole cu vorbele clădesce și de-asupra (pămîntuluĭ) și de desubt.

în Bucurescii, la 1732, de către jupân Manta precupeţul şi soţia sa Stanca.

13654 * Din gardul Mântulesei.

Albina, I, p. 1264. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.*, p. 200 & 343.— *Timpul*, No. 1453.

Vedĭ *Ilóra*, *Kăzóra*.

Adică de unde nu'ĭ.

In mahalaoa de astăḑĭ cu acest nume îşĭ avea odiniória locuinţa vĕduva luĭ Manta. Fiind mulţĭ cânĭ în partea loculuĭ cine trecea, rupea câte un par din gardul Mântuleseĭ ca să se apere de aceste dobitóce. Aŭ tot rupt până când, la cele din urmă, gardul a fost distrus cu totul, ast-fel că trecĕtoriĭ nu maĭ aveaŭ de unde să iea cu ce să se apere.

MANU

Vezĭ *Belu*

MARA

13655 * Tute le are Mara, feregelu i lipsésce.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Periroli, Epir.*

Veḑĭ *Zamfirica*.

Când cine-va e lipsit de mijlóce şi vré să se apuce de lucrurĭ marĭ.

MARCU

13656 * Te jócă ca Marcu Parparel.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bérlad, j. Tutora.*

E mai şiret de cât tine.

[1]) Tóte le are Mara, feregea 'ĭ lipsesce.

MĂRCUȚA

13657 * **A fi bun de Mărçuța.**

Vezĭ *Golĭa*.

Adică a fi nebun.

Mărcuța este un spital de nebunĭ, pe lângă satul cu acelaș nume din comuna Pantelimon, județul Ilfov. Alăturea de spital se află o monăstire zidită la 1587 de Dan vel logofĕt.

MARGINE

13658 **Margine.**

Cron. Anonimă, apud Dam'e, III, p. 25.

Adică sfîrșit.

Cum va eși lucrul, cum se va isprăvi tréba.

«Nu sciu la ce *margine* va să'ĭ iésă.» — *Cron. Anon.*

13659 * **A ține (bate) tot marginele.**

1⁰ A nu umblà cu inimă deschisă, a căuta să înșele.
2⁰ A se feri, a se codi.

MARIA

Vedĭ *Cap. I, c. Maria Egipteana, Sfânta Maria.*

13660 * △ **Par'că ar fi baba Maria luĭ moș Radu.**

P. Danilescu, *înv. c. Sălcuța, j. Dolj.*

E urît, saŭ vorbesce, să pórtă urît.

13661 * △ **Maria**
Care a căcat ieea.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice, în bătae de joc, fetelor câlóse și murdare.

MARGHĬÓLĂ

13662 *Tronc, Marghĭólă!

Vedĭ *Marica.*

La vorbe ne-potrivite.

MARICA

Vedĭ *Copi., Horă Nuntă*

13663 * △ Ţop Marica luĭ Năstase şi cu Stan al luĭ Coman.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Şerbănescĭ, j. Argeş.*

Când doĭ tinerĭ se daŭ în dragoste.

13664 Una, douĕ la Marică,
Mucii tot la ea îĭ pică.

A. Pann. II. p. 107.

Vedĭ *Muc.*

A se vedé înţelesul la No. 5540.

13665 * △ Chef, Mărico!

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △ *Chef, Marico! corcove acre.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Ploştina, j. Mehedinţĭ.*

* △ *Chef. Mărico! 'n dragaveĭ.*

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* *Chef, Mărico! 'n brebeneĭ.*

P. Daniilescu, *c. Craïova, j. Dolj.*

Vedĭ *Ancuţa, Gherghina.*

La vorbe ne-potrivite. Spuse și el vorba hodoronc tronc, fără să se lovéscă, o trînti ca nuca 'n părete.

«Nea Marin are o dróîe de copiî. De abîa s'a sculat de la masă și copilul cel mic cere mâncare. — *Chef, Marico!* îî respunde nevésta luî nea Marin, adică cu alte cuvinte: ce mâncare e asta acum! asta nu e o vorbă!»

13666 * △ **Tronc, Mărico!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71. — C. NEGRUZZI, I, p. 246. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 267. 268. 573. — EM. POPESCU, *înv. c. Cîocănescî-Mărgineni, j. Ialomița.* — AL. VOÎNICESCU, *j. Gorj.* — E. I. PATRICÎU, *înv. c. Smulți, j. Covurluîu.*

Tronc, Marico!

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 159; III, p. 128.

* △ *Tronc, Marîucă!*

M. LUPESCU, *înv. c. Brosceni, j. Sucîava.*

* *Hodoronc-tronc, Mărico!*

GR. POÎENARU, *c. Focșani, j. Putna.*

* △ *Tronc, Marico, că 'ți-am dres'o.*

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

Tronc, Marico, mere acre (acri).

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165. — HINȚESCU, p. 102.

* △ *O dete tronc.*

EM. POPESCU, *înv. c. Cîocănescî-Mărgineni, j. Ialomița.*

Vedî *Iască, a Lovi.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce aruncă o vorbă de nimic, o vorbă prostă şi nu la vremea eĭ (Golescu).

La vorbe ne-potrivite, saŭ fără şir, saŭ când unul o ĭeà rasna spunênd o vorbă greşită.

«La vîrsta de douĕ sute opt-ḑecĭ de anĭ, tatăl meŭ, vĕḑêndu-se flăcăŭ tomnatic, se însurà cu jupânésa Mărica, minunată femee, grósă şi frumósă dar cam prostană, ḑicênd adesea nisce vorbe chisnovate la care tatăl meŭ rĕspundeà: *tronc, Marico!*» — C. Negruzzi, I. p. 246.

Ἄμας ἀπήτουν.

Prov. Elin.

Falces postulabam.

Prov. Lat.

13667 * △ **Sic, Marico!**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Horă, Nuntă.*

La vorbe ne-potrivite.

13668 * **Vino Marico, eşĭ Marico.**

Când ducem pe un altul după placul nostru.

MĂRILE-NEGRE

13669 * △ **A trece Mările-Negre.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se depărtà spre a nu se maĭ întórce.

MARIN

13670 **Aferim, popa Marin!**

Laurian & Maxim, *Glosar,* p. 6. — B. P. Hăşdĕu, *Etym. Magn.,* p. 433.

Ca aprobare: fórte bine, de minune.

MARIŢA

Vedĭ *Copil.*

MARTIN

Vedĭ *Cap. I, c. Sfântu Martin.*

* △
13671 **Jócă bine, moş Martine,**
Să'ţĭ daŭ mĭere de albine.

AL. ODOBESCU, III, p. 236.

Vedĭ *Urs.*

A se vedé înţelesul la No. 2578.

13672 **Moş Martin.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 497.

Nume ce se dă ursuluĭ. A se vedé Etym. Magn., p. 1149—1150, origina numeluĭ de Martin pe care Românii îl daŭ urşilor.

MĂRIUCĂ

Vedĭ *Marica.*

* △
13673 **Dă cheile Măriucăĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bălăbănescĭ, j. Tutova.*

Adică dă-te legat, dă-te pe mâna cuĭ-va.

MATEĬ

Vedĭ *Copil, Cap. I, Sfântu Mătei.*

13674 **Fă'l-eĭ dĕ teĭu,**
Şî pune'ĭ numele Mateĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.

*
Fă'l de teiu
Şi'i pune numele Mateĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Fă om dintr'un lemn de teiu,
Şi îl boteză Mateĭ.

A. PANN, I, p. 80. — HINŢESCU, p. 89.

Sĕ dice în bătaĭe de joc la lucrurĭ próste (GOLESCU). Şi maĭ ales la omul prost.

* △
13675 D'aoleo, nene Mateĭ,
Rógă-te d'ale fomeĭ
Să jupóe nescaĭ teĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice în glumă celor ce'i chémă Matei.

* △
13676 Mateĭ, Mateĭ,
Técă de ardeiu.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13675.

MATALE

Vedĭ *Câne.*

MATRACUCA

*
13677 De când e Matracuca.

D-na L. LINDE, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

*
De pe vremea luĭ Matracucă.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică de demult, de când moșiĭ verḑĭ.

13678 * **Matracucă.**

Femee de nimic, próstă saŭ gura spartă.

MATUSAL

Vedĭ *Cap. XII, c. Matusal.*

MEDEAN

Vedĭ *Maĭdan.*

MEHEDINȚÉN

13679 * △ **Mehedințén cu douĕ-ḑecĭ și patru de măsele.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Oltén.*

Adică om voĭnic, cu vlagă.

MEHEDINȚĬ

13680 * △ **A fi voĭnic Mehedințĭ.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Om vitéz care nu sĕ teme de nimenĭ și de nimic.

MEĬDAN

Vedĭ *Maĭdan.*

MELINTE

13681 * △ **Cu minte**
Ca cățaua luĭ Melinte.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Sĕ ḑice despre omul tăcut şi şiret.
Căţéua luĭ Melinte tăceà şi se repeḑeà de muşcà pe orĭ-cine sĕ duceà la stăpânul eĭ. N'aveà prĭetenĭ nicĭ pe vecinĭ.

MELONA

13682 * Trî mucĭlu mighiripseà, ş-Melona dădeà códa! [1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

A se vedé înţelesul la No. 10709.

MERICA

13683 * △ A fi de la Merica.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice despre un obĭect rar şi minunat.
Merica pentru America.

13684 * △ A se duce în Merica.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică într'o ţéră depărtată.

MESDRAĬA

13685 * △ Sărace cucuruzĕ, că te-am sĕmĕnat în Mesdraĭa şi te-am aflat în Ţĕripaĭa.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coştelu, Banat.*

Mesdraĭa face parte din comuna Vărădia, comitatul Timis, în Banat. Teripaĭa e comuna din comitatul Torontal.
Porumbul se face mult în comitatul Torontal, de unde

[1]) Pentru slugă găteaŭ, şi Melona (nume de căţea) dădeà din códă!

trebue să'l cumpere şi locuitoriĭ din jurul Vărădieĭ carĭ, cu tóte că'l séměnă şi'l lucréză cu sîrguinţă, dar rareorĭ se bucură de o bună recoltă.

MGNEĬ

13686 * △ S'a prostit ca Mgneĭ zapciu.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Veḑĭ *Mieĭ, Mihaĭ.*

Spun ţěraniĭ că a fost un zapciŭ peste fire de prost, cu numele de Mgneĭ.

Se întrebuinţéză ḑicerea când cine-va îşĭ ĭese din ale luĭ, când un om la început păreà deştept dar în urmă se arată prost.

MIEĬ

13687 * △ S'a prostit ca Mieĭ zapciul.

P. Daniilescu, *prof. c. Craĭova, j. Dolj.*

Veḑĭ *Mgneĭ, Mihaĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 13686.

MIHAĬ

13688 * △ Mihaĭ săracu
Care a sărăcit pe dracu.

C. C. Bungeţĭanu, *stud. c. Cosoveţ, j. Mehedinţĭ.* — Vîlcof, *stud. Craĭova, Dolj.*

1⁰ Pentru omul care sě crede că scie multe şi nu scie nimic.

2⁰ Când unul se face grozav, fără să fie.

13689 * △ Mihaĭ, Mihaĭ,
Hoţ de caĭ!

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă celuĭ ce 'l chémă Mihaĭ.
Copiiĭ obicĭnuesc a recità urmĕtórele versurĭ:

Mihaĭ, Mihaĭ,
Hoţ de caĭ!
Nóptea fură,
Ḑina jură
C'un căcat în gură.

* △
13690 S'a prostit ca Mihaĭ zapciul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Mgnuĭ, Mieĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 13686.

*
13691 A fi Mihaĭ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

* △
Ḑi'ĭ Mihaĭ şi lasă'l în pace.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică a fi prost.

MIHAĬ VITEZU

* △
13692 Mihaĭ Vitézu
Călare pe brézu.

P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celor fudulĭ şi lăudăroşĭ peste mĕsură.
A se vedé B. P. Hăşdĕŭ, Cuvinte din Bĕtrânĭ, II, p. 5 & 6.

*
13693 A încălicat (încălecat) pe brézu
Ca (un) Mihaĭ Vitézu.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 68.

Acelaş înţeles ca la No. 13692.

Vedĭ în V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 214. *Cântecul luĭ Mihaĭ Vitézu.*

MIRA

13694 * △ A se mirà ca Mira.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce se miră lung de orĭ-ce lucru.
Mira este un nume ce se dă la femeĭ.

MIRANCEA

13695 Mirancea bé, Mirancea plătesce.

BARONZI, p. 52.

A se vedé înțelesul la No. 8106.

MIRCEA

13696 * Mircea, Mircĭógă,
Pasĕre ológă,
Căreĭa'ĭ lipsesce o dógă.

Sĕ ḑice, în bătae de joc, celor cu numele de Mircea.

MIRCEA-VODĂ

13697 * △ De când cu Mircea-Vodă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică de demult.

MITRA

13698 * △ A rĕmas ca Mitra gătită.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Vedĭ *Sulta.*

Adică în zadar.

Despre Mitra sĕ spune că a fost o mirésă; şi nunta, de la ginere, ne maĭ venind, de óre-ce acesta renunţase a o maĭ luà în căsătorie, ea a rĕmas gătită, în acea ḑi, în zadar.

MISIR

* △

13699 **A fi de la Misir.**

T. Bălăşel, *preot, c Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice despre o stofă frumósă şi scumpă.

Stofele subţire de in, lucrate în Egipet (Misir) eraŭ vestite la Romanĭ.

MOGOŞ

* △

13700 **A fi Mogoş.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om îndrăsneţ, cam obraznic în glume; cu caracter cam sucit.

MOISE

Veḑĭ *Cap. XII, c. Moise.*

MOLDOVA

Veḑĭ *Craĭova.*

* △

13701 **Atâta pagubă în ţéra Moldoveĭ.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △

Atâta rĕŭ în ţéra Moldoveĭ.

E. I. Patriciŭ. *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Pagubă.*

Când vreĭ să arĕţĭ o nepăsare.

MOLDOVÉN

Vedĭ *Codren.*

* △
13702 Tata rus,
Mama rusă,
Numaĭ Ivan
Moldovan.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*— GR. POÍENARU. *j. Putna.* — D-na SOFIA NADEJDE, *Nuv.*, p. 34.

Când un străin se dă ca Român de la descălera.

13703 Rusu 'ĭ ursu,
Turcu 'ĭ lupu,
Leahu 'ĭ vulpea,
Iar săracul
Moldovénul
Când e óie,
Când e vacă.

B. P. HÂȘDĔU, *Basarabia. Cuvint. Bĕtr. II.*

Adică tot Moldovénul e prada celor-l-alte nații.

* △
13704 Moldovan, cap de boŭ.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Sé dice celuĭ care nu se pricepe la nimic.
Rușiĭ se servesc de această dicere, când vor să insulte pe vre-un Moldovén.

* △
13705 Dă-mĭ, Dómne, mintea Moldovanuluĭ cea de pe urmă (dice Evreu).

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*— C. TEODORESCU. *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.* — N. GH. IONESCU, *c. Mamornița, j. Dorohoĭ.*

Să 'ţĭ dé Dumnedeŭ mintea Moldovanuluĭ cea de pe urmă.

C. NEGRUZZI. I, p. 251.

Vedĭ *Pagubă, Român*

Când unul vede, pré târdiŭ, că a greşit într'o afacere.

«Bine dic Cazaciĭ Leşilor: *După pagubă Leavul înţelept.*» MIRON COSTIN, I, p. 266.

E fórte cu putinţă ca dicerea căzăcéscă să fi dat nascere cuvîntuluĭ moldovenesc.

Il faut se défier du premier mouvement.

Prov. Franc.

Il secondo pensiero è il migliore.[1]

Prov. Ital.

La segunda idea suele ser mejor.[2]

Prov. Span.

Die besten Gedanken kommen allezeit hinterdrein.[3]

Prov. Germ.

Second Thougts are best.[4]

Prov. Engl.

MOLDOVENESCE

13706 * △ **A o luà moldovenesce.**

GAVR. ONIŞOR, *c. Dobrověţ, j. Vasluiŭ.*

Vedĭ *Românesce.*

Adică repede, fără înconjur, cu putere, etc.

«Dacă 'ĭ aşa să o ĭeaŭ cu *moldovenesce.*»

[1]) Al doilea gând e cel maĭ bun.
[2]) A doua idee este cea maĭ bună.
[3]) Cele maĭ bune ideĭ vin tot-dé-una pe urmă.
[4]) Ideile de al doilea sunt maĭ bune.

MOȘIĬ

Moșiĭ, tîrgul bucurescén, care se ține în Maĭ-Junie, a fost înființat de Mateĭ-Basarab, după bătălia de la Obor (26 Octombrie 1631) în potriva luĭ Radu-Vodă, feciorul luĭ Alexandru Vodă din Moldova, spre pomenirea celor căḑuțĭ în acéstă luptă.

13707 * △ **A căutà cofe de Moșĭ.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Cofă.*

A se vedé înțelesul la No. 6937.

13708 △ **In ḑiua de Moșĭ se cércă lut pe lut, și Dumneḑĕŭ rîde de toțĭ.**

Șezătórea, I, p. 128.

A se vedé înțelesul la No. 185.

MOȚOC

Veḑĭ *Pagubă.*

13709 * **A cere capu lu(ĭ) Moțoc.**

Adică pedepsirea, depărtarea, alungarea din slujbă, nimicirea, etc. a cuĭ-va.

Vornicul Moțoc, unul din boĭeriĭ luĭ Alexandru Lăpușnénu, a fost dat, de acest Domn, pe mâna poporuluĭ care l'a ucis.

A se vedé C. Negruzzi, I, p. 137—166, amănunte asupra acesteĭ anecdote istorice.

MUCEA

13710 * △ **Jócă Mucea**
Cu Căcâcea
Și le cântă Zgremburicea.

T. Bălășel, *preot. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adese-orĭ se aude în popor: *ce Muscal eştĭ! A venit Muscal pe capu meŭ! Ce Muscal o maĭ fi şi asta în casa mea.*

A se observa că în cel din urmă exemplu, cuvîntul Muscal are înţelesul de belea, supĕrare.

13719 * **De când Muscaliĭ cu códă.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 380 & 761.

Adică de demult.

13720 * △ **A bé ca un Muscal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A bé mult, maĭ ales spirtóse.

Boire comme un Polonais.

Prov. Franc.

13721 * △ **A fi (roşu) ca un Muscal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ çice ómenilor cu pĕrul roşu saŭ roşiĭ la faţă.

13722 * △ **Vin Muscaliĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Sĕ çice când e iérnă grea de cade multă zăpadă.

13723 * △ **A fi prăpăd ca la Muscal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi mulţime nenumérată.

In popor sĕ crede că Muscaliĭ sunt aşa de mulţĭ în cât tóte popórele, cele de alt ném, nu fac la numĕr cât Muscaliĭ. Tóte naţiile de s'ar pune pe Muscal nu'l pot bate, atât sunt de mulţĭ. Când face Muscalul câte un resbel, nicĭ nu aud toţĭ Muscaliĭ, atât de întinsă este împĕrăţia lor.

MUSCĂLESC

* △

13724 **A da palme (ghĭoldurĭ) muscălescĭ.**

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △

A da bătaĭe muscăléscă.

Când bățĭ saŭ lovescĭ pe cine-va fără milă, și așa de rĕŭ în cât crede că nu maĭ scapă din mână'țĭ.

MUSCEL

* △

13725 **Ușurel**
Ca la Muscel!

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Leĭcescĭ, j. Muscel.*

Când sĕ jócă hora numită brîulețul, flăcăiĭ din horă comandă din când în când: *Ușurel, ca la Muscel!* Spre îndemn ca să jóce ușurel, cum jóca flăcăiĭ din partea loculuĭ.

NADOL

* △

13726 **A fi Nadol.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om varvar, fără lege, fără suflet, fără milă.

Un om mănâncă carne în posturĭ, i sĕ dice *Nadol;* altul îșĭ bate nevésta, copiiĭ saŭ pe un alt semen al sĕŭ, e *Nadol;* altul lovesce animalele fără milă, e *Nadol;* altul omóră un cap de om, i se dice *Nadol.*

«Ce *Nadol* de om! Ce *Nadólă* de femee!» sunt cuvinte ce se aud fórte des la popor.

Locuitoriĭ din Anatolia sunt vestițĭ pentru sélbăticia și crudimele lor.

NAÏE

13727 * △ A se avé bine cu Naïe.

T. BĂLAŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A trăì în mare sărăcie, a fi dedat cu sărăcia, a se avé bine cu ea.

Intr'un mod glumeţ poporul face din ne-avere pe n'are, *naïe*.

13728 * △ A fi intrat Naïe 'n pungă.

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi punga gólă, a fi om sărac.

13729 * △ Dacă e Naïe
In copaïe!

P. GÂRBOVICEANU. *prof. c. Pucĭósa, j. Muscel.*

Acelaş înţeles ca la No. 13728.

13730 * △ Nu te lăsà Naïe, doar aĭ face.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Când cine-va sĕ laudă că are să facă óre-ce.

NAN

13731 * △ Nicĭ cu Nan, nicĭ cu Bran.

* △ *Nu'ĭ pasă nicĭ de Nan, nicĭ de Bran.*

AVR. CORCEA. *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

Adică nicĭ unul, nicĭ altul. Nu'ĭ pasă de nimenĭ. Arată nepăsarea, ne-atîrnarea de alţiĭ.

* △

13732 **Unde a dus mutu ĭĕpa şi Nanu cârlanu.**

St. St. Tuţescu, *înv. c. Cataneĭe, j. Dolj.*

Veḑĭ *Mut, Surd.*

Acelaş înţeles ca la No. 5594.

Au diable Vauvert.

Prov. Franc.

* △

13733 **A dat Nan**
De gavan.

A. Pann, I, p. 168. — D-na Z. Mihăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Hinţescu, p. 44.

1⁰ A păţit'o cât de bună, o strîmtorat, a dat de unul ca dînsul.
2⁰ S'a săturat. — *J. Prahova.*

* △

13734 **Are să maĭ vie ăl Nan la găvan.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 233.

Acelaş înţeles ca la No. 6839.

13735 **Caută Nan ĭĕpa şi el călare pe ea.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 25; I, p. 85. — Hinţescu, p. 54.

Cată Nan pĕ ĭĕpă, şĭ Nan călare pĕ ĭĕpă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 23.

* △

Cată Nan ĭĕpa şi el călare pe dînsa.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 165. — *Rev. Ist.* II, p. 144. — D-na Z. Mihăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Veḑĭ *Lulea, Măgar, Stan.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ fermecaţĭ (Golescu).

2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 2082.
3⁰ Pentru ceĭ proştĭ. — A. Pann.

SNÓVĂ

Ci-că un om care aveà şése caĭ, vrênd odată să'ĭ numere ca să se încredinţeze dacă nu s'a pĭerdut vre-unul, nu'şĭ puté găsi socotélă, căcĭ tot uĭtà să numere şi ĭépa pe care sta călare. A trebuit ca un călĕtor să'l scótă din nedumerire.

Il cherche son âne et il est monté dessus.

Prov. Franc.

NASTASE

Vedĭ *Marica.*

* △

13736 **Nicĭ nu'mĭ pasă**
De Nastasĕ,
De Nechita (Nichita)
Nicĭ atâta.

I. Creangă, *Pov.*, p. 40. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova*, *j. Vasluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *j. Putna.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.* — X***, *c. Mănescĭ*, *j. Bacăŭ.*

*

Nu'ĭ pasă
De Nastase.

M. Canian, *public. Iaşĭ*

Vedĭ *Frica, Nechită.*

1⁰ Pentru omul ce nu'ĭ pasă de nimenĭ şi de nimic.
2⁰ Când vrem să arĕtăm ne-păsarea unuĭ om ne-chibzuit în trebile luĭ.

NASTRATIN-HOGEA

* △

13737 **Negustoria luĭ Nastratin-Hogea, ce cumpĕrà câte douĕ ouĕ d'o para şî vindeà câte nouĕ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 47.

Sĕ dice pentru ceĭ ce vînd maĭ ĭeftin de cât cum cumpĕră, adică în pagubă (GOLESCU).

*

13738 **Socotéla luĭ Nastratin-Hogea.**

Vedĭ *Simigiŭ*.

Acelaș înțeles ca la No. 12880. Vedĭ A. PANN, *Nastratin-Hogea*, p. 61.

DIN TOCMÉLA NEÎNȚELÉSĂ BANĬ DÂND RĔMÂĬ FĂRĂ CASĂ

Nastratin-Hogea adesea, după cele ce făceà;
Aicĭ se îmbogățià, îndată și aicĭ ĭar sărăcià:
Ast-fel dar el ĭar odată, sărac după cum erà,
Ne-avênd de cheltuĭélă nicĭ măcar chióră para,
Se tot socotì în sine cum ar face vr'un mijloc
Prin vre-o năsdrĕvănie să dé ĭar peste noroc!
Și așa vine îndată la nevasta sa dicênd:
Dragă! ĭécă îțĭ daŭ în scire ceea-ce am pus de gând,
Eŭ dic să vindem casa și să luăm ce-va banĭ.
De cât să umblăm în vreme flămândind tot și golanĭ,
Vaĭ de mine! ea îĭ dise, apoĭ unde să ședem?
Vreĭ să rĕmânem pe drumurĭ și parale să avem?
Ba nu! Hogea îĭ rĕspunse, voĭu opri din loc cevașĭ
Numaĭ pe cât să ne facem un cât de mic bordeĭaș,
Nevasta 'n contră se puse, în fel de chipurĭ ne-vrênd,
El ĭar altele îĭ dise și s'o vîndă tot cerênd,
In cele maĭ de pe urmă el cu a o mângîià
O înduplecă prea lesne ca să voĭéscă și ea
Decĭ sciind el aci 'n satu-ĭ pe óre-care bogat,
Fără să maĭ zăbovéscă la dînsul a alergat,
Și s'o cumpere, 'ĭ propuse, un preț pré ușor cerênd.
Bogatul vĕdênd că cere pe dênsa un preț mic atât
Ca s'o ĭea cu tótă voĭa fu gata numaĭ de cât:
Si de și luĭ într'atâta ĭeftină i s'a părut
Dar tot dorì să'ĭ maĭ lese din preț ce-a cerut.
Hogea îĭ maĭ scădù prețul, capete nu îl ținea.
Că orĭ pe cât să o vîndă, luĭ tot bine îĭ venĭa,
Și către bogatul dise: las p'acest preț, dar îțĭ spuĭu,
Că în peretele caseĭ voĭu să bat și eŭ un cuĭu,
Care cuĭu de tot-dé-una să se numéscă al meŭ,
Ș'alt de el să nu s'atingă de cât numaĭ singur eŭ.
C'un cuvînt, numaĭ pe dênsul că's stăpân și eŭ să dic
Și încolo să n'am voĭe să mĕ ating de nimic.
Bogatul vĕdênd că casa chilipir o cumpĕra,
Nu se gândì maĭ departe, de și 'ntâĭu se apĕra.
Dar vĕdênd că Hogea nu vrea s'o vîndă în alt-fel,
Dise 'n sine ce-o să fie să aĭbă un cuĭu și el!
Și lăsânduse în voia ĭ îndată o cumpĕră
Cu contract, cu întărire și baniĭ îĭ numĕră
Bătu și Hogea 'n perete un cuĭu cum s'a învoit,
Ca și în zapis, cuĭul luĭ Nastratin s'a numit,

Mutându-se dar în casă bogatul cumpĕrător,
Ca să păstreze şi cuĭul Hogea rĕmase dator:
Aşa Hogea într'o nópte când toţi dormia s'a sculat
Şi la casa cea vîndută îndată a alergat,
Strigând şi bătând în uşă: să'ĭ deschidă maĭ curînd
Şi bogatul din lăuntru, cine este? întrebând.
Hogea, eŭ sunt, îĭ rĕspunse. Dar ce vreĭ? l'a întrebat,
Voĭu să'mĭ vĕḑ cuĭul, rĕspunse, de l'aţĭ întrebuinţat.
Se sculă 'n grabă 'ĭ deschise, Hogea se uĭtă ḑicênd,
Te vĕḑuĭ ast' nópte în visu'mĭ ce-va de cuĭu atîrnând,
Dar vĕ culcaţĭ nu e nimica cum vĕd, visul m'a 'nşelat.
Ci păziţĭ ca nu vr'odată să ĭésă adevĕrat.
Altă dată ĭarăşĭ Hogea la mieḑ de nópte viind,
Incepu să bată 'n uşă când se afla toţĭ dormind.
Cumpĕrătorul de casă, cine este a 'ntrebat,
Eŭ sunt eŭ! Nastratin-Hogea către dînsul a strigat.
Dar ce vreĭ, l'a întrebat ĭér, rĕspunse el: voĭu să'mĭ puĭu
Chiulaful ce îl port ḑiua acile 'ntr'al meŭ cuĭu.
Că în bordeĭul meŭ nu e nicĭ un cuĭu unde să bat,
Şi nu voĭu să'mĭ vĕḑ chiulaful a sta pe jos aruncat.
Cumpĕrătorul de casă îĭ ḑise: apoĭ ce fel.
Tot aşa o să-mĭ viĭ nóptea? veḑĭ bine, rĕspunse el;
N'avem condiţia asta? să fiŭ stăpân pe al meŭ?
O să viŭ ḑiua şi nóptea şi când voĭu voi eŭ.
Care va să ḑică? dară cumpĕrătorul a ḑis;
Mi-am dobândit eŭ beléue cu tine cu forme 'nscris!
Nicĭ o belea ḑise Hogea: ce te supĕră un cuĭu?
Şi că viŭ câte odată ce-va pe dînsul să puĭu?
Altă dată veni Hogea, o frînghie 'n mânĭ avênd,
Şi 'ncepu de cuĭu s'o lege către aĭ caseĭ ḑicênd:
Aḑĭ nevasta spală rufe şi viŭ frînghia s'o 'ntinḑ
Din cuĭul meŭ de aicea şi de bordeĭu să o prinḑ.
O vaĭ de noĭ! începură aĭ caseĭ a se văita;
Ce pĕcate ne gonira să cumpĕrăm casa ta!
Că ne ameţescĭ cu cuĭul ce'l socotém bagatel:
Şi acuma n'avem pace necăjindu-ne cu el:
Intr'o ḑi ĭér veni Hogea, în mână cu un bojoc:
Şi'l atârnă 'n cuĭu ḑicênd că 'n bordeiu-şĭ n'are loc.
Ast-fel Hogea tot-dé-una cu una ş'alta viind
Şi pĕ cel ce'ĭ vîndu casa tot-dé-una necăjind,
Ne-avênd alt ce maĭ face fiind nevoiţĭ ast-fel,
Intr'o ḑi de supĕrare ḑise: frate! către el
Dă'mĭ baniĭ pe jumĕtate din ceea ce'ţĭ numĕraĭ,
Şi'ţĭ ĭea înapoĭ casa că nu maĭ am de tine traĭ.
Voĭu fi căit în vĭéţă de ce însu'mĭ o făcuĭ
Că m'aĭ omorît cu ḑile cu pustiul tĕŭ de cuĭu.
Nastratin ştiea pré bine încă de când 'ĭ vindea
Că bogatul cu paguba înapoĭ o să 'ĭ-o dé,
Dar tot făceà ce-va nazurĭ ţiindu-se cam semeţ,
Ḑicênd eŭ cheltuiiŭ baniĭ (ca să'ĭ maĭ scaḑă din preţ).
Cumpĕrătorul îĭ ḑise, dă-mĭ dar numaĭ pe un sfert:
Şi încolo a treĭa parte cu tot sufletul ţĭ-o ĭert.
E! aşa tot se cam póte, îĭ rĕspunse Nastratin,
Că voĭu găsì mi se pare să'ţĭ numĕr atât puţin.
Şi aşa cumpĕrătorul cerù cu paguba sa
Să scape de supĕrare şi casele a'ĭ lăsà:

De cât să sté să maĭ umble în dandanale, judecăţĭ.
După réua sa tocmélă: sciind că n'are dreptăţĭ
Iar Nastratin se alese şi cu casa şi cu banĭ
Ne-maĭ avênd să se plângă că sunt săracĭ şi golanĭ.

A. Pann, *Nastratin*, p. 60.

Trompuz a zo compodi an amonenn
Per ar buoh no zo kuet choas perneinn. [1])

Prov. Breton.

* △

13739 **Odată a sburat o raţă friptă luĭ Nastratin-Hogea.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Gâscă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1883.

NĂTĂFLÉŢĂ

* △

13740 **Pică pără mălăĭéţă**
In gura luĭ Nătăfléţă.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — A. Gorovei, *j. Sucĭava.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Pară.*

Om stângăcĭu, lenevos, murdar şi prostuţ; care nu'şĭ caută interesele ci aştéptă ca binele săĭ vină de-agata. A se vedé origina la No. 981.

Leneşul pune mâna în strachină dară cu anevoĭe o duce la gură.

Prov. Solom. 26. 15.

NĂTĂFLETE

* △

13741 **Nătăflete.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

---

[1]) Calculase preţul untuluĭ înainte de a fi cumpĕrat vaca.

Un om greoĭu şi nepăsător în mişcările sale.

NATANAIL

Vedĭ Cap XII, c. Filip.

NATE

13742 * △ **Nate, tu unde te uĭţĭ acolo daĭ; păĭ dar.**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Pentru cel prost şi nătâng.

NAŢĬE

13743 * △ **A fi de altă naţie.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Despre cel care, în fapte şi în vorbe este cu totul deosebit de noĭ. De pildă despre cel care mănâncă carne în posturĭ.

13744 * △ **A fi de naţĭe spurcată.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om rĕutăcĭos, cu moravurĭ rele.

13745 * △ **A fi naţia luĭ Dumnedeŭ.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om blând, bun.

13746 * △ **A fi naţia draculuĭ.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 13744.

* △
13747 **A fi nație blagoslovită (bună).**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 13745.

* △
13748 **A fi nație rea.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 13746.

NEACȘĂ

* △
13749 **Orĭ colo, orĭ colea tot Neacșă mĕ chémă.**

I. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Pentru cel care nu pĭerde nimic din valórea saŭ din cinstea luĭ, orĭ în ce posiție s'ar aflà.

* △
13750 **După ce e urîtă o maĭ chémă și Neacșa.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ploștina, j. Mehedințĭ.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Celeĭ ce, după ce e urîtă din fire, maĭ are și purtare rea. A se maĭ vedé înțelesul de la No. 6229.

NEACȘU

* △
13751 **După ce e urît îl chémă și Neacșu.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé înțelesul la No. 6230.

NECHITĂ

Vedĭ *Frică, Nastase.*

* △
13752 **Nicĭ n'am frică**
De furnică,
De Nechită (Nichită)
Nicĭ atâtă.

S. Mihăilescu. *Şezĕtóre*, I, p. 218. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 13736.

NECOPOEA

* △
13753 **A se vedé Necopoea.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice celuĭ ce şéde rĕŭ jos, adică ast-fel că i sĕ vede ceĭa ce nu ar trebui să se vadă.

NECULAE

Vedĭ *Sfântu Neculae*

NEDEEA

Vedĭ *Cap. XII, c. Nedeea.*

NEDELCA

Vedĭ *Cap. XII, c. Nedeea.*

NÉGĂ

* △
13754 **După ce e négră o (maĭ) chémă şi Négă.**

A. Pann, I, p. 4. — Baronzi, p. 56. — Hinţescu, p. 120. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos, j. Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Neacşă.*

A se vedé înţelesul de la No. 5609.

13755 **Négă**
Suĭe-te 'n telégă.

HINȚESCU, p. 120.

* △
— *Suĭ, Négă,*
In telégă?
— *Io m'oĭu suì*
Dar un picĭor tot l'oĭu tîrăì.

I. GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Pentru cel îndĕrĕtnic care nu se lasă a fi povățuit de alțiĭ.

* △
13756 **Asta'ĭ Néga care o albit pe dracu.**

M. STĂNCEANU, *înv. c. Píria j. Mehedințĭ.*

Vedĭ *Negru.*

Pentru femeile cele rele.

* △
13757 **A fi ca Néga-Rea care s'a înnecat pe apă în sus.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

1º Pentru o femeĭe saŭ un om, care e nevoĭaș și care la orĭ-ce trébă începe, nu are destoĭnicie și tocmaĭ când e aprópe să isprăvéscă face o greșală, saŭ dintr'un lucru de nimic strică tot ce făcuse.
2º Pentru omul lipsit de noroc.
Néga-Rea a un pleonasm de óre-ce néga arată în tot-dé-una o ființă rĕutăcĭósă.

* △
13758 **A fugi ca de Néga-Rea.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Suicĭ, j. Argeș.*

Ca de o muĭere rea, ca de dracul.

* △
13759 Néga-rêua.

Laurian & Maxim, II, p. 386. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 327. — Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 83; *Răur. Oraş.*, p. 188. — A. Candrea, *Poc. Rom.*, p. 304. — Gav. Onişor, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluiu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — T. Bălăşel, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Un om supĕrător, care sĕ ţine scaiu de tine şi nu ţi dă pace cu nimicurile luĭ, fiind după tóte şi înderătnic.

«Şade ca *Neaga-Réua (nagaraua)* pe capul meŭ. G. Poboran.

«A sĕ ţine ca *Neaga-Réua* de cine-va.» T. Bălăşel.

«Ce socotiţĭ, boerĭ dumnévóstră, să facem cu Ţugulea ăsta. El ne a scăpat de *Nega-réua* aĭa de smeóĭcă, şi de aĭ seĭ.» — P. Ispirescu, p. 327.

Neaga, Néga-Réoa
Sparge mahalaoa.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 168. II, p. 96.

*
13760 Néga draculuĭ.

P. Danilescu, *j. Dolj.*

Vedĭ *Gudă.*

Adica femee rea.

Pare că babelor le e dată maĭ mult acéstă poreclă: *baba néga îndrăcită*... De aci a trecut şi la bărbaţi. Moş *Négu* e bĕtrânul urît şi prost.

Se maĭ aude şi *Négră* în loc de *Négă*. Sĕ scie ca colórea négră aparţine în deosebĭ spiritelor rele. Mama pădureĭ e îmbrăcată în negru. Samodioa are numaĭ dinţiĭ albĭ, în colo tóte pelea îĭ e négră.

* △
13761 N'o luà ca Néga.

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △
Nu fi Néga.

Gavr. Onişor, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

Nu fi rĕŭ, nu fi al dracului.

13762 **A fi Néga.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 834.

Adică dracul.

«ARVINTE. — Bree! aista'ĭ *Néga!*.. popa belea.» V. ALEXANDRI.

13763 **Este gol Négă.**

HINȚESCU, p. 120.

A fi ca și dracul.

NEGRU-VODĂ

13764 * △ **De când cu Negru-Vodă.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică vechĭu, de mult; de o vîrstă înaintată.

13765 * △ **De la Negru-Vodă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Despre un lucru statornic din vechime, despre un uz vechĭu.

13766 * △ **A spune de la Negru-Vodă încóce.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Hârșa, j. Prahova.*

Când unul povestesce óre-ce începênd pré de sus.

NÉGU

13767 * △ **S'a mâniat Négu pe sat**
Și treĭ ḑile n'a mâncat.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

△ *
S'a mâniat Négu pe sat.

A. Popescu, c. *Pietroşiţa*, j. *Dîmboviţa*.

Vedĭ *Vacă*.

Acelaş înţeles ca la No. 13077.

* △
13768 Aĭ priceput şi tu cât a priceput cĭomagu luĭ Moş Négu.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ*.

Adică nu aĭ priceput nimic.

13769 Asta 'ĭ Négu
Cu toĭagu.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Herĕscĭ, j. Ilfov*.

Când lovesce cine-va pe un altul.

Se aude şi în urmĕtorul joc de copiĭ:

Un copil ţine mâna móle. Un altul îl apucă de mână, o mişcă încet de vre-o două orĭ, apoĭ a treĭa óră o sguduĭe tare şi lovesce cu ea pe unul din copiiĭ care şed alăturĭ, saŭ chĭar pe acelaş copil. Odată cu mişcare mâniĭ, copilul ḑice ast-fel:

Mână, mână frântă
Cine mi te-a frânt.
Négu, Négu
Cu toĭagu.

Lovirea sĕ face la pronunţarea ultimuluĭ cuvînt

NÉMŢ

Vedĭ *Lulea*.

Némţul e privit de poporul român ca omul cel maĭ meşteşugar din lume. Cu Némţul nicĭ o dată să nu te apucĭ, că el a rĕmas şi pĕ dracu. Némţu a scos în lume câte maşinăriĭ tóte. Dar, veḑĭ d-ta, el n'ar putea să le facă din puterea luĭ şi le face cu puterea draculuĭ, că el e tovarăş cu dracu. Că uite cum e istoria:

Ci-că în ţéra Nemţască, acolo în lăuntru e o peşteră mare într'un munte. In peştera aĭa e un cuĭb drăcesc, unde şed mulţĭ dracĭ. Dracĭĭ ăştia, sciŭ multe şi minunate meşteşugurĭ. Nemţiĭ duc, acolo în peş

teră, pe tot anu câte ḑece băețĭ de aĭ lor ca să învețe câte un meșteșug noŭ.

Draciĭ îĭ învață pĕ câte ḑece câte un fel de meșteșug. La anu, însă, nu le dă drumu la toțĭ băețiĭ, dă drumu numaĭ la nouĕ și p'ăl d'al ḑecelea îl oprese eĭ. Așa că băețiĭ toțĭ învață meșteșugurile, dar nu sciŭ care din eĭ or rĕmânea în sama dracilor.

Și așa aŭ învĕțat Nemțiĭ tóte meșteșugurile din lume, eĭ fac trinurile, telegrafurile, și câte mașinăriĭ tóte. Dar ce credĭ d-ta, că le-aŭ învĕțat eĭ din capul lor? Ferit'a sfântu! Tóte mașinăriile aŭ ceva din partea dracéscă în ele. Alt cum-va, cum adicătile socotescĭ d-ta că ar merge singure mașinile, neşte fiară cu foc în ele? Și cum credĭ că se duce ea pe sîrmă, vorba, de aicĭ la Bucureștĭ?

Dracu, nenișorule, dracu e la mijloc!

Dracu mișcă mașinile, dracu e care duce vorba pe sîrmă! Că veḑĭ d-ta, aḑĭ a eșit dracu pe pămînt, el e tare și mare, ómeniĭ maĭ mult după dracu se ĭaŭ, pe Dumneḑeŭ l'aŭ uĭtat demult-demult! Copilu de mititel se pomenesce în gură cu dracu, pĕ el îl pomenesce la orĭ-ce vorbă, căcĭ numaĭ de el aude vorbindu-se în lume. Pĕ Dumneḑeŭ îl pomenesc numaĭ când îl înjură! D'aĭa nicĭ Dumneḑeŭ numaĭ vrea cu lumea! Pomiĭ s'aŭ uscat, viile p'așijderea, porumbiĭ și alte bucate nu se maĭ fac, căcĭ Dumneḑeŭ dă o dată prea mare secetă și odată prea multe ploĭ. Și din rĕŭ tot în maĭ rĕŭ o să mérgă vremurile, căcĭ a eșit dracu pe pămĕnt și vremea de apoĭ s'a apropiat! O să fie vaĭ de copiiĭ noștri, care or rĕmânea în urma nóstră, noĭ am trăit cum focu am trăit până acum. — LIXANDRA G. DRĂGUȘIN, *c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

13770 **A pune tot ca Némțul.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Când, la masă, nu aducĭ pe rînd bucatele ci tóte de odată.

«Ce mâncarĭ aĭ, *pune tot ca Némțul.*»

* △

13771 **— Vaĭ sărace Némțule**
Cum ĕțĭ cură sdranțele!
— Las să cure
Că's destule.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — DIDINA ZANNE, *c. Bogdănescĭ, j. Ilfov.*

Căcĭ adese-orĭ Nemțiĭ umblă cu haĭnele strențuite.

*

13772 **Némțu crede 'n bĕutură**
Ș'Unguru 'n înjurătură.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedințĭ.*

Arată firea fie-căreĭ din aceste naţiĭ.

* △

13773 **Ţine ca Némţul cu tarara.**

IUL. GROFŞOREANU, *prof., c. B. Comloş, comit. Torontal, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 10831.
Origina acesteĭ ḑicerĭ se află la No. 10831, ci nu trebue căutată, precum cred uniĭ, în jocul *drei srit*, fórte obicinuit la Nemţĭ.

* △

13774 **Cânele Némţuluĭ mănâncă şi mere pădureţe.**

D-na E. B. MAWR. p. 88. — C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosoveţ, j. Mehedinţĭ.*

A se vedé înţelesul şi origina la No. 1483.

* △

13775 **Lasă-te, cum s'a lăsat Némţu de ismene.**

AVR. CORCEA, *paroh. c. Coşteĭu, Banat.*

Nemţiĭ, aşa sĕ ḑice, umbla fără ismene.
Ḑicere însemnéză, a se lăsà de ce-va ce nu e ne-apĕrat trebuincĭos, precum a facut Némţu care nu pórta de cât pantalonĭ saŭ cĭorecĭ, făra a maĭ avé ismene pe sub eĭ.

* △

13776 **Îĭ Némţ botezat fórfece.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Adică Evreŭ, taiat împrejur.

* △

13777 **Némţ**
Cotoflénţ.

AVRAM CORCEA, *paroh. c. Coşteĭu, Banat.*

Sĕ ḑice Nemţilor, în bătaĭe de joc.
Copiiĭ strigă după Nemţĭ:

Némț cotoflénț
Dă 'ĭ cu curu 'n șanț,
Mâncá pită de săcară,
Și sĕ besá pân 'astară.

13778 **Unde pune Némțu mâna, își ïeà Dumnedeŭ mila.**

G. Coșbuc, *Universul*, Apr. 1900.

Pe Némț îl judecă Românul om fără milă, ne-îngăduitor.

13779 * △ **Némțu 'ĭ prost că spune drept.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Românul ține pe Némț de prost, tîmp, hăbăuc, de óre-ce nu scie scăpà ïute de o încurcătură, spunênd de pildă un ne-adevĕr.

Prin acéstă dicere Românul nu înțelege că nu trebue să spuĭ adevĕrul, dar că sunt împrejurărĭ în care e o neghíobie să 'țĭ daĭ gândul pe față.

NÉMȚU LA TÎRG

Un Némț s'a dus cu o vacă la tîrg, ca să o vîndă. Vine un Român care voïa să cumpere o vacă, și vĕdênd vita Némțuluĭ o cantă în tóte părțile, și îl întrébă de preț. Némțu 'ĭ cere mult.

— Dar nu vedĭ că vaca 'ĭ mică, îĭ afla ocă Românul.

Némțu 'ĭ résponde:

— Da el este mic numa patrin.[1])

— Ș'apoĭ vedĭ că nicĭ nu 'ĭ mâncătóre, îĭ maĭ dice Românul.

— Apoĭ dacă n'are tințĭ, el nu poțĭ munca.[2])

— Hm! și vedĭ bine, mĕĭ Némțule, că 'ĭ și tare slabă vaca.

— No, apoĭ tu chind fu pitég[3]) nu fi slab? respunde Némțul li- nișit.

— Ba că bine mĭ-o lăudașĭ, mĕĭ Némțule, rĕmâĭ cu sanătate

Și 'șĭ-a căutat Românul o vacă în altă parte, ïară Némțu a rĕmas cu vaca ne vîndută.

13780 * △ **Spune drept ca Némțu.**

Avr. Corcea, *paroh. c. Coșteĭu, Banat.*

---

[1]) Bĕtrân.

[2]) dințĭ, ca nu póte mânca.

[3]) Betég = bolnav.

Spre lauda Nemților.
A se vedé No. 13779.

* △
13781 **Merge drept ca Némțu.**

Gr. Jipescu, *Răur. Oraș.*, p. 113. — T Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică strîmb.
Sĕ dice când cine-va e bét, și vrênd să mérgă drept pe o potecă, o brodesce tot cu oiștea 'n gard, ca Irimia.

* △
13782 **A sta drept ca Némțu.**

G. Bănulescu *înv. c. Pietroșița j. Dâmbovița*

Căcĭ Némțu stă înfipt, par'că, după vorba luĭ Heine, ar fi înghițit bĕțul cu care 'l bătea odinióră.

* △
13783 **Némț puturos,**
Lasă pușca jos.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice unuĭ om fricos, precum și Nemților, în bătae de joc.

* △
13784 **Némț puturos**
Ieà pușca de jos,
Și împușcă rațele
Și le mâncă mațele.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice Nemților, în bătae de joc.

* △
13785 **Némț gol,**
Imbrăcat pistol,
Și la cârciumă dator.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Sĕ dice Nemților meșteșugarĭ.

13786 *△ **De când (cu) Nemțiĭ cu códă.**

LAURIAN & MAXIM. I, p. 761. — VARRON, p. 5. — AL. ODOBESCU, *Opere.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică de demult.
Până la sfârșitul seculuĭ trecut soldații Nemțiĭ îșĭ împleteaŭ pĕrul.

13787 * **A se face Némț.**

* *A fi Némț.*

M. CANIAN, *public. c. Iașĭ.*

Vedĭ *Chinez, Inglez.*

Acelaș înțeles ca la No. 13246.

13788 *△ **Tace ca Némțul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeș.*

Némțul nefiind vorbăreț, după cum crede Românul.

13789 *△ **A păzi ca Némțul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vîrciorova, j. Mehedinți.*

Sĕ dice copiilor când sunt trimeșĭ cu vitele la ĭérba, și li sĕ porunceșce să le păzéscă bine.
Sĕ scie că Némțul este fórte consciințios și ascultator.

13790 *△ **A apucat (luat) luleaua Némțuluĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. Smulți, j. Covurluĭu.* — A. GOROVEĬ, *c. Siléștea, j. Suceava.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Herĕscĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Lulea.*

A se vedé înțelesurile și variantele de la No. 7272, 7273 & 7274.

Jouer de la flûte des Allemands.

Prov. Franc.

*
13791 **A fi Némţ fără căţel.**

M. Canian, *pu*

Lucru rar, care nu pré se vede.

NEMŢESC

Vedĭ *Pun*

* △
13792 **Are cur nemţesc.**

Iuliŭ Grofşor
Galşa, comit. Ara

Se dice despre omul rupt la fóle, care ar pântece cu scaun des şi subţire.

* △
13793 **Vorbesce nemţesce.**

E. I. Patriciŭ,
j. Covurluiu.

S'a îmbĕtat.

* △
13794 **A fi cald nemţesc.**

D-na Z. Juvara
Tutova. — G. P.
Smulţĭ, j. Covurlu

Adică frig. Cuvîntul nemţesc *cald*, însemn

SNÓVĂ

Se dice că un ţĕran, pe o ĭérnă grozava, mergênd drum, a ajuns un străin îmbrăcat în nisce hăinuţe fi l'a luat în sanie. Ţĕranul mergênd se tot întorceà de întrebà pe străin: «Nu 'ţĭ-ĭ frig?» dar el rĕspundea cald!»

Ţĕranul liniştit a tot mânat înainte. Când a ajuns s'a dat jos din sanie, a vĕdut că străinul murise de fr urmă s'a vĕdut că străinul acela era un Némţ, care nu şi când diceà el «cald» voia să arate că îĭ este fórte f

De atuncĭ a rĕmas vorba: *cald nemţesc.*

NEMȚÉSCĂ

Vedĭ *Pungă*.

* △
13795 **Merge înainte ca pajura (pajera) nemțéscă.**

I. I. C. Brătĭanu, *c. Florica, j. Muscel*. — Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna*.

A se vedé înțelesurile la No. 10528 & 10529.

* △
13796 **Tarara nemțéscă.**

P. Ispirescu, *Snóvă*, 1879, p. 116. — Varron, p. 66. — T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea*.

A se vedé înțelesul de la No. 10831 și 13773.

NÉMȚU

△
13797 **Cât cetatea Némțuluĭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 324.

Vedĭ *Golĭa*.

Adică mult.

NESPĔLATU

* △
13798 **Nespĕlatu.**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea*.

Pentru un om trupeș și cam bătăĭos, cam pe-o urechĭe. Intre căpitaniĭ pandurilor, pe carĭ 'ĭ adunase Tudor Vladimirescu, găsim și pe unul cu numele de Nespălatu. C. Boliac, în poesia sa, *Domnul Tudor*, pomenesce de acest căpitan.

NETOT

* △
13799 **A fi nĕtot (netot).**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea*.

Pentru omul ne-ruşinat care vorbesce ocărĭ, înjură şi drăcue. Se ḑice omuluĭ murdar în fapte, în vorbe, în îmbrăcăminte, cu pĕru nepĭeptenat, murdar pe corp, care duce o viaţă sĕlbatecă, de animal. *Ce nĕtot! Ce nĕtótă!* se aude pré des în popor.

Sub numele de *nĕtoţĭ*, poporul ne spune că exista maĭ înainte vreme un soĭu de ţiganĭ nomaḑĭ. Eĭ eraŭ d'o fire fórte rea şi scârbósă, omoraŭ, furaŭ, jefuĭaŭ, etc. Eĭ umblaŭ maĭ mult despoĭaţĭ, toţĭ cu rişchitóre în mâĭnĭ. Şi ĭérna umblaŭ tot despoĭaţĭ, însă cu cĭoburĭ cu foc în mâĭnĭ. Ómeniĭ aveaŭ mare frică de nĕtoţĭ, când îĭ ocheaŭ, fugeaŭ mâncând pămîntul şi se ascundeaŭ, care pe unde puteà.

NICĂ

* △

13800 **Nică căpitanu**
Care bate cu tufanu.

T. Bălaşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celor pe-o urechĭe, vecĭnicĭ gata să se încaere.

NICHITĂ

Veḑĭ *Frică, Nechită.*

NICOLAE

* △

13801 **Din pricina luĭ Nicolae (Nicolaĭ) urîĭ pe**
Sfântu Nicolae (Nicolaĭ).

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 106; II, p. 113. — P. Gârboviceanu *prof. Sc. Inv. Cl. VII.*

*

Di arĕu lu Cola, angĭurĭ ş'Sân Nicola! [1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veḑi *Cap. XII, c. S-tu Nicolae.*

Arată o ură ne-întemeĭată. De pildă, un Turc ţĭ a făcut vre-un ne-ajuns şi urăscĭ pre toţĭ Turciĭ, s. c. l. Veḑĭ B. P. Haşdĕŭ, Etym. Magn., p. 1630.

---

[1]) Din pricina luĭ Cola (adică Nicola), înjurĭ şi (pe) Sfântu Niculae!

*△
13802 **Nicolae**
Puĭ de gae.

T. Bălășel, *preot*
j. Vâlcea.

Locuțĭune proverbĭala ce sĕ ḑice, în glumă
chémă Nicolae.

Urmĕtórele versurĭ, în care se găsesce acés
recitéza de către copiĭ în județul Vâlcea :

Nicolae
Puĭ de gae.
Sue'n pod
Cacă'n nod,
Pĕ spinare
Gălbinare.
Pupă m'aĭ în găunare.

Altă varĭanta :

Nicolae
Puĭ de gae,
Dă'mĭ un puĭu
Să nu te spuĭ,
Că te pune mâta'n cuĭu.
Și te mâncă cu făsuĭ.

NICULAE

Veḑĭ *Mă*

*△
13803 **Niculae**
Căcĭulă de óie.

Sĕ ḑice, în bătae de joc, celor cu nume

*△
13804 **Niculaĭ**
Zamă de mălaĭ.

Gavr. Onișo.
vĕț, j. Vasluĭu.

Veḑĭ *Mălaĭ.*

Adică Niculae e fără duh. Veḑĭ No. 86

NIMROD

Veḑĭ *C*

NIŢĂ

13805 * **Sĕ înţelege Niţă cu tată-sĕŭ pe întunerec.**

H. JUVARA, *c. Giurgiu, j. Vlaşca.*

Când unul îşĭ închipue că a înţeles ce 'ĭ-a spus un altul, dar, la drept vorbind, l'a înţeles rĕŭ saŭ chiar de loc.

NOE

Vedĭ *Cap. XII, c. Noe, No. 1726.*

NOVAC

13806 * △ **A fi Novac.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om trupeş, care e şi fórte harnic la muncă.

13807 * △ **Nu se maĭ satură Novac.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ. j. Mehedinţi.*

Celuĭ ce mănâncă mult.

13808 * △ **A se pune ca Novac.**

MATEĬ POPA, *c. Ştefanescĭ, j. Vâlcea*

Vedĭ *Iorgovan.*

Sĕ ḑice celuĭ ce se apucă cu temeĭu de o trébă óre-care. Un om care se năpustesce pe muncă, i-se ḑice că *s'a pus ca Novac.* Altul când se aşéḑă la masă şi mănâncă cu plăviĭ, i-se ḑice că *s'a pus ca Novac!* Şi aşa maĭ departe se ḑice tutulor ómenilor ce se apucă cu vrednicie de orĭ-ce lucru.

Se povestesce că a fost în vremea veche un om mare, rupt din Jidovĭ, pe care îl chemà Novac. Acest om s'a

pus de a tras o brazdă cu plugu de la rĕsărit până la apus: la plug n'aŭ tras boĭ, dar a tras el. Brazda se vede și acum pe la jumătatea țĕreĭ și-ĭ ḑice *brazda luĭ Novac*.

OANCEA

13809 △ **Din gardul Oanceĭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 244.

Veḑĭ *Măntulésa*, *Răzóra*.

Acelaș înțeles ca la No. 13654.

«Fata împĕratuluĭ Roșu nu se capĕtă așa de lesne cum credĭ tu. *Din gardul Oanceĭ* ți-a da-o împĕratul dacă n'oiŭ fi și eŭ pe-acolo.» — I. Creangă.

OCNA

13810 * △ **Să te păzască Dumneḑeŭ de sărăcia de la Ocnă.**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acéstă ḑicere este fórte veche și se întrebuința maĭ mult odinióră, pentru a sĕ arĕtà că orășeniĭ de la Ocnele-Marĭ sunt săracĭ.

OCNÉNU

13811 * **Ocnénu.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Nume ce se dă vîntuluĭ de Vest, în partea de mijloc a Moldoveĭ.

OGAȘ

13812 * △ **A eșit din ogașe.**

Ilie Hociotău, *stud. c. Seliște. comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Veḑĭ c. *Făgaș*.

Acelaş înţeles ca la No. 13421

OLEA

13813 * △ **Olea face óle, Basarab**

T. BALĂ
j. Vâlcea.

Se dice când unul face un lucru ş
strica.

Acéstă dicere este fórte veche. Ea
iul poporului din mahalaua Cetăţuia
Rîmnicul-Vâlceí, lângă care este bis
vîrful unuĭ dél fórte repede.

Următórea legenda, referitóre la acé
tréză până astă-dĭ în graiul poporuluĭ
tăţuia, din Rîmnic.

BASARABA ŞI OLEA

În vremurile vechĭ, în chiliile bisericuţeĭ C
numit *Basaraba*. El avea acolo sus la biserică
se apere la caz de nevoie de orĭ-ce vrăşmaşĭ.

Ăst Basarabă era în mare vrăşmăşie cu un
ce se aşedase în mônăstirea Fedeleşoiu de pes
Cetăţuieĭ, ceva maĭ spre nord. Olea avea şi e
raba şi Olea, de vrăşmaşĭ ce erau, slobodiaŭ
asupra altuia cu gând să se omóre, ca să rĕ
tótă ţéra. Basaraba, însă era maĭ dibaciu de
pagubă în zidurile Fedeleşoiuluĭ. Şi pentru a
bului, poporul scornise acest cântec:

Olea face óle,
Basaraba i-le sparge.
Olea óle a făcut
Basaraba i-le a spart.
Olea óle o maĭ face,
Basaraba i-le-o sparge.

Şi acest cântec îl cântau toţĭ Cetăţeniĭ pe
sarabaluĭ. Chĭar şi copiiĭ îl cântau păscênd v
jurul acesteĭ bisericuţe.

Aşa se spune, că nişce fetiţe şedeau cu g
în vîrful caruia este biserica, — şi cântaŭ înaı

Olea face Óle,

drag, fără să fie vedut de ele. După ispravirea cântecului, Basaraba le a chemat la odăile sale şi le-a dat câte o tipsie cu galbenĭ şi câte o pereche de cerceĭ frumoşĭ şi scumpi.

Este de notat, ca acest cântec îl sciŭ şi până adĭ locuitoriĭ din Cetaţuia. Asemenea sûnt bĕtrânĭ, care pretind a sci când era surpat de tunul luĭ Olea colţul bisericuţeĭ.

Remâne a se cerceta cine a fost Basaraba şi cine Olea.

Biserica Cetaţuia este zidită pe urmele uneĭ alte bisericuţe fórte veche, în care dice-se că s'ar fi celebrat cununia luĭ Radu de la Afumaţĭ. Tot aci se spune că ar fi fost în vechime un castel al Basarabilor, locul fiind anevoios de străbătut.

Parte din istoricĭ pretind ca în bisericuţa cea veche de aci ar fi fost asasinat Radu de la Afumaţĭ, împreună cu fiul sĕŭ Pârvu, de către sateliţiĭ luĭ Moise Basarab la 1529.

Alţiĭ însa susţin ca Radu de la Afumaţĭ a fost asasinat în paraclisul Episcopieĭ din Rîmnicul-Vâlceĭ, chĭar în momentul când se savîrşia cununia fiuluĭ sĕŭ Vlad cu Despa, fiica postelnicului Drăgan, care fu ucis cu Radu împreuna.

In cătunul *Olteni*, com. *Bajorenĭ*, ce este ceva maĭ spre nord de R.-Vâlceĭ, este o biserica veche zidita pe la 1492 de catre Mitropolitul Eftimie şi Episcopul Mihail. O legendă ce se păstréza în graiul poporuluĭ din cătunul Olteniĭ, ne spune ca aŭ fost ucişĭ în altarul aceleĭ biserici un Domn cu fiul sĕŭ unde se ascunseseră de frica unor duşmanĭ. Eĭ spun că au vĕdut până maĭ de curînd sângele aceluĭ Domn pe zidul altaruluĭ.

Acésta părere este împărtăşită şi de fostul episcop al Rîmniculuĭ Ghenadie Enăcénu, care susţine, că după tóte probabilitaţile aci a fost ucis Radu de-la Afumaţi, nŭ în Cetaţue sau în Episcopie.

OLT

LEGENDĂ

Mureşul şi cu Oltul au fost doi flăcăĭ fraţĭ bunĭ, care semĕnaŭ unul cu altul ca doue picăturĭ de apă. Eĭ trăĭau amîndoĭ prin munţĭ îndeletnicindu-se cu vînătórea.

... fraţĭ: Mureşul şi cu Oltul făcură o prinsóre ca să ... să ...

Făcură prinsórea și se culcară unul lângă altul, cap la cap.

Oltu ceva maĭ sburdav ca Mureșu, fu maĭ ostenit și adormi bușteau, de să fi tăĭat lemne pe el și n'ar fi simțit. Mureșu maĭ domol din fire, se culcă și dormi maĭ ușor și se pomeni maĭ întâĭ. Cum se deșteptă, plecă ușurel de lângă frate-séŭ și o luă în spre scăpětat, își apucă pas și-șĭ veḑu de drum.

Când se deșteptă Oltu și véḑu că frate-séŭ Mureșu nu e nicăĭerĭ și că el a rěmas de rușine, o luă něcăjit foc spre méză-ḑi, rěsturnând în drumul luĭ munțiĭ cu braḑiĭ, făcênd o larmă grozav de mare, urlând ca un turbat de mare ciudă.

De atuncĭ a rěmas că Mureșu merge ușurel de tot, lin; pe când vreme Oltul a rěmas de merge viforos, făcênd un sgomot cât nu se maĭ póte.

CREDINȚE.

Când Oltul urlă tare, cere cap de om. Să te păzeștĭ atuncĭ de apele luĭ, ca de óla mălaĭuluĭ.

Când Oltul murmură ușor și plăcut, e semn că va ploua.

Când Oltul curge liniștit, e semn că va fi vreme frumósă.

Când se va înneca vr'un om în Olt, se vor porni ploĭ carĭ vor ține multe ḑile.

După o credință, fórte rěspândită între locuitoriĭ din jurul Oltuluĭ, în Olt sě înnecă pe tótă ḑiua câte un om saŭ barim dobitoc.

* △

13814 Trage Oltu la matcă și mojicu la tépă.

I. Dumitrescu, *înv. c. Gâncĭora*, *j. Dolj.*

* △

Oltu la matcă, omu la tépă.

T. Bălașel, *înv. c. Ștefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Cap. II, c. Apă, Mojic, Tépă.*

Acelaș înțeles ca la No. 10305.

Se întrebuințéză de țěranĭ când vre-unul din eĭ trântesce câte-o vorbe neplăcută celor-l-alțĭ.

Il n'est vilain qui ne faict la villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siecle

* △
13815 Marea
Cu sarea,
Și Oltul
Cu totul.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Centr. Cl. VIII.*

* △
A făgăduì marea
Cu sarea
Și Oltul
Cu totul.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș.*, p. 265. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 380. — DIM. POPOVICĬ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarĭa.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Acelaș înțeles ca la No. 858.

«Sa'ĭ daĭ *marea cu sarea și Oltul cu totul* și tot nu sĕ satură.»

Sallustin, vorbind de Catilina, spune: «*Maria montesque polliceri cœpit.*»

* △
13816 Oltu
Cu totu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Nimic, saŭ aprópe nimic; adică, a făgădui mult și a nu da nimic.

«I-a dat de zestre *Oltu cu totu.*»

* △
13817 Ca apa Oltuluĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Adică mult.

«Să vină *ca apa Oltuluĭ* și dacă nu vré Dumnedeŭ tot de géba.»

* △
13818 **Nicĭ Oltul nu'l satură.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Dunăre.*

Unuĭ ne-săţios. care e pré lacom.

* △
13819 **Par'că aruncĭ în Olt.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de ce-va ne-saţĭos. De pilda când într'o clădire intră mult materĭal, saŭ când lucrezĭ la ce-va fără spor.

* △
13820 **Nu mĕ spĕl de el nicĭ cu apele Oltuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Dunăre, Prut.*

Când facĭ vre-un ne-ajuns unuĭ om care nu te lasă in pace până nu 'şĭ-a rĕsbunat în orĭ şi ce chip.

* △
13821 **A'ĭ curge Oltu în gură.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △
A'ĭ curà Oltu în gură.

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Iĭ merge bine, are venituri marĭ şi ne-întrerupte

* △
13822 **Când s'o întórce Oltu înapoĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică nicĭ odată.

* △
13823 **Lăsa te-aş (da te-aş) de malu Oltuluĭ!**

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A dori mórtea, peirea cuĭ-va.

* △
13824 **Te trec Oltu!**

T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Dunăre.*

Sĕ dice celuĭ care te supĕră peste fire, însemnând cea maĭ grea pedépsă.

* △
13825 **A'ĭ venì să sară în Olt.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

A fi pré necăjit, a 'șĭ chemà mórtea.

* △
13826 **De-ar fi Oltu cât de adînc, tot o să trec să mĕ duc.**

T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când unul se hotăresce la un ce greŭ de făcut, fără a se uĭtà la nimic.

* △
13827 **Matca Oltuluĭ**
Pe vatra focului.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Blestem popular. Insemnéză o nenorocire mare, saŭ cel puțin o sărăcie gróznică.

* △
13828 **A dà fuga la Olt.**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ. j. Vâlcea.*

Sĕ dice celuĭ care înnebunesce, care îșĭ pierde mințile.

* △
13829 **A fi ca Oltu.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Despre o apă mică, când vine mare după nisce ploĭ.

OLTÉN

* △
13830 **Oltén cu douĕ-ḑecĭ şi patru de măsele.**

Acelaş înţeles ca la No. 13679.

13831 **A fi Oltén cu gura plină de măsele.**

BARONZI, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 13830.

ONOFREĬ

Vedĭ *Sfântu Onofreĭ*.

ORAŞ

* △
13832 **La oraş şed cânii cu colacĭ (covrigĭ) în códă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Câne*.

Aşa sĕ rĕspunde celor carĭ susţin că la oraş e maĭ bine ca la sat. Vedĭ No. 1529.

* △
13833 **În vestit oraş al nos**
Mulţĭ şórecĭ odată o fos.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefăneşcĭ, j. Vâlcea.*

Ḑicală din Transilvanĭa, ce se întrebuinţéză în batjocura Saşilor.

13834 **La oraşul ce sĕ vede călăuză nu trebue.**

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 155, III, p. 125.

Vedĭ *Sat*.

La cele de faţă n'avem trebuinţă de nicĭ o arĕtare.

ORBENĬ

13835 * △ **De la Orbenĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot*,
j. Vâlcea.

Veḑĭ *Chiorenĭ.*

Se ḑice în bătaia de joc, celuĭ care nu a véḑ unde erà pus, de şi se aflà pe împrejur, saŭ lângă el.

Orbenĭ este o localitate închipuită.

ORÉVA

13836 * △ **A trece şi de Oréva.**

G. POBORAN, *î*

A se duce departe.

Du te, neĭcă, nu şedé
Nu tragé nădejdea mea,
Că nădejdea de la mine
E ca sîrma de subţire;
Când o puĭ pe mărăcine
Tragĭ de ea şi nu sĕ ţine.

* * *

Du-te, du-te nu şedé
Că de-oĭu stà a blestema
Aĭ trece de Oréva . . . .
. . . .
. . . .
Mi se prind blestemele,
Şi 'ţi-o venì numele.

ORODEL

13837 * △ **Ca la Orodel.**

G. I. TOI
j. Mehedinţ

Adică cu hărnicie.

Orodelul e un sat, în județul Dolj, unde ómenii sunt muncitorĭ și harnicĭ.

OROPIA

Vedĭ *Europa*

13838 * ⌐ Să trăĭéscă tótă Oropia.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Urare ce se dice în popor, cu ințelesul: să trăiéscă tot ceĭ carĭ fac parte din familĭa nóstră.

Poporul pronunță *Oropia* în loc de *Europa*.

OSMAN

13839 * △ A fi Osman ăl nebun!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice unuĭ om cu mințĭ cam nebune, care are nisce apucăturĭ nebune ce nu se potrivesc cu ale celor-l'alțĭ.

Acéstă dicere este usitată maĭ ales în comuna Stefănescĭ din jud. Vâlcea.

In acéstă comună, se povestesce că în vechime a fost trăind într'un bordeĭ, în vîrful unuĭ dél, un Țigan turcesc, anume Osman: El nu pré aveà dógele tóte; erà cam sarit din țițînĭ. Pretindea să-ĭ dică ómeniĭ «*Impèrate*». Cărora iĭ diceaŭ «*Impèrate*», le făcea fel de fel de lucrurĭ de lemn, căcĭ era lemnar; cărora îĭ diceaŭ *Osman*, când puneà mâna pe eĭ, le umplea céfa de pumnĭ, dicêndu-le: «*La Olt, câne, de-te spală!*»

El nu mâncà nimic gătit de femeile românce, căcĭ diceà că sunt spurcate. Mâncà numaĭ ce'șĭ pregătea singur, cu mâĭnile luĭ. Așa, mămăliga și-o făcea el singur, ișĭ fierbea ouěle, verdețurile, etc. Vasul, dacă îl împrumuta de la Român, se ducea cu el la gîrlă de-l spăla cu apă și nisip, până îl făcea ca noŭ, apoĭ fierbea în el, căcĭ dicea că Românul e câĭne.

Și de la el a rĕmas vorba: «*Ca Osman ăl nebun!*»

OSMAN-PAȘA

13840 * △ Ca Osman Pașa
Care a căcat cămașa.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice vre unuĭ om care a mâncat o trântélă de la cine-va.

Acéstă dicere este scornită de ostașiĭ carĭ aŭ luat parte la rèsboiul de la 1877-78, contra Turcilor, când Osman Pașa uĭtase capul, uĭtase tot, de frica ghĭaurilor de Românĭ.

OU

13841 * Ca si s' aspărea Oulu di neauă, s' asdra 'nă tămbare.[1])

I. COVAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Vedĭ *Elimp.*

Omul mare, însemnat, vitéz, nu sĕ sperie de nimicurĭ, de criticĭ, de amenințărĭ, chĭar de primejdiĭ.

Oul este cel maĭ înalt munte de lângă Perivoli.

OVREÍCĂ

13842 * A fi Ovreĭcă.

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

1⁰ Fricósă.
2⁰ Murdară.

Βρωμεῖ ὁ Ἑβραῖς καὶ ἡ τύχη του, βρωμοῦν καὶ τὰ καλά του.[2])

Prov. Elin.

OVREÏŬ

Vedĭ *Grec, Uvreŭ.*

[1]) Dacă se sperià Oul de zăpadă (neuă) se făceà tambură.
[2]) Pute Ovreĭul și norocul luĭ, put și averile luĭ.

Ovreiĭ aŭ rĕstignit pe Domnul Hristos, de aceea sunt blestemaţĭ să nu aĭbă ţéră şi sa umble în lume, din loc în loc.

La vremea de apoĭ Antihîrsu[1]) are să se nască din fată de Ovreiu.

Ovreĭul, pe lumea cea-l-altă, intra în ĭad fără judecată.

* △

13843 **Ovreĭul, până nu înşélă, nu mănâncă.**

A. PANN, *Ediţ*. 1889, p. 19; I, p. 68. — BARONZI, p. 59. — HINŢESCU, p. 138. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭu.*

Ovreĭul nu mănâncă până nu o înşelă pe un Român.

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 83.

Vedĭ *Jidan*.

Acelaş înţeles ca la No. 13602.

In judeţul Dîmboviţa se dice că Ovreĭul e *hoţ de dina*, căcĭ, cu şosele cu momele, el înşélă pe Român dina pe amĭadĭ.

*

13844 **Un Ovreiu înşélă doĭ Românĭ, un Grec doĭ Ovreĭ, şi un Armén patru Grecĭ.**

P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Jidan*.

A se vedé la No. 13598.

Un proverb maghĭar dice: *dintr'un Sêrb poţĭ scóte patru Ovreĭ şi cincĭ ţiganĭ.*

13845 **Odată vrură Ovreiĭ să se călĕtorêscă şi sĕ întîmplă Sâmbătă.**

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 11.

Vedĭ *Jidan*.

1⁰ Sĕ dice pentru ceĭ făra noroc (GOLESCU).

2⁰ Când unul se apucă de o trébă în afară de vreme.

---

[1]) Antihristu.

Ηθέλησε ὁ Ἑβραῖος νὰ καβαλλικέψῃ καὶ ἔλαχε Σάββατο.[1])

Prov. Elin.

*

13846 **Odată aŭ vrut Ovreiĭ să plece la seceră și s'a întîmplat să fie Sâmbăta.**

*

Ca Ovreiĭ Sâmbăta la secere.

P. Budișteanu, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Jidan.*

Acelaș înțeles ca la No. 13845.

* △

13847 **Barbă de Ovreŭ,**
Scrie cu condeĭ,
Iea 'l de pĕr și dă 'ĭ.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice în batjocură Ovreilor.

* △

13848 **Se întorc ca Ovreiĭ de la secerat.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Adică supĕrațĭ; amărîțĭ, acestora, de bună séma, neplacêndu-le munca pré obositóre a câmpuluĭ.

*

13849 **Ca Ovreĭul perciunat.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Turnu Severin, j. Mehedințĭ.*

Pentru omul care caută să înșele.

* △

13850 **A fi Ovreŭ.**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică om fără lege, păgân, spurcat.

---

[1]) A vrut Ovreĭul să mérgă călare și s'a întîmplat să fie Sâmbătă.

PĂCALĂ

13851 S'a întîlnit în drum Pacală (Păcală)
Cu frate sĕŭ nea Tândală.

A. Pann, I, p. 88. Hințescu, p. 138.

* △
S'a găsit Păcală cu Tândală.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Când se întîlnesc doĭ carĭ se potrivesc în ale glumelor, saŭ carĭ sunt de o potrivă nerodĭ.

Tândală şi Păcală sunt două personagiĭ din poveştĭ, unul prost, cel de-al doilea păcălesce pe ceĭ-l-alţĭ, dar cam fără să vré, nefiind nicĭ el pré deştept.

* △
13852 Cine a audit de Păcală, cunósce şi pe Tândală.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Mogoşescĭ, j. Dîmbovița.*

Pentru ceĭ ne-despărţiţĭ.

* △
13853 Păcală judecă pe Tândală.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Adică un prost pe un altul de séma luĭ.

* △
13854 Plânge plânsul luĭ Pacală.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru o nenorocire, o pagubă de care tragĭ un folos, de care te bucurĭ.

SNÓVĂ

Tândală îşĭ gasesce amicul chefuind şi îl întrébă:
— Ce-aĭ păţit de chefuescĭ, orĭ a'ĭ câştigat losul cel mare la loterie?
— Nu, rĕspunse Păcală, dar 'mĭ-a ars casa, şi bé şi tu . . . de te veselesce. Sócră-mea era acolo, ne-putênd fi scăpată, a murit arsă în flăcărĭ.

* △
13855 **A fi Păcală întreg.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om cu care nu o maĭ scoțĭ la cale, orĭ-ce aĭ face. Tu ḑicĭ una, el face alta.

* △
13856 **Asta 'ĭ întocmaĭ ca a luĭ Pacală cu popa.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △
A fi ca Pacală cu popă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13855.
2⁰ Se ḑice de doĭ ómenĭ carĭ merg pe un drum, trăiesc într'o casă, orĭ s'aŭ apucat de ce-va în tovărășie și nu se pot înțelege de loc între dînșiĭ.

* △
13857 **Aĭ ajuns ca Pacală cu oile.**

D. CIORICE, *preot, c. Mereni, j Olt.*

Când cine-va tace maĭ mult de cât se cuvine.

* △
13858 **Ca oile luĭ Păcală.**

I. IORGULESCU, *înv. c. Baia-de-Aramă, j. Mehedinţĭ.*

Adică jócă, sare fără să vré.
Sé scie că Pacală ḑiceà așa de bine din fluer în cât când începeà să cânte jucaŭ, nu numaĭ oile, dar chíar și mărăciniĭ.

PADINA

* △
13859 **Nu maĭ vine Dumneḑeŭ pe Padină.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Padina, odinióră plaiul cel maĭ bogat în viĭ din județul Mehedinți, acum s'a uscat dĕ filoxera. Podgorenii cred și spun că acésta este o pedépsă de la Dumnedeŭ.

PĂMÎNTUL FĂGĂDUINȚEĬ

13860 * **A trăi ca în pămîntul făgăduințeĭ.**

Vedĭ *Hanaan.*

Adică bine, în belșug.

«*Cu adevĕrat acolo curge lapte și miere.*» — MOISE, *Numeriĭ*, 13, 28.

PANAIT

13861 * △ **Ușa, Panaite!**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluiŭ.*

Vedĭ *Ușă.*

Acelaș înțeles ca la No. 8011.

PANCĬOVA

Vedĭ *Vĕrșeț.*

PANCU

13862 * △ **A fi Pancu.**

T. BĂLĂȘEL, *preot. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un nerod: om fără saț, care mănâncă tot într'una. Adese-orĭ se aude în popor: *mĕ, Pancule, nu te maĭ saturașĭ?*

PANDILĂ

13863 * △ **A prins milă din sindrilă**
Și dor din Pandilă.

IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Când prindĭ milă de un prost, sau nesimțitor, care nu face sa 'ți fie milă de dînsul.

PANGRATĬE

13864 * △ **A fi nea Pangratie.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice unuĭ om prostovan.

PANTELIMON

Vedĭ *Cap. XII, c Sfântu Pantelimon.*

13865 **Câțĭ orbĭ șĭ schĭopĭ la Sfântul Panteleimon.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Sĕ dice pentru ceĭ ce primesc pĕ orĭ-ce prost șĭ sărac (GOLESCU).

La Pantelimon, asil în apropĭere de Bucurescĭ, sĕ primesc orbĭ, schĭopĭ, etc.

Dicerea însă nu e românéscă și o simplă traducere din grecesce.

Ὅπου κουτσὸς κ'ὅπου τυφλός, στὸν ἅγιον Παντελέημονα.

Prov. Grec.

13866 * △ **Dómne Sfinte Pantelimóne!**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

Când vedĭ o pocitură de om.

PAPUC

13867 * △ **Judecata luĭ Papuc.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru o judecată próstă.

SNÓVĂ

Odată unuia i se întâmplă ca un vițel să'șĭ prindă capul într'o ólă mare, pe când voĭeà sà bé apă. Acum se gândeà ce e de făcut, ca să scótă capul vițeluluĭ dar nicĭ ólă să n'o strice. Cércă, sucesce, nu póte. Se hotăresce, în cele din urmă, să mérgă la Papuc, care era socotit de om deștept în sat, ca să 'ĭ céră sfat. Acesta îl sfătui să taĭe capul vițeluluĭ ca să nu strice óla. Omul face așa, dar capul tot nu eșeà. Cere a doua óră sfat: că ce e de făcut, că acum nu esĕ capu tăĭat din ólă? — Strică ólă, sfătuesce Papuc. Omul strică ólă și scóte capul. Așa că bĭetul Român nu se alese nicĭ cu ólă nicĭ cu vițel dupa judecata luĭ Papuc.

13868 Óstea luĭ Papuc-Hogea-Hogegarĭul.

I. Creangă, *Por.* p. 249.

Sĕ dice de ómeniĭ sdrențĕroșĭ.

PAPURĂ-VODĂ

«Ințelegĕnd Stefăniță Vodă că trece Constantin Vodă Nistrul la Soroca, aŭ eșit cu óstea sa la Coĭcenĭ, peste Prut, și au pus taberă acolo. Insă, óstea erà pré puțină că țéra, într'acea fómete erà într'acel an, cât mâncaŭ ómeniĭ papură care o uscaŭ și o măcinaŭ de făceaŭ pâne; și pre acea fómete porecĭa țéra pre Stefăniță Vodă de 'ĭ diceà *Papură-Vodă*. Insă vremile și voĭea luĭ Dumnedeŭ nu sunt în voĭea Domnilor.» — Miron Costin, *Letop. Mold.*, I. p. 369.

Acest Domn, sub numele de *Papură-Vodă*, a ajuns legendar ca și *Ciuber-Vodă*.

13869 De când cu Papură Vodă.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 497, 633 & 758. — *Conv. Liter.*, XXI, p. 13.

* △

De pe vremea luĭ Papură Vodă.

M. Canian, *public. j. Iașĭ*

Adica de demult.

Talpă. — Ghĭuj bĕtrân, eŭ?
Ghiftiŭ. — Bĕtrân... da cum? nu'țĭ aĭ mâncat mălaiu *de când Papură Vodă?*

13870 * △ **Par'că 'ĭ în țéra luĭ Papură Vodă.**

E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulți*, *j. Covurluĭu.*

1º E sărăcie mare.
2º E absolutism. — *J. Covurluĭu.*

PARPAREL

Vedĭ *Marcu*

PASCĂL

13871 * △ **A fi dascălu Pascăl.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt*

Se dice în glumă cântăreților de biserică.

13872 * △ **Dascăle**
Pascăle
Luat'aĭ pe behehe?

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

1º Acelaș înțeles ca la No. 13871.
2º Intrebând pe cine-va dacă o luat óre-ce, după cum era înțelegerea.

SNÓVA

Maĭ înainte vreme eraŭ într'un sat un popă și un cântăreț de biserică, care aveau obiceĭul pilituluĭ. Da ce pilit, nenișorule! Furaŭ al dracului vite, și orĭ-ce le cădeaŭ în ghĭare. O dată se vorbiră să fure o capră a unuĭ bĭet de creștin. Cădu beleaua pe bĭetul dascăl, pe care îl chema Pascăl, ca să sterpeléscă capra omuluĭ din obor. Dascălu, ce să facă bĭetu, nu putea eși din ordinul popeĭ. hotărî să se ducă să fure capra.

Era într'o Sâmbăta séra, când dascălu încalecă pe o ĭapa ce o avea, și plecă cu gând să fure capra și s'o arunce pe ĭapă, ca să pótă fugi maĭ ĭute.

Dar nu i-se împrinse bĭetuluĭ dascăl, căcĭ, tocmaĭ când se căznea se lege capra pe ĭapă, íese și hoțul de păgubașĭ îĭ ĭa și capra și ĭapa și-ĭ maĭ dete pe d'asupra și o flocăĭală țépană, ca să-ĭ piéră pofta de capră. Și cum scăpă, bĭetul dascăl cu pĕru vîlvoĭ, o răzmă taman acasă fugînd și înjurînd pe popa care îl trimesese.

A doua di fiind Duminecă merse la biserică, maĭ mult turbat de

snopéla ce pățise nóptea. Popa cum îl vedu, începu să dică d prefăcêndu-se că cântá:

Dascale
Pascale
Luat'aĭ pe behehe?

Dascălu rĕspunse p'acelaș glas:

Ba, dracu să te ĭea,
Că pe lângă behehe al tĕú
Am pĭerdut și pe ihoho al meŭ!

PASTOLACHE

Vedĭ *Postolache*.

PASVANGIU

13873 * **Pasvangiŭ.**

FR. DAMÉ, III, p. 19
ȘĂINEANU, *Dict.*, p. 598.

Vedĭ *Cârjaliŭ*.

1⁰ Adică zurbagiŭ.
2⁰ Jefuitor.
După numele soldaților luĭ Pasvantoglu, Turc di din, care se rĕsculă în contra Sultanuluĭ, și cu sale pustiĭ ambele malurĭ ale Dunăriĭ de la 1797 la

PASVANTĬE

13874 * △ **A fi Pasvantĭe.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. St j. Vâlcea.*

Sĕ dice unuĭ om cu dógele cam lipsa, rĕu la fire *Pasvantĭe* pentru Pasvantoglu. Vedĭ No. 13873.

13875 * △ **Nu maĭ e timpul luĭ Pasvante.**

G. I. TOMESCU, *inv. c. Br j. Mehedinți.*

Când unul se arată fudul și rĕutăcios.

PATRIE

A se vedé FUSTEL DE COULANGES, *La cité antique*, pagina 230 și urmëtórele.

13876 Patria omuluĭ este acolo unde 'ĭ e bine.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 147; III, p. 119.

Acéstă dicere nu este a nóstră, și maĭ românesce spune Jipescu, în graĭul sĕŭ osebit: *Portu, deprinderile, mâncarea, jocurile, cântecile, téra, limba să nu le schimbe nicĭ pe auru din lume. Să hiĭe grămada de banĭ cât casa asta, și să nu se uĭte la banĭ; ca aruțta o face ușor sănătosu și voiosu, da pămîntu strămoșesc nu maĭ găsesce, vorba ăluĭa* [1].

«Trimisesĕ cărțile sale pe la margine de slobodiĭ, de curĭaŭ ómeniĭ în téră de preste Nistru, și din téra Munténéscă, și de preste Dunăre din téra Turcéscă. Și sfătuĭaŭ boĭeriĭ să'ĭ mute aceĭ ómenĭ de la margine maĭ înlăuntrul țĕreĭ, pentru să nu pótă lesne a trece ĭar preste Nistru. La aceste rĕpundeà Nicolaĭ Vodă, cu *nu ține pe om locul ce mila*». — NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 84.

Πᾶσα γῆ πατρίς. [2]

Prov. Elin.

Quaevis terra patria. [3]).

Prov. Lat.

PATRU-DECĬ ȘI OPT

*

13877 Maĭ lasă din patru-decĭ și opt.

IULĬU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Pentru omul care nu vré să lase nimic din ce crede că este dreptul luĭ.

Este vorbă de revoluția de la 1848. Vorba românéscă nu este de cât o traducere a uneĭ diceri ungurescĭ.

---

[1]) Opincarul, p. 122.

[2]) & [3]) Orĭ-ce țéră e patria.

PĂUNICA

* △

13878 — **Haĭ Păunico la lemne.**
— **Aoleo, piciór'le mele!**

T. BALĂŞEL, *preot*, (
j. Vâlcea.

Sĕ dice muerilor leneşe, carĭ în tot-dé-una
de curmeĭu când e vorba de lucru; ĭar la pet
vecĭnic gata.

Urmĕtórele cântece poporane zugrăvesc ast-fe

— Frundă verde bob năut
Haĭ nevéstă la prăşit.
— Măĭ bărbate aĭ 'nebunit,
Nu vedĭ c'am îmbolnăvit?
— Şi-altă verde bob năut
Haĭ nevéstă la bĕut.
— Bogdaproste, mi-a trecut,
Fă 'nainte că te-ajung
Cu azimă şi puĭ fript.

Com. Stefănescĭ, j. V

— Haĭ Păunico la apă,
— Aoleo mĕ dóre capu!
— *Haĭ Păunico la lemne,*
— *Aoleo piciór'le mele!*
— Haĭ Păuno la bĕut
— Fă 'nainte că te-ajung.
— Haĭ Păunico la nunta
— Staĭ bărbate să-mĭ ĭau cârpă.
— Haĭ Păuno la rachiu.
— Stăĭ bărbăţele că viu.

Com. Bogdănescĭ, j. V

PAVEL

Vedĭ *Cap.* X
tu Petru.

* △

13879 **Iar s'a 'ncins pĭelea pe Pavĕl?**

ST. TUŢESCU, *inv.*
j. Dolj.

Adică caută bătae.

PENEȘ ÎMPĔRAT

13880 * △ **A fi Peneș Împĕrat.**

Adică om mândru și îndrăsneț.

PEPELEA

13881 * △ **Pepelea.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

1° Adică prost, om de ne-înțeles.
2° Tipul spirituluĭ glumeț și rĕutăcĭos.

13882 * △ **Cuĭul luĭ Pepelea.**

Punctul slab, de care sĕ póte legà cine-va într'o afacere, ca să ne aducă vre-o supĕrare într'o afacere.
Făcênd alusie la acéstă vorbă, poetul a ḑis: «*Feresce-te, Române, de cuĭu străin în casă*».
A se vedé D-na E. SEVASTOS, *Pepelea*, p. 144, și V. ALEXANDRI, *Teatru, Arvinte și Pepelea.*
Pepelea șĭ'a vîndut casa luĭ Arvinte păstrêndu-șĭ numaĭ un cuĭu, bătut în peretele uneĭ odăĭ, cu dreptul de a acăța, când va voi și ce va voi, de acest cuĭu.

PETRACHE

13883 * △ **S'a 'nsurat Petrache!**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Bucca, j. Tutova.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *a se însurà.*

A se vedé înțelesul la No. 10125.

13884 * △ **O să ajungă la Petrache.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Adică la închisóre.
Sĕ ḑice că un óre-care Petrache a fost director al arestuluĭ din Severin, de ĭ-a rĕmas numele de pomină.

PETRE

Vedĭ *Cap. I* & *XII*, *Sfântu Petru*.

13885 **Ca Petre cu cheĭa şi Pavlu cu sabĭa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 24.

Sĕ ḑice pentru ceĭ cumpliţĭ, când unul închide şi altul ucide (GOLESCU).

PILAT

Vedĭ *Cap. XII*, *Pilat*.

PÎRLE

13886 * △ **Ţine-te, Pîrleo.**

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocăneşcĭ Mărgineni*, *j. Ialomiţa*.

* *Ţine'te, Pîrleo, că te rupĭ (rĕŭ).*

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 53. — I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ*.

* △ *Să te ţiĭ, Pîrleo.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 12, 79, 209, 319. — L. ŞAINEANU, *Dicţ.*, p. 617. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*.

Să te păzescĭ, Pîrleo.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 361.

Vedĭ *Nópte*, *Pânză*.

1⁰ Sĕ ḑice spre îmbărbătarea acelui care a intrat în greutăţĭ.

2º Arată o stare próstă, de care e maĭ bine sa fugĭ.

«Pot așa e, vere, și nația carĭea 'ĭ lipsesc trebuincĭósili, ĭea schĭópeta tot-d'é-una, și când țéra n'are nicĭ dĕ unili, ologesce repide, și e... maĭ hi 'ntr'însa și ómenĭ leneșĭ, stricațĭ, nevoĭașĭ, atuncĭ țin'te, Pârleo, ca tę ruplĭ rĕŭ!» — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 33.

3º Arată o fuga repede.

«Fiul împeratuluĭ rĕmase cu gura căscată uĭtându-se la ea și la ...unea cum de se lăsase și se ridicase copacĭul, apoĭ rupênd'o d'a fuga, *sa te păzescĭ Pîrleo*, că iĭ sfîrîĭa călcâele de iute ce se duceà» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 361.

4º Celuĭ superăcĭos, în batjocură.
Alexandru Mavrocordat, sub domnia căruĭa, în 1783, un foc mare mistuì o parte a Iașilor, primi după acéstă nenorocită întîmplare porecla de *Pîrlea-Vodă*.
A se vedé C. NEGRUZZI, I, p. 246.

13887 ✻ △ **Tunde-o Pîrleo!**

T. SPERANȚĬA, I, p. 192. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulți. j. Covurluĭu*.

Când unul, fiind reținut de un altul, a scăpat cu fuga. E sinonim cu: *spală putina*.

13888 ✻ △ **A se duce Pîrle.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 909.

Vedĭ *a se Duce*

Acelaș înțeles ca la No. 5187.

«Pană și Florin, un argat ne-cioplit, cât l'aĭ încălecat p'o minciună, *se duce Pîrle*, de nu'l maĭ poțĭ ține». — V. ALEXANDRI.

«Atuncĭ ĭépa *să te cam ducĭ Pîrleo* și s'o ascuns». — I. SBIERA, *Pov.*, p. 60.

13889 ✻ **Du-te Pîrleĭ!**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 838 & 1152. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*.

Du-te dracului, plécă.

«Da *du-te Pîrleĭ!*... audĭ? să vînd eu stapâna mea care m'a crescut!» — V. ALEXANDRI, p. 1152.

PÎRTÏE

13890 * A'ĭ da 'n pîrte (pîrtïe).

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1728

A aflà adevĕrul, lucrul cum este.

«In zadar mĕ gândesc, şi ear mĕ rĕsgândesc,... nu pot *să'ĭ daŭ în pîrte!* boĭerul are ce-va! tot de mórte vorbesce». — V. ALEXANDRI, p. 1728.

PÎRŢOTIN

13891 * △ A fi Pîrţotin.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un om uşurel, flecar.

«Ce *Pîrţotin* de om, ce *Pîrţotină* de muĭere».

Este şi un arbore ce pórtă numele de pîrţotin.

PITESCĬ

13892 * Ţolu pe chĭoru, şi ĭea'ţĭ drumu la Pitescĭ

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

A se vedé înţelesul la No. 7928.

13893 * △ Cotolanul ca pe deşte, nădejdea la Pitescĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pacioĭu, j. Muscel.*

Când nu se face porumb, adică când e cotolanul ca pe degete, să te gândescĭ să cumperĭ la oraş.

PLENIȚĂ

Vedĭ *Cap. XI, c. Poĭana.*

PLEVNA

* △
13894 Par'că eștĭ de la Plevna.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om trențuros, cu haĭnele sfășiate pe el, de sémĕnă par'că ar fi ciuruit de glónțe.

PLOESCĬ

13895 De roșu, roșu! de acru, acru! de Ploescĭ, Ploescĭ! chef nenaĭ.

A. PANN, I, p. 113. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p 159.

A se vedé înțelesul la No. 8058.

POD

Vedĭ *Nerod, Cap. VI, c. Pod.*

* △
13896 Scară la cer și pod peste mare nu sĕ póte.

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

* △
Treĭ lucrurĭ nu se pot pe lumea asta: scară în cer, punte peste mare, și mèduvă în fer.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cap. XVII, c. Punte.*

Pentru cele peste putință.

* ∠
13897 **Când la chingă, trosc pîrĕŭ.**
Când la pod, Jijia ruptă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bălăbănesci, j. Tutova.*

Vedĭ *Cap. X, c. Chingă.*

Celuĭ care vorbesce pe ne-gândite.

* △
13898 **Unul nu găsesce pod pe apă, altul nu găsesce apă de bĕut.**

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Sucĭava.*

A se vedé înţelesul la No. 8074.

13899 **A'ĭ aşterne un pod de argint.**

B. P. HAŞDEU, *Etym. Magn.*, p. 1611.

Vedĭ *Inamic.*

A ajunge la un scop prin banĭ saŭ mituirĭ.

«Grecii, sciindu'şĭ puţinătatea, cu góna nu'ĭ întisina, ca nu cum-va nevoĭa să'ĭ intórcă în vitejie, ce maĭ vîrtos, cum sĕ dice cuvîntul, *pod de argint,* pentru ca maĭ pre lesne în corăbiĭ să sae, *le aşterneà.*» — DIM. CANTEMIR, *Cron.* II, p. 389.

* △
13900 **La un cap de pod ne vom întîlni vre odată.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Ameninţare. Te voiu prinde odata la vre-o strîmtóre, şi veĭ primi pedépsa ce ţi se cuvine.
Póte să fie şi o alusie la puntea raĭuluĭ.

POD

Vedĭ *Inginer.*

*
13901 **A bate podurile.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 127. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 451.

Vedĭ *Inginer.*

A umblà fără căpĕtâĭu şi fără lucru

*
13902 Un bate-podurĭ.

Laurian & Maxim, I, p. 127. — Baronzi, p. 96.

Om care 'şĭ pĭerde vremea pe drumurĭ, ne-căutându'şi de lucru, un pĭerde-vară.

PODINE

Vedĭ *Cap. XI, c. Drum & No. 613.*

POGHIRCĂ

* △
13903 Asta o scie şi Poghircă de la Botoşenĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Pogana, j. Tutova.*

Pentru un lucru sciut şi de cel maĭ prost.

POĬANA

* △
13904 Poĭana cu fênurile,
Pleniţa cu vinurile.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Poĭana şi Pleniţa sunt doué comune din judeţul Dolj, renumite una pentru fêneţele şi a doua pentru vinurile ce produce.

POLI

Vedĭ *Preot.*

*
13905 'Ntrebândaluĭ omlu s'duçe până în Poli! [1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir*

Vedĭ *Orb.*

[1]) Intrebând omul se duce până în Constantinopole!

Multe află omul și de la alții; să nu se încrédă cine-va pré mult în sciința și puterile sale.
A se vedé și ințelesurile de la No. 5639.

Sciscitantes Trojam pervenere Græci. [1]

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. [2]

Prov. Germ.

13906 * **Chiri Polia trî un ac!** [3]

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

1⁰ Când ce-va s'a prăpădit cu totul.
2⁰ Când din ne-băgare de sémă saŭ din nerodíe nu putem găsi un lucru cu totul ne-însemnat și fără valóre.

13907 * **Aua da, 'n Poli s'eavde.** [4]

G. Zuca, *stud. c. Fieri, Albania*

Vedĭ *Hotin.*

Acelaș ințeles ca la No. 13531.

POPESCĬ

13908 * **Hoț din Popescĭ.**

I. Ionescu, *j. Rîmnicu-Sărat.*

Ast-fel spun Rîmnicenii locuitorilor din Popescĭ, care după dînșiĭ sunt rĕĭ și puțin cinstițĭ.

[1] Intrebând Greciĭ ajunseră la Troia.
[2] Cu întrebărĭ nimerescĭ prin lume.
[3] Peri Constantinopole până la un ac.
[4] Aci dă, la Constantinopole se aude.

POPOR

A se vedé B. P. HĂȘDĔŬ, *Cuvinte din Betrânĭ*. II, p. 185—187.

* □
13909 **Vocea poporuluĭ e vocea luĭ Dumneḑeŭ.**

REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 314.

Arată drépta judecată a poporuluĭ.

Vox populi, vox Dei. [1]

Prov. Lat.

Voce di popolo, voce de Dio. [2]

Prov. Ital.

Volkesstimme, Gottesstimme. [3]

Prov. Germ.

POR

*
13910 **A avé bogățiile luĭ Por împĕrat.**

Vedĭ *Criș*.

A fi fórte avut. Acest Por împĕrat, despre care se vorbesce în *Alexandria*, este Porus, rege din Indiĭ, care a fost învins de Alexandru Machedon.

POSTOLACHE

* △
13911 **A fi Pastolache (Postolache).**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi cam pe o ureche.

[1]) Vocea poporuluĭ, vocea luĭ Dumneḑeŭ.
[2]) Vocea poporuluĭ, vocea luĭ Dumneḑeŭ.
[3]) Vocea poporuluĭ, vocea luĭ Dumneḑeŭ.

POTECĂ

* △

13912 **A merge pe ḑece poteci.**

IUL. VULCĂNESCU, *Sc. Inst. c. Pelesci, j. Dolj.*

Veḑĭ *Cap. II. c. Cărare.*

A fi bét. A se vedé No. 13226.

PROBAJINIĬ

Veḑĭ *No. 243.*

PRUT

* △

13913 **Pune căpĕstru în Prut şi ĭese calul.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Murgeni, j. Tutova.*

Pentru cel prost.

* △

13914 **Nicĭ cu Prutul nu sĕ sterge (spală).**

GRIG. *Conv. Liter.*, XXI, p. 251. — T. SPERANŢĂ, I, p. 85. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.* — E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Bahluĭu, Dunăre.*

Ca să arĕte batjocura ce a primit'o cine-va de la un altul.

«Zugrăvea pe popă *de nu'l spĕla tot Prutul.*»

* △

13915 **Multul cu multul,**
Cum curge Prutul.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorleni, j. Tutova.*

* △

Multul
Cu Prutul,
Şi sarea
Cu marea.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Olt.*

Nesațĭu de avere; arată un dar însemnat, și totuși nu e mulțumire.

13916 * Slut
La Prut.

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.* — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 234. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Întîmplare próstă; vestire despre ce-va încurcătură într'o afacere.

Tóte incursĭunile Tătarilor, maĭ târḑiŭ tóte invasiile rusescĭ, prevestitóre de omorurĭ, de jafurĭ, etc., venind tóte de peste Prut, aŭ dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

«M'o cunoscut!.. *slut la Prut!*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 234.

Prutule, rîŭ blestemat!
Face-te-aĭ adînc și lat
Ca potopul tulburat!
Mal cu mal nu se zăréscă,
Glas cu glas nu se lovéscă,
Ochĭ cu ochĭ nu se agĭungă
Pe a ta pânză cât de lungă!
Locustele când or trece,
La ist mal să se înnece!
Holerile când or trece
Pe la mijloc să se 'nnece!
Dușmaniĭ țĕriĭ de-or trece
La cel mal să se înnece.
Iar tu 'n valurile tale
Se 'ĭ tot ducĭ, se 'ĭ ducĭ la vale,
Pân' la Dunărea cea mare
Pân' în Dunarea și 'n mare!

Poes. Pop.

13917 * Câtu'ĭ Prutul.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Cât e Prutul și pamîntul.

S. FL. MARIAN, *Tradiț.*, p. 350.

Adică nicĭ odată, maĭ mult pentru viitor.

*
13918 **De când Prutul.**

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.*

Adică nicĭ odată, maĭ ales pentru trecut.

«*De când Prutu* nu s'a vĕdut aşa ceva.»

PUNTE

Vedĭ *Beţiv, Cruce, Drac, Inamic, Luntre, Munte, Raiu, Scară.*

* △
13919 **A trece puntea.**

N. JUVARA, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

Vedĭ *Drac, Gârlă.*

Acelaş înţeles ca la No. 729.

13920 **Çe nu tâcsescĭ, până s-treçĭ arîulu (puntea)** [1]**?**

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.* p. 173.

Vedĭ *Drac.*

Adică până trecĭ de o greutate, de o primejdie.

*
13921 **Punte prîsti amare nu s'adară** [2]**.**

I. COVAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Pod.*

Lucru peste putinţă.

*
13922 **Cari şuţă pi la punte cama avũnia agĭunge** [3]**.**

COST. IONESCU, *prof. c. Nerésta, Macedonia.*

Vedĭ *Drum.*

---

[1] Ce nu făgăduescĭ până să trecĭ rîul (puntea)?
[2] Punte peste mare nu sĕ face.
[3] Cine ocolesce pe la punte maĭ curînd ajunge.

Maĭ bine maĭ încet dar cu siguranță

PUȚENĬ

* △

13923 **A trecut pe la Puțenĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Pentru ce-va care miróse urît.

Sĕ dice maĭ cu osebire la căruțele cu peşte próspĕt, ce umblă prin sate, şi cam aŭ început a mirosi.

Puțenĭ e un tîrguşor în județul Tecucĭ.

RADA

*

13924 **Strig pe móşa Rada**
Mâncă'ĭ eĭ grămada.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când chemăm pe unul şi rĕspunde altul.

Acéstă dicere se află în urmĕtórea păcălélă poporană:

— Mĕ, Gheorghe?
— Aud?
— Nu te strig pe tine.
Strig pe móşa Rada.
Mânca'ĭ eĭ grămada.

13925 **Tir mi-e baba Rada, tir mi-e Rada baba!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

* △

Orĭ Rada baba, orĭ baba Rada.

IUL. VULCĂNESCU, *c. Pelescĭ, j. Dolj.*

* △

Orĭ că dicĭ baba Rada, orĭ că dicĭ Rada baba, e tot una.

G. I. TOMESCU. *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

* △ *Ce mi-e Rada Badea, ce mi-e Badea Rada!*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 25; I, p. 85. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 148. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — CALIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Ce mi-e Rada Bada, ce mi-e Bada Radu!

HINŢESCU, p. 158.

Vedĭ *Stan.*

1° Insemnéză o asemĕnare la înţelegere, adică tot aceea înţelegere (GOLESCU).
2° Adică e tot una, tot una 'mĭ face.

C'est bonnet blanc et blanc bonnet.

Prov. Franc.

13926 **Baba Rada.**

GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 188.

Om prost, om de nimic, fără nicĭ o valóre.

«Mulţĭ *baba Rada* şi Négă-rea se fălesc pe tóte potecile că sunt marĭ.» — GR. JIPESCU.

RADU

Vedĭ *Maria.*

* △
13927 **Desbracă-te, Radule, şi îmbracă-te, gardule.**

FĔTU, *stud. c. Onescĭ, j. Bacăŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 7025.

13928 **După ce nu e frumos, apoĭ îl chĭémă şi Radu!**

DR. IOSEPH HALLER, I, p. 264. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 161.

Rĕŭ peste rĕŭ. Vedĭ înţelesul la No. 6231.
Prin alusĭe la Radu cel Frumos.

13929 *△ **Popa tócă,**
Radu jócă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Cl. VI.*

Pentru cei carĭ uítă a face un lucru, saŭ nu 'l fac la vremea luĭ

13930 *△ **A fi Radu vecĭ.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice unuí om bĕtrân peste fire.

13931 *△ **A fi al luĭ Radu Jócă-bine.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice celuí ce te întrébă al cuĭ eștĭ.

— Al cuĭ eștĭ?
— *Al luĭ Radu Jócă-Bine.*

13932 *△ **A fost călare, s'a dus tare, Radu 'l-a chemat.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

1º Sĕ dice când cine-va nu a înțeles ce a spus altul, o poveste saŭ o întîmplare. Ințeles fórte obicĭnuit în j. Dîmbovița.
2º Acelaș înțeles ca la No. 13933.

13933 *△ **Radu 'l (mĕ) chĭémă!**

Radu 'l a chemat!

D-na V. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Călcâĭ*

1º Când un lucru a dispărut fara veste; când un om plécă de odata și repede; când cine-va e dat afară dintr'o slujbă.

2⁰ Când unul nu maĭ vré să scie, nu se maĭ amestecă.
3⁰ Om ţanţoş şi supĕrăcĭos.

* △
13934 **Am dat de Radu.**

I. Bunescu, *j. Teleorman.*

Am dat de rĕŭ, am păţit'o.

*
13935 **Tot nea Radu.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Adică tot un drac.

RĂSTÓCĂ

* △
13936 **Nebunul de la Răstócă**
Tot el cântă, tot el jócă.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Copăcel, j. Vâlcea.*

* △
Nebuna de la Răstócă
Tot ea cântă, tot ea jócă.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Comăniţa, j. Olt.*

Când cine-va vorbesce fără sa fie ascultat; tot el spune glumele, tot el rîde.

RĂZÓE

* △
13937 **Din gardul Răzóeĭ.**

D-na El. Sevastos, p. 47. — *Epoca*, IV, No. 342. — *Timpul*, No. 1453. — C. C. Miclescu, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Hóĭa, Mântulesa.*

Adică de unde nu e.

A se vedé origina la No. 13654. Numele proprietareĭ garduluĭ variézǎ dupǎ localitǎţĭ.

«Când colo, ĭea bivolul *din gardul Răzóeĭ.*» D-na Elena Sevastos.

RĔCHIŢELE

13938 * **Par'că 's popiĭ de la Rĕchiţele.**

Petre Ispirescu, *Snóve*, p. 94.

Pentru ceĭ carĭ béŭ tutun mult.
A se vedé snóva referitóre în Ispirescu.

RECIŢA

13939 * △ **Acuşĭ mergĭ la Reciţa după fĭer.**

Avr Corcea, *paroh, c. Coştein, Banat.*

Reciţa e un oraş de munte, în Banat, cu băĭ de fer şi turnătoriĭ vestite. Acolo se întîmplă adese orĭ nenorocirĭ, de unde s'a născut ḑicerea ce însemnézǎ: a merge la o nenorocire şi chĭar la mórte.
Se maĭ ḑice despre ceĭ ce pătimesc rĕŭ de bóle cronice.

REGEP

13940 * △ **A fi Regep cel nebun.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce răcnesce ca un nebun.

RÎMNIC

13941 * △ **A fi blestemul Rîmniculuĭ.**

T. Bălăşel, *preot, c Bujoreni, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce nu dă înainte de loc; orĭ-ce ar munci, orĭ-ce ar face tot rĕŭ îĭ ĭese.

Urmětórea legendă, culésă în Bujoreni, căt. Oltenii, județ. Vâlcea, ne dă origina dicereĭ:

LEGENDĂ

In vremea veche, venind un Domn ca să scape de mórte în orașul Rîmniculuĭ, a intrat într'o biserică, socotind cu gândul ca doar n'or cuteza vrăjmașiĭ să-l omóre taman în lăcașul luĭ D-ḑeŭ, unde niciĭ Turciĭ nu te-ar tăĭa. Dar n'a fost așa, că vrăjmașiĭ dându-ĭ de urmă aŭ intrat în sfânta biserică cu săbiile în mână și aŭ ucis pe bĭetul Domn, chiar în altarul sfinteĭ bisericĭ, stropind cu sînge pre sfântul pristol. Și Rîmniceniĭ n'aŭ fost și eĭ harnicĭ să-șĭ scape și eĭ pe Domnul lor din mâna gâḑilor, și l'aŭ părăsit în mâna lor de l'aŭ ucis tâlhăresce.

Pe vremea aĭa la Rîmnic era un vlădică bun la Dumneḑeŭ, el nu mânca carne, pește, lapte, ouě și nimic de dulce și unsuros, mânca doar róde din pomĭ, bureţĭ după câmp și fragĭ și numaĭ atât cât să-șĭ ţie viaţa, nu din destul. Ast Vlădică, când a auḑit că Rîmniceniĭ aŭ suferit de s'a ucis Domnul lor chiar în sfânta biserică, a blestemat în sfânta leturghie, îmbrăcat în odăjdiĭ, orașul Rîmniculuĭ, ca să nu maĭ dé înainte. Și d'atuncĭ și biserica din Olteni nu maĭ are parte de popĭ, căcĭ nu trăesc mult popiĭ de se fac pe numele eĭ, și nicĭ că Rîmnicu nu maĭ dă înainte; macar că e un oraș vechĭu, el tot mic și sărăcăcios este.

Rîmnicul-Vâlcea a ars în maĭ multe rîndurĭ, împreuna și cu episcopia, și Rîmniceniĭ aŭ atribuit aceste nenorocirĭ vechĭuluĭ blestem al episcopuluĭ din Rîmnic.

ROMA

13942 **('E)ntrebandu se vire èn Roma.**[1]

Dr. Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Vezĭ *Orb*, *Poli*.

Acelaș înţeles ca la No. 5639.

Sciscitantes Trojam pervenere Graeci.[2]

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Dimondando, si va a Roma.[3]

Prov. Ital.

[1] Intrebând ajungĭ la Roma.
[2] Intrebând Greciĭ ajunseră la Troĭa.
[3] Intrebând ajungĭ la Roma.

Mit Fragen kommt man durch die Welt.[1]

Prov. Germ.

13943 'En o zi nu fost Roma facuta.[2]

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum.* I, p. 8.

A se vedé înțelesul la No. 105.

On n'a pas bâti Paris en un jour.

Prov. Franc.

ROMAN

* △

13944 Par'că 'ĭ mĭaua luĭ Roman.

P. GÂRBOVICEANU, *pr... tescĭ, j. Argeș.*

*

Caută trist ca meaua luĭ Roman.

G. I. TOMESCU, *înv. c. verin, j. Mehedințĭ.*

* △

Staĭ ca mĭaua (mneaua) luĭ Roman

P. GÂRBOVICEANU, *p... răsescĭ, j. Mehedințĭ.*

Se aplică, în derîdere. celor ce cautâ triștí și... Despre acest Roman sĕ ḑice că a avut cele ı... oĭ, însă din causa releĭ îngrijirĭ a rĕmas numa... tóte cele-l-alte aŭ murit. Oĭea rĕmasă, căutà ve... tristă, fiind póte și ea bolnavă.

* △

13945 Te purecă mĭaua luĭ Roman.

T. BĂLĂȘEL, *preot, j. Vâlcea.*

Adică acum te lovesc, te bat.

[1]) Cu întrebărĭ nimerescĭ prin lume.
[2]) Intr'o ḑi nu a fost Roma făcută.

ROMÂN

Vedĭ
Căciulă
a Da,

Dam aci câte-va ḑicerĭ ale străinilor d
Intr'un manuscript din secolul XII-l
Cuvinte din Bĕtrânĭ, II, p. 185, şi care
teristica zoomorfică a maĭ multor popór
«Grecul e vulpe, Bulgarul boŭ, *Românul*
panteră...»

Boemiĭ

Oho! snad Valah viru ma?
Oho! doară Valahul are şi el o credinţ

Dalmaţiĭ

S Vlahom do pô zdile, a od pô njome u
Cu Valahul mănâncă blidul până la jum
jumĕtate aruncă il în cap.

Germaniĭ

Auf Walachen und Kürbistöpfe ist kein V
Să nu te încreḑĭ nicĭ în Valah, nicĭ în
derată ca vas).

Greciĭ

Βλάχος 'στὸ βουνὸ, σιγαλὴ θάλασσα.
Românul pe munte, marea liniştită.
'Απὸ μακρύτερα Βλάχε τὴν ταγή.
Maĭ de departe, Române, cu porunca.
'Εσκοτώσαν ἕνα Βλάχο, 'ς τὰ παπούτζια μου τ
Am ucis un Român, pe talpa papucuhuĭ m
"Εφερ' ὁ Βλάχος τὸ τυρί.
A adus Românu brânză.
Κόφτ' ὁ Βλάχος τὸ τζαρούχι καὶ ὅπου θέλ'
ὀτῇ.
Românul croiesce opinca, şi vîrful iese und

¹) O lucrare complectă asupra acestuĭ subĭect se va public
²) Străiniĭ daŭ numele de Valah tutulor popórelor de viţă l
acest proverb de pildă sĕ póte aplica atât Românilor din
e Bohemiĭ aŭ putut veni în atingere, cât şi Italienilor sau

Ξέρ ὁ Βλάχος τ' ἔχ' ὁ τραστος (ἡ πήρα).
Scie Românul ce are în traistă.
Ὁ Βλάχος, ἄν δὲν τοῦ πάρουν τὸ σκλαδι, δὲν πληρώνει τὸ κουμέρκι (τελωνει ακὸν δικαίωμα).
Românul, dacă nu i se ĭea cojocul, nu plătesce vama.
Ὁ Βλάχος, ἄρχων κ'ἄν γενῇ, πάλιν πριτζαῖς (προβάιον κόπρον) μυρίζει.
Românul, boer de ar deveni, tot miróse a caş (căcărézä de óĭe).
Ὅλο τοῦ Βλάχου το τυρί τυρόπητα, νὰ γινῃ.
Tótă brânza Românuluĭ plăcintă să se facă.
Πρόϊμα, Βλάχε, τὴν ταγή.
Pré de vreme, Române, cu porunca.
Τοῦ φρονίμου νόημα, καὶ τοῦ Βλάχου σύρισμα.
Inţeleptuluĭ e de ajuns un semn, şi Românuluĭ o fluerătură.

Polonesiĭ

Zarobił jak król Iun ne Wołoszczynie.
I se întîmplă ca Regeluĭ Ión în ţéra Valahilor.
Valahia tumulus Polonorum.
Valahia mormîntul Polonilor.
Za króla Olbrochta poginęłe szlachta.
In timpul Regeluĭ Albrecht şleahta a perit.
Kokosza wojna.
Resbelul găinilor.

Ruteniĭ

Ci tzigan, ci Voloh, vsio to odno: sobaciaia viera.
Fie ţigan, fie Român, tot acelaş lucru: credinţă de câne.
Ego hiba Volohu vieriat?
Ce, şi Românul are credinţă?

Saşiĭ

Er hat sie verlassen, wie Sanct-Paul die Blôch.
Iĭ a părăsit ca Sântu Pavel pe Român.
Der Fanger, Blôch och der Zegun
Dåôt seny gor lastig legyt!
Der Jantschi fleacht den gåônzen dåôg,
Der Moi dåônzt mat den botu nôch,
Der Kere der gît nåktig.
Fraţiĭ noştri: Ungurul, Românul şi Ţiganul sunt ómenĭ ciudaţĭ! Ianchi (Ungurul) umblă haĭmana tótă ḑiua, Mĕĭ

(Românul) jócă cu bâta luĭ, Kere (Ţiganul) umblă despuĭat.

Român cacă fên! Dice Némţul.

Némţu ĭea şi bagă 'n sîn. Rĕspunde Românul.

Sêrbiĭ

Ni u ticvi suda.
Ni u Vlaku druga.

Din Valah tot aşa de prietin cum e vasul făcut din tivgă.

Cad caje Vlah ba, po undac netĭe bilĭe drugaci.

Când Românul dice ba, să nu'l maĭ contradicĭ.

Slatchi Vlassi
Co o rassi.
Ii Vlaĭniţe
Co smocviţe.

Dulci 's Româniĭ ca nucile, şi Românceele ca smochinele.

Ungurii

Oláh csak sülve jo : akkor is a fene egye meg.

Românul numaĭ fript e bun, şi atuncĭ să'l mănânce dracu.

Oláh utàn szokik a diszno.

Porcul sĕ învaţă de la Român.

Az Oláh czinyé-mintyé.

Românul e ţine-minte.

Olyan mintaz Oláh málé.

E ca mălăĭul Românesc.

Oz Olák Romai salag.

Românul e sgură Romană.

Erölteti mint az Oláh ökrét.

Silesce ca Românul boiĭ luĭ.

Erös mint az Oláh eczet, kilencz itcze egy fozet.

Tare ca oţetul Românuluĭ, nouĕ oca pentru o fĭertură.

Nyikorog, mint az Oláh szekere.

Scârţîe ca carul Românuluĭ.

Ott hagyta, mint Szent Pál az Oláhokat.

L'a lăsat acolo, ca Sântu Pavel pe Român.

Valógat, mint az Oláh vadkörtében.

Alege ca Românul în pere pădureţe.

Zöld lovat, okos Oláhot és kedves anyóst bajos találni.

Cal verde şi Român cu minte şi sócră drăguţă anevoe se găsesce.

Az Oláhnak szörös a nyelve.
Limba Românuluĭ e pérósă.
Az Oláh elveti a szörit, de a természetet nem.
Românul îșĭ lasă pĕrul, dar năravul nu.
Adjon isten minden jót: szolgáljon a magyarnak az Oláh, Német, Tót!
Dee Dumneḑeŭ ca Românul, Némțul și Slavul, să slujéscă Maghĭaruluĭ!
Belül a haja, mint az Oláh kecskének.
Pe din lăuntru e pĕrul, ca la capra Românuluĭ.
Kitör belüle Oláh vér.
Isbucnesce din el sânge Românesc.
Megtanitlak Oláhuh nevetni.
Te învĕț să rîḑĭ Românesce, (adică să plângĭ).
Nem mind Oláh, a mi oláhkodik.
Nu fie-care Român gândesce câte ce-va.
Myöszörög mint az Oláh duda.
Gâfâe ca cimpoĭul Românuluĭ.
Roszabb az Oláh cigánynál.
Maĭ rĕŭ Românul ca țiganul.
Szuszog mint az Oláh disznó a buzában.
Grohăesce ca porcul Românuluĭ în grâŭ.
Az Oláh eb disnó nélkül.
Românul e câne fără porc.
Felfujták, mint az Oláh dudát.
L'a umflat, ca Românul cimpoĭul.

*

13946 **Românul nu pĭere.**

I. G. VALENTINEANU, p. 7.

Arată credința ne-clintită ce o are Românul în tăria și vitalitatea némuluĭ sĕŭ.

13947 **Românuluĭ îĭ greŭ până se apucă de trébă că de lăsat îndată se lasă.**

I. CREANGA. *Amint.*, p. 199.

Arată lipsa de stăruință a Românuluĭ în urmărirea uneĭ ideĭ, uneĭ întreprinderĭ, uneĭ muncĭ óre-care.

13948 **Când Românu 'șĭ vîră códa**
Némțu îșĭ sdrelesce nódă.

IONESCU-GION, *Bin. Public (ziar)* II, No. 217. 1880.

Adică Românul biruie, întrece pe Néml.

* △
13949 Românu'i beşina dracului.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Dicere de care se folosesce maĭ ales pătura cultă română din Ungaria, despre ţĕranul român, vrênd sĕ arĕte că acesta e rĕŭ şi nerecunoscĕtor de binefacerile primite.

* △
13950 Românuluĭ poţi să'ĭ ieĭ cu de-a sila, dar să'ĭ daĭ nu.

Sem. Buc. Cl. VII. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Cap. XVII.*

Nu poţĭ face omuluĭ bine cu de-a sila.

* △
13951 Pescăria Românuluí, sărăcie curată.

TR. PROCOPIU, *înv. c. Islaz, j. Romanaţĭ.*

A se vedé înţelesul la No. 10559.

* △
13952 Acest nume de Român
Insemnéză că'ĭ stăpân.

I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Acest proverb. afirmă D. Popescu, că l'a audit de la nisce moşnegĭ vorbind despre trecutul ţĕreĭ nóstre.

13953 La plug se cunósce Românul.

BARONZI, p. 66. — HINŢESCU, p. 163.

Acelaş înţeles ca la No. 12539.

13954 La joc şi la beţie se cunósce Românul

BARONZI, p. 206.

Vedĭ *Beţie.*

A se vedé înţelesul la No. 10152.

* △
13955 **Românu'ĭ baĭe de aramă**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrověț, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Meserie*

Adică producĕtor, harnic. Nu are în tot-dé-una aur saŭ argint, dar ce-va maĭ mărunțel vecĭnic.

* △
13956 **Românul par'că e cu capu 'n sac, de ce s'apucă tot îndĕrĕt dă.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Poĭenarĭ, j. Gorj.*

Ḑice țĕranul desnădejduit, vĕḑênd că, orĭ-ce ar face, tot rĕŭ îĭ merge.

* △
13957 **Românul cât rĕdică un sac de paĭe îĭ al draculuĭ.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrověț, j. Vasluĭu.*

Sĕ ḑice, în gluma, maĭ ales de către femeĭ, bărbaților maĭ înaintațĭ în vîrstă.

* △
13958 **Boerul când îĭ e fóme se primblă, Românul flueră, ĭar țiganul cântă.**

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluĭu.*

A se vedé înțelesul la No. 8490.

13959 **Țiganu mănâncă când are, Românu când îĭ e fóme și boeru când vré bucătaru.**

P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

A se vedé înțelesul la No. 8715.

*
13960 **Cu Românu și cu lăutaru trebue să te cinstescĭ ca să te cinstéscă.**

P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

A se vedé înțelesul la No. 8362.

* △
13961 — **Scapă-mĕ, Dómne!**
— **Dă din mânĭ, Române.**

G. ALEXANDRESCU, *magistrat, j. Putna.*

Ajută-te singur, nu aştepta scăparea ta de la alțiĭ.

* △
13962 **Dă'mĭ, Dómne, gândul Românuluĭ ĕl de pe urmă.**

ILIE HOCIOTĂ, *stud. c. Selişte, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.*

Dă'ĭ, Dómne, mintea Românuluĭ a din urmă.

D-na E. I. MAWR, p. 73.

Turcul dice: Dă-mĭ, Dómne, gândul Românuluĭ cel din (de pe) urmă.

BARONZI, p. 51. — HINȚESCU, p. 43.

* △
Dă'mĭ, Dómne, mintea cea maĭ de pe urmă a Românuluĭ (dice Jidanul).

S. FL. MARIAN, *Tradiț. Pop.*, p. 121. — C. IORDĂCHESCU, *c. Crescescĭ, j. Botoşanĭ.* — E. I PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiŭ*

* △
Dă'mĭ, Dómne, mintea Românuluĭ după urmă.

IUL. GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Mintea Românuluĭ a din urmă.

AVR. COROEA, *paroh, c. Coştein, Banat.*

Vedĭ *Moldovan.*

Când unul vede, pré târdiŭ, că a greşit într'o afacere.

Défiez-vous du premier mouvement.

Prov. Franc.

Il secondo pensiero è il migliore. [1])

Prov. Ital.

La seconda idea suele ser mejor. [2])

Prov. Span.

Die besten Gedanken kommen allzeit hinterdrein. [3])

Prov. German.

Seconda thoughts are best. [4])

Prov. Engl.

13963 * △ **De acea Românul nostru nu se pricopsesce nicĭ odată.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Când unul nu isbutesce într'o afacere.

13964 * △ **Cum îĭ șede Românuluĭ maĭ bine.**

Gavr. Onișor, *prof. c. Cârja, j. Tutova.*

Când unul este bét.

13965 * △ **Sănatate 'n Românĭ, mórte 'n Țiganĭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coștelu, Banat.*

Vedĭ *Țigan, Ovreŭ.*

E o dicere pe care o rostesc Româniĭ, primăvara când mănâncă maĭ întâĭu urzicĭ.

---

[1]) Al doilea gând e cel maĭ bun.
[2]) A doua idee e cea maĭ bună.
[3]) Cea maĭ bună idee vine în tot-dé-una pe urmă.
[4]) Ideile carĭ vin al doilea sunt maĭ bune.

13966 **La voe bună Românii s'adună.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1559.

Adică la petreceri.

△
13967 **Românu în ţéra străină,**
Duce dorul şi suspină.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 147.

Simţul de naţionalitate şi iubirea de patrie sunt aşa de adînc întipărite în inima Românului, că pentru el streinătatea e négră, fără lumină. Sórele nu'l încăldesce pe pămînt străin.

* △
13968 **Românul ţine minte.**

V. SALA, *dasc. c. Păcălescĭ, comit. Bihor, Ungaria*

Românul ţine minte rĕul.

T. FRÂNCU & CANDREA, *Rotac.*, p. 151.

Nu uită nicĭ bine nicĭ rĕul ce i s'aŭ făcut, şi plătesce duşmanuluĭ, la vremea potrivită, cu vîrf şi îndesat.
Acéstă dicere ne vine de-a dreptul de la Romanĭ carĭ diceaŭ: *Senatus populusque Romanus beneficii et injuriæ memor esse solet.*

Az Olâh czinyé-mintie!

Prov. Mag.

* △
13969 **Românul scie multe suferì, dar nu uĭtă.**

V. SALA, *dasc. c. Ţigănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 13968.

* △
13970 **Românul tace şi face.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* △
Românul e tăcut.
Dar e de temut.

V. SALA, *dasc. c. Colescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Arată firea ne-sgomotósă dar hotărîtă a Românuluĭ de dincolo.

13971 △ **Românul cât trăesce, tot cresce.**

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 16.

Adică e crudac, ne-copt, ne dat cu capul de multe, ne pățit.

13972 **De trébă ca un Român.**

ION PAUL, *Fóia p. toțĭ*, I, p. 91.

Ḑicere din Ungaria care ne reamintesce că, în orĭ-ce împrejurare, *lauda de sine pute.*

13973 * △ **A fi Român verde.**

BARONZI, p. 48.—G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Român verde ca stejarul.

B. P. HAȘDĔU, *Etym. Magn.*, p. 1789

Veḑĭ *Cap. IV, c. Om.*

Adică cu vlagă, voinic, vitéz, fară frică de ce-va. A se vedé No. 4379.

13974 * △ **Român verde ca găinațul gâsceĭ.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

trânteală! Şi mi-ţi-l zmotoci niţel, aşa până osteni ăl Român de mâînî şi mi ţi l 'ntrebă: aşa sciĭ tu, cióră, să vorbescĭ?

Da cum sa ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu: să dea D-ḑeŭ să prinḑĭ un sac şi-un tureac; tureacu ţi-l dam ţie, şi sacu îl oprém eŭ.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Ţiganuluĭ îĭ peri pofta de scăldat şi plecă zăpăcit de trânteală peste câmp. Merse ce merse şi dete de nisce ómenĭ carĭ trăeraŭ la grâŭ.

Să dea Dumneḑeŭ să faceţĭ un sac şi un tureac de grâŭ, sacu să-l opriţĭ voĭ, şi tureacu să mi-l daţĭ mie, grăi ţiganul.

Stăĭ aci să ţi-l dăm, rĕspunseră ómeniĭ, şi înhăţară pe ţigan de ïérba capuluĭ! Şi dă-ĭ şi dă-ĭ trântélă ca la hoţiĭ de caĭ! Aşa sciĭ tu să vorbescĭ, cĭóră?

Da cum să ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu de colo: să dé D-ḑeŭ să căraţĭ cu carele, să se tocéscă obezile, să se rupă osiile! Că-ţĭ dam şi ţie o bucată de pâîne nouă.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' că aşa oĭ ḑice!

Ţiganul plecă şi maĭ merse ce maĭ merse până se întîlni cu nisce ómenĭ ce duceaŭ un mort la grópă.

Să dé D-ḑeŭ să căraţĭ cu carele, să se tocĭască obeḑile, să se rupă osiile, grăi ţiganul.

Românii îl umflară din noŭ pe ţigan şi-l maĭ tîrnuiră o ropotă întrebându-l; aşa sciĭ tu să vorbescĭ, împeliţatule?

Da cum să ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu: «*Dumneḑeŭ să-l ïerte!*» că îţĭ dam şi ţie un cĭocan de rachiŭ şi o fĕlie de pâîne.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Plecă ţiganul cum putu, ca vaĭ de pĕcatele luĭ, şi ïacă pe drum se întîlni cu o nuntă. Ţiganul îşĭ luă căcĭula din cap şi începu să ḑică printre nuntaşĭ: «*Dumneḑeŭ să-ĭ ïerte!*»

Auḑĭ, auḑĭ! al draculuĭ încărbunat, ce dă din el! Ia să-l luăm la treĭ păzesce, ḑiseră nuntaşiĭ şi-l luară la refec de-ĭ merseră fulgiĭ ca de găină bércă!

Haoleo! lăsaţi-mĕ, mâncav'aş... da cum să ḑic, Românico, cum să ḑic!

Să fi ḑis şi tu, Ţine afurisit, să fi ḑis: huĭĭĭĭ! huĭ! huĭ! să fi dat un chiot voĭnicesc şi îţĭ dam şi ţie de închinaĭ odată de două orĭ din ploscă.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Nunta trecu şi ţiganu îşĭ vĕḑu de drum ca vaĭ de păcatele luĭ. Iacă se întîlnesce cu o turmă mare de porcĭ. Când ajunse în mijlocu porcilor, ţiganu îşĭ adună tóte puterile şi dete un chiot voĭnicesc cât putu el de tare. Porciĭ se spĕriară şi se rĕspândiră toţĭ în tóte părţile ca făina orbilor, de nu se maĭ sciu porc cu porc!

Purcariĭ tăbărîră pĕ pïelea ţiganuluĭ şi ĭ-o tăbăciră frumos şi-l făcură ïepure scăpăt.

Da cum să ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu: Să-ĭ mâncaţĭ sănătoşi şi era pace!

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Maĭ mergênd niţel pe drum, ïacă, — să ïertaţĭ, să vĕ fie obrazu cinstit, — vĕḑu un om căcându-se. Ţiganu se apropie de el şi în loc să-ĭ dé bună ḑiua, îĭ ḑise frumuşel: Să-l mănâncĭ sănătos, Românico!

Ăl om repede îşĭ legă nădragiĭ şi lua numaĭ de cât pe ţigan după rachiŭ. Si-ĭ dete o scărmănata bunicică, ca să ţie minte să maĭ ḑică şi altă dată aşa.

Da cum să ḑic, Românico, cum dracu să maĭ ḑic?

Să fi pus şi tu mâna la nas şi să fi ḑis: îuuuuu! cum pute! şi să-ţĭ fi vĕḑut de drum.

Las' c'așa oĭ ḑice, Românico, las' c'așa oĭ ḑice!

Merse țiganu cât merse, ca vaĭ de capu și de ḑilelele luĭ, și ajunse într'un oraș. Aci înemeri tocmaĭ pe ulița măcelarilor și pescarilor. Cum intră aci, puse mâĭnile la nas și începu a ḑice:

Îuuuuu! cum pute! Îuuuuu! cum pute de rĕŭ!

Măcelariĭ și pescariĭ puseră mâĭnile pe bĭetul țigan și mi-l tăbăciră cum le plăcu lor, până când nusciŭ dacă i-o fi maĭ rĕmas oscior sdravăn!

Țiganu scăpă cum scăpă, cu carne cu óse, și o ștérsă încolo prin târg. Ce-o maĭ fi pățit nu sciŭ să vĕ maĭ spuĭ, că eŭ l'am pĭerdut din ochĭ, bată-l cine l-o maĭ încăera!

RUGINÓSA

13983 * Aĭ înțeles
Cine pórtă fes?
Chelbóla
De la Ruginósa.

Gr. Alexandrescu, *magistr., c. Focșanĭ, j. Putna.*

A se vedé înțelesul la No. 7049.

RUS

Veḑĭ a *Cântà, Ivan, Moldovan.*

URSU 'Ĭ FĂCUT DIN RUS

Când âmbla Dumneḑeŭ cu Sfântu Petru pĕ pămînt, s'au dus la o móră. Când să intre, un Rus ce erà acolo, îșĭ întórse cojocu pe dos și se puse după ușă. Cum intră Dumneḑeŭ, el începu a mormăi ca să 'l sperie, Dumneḑeŭ îĭ ḑice: «Urs te-aĭ făcut, urs să fiĭ!» și așa a rĕmas din acel timp. — *Șezăt.*, p. 181.

Când mĭ-erà Oltu Turcesc.
Puteam să mĕ ărănesc.
Când omoram câte-un Turc
Nu puteam baniĭ să 'ĭ duc.
Dar de când mĭ-e muscălesc,
Nu pocĭ să mĕ ărănesc,
Toțĭ muscaliĭ buldușesc,
Și nicĭ frântă nu găsesc.

Poes. Pop., din Vâlcea.

In popor se crede că Muscaliĭ sunt pĭeze rele și când vin în țéră va fi omul sărac; din potrivă când vin Turciĭ, în țéră va fi omul îmbelșugat.

*
13984 Iĭ vine a cântà ca Rusuluĭ.

Gr. I. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

A se vedé la No. 9812 înțelesul și originа acesteĭ ḑicerĭ.

*
13985 Rusul și porcul, porcul și Rusul.

A. Candrea, *Rev. Nouă*, VIII, p. 472. — M. Canian, *public. j. Iașĭ.*

Arată firea grosolană și nepăsătóre a Rusuluĭ.

SNÓVĂ

Un Rus aveà numaĭ un firfirig de 16 parale. El cumpĕră de opt parale un sfert de pâne și de opt parale brânză, și voi să o mănânce, chĭar pe taraba brânzaruluĭ. Sórele ardeà grozav; brânză, întinsă la sóre, incepù să fugă pe tarabă. Rusu, la început, voi să alégа vermișoriĭ carĭ mișunaŭ într'însa. Băgă însă de sémă că rĕmâne pré puțină brânza nemișcătóre, adună totul la un loc, frămîntă brânza bine și să pune liniștit să mănânce. Băgĕnd de sémă ca un verme se duce mereŭ pe tarabă, strigă de odată: «Nazat, că și tu aĭ tras la cântar.»

* △
13986 Rusu sĕ închină dar cu ochiĭ pe sub pat.

Iul. Vulcănescu, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Tot-dé-una gata să fure.

* △
13987 A fi Rus.

T. Bălășel, *preot. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sé ḑice unuĭ om roșu la față și la pĕr.

RUSALIM

13988 A cere stele fripte și smochine rupte din pomiĭ Rusalimuluĭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 129.

A se vedé înțelesul la No. 293.

RUSIA

13994 * △ Las cuscria la pustia,
Haĭ cu neĭca la Rusia.

I. Arbore, *ing. j. Buzeŭ.*

A se vedé înțelesul la No. 9947.

SABAR

13995 △ Săbărel cu apă rece,
Cine bé de dor îĭ trece.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 304.

Vedĭ *Dîmbovița.*

Uită tot și nu se maĭ duce, plăcêndu'ĭ localitatea precum și ómeniĭ.

13996 * △ Săbărelul mititel
S'a 'ncuĭbat dragostea 'n el.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 305.

Acelaș înțeles ca la No. 13995.

SAFTA

13997 * △ A pățit'o Safta nóstră.

C. Bally, *com. Cârlomănescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Caĭfă.*

Acelaș înțeles ca la No. 11329 unde se va găsì și origina ḑiceriĭ.

SĂFTICĂ

Vedĭ *No. 3019.*

SALOMON

Vedĭ *Cap. XII, c. Salomon.*

SAMSON

Vedĭ *Cap. XII, c. Samson.*

SANDA

Vezĭ *Tanda.*

13998 * △ **S'a întîlnit Sanda cu Manda.**

ATH. CIOÏCA, *c. Strehaia, j. Mehedinți.*

Când, din întîmplare, se întîlnesc doĭ ómenĭ proștĭ, și încep a flencăni, unul o vorbă, altul alta. Țĕraniĭ din Mehedințĭ le maĭ spun că sunt sporoditorĭ.

SĂRINDAR

13999 **Câțĭ nebunĭ la Sărindar.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Arată unde trebuĭe să se trimită ceĭ nebunĭ, pentru că, din vechime, pĕ nebunĭ la acéstă biserică ĕĭ trimitea dĕ le citeà (GOLESCU).

Biserica Sărindaruluĭ, în Bucurescĭ, zidită de Mateĭ Basarab, póte în locul alteĭ biserice maĭ veche, a fost dărîmată la 1896. Lângă biserică se află, în secolul al sépte-spre-ḑecilea, un spital pentru nebunĭ care, cu timpul, s'a strămutat la Icónă, apoĭ la Malamuc lângă Gherghița și în cele din urmă la Mărcuța.

SAS

14000 * △ **Sas**
Cu lindina 'n nas.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, Sașilor, în bătaĭe de joc.

14001 * △ **Sas, Sas,**
Facere-aĭ o bubă la nas.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14000.
Acéstă ḑicere se află în urmĕtórele versurĭ ce se recitéză de copiĭ:

Sas, Sas,
Facere-aĭ o bubă la nas!
Nicĭ să cócă,
Nicĭ să spargă,
Să se facă cât o varză!

14002 * △ **Sas**
Cotofleanţ.

T. Bălaşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14001.

SASCA

14003 * △ **Banĭ ca la Sasca şi bătae ca la Lugoj.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

In Sasca, orăşel de munte din Banat, fiind judecătorie cercuală se daŭ pedepse în banĭ, ĭară la Lugoj, centrul administraţieĭ municipale din Caraş-Severin, se daŭ odinióră pedepse corporale.

SAT

Veḑĭ *Cap. IX, c. Bărbat, Câne, a se Mânia, Móră, Pĕcat, Urechĭe.*

14004 **Vaĭ dĕ satul acela când ajunge curul cap şî l.... pârcălab.**

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 81.

Veḑĭ *Cur.*

Adică dĕ norodul acela când ceĭ proștĭ ajung marĭ (GOLESCU).

14005 **La satul ce sĕ vede călăuză nu ne trebuĭe.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39.

* *La satul ce sĕ vede călăuză nu trebue (trebuĭe).*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 25; I. p. 85. — HINȚESCU, p. 169. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* *Când se vede satu e de prisos călăuza.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Când orașul, saŭ satul, se vede, într'un zadar cáznescĭ pe ómenĭ să'țĭ fie călăuză.

C. DIN GOLESCĬ, I, p. 42.

* *Hóra çe s'véde călăuză nu va.* [1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *La hóra çe s'véde, calea nu se 'ntrébă.* [2]

A. AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 54. — D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonĭa.* — XENOF. CAPSALE, *c. Pîrlepe, Macedonĭa.*

* *Hóra çi s'véde nu va călăuză.* [3]

CONST. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Vedĭ *Oraș.*

Adică la cele dĕ față n'avem trebuință dĕ nicĭ o arĕtare (GOLESCU).

---

[1]) Satul ce sĕ vede călăuză nu vré.
[2]) La satul ce sĕ vede, calea nu sĕ 'ntrébă
[3]) Satul ce sĕ vede nu vré călăuză.

* △
14006 **Când se vede satu nu maĭ trebue căruța.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Când ajutorul e de prisos.

14007 **În sat nu ne lasă şî 'ntrebăm de casa popiĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 16.

*
'N hóră nu'l vrea ş'hilia preftuluĭ câftà.[1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

*
În hóră nu'l apróchiă, ş-va la casa preftuluĭ.[2])

Ilie Ghicu, *prof. c. Perivoli, Epir.*

*
Aua nu'l vor 'n hóră, ş'el 'ntrébă trì casă preftuluĭ.[3])

I. Covan, *prof. c. Elbasan, Albania.*

1⁰ Sĕ dice când cele maĭ micĭ nu ne sûnt slobode, şî noĭ cerem cele maĭ marĭ (Golescu).
2⁰ Când cine-va vine ne-poftit într'o adunare.
A se vedé şi No. 10573.

* △
14008 **Nu'l primesc în sat şi el întrébă de casa vorniculuĭ.**

C. Negruzzi, I, p. 248. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Pîrcălab.*

Acelaş înțeles ca la No. 14007.

---

1) In sat nu'l voĭa şi el fata preotuluĭ cereà.
2) In sat nu e primit, şi vré la casa preotuluĭ.
3) Aicĭ nu'l vor în sat, şi el întrébă de casa preotuluĭ.

* △

14009 **Câte mițe'n păclie**
Atâtea sate o să scie.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Când nu se păstrézá taĭna asupra uneĭ întîmplărĭ, uneĭ ṣciri, etc.

Mițe, fire de pĕr sucite la un loc.

Păclie, haĭne mare de asupra făcută din pĕr de óĭe, fără mânecă și care se pórtă prin ger, peste cojoc.

* △

14010 **De cât frumósa din sat strein, maĭ bine sluta din satul tĕŭ.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Nevéstă.*

Acelaș înțeles ca la No. 10428.

* △

14011 **Tóte se fac și se desfac prin gura satuluĭ.**

Gr. I. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Cumĕtru.*

Dar maĭ ales casele ómenilor.

* △

14012 **Feréscă Dumnedeŭ pe om de gura satuluĭ.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Să nu intri în gura lumeĭ că e foc.

* △

14013 **Unde scuipă un sat se face un lac.**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *a Scuipà.*

Acelaș înțeles ca la No. 5904.

14014 **Câţĭ săteni în sat, atâtea şî bordeie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Adică câte obraze, atâtea şî păreri (GOLESCU).

14015 * △ **Câte sate atâtea bordee (bordeie).**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.*, II, p. 144. — HINŢESCU, p. 169. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţi.* — D-na E. B. MAWR, p. 72. — BARONZI, p. 71. — ANDR. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — G. POBORAN, *inst, j. Olt.*

* △

Câte sate şi bordee
Atâtea obicee.

I. BĂNESCU *prof. j. Roman.*

* △

Câte sate, atâtea bordee,
Şi 'n bordee atâtea obicee.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 173. — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.* — A. GOROVEI, *c. Folticeni, j. Suciava.*

*

Cathe hóră ş'zaconlu. [1])

CONST. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Bordeĭu, Cap, Om.*

Când se aude ce-va noŭ, ne-obicĭnuit.

Autant de pays, autant de guises.

Prov. Franc.

Tanti paese, tanti usanze. [2])

Prov. Ital.

---

[1]) Fie-care sat şi obiceĭul (luĭ).
[2]) Câte ţerĭ, atâtea obiceĭurĭ.

En cada tierra, su uso [1].

Prov. Span.

So manches Land, so manche Sitte [2].

Prov. Germ.

So many countries, so many customs [3].

Prov. Engl.

* △

14016 **Maĭ bine cap la sat dĕcât códă la oraş.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 107. — ANDR. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Adică maĭ bine mare între puţinĭ, dĕ cât mic între mulţĭ (GOLESCU).

* △

14017 **Satul arde şi baba se péptĕnă.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Sucĭava.*

* △

Satul arde şi baba se chĭeptenă.

GR. PĂLTINÉNU, *c. Ţinţarĭ, Transilvania, apud* B. P. HĂŞDĔU.

Satu plânge, baba se péptină.

G. I. MUNTEANU, p. 31.

Vedĭ *a sĕ Pĭeptenà, Tătar.*

A se adaogà la No. 7581.

14018 **Satul mic şi rotocol** [4]
Iĭ daŭ şi curînd ocol.

A. PANN, I, p. 112.— HINŢESCU, p. 170.

[1]) In fie-ce ţéra, obiceĭul sĕŭ.
[2]) Cum e fie-care ţéra, aşa fie-care obiceĭu.
[3]) Idem.
[4]) Hinţescu scrie: rotogol.

*△ *Satu find mic, lesne îĭ dă ocol.*

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Pentru beţivi.

14019 **Satul mic îl ajunge podvóda des.** [1]

A. Pann, I, p. 113. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 629.— Hinţescu, p. 169.

Pentru beţiv; îi vine repede rîndul la bĕut.

14020 * **Dĕ sat să vorbescĭ,**
Dĕ nume să te ferescĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 117. — Fr. Damé, IV, p. 20.

Adică să nu pomenim numele celuĭ ce'ĭ dĕfăimăm fapta, ci numaĭ fapta să o grăim dĕ rĕŭ (Golescu).

Nomina odiosa sunt. [2]

Prov. Lat.

14021 *△ **De cât meşniţa din alt sat, maĭ bine serbuşca din satul tĕŭ.**

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

*△ *Iţĭ pare (e) maĭ bună sĕrbuşca din satul altuĭa, de cât meşniţa din satul tĕŭ.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Maĭ bine să ieĭ, în căsatorie, o fată maĭ rea şi din satul tĕŭ, de cât una maĭ lăudată dar din alt sat, căcĭ pe cea d'întâiŭ o cunoscĭ maĭ bine.
Se maĭ ḑice şi fetelor carĭ ţin să ĭea flăcăĭ din alt sat.

---

[1]) Hinţescu scrie: podóba!
[2]) Numele sunt odióse.

Meșnița e maĭ gustósă ca serbușca. Meșnița se face din păsat de meĭu și lapte fert, iar serbușca din huruĭala de popoșoĭu și zer fert. Una e dulce, alta e acră.

14022 **Maĭ bună e hula din satul tĕŭ, de cât lauda din satul străin.**

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 49.

Acelaș înțeles ca la No. 14021.

14023 **Cine plécă în sat rĕmâne ne-mâncat.**

Al. Dumitrescu, p. 121.

Să ne mulțumim cu ce avem și să nu alergăm după lucru străin.

Qui va à la chasse perd sa place.

Prov. Franc.

*

14024 **Până's te 'nvéță hóra, te măncă cânĭi.** [1])

V. Diamandy, c. *Mețova, Macedonia.*

Adică până te cunosc ómeniĭ, multe trebue să rabḑi.

*

14025 **Nu éste hóră fâră mărminte.** [2])

Ilie, Ghicu, *prof.* c. *Abela, Epir.*

Unde sunt maĭ mulțĭ ómenĭ adunațĭ nu pot lipsi bețivĭ, hoțĭ, etc.

14026 **Un sat fără câĭnĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 12.

Sat fără câĭnĭ.

Gr. Jipescu, *Opinc*, p. 85.

---

[1]) Până să te cunóscă satul, te mănâncă câniĭ.
[2]) Nu este sat fără morminte.

Adică un norod fără ocrotitorĭ (GOLESCU).

* △
14027 **Nu e sat fără câine.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

*
Hóră fără cânĭ nu éste.

D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonia.* — META COSTANTIN, *stud. c. Moloviște, Macedonia.*

Acelaș înțeles ca la No. 14026.

14028 **Çé çă 'ĭ hóra fâră câni, çiumaga nu cârtéşcĭ.** [1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Să fim modeștĭ dar prudențĭ.

14029 **Aĭ găsit un sat fără câinĭ şî umbli cu mâinile în şoldurĭ.**

IORD. GOLESCU. *Mss.*, II, p. 1.

A găsit sat fără cânĭ, se plimbă fără bĕț.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 130. — I. CREANGĂ, *Pov.*. p. 23; *Conv.* XI, p. 184.

*
A găsit sat fără câinĭ, și umblă fără bĕț.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △
A găsît sat fără câinĭ (și) se plimbă fără cĭomag.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 228. — BARONZI, p. 55. — *Semin. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

---

[1]) Cu tóte că e satu fără cânĭ, nu strică cĭomagul.

* △
Găsesce sat fără cânĭ, umblă fără cĭomag.

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 19; I, p. 68. — Hințescu, p. 68. — V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

A aflà sat fără cânĭ și a se plimbà fără bĕț.

Laurian & Maxim, II, p. 1063.

*
Află hóră făr di cânĭ s'priimnă fără cĭumag. [1])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeșĭ, Macedonĭa.*

* △
A găsit sat fără cânĭ.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △
A intrat în sat fără cânĭ.

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*

Sĕ dice pentru ceĭ ce, ne-găsind împotrivitorĭ, îșĭ fac mendrele lor (Golescu).
Când unul îșĭ bate joc de maĭ mulțĭ.

* △
14030 **A intrat badea ca într'un sat pustiŭ.**

V. A. Forescu, *c. Stănișóra, j. Sucĭava.*

Fără nicĭ o împotrivire.

*
14031 **Tine ș'mine ș'tótă hóra.** [2])

Xenof. Capsale, *c. Pîrlepe, Macedonia.* — Meta Constantin, *c. Moloviște, Macedonia.*

---

[1]) Găsesce sat fără câĭnĭ, se plimbă fără cĭomag.
[2]) Tu și eŭ și tot satul.

Când scie tótă lumea un lucru care se crede tăinuit.

14032 S'a mâniat rĕŭ pe sat
Şi treĭ ḑile n'a mâncat.

A. PANN, III, p. 17. — HINŢESCU, p. 69.

Vedĭ *Vacar.*

Acelaş înţeles ca la No. 13077 unde se află şi o snóvă privitóre la acéstă ḑicere.

14033 * △ Ce scie un sat, nu scie un om singur.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Nevĕsta e rea şi bărbatul nu scie.

14034 * △ Satul tot vorbesce şi el se nădăjesce.

V. SALA. *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 14033.

14035 * △ A umblà în sat
După căpĕtat.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Când unul cerşesce prin sat ce'ĭ trebue.

14036 Descalecă ĭute,
Încalecă, du-te,
Sat nu face.

A. PANN, II, p. 47. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.,* III, p. 160. — HINŢESCU, p. 45.

Grăbesce când aĭ ce-va de făcut.

14037 * △ A (nu) face sat cu cine-va.

P. ISPIRESCU, *Leg.,* I, 1872, p. 178. — HINŢESCU, p. 45. — FR. DAMÉ, IV, p. 20. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A (nu) stà multă vreme cu cine-va la un loc.

«N'am să fac sat cu dînsul».

14038 * A face sat unde-va.

A sta maĭ mult, a se stabili unde-va.

14039 * Sat.

Adică mult.

Un *sat* de ómenĭ.
Are un *sat* de rufe murdare.

14040 * Lipitórea satuluĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* — V
LA, *dasc. c. Bărescĭ, comit* E
Ungaria.

Cămătar fără suflet.

14041 * △ A fi gura satuluĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p.
— A. CANDREA, *Rev. Nouă,*
p. 406. — S. I. GROSSMANN,
p. 158. — G. POBORAN, *inst.*

Vedĭ *Gură.*

A vorbi mult, a sporoji.

14042 * A intrat în gura satuluĭ.

Toţĭ îl vorbesc de rĕŭ.

14043 * △ Stă satu 'n gura luĭ.

A. GOROVEĬ, *publ. j. Suc*

Vorbesce mult şi rĕŭ de tot.

14044 * △ Poşta satuluĭ.

M. LUPESCU, *înv. c. Bro*
Suceava.

Vedĭ *Stafetă.*

Acelaş înţeles ca la No. 12558.

14045 * △ **A fi din satu cu ómenii.**

T. BĂLĂŞEL, *preot. c Ştefănesci, j. Vâlcea.*

Sĕ dice, în glumă, drept rĕspuns, celuĭ ce te 'ntrébă de unde eştĭ şi nu vreĭ să'ĭ spuĭ.

14046 * △ **A umblà în şépte sate.**

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice celuĭ care, ne-avênd căpĕtâĭu, umblă din loc în loc.

14047 * △ **A umblà din sat în sat.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14046.

SAUL

Vedĭ *Cap. XII, c. Saul!*

SAVA

Vedĭ *Bimbaşa Sava.*

SÊRB

14048 * △ **Cal verde şi Sêrb cu minte nu s'a vĕdut.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

* *Cal verde şi Sêrb cu minte!*

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △
Dracu o maĭ vĕdut cal verde şi Sêrb cu minte.

V. SALA, *dasc. c. B. Lazun, comit. Bihor, Ungaria.* — IUL. GROFŞOREANU, *c. B. Comloş, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Cine a vĕdut cal verde şi Sêrb cu minte?

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Armén, Bulgar, Grec.*

Sĕ dice Sêrbilor, când greşesc câte ce-va. A se vedé o variantă la No. 1387.

*
14049 **Sêrb cu minte, Grec politicos şi Braşovén parolist n'am vĕdut.**

T. CONSTANDINESCU, c. *Runcu & Pétra-Iepeĭ, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14048.

D-l Bănulescu, învĕţător, a cules acéstă dicere din gura réposatuluĭ Tache Constandinescu, vechĭu căpitan de plaĭu, căpitan de vamă, numit şi Tache Căpitanul, mort la adîncĭ bĕtrâneţe.

* △
14050 **Sêrbu bleotu**
Care dă cu cotu.

Lum. p. Toţĭ, I, p. 514.— ST. STOICESCU, *preot, c. Bălăcénca, j. Ilfov.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △
Sêrbu bleotu
Dăĭ cu cotu,
Dăĭ în pat,
Dăĭ sub pat.

ST. TUŢESCU. *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Sêrbul bleot
Dă cu cot.

P. ISPIRESCU, *Basme*, p. 79.

Se dice Sêrbilor, în bătaie de joc.
A se vedé snóva de la No. 8679.

* △
14051 A perdut Sêrba zevelca
Şí-o cată Sêrbu cu leuca.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1º Acelaş înţeles ca la No. 14050.
2º Se dice şi dĕ muĭerile carĭ se îmbată, şi ajung într'aşa stare în cât îşĭ pĭerd podóbele.
Sêrbele pórtă fuste şi zuvelce fórte scurte, de le ajung abĭa până la genunchĭ.

* △
14052 — Cralaviciu Marcu
N'aĭ vĕdut pe dracu?
— Ba l'am vĕdut în tîrg
Călărind pe-un Sêrb.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Sĕ dice Sêrbilor, în bătaĭe de joc.

*
14053 A fi Sêrb.

G. COŞBUC, *Univ.*, Aprilie 1900.

Vedĭ *Sêrbesce.*

Celuĭ ce vorbesce hodoronc-tronc.

SÊRBĂ

Vedĭ *Sêrb.*

SÊRBESC

* △
14054 Mâncare sêrbéscă.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

A se vedé înțelesul la No. 8771.

SÊRBÉSCĂ

14055 * △ Orĭ-cine nu scie a bate cu piciorul la sêrbésca.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Pentru cel care nu scie să facă óre-ce.

SÊRBESCE

14056 * A vorbi sêrbesce.

Acelaș înțeles ca la No. 14053.

SETILĂ

14057 * △ Setilă.

L. Șăineanu, *Dicț.*, p. 739.

Personagĭu din basme.
Pentru un om vecĭnic însetat. Poreclă ce se dă bețivilor.

SEVASTOPOL

14058 * △ I-o tras ca la Sevastopol.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurlui.*

Arată că unul a primit o bătae sdravĕnă de la un altul. Dicere rĕmasă ca amintire a resbelului din Crimeea.

SGABERCEA

14059 * Sgabercea.

D. C. Ollănescu, *Teatr. Rom.*, I, p. 63.

Sĕ ḑice bărbatuluĭ mic la trup, spân şi cu pretenţiĭ de eleganţă.

A purtat acest nume un fel de mascariciu care ţineà de curtea boerilor Dudescĭ pe la începutul véculuĭ trecut, şi de la care a rĕmas acéstă ḑicere.

SGAĬDARAC

14060 *△ Când m'oĭu face popă la Sgaĭdarac.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Adică nici-odată. Sĕ ḑice când cine-va sĕ apucă de o trébă peste putinţă a sĕ face.

Sgaĭdarac e porecla unuĭ cătun pendinte de comuna Tîrnova-de-jos, numit Tunaru-Merenĭ. Acest cătun e sărac în tótă puterea cuvîntuluĭ, şi nu are nicĭ biserică, nicĭ şcólă, nicĭ primărie. De aceea ómenii cred că acest cătun nu va aveà, cât o fi lumea, asemenea lucrurĭ.

SIMION

Veḑĭ *No. 268.*

ŞLEAH

Veḑĭ *Car.*

14061 Pe şleah.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 706.

Veḑĭ *Sleaŭ.*

1⁰ Adică a spune verde, curat.
2⁰ De a dreptul, fără a ocoli.

«Iţĭ spun curat, *pe şleah,* că 'mĭ eştĭ drăguţă şi că mĕ usuc de dorul tĕŭ.» — V. Alexandri.

ŞLEAŬ

Veḑĭ *Car.*

14062 * Pe şleaŭ.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 271. — Fr. Damé, IV, p. 72. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Sleah.*

1⁰ Adică verde, curat.

«Și, ca să nu mai ocolim, ți-oĭu spune romănesce, *pe șleaŭ*...» — P. Ispirescu.

2⁰ De-adreptul, fără a ocoli.

«A merge *pe șleaŭ*.»

SMARANDA

14063 * **A se face de rîsul Smarandeĭ chĭórei.**

C. I. Creangă, *căpitan*.

Vedĭ *Curcă, Rîs*.

A se face de rîsul unuĭ om de nimic.

STAN

Vedĭ *Cap. I. c. Astă-dĭ, Nastase*.

14064 * ∠ **E de ném mare, și are rude, în pĭață, pe Stan lăutaru și Dobre cimpoeru.**

G. Bănulescu, *înv. c. Pucĭósa & Moțăenĭ, j. Dîmbovița*.

Vedĭ *Boer*.

Aceleași înțelesuri ca la No. 10394.

Il est gentilhomme, son père allait à la chasse avec un fouet.

Prov. Franc

14065 **Unde masă și pahare**
Acolo și Stan călare.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 13.

Vedĭ *Masă*.

A se vedé înțelesul la No. 8796.

14066 * △ **Orĭ Stan orĭ căpitan.**

BARONZI, p. 60. — HINȚES 180. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 167. — V. A. FORESCU, c *ticeni, j. Suciava.* — GR. POIE *j. Putna.* — G. P. SALVI *Smulți, j. Covurluiu.* — T. SEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. V* — ST. TUȚESCU, *înv. c. Ca j. Dolj.*

Aceleașĭ ințelesurĭ ca la No. 9838.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος.[1]

Prov. Elin.

Rex aut asinus.[2]

Prov. Latin.

Roi ou rien.

Prov. Franc.

14067 * **Adĭ Stan, mâĭne căpitan.**

Vedĭ *Séră.*

A se vedé ințelesul la No. 36.

Hodie Cæsar, cras nihil.[3]

Prov. Latin.

Hier vachier, hui chevalier.

Prov. Franc.

Oggi mercante, domani viandante.[4]

Prov. Tosc.

Heute Herr, morgen Knecht.[5]

Prov. Germ.

---

[1]) & [2]) Rege saŭ măgar.
[3]) Adĭ Cesar, mâne nimic.
[4]) Adĭ negustor, mâne călĕtor.
[5]) Adĭ stăpân, mâne slugă.

14068 * Caută Stan iépa și Stan călare pe ea.

Vedĭ *Lulea, Măgar, Nan.*

Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 13735.

14069 * △ A nemerit'o ca neĭca Stan cu oiștea în gard.

D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Vedĭ *Gard, Irimie, Izan.*

Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 13578.

14070 Ce mĭ-e popa Stan, ce mĭ-e Stan popa.

BARONZI, p. 59. — HINȚESCU, p. 180.

Vedĭ *Radu.*

Acelaș înțeles ca la No. 13925.

14071 * Stan saŭ Bran.

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, II, p. 44.

Tot una e, și nimica tot.

14072 * Ține-te, Stane, că 'ĭ nóptea mare.

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomița.*

Vedĭ *No. 202.*

Sĕ dice, spre îndemn, ca să luptăm cu putere.

14073 * △ Nu te prinde, Stane, că e nóptea mare.

AL. DUMITRESCU, p. 131. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.* — D. ZANNE, *arch., j. Ilfov.* — AL. MARTINIAN, *j. Ilfov.*

Vedĭ *No. 203.*

1⁰ Când sĕ prinde cine-va la un rĕmașag.
2⁰ Acelaș înțeles ca la No. 14072.

SNÓVĂ

Stan sé pune la pândă, să 'şĭ prindă nevésta cu ibovnicul eĭ, cu care'l înşelă. Temêndu-se că nu póte păzi tótă nóptea, de cu séră ceĭ-l-alţĭ ómenĭ de credinţă îĭ spuseră: «*Nu te prinde, Stane, că e nóptea mare.*»

* △

14074 **Sterge-o, Stane,**
Că mănâncĭ bastóne!

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Sĕ ḑice în glumă celor ce-ĭ chemă Stan.
2⁰ Sĕ ḑice cu deosebire celor ce sûnt dascalĭ de biserică.

SNÓVĂ

În vremea veche era pe aicĭ pe la noĭ, auḑĭ, un popă şi cu un dascăl. Pe dascăl îl chema pe nume Stan. La o sfântă Bobotéză plecară amîndoĭ cu botezul prin sat, după obiceĭul nostru. Pĕ drum, ce sĕ sfătuiră, ce sĕ vorbiră, că: orĭ ce-or vedea pus rĕŭ la vr'un creştin, ei să pue bine. Şi anume dascălu se însărcină să strîngă lucrurile furate în traistă.

Mergênd la un creştin, popa vĕḑu pe o laviţă o bardă scósă din códă gata, dór s'o bage în traistă şi pusă bine grozav, la îndĕmână, ce maĭ e vorba! Popa socotind că dascălu n'o fi vĕḑut'o începu a cânta cu glas sus:

Iordane, Iordane,
Sterge barda, Stane,
Că mănâncĭ bastóne!

Dascălu însă vĕḑuse barda maĭ din nainte, şi vrênd s'o bage în traistă, îl arse rĕŭ la mână şi-ĭ găuri şi traista, aşa fusese de arsă barda. Pasă-mi-te, hoţu de creştin scia maĭ din nainte obiceiul popiĭ şi-al dascăluluĭ şi ca să-ĭ sature de furat, arsese barda în foc şi a pus'o la îndemână într'adins.

Dascălu cu mâĭnile fripte şi cu traista găurită, maĭ auḑind şi pe popa îndemnêndu-l s'o ĭa, îĭ réspunse pe acelaş glas:

O şterseĭ
Şi mĕ fripseĭ,
Şi în disagĭ că n'o prinseĭ.
Sfîr o luaĭ, sfîr se duse,
Lua l'ar dracu p'ăl de-mĭ ḑise!

* △

14075 **Eŭ sûnt Stan al luĭ fecior,**
Care face mămăliga 'n urcior.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑi *Dan.*

Sĕ ḑice celor proștĭ, nevoĭașĭ și săracĭ.
A face mămăligă în urcĭor, însemnéză a o face ast-fel în cât să nu pótă fi luată cu înlesnire, să fie luată cu economie, cu leguméla, de pildă ca din urcĭor, de unde se scóte cu anevoĭe un lucru vîrtos.
Acésta locuțiune se găsesce în urmĕtórele versurĭ, ce se recitéză de copiĭ:

Eŭ sunt Stan al luĭ Fecĭor
Care face mămăliga în urcĭor
Și bagă copiiĭ în fĭarĕ
Să nu se arḑă la ghiarĕ.

14076 * △ **A fi Stan Pățitul.**

HINȚESCU, p. 180. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 139. 179; *Conv.* XI, p. 34. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165; *Rev. Ist.* III, p. 379. — IUL. GROFȘOREANU, c. *Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.* — E. MAWR, p. 27. — BARONZI, p. 95. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice despre un om care a pățit multe în viéța luĭ și prin urmare scie multe, e om cu judecată.
Origina acesteĭ ḑicĕtorĭ trebuĭe căutată în urmĕtórea poveste populară:

POVESTE

A fost odată, ca nicĭ odată, dacă n'ar fi, nu s'ar povesti, pe când se potcovea purecile cu nouĕ-zecĭ și nouĕ de oca de fer la un picior și călcâĭul 'ĭ rĕmânea tot gol și sbura în slava ceruluĭ și i-se părea că e tot ușor. A fost pe vremea aĭa un om sărac-sărac, așa de sărac că n'avea după ce bé apa. El n'avea pe lumea cu lumina de cât doĭ flăcăĭ, o sticlă gólă și o funie de teĭ. Pe flăcăĭ îĭ chema: p'ăl maĭ mare Ion și p'ăl maĭ mic Stan. Trăi, cât trăi bĭetul om, ca vaĭ de el, sărac lipit pămêntuluĭ, de ce cătaĭ, aĭa nu găseaĭ la el, bată-l bruma! Dar tóte aŭ un capĕt în lumea asta, veni vremea să dea și el ortul popeĭ, să lapede potcóvele și să scape d'atâta amar de sărăcie, care îĭ glojdorise ósele cât trăise sub sóre.
Pĕ patul morțiĭ îșĭ blagoslovì copiiĭ și le lăsă cu limbă de mórte, ca să nu se certe pe avere, ca să se maĭ dea în judecățĭ pe la tribunale, să-șĭ cheltuĭéscă baniĭ pe la avocațĭ, ci să-șĭ împarță averea ce le rĕmâne eĭ între eĭ ca frațiĭ. Tu, Ióne, fecĭoru tatiĭ ăl maĭ mare, să te mulțumescĭ cu funia de teĭ și să daĭ frate-tĕŭ celuĭ mic, luĭ Stan, sticla și așa să vĕ împăcațĭ și să trăițĭ ca nisce frațĭ bunĭ ce sunteți. Bĭetul om muri pe brațele copiilor luĭ, care îl și îngropară îndată la umbra unuĭ copac mare, unde-ĭ săpară o grópă adîncă. După ce-l îngropară, Ion dete frate-sĕŭ Stan sticla și opri pentru el funĭa de teĭ, după cum orînduise tatăl lor. Aștĭ doĭ băiețĭ îșĭ luară

partea de avere şi plecară în lume după hrană, să se aranéscă cu averea lor fie-care cum l'o învĕţa Dumnedeŭ.

Aşa făcură.

Stan luă sticla şi plecă cu ea în mână la un oraş. Pe drum îl lovì o fóme grozavă, de-ĭ venea să mănânce şi pămînt sărat, dar n'avea cu ce-l săra. Răbdă cum putu până la oraş. Aci trase la o brutărie undé vĕdu pâîne multă. Jupâne, nu maĭ pocĭu, mor de fóme! Aş vrea să-ţĭ daŭ sticla asta p'o pâîne, că n'am parale să ţi-o plătesc acum. Când oĭ face parale, viŭ şi îţĭ plătesc pâînea şi îmĭ ĭaŭ sticla. Ba aĭa n'o maĭ fac, băete, caută-ţĭ cu Dumnedeŭ, eŭ nu pocĭu da pâîne pe sticle d'alea, rĕspunse brutarul. Bĭetul Stan înghiţi în séc şi plecă de la brutărie lihnit de fóme ca un câĭne al nimĕnuĭ. Maĭ merse ce maĭ merse pe drum şi aprópe de bariera oraşuluĭ, vĕdu un car cu un butoĭ în el. Ce aveţĭ, mĕ nenişorule, în butoiul ăla? Avem vin, flăcăĭaş, réspunseră chirigiiĭ, ce nu cum-va îl cumperĭ tu? Ba nu, dar vream să vĕ rog să-mĭ daţĭ să beaŭ şi eŭ odată, şi pĕ ce oĭ bea v'aş da sticla asta, căcĭ sînt maĭ mort de fóme şi de sete. Ahaaaa! ţi-s'a rîmbotit la vin să beĭ de géba! Las că n'avem ce face cu sticla ta. Du-te la fântână de bé apă să-ţĭ trécă pofta de vin.

Bĭetul Stan înghiţi ĭar în sĕc şi-şĭ vĕdù de drum înainte, cu sticla în mână. Maĭ merse, ce maĭ merse şi sĕ proţăpi în drum cu frate-sĕŭ Ion, venea şi el tot la tîrg cu funĭa de teĭ.

Ce maĭ spuĭ, frate Ióne?

Rĕŭ, frate Stane, colindaĭ şépte sate cu funĭa asta şi nu-mĭ deteră nimenĭ nicĭ o fărămitură de mămăligă pe ea! Numaĭ pocĭu de fóme, am maĭ belit ochiĭ, ca de capră înnecată! Mĕ duc acum prin oraşu ăsta, dór oĭ căpĕta ceva pe ea.

Ba, mulţumesc luĭ D-deŭ, eŭ mâncaĭ de mé săturaĭ şi sticla nĭ-te-o tot sticlă! Tu, cu funĭa aĭa nu facĭ nicĭ pĕ dracu în oraş, ce, o să lege boeriĭ croznia cu lemne, cu funĭa ta? mĭ fac eŭ pomană cu tine, îţĭ daŭ sticla mea şi dă-mĭ tu funĭa. Cu sticla asta, orĭ und' te-ĭ duce în oraş şi ĭ-ĭ cere de mâncare, îţĭ dă cât vreĭ, fără să-ţĭ ceĭe plată.

Bodaproste, frate-meŭ, că murém pĕcatelor de fóme, maĭ mare pomană îţĭ făcuşĭ cu mine!

Stan, rîdênd pe sub mustaţă, luă funĭa de teiŭ şi plecă spre o pădure mare. Cum ajunse în marginea păduriĭ, vĕdu o ĭapă albă, păscea ĭarbă p'acolo. Fie, ce-o fi, dise Stan în gândul luĭ, o să fur şi eŭ ĭapa asta, dór d'oĭ lua pĕ ea cât să mĕ véd şi eŭ sătul odată! Sĕ duse numaĭ de cât la ea, şi trup! trup! trup! trup! prinse ĭapa şi o legă cu funĭa. Se duse cu ea în pădure la un lac mare s'o adape. Trăgênd de ea s'o ducă la baltă, nu-şĭ cum îĭ veni în gură şi dise aşa, fără să scie ce dice:

«Hart alba,
«Să luăm balta!

N'apucă să dică bine vorba şi unde mi-ţi eşi un drac împeliţat din baltă şi-l întrebă: ce dicĭ, mĕ Stane, că ĭeĭ balta? Stan prinse la curaj ce o fi, dise în gându luĭ, şi începu a dice:

«Hart alba
«Să luăm balta!»

Ce tot dicĭ, mĕ Stane, nu spuĭ? întrebă dracu ĭar.

Am să ĭaŭ balta asta, să vé las pĕ uscat, rĕspunse Stan sumeţindu-se.

Dracu sĕ duse în fundu lacului, la Tartacotu cel bĕtrân, și-ĭ spuse tărășenia cu Stan.

Tartacotu îĭ dise: du te la el și luați-vĕ la fuga pĕ întrecere și dacă te-o rĕmânea a luĭ să fie balta, și noĭ ne-om lua tărăbuțele d'aicĭ.

Dracu eși numaĭ de cât la Stan și-ĭ dice: mĕ Stane, dacă eștĭ tu așa voinic, haĭ să ne luăm la fugă pĕ întrecere și dacă m'ăĭ rĕmâne a ta să fie balta.

Vaĭ de capu tĕu de izinit! Cu tine adecă să-mĭ prind eŭ mintea? Eŭ te las cale de treĭ poște departe de mine! Dar, ca să îțĭ fac pe voĭe, haĭ de te ĭea cu un copil al meu la întrecere. El e mic, numaĭ de treĭ dile făcut și mĕ învoĭesc ca dacă l'oĭ întrece pe el, să-țĭ las balta ție.

Și Stan sĕ duse cu dracu la o lésă de mărăcinĭ. De-te cu un cĭomag in lésă și eși un epure. Uĭ-te copilu, ĭa-te cu el la fuga. Dracu fugi, epurile fugĭ! Și epurile de ce vedea pe dracu după el, de ce fugea maĭ ĭute. Dracu rĕmase în urmă cât daĭ cu praștia.

Dracu să întórse la Tartacot înrușinat și-ĭ spune, că s'a luat la întrecere cu un copilaș al luĭ Stan numaĭ de treĭ dile și tot l'a rĕmas, de nu l'ar fi maĭ vĕdut de loc de n'ar fi fost bréz în códă.

Du te de-ĭ spune luĭ Stan să vĕ luațĭ la luptă și dacă te-o trânti el, să fie balta a luĭ.

Dracu veni numaĭ de cât la Stan și-l dise: haĭ să ne luăm la luptă și dacă m'aĭ trânti, a ta să fie balta.

Ptiu! bată-te pârdalnicu să te bată, nevoĭa lumiĭ! Adecă c'o spârcâĭală ca tine, cu un Dómne apără ca tine să mĕ apuc la luptă? Vaĭ de tine și de tine, prăpăditule! Eŭ când oĭ da cu tine de pămînt, aci îțĭ zace mătasea, vin de te ĭa cu pătura d'aci, numaĭ rĕmâĭ zdravăn și-mĭ pare rĕŭ de tine, pipirnicitule, că te vĕd tînĕr! Da ca să-țĭ fac pe voĭe, haĭ de te ĭa la luptă cu un moș al meu, e colea într'o vĭezuină, zace de nouĕ anĭ, e maĭ mort și mĕ mulțumesc, dacă l'aĭ trânti barim p'ala, eŭ vĕ las voă lacul și eŭ mĭ-oĭ căta cu D-deŭ! Și Stan se duse cu dracu la vĭezuina unuĭ urs. Stan începu a striga din gura vĭezuineĭ: maĭ trăescĭ mĕ, moșule? Ursu începu: mor! mor! mor!

Morĭ, nu morĭ, eșĭ afară de te ĭa la luptă cu băĭatu asta.

Ursu eși și puse labele pe dracu, care ședea în gura vĭezuiniĭ. Când îl strânse odată în brațe și-l lăpĕdă de pămînt, sĕ începu a învîrti pămîntu cu dracu, dĕ socotea că a dat alte alea peste el, așa de cu sete îl trântise ursu. Dracu o rase de fuga ĭar la Tartacot și-ĭ spune tótă șiretenia, cum se luase la luptă cu moșu luĭ Stan și cum îl trântise de socotea că nu maĭ scapă cu suflet.

Tartacot îĭ dise: ĭa șina asta de fer de o mie de oca și du te cu ea la Stan și care ățĭ arunca-o maĭ în sus, să rĕmânețĭ stăpânĭ pe baltă.

Dracu eși cu șina de fer la Stan și-ĭ dise: vedĭ tu mĕ Stane șina asta?

O véd, da ce?

Cine o aruncă maĭ sus din noĭ amîndoĭ, ala sĕ rĕmâie stapân pe lac.

Bine, așa să fie, ĭa arunca-o tu întâĭ.

Dracu o aruncă de diminéță și veni șina îndărét jos taman la prânz.

O luă și Stan dar ce o luă, ca n'o luă de loc, că n'ar fi putut nicĭ s'o misce din loc; dar puse mâĭnile în șoldurĭ și începu a se uita în cer și a face cu mâna în spre acolo, ca cum ar fi făcut vr'un semn cui-va.

Da ce te uițĭ în sus și facĭ cu mâna, mé Stane? întrebă dracu.

Eĭ, ce fac! Mé uĭt că am un frate fierar în cer și sciŭ ca-ĭ trebue fier, îĭ fac cu mâna să se dea maĭ la o parte, ca o să-ĭ arunc șina asta.

Ba aïa o fi vorbă! rĕspunse dracu înhăţând şina de fier şi sbughindu-o cu ea în lac!

Tartacot când auḑi ce vrea să facă Stan, sĕ înfricoşă şi ḑise ïar draculuĭ: du-te la Stan şi spuneĭ, că 'ĭ dăm un burduf de galbenĭ, numaĭ să ne lase în pace.

Dracu eşi ïar la Stan şi-ĭ spuse că-ĭ da un burduf de galbenĭ, numaĭ să le lase balta lor.

Bine, o să-o fac şi p'asta, că mĭ'e milă de voĭ, dar sa mi-ĭ ducĭ tot tu acasă.

Ţi-ĭ duc. Şi dracu luă burdufu la spinare ïar Stan încălecă pĕ ïapă. Merseră amîndoĭ până năzăriră dedeparte o casă acoperită cu ţiglă. Dracu întrebă pe Stan: ce sĕ vede colo, mĕ Stane?

E casa mea, mĕ drace, acolo mergĭ cu baniĭ.

Da de ce e roşie pe d'asupra, mĕ Stane?

E roşie, fiind-că e acoperită cu pĭeĭ de drac.

D'apoĭ la colţu ăla de ce n'aĭ pus, că vĕḑ că nu e acoperita acolo?

Apoĭ acolo am de gând să puĭ pĭelea ta, mĕ drace!

Dracu cum auḑi aşa, poc! cu burdufu de pămênt şi p'icĭ ţĭ-e drumu, băete! Şi fugea dracu de-ĭ scăpărau călcâĭele, par'că scăpase din puşcă!

Stan lua gălbioriĭ şi mi-ĭ aşeză frumos cu burdufu pe ïapă, merse şi se cărăbăni într'un sat cu ómenĭ bunĭ, îşĭ cumpără o moşióră, îşĭ făcu căsuţă bună şi găsind o fată frumósă şi cu minte se însură.

La nuntă la eĭ am fost chemat şi eŭ. M'am împodobit cu o rogojină cu mânecĭ, mĭ-am luat picĭórele la spinare şi am pornit'o la nuntă cu călcâĭele înainte, ca să numaĭ fie nicĭ dracu ca mine. La nuntă eŭ m'am pus alergător, le căram apă cu ciuru de la o girlă.

Basmu, Băsmi
Curu îţĭ plesni.
Basmu de ólă nouă
Curu ţi se făcu în două
Basmu de ólă veche
Curu ţi se fac pereche.

Şi încălecaĭ p'un cărbune
Şi vĕ spuseĭ d'ale bune,
Incălicaĭ p'o prăjină
Şi vĕ spuseĭ o minciună.

* △

14077 **La orĭ-ce trébă**
Pe Stan-Păţitul întrébă.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 28; II, p. 4. — *Semin. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — V. Sala. *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — Hinţescu, p. 192.

* △

Când vreĭ să începĭ vre-o trébă
Pe Stan Păţitul 'l întrébă.

G. Bănulescu, *inv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Adică întrébă și pe ceĭ cu experiență, pe ceĭ pricepuțĭ.

14078 **Maĭ multe scie Stan-Pățitul de cât toțĭ cărturariĭ.**

BARONZI, p. 67.—HINȚESCU, p. 180.

Adică experiența întrece adese-orĭ învĕțătura.

* △

14079 **E de pe vremea luĭ Stan-Pățitul.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

Scie multe, e om cu experiență.

* △

14080 **Stan.**

P. DANIILESCU. *c. Sălcuța, j. Dolj.*

1° Om pățit, cu experiență.
2° Om guraliv și mincinos.

Eștĭ din aĭ luĭ Stan = aĭ pățit'o.
Aĭ dat peste a luĭ Stan = aĭ pățit'o.
Nu fi Stan = pățit.
Mĕ, Stane, mĕ! = înțelegêndu-se că vorbesce cu un pățit.

STANA

Vedĭ *a Fugi.*

14081 **Toțĭ banii**
In *punga* Staniĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

* △

Baniĭ
In curu Staniĭ.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

1° Sĕ dice când tótă averea ne-o prăpădim cu muĭerile (GOLESCU).
2° Adică nicăerĭ. Sĕ dice când nu aĭ banĭ. — *J. Vâlcea.*

* △

14082 **Baba Stana**
Sor cu mama.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

* △
Lelea Stana
E sor cu mama.

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

Când cine-va së pretinde rudă cu cine-va de la nouë némurï.

14083 **Am gândit că ĭeaŭ pe Stana**
Ş'am luat pe Satana.

Hinţescu, p. 179.

Am gândit să ĭeaŭ pe Stana
Ş'am fost luat pe Satana.

A. Pann, II, p. 111.

Vedĭ *a Fugi.*

Când unul sé plânge de femeea cu care s'a căsătorit

14084 **Nu cred c'o fi Stana nóstră**
Cum o credeţĭ Domnia-vóstră.

A. Pann, II, p. 142. — Hinţescu, p. 180.

Când vré unul să vorbéscă rëŭ despre o femee.

* △
14085 **Stana**
Coţofana.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Së dice, în glumă, celor ce le chémă Stana.
Acéstă dicere së găsesce în urmëtórele versurĭ, ce se recitéză de copiĭ:

Stana coţofana,
Scóte puiĭ tómna,
Şi'ĭ lovesce bruma,
Şi'ĭ mănânca cíuma.

STANCA

Vedĭ *Vorbă.*

* △
14086 **Altă Stancă, leĭcă vorbă.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 176; *Rev. Ist.*, I, p. 230. — Hințescu, p. 180. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeș.*

Acelaș înțeles ca la No. 6384.

* △
14087 **Lumea móre de Tătarĭ,**
Stanca bé cu lăutarĭ.

P. Gârboviceanu, *prof., Sc. Norm., Inv. Cl. VII.*

A se vedé înțelesul la No. 8110.

* △
14088 **După Stanca și un colac.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Ploștina, j. Mehedinți.* — Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Vedĭ *Colac.*

După ce am pățit un necaz, un rěŭ și maĭ vine îndată altul tot asupra nóstră.
2⁰ Făcênd unuĭ un bine maĭ poftesce și altele.

* △
14089 **Mână, Stanco, mână,**
Că nu eștĭ bětrână.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică ĭubesce, căcĭ eștĭ tînĕră.
Acéstă dicere se întîlnesce în multe cântece poporane:

Mână, Stanco, mână,
Cu bicișorul de lână,
Că nu eștĭ bětrână,
Mână, mână și ĭar mână.

STANCĬU

* △
14090 **A fi vaca Stanciuluĭ.**

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi prost peste fire.

STANCU

14091 * △ Stancu ţiganu,
Bate cu cïocanu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Sĕ ḑice, în glumă, ţiganilor ferari.

14092 * △ A rĕmâne pelea şi osu
Ca pe Stancu bătăïosu.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ fórte slab, care are numaĭ piele şi osul pe el.

STĂNICĂ

14093 * △ Intr'un papuc ş'o opincă,
Lipa, lipa, nea Stănică.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45; I. p. 155. — HINŢESCU, p. 140. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Veḑĭ *Pantof.*

Acelaş înţeles ca la No. 7495.

STĂRMINA

14094 * △ Să trecem Stărmina şi vorbim noĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică să trecem grĕutatea, hopul, primejdïa.

Stărmina, cóstă vecină cu Hunïa (veḑi acest cuvînt), acoperită cu păḑurĭ seculare unde se adăposteaŭ mulţĭ tâlharĭ, în cât călĕtorul nu erà sigur de vïéţa când umblà prin aceste locurĭ.

STEFĂNESCĬ

14095 * — A'ĭ cârpì una pe după Stefănescĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

A'l bate în lege.

STIRBEĬ

14096 * ⊥ Pe vremea luĭ Stirbeĭ
Puneaĭ plugu unde vreĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

* ∠ *Când erà Stirbeĭ*
Araĭ unde vreaĭ.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adica pe vremea Domnuluĭ Stirbeĭ erà pămînt în deajuns, fiind locuitorĭ maĭ puținĭ. Țĕranul, de și da dijma din dece una și făceà óre-care clacă, dar puneà plugul în moșie unde vreà, și aveà pătulul cu porumb tot plin.

14097 * ⊥ A petrece ca pĕ timpul luĭ Stirbeĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Valea Marculuĭ, j. Mehedințĭ.*

Adica bine, în belșug.

14098 * — Legaĭu cincĭ, maĭ am cincĭ, și apoĭ să puĭu pe Stirbeĭ cu ochiĭ la foc.

G. BANULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

SNÓVĂ

Nisce hoțĭ voiaŭ să intre în casa unuĭ óm bĕtrân, de care se bănuĭa că ar fi avênd parale. Pe când eĭ ascultaŭ la ușa aud pe bĕtrân dicênd: *Legaiŭ cincĭ, maĭ am cincĭ și apoĭ să puĭu pe Stirbeĭu cu ochiĭ la foc.* Hoțiĭ audind așa au credut că uncheașul a legat deja cincĭ alțĭ tâlharĭ și că după ce va lega și p'ăĭ cincĭ pe care îĭ maĭ are, va pune pe Stirbeĭu cu ochiĭ la foc. Eĭ tocmaĭ se aflaŭ cincĭ la numĕr

şi căpitanul lor era unul numit Stirbeiu. La auḑul acestora aŭ fugit cu toţĭ, scăpând bietul bĕtrân de mórte prin cuvintele acestea. Dar ce era. Bĕtrânul moşneag se sculase din nópte, îşĭ făcuse focul, care lumina şi se încălţa, vorbind singur: *legaiu cincĭ*, adică s'a încălţat la un picior (cincĭ degete); *maĭ am cincĭ*, adică maĭ avea de încălţat piciorul ăl l'alt (cu cincĭ degete *şi apoĭ să puĭ pe Stirbeiu cu ochiĭ la* foc, adică după ce se va încălţa şi la acel piciór să 'şĭ pue tuciuleţul (căldăruşa) la foc ca să-şi facă mămăligă. Tuciul luĭ era ştirb şi i-a ḑis Stirbeĭu.

STOENESCĬ

✻ △
14099 **Fruntea 'n Bucurescĭ**
Códa 'n Stoenescĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Arată o mulţime ne-numĕrată.

STOĬCA

✻ △
14100 **Popa Stoĭca din Farcaş**
Care sare şépte paşĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv., c. Lungescĭ, j. Vâlcea.*

Pentru preoţĭ, carĭ maĭ bunĭ ar fi de armată de cât de preoţie.

Popa Stoica, a fost de fel din jud. Romanaţĭ şi anume din com. Fărcaş, de unde şi numele de «*Fărcăşanul*». Acest vitéz preot, vĕḑêndu-şĭ ţéra aşa pângărită de către Turcĭ, a creḑut că îşĭ va servi patria şi legea maĭ bine încingênd sabia. El a ajuns unul dintre ceĭ maĭ agerĭ căpitanĭ aĭ luĭ Mihaĭ Viteazul.

Poporul nicĭ până aḑĭ n'a uĭtat numele acestuĭ preot-eroŭ, ci îl pomenesce adese-orĭ în cântecile sale:

Popa Stoica din Fărcaş
Care sare şépte paşĭ;
Hoţu Fărcăşenilor
Şcie sama oştilor
Măre şi-a resbóelor;
Că s'a lăsat de popie
Şi de sfânta leturghie
Şi a intrat în miliţie
Tae Turcĭ câte o mie

Și Tătarĭ nu se maĭ scie.
A lăsat tóca ne-tocată,
Leturghia ne-cântată,
Si-a plecat la rĕsboĭ să-mĭ bată,
A lăsat cĭocanele
Și-a 'ndrăgit pistólele.

14101 Inainte, popă Stoĭco!

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 102.

Sĕ ḑice spre îndemnare la orĭ-ce (GOLESCU). Veḑĭ B. P. HAȘDĔŬ, *Cuvinte din Betrânĭ*, I, p. 83.

STRĂIN

14102 * △ Mila streinuluĭ
Ca umbra spinuluĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Cântec devenit ḑicere, care arată lipsa de ĭubire adevĕrată a străinilor, între care e chemat cine-va să vĭețuéscă.

14103 * △ Străinul tot-dé-una te lovesce și te chinuesce.

I. POPESCU, *inv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 14102.

14104 * △ De cât unélta străinuluĭ maĭ bine robul Turculuĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Casimcea, j. Tulcea.*

Să te ferescĭ de a fi unéltă străină, să nu te facĭ códă de topor.

14105 * △ Urma străinuluĭ s'o arḑĭ cu nouĕ care de lemne.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Arată rĕutăţile de tot felul ce le a suferit Românul dĕ la străinĭ.

14106 **Cine caută spre străin înstreinat va rĕmâné.**

I. G. VALENTINEANU, p. 7.

Să ţiĭ cu aĭ teĭ, şi cu obiceĭurile lor.

14107 * △ **Streinul nu te încăldesce.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Să nu aştepţĭ de la mâna altuĭa; folosul ce 'l poţĭ avé este când muncescĭ singur.

Ildén vefá, zehârdén şifá! [1])

Prov. Turc.

14108 * **Xenlu xen éste** [2]).

I. COVAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 14102.

14109 △ **E streinul**
Ca pelinul,
Nu 'ţĭ scie dorul şi chinul.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 285.

Acelaş înţeles ca la No. 14108.

14110 * **Axenlu ti scarchină ĭu nu ti mâcă** [3]).

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Nu scie ce 'ţĭ trebue şi ce dorescĭ; nu te caută la păsurile tale.

---

[1]) (Nu sperà) nicĭ de la străin credinţă, nicĭ de la venin vindecare.
[2]) Străinul străin este.
[3]) Străinul te scarpină unde nu te mănâncă.

* △
14111 **Lucru(l) străin nu ţine de cald.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 74; III, p. 101. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 235. — I. G. VALENTINEANU, p. 30. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Scol. Norm. Cl. VI & VII.* — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.* — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

* △
Lucru strein nu ţine de cald.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovăţ, j. Vasluĭu.*

Lucru străin nu ţine cald.

HINŢESCU, p. 93.

Vedĭ *Avere, Haĭne.*

1⁰ Lucrul, care nu 'ţĭ aparţine, nu 'ţĭ folosesce.
2⁰ In deosebĭ de lucrul furat nu te poţĭ folosi. — *J. Covurluĭu.*

STROE

Vedĭ *Străin.*

* △
14112 **Bate toba**
La Moldova,
Că 'şĭ mărită Stroe fata.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Doba, Dobre.*

Când se mărită vre-o rĕmăşiţă de fată, care a dat cinstea pe ocară.

Acéstă ḑicere se află şi în urmĕtórele versurĭ ce se recitéză de către copiĭ:

Bate toba
La Moldova,
Că 'şĭ mărită Stroe fata.
I'-a mâncat cotoĭul urda,
N'are cu ce'ĭ face nunta,

SUCĬAVA

14113 *△ **Nimeresc orbiĭ Sucĭava.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 107. — AL. LAMBRIOR, *Conv. Liter.*, *VIII*, p. 69. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Brăila, Orb.*

Aceleaşĭ înţeleşurĭ ca la No. 5639

Sciscitantes Trojam pervenere Græci. [1])

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Dimandando si và a Roma. [2])

Prov. Ital.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. [3])

Prov. Germ.

ŞULEM

Vedĭ *Haim*

SULTA

14114 * **Armase ca Sulta cu ucnălu.** [4])

I. COVAN, *prof. c. Janina., Epir.*

* *Ş'armase ca Sulta cu ocnălu.* [5])

ILIE GHIULU, *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *10709 & 13698.*

---

[1]) Intrebând Greciĭ ajunseră la Troĭa.
[2]) Intrebând ajungĭ la Roma.
[3]) Cu întrebărĭ nimerescĭ prin lume.
[4]) Rĕmase ca Sulta cu sulimanul (roşu).
[5]) Şi rĕmase ca Sulta cu sulimanul.

Pentru cel care rĕmâne păcălit, înşelat în aşteptările sale.

In Epir, dar maĭ ales în Albania, fetele obicĭnuesc, în ḑilele de sĕrbătorĭ să 'şĭ vopséscă pĕrul şi degetele cu un fel de suliman roşu. Işĭ póte uşor închipui cine-va cât de mult trebue să ţie fie-care fată, ca pĕrul eĭ să fie bine vopsit în ajunul nunţeĭ sale.

Sĕ povestece că Sultana, o fată tînĕră şi frumósă, trebuind să se mărite a doua ḑi, ş'a vopsit de minune pĕrul. Sosesce şi ḑiua mult aşteptată, dar de nuntă nicĭ vorba în casa Sulteĭ, căcĭ ginerele sĕ resgândise şi nu maĭ vré să se însóre. Astfel că biata Sulta s'a ales numaĭ cu pĕrul vopsit, rĕmânênd şi de poveste.

TĂCHIA

14115 * △ **Urzesce ca Tăchia.**

G. I. TOMESCU, *înv c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când începĭ rĕŭ un lucru, şi maĭ ales pré în mare. Când sĕ întinde omul maĭ mult de cât îl ĭértă puterile.

A fost în Broscarĭ, şi nu de mult, căcĭ copiĭ de aĭ eĭ maĭ sunt încă în vĭéţă, o femee, numită Tăchia. Sĕ ḑice că odată 'ĭ-a cumpĕrat soţul eĭ bumbac, să facă şi ea pânză. Insă ea s'a pus şi l'a urzit tot pe gard, şi aşa de lungă pânza, în cât nu veneà lăţimea eĭ de cât o palmă, plus că urzise şi pe cel ce trebuĭa să'l bată. Vĕḑênd femeile ca a greşit rĕŭ, aŭ pus'o de a adunat totul şi aŭ învĕţat'o să opréscă bumbacul maĭ mult de jumatate, şi să urzéscă pânza scurtă, potrivit cu bumbacul ce aveà.

TANASE

14116 * △ **A fi Tanasĕ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică prost. Sĕ ḑice unuĭa când nu pricepe ceĭa ce'ĭ spuĭ.

14117 *△ **A se face Tanase.**

EPOCA *(ziar)*, IV, No. 664. — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — M. CANIAN, *j. Iaşi.*

A se face prost; a se preface că nu înţelege ce'ĭ spuĭ.

14118 *△ **Nu fi Tanase.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

* *Nu fi teleleŭ Tănase.*

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.* — ONIŞOR, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.*

*△ *Nu te face Tanasĕ.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14117.

14119 *△ **Tiuliuliuc Tanasĕ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Ca să arĕte nerodia cuĭ-va.

14120 *△ **A umblà teleleŭ Tanasĕ.**

I. CREANGĂ. *Pov.*, p. 320. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — A. GOROVEI, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Adică fără nicĭ o ispravă.

«In óste am fost numaĭ de sbucium: hăis haram, cea haram! De atuncĭ încóce *am umblat*, ĭa aşa, *teleleŭ Tanasĕ*». — I. CREANGĂ, p. 320.

14121 **A murit Tanasĕ bărbierul.**

JUNIMEA *(ziar)*, III, No. 15.

Nu maĭ sunt folósele de odinióră.

* △
14122 **Nicĭ nu'mĭ pasă**
De Tănasĕ;
De Nechita
Nicĭ atâta.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaș înțeles ca la No. 13752.

TANDA

14123 **Rîde Tanda dĕ Manda.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 63.

Adică cel scârbos de cel scârnav, cel mucos dĕ cel urduros, cel trențĕros dĕ cel dĕspuĭat șî c. l. (GOLESCU).
A se vedé maĭ multe varĭante la No. 5775.

* △
14124 **De la Tanda pân la Manda.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Vedĭ *Ana*.

A umblà în zadar, a nu se alege cu nimic.

* △
14125 **S'a 'ntîlnit Tanda cu Manda (Sanda).**

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Când doĭ inșĭ sunt de o potrivă proștĭ.

SNÓVĂ

Tanda, un netot ca toțĭ ne-cĭopliții, plecă odată să se însóre. Dar nimenea nu sĕ uĭtà la el. A umblat el destul, și pe unde 'șĭ-a înțercat dracul copiiĭ, dar de géba. Uniĭ îĭ spuneaŭ că n'are noroc, alțiĭ că 'ĭ-a făcut cineva de urît, alțiĭ c'a mâncat pâine uĭtate, și câte altele.
In sfîrșit dete peste o netăntólă, pe care o chemà Sanda, próstă de dà în gropĭ. De cât n'aĭ ce'ĭ face: cum' e sfântul și tămâĭa. La logodnă părințiĭ eĭ o învĕțară să nu vorbéscă nimic, până s'o isprăvi totul. Dar... de géba, că s'a dat de gol.
Cum veniră pețitoriĭ, ea s'a băgat după horn și a început să mănânce mămăligă cu măcriș.

Ginerile, tam-nesam, credênd că face şi el glumă cu Sanda, îĭ dise:
— Şi de ce te îndopĭ ca gâscele cu ĭérbă, Sănduţo?
— Ce ĭérbă, mĕĭ netotule; tu póte aĭ maĭ mâncat de când eştí legumă ca asta?
— A... să bé, să bé», rĕspunse ginerile.
Adică tot vorba de demult: *s'a întîlnit Tanda cu Manda.*

14126 * △ **Nu'ĭ Tanda ci'ĭ Manda.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 566. — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 108.— E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică nu e ce'ţĭ spun eŭ, ci e ce spuĭ tu. Şi când, la urma urmeĭ, şi una şi alta e acelaş lucru, e tot una.

«— Nu să dice Mecet, ci Catihet, tată, rĕspunse Ion ruşinat.
«— Na, na, na, Măria Ta! par'că astă grijă am eŭ acum? vorba ceïa: *nu'ĭ Tanda ci'ĭ Manda;* nu'ĭ teĭu beleĭu, ci'ĭ beleĭu teĭu... de curmeĭu». — I. CREANGĂ.

C'est bonnet blanc et blanc bonnet.

Prov. Franc.

14127 * △ **Cum Tanda, cum Manda.**

E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Cum e (îĭ) Tanda aşa e ('ĭ) şi Manda.*

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *c. Stiubienĭ, j. Dorohoĭu.*

Când doĭ se potrivesc, sunt de o potrivă proştĭ.

14128 * **Tanda Manda (treĭ leĭ bucata).**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Turc.*

Acelaş înţeles ca la No. 14127.

14129 * △ **Ce mĭ-e Tanda, ce mĭ-e Manda.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14127.

TÂNDALĂ

14130 * △ **Tândală cu Păcală.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13851.

Tândală este un om leneş, murdar, care tândălesce, tîrhănesce, face lucrurile de mare silă, de mare nevoĭe.

TÂNGĂLĂ

14131 * △ **Tângălă**
Cu Mângălă.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Sĕ ḑice când se întîlnesc doĭ nătăfleţĭ.

2⁰ Sĕ ḑice unor ómenĭ câloşĭ peste fire, murdarĭ, leneşĭ, etc.

Tângălă e un fel de Tândală.

Mângălă, om murdar, de la mânzălélă, mânzălos.

ŢANI

14132 **Ţani cu Gani.**

Ión Neniţescu, *Rom. Maced.*, p. 537.

Veḑĭ *Vruşu.*

Sĕ ḑice despre douĕ persóne strîns legate.

ŢAPU

14133 * △ **Nu'ţi maĭ bate capu**
După Nicu Ţapu.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Nu maĭ umblà după un ştrengar care bate şi sare tóte gardurile.

TÂRTĂCUŢĂ

14134 * △ **Târtăcuţă**
Ăl de se face mâţă.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de un om care stă ghemuit, întocmaĭ ca o pisică când stă la pândă, la şórecĭ.

Târtăcuţă se ḑice şi unuĭ dovlecel ca pumnul de mic.

TĂTAR

Veḑĭ *Codrén.*

Poporul crede că Tătariĭ aŭ fost nisce ómenĭ marĭ, voĭnicĭ, şi la chip opăciţĭ ca în chipul draculuĭ, buzaţĭ şi cu pĕrul creţ. Eĭ eraŭ rupţĭ din Jidovĭ. Unul singur luà o vacă în spinare saŭ o aruncà peste gard.

Tătariĭ eraŭ ómenĭ rĕĭ, mult maĭ rĕĭ ca Turciĭ. Eĭ mâncaŭ şi carne de om. Prădaŭ lumea, dar maĭ mult robeaŭ fetele şi nevestele cele frumóse, tătăróĭcele lor fiind grozav de urîte.

A se vedé în Ionescu-Gion, Istoria Bucurescilor, pag. 13 amănunte asupra Tătarilor, luate din Mss. No. 227 al Academieĭ Române.

14135 * **— Tată, am prins un Tătar!**
— Lasă'l şi vino 'ncóce.
— Apoĭ nu mĕ lasă el pe mine.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr j. Putna.*

Veḑĭ *a Lăsà.*

A se vedé înţelesul la No. 5386.

14136 * △ **Ţéra pĭere (pere) de Tătarĭ,**
Şi el bé cu lăutarĭ.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 105; II, p. 118. — HINŢESCU, p. 185. — P. GÂRBOVICERNU, *prof. Scol. Norm. Cl. VII.*

Țéra pĭere dĕ Tătarĭ,
*P*** bé cu lăutarĭ.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Țéra pĭere de Tătarĭ,
Hâncu bé cu lăutarĭ.

PALODA *(ziar)* Dec., 1893.

* △
Lumea móre de Tătarĭ,
Stanca bé cu lăutarĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Scol Norm. Cl. VII.*

* △
Țéra móre de Tătarĭ,
Sdrónța pune lăutarĭ.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Țéra geme de Tătarĭ și baba se pĭéptenă.

A. MARTINIAN, *j, Ilfov.*

Vedĭ *a Bé, a se Găti, Légăn, a se Pĭeptenà, Sat.*

Sĕ ḑice când, în primejdiile cele marĭ aflându-ne, noĭ atuncĭ ne înveselim şî maĭ ales muĭerile (GOLESCU).

*
14137 Doar nu vin Tătarii.

Conv. Liter., *XXI*, p. 521. — LAZĂR ȘĂÏNEANU, *Semas. Rev. Ist.* II, p. 696.

*
Doar nu daŭ Tatariĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 288. 713 & 902. — M. CANIAN, *j. Iașĭ.*

Vedĭ *Turc.*

Când unul sĕ grăbesce, fuge fără nicĭ o pricină maĭ însemnată.

«Eacă venim, venim: maĭ încet vornice, *că nu daŭ Tătariĭ.*» — V. ALEXANDRI, p. 713.

Gróza pe care aŭ inspirat'o Tătariĭ se cunósce şi din următorul obiceĭu rĕmas pe la ţéră.

Sunt nisce gândacĭ negri carĭ se adună pe câmp, la baligă de cal próspĕtă, şi o scormonesc. Dacă le strigĭ atuncĭ: Tătariĭ! Tătariĭ! gândacĭ încep a fugì şi a sburà, care în cotro apucă; pe când dacă nu le strigĭ aşa, staŭ pe loc şi 'şĭ vĕd de lucru.

14138 **Par'că 'l alungă Tătariĭ (din urmă).**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 50. — B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 962.

*

Par'că vin Tătariĭ.

A. DE CIHAC, II, p. 404.

Acelaş înţeles ca la No. 14137.

* △

14139 **Par'că 'ĭ în ţéra luĭ Han Tatar.**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Face ce vré, nu ascultă de nimenĭ.

* △

14140 **E maĭ rĕŭ ca pe vremea luĭ Han Tatar.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Piatra Iepiĭ & Bădenĭ, j. Dîmboviţa.*

E nesiguranţă şi jaf.

*

14141 **De pe vremea luĭ Han Tatar.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Pentru un om amarnic.

* △

14142 **O iĕrnă de a luĭ Han-Tatar.**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

O íérnă cumplit de grea.

«Câte grade de frig va fi fost nu pot sci, fiind-că n'am obiceĭul de a căutà la termometru; dar sciŭ atâta că erà un ger de a luĭ Cĭucĭulea şi *o íérnă de a luĭ Han Tătar.*» — N. A. BOGDAN, *Şi nouĕ şi vechĭ.*

14143 * △ A fi Tătar.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi păgân, om rĕŭ, varvar.

14144 * △ A fi Han Tătar.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om rĕŭ peste fire, păgânu păgânilor.

14145 * △ Du-te în Han Tatar!

D-na CATINCA LAMBRINO, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — D-na ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Adică du-te draculuĭ.

14146 * △ A fi ale Tătarilor.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică ale străinilor.

«De ce 'ţĭ baţĭ joc de lucrurile acestea, *că doară n'ar fi ale Tătarilor.*»

14147 * △ Ce Tătarii!

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când vroesce să arĕte o mirare; că nu scie ce să fie saŭ ce să se fi întîmplat.

14148 * △ **Tătar.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică vîntul de la rĕsărit.

TĂVĂLICĬU

14149 * △ **A dà peste căpitan Tăvălicĭu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică a fi bătut.

TÉCĂ

14150 * △ **Badea Técă**
Gură sécă.

V. SALA, *dasc. c. Sébişu, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Vorbesce vorbe góle.

14151 * △ **Tot de aĭ lu(ĭ) Técă,**
Sépte p'o ĭépă.

I. ANTONESCU, *înv. c. Vâlcele, j. Argeş.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Om slab, sărac, sgârcit.

14152 * △ **Toţĭ de aĭ lu(ĭ) Técă,**
Lovițĭ cu leuca.

MARIN RĂDULESCU, *Scol. Inst. c. Slatina, j. Olt.*

* △ *Tot de aĭ luĭ Técă.*

V. RÎMBU, *c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

Pentru ceĭ proştĭ.

TELELEŬ

14153 * △ A âmblà Teleleŭ și Trifon încolo și încóce.

S. FL. MARIAN, c. Suclata, Bucovina.

Pentru ceĭ ce 'șĭ pierd timpul în zadar.

TELEORMAN

Vedĭ Vlașca.

ȚENCHĬU

14154 * A dà din țenchĭu în țenchĭu.

G. POBORAN, inst. j. Olt.

Vedĭ Țanc.

A dà din colț în colț, a se frămîntà de necaz, a nu scie cum să facă s'o brodéscă, să scape de strîmtóre, din încurcătură.

«Țenchĭul saŭ hotarul turcesc.» — NIC. COSTIN, Letop. I. p. 409.

«Așa aŭ nemerit țenchĭul séŭ Ión Vodă.» — GR. URECHE Letop.

ȚÉRĂ

14155 * △ Cel din țéră străină póte spune câte 'ĭ va plăcé!

C. TEODORESCU, înv. c. Lipova, j. Vaslului.

Când unul ne spune lucrurĭ de necredut.

A beau mentir qui vient de loin.

Prov. Franc.

14156 * △ Țéra 'ĭ plină de nevoĭ
Și vulturiĭ fur la mieĭ.

NEC. D. MATEĬ, c. Dobrenĭ, j. Ilfov.

Când ceĭ micĭ sunt asupriţĭ şi jefuiţĭ de ceĭ marĭ.

* △
14157 **Cum este ţéra aşa şi obiceĭurile.**

Semin. Buc. Cl. VIII prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Obiceĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12378.

* △
14158 **Ţéra taĭe scara.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

Puterile statuluĭ, saŭ celor maĭ puternicĭ, îţĭ taĭe poftele.

* △
14159 **Cine umblă din ţéră în ţéră nu e om.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Casimcea, j. Tulcea.*

Omul are o patrie, un ném, de care e dator să se ţină nedeslipit.

△
14160 **Să fiĭ tot-dé-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră.**

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 199.

E maĭ bine să fie cine-va la colţ de ţéră şi la mijloc de masă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 179. — HINŢESCU, p. 14.

Să te silescĭ să fiĭ tot-dé-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră.

C. NEGRUZZI, I, p. 247.

* △
Staĭ tot-dé-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră de vraĭ să o ducĭ bine.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Stăĭ la mijlocul meseĭ și la capĕtul țĕreĭ.*

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suceava.*

La cap de țéră să 'țĭ facĭ casă, și să 'țĭ alegĭ loc la mijloc de masă.

A. Pann, *Arghir*, p. 11.

Tot-dé-una la colț de țéră să 'țĭ facĭ casă, și să 'țĭ alegĭ loc la mijloc de masă.

A. Pann, II, p. 147.—Hințescu, p. 29.

Vedĭ *Masă*.

A ține la cinste dar a fi gata a da dosul.

La colț de țéră eștĭ ferit de venirea ne-așteptată a dușmanuluĭ, odinióră Turc, Tătar, Rus saŭ Polon, la mijloc de masă eștĭ la locul de cinste și prin urmare bine servit.

Acéstă ḑicere a rĕmas din timpul năvălirilor străine.

14161 * △ **La cap de masă și la colț de țéră.**

A. Gorovei, *c. Folticenĭ, j. Suceava.*

Acéstă varĭantă, care se deosibesce de tóte cele carĭ s'aŭ trecut la No. 14160, are totuș acelaș înțeles.

14162 * △ **Bună țéră, rea tocmélă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 164; *Rev. Ist.*, I, p. 453. — Hințescu, p. 185. — I. G. Valentineanu, p. 7. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș.*, p. 230. — Heliade-Rădulescu, p. *Mouv-t* 48, p. 67. — Al. Popescu, *inv. c. Cernica, j. Ilfov.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — P. Gârboviceanu, *Cl. VI, Scol. Norm. Inv.* — G. Dem. Teodorescu, *Cercet.*, p. 45.

* △
Bună ţéră rea tocmală.

V. A. FOREscu, c. *Stănişóra,j. Sucĭava.*

Sĕ ḑice pentru cea rea ocârmuire la o ţéră bună (GOLESCU).

«Ce *tocmélă* să hie la o óste ce erà ca un roĭu fără matcă.»—MIRON COSTIN, *Letop.*

«Céla ce nu face la boeriea luĭ după *tocmélile* şi naravurile ce-aŭ fost maĭ de demult, aceiĭ boeriĭ, ce face alte obicée după voĭa sa, acele sĕ chĭamă că greşésce cu înşelăcĭune.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 59.

«De vor veni la mănăstire, de vor luà *tocméla* călugărésca, aceĭa să fie slobodḑĭ dentru tóte.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 105.

«Deci pentru ce de 'nceput omul şi muĭerea 'ĭ-aŭ facut Dumneḑeŭ... datu s'aŭ muĭeriĭ o *tocmélă* óre carĭa a se vedé, ca dînsa în tóte lunile vĕḑutele la arĕtarele face încéperĭa ce éste.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 115.

«Muĭarea maĭ nainte până nu se va curăţi, de *tocméla* ce 'ĭ ĭaste, prescurĭ sa nu facă.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 116.

«Preotul de va face orĭ-ce după *tocméla* sfinţilor părinţĭ... uniĭ ca aceĭa să fie lepădaţĭ.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 119.

«Drept aceĭa şi céle *tocmélă* carele cu îndelungat obicéĭu s'aŭ ispitit, şi s'aŭ păzit de multă vréme sûnt de trébă, ĭară nu maĭ puţin ci ca şi învĕţăturile şi légea ce e scrisă.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 143.

«*Tocmélă* saŭ cartea ĭaste drépta sfătuire a omuluĭ care va să facă la mórtea luĭ ispravă întru bucatele luĭ şi le împarte cum va.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 252.

Din ḑicere ca şi din exemplele de maĭ sus reĭese că în vechime cuvîntul *tocmélă* aveà înţelesul de organisare, regulă stabilită, obiceĭu pămîntuluĭ, testament, soróce, etc. Ne maĭ dându-se astă-ḑĭ cuvîntuluĭ tocmélă nicĭ unul din aceste înţelesurĭ, se adeveresce ast-fel vechimea ḑiceriĭ de faţă.

* △
14163 Ţéra 'ĭ mică, ţéra 'ĭ tare,
Şi duşmanul spor nu are.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 173.

Unirea şi dragostea tutulor pentru o patrie, chĭar dacă acéstă e mică, o apĕră de orĭ-ce lovitură a duşmanilor.

14164 * △ Fie pâĭnea (pânea) cât de rea,
Tot maĭ bună în țéra mea.

I. G. Valentineanu, p. 48. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — C. Teodorescu, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.* — T. Bălășel, *c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Fie pâĭnea cât de rea,
Tot maĭ bine în țéra mea.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p 382; *Conv. Liter.*, XXI, p. 567. — G. Crețeanu, *Cântec-Străin.*

Fie pânea cât de rea,
Numaĭ fie în țéra mea.

Laurian & Maxim, I, p. 546.

Omul, cât de sărac ar fi, tot e maĭ fericit în pămîntul sĕŭ, de cât bogat fiind și între străinĭ.

Ὁ πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός.[1]

Lucian.

Patriæ fumus igni alieno luculentior.[2]

Prov. Lat.

Meglio pane e aglio in casa mia, che lesso e rosto in casa d'altri.[3]

Prov. Tosc.

Unser Rauch ist besser, als des Nachbarn Feuer.[4]

Prov. Germ.

[1]) Fumul din patrie se pare omuluĭ maĭ plăcut de cât focul de aĭurea.
[2]) Fumul din patrie e maĭ plăcut de cât focul străin.
[3]) Maĭ bine pâne și usturoĭu în casa mea, de cât prăjitura și friptură în casa altuĭa.
[4]) Fumul nostru e maĭ bun, de cât focul străin.

Dry bread at home is better, than roast-meat abroad.[1])

Prov.. Engl.

14165 Fie pâînea cât dĕ próstă
Tot sĕ chĭémă ţéra nóstră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71.

△
Maĭ bine pâne maĭ próstă
Să se dică 'n ţéra nóstră.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 285.

Arată dragostea cea mare ce trebuĭe să avem către ţéra nóstră (GOLESCU).

△
14166 De cât în ţéră streină
Cu pită şi cu slănină,
Maĭ bine în satul tĕŭ,
Cu malaĭul cât de rĕŭ.

S. FL. MARIAN, *Nunta, Trans.*, p. 48.

△
De cât în ţéră străină,
Cu colac de grâŭ amână,
Maĭ bine în satul tĕŭ,
Cu pâne de mălaĭu rĕŭ.

Poes. Pop. Bucovina, apud B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p.1015.

Acelaş înţeles ca la No. 4165.

△
14167 D'ar fi pânea cât de bună
Tot se face cleĭu în gură
Dacă e 'n ţéră străină.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 285.

---

[1]) Pânea gólă în casa ta e maĭ bună, de cât friptura străină.

* △ *Fie pâĭnea cât de bună, nu e bună 'n țéră striină.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică prin străiniĭ nu poțĭ fi tihnit, chĭar dacă aĭ avé tóte bunătățile din lume.

* △
14168 Singur în țéră striină
Unde nu e dor și milă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 14167.

14169 Vaĭ săracă țéră,
Cum aĭ ajuns de ocară!

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.*

Adică când unul a ajuns de ocară.

* △
14170 Țéra e largă!

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice arĕtând că eștĭ liber să facĭ ce vreĭ, să te așeḑĭ unde vreĭ, să 'țĭ alegĭ pe cine vreĭ, căcĭ: *țéra e largă,* aĭ unde și de unde.

*
14171 Stăm prost cu țéra.

DIM. ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

* △ *Staŭ rĕŭ cu țéra.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Când unul nu 'șĭ face datoria. Se ḑice maĭ ales de unul maĭ mare către inferiorĭ.
2⁰ Arată lipsa de banĭ.

* △
14172 Din ţéra luĭ Vodă.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Rĕspuns glumeţ ce se dă celuĭ ce te întrébă de unde eştĭ.

* △
14173 A plăti un colţ de ţéră.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice despre un lucru scump, bun, rar în felu luĭ. De pildă o fată frumósă.

* △
14174 A plecà în ţéră.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

A plecà din loc în loc, fără să sciĭ anume unde mergĭ.
«*Mĕ duc în ţéră,*» se ḑice de Româniĭ transilvănenĭ, cu înţelesul că se duc în România.

*
14175 In şépte ţĕrĭ.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 63.

Adică în multe locurĭ, departe.
«Se cununară făcênd o nuntă de se duse vestea *în şépte ţĕrĭ.*» — P. Ispirescu.

* △
14176 A umblà din ţéră în ţéră.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A nu 'şĭ găsi locul de adăpost şi de odihnă.

* △
14177 A sĕ pune cu ţéra.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Europa.*

A se apucà de o luptă nepotrivită din care trebue neapĕrat să ĭésă învins.

* △
14178 **Vîntură ţéră.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1536.

Vedĭ *Lume.*

Om ne-statornic, svînturatic.

14179 **Cap de ţéră.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 152.

Lucru însemnat, greŭ de făcut, etc.

«Ia lasă, bade Ipate, lasă; nu te maĭ punea şi D-ta atâta pentru te mîerĭ ce şi maĭ nemica, *că doar n'are să fie un cap de ţéră.*» — I. CREANGĂ, p. 152.

* △
14180 **Doar nu 'ĭ ţéra de jaf.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Doar nu 'ĭ ţéra 'n jac.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 719.

Când cerĭ saŭ vreĭ să ieĭ un lucru care ţi se refusă.

RĔSVRĂTESCU. — Pâcălire de leliţă, cere plată o guriţă.
SUSANA. — (respingêndu'l). Da cată'ţi de drum, omule. *Doar nu'ĭ ţéra 'n jac.*
RĔSVRĂTESCU. — Ţéra nu'ĭ de jac, dar, tu 'mĭ eştĭ pe plac, pre legea me!» — RUSALIILE, p. 719.

* △
14181 **A pune ţéra la cale.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 154. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 284. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 13211.

«Vaĭ de ţéra când ajunge s'o pue copiiĭ la cale.» — I. CREANGĂ.

2⁰ In derîderea unuĭa care crede că a făcut o mare ispravă.

* △
14182 **Cu una cu douĕ nu puĭ ţéra la cale.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când un lucru nu se face tocmaĭ uşor, cum sĕ crede.

* △
14183 **A dà ţĕrilor ocol.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice de omul care umblă mult.

Fireĭ maĭcă blestemată
Că nu m'aĭ făcut d'o fată,
Să şed cu tine pe vatră.
Ţi-ar fi casa măturată
Şi vatra plină de apă;
Şi m'aĭ făcut d'un fecĭor
Să daŭ ţĕrilor ocol.

Poes. Pop.

*
14184 **A fi de la ţĕră.**

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

Adică prost, bădăran, mojic.

14185 **Ho, ţĕră!**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 393.

Adică staĭ, tacĭ mojice, bădăranule.

ŢÉRA ROMÂNÉSCĂ

* △
14186 **Hatîrul şi păduchiĭ nu ĭes nicĭ odată din Ţéra Românéscă.**

P. GÂRBOVICECEANU, *prof. c. Domnescĭ & Costescĭ, j. Vâlcea.*

Adică totul se face în ţéră prin hatîr, ĭar nu după buna dreptate.

14187 *△ **La Dumneḑeŭ şi la Ţéra Românéscă totul este cu putinţă.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

La Dumneḑeŭ şi în Ţéra Românéscă tóte sunt cu putinţă.

Voinţa (ziar) XII, No. 3199 & 3418.

Când se întîmplă ce-va de mirare, de ne-creḑut.

Tout arrive en France. [1]

Prov. Franc.

14188 **Ţéra Rumânéscă, curvă bĕtrână.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Adică dĕ multe ce a păţit, ca o curvă, nu sĕ maĭ sperie dĕ nimic (GOLESCU).

ŢĔRIPAĬA

Veḑĭ *Mesdraĭa.*

TERPENTIN

14189 **Terpentin, Terpenteac
Tot un fleac.**

Sentinela (ziar) Bucovina, No. 2999.

Sé ḑice pentru Ruteni, în bătae de joc.

ŢIGAN

Vezĭ *Balamiş-Balamuş, Biserică, Cort, Credinţă, Cumpĕt, Cur, Dumneḑeŭ, Grec, Jidan, Masă, Turc.*

[1] Veḑĭ: Mémoires de Lenet, édit. Michaud et Poujoulat, p. 413.

CREDINȚE

Țiganu e rudenie cu dracu, d'aĭa e așa tare de rabdă la ger și focu nu-l pîrlesce, n'are urît și frică mez de mez de nópte dormind pe sub corturĭ.

Pe ce pune mâna Țiganu, se spurcă. Așa că dacă e lucru de mâncare să-l lepeḑĭ, dacă e vr'un vas saŭ alt ceva, orĭ să-l arḑĭ în foc, orĭ să-l spelĭ în patru-ḑecĭ de ape și să-l aĭezmuĭescĭ cu aĭazmă de la Bobotéză.

Cu Țiganu nu e bine să mănâncĭ dintr'o strachină, orĭ să beĭ dintr'un pahar, căcĭ te spurcĭ.

Dacă s'ar fi întîmplat să ți-se culce un Țigan în pat, orĭ barim să-țĭ șaḑă pe un scaun, ĭeĭ blănile patuluĭ orĭ scaunul și le pîrlescĭ pe foc, și numaĭ dup'aĭa să te maĭ culcĭ în patul acela, orĭ să maĭ șeḑĭ pe scaunul acela, căcĭ alt-fel te pângărescĭ.

Dacă va intrà vr'un Țigan în vre-o biserică, trebuĭe tîrnosită d'al doilea.

Dacă ar cĭupi vr'un Țigan vre-o femee Româncă, să tae și să lepede carnea cĭupită de Țigan, căcĭ carnea aĭa e spurcată.

Dacă ar fi apucat vr'un Țigan vr'o femee Românca numaĭ de cămașă, să tae și să lepede petecul acela, căcĭ e spurcat.

Cu Țiganu nu e pomană, orĭ ceĭ-aĭ da, cea ce-ĭ daĭ, îĭ daĭ că n'aĭ ce dracu te face, că te scóte din minte afară cu cerutu.

La țiganĭ nu e bine să daĭ ceva de pomană, că 'țĭ fură cĭóra puiiĭ de la cloșcă.

Ingeru, p'ăl d'a căḑut beleaua să fie tovaroș Țiganuluĭ de la botez până la mórte, șade departe de Țigan patru-ḑecĭ de pașĭ, că Țiganu pute al draculuĭ a câĭne plouat și plânge mereŭ bĭetul înger.

Când móre Țiganul, Dumneḑeŭ îĭ ĭea miru ăl mare și botezul, și-l bagă d'a dreptul în ĭad.

Din Țigan nu se póte face popă, căcĭ și-a mâncat biserica, mâncar'ar crapăt, doar numaĭ dacă i-o lua nouă pĭeĭ după trupu luĭ și o maĭ trăi se face popă la creștinĭ. Biserica Țiganilor a fost de zid și a Românuluĭ de caș, ușile de slăninĭ de porc, lacătul un purcel fript. Țiganiĭ a rîmnit la biserica Românilor și aŭ cerut să schimbe. Românu a vrut să schimbe cu condiție ca să le fie Țiganiĭ lor robĭ cât o fi lumea. Țiganiĭ aŭ vrut și așa și d'aĭa eĭ aŭ fost robĭ la Românĭ. Țiganiĭ lacomĭ aĭ draculuĭ, s'aŭ năpustit pe biserică și în treĭ ḑile a și mâncat'o, mânca-ĭ-ar pămîntu.

Țiganu are pĭezĭ bune: dacă îțĭ ĭasă înainte îțĭ va merge bine, veĭ câștigà în drumul care îl facĭ.

Nu e bine să fiĭ naș Țiganuluĭ, căcĭ pe lumea aĭ-l'altă s'agață de tine de te trage la ĭad, să te cinstéscă. El te-ar rĕsbi, și te-ar băgà în ĭad de bună samă, dacă ar fi maĭ slab îngeru tĕŭ.

Ca să nu se maĭ deóche și să nu-l maĭ ĭea frigurile, copilul mic îl daĭ să sugă la o Țigancă.

Cu Țiganu nu e păcat; poțĭ să-ĭ facĭ orĭ ce-ĭ vrea; căcĭ toțĭ Țiganiĭ din lume nu fac cât un creștin al luĭ Dumneḑeŭ.

Când merg Țiganiĭ la biserică, eĭ trebue să stea în urma Românilor și să ĭea anaforă în urma lor.

La cimitir, Țiganiĭ trebue îngropațĭ de bașca, ca să nu se amestece ósele lor cu ale Românilor.

La mesele publice, cum la nunțĭ, la cumetriĭ, la pomenĭ, etc. eĭ trebue să stea în códa mesiĭ, orĭ la altă masă de bașca; nu amestecațĭ cu Româniĭ.

Turcul, Ovreiul și tóte națiile din lume sînt maĭ curate de cât Ți-

ganiĭ, căcĭ dacă se botéză din eĭ se póte face popă, dar din Țiganĭ te-o feri sfântu!

A se vedé tot la T. BĂLĂȘEL, *în Șezătórea, I,* p. 213, *Credințe privitóre la țiganĭ și Șezătórea, III,* p. 34—39.

LEGENDĂ

I

Moș Adam a avut fete maĭ multe cu una de cât băețĭ. Băețiĭ s'aŭ însurat și aŭ luat fie care câte o fată și a maĭ rĕmas una stingheră. Ea a mers la tată-sĕŭ și l'a întrebat: dar eŭ ce să fac, tată? Moș Adam ĭ-a rĕspuns: «de, fată taĭcăĭ, eŭ n'am nicĭ o putere, dacă a vrut D-ḑeŭ așa cu tine, umblă și tu de-colo până colo printre cele'l-alte.»

Ea așa a făcut, a început a umblà din bărbat în bărbat ca fleórțele din ḑiua de aḑĭ. Și din ea se trag tóte curvele din ḑiua de aḑĭ.

După câtă-va vreme, surorile eĭ n'aŭ maĭ suferit'o, și aŭ lua-t'o la gónă dintre ele Ea atuncĭ s'a dus la marginea mărilor, și-a făcut un bordeĭ acolo și se ținea cu un Faraon, care ĭeșea din apă în tóte nopțile la ea Ea a făcut cu Faraonul maĭ mulțĭ copiĭ, toțĭ negri și urîțĭ în chipul draculuĭ. Din ăștĭ copiĭ se trag Țiganiĭ din ḑiua de aḑĭ. D'aia le și ḑice Țiganilor lumea «*Faraonĭ.*»

II

Un Român, dĕmult-dĕmult, se îmbĕtase rĕŭ, căḑuse și adormise buștén lângă un drum, așa că nu scia de capu luĭ, era maĭ mult despoĭat, ca vaĭ de el. Nu sciŭ cum sĕ brodì, că trecu pe acolo un fecĭor de aĭ luĭ care erà cel maĭ mare. Ăst fecĭor, cum îl vĕḑu așa de dichisit, începu să se rîḑă de el: luà o balegă de vacă și mi-ți-l mânji bine frumos cu ea peste tot trupu, de-l făcu să rîḑă și draciĭ de el. Apoĭ el se pitulă în nisce tufe p'aci p'aprópe, ca să vaḑă cum aŭ să rîḑă ómeniĭ care or trece pe drum, când l'or vedeà așa blescăit cu balegă. Nu trecu mult și trecu pe drum fecĭoru cel maĭ mic al omuluĭ acela, care, cum îl vĕḑu, îĭ scăpă să plângă de cĭudă că ajunsese tată-sĕŭ așa. Îl coperi frumos cu șuba de pe el, îl deșteptă și îl dusĕ la o gîrlă unde îl spălă de balegă, îl premeni și îl luà acasă. Nu sciŭ cum face, nu sciŭ cum drege, că vede și pe frate-sĕŭ pitulat în tufe. Atuncĭ îĭ dete în gând că el, nu altu, s'a rîs de tata al lor, și-ĭ spuse luĭ tată-sĕŭ

Acesta, cum auḑì de una ca asta, îl blestemă a lemne sĕcĭ: «să se alégă prafu și pulberea dĕ el, să fie dĕ rîs la lumea întrégă și cum l'a batjocorit pĕ el, de l'a făcut negru de balegă de sus până jos, tot așa să fie el ném de ném luĭ negru ca balega și slugă să fie la frațiĭ luĭ ăĭ maĭ micĭ, el să pórte numaĭ sdrențele fraților luĭ, haĭne noĭ să n'aĭbă în vecĭ!»

Și așa a rĕmas în vecĭ, că Țiganu e negru ca o balegă de par'că e curat dracu. Rîsu și batjocura lumiĭ este el, că tótă lumea rîde și îșì bate joc de Țigan. Prafu s'a ales de el, că n'are cer, n'are pămînt și până nu s'or milogi pe la alțiĭ n'aŭ ce mâncà Sdrențe póртă pĕ eĭ, căcĭ petec de petec nu se ține pĕ eĭ.

Uniĭ ḑic că tatăl erà Noe ĭar fecĭoru cel blestemat s'a numit *Ham* și din el se trag Țiganiĭ din ḑiua de aḑĭ.

III

Sûnt treĭ felurĭ de blestemurĭ asupra Ţiganilor. Ţiganiĭ urîţĭ, buzaţĭ şi întăcĭunaţĭ, ca curat dracu, sûnt blestemaţĭ de călugărĭ, după vremea de când eraŭ robĭ pe la mŏnăstirĭ. Ţiganiĭ ceĭ negri, cărora le maĭ ḑice şi *Ţiganĭ de vatră*, care sciŭ să lucreze fĭeru, sûnt blestemaţĭ de la Ham. Iar *Ţiganiĭ dĕ lac*: ursariĭ, lăeţiĭ zavragiĭ, nĕtoţiĭ, etc. şi tóte némurile de Ţiganĭ, care umblă din loc în loc călărĭ pe caĭ şi pe măgarĭ, care şed pe sub corturĭ şi sûnt urîţĭ ca face-ţĭ-aĭ cruce, sûnt blestemaţĭ d'un sfânt. Şi uĭte cum e povestea.

Ţiganiĭ ăştĭa aveaŭ şi eĭ maĭ de mult o cetate unde şedeaŭ şi eraŭ bogaţĭ. Odată, ce-ĭ vine luĭ D-ḑeŭ trimete la eĭ un sfânt, să vaḑă eĭ cum o maĭ duc, cum maĭ trăĭesc. Ţiganiĭ auḑind că vine la eĭ un sfânt şi socotind în mintea lor că sfântu, dacă ĭ-o vedea pîrliţĭ, caliciţĭ şi săracĭ, o să le dea avere, eĭ ĭ-aŭ eşit înainte schimonosiţĭ ca toţĭ dracir: mânjiţĭ cu cărbunĭ pe ochĭ, sdrenţuroşĭ, călărĭ pe măgarĭ care pe deşălate, care cu şeile fără oblâncĭ şi fără scărĭ, care încălecaţĭ pe măgarĭ d'anderetelea cu faţa în spre códa măgarilor, cu copiiĭ băgaţĭ prin desagĭ şi în felurĭ de felurĭ de chipuri, cum nicĭ draculuĭ nu ĭ-ar fi dat în gând.

Bĭetu sfânt când a vĕḑut aşa ném de ómenĭ opăciţĭ şi sluţiţĭ în chipu draculuĭ, şi înţelegênd şiretenia Ţiganilor, ca un sfânt ce erà, ĭi blestemă: «Fiilor, să fiţĭ blestemaţĭ şi de mine şi de D-ḑeŭ sfântu din cer, să rĕmâneţĭ ném de ném vostru cum sûnteţĭ acum, nicĭ maĭ bine nicĭ maĭ rĕŭ, cum adică aţĭ tras singurĭ, nesiliţĭ de cineva!»

Şi aşa aŭ rĕmas şi rĕmaşĭ or fi, până în pânzele albe, batu-ĭ-ar D-ḑeŭ de sĕcĭ!

IV

Când aŭ rĕstignit pe Domnul Hristos, Jidoviĭ aŭ trimes la un Ţigan ferar să facă patru cue de fer, pe care să le bată în palmele şi picĭórele Domnuluĭ Hristos. Ţiganu, da-l'aş draculuĭ de pomană, în loc de patru a făcut cincĭ piróne de fer şi Jidoviĭ p'ăl d'al cincilea l'aŭ bătut în inima Domnuluĭ Hristos. Atuncĭ Domnul Hristos ĭ-a blestemat: «Să-ĭ arḑă para foculuĭ şi pĕ lumea asta şi pe cea-laltă şi eĭ ĭertare să nu aĭbă, ci cu Tartoru dracilor în ĭad să lăcuĭéscă.»

A se vedé legende saŭ snóve despre ţiganĭ: în S. Fl. Marian, Ornitologia, I, p. 330 & II, p. 33; în C. Negruzzi, I, p. 233 şi în cele treĭ volume de anecdote ale D-luĭ T. Speranţia.

Poreclele ce se daŭ ţiganilor sunt fără sfîrşit. Eată câte-va dintre acestea: *Cĭóră, Cioroiu, Bataur, Baragladină, Coţofană, Harap, Grangur, Dancĭu, Graur, Grăurică, Faraon, Gaşper, Ciaurel, Ciorominĕ, Tare'ĭ ócheş, Impeliţat, Incroznĭat, Intăcĭunat, Român vechĭu, etc.*

* △

14190 Ţiganul nu'ĭ om.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice când vreĭ să ĭeĭ un ţigan în batjocură, arĕtând că nu are nicĭ una din însuşirile maĭ de sémă ale omuluĭ, şi că e de rîsul şi de batjocura lumeĭ.

SNÓVĂ

La început, când D-ḑeŭ făcu lumea, s'aŭ dus tóte némurile de ómenĭ să céră câte ceva de la D-ḑeŭ, saŭ bine cuvîntarea părintéscă.

Maĭ întâĭ sĕ duse Turcul, şi întrebându-l D-ḑeŭ că ce voesce, el rĕspunse: bine Dómne! «De bine să aĭ parte», rĕspunse D-ḑeŭ. Venind şi Românul şi întrebîndu-l D-ḑeŭ ce voesce, rĕspunse ca şi Turcul: bine Dómne. — «Apoĭ binele la luat Turcul.» — Dar eŭ? — «De dar sa aĭ parte, darnic să fiĭ», rĕspunse D-ḑeŭ. Venind şi Ţiganul. D-ḑeŭ 'l întrebă ce vroesce? el rĕspunse: bine D-ne! — «binele l'a luat Turcul.» — Dar eŭ? — «Darul l'a luat Românul.» — Ce rîs şi batjocură e asta? — «De rîs şi batjocură să fiĭ», rĕspunse D-ḑeŭ. Şi de atuncĭ Ţiganul e luat în rîs şi batjocorit de toţĭ şi Românul ḑice: *Ţiganul nu'ĭ om.*

A se vedé N. Bogdan, *Poveştĭ*, p. 160.

✻ △

14191 **Ţiganul nu e ca omul.**

V. A. Forescu, c. *Stănişóra*, j. *Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14190.

✻ △

14192 **Ţiganul numaĭ din depărtare e om.**

Nicol. Rusu, c. *Ighisdorf*, *comit. Tîrnava-Mare*, *Transilvanĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14191.

✻ △

14193 **Doĭ ómenĭ şi un ţigan.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluĭu.*

Vrênd să înjosécă pe un ţigan ce caută a sĕ pune în rînd cu ceĭ-l-alţĭ ómenĭ.

«Am vĕḑut trecênd *doĭ ómenĭ şi un ţigan.*»

✻ △

14194 **Toţĭ ţiganiĭ nu plătesc cât un creştin.**

G. P. Salvĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Ca să arĕţĭ ne-însemnătatea ţiganuluĭ.

* △

14195 **S'a bĕşit Românu şi a dat suflet ţiganuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în derîdere ţiganilor, arĕtându-se prin acésta că sunt fiinţele cele maĭ blestemate şi ticălóse, carĭ nu pot fi puse în rîndul celor-l-alţĭ ómenĭ

14196 **Ţiganul, când a ajuns Domn, întâĭu pĕ tată-sĕŭ a spînzurat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

* △

Ţiganul, când a ajuns împĕrat,
Intâĭu pe tatăl sĕŭ (l')a spînzurat.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 79; III, p. 28. — I. G. VALENTINEANU, p. 39. — P. SALA, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Buc. Cl. VII.* — HINŢESCU, p. 186.

* △

Ţiganul, când s'a vĕḑut împĕrat,
Intâĭu pe tată-sĕŭ a spînzurat.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 166. — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △

Ţiganul când sĕ vede împĕrat întâĭu pe tată-sĕŭ spînzură.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

*

Când ţiganul s'a făcut împĕrat
Intâĭu pe tată(l) sĕŭ (l')a spînzurat.

BARONZI, p. 63 & 64. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 78. — Dr. IOSEPH HALLER, I, p. 157. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △

Țiganul, când a ajuns mare, întâiu pe tată-sĕŭ l'a omorît.

I. Dumitrescu. *înv. j. Dolj.*

* △

Țiganul, când a ajuns împĕrat.
Intâiu pe tată-sĕŭ l'a tăĭat.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Țiganul, când aŭ împĕrățit, atuncea 's'aŭ spînzurat pre tatăl sĕŭ, și aŭ tăĭat pre mumă-sa, ca să sparĭe țéra cu eĭ.

Dim. Țichindeal, *Fab.*, p. 111.

Ghiftul răsilĭe, tată-su ninte 'șĭ tălĭe.[1])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Sé ḑice pentru ceĭ cumpliți, către însușĭ aĭ lor, când ajung ómenĭ marĭ (Golescu).
Adică bogatul ridicat dintre nevoĭașĭ, și tot-dé-una fudul, maĭ ales cu prieteniĭ și rudele de altă dată.

SNÓVĂ

Fost-a fost un strĕnepot de a luĭ Faraon, în ce țéră nu sĕ scie, și ajunse să fie iarășĭ înălțat la împĕrăție.
Când sĕ suì el pe tron, înconjurat de toțĭ logofețiĭ, ceĭ marĭ și puterniciĭ țĕreĭ, sĕ apropie și tată-sĕŭ de dînsul și îĭ ḑice încetinel :
«— Dragu tatiĭ! dragu tatiĭ! ĭea sama să nu daĭ pe tépa ta țigănéscă, că ne festelescĭ némul și nu ne-am maĭ puteà câștigà pânea cu cĭocanul! maĭ cere și tu minte de la alțiĭ cu împrumut, că doar îĭ scĭ cum să te porțĭ împĕrătesce!
Cĭaurică împĕrat îĭ rĕspunse :
«— Să n'aĭ grijă tată! și ca să'țĭ arĕt că sciŭ să atăpânesc pré bine pe supușiĭ meĭ, ĭaca poruncesc să te pună pe tine în juvĕț!
Cum a ḑis s'a și făcut, — și de atuncĭ némul țigănesc nu'șĭ maĭ găsesce pereche de istețime pe lume » — N. Bogdan.

---

[1]) Când țiganul devine rege, întâĭu taĭe pe tată sĕŭ.

Pentru treĭ lucrurĭ se clătesce pămîntul şi al patrulea nu'l póte suferi: de va împĕrăţi sluga şi nebunul de se va sătură de bucate....

Prov. Solom. Biblia 1688, XXX, 20.

Vilain enrichy ne cognoist parent ne amy.

GABR. MEURIER, *XVI-e Siecle.*

Il villan nobilitato
Non conosce il parentàdo. [1]

Prov. Ital.

Quando el villano está rica, ni tiene pariente ni amigo. [2]

Prov. Span.

Ein reicher Bauer kennt seine Verwandten nicht. [3]

Prov. Germ.

14197 Pe ţiganul, de'l veĭ spĕlà,
Tot negru va rĕmâneà.

BARONZI, p. 63 & 64. — HINŢESCU, p. 186. — Dr. GASTER, *Liter. Pop.*, p. 214. — D-na E. B. MAWR, p. 105.

Vedĭ *Arap.*

Acelaş înţeles ca la No. 13127.

Ar puté om negru să'şĭ schimbe pelea?

JEREMIA, 13. 23.

A laver la tête d'un More on perd la lessive.

Prov. Franc.

Τὸν ἀράπη κι ᾽ἂν λευκάνῃς,
Ἄδικα τὸν κόπο χάνεις.

Prov. Neo-grec.

[1] Ţĕranul boĭerit nu'şĭ cunósce rudele.
[2] Când ţĕranul sĕ boĭeresce, se lépĕdă de rude şi de prietenĭ.
[3] Un ţĕran bogat nu'şĭ cunósce rudele.

* △
14198 **Cât sopon îĭ trece, pe ţigan tot nu'l poţĭ albì.**

V. A. Forescu, *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14197.

* △
14199 **Ţiganu 'ĭ ca şi căldarea ne-spoită.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Ca să rîdă de faţa luĭ arămie.

* △
14200 **Ţìganul, cu minciuna mănâncă purceaua.**

V. Ifrim, *Scol. Norm. Berl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Când prin şiretenie şi înşĕlăcĭune dobândescĭ óre-ce.

* △
14201 **— Mĕĭ ţigane, a murit tat'tĕŭ!**
— Aoleŭ! şi luleaua mea la el!

G. Bănulescu. *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

Ţiganuluĭ 'ĭ-a fost de lulea, nu de tată-sĕŭ care a murit.

* △
14202 **Ţiganul a cerut şi el la popă un sfânt, ca să'l prăznuéscă (pótă prăznui).**

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suciava.*

Cine dese-orĭ face petrecerĭ, şi cheltuesce, la sfîrşitul anuluĭ se uşuréză la pungă.

SNÓVĂ

Un ţigan aveà un nume, ce nu se găseà între sfinţĭ. Vĕdĕnd el că fie-care ţĕran din sat prăznuesce pe sfântul a căruĭ nume îl pórtă, a cerut şi el popiĭ un sfânt ce să-l prăznuéscă; şi popa 'ĭ-a dat pe Sfântu Ion. Până la sfîrşitul anuluĭ prăznuind ţiganul de vre-o douĕ-spre-ḑece orĭ pe sfântul ce i se dase (nascerea, botezul, tăĭerea capu-

luĭ luĭ S-tu Ion, etc.), a alergat iarăşĭ la popa şi l'a rugat să'ĭ íea pe Sfântu Ion şi, dacă se póte, să'i dé alt sfânt care nu sĕ prăznuesce de cât odată pe an.

14203 * △ **Ţiganu nicĭ odată nu'şĭ are topor bun la casă de şi îĭ meşteşugar.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Cĭubotar, Cizmar, Croitor.*

Acelaş înţeles ca la No. 11594.

14204 * **Sănătatea o-aŭ ş'ghifţîli, ma imnă cu curlu afoară.**[1]

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Când îndemnĭ pe cine-va la muncă, şi el îţĭ ḑice sănătate să fie, şi dacă lucrul nu se face astă-ḑĭ se va face mâĭne, i se rĕspunde prin ḑicerea de maĭ sus, dându'ĭ să înţelégă că nu e de ajuns ca cine-va să fie sănătos, maĭ trebue să muncéscă dacă vré să aĭbă ce'ĭ trebuesce.

14205 * **Di la ghiftu aloat?**[2]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *Di la ghiftu cafţĭ aluat?*[3]

V. DIAMANDY, *prof. c. Meţoro, Macedonia.* — ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

La o cerere ne-potrivită; când cerĭ un lucru de la unul care nu'l póte avé.

14206 **Băgară ghiftul prî thron, el căfta ş'amonia.**[4]

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

---

[1]) Sănătatea o aŭ şi ţiganiĭ, dar umblă (merg) cu curul afară (gol).
[2]) De la ţigan aluat?
[3]) De la ţigan cauţĭ (să obţiĭ) aluat?
[4]) Băgară pe ţiganul pe tron, el căută şi nicovala.

Ghiftul ș'câsil̃ie, amonea ș'câftà. [1])

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Omul orĭ cât s'ar ridicà tot trage la tépă.

La caque sent toujours le hareng.

Prov. Franc.

14207 **Ghiftul ș'celnic, la cârbunĭ va'l̃ĭ hibă mintea.**[2])

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Acelaș înțeles ca la No. 14206.
Grecul atribue țiganilor urmĕtórea ḑicere:

Καλά πένδι κάρβουνα, γι περια χίλια πρόβατα. [3]).

Prov. Neo-Grec.

14208 **Adjumsim ș' noĭ ghifțîl̃i ma laiŭ di Greçl̃i.**[4])

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Așa spun țiganiĭ din Preveza. Laudă țigănéscă.

Χ 'εμίς ι γιφτι κατίνδισαμι χιροτιρι αρ-τυς Γρεγ.[5])

Prov. Neo-Grec.

14209 **Plói cu sóri, ghifțîl̃ĭ îm pâzari.**[6])

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Sé ḑice, ca să rîdă de țiganĭ, când plouĕ și lucesce tot de odată sórele.

---

1) Țiganul și rege, nicovala și-o caută.
2) Țiganul și notabil (să ajungă), la cărbunĭ îĭ va fi mintea.
3) Maĭ bine (să aĭ) cincĭ cărbunĭ, de cât o mie de oĭ.
4) Am ajuns și noĭ țiganiĭ, maĭ negri de cât Greciĭ.
5) Idem.
6) Plóĭe cu sóre, țiganiĭ în pĭață.

Le diable bat sa femme et marie sa fille.

Prov. Franc.

*

14210 Ca s' fâçeà tuti muscile mĭére, vreà s' mâcă ş' ghifţĭlĭ cu cĭubana.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

S' fâçeà muscile tuti ñari, vreà u mâcă ghifţĭlĭ cu cĭubana.[2])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 170.

*

Ca si scuţeà tuti muscile mĭére va u m'că ghiftĭlĭ cu lingura.[3])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

*

Cara scoteà tute muscile mĭére, erà s' mâcă şi ghiftĭlĭ.[4])

ILIE GHICU, *prof. c. Băésa, Epir.*

Vedĭ *Muscă*.

Dacă toţĭ ar fi bogaţĭ, averea nu ar aveà nicĭ un preţ; dacă toţĭ s'ar puteà pricopsi nu ar fi nicĭ un merit să ajungĭ sus.

Ḑicerea arată meritele celuĭ care a parvenit unde mulţĭ rîvnesc dar unde nu toţĭ pot ajunge.

* △

14211 Ţiganul dă cu cĭocanul şi capĕtă banul.

ILIE HOCĬOTĂŬ, *stud. c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Vedĭ *Ban*.

---

[1]) Dacă făceaŭ tóte muscile mĭere, ar mânca şi ţiganiĭ cu lingura mare (cĭobănéscă).
[2]) Dacă ar face tóte muscele mĭere, ar mânca o ţiganiĭ cu lingura mare.
[3]) Dacă ar scóte (face) tóte muscele mĭere, ar mânca o ţiganiĭ cu lingura.
[4]) Dacă ar scóte tóte muscele mĭere, ar mânca şi ţiganiĭ.

A se vedé înțelesul la No. 11148.
A se vedé la cuvîntul *Brósca* legenda care ne dă origina acesteĭ ḑicerĭ.

14212 * △ **De la țigan cărbunĭ și de la Ungur pintenĭ să nu cumperĭ.**

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu veĭ dobândi un lucru de la unul care are ne-apĕrat trebuință de dînsul.

14213 * △ **Crapă pĭetrele de frig și țiganiĭ în ilic.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.*

Pentru cel lipsit cu desăvîrșire.

14214 * △ **Țiganuluĭ nu 'ĭ e frig, numaĭ ar frige clisă.**

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Când unul nu vré să arĕte că e dorit de un lucru.

SNÓVĂ

Era íérnă: ger de trosneaŭ lemnele. Un țigan tremura de frig, și 'ĭ era fóme. Vĕḑendu 'l un Român ĕl întrébă: «Mĕĭ țigane, ce aĭ dori tu, acuma, maĭ mult; să mănâncĭ orĭ să te încălḑescĭ? — Heĭ! heĭ! Românico, aș vré să frig clisă[1], și să stropesc pânica cu untura ce curge din ea.»

14215 * △ **Țiganul cântă de fóme.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

A se adăogà, ca variantă la No. 8490.

---

[1]) Slănină.

14216 * △ Boerul când 'i e fóme se plimbă, ţiganul flueră, ţĕranul îşĭ bate nevésta.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A se vedé înţelesul la No. 10889.

14217 * △ Ţiganu mănâncă când are, Românu când îĭ e fóme şi boeru când vré bucătaru.

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

A se vedé înţelesul la No. 8715.

14218 * △ Tot ţiganul
Işĭ laudă cĭocanul.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 141; III, p. 106. — BARONZI, p. 55. — HINŢESCU, p. 186. — D-na E. B. MAWR, p. 42. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 442. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 347. — C. NEGRUZZI, I, p. 249. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 174. — V. SALA, *dasc. c. Ferice, comit. Bihor, Ungaria.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — D-ra TINCA ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — ION ROMAN, *c. Vinca-Mică, comit. Solnoculuĭ, Ungaria.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Tot ţiganul
Ĕşĭ laudă cĭocanul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

* △ *Tot ţiganul*
Îşĭ laudă cĭocanul
Dar mi-te eŭ barosul.

C. ALEXANDRESCU, *c. Alexenĭ, j. Ialomiţa.*

* △

Tot țiganul
Ișĭ laudă cĭocanul;
Dar eŭ barosul meŭ
Că e maĭ greŭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Șerbănescĭ, j. Argeș.*

* △

Tot țiganul
Îșĭ laudă cĭocanul
Și țiganca nicovala.

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △

Tot țiganu
Îșĭ laudă calul.

KÁROLY ÁCS, p. 82. — *Șezătórea,* I, p. 220. — V. SALA, *dasc. c. Buntescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — IUL. GROFȘOREANU, *c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

*

Cathe ghiftu 'ș-lavdă amonea.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Băésa & Abela, Epir.*

*

Cathi ghiftu ș-alavdă çirlu a luĭ.[2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeșĭ, Macedonĭa.*

Cathi ghiftu çirlu ș-alavdă.[3])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.,* p. 179.

Vedĭ *Ghiftă, Țigancă.*

Adică fie-care ale sale șî le laudă, cum meșteșugul sĕŭ, marfa sa, sciința sa și c. l. (GOLESCU).

Adică când unul se laudă singur.

---

1) Tot țiganul îșĭ laudă nicovala.
2) Tot țiganul îșĭ laudă cĭurul luĭ.
3) Tot țiganul îșĭ laudă cĭurul.

POVESTEA VORBII

Mergénd la bâlciu un ţigan,
Se 'ntîlni cu un ţĕran,
Şi stând se rugă de el,
Dicêndu 'ĭ: mĕĭ românel?
Tot mergĭ la ĕl bâlcĭu în dél
De ce nu 'mĭ laudĭ ăst cal?
Fă 'l tînĕr, fă 'l mânzuleţ,
Ca să 'l pocĭ vinde pe preţ.
Fă 'mĭ ăst bine, românel!
Că 'ţi-oĭ drege vr'un cĭurel,
Orĭ ţi-oĭ pune vr'un potlog,
Laudă'l, aşa mĕ rog!
Ţĕranul fiind iar un
Dăĭ de palavre cam bun,
Ş'altă trébă ne avênd
Cu ţiganu în bâlcĭu mergênd,
Stătu cu el la obor
Să 'ĭ fie lăudător.
Şi zăbovind el câtvaş
Iacă vine ş'un gémbaş.
Care era iar ţigan,
Gémbaş fără nicĭ un ban,
Privi calul colea, icĭ,
Iĭ dă de încerc un bicĭu,
Şi la dinţĭ dacă 'l cătă,
Ce îmĭ cerĭ, îl întrebă,
P'astă mârţógă de cal,
Ca să 'l arunc după mal?
Românul ce aci sta
Şi la dînsul asculta.
Ce? jupâne, dise el,
Nu te uita că 'ĭ ast-fel,
Uite, sbóră ca un zmeŭ,
N'am banĭ că l'aşĭ lua eŭ.
«Intrece pe armăsarul,
«N'are ce 'ĭ face ogarul.
«Să 'ţĭ spuĭu drept păcat că 'l vinde.
«Dar nicĭ dênsul nu îl prinde,
«Că nu îĭ scie merchezul.
«Şi să 'ĭ pipăe luĭ miezul
«El e stăpân, cum vedĭ bine,
«Şi nu îl scie ca mine.
«Mergĭ cu el la vînătóre
«Şi uite, îţĭ fac prinsóre,
«Epurile în pârlitură,
«Daĭ cu el pân arătură
«Şi în fuga luĭ a mare
«Il prindĭ cu mâna călare.»
Ţiganul ce l'a adus
Şi să 'l laude l'a pus,
Cum căsca gura la el
Şi îl audi ast-fel,
Dise: déŭ! uite aicĭ,
D'ar calul fi mĕĭ cum dicĭ,

Că e armăsar şi mânz,
Pre legea mea, nu îl vînd.
Dar gémbaşul neaoş hoţ,
Deprins la aşa negoţ,
Stăĭ, dise, să 'l încerc eú,
Să 'mí daŭ şi cuvîntul meu.
Şi cum l'a încălecat,
Drept la Gĭurgĭŭ a plecat.
Eĭ aŭ rémas aşteptând
Cine scie până când,
(Laudărosul rîdénd
Şi vîndĕtorul plângénd),
Şi săracul păgubaş
Tot căutând pe gémbaş,
Il găsi după un an
In cârcĭuma unuĭ han.
Şi ducéndu 'l în obedi
La ispravnic cu dovedí
Pentru calul cel furat,
Ispravnicul l'a întrebat:
Ce eştĭ ţigane? — gémbaş.
— Dar calul cum îl furaşĭ?
— Să mĕ bată Dumnedeu
D'oĭ fi furat calul eŭ.
Calul dĕu e vinovat,
El pe mine m'a furat.
— Audĭ, audĭ, cal mişel!
Cum te-a putut fura el!
— Coconaşule! să 'ţĭ spuĭu,
Eŭ vrénd pe el să mĕ puĭu
Să fac împrejur un cerc,
Să vĕd cum e, să'l încerc,
Eŭ cum l'am încălecat
Spre Gĭurgĭŭ a apucat,
Şi fugĭ! fugĭ! pogóră urcĭ!
Ca să me vîndă la Turcĭ,
Când la Gĭurgĭu ne-am vĕdut
El turcesce n'a sciut,
Ci cât sciam eŭ niţel
Ceat, pat, l'am vîndut pe el.

A. Pann.

Chaque potier vante son pot.

Prov. Franc.

Ogni zingaro loda il suo cavallo.[1])

Prov. Ital.

Cada ollero alaba su puchero.[2])

Prov. Span.

[1]) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
[2]) Tot olarul îşĭ laudă óla.

E jēt Zign lôft sai Rôsz.[1])

Prov. Săsesc

Jeder Krämer lobt seine Waare.[2])

Prov. Germ.

Every pedlar praises his needles.[3])

Prov. Engl.

Minden czigány a maga lovát dicséri.[4])

Prov. Magh.

Každiý cykán swého kone chwáli.[5])

Prov. Ceh.

Свакiй чъiганинъ свога коня хвали.[6])

Prov. Sêrb.

* △

14219 **Nicĭ răchita pom de bute,**
Nicĭ ţiganul om de frunte.

GR. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

* △

Nicĭ răchita pom,
Nicĭ ţiganul om.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10306, aplicat în deosebĭ la ţigan.

---

1) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
2) Tot negustorul îşĭ laudă marfa.
3) Tot boccegiŭ îşĭ laudă acul.
4) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
5) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
6) Idem.

* △
14220 **Nicĭ salcĭa (salca) nu'ĭ ca pomul**
Nicĭ ţiganul nu'ĭ ca omul.

I. PUŞCARĬU, *c. P. Mĕruluĭ. comit. Făgăraş, Transilvania.* — I. OŢOĬU, *teol. c. Acilin, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.* — M. RUSU, *c. Ighisdorf, comit. Tîrnava, Transilvania.*

Acelaş înţeles ca la No. 14219.

* △
14221 **Nicĭ tata Domn,**
Dar nicĭ ţiganul om.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Când vreĭ să 'ţĭ baţĭ joc de un ţigan. Vedĭ şi la No. 14190.

2⁰ Intr'un mod maĭ general când privim pe unul ca mult maĭ mic de cât noĭ.

* △
14222 **Ţiganu tot ţigan, şi 'n dĭua de Pascĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Buc. Cl. VII.* — MARIN RĂDULESCU, *Sc. Inst. c. Slatina, j. Olt.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △
Ţiganu e ţigan şi în dĭua de Pascĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Ţiganul e tot ţigan, chĭar şi în dĭoa de Pascĭ.

GABRIELESCU, *ing. j. Dâmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 10313.
Urmĕtórea snóvă arată că firea omuluĭ nicĭ educaţia nu o póte schimbă.

SNÓVĂ

Un călugăr găsi într'o bună diminéţă în împrejurimea mănăstiriĭ, un copil de curînd născut. Călugărul îl luă şi hotărî să-ĭ dea o cres-

cere sfântă, departe de sgomotul lumeĭ. Băiatul cresceà repede şi dovedeà multă pricepere în felul de a face slujba. Călugărul erà fórte mulţumit de purtarea luĭ. Intr'o ḑi îĭ ḑise: Haĭ cu mine, să ne plimbăm prin a lume. Călugărul plecă şi arĕtă copiluluĭ tot ce el nu vĕḑuse.
— Ce sûnt astea, taĭcă părinte, întrebă copilul vĕḑênd vr'o câte-va fete care mergeaŭ puţin înaintea lor.
— De taĭcă, n'aĭ sciut că astea sûnt draci ?!!... auliu... să fugim tăicuţule... şi-şĭ acoperi faţa călugărul. In cele din urmă călătoria sĕ sfîrşesce şi iacă-ĭ ajunşĭ la mănăstire. Călugărul creḑênd că face plăcere băĭatuluĭ, îl întrebă:
— Eĭ... taică te-am plimbat destul prin lume, cum ţi s'a părut, frumóse orĭ ba ?
— Ba, ce maĭ frumuseţe, taĭcă părinte ...
— Dar dacă ar fi vorba, să te cinstesc, ce-aĭ vrea să-ţĭ cumpĕr ?
— Să-mĭ cumperĭ un drăcşor de-aĭa ...

Rustica turba nescit suos deponere mores.[1]

Prov. Lat.

Vilain ne fera jà beau fait.

Prov. Franc. XV-e Siècle.

E vilà semper tal el resterà.[2]

Prov. Ital.

Der Bauer bleibt ein Bauer, auch wenn er schläft bis Mittag.[3]

Prov. Germ.

* △
14223 **In ḑiua de Blagoveşte**
Toţĭ ţiganiĭ mâncă pesce.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — D-na ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

La Blagoveştenie saŭ Buna Vestire tot omul mănâncă pesce, până şi ţiganiĭ.

Sĕ ḑice dacă unul dobândesce ce-va atuncĭ când acest lucru nu maĭ are nicĭ o însemnătate.

[1]) Céta ţĕrănéscă nu scie să 'şĭ lase obiceĭurile.
[2]) Ţĕranul în tot-dé-una aşa va rĕmâné.
[3]) Ţĕranul rĕmâne ţĕran, chiar dacă dórme până la două-spre-ḑece.

* △
14224 **Cu țiganu nu e pomană.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Căcĭ în ĭad e născut și în ĭad se va întórce.

* △
14225 **Scie țiganul**
Ce e șofranul?

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 32. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Țiganul
Scie ce'ĭ șofranul?
Il vede pe tarabă
Și ḑice că'ĭ otravă.

A. GOROVEĬ, *publ. c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

*
De unde scie țiganul
Ce este șofranul!

Veḑĭ *Cĭoban, Mocan, Șofran, Țĕran.*

A se vedé înțelesul la No. 12315.

Vilain ne set qu'esperons valent.

Prov. Franc.

Was versteht ein Bauer vom Safran. [1])

Prov. Germ.

* △
14226 **Țiganul nu scie ce e șofranul dar nicĭ boeru meșnița.**

D-ra TINCA ȘIȘMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

---

[1]) Ce scie țĕranul de șofran.

Dacă cel mic nu cunósce unele lucrurĭ, dar şi ceĭ mare la rîndul luĭ nu le scie pe tóte.

14227 **Traista săraculuĭ e traista ţiganuluĭ.**

I. T. MERA, *Conv. Liter.*

Vedĭ *Sărac.*

Acelaş înţeles ca la No. 12740.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πιμπλαται.[1])

Prov. Elin.

Mendicorum loculi semper inanes.[2])

Prov. Lat.

Bettelsack ist bodenlos.[3])

Prov. Germ.

14228 ***Ţiganul fură şi jură.**

I. BANESCU, *prof. j. Roman*

Arată îndrăsnéla şi lipsa luĭ de ruşine.

14229 ***Ţiganul până nu fură nu se (sĕ) ţine om.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 19; I. p. 68. — BARONZI, p. 59. — HINŢESCU, p. 186. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — *Sem. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Jidan.*

Pentru omul rĕu naravit, şi maĭ ales pentru ţigan.

14230 **Ţiganul până nu s'o jură nu se ţine om.**

IDEM, *Calend. Rom. 1892*

Acelaş înţeles ca la No. 14229.

---

1) Sacul cerşetoruluĭ nu se umple.
2) Desagiĭ cerşetoruluĭ (sunt) în tot-dé-una goĭ.
3) Sacul de cerşit nu are fund.

14231 **Cum e țiganul**
Așa și cĭocanul.

S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 20.

Vedĭ *Turc.*

Pentru cele potrivite. De pildă: cum e omul și afacerile luĭ, cum e stăpânul și sluga, după muncă și plata, s. c. l.

* △
14232 **Cu popa și cu țigan tot-dé-una să trăescĭ bine.**

N. MACHIDON, *elev. Scol. Norm. c. Nicorescĭ, j. Tecucĭ.*

Cu țiganul aĭ trebuință la chef și la veselie, cu popa și la bune și la rele.

* △
14233 **Bașca Româniĭ, bașca țiganiĭ.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică fie-care cu tréba luĭ, fie-care cu némul luĭ.

*
14234 **Țigan și om de tréba unde s'a maĭ vĕḑut.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Ca să arată firea lor cea rĕŭ nărăvită.

* △
14235 **Craŭ! țigane, 'n dél la vie,**
Că s'a copt araciĭ,
Și te-a maĭ luat draciĭ.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Vie.*

Sĕ ḑice în bătae de joc țiganilor, dându-se a înțelege că eĭ să mănânce araciĭ nu struguriĭ. Sĕ ḑice maĭ ales ĭérna.

* △
14236 **Poftim, țigane, de mănâncă lup de-a gata.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Luarea în rîs a celuĭ ce caută pléşcă, adică caută să i se atribue luĭ o lucrare făcută de un altul.

* △
14237 **Aveaŭ, ţiganiĭ, aveaŭ**
Aveaŭ pe dracu să'ĭ ĭeà.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în bătae de joc Ţiganilor.

Acéstă locuţiune o găsim în urmĕtórele versurĭ glumeţe, ce se recitéză în faţa Ţiganilor:

Aveaŭ, Ţiganiĭ, aveaŭ,
Aveaŭ pe dracu să-ĭ ĭeà,
Aveaŭ o ĭépă órbă
O băgară într'un lac s'o fiérbă.
Făcură nisce lingurĭ găvănate
Pe curu meŭ mĕsurate.
Sorbiră, Ţiganiĭ, sorbiră,
Până când îngălbiniră,
Maĭ înot Ţigane după bucăţĭ
Că zama e de isvor.

* △
14238 **Ţiganul 'şĭ-a mâncat norocul.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată traĭul lor necăjit, şi face alusĭe la biserica lor de caş, din poveste, pe care 'şĭ-a mâncat'o.

* △
14239 **Mĕĭ, ţigane, dacă vreĭ**
Poţĭ să intri în bordeĭu.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în batjocură, ţiganilor, de către ceĭ ce sciŭ urmĕtórea poveste, arĕtându-se maĭ ales că numaĭ siliţĭ sĕ ţin de lucru.

Caldu Radu dacă trece
Mi-ţĭ începe vîntu rece.
Da Ţiganu ce făceà:
D'un ploconaş mi-şĭ făceà
Şi la coconu mergeà:
Bună ḑina, mĕĭ cocóne!

Mulțumescu-țĭ, mĕĭ țigane!
Am venit c'un ploconaș
Ca să-mĭ daĭ d'un dorobanț
Să mĕ silĕscă la spate
Până bordeĭaș mĭ-oĭu face.
Ploconașu că i-l luà
Și d'un dorobanț îĭ dà,
Nicĭ treĭ ḑile nu treceà,
Și bordeiŭ se găteà
Dorobanțu îĭ ḑicea:
Mĕĭ Țigane, dacă vreĭ,
Poțĭ să intri în bordeĭ.
Bodaproste, mĕĭ fârtate,
Că mĕ folosișĭ de casă
Da mĕ burdușișĭ de spate.

* △

14240 **Staĭ cu țiganu învețĭ țigănesce, cu turcul turcesce, cu némțul nemțesce.**

M. Stănescu, *înv. c. Piria, j. Mehedințĭ.*

Veḑĭ *Chĭor.*

Acelaș înțeles ca la No. 5047.

* △

14241 **Plecă Țiganu la móră**
C'o caruță și-o ĭepșóră,
Dóuĕ róte nu-s d'asară.

T. Bălășel, *preot, c. Ionescĭ-Minculescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în batjocură Țiganilor.
Acéstă locuțiune se găsesce și în urmĕtorul cântec:

Plecă Țiganu la móră
C'o căruță și-o ĭepșóră
Dóuĕ róte nu-s d'asară
Și ĭepșóra e cam chiόră.
D'aules
Bules!
Scârțaĭ, móră, clonc!
Luatc'ar dracu mort
Cu diplă cu tot!

* *
*

Sĕ întîlni cĭóră cu cĭóră,
Sĕ cinsteaŭ din donicĭóră
Cu apșóră de la móră
Și pișat de ĭépă chĭóră!
D'aules
Bules,

Scărţaĭ, Mande, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc!
Lua-te-ar dracu mort
Cu cobză cu tot!

* *
*

Intr'un vîrf de moviliţă
Mĭ-a ouat o bivoliţă
Şi clocesce o măgăriţă,
Scótă puĭ de prepeliţă.
D'aules
Bules,
Scârţaĭ, Mande, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc,
Lua-te-ar dracu mort
Cu nădragĭ cu tot!

* *
*

Plecă Ţiganu la móră
Să-mĭ facă d'o colivĭóră,
Colivĭóră de păsat
Ca ta-s'o a rěposat.
D'aules
Bules,
Scârţaĭ, Mande, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc!
Lua-te-ar draciĭ mort
Cu opincĭ cu tot!

* *
*

Plecă Ţiganu în sat
La părintele proţap,
Bună ḑiua, părinţele,
Lua-te-ar draciĭ, měĭ Ţigane!
D'aules
Bules,
Scârţaĭ, móră, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc!
Lua-te-ar draciĭ mort
Cu tobă cu tot!

* *
*

Să-mĭ fie cu ĭertăcĭune
C'am să-ţĭ fac d'o rugăcĭune:
Să-ţĭ daŭ părintele un ort
Că să-mĭ cânţĭ pe tata mort.
D'arles
Bules,
Bonc, Ţigane, bonc!
Scârţaĭ, Mande, clonc!
Lua-te-ar draciĭ mort
Cu lulea cu tot!

* *
*

Ba să-mĭ daĭ un leŭ ș'-un zlot
Să-țĭ cetesc mortu de tot.
Ba l'o lua dracu și mort,
Nu făceà un leŭ și-un zlot,
Când era el viŭ, dar mort?
D'aules
Bules,
Scârțaĭ, móră, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Lua-te ar dracu mort
Cu traistă cu tot!

* *
*

Și-o tuli Țiganu afară
Cu căciula subțióră
Turtită făcută pană.
In vale, Țigane, 'n vale,
C'a murit o ĭépă mare,
Ocaua patru parale
Să facĭ luĭ tat-t'o pomană!
Daules
Bules,
Scârțaĭ, móră, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Luate-ar dracu mort
Cu amnar cu tot!

14242 *△ **A face ca Țiganu când a greșit pe ta-s'o din călélă.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice celuĭ ce se apucă de un lucru la care nu se pricepe și neputêndu-se face, aruncă vina într'altă parte, întocmaĭ ca țiganu.

Origina acesteĭ dicerĭ trebuĭe căutată în urmĕtórea snóvă populară:

SNÓVĂ

Odată Domnul Hristos mergeà cu Sfeti Petre pe un câmp. In marginea uneĭ pădurĭ vede o cétă de Românĭ și o lae de Țiganĭ. Domnul Hristos și sfeti Petre, traseră d'adreptu la céta Românilor. Acĭ între Românĭ erà un uncheaș bĕtrân-bĕtrân! De bĕtrân ce erà, abia maĭ putea să se mișce din loc. Domnul Hristos porunci de făcură Româniĭ un bâjan de foc, de să te încăldescĭ la el cale de treĭ dile. Cum se ațîță focul. Domnul Hristos aruncă pe uncheașu în foc. Româniĭ înmărmuriră, când vĕdură una ca asta, dar nu îndrăzniră să dică nicĭ cîrc! Arseră lemnele cu uncheaș cu tot până începu a se potoli focul. După ce se potoliră nițel cărbuniĭ, Domnul Hristos rĕscoli prin cărbunĭ cu toĭagul și scóse din foc un copil ca de 12 anĭ. Uncheașu întinerise!

Vătafu de la laea Ţiganilor, vĕḑuse şi el minunea care o făcuse Domnul Hristos, şi socotindu-se că şi el o să facă ca să întineréscă tată-s'o, porunci Ţiganilor luĭ de făcură şi eĭ un gogemite foc şi aruncară pe Ţiganu ăl bĕtrân în el. Arseră lemnele împreună cu Ţigan cu tot. Vătafu puse de stinse focu cu apă, ḑicĕnd că îl călesce, ca să-l facă şi maĭ tare ca pe ăl de-l făcuse Domnul Hristos. După ce se potoliră cărbuniĭ, Vătafu începu a scormoni prin carbunĭ ca să scóţă pe tată-s'o, dar găsi numaĭ câte o sburătură de os făcut scrum. Ţiganu arsese de se făcuse cenuşe.

Atuncĭ vătafu punĕnd mâînile în şolḑurĭ, ḑise de colo: «*L'am greşit din călélă!*»

* △

14243 **A face nazurĭ ca Ţiganu de mâzgă de anine.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice unuĭ om năsfiros, care face nazurĭ la orĭ-ce lucru.

* △

14244 **(Du-te) unde a dus mutu ĭépa şi ţîganu cârlanu.**

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

Veḑĭ *Mut.*

A se adaogà acéstă variantă la No. 5594.

* △

14245 **A păţit ca ţiganu, când s'a culcat în tindă ca să scurteze din cale.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Tindă.*

Arată prostia omuluĭ, lipsa luĭ complectă de judecată.

SNÓVĂ

Un Ţigan odată, vrea să plece a doua ḑi până într'un loc. Séra ce se gândi el, ce se rĕsgândi: nu, că să mĕ culc în tindă, ca să maĭ scurtez din cale. «Şi aşa ţiganu eşi din casă şi se culcă în tindă. Dar diminéţa când se sculă îşĭ aduse aminte că uĭtase luleaua în casă, intră în casă de şĭ-o luă, şi apoĭ îşĭ vĕḑu de potecă, cu gându că îşĭ maĭ scurtase din cale dormind în tindă.

A se vedé la No. 7911 alte variante a aceleaşĭ snóvă.

* △

14246 **Ţi-a eşit ţigan în cale!**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vrênd să arĕțĭ că unuĭa iĭ merge bine în o trébă. Românul crede că o asemenea întîmplare îțĭ aduce noroc.

14247 * La țigan stup și la popă porcĭ.

C. MĂRĂCINĂ, *ing. c. Slatina, j. Olt.*

A căuta un lucru unde nu póte fi, a cere ce-va celuĭ care nu 'l póte avé.

Popa nu are trebuință să crescă porcĭ, căcĭ fie-care creștin iĭ dă dintr'al sĕŭ, când se întîmplă să taĭe vre unul.

14248 * △ A 'șĭ da în petec ca țiganu.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

* *'Ți-aĭ dat în petic ca țiganul.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Vedĭ *Petic.*

Adică aĭ eșit din orînduĭélă, n'aĭ păzit buna orînduĭélă, ci aĭ urmat după năravurĭ țigănescĭ (GOLESCU).

De pildă: a 'șĭ da arama pe față, a'șĭ arĕta cusururile; țiganul, orĭ cât iĭ aĭ da, tot maĭ cere, saŭ nu póte până nu fură.

Când cine-va se abate din șirul vorbeĭ, și cam începe să se laude, saŭ cere ce-va fără rost, s. c. l.

Toțĭ țiganiĭ umplă îmbrăcațĭ din petece furate, cusute la un loc și făcute haĭne. Prin urmare, de câte-orĭ cine-va nu e cinstit și vré să amăgéscă saŭ să fure, *îșĭ dă în petec ca țiganu.*

14249 * △ Țiganul când a ajuns la mal atuncĭ s'a înnecat.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 86. — B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 630. — V. SALA, *dasc. c. Poeni Sup. comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Ţiganul la mal se înnécă.*

BARONZI, p. 58. — HINŢESCU, p. 186. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluiu.*

* △ *A se înnecà de la mal, ca ţiganul.*

V. A. FORESCU, *c. Brosceni, j. Suciava.*

* △ *S'o (a) înnecat ca ţiganul la mal.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — M. LUPESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Suciava.* — *Sem. Buc. Cl. VIII,* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — ST. ST. TUŢESCU, *prof. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Mal.*

Sĕ dice când unul, tocmaĭ la sfîrşit, nu scóte o trébă bine la capĕt.

«*Să nu te înnecĭ ca ţiganu la mal.*» — *Şezăt.*, II, p. 72.

«Ca cela care *s'a înnecat la mal.*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 405.

A se vedé în T. Speranţia, I, p. 241, snóva care a dat nascere dicereĭ de faţă.

14250 * △ **Apa trage la matcă şi ţiganul la tépă.**

MARIN RĂDULESCU, *Scol. Inst. c. Slatina, j. Olt.*

* △ *Va veni apa la matcă şi ţiganu la tépă.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 10305.

Il n'est vilain qui ne faict ta villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

* △
14251 **S'a căcat Românu 'n móră**
Şi l'a dat ţiganu afară.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în batjocura ţiganuluĭ, dând a se înţelege că ţiganul e gata să facă cele maĭ scârbóse slujbe Românuluĭ.

* △
14252 **A fi deprins (cu nevoile) ca ţiganul cu scânteile (scânteele).**

Şezăt., I, p. 218. — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — C. Teodorescu, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

* △
A fi învĕţat ca ţiganu cu schinteile.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

*
S'a învĕţat ca ţiganul cu scânteĭa.

* △
Ca ţiganu cu scânteile.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A păţit şi scie multe. S'a dedat cu rĕul, cu belelele, cu nevoile, şi nu sĕ teme de cele ce vin peste dînsul.

* △
14253 **Îĭ învĕţat ca ţiganu cu cĭocanu.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 14252.

* △
14254 **Ca ţiganul când a spînzurat întâiu pe tată-sĕŭ.**

Călin Iordache, *stud. j. Argeş.*

Pentru mojicul ridicat care se mândresce faţă cu rudele şi prietenii luĭ de odinióră.
A se vedé No. 14196.

* △
14255 **Mĕĭ ţigane, mă-ta móre,**
Bagă'ĭ deştu'n cur s' sĕ scóle.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în batjocura ţiganilor.

* △
14256 **Nu te-aĭ întîlnit c'o gâlcă murgă, c'o ĭépă în burtă, c'un cĭocan călare, c'un ţigan la brîŭ.**

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

Un ţigan, căutând pe altul, întîlnesce un Român pe care 'l întrébă, în grabă, *dacă s'a întîlnit c'o galcă murgă,* etc.
Se aplică când veḑĭ pe cine-va vorbind sucit saŭ de a-n dósele.

* △
14257 **Şi-a mâncat credinţa ca ţiganu(l) biserica.**

A. Pann, I, p. 51. — Hinţescu, p. 40. — Baronzi, p. 58. — G. Bănulescu, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.* — P. Gârboviceanu, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.* — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 166.

* △
Şĭ-a mâncat cinstea ca ţiganu biserica.

D-na Z. Mihăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

* △
Şi-a mâncat omenia ca ţiganul biserica.

V. Sala, *dasc. c. Poĭana, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Cinste, Credinţă, Omenie.*

Când un om a perdut credinţa, omenĭa, cinstea de care se bucură.

Ómeniĭ cred că țiganiĭ aŭ făcut o biserică de caș și când ĭĭ-a rĕsbit fómea aŭ mâncat-o.

DE CE N'AŬ ȚIGANIĬ BISERICĂ

A fost odată ca nicĭ odată
Un moș ș'o babă și o nepótă.
Dar biata fată,
Ce n'avea mumă și n'avea tată.
D'a sa junețe vrênd să profite
Căta un june să se mărite.
Ast june însă n'a întârḑiat
Și'n ochiĭ fetiĭ s'a arĕtat.
Țigan ca dînsa era și el,
De acel sânge, de acel fel.
S'ajung la vorbă și într'o sérá.
La sfat țiganiĭ se adunară,
Unul dintr'înșiĭ cel maĭ bĕtrân.
Cu minte multă și vechiŭ Român,
In adunarea cea țigănéscă:
«Copiĭ, le ḑise, voĭ scițĭ prea bine,
Și nu se cade s'avem rușine,
De adevĕrul ce voiŭ să ḑic,
Dar nu'ĭ nimic.
Căcĭ ast rĕŭ fie orĭ cât de mare,
Are îndreptare,
Numaĭ voĭ însă să vrețĭ să fițĭ
Cu toțĭ unițĭ,
Ca împreună,
Lucrând la fapta ce creḑ că-ĭ bună
Să se îndrepteze rĕul, de care
Aḑĭ țigănimea sufere tare;
Așa dar rĕul de care ḑic
E că țiganiĭ când se însóră,
Orĭ când se nasce orĭ și când mor,
N'aŭ biet și dînșiĭ o micuță
Bisericuță,
Să-șĭ facă rostul,
Să-șĭ ție postul.
Și tótă legea cum aŭ Româniĭ
Și chĭar păgâniĭ:
Ci tot-dé-una cĭ sunt silițĭ
Și nevoițĭ:
Să aĭbă a face cu popĭ streinĭ
De prin veciniĭ!
Lucru ce face să se ivéscă
O catastrofă panțigănéscă
Căcĭ le es tóte mereŭ pe dos
Și tréba merge de sus pe jos
Ca să lipséscă dară o dată
Rĕul de care
Panțigănimea cea apăsată,
Aĭ se dăm astă-ḑĭ mână cu mână,
Să 'nviem ĭară legea bĕtrână

Şi chiar îndată să ridicăm
Biserica unde să ne închinăm,
Copiii noştri să-i botezăm,
Părinţii noştri să'i îngropăm,
Pe junii noştri să'i cununăm,
Cu Dumnedelea să ne 'mpăcăm
— Bravo! strigară într'o unire
Ţiganii 'n culmea de fericire,
Ideia asta e minunată
Şi trebue pusă pe cale 'ndată,
Dar vrem să scim
Din ce materiĭ o să zidim
Biserica nóstră cea ţigănéscă,
Ca să trăiéscă,
Şi ca să ţie la vînturĭ rele,
La foc, la ploae şi timpurĭ grele;
De lemn s'o facem, nu e mijloc,
Căcĭ lemnu póte s'ardă de foc;
De fer s'o facem, nu e de şagă,
Căcĭ fieru póte trăsnet să tragă;
De zid s'o facem, zidu se strică
Şi se dărîmă, se'mbucăţică.
Din voĭ care e maĭ cu minte,
Să potrivéscă două cuvinte,
Acel să aibă dreptul a face,
Biserica nóstră orĭ cum îĭ place,
Ş'acela póte să'i fie naş.
De var, de piatră! de gard! de caş!
— Bravo! strigară într'o unire
Ţiganiĭ în culme de fericire.
Atuncĭ porniră la căşărie,
C'era aprópe de ţigănie!
Şi cumpĕrară tot caşu, care
Erà prin târle, pentru vîndare,
Lucrară 'n stânga, lucrară 'n drépta,
Şi într'o lună sfîrşiră fapta.
Mândri Ţiganiĭ acum privea,
L'a lor zidire, ca la o stea.
Câte-va sate apropiate,
Şi alte mult maĭ depărtate,
Veniră acolo, ca să se mire,
D'acea frumósă, mândră zidire.
Ce folos însă, bieţiĭ Ţiganĭ
Că cheltuiră atâţea banĭ.
Vĕdu cu durere că într'o di
Toţĭ începură a flămândi
O para chióră nu maĭ aveà,
Nicĭ să lucreze nu maĭ putea.
Căcĭ din eĭ uniĭ preoţĭ eraŭ,
Alţiĭ iar eforĭ se socotéŭ,
Unu egumen, altu dichiŭ,
Unu dintr'înşiĭ maĭ calemgiŭ
A vrut să trécă de secretar,
Avênd sub dînsu ş'un arhondar,
Ast-fel că bieţiĭ ţiganĭ s'aflară
In risc de fóme cu toţĭ se piară.
Şi ca să scape d'astă peire

Daŭ toţĭ năvală într'o unire
Ca nisce fĭare ca lupĭ turbaţĭ,
Câinĭ morţĭ de fóme înverşunaţĭ,
Ş'aşa mâncară, ném infernal,
Biéta biserică de caşcaval!.

A. PANN, *Arghir.*, p. 28.

Cititorul va găsi în Revista pentru Istorie şi filologie, anul 1883, un articol al D-l Dr. Gaster, cu istoricul diferitelor publicaţiunĭ privitóre la acéstă snóvă.

Conclusia d-luĭ Gaster este că povestea românéscă despre biserica mâncată sĕ póte explica admiţêndu-se că la ţiganĭ, ca şi la Hanifa, un trib al Bacriţilor, şi la secta creştină a Collyridienilor, a existat odată: saŭ un idol făcut de materiĭ comestibile, saŭ turtă cu chipul întipărit; mâncarea bisericeĭ, din causă de fómete, ne fiind de cât un adaos născocit în urmă, cu scopul de a'şĭ bate joc de ţigan.

D-l Gaster încheĭe studiul d-sale spunênd că: «ceea ce nu putem să nu observăm, este că nu am putut găsi până acum aceeaşĭ poveste şi la popórele ce locuesc în vechiul imperĭu bizantin, cu tóte că numaĭ aci s'a putut nasce. Dar acésta nu vré să ḑică, că nu există de loc acolo. Până acuma în genere, afară de fórte puţine excepţiunĭ, nu s'a dat nicĭ o atenţĭune limbeĭ, şi maĭ puţin legendelor, credinţelor şi obiceĭurilor ţigănescĭ. Căutând cine-va cu dinadinsul, póte că o va regăsi şi acolo, şi atuncĭ chĭar ipoteza din urmă va fi justificată».

In asemenea împrejurărĭ părerea d-luĭ Gaster va rĕmâne o simplă ipotesă.

Vom observà însă că în limba latină de la finele imperĭuluĭ saŭ de la începutul evuluĭ medĭu, găsim în Du Cange cuvinte ca:

MANCUS id est contractus, debilitatus, mutilatus vel imminutus. *(Glossæ Isonis Magistri).*

Si autem totum brachium *mancum* fuerit, ut nihil cum eo facere possit... *Lex. Ripuer. tit.* 5 § 4.

MANCARE, mutilare, membro privare in Lege Alamann. tit. 12. 13. 14.

La Francesĭ: *manquer, manchot.*

La Românĭ:

«Căută catastisiele visterieĭ care le dedese el *mâncĭ.*» — *Cronic. Anonimă,* p. 144.

Vacă *mancă* saŭ *vacă mâncă* (Moldova) pentru o vacă căreĭa îĭ lipsesce o ţiţă de la uger.

«Cu aceşti nădragi *mânci* nu se póte îmbrăcà omul». — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 401.

«Copil *manc*». — LAURIAN & MAXIM, II, p. 229.

Cuvîntul *manc* saŭ *mânc* avênd la noĭ, ca şi cuvintele de aceeaşĭ rădĕcină în tóte limbile neolatine, înţelesul de «defect, lipsă» e maĭ mult ca probabil că Româniĭ, vĕḑênd că dintre tóte popórele cu carĭ aŭ venit în contact, numaĭ ţiganiĭ nu aŭ nicĭ o religie, şi că sunt *mâncĭ* de biserică, aŭ ḑis în cele din urmă printr'un joc de cuvinte uşor de înţeles, că, acest ném de ómenĭ şĭ-aŭ *mâncat* biserica. In acelaş ordin de ideĭ Româniĭ Ardelenĭ îşĭ bat joc de Saşiĭ, protestanţĭ, şi carĭ prin urmare nu aŭ sfinţĭ, spunênd că 'ĭ-aŭ mâncat. A se vedé Columna luĭ Traĭan, 1882—1883, snóva, *Cum aŭ perdut Saşiĭ pe Sfinţiĭ lor*, culésă de P. Ispirescu. A se vedé de asemenea S. FL. MARIAN, p. 223; VARRON, p. 52; DR. GASTER, *Archiv. Ist.*, An. 1883.

✻ △

14258 Aĭ maĭ vĕḑut popă din ţigan!

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

✻ △

Dracul a maĭ vĕḑut ţigan popă şi nuntă Mercurea.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când unul vré să arate că un lucru peste putinţă să se facă.

✻ △

14259 A păţit'o ca ţiganu cu frînghia (cingĕtórea).

V. SALA, *dasc. c. Lelesci, comit. Bihor, Ungaria*

'Şĭ-a rupt nasu, 'şĭ-a perdut omenia.

SNÓVĂ

Ţiganu când a mers la cumĕtru sĕŭ, după ce s'a săturat s'a pus şi la jucat, dar el, al naĭbeĭ, furase cingĕtórea (frînghia) cumĕtreĭ sale (preoteseĭ) şi jucând, de la un timp i s'a vĕḑut capĕtul care ĭeşeà din sîn. Un băeţandru a tras de cingĕtóre şi l'a prins cu furatul, ast-fel că ţiganul a rĕmas de ruşine, cu tóte că a căutat să se apere de o asemene urîtă învinuire.

* △
14260 **Rĕmânĭ ca țiganul fără gâscă.**

V. SALA, *dasc. c. Petrileni, comit. Bihor, Ungaria.*

Adică păcălit, înșelat.

Nu am putut aflà snóva care neapĕrat a dat nascere acestuĭ proverb.

* △
14261 **O murit de fóme ca țiganu între pânĭ.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiu.*

A se vedé ințelesul la No. 8493.

* △
14262 **De-a-valma**
Ca țiganiĭ tómna.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Crevedia, j. Ilfov.*

Când plécă Românii maĭ mulțĭ la o muncă, saŭ fetele și flăcăiĭ la horă.

Țiganiĭ obicĭnuesc a se tocmì de-a-valma la muncă.

* △
14263 **A'ĭ fi milă**
Ca țiganuluĭ de pilă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Bolintin-din-vale, j. Ilfov & c. Drăgănescĭ, j. Vlașca.* — NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

* △
A avé milă
Ca țiganu(l) de pilă.

IULIU GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când nu aĭ milă de loc de ce-va saŭ de cine-va, căcĭ țiganul n'are milă de pilă, frecând'o pe tóte fiérele.

Sĕ dice în deosebĭ pentru ginere și sócră.

* △
14264 **A nimerit ca ţiganul la împĕrat.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vişina, j. Vlaşca.*

Când o brodescĭ rĕŭ.

SNÓVĂ

Ţiganiĭ s'aŭ vorbit odată să ducă şi eĭ plocon Impĕratuluĭ un găvan cu lapte acru, şi s'aŭ învoit, când vor intrà pe uşă să dică: unu, *să trăiescĭ Măria Ta!* altul, *să trăiéscă Măria Sa Dómna!* altul, *şi Domniţele!* altul, *şi Beizadelele!* altul, *şi Mitropolitul!*

Cel d'întâĭu Gaşper, vataful lor, cum păşì pe uşă, s'a buimăcit şi'n dîrdoră colo, a scăpat, de tremurătă, vasul din mănă, când a dat cu ochiĭ de împĕrat, şi bombăuì tăricel: *Eĭ! fire-aĭ al draculuĭ,* altul *şi Măria Sa Dómna!* şi pe rînd cu toţiĭ: *şi Domniţele! şi Beizadelele! şi Mitropolitul!*

A se vedé GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 101; N. A. BOGDAN, *Pov.*, p. 62; T. SPERANŢIA, I, p. 55.

*
14265 **Pun ţiganiĭ de mămăligă.**

H. JUVARA, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

Când te mănâncă în cur.

*
14266 **Iĭ sporesce ca laptele ţiganuluĭ.**

N. A. BOGDAN, *Pov.*, p. 138.

A se vedé la No. 8594 înţelesul dicallereĭ şi snóva care ĭ-a dat nascere.

* △
14267 **Cércă ca ţiganul marea cu degetul.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Mare.*

A se vedé înţelesul la No. 855.

* △
14268 **Trece ca ţiganul prin raĭu.**

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Când unul trece pe lângă om fără să dică ce-va, şi chĭar fără să'ĭ fie permis să trécă pe acolo.

SNÓVĂ

Trecĕnd țiganul pe lângă raĭu și-a aruncat căciula înăuntru. A cerut să i sĕ permită să intre ca să'și scótă căciula. Odată intrat n'a maĭ vrut să ĭésă.

A se vedé T. SPERANȚIA, II, p. 74, *Jidanul în raĭu.*

14269 *△ **A face planu**
Ca țiganu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Nastratin-Hogea.*

Când plănuescĭ ce-va în zadar.

SNÓVĂ

Un țigan mergeà odată pe un câmp. Trecĕnd pe lângă o tufă, vĕḑù în ea un iepure culcat, care dormeà dus. Țíganu se opri lângă tufă și începu a-șĭ face ast-fel planul, vorbind singur: «astă-ḑĭ am să mănânc carne de ĭepure; dar uĭte cum o să-l gătesc. Jumătate am să-l fac friptură, și jumătate am să-l fac fertură, în care am să puĭ o mână de ardeĭ pisat, de la nașu, și când oĭu mâncà să străfig, să fac hapcĭu! hapcĭu!»

Iepurele speriat de hapciul țiganuluĭ, o rase de fugă, lăsând pe graur cu buzele umflate și cu planul făcut de géba.

D'atuncĭ a rĕmas vorba: *a face planu ca țiganu.*

14270 *△ **Face ca țiganu când s'a dus la naș-sĕŭ cu plocon.**

G. I. TOMESCU. *înv. c. Broscarĭ. j. Mehedințĭ.*

Pentru cel care sé pórtă prostesce.

SNÓVĂ

Un țigan avĕnd să se ducă pe la naș' sĕŭ după obiceĭu, între alte merinde luase și un bădărăŭ de lapte bătut. Pe drum vede într'o parte un ĭepure și pe loc îșĭ face socotélă că bun ar fi și acesta de dus ca plocon la naș. Și așa se ĭeà după el în gónă mare. Și cum alergà după ĭepure, de odată se împedică, și bădărăul ce ținea în spate se varsă după capul luĭ, ast-fel că în puțină nu rĕmâne aprópe nimic merindea ce voĭa să ducă la naș. Vĕḑĕnd că nu 'ĭ-a mers bine s'a întors înapoĭ.

14271 *△ A se mutà ca ţiganu cu cortu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

A se vedé înţelesul la No. 6972.

14272 *△ A nimerit (brodit) ca ţiganul Miercurea la stână.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — R. N. HOÏTAN, *Cetat. Codru*, p. 19. — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

*△ *A nimerit'o Miercurea la stână.*

D-ra TINCA ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — GABRIELESCU, *j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Stână.*

Pentru ceĭ ce nimeresc rĕŭ un lucru. Când unul se apucă de o trébă şi nu scie timpul priincios.

SNÓVĂ

Ţiganul sciind că la stână e brânză, lapte şi altele, a plecat şi el la munte, fără să se gândéscă când ar trebui să plece ca să fi acolo în ḑi de dulce. Dar el a ajuns la stână tocmaĭ Miercurea când şi bacĭul şi toţĭ ciobaniĭ posteaŭ, ast fel că bietul ţigan a plecat îndărĕt a-casă flămând.

A se vedé GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 260 şi *Şesatórea*, V, p. 81.

14273 *△ A nimerit'o (s'a dus) ca ţiganul Vinerea la stână.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.* — Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 14272.

14274 ❊ △ **Potrivişĭ ca ţiganul la stână.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Vrênd să arĕte că cine-va a venit la o trébă pré târḑiŭ, după vreme, întocmaĭ ca ţiganul care s'a dus la stână tómna pe sfîrşite, când ciobaniĭ se pornise cu turmele la ĭernat.

A se vedé T. Speranţĭa, I. p. 5, *Ţiganul la stână.*

14275 ❊ △ **Potrivişĭ ca ţiganul la pomană.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu*

Când nu o potrivescĭ bine, ca ţiganul care, vrênd să mérgă la două pomenĭ a ajuns pré târḑiŭ şi la una şi la alta.

14276 ❊ △ **Se îndésă ca ţiganu la praznic.**

X*** *c. Nănescĭ, j. Bacăŭ.*

Adică la chilipir, maĭ ales la mâncare şi bĕutură fără plată.

LEGENDĂ

După ce a făcut Dumneḑeŭ lumea şi tóte vietăţile câte se află într'însa, şi la urmă pre om, atât ómenilor cât şi fie-căriĭ vietăţĭ, între carĭ firesce că se aflaŭ şi pasĕrile, le-a dat câte un fel de hrană anumită ca să aĭbă ce mâncà şi cu ce susţineà.

Toţĭ ómeniĭ şi tóte pasĕrile, cum aŭ început a mâncà hrana ce le-o dete Dumneḑeu s'au săturat, numaĭ codobaturile şi ţiganiĭ, orĭ şi cât au mâncat, nu s'au mai putut săturà.

Vĕḑênd Dumneḑeu nesaţul acestora s'a supĕrat fórte tare şi a ḑis către codobatură:

— Când se vor săturà ţiganiĭ şi vor ḑice din tótă inima că nu sunt flămânḑĭ, atuncĭ să te apropiĭ tu şi tot némul tĕu de sate!

Érá ţiganilor le-a ḑis:

— Când se vor apropia codobaturile de sate, atuncĭ să vĕ săturaţĭ şi voi

Da fiind că ţiganiĭ, ori şi cât ar mâncà, mai niciĭ odată nu se pot săturà, chĭar şi atuncĭ când se duc la vre-un praznic, unde tóte mâncările şi bĕuturile se dau de géba, de sufletul morţilor, ei eĭ, orĭ şi cât mănâncă, când sĕ scólă de la masa şi se depărtéză numaĭ vr'o câţĭ-va paşĭ de casă, ḑic, ca şi caiĭ cum s'aŭ sculat de jos, că n'au mâncat nemică, că sunt flămânḑĭ de nu se maĭ pot ţiné pe picĭóre, de aceea şi codobaturile nu se pot apropĭa niciĭ odată de sate.

Şi codobatura de aceea se numesce pasere ţigănéscă, pentru ca ea numaĭ atuncĭ se apropie de vr'un sat, când un ţigan, după ce a fost

la vr'un praznic, şi după ce a mâncat, spune că s'a săturat. Dar fiind-că Ţiganiĭ maĭ nicĭ când nu se pot sătură, de aceea şi ea nicĭ când nu se póte apropĭa. ca alte paserĭ, de locuinţele ómenilor. — S. FL. MARIAN, *Ornit.* I, p. 330.

* △
14277 **S'aŭ strîns ca ţiganiĭ la pomană.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14276.

* △
14278 **Se îmbie ca ţiganul la balmaş.**

MOISE POPOVICĬU, *c. Cavragiŭ, comit. Hunedĭórei, Transilvanĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14276.

* △
14279 **Face ca ţiganul cu halmejul.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Talmeş-Balmeş.*

Adică uĭtă orĭ-ce ca ţiganul halmejul (un fel de mâncare) pe care 'l luase de probă şi pe care 'l duceà la nevéstă sa ca să 'ĭ gătéscă la fel; ĭar pe drum perde mâncarea şi 'ĭ uĭtă şĭ numele.
A se vedé Snóva de la No. 9308.

* △
14280 **Le mestecă ca 'n bota ţiganuluĭ.**

ILIE HOCĬOTĂŬ, *c. Sclişte, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa.*

Când unul amestecă lucrurĭ carĭ ar fi trebuit să fie despărţite; se ḑice maĭ ales pentru mâncărĭ.

* △
14281 **Vorba ţiganuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.*

Când săténul spune vre un proverb începe saŭ termină cu acéstă expresĭune, saŭ cu una din cele urmĕtóre:

vorba ăluĭa, vorba cânteculuĭ, vorba Românuluĭ, vorba nebunuluĭ, etc., după cum ḑicerea se referă la o snóvă în care e vorba de un ţigan, un nebun, etc.

*

14282 **A murit ca şi ĭépa ţiganuluĭ.**

Veḑĭ *Iépă*.

Adică tocmaĭ când se învĕţase să nu maĭ mănânce. A se vedé No. 1907.

* △

14283 **Ţiganul, după ce şi-a dat căcĭula pe apă, a ḑis: să fie de sufletul tatiĭ.**

D-na SEV. CALOĬ, *j. Tutova.*

Veḑĭ *Căcĭulă, Suflet.*

A se vedé la No. 4688 atât înţelesul ḑicereĭ cât şi snóva care 'ĭ a dat nascere.

14284 **Căcĭula ţiganuluĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1377.

Veḑĭ *Căcĭulă, Suflet.*

Acelaş înţeles ca la No. 14283.

* △

14285 **A se pune în drum, ca pomana ţiganuluĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova*

Veḑĭ *Ţigănesc.*

A se vedé înţelesul la No. 9160.
Sĕ înţelege de la sine ce póte fi acésta pomana a ţiganuluĭ, care se găsesce în drum.

«Te-aĭ pus în drum, *ca pomana ţiganuluĭ.*»

* △

14286 **S'a săturat ca ţiganu cu frunza.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A se vedé la No. 9246 variantele şi înţelesul acesteĭ ḑicerĭ.

* △
14287 **S'a vîrît ca ţiganul la masa boeruluĭ.**

N. G. FRIGURĂ, *c. Dragoslavele, j. Muscel.*

Vedĭ *Masă.*

Pentru cel care se îndésă unde nu e poftit, şi, în urmă, o pate.
A se vedé la No. 8794 snóva care a dat nascere acesteĭ diceri.

* △
14288 **S'a înnădit ca ţiganul la turta (aĭa, tréba) măseĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Îĭ învĕţat ţiganu la mă-sa.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când unul nu se maĭ lasă de un lucru care 'ĭ a plăcut.

SNÓVĂ

Un ţigan se ducea, cu bunică-sa într'o căruţă, la peţit. Baba, vĕdênd că danciu erà cam prost, şi de frică ca să nu 'şĭ facă némul de ocară în nóptea căsătorieĭ, sĕ pune şi îl învaţă ce are de făcut. In urmă, se pornesc ĭarăşĭ la drum. Ce-va maĭ departe, grăuraşul opresce calul, şi maĭ cere o lecţie, căcĭ de, póte a maĭ uĭtat ce-va. Şi tot aşa din lecţie în lecţie, aŭ ajuns sgripţoróĭca cu faraonul eĭ la baragladina care trebuĭà să le fie nepótă şi nevéstă.

*
14289 **Fie-care cu tréba luĭ, ca ţiganu cu tréba măsiĭ.**

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Adică fie-care să 'şĭ vadă de ale luĭ.

* △
14290 **A aruncà mórtea în ţiganĭ.**

R. SIMŬ, *c. Orlat, Transilvania apud* B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1775. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 149. — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Sănătate, Ovreĭu.*

A tăgădui, aruncând vina pe un altul.
A aruncà vina pe cel nevinovat, şi care nu e în stare ca să se apere.

Danda venia lapso.

Prov. Lat.

* △
14291 Noroc, şi mórte în ţiganĭ!

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

* △
Noroc şi banĭ,
Şi mórtea în ţiganĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Român.*

Urare gluméţă.
A se apropĭa de ḑicerea Aromânéscă de la No. 5830.

* △
14292 Noroc şi banĭ,
Şi bóla în ţiganĭ.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Liţa, j. Teleorman.*

Acelaş înţeles ca la No. 14291.

* △
14293 Iarmarocul ţiganuluĭ.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Bîlcĭu.*

Când vreĭ să ĭeĭ în derîdere un bîlcĭu prost de tot.
A se vedé snóva de la No. 11083 şi T. Speranţĭa, III, p. 161.

*
14294 A cere ca un ţigan.

Şezătóre, I, p. 213.

Când unul cere cu mare stăruinţă.

*

14295 **A se certà ca ţiganiĭ.**

A. PANN, III, p. 23. — HINŢESCU, p. 130.

A se certà rĕŭ; pentru ómeniĭ proştĭ şi lipsiţĭ de crescere.

ŢIGANCĂ

* △

14296 **Pórtă-te 'n port**
Ca ţiganca 'n cort.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

A se vedé înţelesul la No. 7627.

* △

14297 **A se pripi ca ţiganca la argea.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când cine-va zoresce la un lucru, însă nu are nicĭ un spor.

* △

14298 **A fi bâtu ţigănciĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Adică ne-băgat în séma.

*

14299 **Ghifta ghiftoplulĭ ş'alavdă.** [1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Ţigan.*

Acelaş înţeles ca la No. 14218.

*

14300 **Cathe ghiftă çirlu-lĭ ş'alavdă.** [2]

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Vedĭ *Ţigan.*

---

[1]) Ţiganca dancĭul îşĭ laudă.
[2]) Tótă ţigancă îşĭ laudă cĭuru.

Acelaş înţeles ca la No. 14218.

Chaque potier vante son pot.

Prov. Franc.

14301 **Muri ghifta çe tĕ-alâvdà.**[1])

Dr. Weigand, *Zweil. Jahres.*, p. 179.

Sĕ ḑice celuĭ care se laudă singur.

ŢIGĂNESC

Veḑĭ *Cinste, Lucru, Tocmélă.*

14302 * △ **Lucru ortăcesc,**
Lucru ţigănesc.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

A se vedé înţelesul la No. 9589.

14303 * △ **Tocmélă ţigănéscă.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 165. — Hinţescu, p. 188. — *Albina (rev.)* I, p. 361 & 509. — Ilie Trifu, *stud. j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 13007.

14304 * **Cinste ţigănéscă.**

A se vedé înţelesul la No. 8361.

14305 * △ **Ieà banĭ ţigănescĭ şi te plătesce.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Severin, j. Mehedinţĭ.*

Orĭ de unde se va puté, cu cele din urmă puterĭ bănescĭ a se scăpà de un om rĕŭ de bótă.

---

[1]) Muri ţiganca care te lăudà.

14306 * **A stà ca o pomană ţigănéscă.**

D-na El. Grigoriŭ, *j. Ilfov.*

Vedĭ *Plăcintă, Ţigan.*

A se vedé înţelesul la No. 14285.

14307 * △ **Traĭu ţigănesc.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică traĭu rĕŭ, cu cértă şi bătaĭe.

14308 * **Mâncare ţigănéscă.**

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Adică mâncare próstă.

SNÓVĂ

Stând maĭ mulţĭ odată şi 'ncepênd a spune
Care din bucate cred că sûnt maĭ bune,
Işĭ aleg, cu 'ncetul, şi 'n sfîrşit se 'mpacă:
«Pĭele de găină şi limbă de vacă.»
Auḑind ţiganul astă noutate
Se gândesce 'n sine:
«Ian te uĭtă, frate,
«Ce maĭ lucru mare astă-ḑĭ am aflat!..»
Şi pornesce, haĭde, ca să'l spună 'n sat.

* * *

— Heĭ, Românĭ, acuma
«Ian să'mĭ spuneţĭ mie
«Ce mâncărĭ maĭ bune
«Credeţĭ voĭ să fie?
— Ce mâncărĭ, ţigane?
«Haĭde spune tu,
«Să vedem anume
«Dacă scĭĭ orĭ nu.»

* * *

— Heĭ, Românĭ, voĭ mie
«Multe mĭ-aţĭ făcut,
«Dar pe toţĭ acuma,
«Haĭde v'am bătut,
«Căcĭ acuma doar mie
«A'nceput să 'mĭ placă
«Limbă de găĭnă
«Şi pĭele de vaca.»

T. Speranţia, III, p. 209.

ȚIGĂNESCE

14309 *△ A cinsti țigănesce.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé înțelesul la No. 8363.

14310 *△ A cere țigănesce.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică cu stăruință, până ți se dă.

A ȚIGĂNI

14311 *△ A țigănì pe cine-va.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

A cere cu obrăznicie și stăruință mare.

A SE ȚIGĂNI

14312 * A se țigăni.

FR. DAMÉ, IV, p. 158.

A cere cu stăruință.

ȚIGĂNIE

14313 * Țigănie.

L. ȘAINEANU, *Dict.*, p. 809. — FR. DAMÉ, IV, p. 158.

Adică sgârcenie cumplită.

TICHICÉN

Vedĭ *Codrén.*

TIRCHILESCĬ

14314 * A fi din (de la) Tirchilescĭ.

D-ra DIDINA ZANNE, *j. Ilfov.*

Adică rĕŭ crescut, mojic, mitocan; ca locuitoriĭ din mahalaua Tirchilescĭ, din Bucurescĭ.

TÎRG

Vedĭ *Cap. X, c. Tîrg, Urechĭe.*

14315 * △ A cunósce unde'ĭ tîrg şi unde'ĭ sat.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Pentru omul cu dréptă chibzuinţă şi ĭute la minte; care cunósce pe cel subţire de cel gros de obraz.

14316 * △ — Scólă, Lenă, mână vacĭ!
— Nu ţi-am spus, bade, să tacĭ.
— Scólă, Lenă, mână porcĭ!
— Nu ţĭ-am spus, bade, nu pociŭ.
— Scólă, Lenă, haĭ la tîrg!
— Dómne, bate'l de bolând
Nu m'aşteptă pân' mĕ 'ncing.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Birt, Mâncare.*

Pentru femeile cele leneşe.

14317 * △ De cât în tîrg cu papucĭ,
Maĭ bine în crâng cu opincĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Dicĕtóre haĭducéscă.
De cât în tîrg la fudulie, unde nu poţĭ câştigà nimic, maĭ bine în crâng, încălţat cu opincĭ, însă liber şi cu punga plină.

14318 **In tîrg şî la móră.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 17.

Adică spune. Şî sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu pot păzì nicĭ o taĭnă (GOLESCU).

* △
14319 **A spune în tîrg şi la móră.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Móră.*

A spune ce-va într'un loc unde sĕ aude maĭ multe. A se vedé No. 7365.

* △
14320 **A fi dus la tîrg şi la móră.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Móră.*

Acelaş înţeles ca la No. 7388.

* △
14321 **A aflà tîrgul şi ţéra.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 449. — G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 319.

Adică tótă lumea.

Am ĭubit'o numaĭ séra
Ş'aŭ aflat tîrgul şi ţéra.

Poes. Pop.

* △
14322 **A fi talanca tîrguluĭ.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Sat.*

Adică a scie şi a spune tot ce se petrece.

* △
14323 **Ho! ţéră, că daĭ în tîrg.**

GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Pentru cel lacom care dă năvală, chĭar fără drept.

14324 * △ A fi dat prin tîrg.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănesci. j. Vâlcea.*

A fi om care a vědut şi audit multe, şi care prin urmare scie multe. A fi nedat prin tîrg, a fi sělbatic, neumblat în lume.

14325 A o dà tîrguluĭ.

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 101.

Adică în vilég, în gura lumiĭ.

14326 A'l dà tîrguluĭ.

BARONZI, p. 48.

Acelaş înţeles ca la No. 14325.

14327 * A'l dà prin tîrg.

Rom. Glumeţ, I, p. 47. — FILIMON, *Ciocoĭ*, p. 289. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155.

1⁰ A'l pedepsi prin expunere. Vedĭ No. 4111.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14326.

14328 * Strigare-aĭ prin tîrg.

IULIU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Să ajungĭ rěŭ de tot.

14329 * △ De credeaĭ că s'a aprins tîrgul.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 374.

Arată un sgomot mare, ţipete marĭ.

«Şi unde mi'ţĭ începù a face o gălăgie *de credeaĭ că s'a aprins tîrgu.*» — P. ISPIRESCU.

TÎRGOVIȘTE

14330 *A'ĭ dà gură de Tîrgoviște.

A. Pann, I, p. 94.

A certà pre cine-va rĕŭ surugĭesce, cu cuvinte aspre și maĭ mult ordinare, fără témă.

Resumăm după Scrisorile luĭ Ion Ghica și Cronica luĭ Zilot Românul întîmplarea care a dat nascere ḑiceriĭ de faţă.

«Când tînĕrul Manolache Bălénu a fost dus la curte, Vodă Șuţu 'ĭ-a lăsat barbă și 'ĭ-a dat de nevéstă pe fiĭcă-sa domniţa Catinca, înzestrând'o cu moșia orașuluĭ Tîrgoviștea. Atuncĭ s'aŭ sculat Tîrgoviștenii, cu mic cu mare, și aŭ venit la divan în Bucurescĭ cu rogojini aprinse, în cap și cu jalba în proţap, s'aŭ dus la biserică la Sfântul Nicolae cel sărac și, după liturghie, eșind din curtea bisericeĭ toţiĭ cu făcliĭ de céră galbenă aprinse, le stingea într'un butoĭu cu smólă, strigând:

— Afurisit să fie Vornicul și așa să se topéscă casa luĭ!

Sĕ ḑice că ţi se făceà pĕrul măcĭucă. Vornicul pe care îl afurisĭà erà boerul Român care iscălise darea moșieĭ.

Nu a trecut un an și Domniţa, nevésta Băléнuluĭ, murĭà din facere. Vodă tatăl eĭ murĭa otrăvit de aĭ luĭ, și maĭ târḑiŭ casa boeruluĭ care a iscălit în adevĕr s'a stins.

După mórtea luĭ Vodă Șuţu spăĭmântându-se Dómna și tótă casa luĭ, cum și toţĭ ceĭ uniţĭ cu dînsul la fapte din pămînteni, și invederat cunoscênd că 'l-aŭ ajuns urgĭa luĭ Dumneḑeŭ, după strigarea noroduluĭ, puseră la cale de sĕ rupseră în Divan de faţă tóte hârtiile, ce sĕ scriseseră asupra hrăpireĭ moșieĭ Tîrgoviștenilor, și așa rĕmaseră Tîrgoviștenĭ iar cu moșia lor slobodă, precum și maĭ nainte. Cu aceste din urmă cuvinte, încheĭe cronicarul lunga povestire a acesteĭ întîmplărĭ.

De atuncĭ a eșit vorba, *gură de Tîrgoviște.*

Il n'est bon bec que de Paris.

Prov. Franc.

14331 *Gură de Tîrgoviște.

Ion Ghica, *Scrisorĭ*, p. 261. — Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 72.

Om rĕŭ de gură și obraznic în vorbire.
A se vedé origina la No. 14330.

*
14332 **Avocat de Tîrgoviște.**

Vedĭ *Fefelei.*

Adică avocat prost.
Odinióră în acest oraș, consiliul de disciplină al avocaților cât și tribunalul local, recunosceaŭ dreptul de a pledà multor ómenĭ lipsițĭ de ori-ce învĕțătură juridică.

TÎRGU-CUCULUI

* △
14333 **Du-te, duce-te-aș prin Tîrgu-Cucului cu nasu tăĭat.**

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu & Runcu, j. Dîmbovița.*

Se întrebuințéză, de țĕrancele maĭ bĕtrâne, ca blestem asupra unuĭ copil saŭ om, când vré să se ducă unde-va.
Țĕraniĭ cred că în Tîrgu-Cucului se strîng toțĭ cerșetoriĭ, ologiĭ, cĭungiĭ, orbiĭ și alțĭ nenorocițĭ pentru carĭ dic că *pentru eĭ maĭ ține Dumnedeŭ pămîntu.*
A se vedé și No. 3954.

TÎRTAN

*
14334 **Tîrtan.**

Sĕ dice Evreilor în bătae de joc.
Vine probabil, prin corupție, de la cuvîntul german, *Unterthan,* adică supus.

TÓDER

Vedĭ *Cap. I & XII, c. Sân Tóder.*

*
14335 **A se face Tóder.**

Vedĭ *Tanase.*

Pentru cel care sĕ face că nu înțelege ce 'ĭ spuĭ.

«Mĕ, nu te face Tóder.»

TOMA

14336 * A fi Toma.

D-na Z. JUVARA, c. Fedescĭ, j. Tutova.

* ∠ *(A fi) Toma ne-credincĭosul.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 962. — TEOD. CHIRILEANU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adica om ne-credĕtor, om care nu crede până nu vede cu ochiĭ.

«*Nu fiĭ Toma.*

Vedĭ Evanghelia Sfântuluĭ Ión, 20 24. 30.

TOPALĂ

14337 * △ A fi Topală ăl nebun.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică cam *nea într'o parte*, om care se ține numaĭ de nebuniĭ.

Acéstă dicere stă în legătură cu faptele luĭ Agoș al luĭ Topală, eroul baladeĭ populare *Agoș.*

BALADĂ

. . . .
. . . .
. . . .
Agos a! luĭ Topală
Car'mĭ-e voĭnic făr' de samă
Mĭ-a plecat la 'nsurătóre
Cu cincĭ sute de cătane.
Cu cincĭ sute de turcĭ,
Cu cincĭ sute de beșliĭ,
Din ploscĭ închinând,
Din pistóle trosnind,
Din gură cântând:
Catanele: cătănesce,
Beșliĭ: beșliesce

Şi turciĭ: turcesce.
Când trosnéŭ pistólele
Se spĕriaŭ satele,
Încuĭaŭ dĭughenele
Şi fugeaŭ ca curvele,
Dĕ isbeaŭ tufele!
Ce 'ncuĭaţĭ dĭughenele,
Şi fugiţĭ ca curvele
De isbiţĭ tufele?
Că nu este vr'o rĕsbélă,
E Agoş al luĭ Topală
Aşa face el p'în ţéră!

TOPANA

* △

14338 Manca Topana
Care mĭ-a furat cârlana.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de un hoţ vestit.

Topana este şi un cătun, în judeţul Olt, pendinte de comuna Crânguescĭ.

TOPOLNIŢA

* △

14339 Maĭ vine Topolniţa pe unde a maĭ venit.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Pentru unul care a stat bine odată şi acum a sărăcit, dar sĕ ḑice că tot va maĭ stà bine.

TRAÏAN

Veḑi *Troian.*

TRANANA

* △

14340 Logofĕtul Tranana
Cu mamaligă în basma.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Dră-gănescĭ, j. Vlaşca.*

Veḑĭ *Logofĕt.*

In bătae de joc, de cel care a învĕțat ce-va și umblă fără nicĭ un rost, fiind prin urmare și sărac.

TRICALA

14341 * **Nvésta al Vracâ bişi'n cor, di se avdzî trisu 'n Tricol.** [1]

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Hotin.*

Pentru un lucru de nimica ómeniĭ fac vorbă multă de se duce vestea departe.

TRIFON

Vedĭ *Telelеŭ.*

14342 * △ **Sîc, Trifóne!**

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vaslulu.*

Vedĭ *Agache.*

Acelaș înțeles ca la No. 13113.

TRÓCĂ

14343 * △ **A învĕțat la Trócă.**

G. Crețoiu, *c. Scăescĭ, j. Dolj.*

Ințelesul ḑicereĭ s'a dat la No. 12076.

De óre-ce însă în județul Dolj, în apropĭere de Scăescĭ, se află satul Trócă, cu totul ne-însemnat, unde cine-va nu are ce învĕțà nicĭ de la cine învĕțà ce-va, Româniĭ din partea loculuĭ întrebuințéză ḑicerea, presupunênd că cuvîntul Tróca desemnéză satul cu acelaș nume, ĭar nicĭ de cum albĭa în care se dă de mâncare porcilor, precum s'a admis la No. 12076 și se admite în genere.

Se maĭ observă că numele de *trócă,* se dă în județul Dolj, uneĭ plante din familĭa cucurbitaceelor, cu o mulțime

[1]) Nevésta luĭ Vraca s'a beșit în horă, de s'a auḑit până la Tricala.

de varietăţĭ, dintre care cele maĭ cunoscute sunt: *tîlcul*, cu care sĕ scóte rachiul din butóĭe, şi *tivga*, cu care se aduce apă de bĕut. De acĭ se ḑice că un butoĭu e *gol tróca*, că un om prost în loc de cap are o tróca, şi aşa maĭ departe.

TROCAN

14344 * △ **A fi Trocan.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un om mare, trupeş.

TROĬAN

14345 * △ **Calea luĭ Troĭan.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Dolj.*

Veḑĭ *Rob*.

Acelaş înţeles ca la No. 10628. Acéstă denumire se întrebuinţéză într'un mod aprópe exclusiv în Ţéra Românéscă, ĭar cea d'întâĭu în Moldova.

Fără a înşirà numeróse localităţĭ carĭ din Severin la gurile Dunăreĭ reamintesc numele cuceritoruluĭ Dacieĭ, vom dà numaĭ urmĕtórele:

In judeţul Vâlcea, şi anume între oraşul Rîmnicu-Vâlcea şi Ocnele marĭ, la un chilometru de albĭa Oltuluĭ se află o localitate cu numele de Troĭan, punct trigonometric de observaţie.

Pe acest deluţ se ridică o mică bisericuţă cu chiliĭ împrejur, zidită la 1839 de Hrisant Horezanul. Aci generalul Magheru îşĭ aşeză tabăra sa la 1848.

La pólele munteluĭ Cozia, din Argeş, în faţa monăstireĭ Cozieĭ, şi peste apa Oltuluĭ se vede o stâncă lată care se numesce *masa luĭ Troĭan*. O legendă locală maĭ spune că împrejurul acesteĭ mese a stat Mihaĭ-Vodă cu generaliĭ sĕĭ, legendă care a inspirat luĭ Dimitrie Bolintineanu poesia sa «*Cea din urmă nópte a luĭ Mihaĭ-Vitézul*.»

In fine pasul prin care Oltul intră în Românĭa se numeà în vechime, *Pórta luĭ Troĭan*.

TRUFANDA

14346 *△ **Logofĕtul Trufanda**
Strînge mucii în bazma.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Ca să şi bată joc de albastrime care îşi suflă nasul în basma şi o pune în urmă în buzunar.

De alminterea Chinezii au în acéstă privinţă aceleaşi ideĭ ca şi ţĕranii noştri.

ȚUCHI

14347 * **A mâncat iérba luĭ Țuchi.**

D-na Eugenia Zanne, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Adică e nebun

TUDORICĂ

14348 *△ **Îĭ lungă a luĭ Tudorică.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

Când unul poftesce multe şi de tóte. Sĕ ḑice către unul când nu-ĭ mulţumit cu ce-ĭ daĭ şi ar vroi tot maĭ mult.

TUDORIN

14349 *△ **De când cu Tudorin.**

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adecă de mult timp, din vechime.

Poporul din Vâlcea îşĭ amintesce cu mult drag de Tudorin, cum numesce el pe Tudor Vladimirescu, care se sculase să scape ţéra de impilătorĭ.

TUFEANU

14350 *: △ **A face nazurĭ ca caiĭ Tufeanuluĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Pentru omul mofturos. Vede că e rugat şi tot maĭ aştéptă.

TURC

Vedĭ *Câne, Lup, a Mâncà, Moldovan, Nevoe.*

LEGENDĂ

La Ţarigrad, — unde o fi aĭa, — cĭ-că era un Impĕrat, care aveà doar o fată, şi încolo numaĭ aveà nicĭ un copil din trupul luĭ. Fata îĭ era dragă ca sufletul şi de dragă ce-ĭ era, îĭ făcuse o căsuţă numaĭ de sticlă şi orĭ ce cerea îĭ împlinea, lapte de pasĕre să fi cerut, lapte de pasĕre i-ar fi adus Impĕratul. Şi gândea Impĕratul s'o mărite dup'un fecĭor de Impĕrat şi să-ĭ dea de zestre jumĕtate din scaunul sĕŭ.

Dar, vedĭ d-ta, nepartea e rea în lume! Când e să nu fie de la D-ḑeŭ şi când îşĭ vîră Sarsailă códa, e rĕŭ cum nu se maĭ póte! Cĭ-că fetiĭ aştia, de când vĕḑuse lumea în ochĭ, îĭ placea grozăvenie mare să se jóce cu căţeluşiĭ Împĕratuluĭ. Cum face, cum drege, cum îşĭ vîră dracu códa, că un zăvod d'ăĭa marĭ, înşală a fată de Împĕrat, şi fata rĕmâne grea cu zăvodul. Şi tocmaĭ maĭ târziŭ, când începu a cresce burta fetiĭ, Împĕratul băgă de sémă că fie-sa o să fie grea.

Atuncĭ s'a întristat Împĕratul tare, îĭ scăpa să plângă ca un copil, de mare cĭudă şi ruşine! Mĕ rog, nu-ĭ belise obrazu cu fapta eĭ? Se făcu Impĕratul foc şi pîrjol şi era cât p'acĭ s'o omóre cu chiar mâna luĭ; dar se gândi că nu face bine, maĭ bine să adune sfatul ţĕreĭ, şi ce o ḑice sfatul ţĕreĭ, el aĭa să facă.

Sfatul ţĕreĭ adunându-se şi chibzuindu-se, a hotărît ca Impĕratul să depărteze pe fie-sa de la curte, ca să nu facă curtea împĕrătéscă de ocară în lume.

Impĕratul a ascultat de sfatul ţĕreĭ şi a poruncit să facă o corabie mare, să pue în ea tótă zestrea, care era partea fetiĭ. După ce a făcut vînt corăbiĭ de a plecat pe mare încolo, cu fata singură, singurică, fără nicĭ un om, ca să se ducă unde o vrea cel de sus. Aşa Impĕratul şi-a mutat gându de la fie-sa.

Corabia a mers, a mers până s'a oprit la un ostrov. Acolo fata s'a dat jos şi a legat corabia cu nisce lanţurĭ de fer de nisce copacĭ groşĭ. Apoĭ şi-a făcut un bordeĭ în ostrovul ala şi trăĭa acolo, de mâncare avênd în corabie, şi maĭ scofelind şi prin ostrov fel de fel de burueni dulcĭ.

Peste puţintică vreme, ĭ-a abătut să nască fetiĭ de Impĕrat. Şi a născut fata Impĕratuluĭ şapte znamenii, şapte jigăniĭ ca face-ţi-aĭ cruce! Aste şapte opăciturĭ eraŭ cu chip de om până la brîŭ, ĭar din brîŭ în jos, adecă picĭórele şi şeḑutul, eraŭ ca de câine;

flocoșĭ, cu ghĭare. cu códă, etc. taman ca câĭnele. Eĭ când plângeaŭ, maĭ mult chefneaŭ ca câĭniĭ, ucigă-ĭ sfintele slujbe! Da ce să le facă bĭata fată, la atâtea poșidichiĭ de jivinĭ? Cum să-ĭ crescă ea pe câte șapte? Că, vedĭ d-ta, ea avea numaĭ două țîțe, ca orĭce femee, n'avea șapte. Taman atuncĭ fătase și o scrófă din cele care i-le pusese ca de zestre Impĕratul în corabie, că, vedĭ d-ta, iĭ pusese de tóte, ca uneĭ fete când o măriți și o înzestrezĭ. Ce făceà a fata? Lĕpădă purceiĭ de la scrófă și dete copiiĭ eĭ, — nu ĭ-ar fi maĭ făcut, — ca să sugă în locul purceilor. Și așa aŭ tot supt la scrófă până s'aŭ făcut marĭ.

După ce s'aŭ făcut ăste schilodeniĭ marĭ și voĭnicĭ, mumă-sa le-a spus, că ea e fată de Impĕrat și eĭ nepoțĭ de Impĕrat tare și mare.

Eĭ cum aŭ audit una ca asta, aŭ strîns în corabie tot ce aveaŭ pe afară, s'aŭ pus în corabie câte șapte împreună și cu muma lor și aŭ pornit'o în spre Impĕrăția Țaligraduluĭ. Cum aŭ ajuns la Țarigrad, aŭ oprit corabia la mal, aŭ legat'o și aŭ plecat spurcăcĭunile câte șapte la Impĕratul. Cum aŭ ajuns la pórta Impĕratuluĭ, aŭ început să dea chiote, chefnind ca câĭniĭ, nu că se le deschiză pórta și maĭ multe nu! Impĕratul vĕdênd aste znameniĭ s'a crucit ca de ucigă-l sfânta tămâe, și ĭ-a întrebat: cine sûnteţĭ voĭ, urîcĭunile lumeĭ, și ce vrețĭ?

Sûntem nepoțiĭ Măriĭ Tale, rĕspunseră toțĭ chefnind.

Impĕratul, cum audi, făcu fețe-fețe aducêndu-șĭ aminte de procleta luĭ de fată. Il săgetă biedă la inimă că ăștia or să fie fecĭoriĭ eĭ. Nĕcăjit peste fire, aruncă cu buzduganu în spre eĭ ca să-ĭ rĕpue. Așĭ! țĭ-aĭ găsit să rĕpuĭ pe ucigă-l tóca! Impĕratul taman se spălase pe ochĭ și se stergea pe mâinĭ, stersese numaĭ p'a stângă și vrênd să dea cu stânga nu ĭ-a înemerit pe eĭ, și a înemerit în stâlpul porțiĭ. Atuncĭ Impĕratul a dis că să fie afurisit cine s'o sterge întâĭ pe mâna a stângă când s'o spĕla. Și d'aĭa nu e bine să te ștergĭ întâĭ pe stânga când te spelĭ.

Impĕratu ĭ-a întrebat ĭar: ce vrețĭ de la mine, procleților?

Vrem pămînt, Măria ta, că n'avem unde ședea, rĕspunseră chefnind ca câĭniĭ.

Eŭ nu vĕ cred că sûnteţĭ voĭ nepoțiĭ meĭ, până n'ațĭ veni cu mama vóstră și cu corabie cu tot aicĭ la pórta mea, respunse Impĕratul.

Atuncĭ spurcăcĭúnile s'aŭ pus de aŭ săpat un șanț adînc de la mare până la pórta Impĕratuluĭ și l'aŭ umplut cu meĭ, și pe șanțu asta aŭ împins corabia cu mama lor până la pórta Impĕratuluĭ.

Fie-sa de rușine șĭ-a coperit fața, să n'o vadă ta-s'o. Impĕratul a blestemat'o ca să nu-ĭ maĭ vadă nimenĭ fața în vecĭ. Și d'atuncĭ a rĕmas, ca turcóĭcele să-șĭ înzovonéscă fața.

Impĕratul n'a maĭ avut încotro, și le-a dis că le va da pămînt cât ține o piele de bivol. Atuncĭ procleții, ucigă-ĭ sfintele dile marĭ, aŭ făcut pielea de bivol nojițe subțirele de tot și a coprins tot Țarigradul.

Impĕratul n'a maĭ trăit mult dup'aĭa, și a murit de mare cĭudă și obidă, blestemându-șĭ césul în care a crăpat ochiĭ în lume. Iar nepoțiĭ luĭ s'aŭ făcut stăpânĭ pe Țarigrad, ucigă-ĭ sfânta leturghie!

Din împelițațiĭ ăștia se trag Turciĭ din diua de adĭ.

T. Bălășel. — *Vedĭ și în Șezăt. III, No. 4.*

CREDINȚE

Turcii se spală des la cur, căci partea asta pute ca câinele plouat, fiind-că a sĕmănat cu câinele.

Turcii aveaŭ códe ca câinele, maĭ înainte vreme, dar s'aŭ scurtat adĭ ceva, mâine ceva, până a perit de tótă isprava.

Sînt bĕtrânĭ care spun că eraŭ mulțĭ Turcĭ, din ceĭ de veneaŭ de robeaŭ țéra, care aveaŭ nisce códe ca de óe la ședut.

Turcii nu mănâncă carne de porc, căcĭ aŭ supt lapte de la scrófă.

Turcii țin câinĭ mulțĭ în curte, căcĭ câinele e tata al lor.

Turcii sûnt nație mănósă, căcĭ aŭ supt la scrófă, care se îngrașe maĭ mult din nimic.

Bĕtrânii spun că șĭ-aduc aminte când veneaŭ Turcii în țéră, anul era tot dé-una bun, bucatele se făceaŭ cu îmbelșugare; din contră când veneaŭ Rușiĭ era anul sărac.

Când îțĭ ĭasă Turc în cale, îțĭ va merge bine, căcĭ Turcul are pĭeze bune.

Turciĭ sînt ómenĭ drepțĭ, eĭ nu te înșală la cântar, saŭ cu alt-ceva.

Turciĭ pórtă fesurĭ în chipul draculuĭ căcĭ și eĭ sunt curat dracu.

Din mâna Turculuĭ să nu mănâncĭ nimic, căcĭ ce intră în mâna Turculuĭ se spurcă, fiind nebotezat.

Sunt bĕtrânĭ carĭ nu-țĭ mănâncă nimic din mâna Turculuĭ. Se spune că pe când veneaŭ Turciĭ în țéră, le puneaŭ de mâncare în vase de bașca, și bucatele ce remâneaŭ de la eĭ, le daŭ câinilor, iar la porcĭ saŭ la alte lighióne, de se mănâncă, nu le daŭ. — T. Bălășel.

14351 * △ **Bine l'o (a) ĭuat Turcu.**

Junimea, III, No. 15. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu*. — T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Dice Românul când e necăjit, arĕtând că nu póte avé bine nicĭ odată.

2⁰ Turcul e stăpân în lume, numaĭ de el sĕ ține norocul, binele, fericirea.

3⁰ Când unul a întrebat pe cine va că ce face, și acesta rĕspunde: bine! cel-alt îĭ dice că *binele l'a luat Turcul.*

Originea acesteĭ dicerĭ trebue căutată în urmĕtórea legendă populară:

LEGENDĂ

In vremea de demult, ci-că Dumnedeŭ a chemat pe tóte soĭurile de ómenĭ ce sûnt în lumea albă, ca să le împartă câte un dar. Al d'întâiu, care a mers în fața luĭ Dumnedeŭ, a fost Turcu. El cum veni în fața luĭ Dumnedeŭ, Dumnedeŭ îl întrebă:

— Ce e, mĕ Turcule?
— Bine, Dómne!
— *Dĕ bine să fiĭ!* rĕspunse Dumneḑeŭ, și Turcu luând binele, îșĭ cătă de drum.
Veni apoĭ în fața luĭ Dumneḑeŭ *ciocoĭul*. Cum îl vĕḑù, Dumneḑeŭ îl întrebă:
— Ce e, mĕ cĭocoĭule?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu*, rĕspunse Dumneḑeŭ.
— Cĭocoĭul începu a se mirà: Dómneeeee!
— *Domn să fiĭ!* îĭ ḑise Dumneḑeŭ.
Ciocoĭul îșĭ vĕḑù de drum și Domn a rĕmas până în ḑiua de aḑĭ.
Merse apoĭ în fața luĭ Dumneḑeŭ Țiganul. Dumneḑeŭ cum îl vĕḑù, îl întrebă: ce vreĭ mĕ țigane?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu.*
— *Vaĭ de mine!* începù a se văĭtà țiganul.
— *De vaĭ să fiĭ*, rĕspunse Dumneḑeŭ, și țiganul de vaĭ a rĕmas până aḑĭ.
Veni rîndul Némțuluĭ.
Cum ajunse Némțu în fața luĭ Dumneḑeŭ, fu întrebat:
— Ce vreĭ, Némțule?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu*, rĕspunse Dumneḑeŭ.
Némțu începù a se mira: *Mare minune!*
— *De minune să fiĭ în lume*, rĕspunse Dumneḑeŭ, și Némțu de minune a rĕmas, căcĭ el scóte tóte minunățiile în lume.
După Némț veni rîndul Românuluĭ. Cum ajunse în fața luĭ Dumneḑeŭ îl și întrebă:
— Ce vreĭ, mĕ Române?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu*, îĭ rĕspunse Dumneḑeŭ.
— Dar noĭ? întrebă Românul.
— *De dar să fiĭ*, îĭ rĕspunse Dumneḑeŭ.
Și biețiĭ de noĭ de dar am rĕmas până în ḑiua de aḑĭ, că cine vré acela sĕ face stăpân pe noĭ. Noĭ suntem numaĭ topor de óse la care cum sĕ scólă.

După alte varĭante când Românul ḑice: dar noĭ? Dumneḑeŭ îĭ rĕspunde: *darnic* să fiĭ, și de aceea Românul e atât de darnic și de primitor.

14352 * △ **Dreptatea s'a dus de când Turciĭ.**

Nic. Mateescu, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

* △ *Dreptatea a luat'o Turcul.*

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Veḑĭ *Dreptate.*

A se vedé înțelesurile la No. 11898.

14353 * △ **Turcul te bate, Turcul te judecă.**

Voința naț., 1894, Iunie. — *Gazet. Pop.*, I, No. 220. — Dr. I. cav. de Flondor, *în Patria, Bucovina*, No. 218. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.* — Iul. Grofșoreanu, *prof. c. Galșa, Ungaria.* — D. Popoviciŭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.* — P. Gârboviceanu, *prof. c. Chĭóra, j. Ialomița.*

Vedĭ *Lup.*

Acelaș înțeles ca la No. 2013.

14354 — **Cine te pîresce?**
— **Turcul.**
— **Cine te judecă?**
— **Turcul.**

Dim. Țichindeal, *Fab.*, p. 48.

Acelaș înțeles ca la No. 14343.

Être juge et partie.

Prov. Franc.

14355 * △ **Turcul te taĭe,**
Turcul te jupóĭe.

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Acelaș înțeles ca la No. 14353.

14356 * △ **Cum e (îĭ) turcu(l) şi pistolu(l).**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 57. — HINŢESCU, p. 193. — C. NEGRUZZI, I, p. 250. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 21. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 26 & 123 — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — I. ISTRĂTESCU, *înv. c. Cobia, j. Dîmboviţa.* — N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamorniţa, j. Dorohoĭu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — P. ISPIRESCU, *Leg.* 1872, p. 167. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Costescĭ. j. Argeş.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

* △ *După Turc şi pistol.*

N. GANE, *Conv. Liter.*, XI, p. 368. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — I. DRAGAN, *pl. Coşula-Miletin, j. Botoşanĭ.*

* △ *Cum îĭ Turcu 'ĭ şi pistolul.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Cum e Turcul aşa e şi pistolul.*

V. A. FORESCU, *înv. c. Stănişoara, j. Suciava.*

Cum e unul şi cel-l-alt; cum e stăpânul şi sluga luĭ; cum e omul şi afacerile sale.

A se vedé deosebitele înţelesurĭ, în mod maĭ amănunţit la No. 7703.

14357 **Turculuĭ să'ĭ daĭ banĭ şi să'ĭ scoţĭ ochiĭ.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 54.

Arată lăcomia de banĭ a Turculuĭ.

14358 * Turcul plătesce.

I. Ghica, *Scrisorĭ*, p. 28. — P. Budişteanu, *j. Ilfov.* — *Albina*, I, p. 885.

Vedĭ *Căciulă*.

1° Adică nevinovatul, cel care nu e dator.
2° Dice acel care nu vré să plătéscă el.
In divanul luĭ Alexandru Ghica-Vodă, erà un înalt funcţionar fórte somnoros. Odată se judecà un proces între un Român şi un Turc. Judecătoriĭ aflară pe Român vinovat şi'l condamnară să plătéscă despăgubirĭ. Pentru formalitate, fie-care judecător aveà să spuĭe, cu glas tare, sentinţa. Toţĭ diseră pe rînd: Românul să plătéscă etc. Când ajunse rîndul la funcţionarul nostru, care dormise tótă vremea, sĕ ridică somnoros şi, fără să aĭbă habar de ce s'a petrecut în divan, dice: *Turcul plătesce!* Aŭ rîs toţĭ; vorba luĭ a ajuns din gură în gură şi a rĕmas dicĕtóre.

Fizet a vármegye.[1])

Prov. Ung.

14359 * Turcul nu caută a prinde calul cu sacul deşert.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Cal.*

A se vedé o variantă şi înţelesul la No. 1428.

14360 * La Turc dragostea e pe genuchĭu.

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

* *Prieteşugul judecătoruluĭ e pe geniunchĭ, ca al Turculuĭ.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Zăvoenĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Arbineş, Judecător.*

---

[1]) Plătesce comitatul.

A se vedé la No. 12138 alte variante ale acesteĭ ḑiceri şi înţelesul eĭ.
Veḑĭ NECULCEA, *Letop. II*, p. 185—186.

* △
14361 **Prietenia Turculuĭ e prietenie pe piciór.**

COŢEA, *c. Vărăscĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 14360.

* △
14362 **Turciĭ să fie afară şi tu tot nu'ĭ auḑĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c Valea Marculuĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Tun.*

1⁰ Pentru omul care dórme dus.
2⁰ Pentru cel care nu aude bine.

*
14363 **Turcul nu scie multe.**

P. DANIILESCU, *c. Craïova, j. Dolj.*

Dacă 'ĭ trăsnesce ce-va rĕŭ în cap el nu te maĭ judecă, ci te omóră.

*
14364 **Turcu, de e Turc, şi tot te lasă întâĭu să maĭ mănâncĭ şi apoĭ te omóră.**

P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Creştin, Episcop.*

Pentru cel care 'ĭ pune sula în cóstă când e omul la masă. Intâĭu să mâncăm, pe urmă om vedé de afacerĭ.

Evél team sonrá chelam.[1])

Prov. Turc.

14365 **Turcu e turcos,**
Ţiganu e fricos.

BARONZI, p. 54. — HINŢESCU p 193.

[1]) Intâĭu mâncare, pe urmă vorbe.

Arată firea aspră dar şi vitéză a Turculuĭ.

14366 * △ **Turciĭ sciŭ de scirea luĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Cârja, j. Tutova.*

Nu sĕ scie ce s'a făcut, a perit.

14367 * △ **A mâncat cât un Turc de ceĭ calicĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

△ *A mâncat cât un Turc de ceĭ săracĭ.*

S. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, p. 218.

Vedĭ *a Mânca.*

Adică mult şi cu lăcomie. Sĕ dice pentru omul mâncăcĭos.

14368 * **Aĭ Turc tu hóră, cu gl̃ieţlu la inimă vaĭ bânezĭ.**[1])

C. ZUCA, *stud. c. Berat, Albanĭa.*

Când duşmanul îţĭ şéde în cóstă, e lângă tine, nu poţĭ să ducĭ o vĭéţă liniştită.

14369 * **Turcul acaţă l̃iepurle cu amaxia.**[2])

COST. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Turcul lu acaţă l̃iepurli cu arâbălu.[3])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Vedĭ *Iepure.*

Turcul adună, fără multă ostenélă, avere de la creştin. A se vedé înţelesul cu totul deosebit ce se dă dicereĭ, în România ca şi în Italia.

---

[1]) Aĭ Turc în satul tĕŭ, cu ghĭaţa la inima veĭ trăĭ.
[2]) Turcul prinde ĭepurile cu carul.
[3]) Turcul prinde ĭepurile cu arabaua (trăsura).

Τῷ βόῳ τὸν λαγὼν κυνηγετεῖν.[1])

Prov. Elin.

Bove venari leporem.[2])

Prov. Lat.

Colla pazienza si prendo la lepre col carro.[3])

Prov. Ital.

14370 **Turcul u caftă n̄gâtșarea cu luminarea.**[4])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Arată firea arțăgósă a acestuĭ popor.

*

14371 **Iu toțĭ Turçil̄ĭ și Asan.**[5])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeșĭ, Macedonĭa.*

Despre omul care e nelipsit de unde-va.

*

14372 **A Turculuĭ dă-l̄ĭ ș' nu l̄i tăxea.**[6])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeșĭ, Macedonĭa.*

Căcĭ alminterea nu sĕ mulțumesce.

14373 **Si n̄gatși criștin̄l̄í, Turçil̄ĭ s-hârisesc.**[7])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Când, împotriva interesuluĭ lor, se cértă saŭ nu se înțeleg uniĭ ómenĭ.

---

1) & 2) A vîna ĭepurile cu carul.
3) Cu răbdare să prinde ĭepurile cu carul.
4) Turcul caută cértă cu lumînarea.
5) Unde toțĭ Turciĭ și Asan.
6) Turculuĭ dă 'ĭ și nu 'ĭ făgăduì.
7) Se cértă creștiniĭ, Turciĭ se bucură.

De almintrelea acéstă maximă a fost întrebuinţată de multe împĕrăţiĭ.

Divide ut imperes.

Prov. Lat.

14374 **Ni plândzém di Turçĭ, ş-di criştiñĭ nu pŭtem s-ascăpăm.**[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 163.

Prin creştinĭ se înţelege slujbaşiĭ creştini carĭ, adese-orĭ sunt maĭ rĕĭ de cât Turciĭ.

14375 **Ti ñclinaş al Turcu, ma rĕŭ va ti calcă.**[2]

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.* p. 176.

Cu cât te umilescĭ maĭ mult înaintea Turculuĭ, cu atât maĭ tare lovesce în tine.

* △

14376 **Turcu bese**
Gunóĭea ĭese.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice, ca un fel de cântec glumeţ, când îţĭ dă vre-o gunóĭe în ochĭ.

Turcu bese
Gunóĭea ĭese;
Turcu beşi
Gunóĭea ĭeşi.

* △

14377 **A veni Turciĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *j. Olt.*

A veni mare belea pe capul cuĭ-va.

Ţĕrancele îşĭ împacă copiiĭ, dicêndu: «*Tacĭ, că vin Turciĭ!*»

In vechime Turciĭ, când treceaŭ printr'un sat, furaŭ

[1] Ne plângem de Turcĭ şi de creştinĭ nu putem să scăpăm.
[2] Te aĭ închinat la Turc, maĭ rĕŭ te calcă.

copiĭ, pe care 'ĭ cresceaŭ, în urmă, în legea lor; ast-fel că ómeniĭ carĭ cunosceaŭ acest obiceiu, îșĭ ascundeaŭ copiiĭ îndată ce aflaŭ ca se apropia vre-o cétă de Turcĭ.

* △

14378 **Par'că 'l alérgă Turciĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. IV.*

* △

De par'că 'l gonesc Turciĭ.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Bezdeadu, j. Dîmbovița.*

* △

De par'că 'l-aŭ luat Turciĭ la góną.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Urseĭu, Runcu & Valea Leurzeĭ, j. Dîmbovița.*

Vedĭ *Tătar*

Adică fuge tare.

Comme s'il avait le diable à ses trousses.

Prov. Franc.

14379 **Doar nu vin Turciĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1000.

* △

(Că) dóră nu daŭ Turciĭ.

Șezăt., I, p. 218. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △

Ho! staĭ, că nu daŭ Turciĭ.

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamornița, j. Dorohoĭ.* — M. CANIAN, *publ. j. Iașĭ.*

* △

(Staĭ) (maĭ încet) doar nu vin Turciĭ, nicĭ Tătariĭ.

G. MADAN, *c. Trușenĭ, țin. Chișĕneŭ, Basarabia.* — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

Ca să maĭ potóle pe cel ce sĕ grăbesce, fără ca să fie rost de grabă.

«Craĭu Leşesc erà pe atunce Mihail Wişnoveţchi, şi hatman Sobieţchi, carele pre urmă aŭ fost şi Craĭu. Staŭ satele pe marginea ţereĭ Leşescĭ pline de ómenĭ, şi le spuneaŭ Moldoveniĭ: *«Fugiţĭ, fugiţĭ, că vin Turciĭ în ţéra vóstră!»* Eĭ nu credeaŭ, staŭ pre loc. Turciĭ, cum au trecut Nistrul, cum aŭ început a prădare, şi robire, şi a dare de foc, cât aŭ putut agĭunge, prin ţéra Leşéscă, fără de nicĭ o grijă de Leşĭ.» — I. NECULCE, *Letop.* II, p. 200.

A se vedé şi MUSTE, *Letop.* III, p. 8 & 9.

*

14380 **A fi aprópe de... ca Turcu de împărtăşenie.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică fórte departe.

14381 **Orĭ Turcu, orĭ samaru, orĭ măgaru.**

Constituţionalul (ziar), X, No. 2869.

Vedĭ *An.*

A se vedé înţelesul la No. 6.

* △

14382 **Nu maĭ e în timpul Turculuĭ (acum).**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când făceaŭ orĭ-ce nelegĭuirĭ fără să 'şĭ priméscă pedépsa.

* △

14383 **Iĭ cură muciĭ**
Ca Turciĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică aşa veneaŭ Turciĭ, şi nu se maĭ isprăveaŭ. Sĕ dice celor mucoşĭ.

* △

14384 **S'o fudulit ca coteĭul Turculuĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — CATRINIŬ, *elev Scol. Norm. Berl. c. Rădiu, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Câne.*

Acelaș înțeles ca la No. 1483.

* △
14385 **Se lasă în nădejde ca Turcu în sabie.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Bobaiță, j. Mehedinți & c. Pogogenĭ, j. Gorj.*

Pentru cel care pré se încrede în sfîrșitul favorabil al uneĭ afacerĭ.

*
14386 **Se bat Turciĭ la gura luĭ.**

M. CANĬAN, *public. j. Iașĭ.*

* △
Par'că se bat Turciĭ la gura luĭ.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul vorbesce pré repede, de nu 'ĭ înțelegĭ vorba.

*
14387 **Să fiŭ Turc dacă...**

H. JUVARA, *c. Bèrlad, j. Tutova.*

Ca să întăresci o afirmare.

«*Să fiŭ Turc* dacă am înțeles ce aĭ vrut să ḑicĭ.»

*
14388 **A fi Turc.**

COȘBUC, *Univ. Apr. 1900.*

* △
A fi ca Turcu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △
A fi Turc de felul luĭ.

G. TOMESCU, *înv. c. Mehedințĭ.*

*
A fi Turc și Jidan.

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

1⁰ A fi rĕŭ, crud, fără milă; cu apucăturĭ rele.
2⁰ A cere ca ordinele pe care le dă să fie ascultate fără vorbă multă și îndată.

«*Nu fi Turc.*»

14389 **Nicĭ Turc nu'ĭ, nicĭ turlac.**

A. DONICĬ, *Fab.*, p. 26.

* △

Nicĭ Turc, nicĭ turleac,
Ia un fleac.

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.* — M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

* △

Nu'ĭ nicĭ Turc, nicĭ turlac
Ci numaĭ un fleac.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Pentru omul lipsit de orĭ-ce însemnătate.

Turlac are de obiceĭu înțelesul de: bét, dar în județul Mehedințĭ prin acest cuvînt se înțelege un om vioĭu.

In Moldova *turleac* are înțelesul de: om zăpăcit, netrebnic, ĭar *turlă*, femee care nu'șĭ caută de trébă, ușóră în tóte.

14390 * **A fi cap de Turc.**

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Om deștept, cu greutate.

14391 * △ **A fi dat Turcii.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A sĕ fi întîmplat o mare zarva, o mare învălmășéla.

TURCESC

14392 **Tu mâñĭ furescĭ i turçescĭ cadzĭ, un darac ésti.** [1])

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

---

[1]) In mânĭ de furĭ (hoțĭ) saŭ turcescĭ cadĭ, tot un drac este.

Arată firea rea și hrăpitóre a Turcilor.

14393 **Di-lĭ vreĭ arĕŭ alântuĭ, tu mânĭ turçescĭ ș-lu vedzĭ.** [1]

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Acelaș înțeles ca la No. 14392

14394 * **Dreptate turcéscă.**

P. DANIILESCU, *înv. c. Craĭova, j. Dolj.*

Adica ne-dreptate.

Când i se pare unuĭ țĕran ca un primar, de pildă, n'a judecat drept într'o afacere, el dice că *judecă turcesce* saŭ că *ĭ'a făcut dreptate turcéscă.*

Se dice că Turciĭ judecaŭ ast-fel pe creștinĭ. Dacă un creștin cereà judecata cuĭ-va, trebuĭa să aducă martorĭ carĭ să mărturiséscă adevĕrul. Martoriĭ, după principiurile Coranuluĭ trebuĭaŭ să fie Mahometanĭ, căcĭ creștiniĭ eraŭ privițĭ ca ființe păcătóse și prin urmare nu putéŭ spune nimic înaintea judecătoruluĭ turcesc. Creștinul era ast-fel silit să cumpere martorĭ turcĭ carĭ adese-orĭ spunéŭ ceea-ce nu vĕduse.

Se întîmplà că aceștĭ martorĭ luaŭ banĭ și de la acusat și de la reclamant, și dreptatea o câștigà acela care dà maĭ mult.

14395 * **Dobândă turcéscă.**

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Adica mare. A se vedé No. 11842.

TURCESCE

14396 * **A vorbi turcesce.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 260. — *Șezăt.*, II, p. 212. — P. DANIILESCU, *j. Dolj.*

1⁰ A fi bét.

[1] De doresci rĕŭ altuĭa, în mânĭ turcescĭ să'l vedĭ.

«Aduc vin de cel hrănit, de care cum beĭ câte o lécă, pe loc ţi se taĭe picerele, îţĭ steclesc ochiĭ în cap, ţi se încleĭe limba în gură şi începĭ *a bolborosi turcesce*, fără să sciĭ bechiŭ macor.» — I. CREANGĂ.

Bat'o crucea bĕutură
Că mĭ-o legà limba 'n gură,
Cum o béŭ mĕ 'nveselescĭ
Limba în gură sĕ 'ncâlcĭescĭ,
Şi 'ncep *a vorbĭ turcĭescĭ.*

Poes. Pop., Şezăt., II, p. 211.

2° Când unul vorbesce o limbă pe care nu o înţelegem.

A SE TURCI

14397 * △ **A se turci.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1° A se lepĕdà de legea creştinéscă pentru a îmbrăţişà pe cea turcéscă.
2° A se pune la adăpost de rĕsbunărĭ.

«Să nu facĭ cutare lucru, că atuncĭ *maĭ bine să te turcescĭ.*»

TURDA

14398 **A nu întârḑià cu urda 'n Turda.**

L. CIORBEA, *Fem. Porumb.*, p. 34.

Adică fără zabavă.
A se vedé la No. 9380 varianta şi înţelesurile acesteĭ ḑicerĭ.

UCA

14399 * △ **A se pune într'o parte ca Uca.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice omuluĭ într'o ureche, care nu încetéză de a ne supĕrà cu vorbele şi cu faptele.

14400 * △ A fi Uca.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un fel de negabuĭ, de nătăfléță, de nerod.

UDREA

14401 Care cum veneà
Tot Udrea 'l chemà.

A. PANN, III, p. 25. — HINȚESCU, p. 200.

* △
Care cum se scólă
Tot Udrea îl chémă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sé dice când, orí pe unde mergi, daĭ numaĭ de stăpânĭ carĭ 'țĭ poruncesc.

Nu am putut aflà «povestea țiganuluĭ», la care face alusie A. Pann, și care a dat nascere acesteĭ diceri.

ULICAR

14402 * Cadi la ginucli ca Ulicar.[1]

G. ZUCA, *stud. c. Elbasan, Albania.*

Adică ca un mișel.

In Albania Românii se împart în treĭ clase. Clasa cea maĭ nobilă, compusă din ómenĭ carĭ locuesc prin orașe și carĭ sunt veniți din Macedonia și maĭ ales din Moscopole, oraș curat românesc și de o însemnătate istorică. *Farșerotiĭ*, carĭ sunt păstorĭ, formézǎ clasa a doua. In fine clasa a treia se compune din *Ulicariĭ*. Se crede că aceștĭ din urmă nu sunt Românĭ curațĭ ci romanisațĭ. In Albania e un sat cu numele de Ulic.

Cele doue d'întâĭ clase se încuscresc între ele. Un

[1] Cade în genuchĭ ca un Ulicar.

Ulicar însă, fie cât de bogat, şi sunt mulţĭ fórte avuţĭ, nicĭ odată nu póte să ĭeà în căsătorie o fată din cele-l-alte două clase, fie ea cât de săracă.

ULIŢĂ

14403 * △ **Uliţa te face fără casă.**

V. Sala, *dasc. c. Poenĭ, Inf. comit. Bihor, Ungarĭa.*

Când omul trăesce maĭ mult pentru lume de cât pentru familie, pe de o parte se învaţă cheltuitor şi maĭ ales ĭeà rele deprinderĭ.

14404 **Pĕ uliţă chir Chiriţă,[1] şi la masă nicĭ chisĕliţă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 56.

*
Pe uliţă Chiriţă
Şi a-casă nicĭ chisĕliţă.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Pe uliţă Chiriţă
S'a-casă chisĕliţă.

A. Pann, I, p. 160. — Hinţescu, p. 33.

Sĕ dice pentru ceĭ ce în lume mult sĕ fălesc şî în casă n'aŭ ce mâncà, şî pentru ceĭ ce în lume mult ne cinstesc, dar vre-un ajutor dĕ la eĭ, cât dĕ mic, nicĭ cum vedem (Golescu).

14405 * **A bate uliţile.**

A. Gorovei, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Pod.*

A nu avé nicĭ un rost; om fără nicĭ o ispravă.

---

[1]) Adică domnul meŭ! stăpânul meŭ! din cuvîntul grecesc κύριε. — Nota luĭ Golescu.

*
14406 **A rĕmâne pe ulițĭ.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A rĕmâne sărac, fără sprijin.

*
14407 **A fi pe ulițĭ.**

Adică fără nicĭ un căpĕtâĭŭ, nicĭ un rost, cu desăvîrșire sărac.

Etre sur le pavé.

Prov. Franc.

UMBRĂRESCĬ

Vedĭ *Gelăscĭ.*

UNGUR

Vedĭ *Nemț.*

* △
14408 **Când țĭ maĭ drag de Ungur să 'ĭ scoțĭ un ochiŭ.**

IÓN GROFȘOREANU, c. *Vasĭova, comit. Torontal, Ungarĭa.*

Arată puțina dragoste dintre Românĭ și Ungurĭ.

* △
14409 **Unguru'ĭ câne.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Adică ne-milos, rĕŭ la mațe.

* △
14410 **Unguru'ĭ lăudăros, numa'ĭ fricos.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Două cusururĭ carĭ de obiceĭu merg împreună.

14411 * △ Ungur
Bungur.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteïu. Banat.*

* △ *Ungur bungur*
Ţépa 'n cur.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.*

* △ *Ungur bungur*
Dă cu nasu 'n cur.

TR. TEREBENŢ, *c. Cocĭuba, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Se ḑice Ungurilor, în bătaĭe de joc.
Cuvîntul *bungur* ar fi după uniĭ o prescurtare pentru: bun de gură. După alţiĭ ar însemnà măciniş mare de grâŭ, porumb etc. un fel de huruĭélă.

14412 * △ Carpaţiĭ cu aer curat
De Ungurĭ e presĕrat.

BADEA CĬOBANU, *c. Dadilor, j. Vlaşca.*

Badea Cĭobanu, moşnég de peste 80 de anĭ, fugit din Transilvania, spune că acéstă ḑicere o scie de la tatăsĕŭ. Dînsul ne-a dat şi urmĕtórea poesie poporană.

Ungurĭ icĭ
Ungurĭ colea
Unguriĭ află poteca.
Unguriĭ liftă spurcată
Ne a coprins poteca tótă.
Vin, intră la noĭ în ţéra,
Mult maĭ rĕŭ chiar ca o fiară.
Acum vaĭ de biet Românul
Ca s'a dobândit stăpânul,
Şi nu póte să se scape
Pân n'o vérsa sânge de mórte.

UNGURÉN

14413 *△ **Ungurene [1]), vreme rea,
Ce cauți în țéra mea?**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Căcĭ de multe orĭ Ungurii aŭ luat cu hapca pămînturile Românescĭ de la graniță.
2⁰ Arată și câtă pagubă ne-aŭ făcut'o acest ném fiind cu piezele rele.

Verde frunză ș'o lalea
*Ungurene vreme rea,
Ce cauțĭ în țéra mea!*
Iea-țĭ haĭna și praștia,
Și 'n spinare, șarică,
Și te du în țéra ta,
De-țĭ mănâncă slănina
Cu tat'tu și mumă-ta.
Du-te din sat de la noĭ
Și te cară 'n sat la voĭ,
Și-țĭ fă casa în gunoĭ,
Și-o frécă cu usturoĭ,
Ca s'o aperĭ de strigoĭ.
Fugĭ departe peste dél,
Peste dél, peste Ardél
Peste al Mureșuluĭ mal,
Dincolo de al Tiseĭ val;
Că de când eștĭ pe la noĭ
S'a scumpit brânza de oĭ,
Și de când tu aĭ venit,
Tóte oile s'aŭ stérpit.

Poes. Pop.

14414 *△ **Ungurene, tuțurene,
Bagă cămașa 'n ismene.**

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea*

Se dice în batjocura Ungurilor.

[1]) Prin acest cuvînt Românul de la noĭ înțelege când Ungur, când Român din Ungaria.

14415 * △ **Ungurén cu dóuĕ oĭ,**
Mută'ţĭ tîrla lângă noĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de femeĭ către drăguţiĭ lor.

UNGURESC

Veḑĭ *Minciună.*

14416 * △ **Flăcăŭ unguresc.**

N. Popescu, *Calend.* 1882, p. 17.

Veḑĭ *Fecĭor.*

Acelaş înţeles ca la No. 10029.

URLAŢĬ

14417 * △ **A se duce pe Urlaţĭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 60. — G. Coşbuc, *Epoca, Febr.* 1898. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

1⁰ Adică pentru tot-dé-una, a nu se maĭ întórce.
2⁰ A se duce în ĭad, a se duce draculuĭ.

«Scăpând cu mare greŭ din mânile lor, hîrscîit şi stîlcit, cum erà, a lăsat şi baniĭ şi tot şi *s'a dus pe Urlaţĭ*, după ceĭ-l-alţĭ.» — I. Creangă, *Pov.*, p. 60.

3⁰ A fi bătut.
Urlaţĭ este o localitate închipuită şi un joc de cuvinte.

14418 **A'ĭ trage o palmă ca la Urlaţĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 261; *Snóve*, p. 58.

Veḑĭ *Gĭurgĭu.*

Adică o palmă sdravĕnă.

«Îĭ cârpì o palmă *par'că erà venită de la Urlaţĭ.*» P. Ispirescu.

UVREŬ

Vedĭ *Evreŭ.*

14419 *Uvreŭl pân nu-arîde crepa[1]).

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Jidan.*

Acelaş ca la No. 13602.

14420 Uvreŭl şi dà şi strigă[2]).

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

E vinovat şi ţipă ca şi când ar fi nevinovat. Arată falşitatea şi îndrăsnéla luĭ.

14421 Sănătatea a nóstră, hĭavra Uvreilor[3]).

I. NENIŢESCU, *Rom. Turc.*, p. 24.

Vedĭ *Ţigan.*

A se vedé înţelesul la No. 5830.

14422 Djură ca Uvreŭ[4]).

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

Pentru cel care face un jurămînt falş, care afirmă un ce ne-adevĕrat.

UVRIDĂ

Vedĭ *Cap. XII, c. Uvridà.*

VĂCĂRESCĬ

14423 *A fi bun de Văcărescĭ.

---

1) Ovreĭu până nu înşélă crapă.
2) Ovreĭul şi dă şi strigă.
3) Sănătate a nóstră, frigurile pentru Ovreĭ.
4) Jură (falş) ca Ovreĭul.

Adică om rĕŭ, ne-cinstit.

Văcărescii e o închisóre la marginea Bucurescilor, odinióre monăstire zidită de Nicolae Mavrocordat la 1720.

VAĬ-DE-EĬ

* △
14424 **Par'că e din Vaĭ-de-eĭ**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.*

Pentru omul slab, ofilit şi sdrenţeros.

O mulţime de sate în judeţele Olt, Gorj, Vâlcea, Teleorman, Prahova, Ialomiţa şi Iaşĭ pórtă acest nume. Tóte aceste sate eraŭ, ceĭ puţin la origină, aşezate în localităţĭ pustiĭ şi sărace, de unde li sĕ trage şi numele.

* △
14425 **Săraciĭ Vaĭ-de-eĭ**
Mămăliga nóuĕ leĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănesci, j. Vâlcea.*

Sĕ dice arĕtând o sărăcie mare.

Acéstă dicere se găsesce în urmĕtórele versurĭ ce se aud în j. Vâlcea.

Săraciĭ Vaĭ-de-eĭ
Mămăliga nóuĕ leĭ,
Şépte leĭ şi cincĭ parale
Răsura după căldare.

Vaĭ-de-eĭ, saŭ *Vaĭdeeniĭ* este o comună în j. Vâlcea, plasa Orez.

Acéstă comună e locuită, în mare parte, de Românĭ transilvănenĭ, veniţĭ de peste munţĭ. Eĭ fiind săracĭ peste fire, la venirea lor, şi trăind maĭ mult din mila fraţilor lor, până a'şĭ maĭ veni în fire, ca nisce băjenarĭ ce eraŭ, li s'aŭ dis «*Vaĭ-de-eĭ*», adică săracĭ, lipiţĭ pămîntuluĭ. Şi aşa până adĭ le-a rĕmas numele.

O altă tradiţie locală spun că locuitoriĭ acesteĭ comune maĭ de mult, în vremea veche, ar fi omorît nisce slujbaşĭ de aĭ stăpânireĭ, din care causă eĭ ar fi îndurat multe necazurĭ şi nevoĭ, ajungênd săracĭ ca vaĭ de eĭ. De acea veciniĭ compătimindu'ĭ le aŭ dis Vaĭ de eĭ.

VALEA LUĬ CAUTĂ

14426 * △ **A fi pe valea luĭ Cautâ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi într'un loc ne-sciut încă, adică un loc care trebue căutat.

Bine înţeles acéstă vale este cu totul închipuită.

«— Védușĭ, mĕ Gheorghe, vaca mea?
«— O vĕḑuĭ, mĕ, erà *pe valea luĭ Cautâ.*

VALEA GHINULUĬ

14427 * △ **A fi pe valea Ghinuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Dobruşa, j. Vâlcea.*

Adică într'un loc depărtat şi sĕlbatec.

Valea Ghinuluĭ este o vălcea strîmtă şi întunecósă în pădurea Mamu-Fumureniĭ din Vâlcea.

Acéstă ḑicere se aude maĭ ales în cătunele Dobruşa-Zlătăreĭ şi Dobruşa-Stefănescĭ din acest judeţ.

14428 * △ **Am dat valea Ghinuluĭ**
Pe mâna striinuluĭ,
Să fac baniĭ biruluĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în pofida femeilor stricate, carĭ se daŭ pentru banĭ.

Veḑĭ bărbatul fermecat
Că vine sara tot bét,
Şi prin pat adibuesce
Patru picĭóre găsesce!
Ce sînt astea, fă nevéstă?
Tacĭ la naĭba, mĕĭ bărbate,
Sînt picĭóre 'ncârligate.
C'am dat Valea Ghinuluĭ
Pe mâna striinuluĭ,
Să fac baniĭ biruluĭ!

Poes. Pop.

VALEA LUNGĂ

14429 △ **Vinu de la Valea-Lungă**
Când beţĭ face gura pungă.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 171.

Podgoriĭ în judeţul Dîmboviţa producênd un vin care se aséměnă cu faĭmosul vin de la Suresne, în Francia.

VALEA TEANCULUĬ

14430 **Valea calea Teanculuĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

A se vedé înţelesul şi amănuntele date la No. 488.

VANGHELI

14431 * **N'are érbă de a laleĭeĭ Vangheli.** [1])

I. COVAN, *prof. c. Berat, Albania.*

Adică e fricos.

Un óre-care moş Vangheli da fricoşilor, dintr'o íérbă pe care o culegea, spunêndu-le că dacă o pórtă pe dînşiĭ, nu aŭ de ce să se teme.

VÂRNAV

14432 * **A fi ca boul luĭ Vârnav.**

BRĂESCU, *c. Scurta, j. Putna.*

* *A fi deprins în tîrg ca boul luĭ Vârnav.*

BAŞOTA, *prin* V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Se dă acesteĭ diceri două înţelesurĭ cu totul osebite, întemeíate fie-care pe o mică poveste.

---

[1]) Nu are ĭérbă de a unchĭaşuluĭ Vangheli.

1⁰ Pentru cel învĕțat cu rele, cu necazurĭ de carĭ nu póte scăpà nicĭ într'un fel.

Boerul Vârnav aveà un bou care tot îl duceà pe la tîrgurĭ, spre vîndare; dar nu'l cumpĕrà nimenĭ căcĭ, cine 'ĭ deschideà gura vedeà că e bĕtrân și pleca. Ajunsese boul de deschidea singur gura când se apropia de el câte un om, atât se deprinsese cu căutatul în gură.

2⁰ Când pe la bîlcĭurĭ, tîrgurĭ, etc. se vede tot acelaș om cu trébă saŭ fără trébă.

Un boer bĕtrân din județul Sucĭava aveà un bou stingher, bĕtrân, deșelat. Il trimiteà în tóte ḑilele de tîrg și la tóte ĭarmarócele, dar tot nu'l puteà vinde.

VAȘCOŬ

14433 * △ **Orbul, cu întrebare a nimerit Vașcoul.**

V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Brăila, Sucĭava.*

Acelaș înțeles ca la No. 5639.

VASILACHE

14434 * **A fi în loc de Vasilache.**

M. Canian, *public. j. Iași.*

Adica ca un porc

VASILE

Vedĭ *Cap. XII, c. Sfântu Vasile.*

VAVILON

Vedĭ *Babilon.*

14435 * △ **A fi în ăle Vavilóne.**

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi bătăios, necăjit, intr'o stare anormală; zăpăcit.

14436 *△ **A vorbi (se pomeni) în ăle Vavilóne.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Despre un om care vorbesce anapoda, cu totul alt ce-va de cât despre ce e vorba.

2⁰ Când cine-va se pomenesce, pe ne-gândite, din somn saŭ dintr'o medaţiune adâncă, într'o mare zarvă.

3⁰ Celuĭ ce se pomenesce, pe ne-gândite, căptuşit de palme.

14437 *△ **A veni în ăle Vavilóne.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A veni repede, necăjit şi cu mintea zăpăcită, cu o falcă în cer şi cu alta în pămînt.

VAVILONIE

Vedĭ *Babilon.*

14438 **Vavilon e.** L. ŞĂINEANU, *Dicţ.*, p. 854.

Vedĭ *Babilon.*

Acelaş înţeles ca la No. 13157.

VENEŢIA

14439 *△ **Tufă de Veneţia.**

NIC. MANAFU, *înv. c. Vela, j Dolj.*

Vedĭ *Tufă.*

A se vedé înţelesul şi origina la No. 1212.

VERDEŞ

14440 * **Să ne vedem la Verdeş.**

GR. JIPESCU, *Lumina,* I, p. 263. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică nicĭ odată.

*
14441 **Până la Verdeș Impĕrat.**

Adică departe.
A se vedé în legendele luĭ Ispirescu basmul, *Aleodor Impĕrat*.

VÊRȘĔȚ

* △
14442 **Cât cula Vêrșĕțuluĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștein, Banat.*

Adică mare.
Româniĭ din partea loculuĭ numesc *Cula*, ruinele uneĭ cetățĭ vechĭ, zidită pe un vîrf de munte lângă orășelul Vêrșĕț, din Banat.

* △
14443 **Să mănâncĭ pesce în Vêrșĕț, și să beĭ vin în Pancĭova.**

AVR. CORCEA. *paroh, c. Coștein, Banat.*

Vinurile din Vêrșĕț sunt renumite, precum și pescele care se pescuesce la Pancĭova, port pe Dunăre.

VIRGIL

* △
14444 **Il chĭémă Virgil**
Dar e tot copil.

V. SALA, *dasc. c. V. Sohodol, comit. Bihor, Ungarĭa.*

E om în vîrstă și tot minte de copil are.

* △
14445 **S'a schimbat Virgil,**
Nu maĭ e copil.

V. SALA, *dasc. c. V. Sohodol, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Nu maĭ e mucos; 'ĭ-a venit mintea la cap.

VIŞA

14446 A făcut şi Vişa grâŭ din călcâie pân' la glezne.

A. PANN, II, p. 166. — HINŢESCU, p. 202.

A se vedé la No. 2827 maĭ multe varĭante şi înţelesul ḑicereĭ.

14447 * △ **A fi Vişa Cărpinişa.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în bătae de joc, unor femeĭ vestite printr'un cusur natural.

Sub numele de Vişa Cărpinişa se înţelege ţépa în care sĕ trăgeaŭ în vechime, condamnaţiĭ la mórte. Relativ la aceste ĭată ce găsim în balada poporană *Corbea:*

. . . .
. . . .
Ştefan Vodă mĭ-şĭ grăĭa :
Eŭ pe Corbea am logodit
Tot cu *Vişa*
Cărpinişa
Cea din bardă bărduită,
Şi din sĕcure cĭoplită,
La mijloc ne-isprăvită
In patru muchiĭ făcută.

Ţépa se făceà tot-dé-una din lemn de carpen, de unde şi numele de Cărpinişa, şi de aceea lemnul de carpen e blestemat, căcĭ din carpen nu se face cu nicĭ un chip cruce şi arac la vie.

VLAD

14448 * △ **După ce e ('ĭ) prost îl chémă şi Vlad.**

A. PANN, II, p. 139. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 164. — HINŢESCU, p. 154. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* ∠ *După ce că e prost îl maĭ chémă şi Vlad.*

G. Banulescu. *înv. c. Puciósa & Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* ∠ *După ce că e prost îl chémă şi Vlad.*

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Bucur. Cl. VII.*

Românii aŭ avut mulţĭ domnĭ carĭ aŭ purtat numele de Vlad. După obiceiŭ mulţĭ aŭ dat copiluluĭ lor numele domnitoruluĭ ast-fel că, cu timpul, înţelesul cuvîntuluĭ a scăpětat. Pentru popor numele de Vlad arată un om bleot, nătâng, prostănac, molciŭ saŭ om pilos, care rabdă multe.

* △
14449 **După ce că'ĭ slut îl maĭ chémă şi Vlad.**

A. Gorovei, *c. Silíştea, j. Suciava.*

A se vedé înţelesul la No. 6230.

* △
14450 **După ce e ciupit de vĕrsat îl maĭ chémă şi Vlad.**

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeş.*

Vedĭ *Urît.*

A se vedé înţelesul la No. 6280.

* ∠
14451 **După ce e sărac îl maĭ chémă şi Vlad.**

Marin Ionescu, *meseriaş, Bucurescĭ.*

Vedĭ *Vlada.*

Pentru omul care, după ce e sărac maĭ are şi un alt cusur.

14452 **Vorbi şi nea Vlad că'ĭ şi el din sat.**

Al. Odobescu, I, p. 397.

Vezĭ *Ion.*

A se vedé la No. 13555 înţelesul ḑiceriĭ şi snóva care o explică.

* △
14453 **Vlad până sĕ 'ncalţă
Sórele sĕ 'nalţă;
Vlad până sĕ 'ncinge
Sórele sĕ frânge;
Vlad pân' sĕ gătesce
Sórele sfinţesce.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Vedĭ *a se Incălţa, Zamfir, Zena.*

A se vedé înţelesul la No. 7208.

* △
14454 **A fi Vladu Lăudatu.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice ómenilor vestiţĭ printr'un cusur firesc.

14455 **Al de nea Vlad.**

AL. ODOBESCU, I, p. 364.

Vedĭ *Vlăduţă.*

Adică un haplea, un prost.
A se vedé A. PANN, I, p. 84:

. . . . . frăţióre,
Avut-aŭ Vladu cap óre?

VLADA

* △
14456 **A fi Vlada.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în batjocură femeilor cu trup mare şi gros, dar şi cam p'o ureche, cam torontóce.

* △
14457 **După ce'ĭ slută şi urîtă o maĭ chémă şi Vlada.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Vlad.*

Adică după una şi alta. După un rĕŭ şi alt rĕŭ.

14458 * △ Rîmni Vlada la urzicĭ.

Iuliu Vulcănescu, c. Pelescĭ. j. Dolj.

Adică la lucru de nimic, la lucru prost.

VLĂDUŢĂ

14459 * △ Al de nea Vlăduţă.

Al. Odobescu, I, p. 364. — G. Poboran, inst. j. Olt.

* *Vlăduţă.*

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 101.

Vedĭ *Vlad*.

Adică om prost.

«Voïeà să'ĭ arate că nu e vr'un *Vlăduţă*». — P. Ispirescu.

VLAŞCA

14460 * Bez Vlaşca şi Teleorman.

Şi alte folóse pe de-asupra.

«Are léfa bună *bez Vlaşca şi Teleorman*».

14461 * △ Par' că e crucea din Vlaşca.

P. Gârboviceanu, *prof. j. Teleorman.*

In Vlaşca e obiceiul de a se aşeḑa la rĕspântiĭ, la fântânĭ şi alte locurĭ crucĭ înalte de pétră.

In Teleorman sĕ ḑice: *par' că e crucea din Vlaşca*, despre un om înalt însă cam prostuţ.

14462 * △ Tina Vlăsciĭ.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 474. — T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Tina din Vlașca era vestită pentru pĭedicele ce puneà călĕtorilor.

Savaĭ, Ghineo, armaș mare,
De când ĭo te-am armășit
Nicĭ o slujbă n'aĭ plinit.
Dar acuma să te scolĭ
Tina Vlăscii să'mĭ rĕscolĭ,
Mere, pe la mieḍ de nópte,
Mere, cu sudorĭ de mórte.

Poes. Pop.

VLĂSIE

14463 * Ca în pădurea Vlăsieĭ.

* △ *Par' că e în pădurea Vlăsieĭ.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Veḍĭ *Herța, Pădure.*

Alusie la tâlhăriile ce se sĕvîrșeaŭ în acéstă pădure, maĭ ales în epoca domnilor fanarioțĭ.

Pădurea Vlăsieĭ, sĕ întindea, acuma cincĭ ḍecĭ de anĭ la nordul Bucurescilor coprinḍênd, de la Cĭorogârla la Cernica, partea de jos a plășeĭ Znagov și partea vestică a plășeĭ Mostiștea.

«Fură de stingea pămîntul, *par'că ar fi fost în pădurea Vlăsieĭ*».

VOĬCU

14464 * △ Eŭ, eŭ, și cu frate-meŭ Voĭcu!

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḍice când cine-va sĕ laudă cu fapta altuĭa; și în pofida lăudăroșilor.

Origina acesteĭ ḍicale trebue căutată în urmĕtórea legendă poporană culésă, de D-l Bălășel, în jud. Vâlcea:

LEGENDĂ

Topindu-se zăpada și rĕsărind floricele, îmbrăcându-se câmpiile și pădurile cu frumosul covor verde, și încălḍind sórele, merla întrebă pe cĭocârlan:

Cine o fi făcut căldura şi tóte frumuseţile astea, cĭocârlane?
Cĭocârlanul umflându-se în moţ, rĕspunse, fudulindu-se către merlă:
— *Eŭ, eŭ, şi cu frate-meŭ Voĭcu.*[1])
Merla îl pricepu că se laudă şi tăcu molcom.
Veni ĭérna cu geru de crăpăŭ lemnele în codru, merla întrebă ĭar pe cĭocârlan:
— Dragă cĭocârlane, cine o fi făcut geru ăsta?
Bĭetul cĭocârlan, care sta în dosul uneĭ bălegĭ, bătut de tóte vînturile şi sgrebulit de ger, de-ţĭ era maĭ mare milă de el, rĕspunse strângêndu-şĭ penele pe lângă el şi clănţănindu-ĭ dinţiĭ în gură:
— Nu sciŭ, merlo, nu sciŭ, dragă merliţo, cine o fi maĭ făcut pĕcatele astea, că pe mine m'a maĭ luat dracu; încaĭ frate-meŭ Voĭcu, cred că de mult a lĕpĕdat potcóvele, săracu de el!

VRACE

Vedĭ *Tricale.*

VRUŞU

14465 Vruşlu cu Nuşlu.

I. Neniţescu, *Rom. Macedon.*, p. 537.

Vedĭ *Yani.*

Sĕ ḑice despre douĕ persóne strîns legate.

VURGAR

Vedĭ *Bulgar.*

VURGĂRESC

Vedĭ *Bulgar.*

YAN

14466 Cóĭa-mboĭa, Yan cuşiri (cuşuri)[2]).

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 162.

Vedĭ *Văr.*

A se vedé înţelesul la No. 10946.

---

[1]) Adică piţigoĭul.
[2]) «Cola-mbola» Ión vĕru meŭ.

YEMEN

Vedĭ *Bușa.*

ZAMFIR

* △

14467 **Zamfir până sĕ gândesce**
Iţĭ trece dorul de pesce.

V. Sala, *dasc. c. Petrósa, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *a se Gătì, a se Incălţà, Vlad, Zena.*

Pentru omul leneş.

ZAMFIRICA

* △

14468 **Zamfirica tóte le aveà,**
Numaĭ ţopĭ (ţop) îĭ lipseà.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 120; III, p. 112. — Hinţescu, p. 210.

*

Zamfirica tóte le aveà
Numaĭ feregea 'ĭ lipseà.[1])

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Feregea, Mara, Ţop.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 7045 & 13655.
2⁰ Pentru cel care se vaĭetă că 'ĭ lipsesce ce-va care nu e de regretat, ca de pildă copiĭ.

ZENA

* △

14469 **Zena până se îmbracă**
Aŭ supt viţelul la vacă.

V. Sala, *dasc. c. Negri, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *a se Incălţà, Vlad, Vlada, Zamfir.*

---

1) Uniĭ pronunţă *filigea.*

Pentru omul leneş.

ZGREMBURICEA

Vedĭ *a Juca, Căcău*...

ZORILĂ

* △
14470 **Zorilă până sĕ scólă**
Sĕ duce zama din ólă.

V. SALA, *dasc. c. Gurani, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *a se Găti*.

Acelaş înţeles ca la No. 14469.

BABOĬ [1])

*
14471 **A fi din céta luĭ Baboĭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 149; *Por. Unch.*, p. 62. — BARONZI, p. 86. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Papuc*.

O adunătură de ómenĭ de nimic şi sdrenţeroşi.

*
14472 **Vine céta luĭ Baboĭ**
Ca la patru ḑecĭ şi doĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

*
Vine céta luĭ Baboĭ
Numĕrul unu şi doĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Acelaş înţeles ca la No. 14471.

---

[1]) Rătăcindu-se o parte din Mss. care trebuĭa să fie aşeḑat între numerile 13157 şi 13161, se dă la finele acestuĭ capitol.

BACĂU

14473 A'şĭ găsi Bacâu.

B. P. HĂŞDEU, *Etym. Magn.*, p. 2292.

* — *A'şĭ găsi Bacău(l).*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 116 & 236. — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 38. — *Albina*, II, p. 1427. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — C. POSSA, *c. Humulescĭ, j. Némţu.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Măgurele, j. Ilfov.*

Sĕ ḑice când cine-va a dat de un bucluc fără să fi sciut a sĕ feri; când şi-a găsit stăpânul.

«Rĕspunde curat cum te 'ntreb, c'apoĭ *îţĭ găsescĭ Bacău* cu mine.» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 236.

Se scie că până la 1475 Bacăul era oraş de graniţa între Moldova, Ţéra-Românéscă şi Ardélul. Nenumĕrate documente probézǎ acésta.

Privilegiul comercial al luĭ Alexandru-cel-Bun din 1407 prevede plăta uneĭ vămĭ la graniţă la Bacăŭ (Archiv. Istor. I, p. 130), ĭar aşeḑămîntul luĭ Ştefan-cel-Mare, din 1460, vorbesce de hotarul de la Bacăŭ saŭ de la Bĕrlad (Archiv. Istor., II, p. 172).

«Şi zăbovind Ştefan Vodă acolo până a se strîngere oştile tóte, aducĕnd şi pre mulţĭ din boĭerii Ţériĭ-Româneseĭ, şi alţĭ ómenĭ de frunte, acolo aŭ pus pre aĭ sĕĭ boĭerĭ şi ómenĭ de cinste de aŭ vorovit şi aŭ tocmit, de aŭ despărţit din Milcovul cel mare o parte de pîrîŭ ce vine pre lângă Odobescĭ şi trece de dă în apa Putneĭ, şi acela până astă-ḑĭ este hotar ţereĭ Moldoveĭ şi Ţereĭ Româneseĭ. Iară maĭ înainte era price între amîndouĕ ţĕrile: că ţéra Munteneséscă vra să fie hotarul sĕŭ până în apa Trotuşuluĭ, ĭară Moldoveniĭ nu'ĭ lăsaŭ, până aŭ vrut Dumneḑeŭ de s'aŭ tocmit aşa. Şi aŭ luat Ştefan Vodă cetatea Crăcĭuna cu ţinut cu tot, ce se chĭamă ţinutul Putneĭ, şi 'l-aŭ lipit de Moldova, şi aŭ pus părcalabĭ, pre Vâlcea şi pre Ivan». — I. NECULCE, *Letop.*, I, p. 162.

La Bacăŭ erà una din vămile marĭ ale Moldoveĭ. Vămuirea era fórte aspră şi vama păzită de soldaţĭ. In asemenea împrejurărĭ Bacăul era gróza negustorilor, şi a contrabandiştilor. Umblaĭ cât umblaĭ dar ajuns la vamă o păţeaĭ, *îţĭ găseaĭ Bacăul.*

Veḑĭ B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2292 & 2795 şi XENOPOL, *Ist. Rom.*, II, p. 133.

14474 **Tótă lelea îşĭ are Băcăul eĭ.**

HINŢESCU, p. 89. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 169.

Acelaş înţeles ca la No. 12197.

14475 △ **A arĕtà Bacâul cuĭ-va.**

C. PALLADI, *c. Şendrescĭ, j. Tutova*, apud HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 238.

A'l ameninţà cu bătae, a'l bate.

«Lasă că ţi-oĭu arĕtà eŭ *Băcâul* acuşa.»

BĂDALAN

14476 * △ **S'a dus la Bădalan.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluiu.*

Se ḑice că, acel despre care este vorba, a sărăcit cu desăvîrşire, ca cum 'ĭ-ar fi luat apa starea ce o aveà.

Bădalanul e o parte din vale a oraşuluĭ Galaţĭ care mereŭ e inundată de apele laculuĭ Brateş, când acesta sĕ umflă, aducênd perderĭ marĭ ómenilor din partea loculuĭ.

BAGDAD

14477 * **A amestecà Bagdadul cu Ţarigradul.**

L. COSTIN, *c. Banca, j. Tutova.*

Adică a asemĕnà bun cu rĕŭ.

14478 * **O greşélă şi de la Bagdad te întórce înapoĭ.**

VARTAN GORGOS, *c. Bacăŭ, j. Bacăŭ.*

Veḑĭ *Brusa.*

Adică când greşescĭ nu scapĭ de pedépsă.
Dicerea e de origină turcéscă.

BAHLUĬU

14479 * △ **Nu sĕ spală nicĭ cu apa Bahluĭuluĭ.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Dunăre, Prut.*

Acelaş înţeles ca la No. 13914.

BALAMUC

14480 * △ **A fi bun de (dus la) Balamuc.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Golĭa, Mărcuţa.*

Adică nebun.

Balamuc, prin corupţie de la Malamuc, localitate lângă Gherghiţa, unde era casa de nebunĭ care, maĭ târdiŭ a fost mutată la Mărcuţa, în comuna Pantelimon, judeţul Ilfov, lângă mănăstirea zidită la 1587 de Dan vel logofět.

14481 * **Balamuc.**

Adică gălăgie mare, cérta, ca într'o casă de nebunĭ.

«Ce maĭ *balamuc* e p'aci.»

BĂLAN

Vedĭ *Cap. III, c. Bălan.*

BĂLAŞA

14482 * — **Mare poznă cu Bălaşa.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Pentru o întîmplare displăcută.

BALCANĬ

* △
14483 Bate vîntul din Balcanĭ
De o mulțime de anĭ.

IONACHE MARIN, *c. Grădiștea, j. Vlașca.*

De mult ne merge rĕŭ, îndurăm nenumĕrate supĕrărĭ. Dicerea a rĕmas de când Turciĭ.

BĂLȚAȚĬ

* △
14484 Să'ĭ dé un brațĭ
Ca la Bălțațĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

In satul Bălțațĭ, din județul Mehedințĭ, fiind lumea fórte ĭubéță din fire a rĕmas dĕ poveste.

BĂMBĂLĂŬ

* △
14485 Erà s'o pățescĭ ca Bămbălăŭ la cireșe.

COSTANTIN N. DRĂGUȚ, *c. Copăcióasa j. Gorj*

Povestesc bĕtrâniĭ, că era într'o vale, un cireș mare ale căruĭ cireșe, eraŭ cât nucile. Insă în așa pom mare nu îndrăsnea nimenĭ să se sue, și orĭ-cine treceà pe acolo, îĭ veneà apă în gură, așa de frumóse eraŭ cireșele. Bămbălăŭ [1]) scapă odată, de la Țigan și merge drept spre cireșul ăl mare. S'a suit în cireș; ce-ĭ drept cireșe a mâncat, dar săturându-se, a cădut din pom. Și așa a pățit'o bietul Bămbălăŭ, care de-atuncĭ, n'a maĭ vĕdut o di albă. Din acésta întîmplare, a luat nascere dicĕtórea de maĭ sus. Când vre-un copil, orĭ alt-cine-va, cade din vre-un pom orĭ pod și dacă se întîmplă să cadă fără să se vatĕme așa rĕŭ, ceĭ de față îĭ dic: mĕ *erá s'o pățescĭ ca Bămbălăŭ la cireșe.*

---

[1]) Bămbălăŭ, nume ce se cam obicĭnuesce, a se da de Țiganĭ, urșilor dresațĭ.

BANAT

14486 * △ **Nu'ĭ ţéră ca Bănatu şi om ca Românu.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Spre lauda ţĕreĭ şi a Românilor.

BANOV

14487 * △ **Se plimbă ca Banov.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţ*.

Vedĭ *Vodă.*

Când vedĭ pe cine-va plimbându-se, fără altă grijă. Banov erà un mare proprietar din Mehedinţi. Caĭ şi trăsură ca a luĭ maĭ rar.

BARNOVSKI

14488 **Iérna luĭ Barnovski.**

MIRON COSTIN, *Letop.*, I, p. 268 & 297.

Vedĭ *Cuniţchie.*

A se vedé la No. 13157 b.

BÂRSESCU

14489 * **Aĭ cunoscut pe Bârsescu?**

P. BUDIŞTEANU, *c. R.-Vâlcea.*

Ameninţare, către cel care a greşit, făcênd ceea ce nu trebuia să facă.

BĂSĂRĂBIE

14490 * △ **A fi bun de Băsărăbiĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Broşóvă.*

Sĕ ḑice unuĭ om ne-astîmpĕrat, care face fel de fel de năsărimbe, de dracovenii, de lucrurĭ ne-plăcute.

BAZAOACHE

14491 * ⏏ **Sĕ uĭtă ca Bazaoache.**

G. Nițulescu, *c. Petculescĭ, j. Vâlcea.*

Adică se uĭta cruciș.

BECĬU

14492 * △ **Măgarul tot măgar rĕmâne, de'l veĭ duce și în Becĭu.**

V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Cel prost din fire, orĭ unde îl veĭ duce, tot prost rĕmâne.

BEDROS

14493 * △ **Până la Hristos**
Esĕ pelea luĭ Berdos.

G. P. Salvić & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

A se adaogă la No. 13158.

14494 * **Până la Hristos**
'Țĭ-a luat sufletu Bedros.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Dumneḑeŭ*

Până să daĭ cu ochiĭ de ceĭ marĭ, te nenorocesc ceĭ micĭ.

BEĬUȘ

Vedĭ *Bingele.*

BELU

14495 * Belu belesce,
Golescu golesce,
Manu jupuesce.

ION GHICA, *Scrisorĭ*, p. 39.

Belu belesce,
Golescu golesce,
Chiriac pecetluesce,
Caragea: καλά! καλά!

ARICESCU, *Miş. de la 48.*

A se vedé înţelesul la No. 13159.

14496 * Tresnea tresnesce,
Belu belesce.

DIM. DRĂGUESCU, c. *Bucurescĭ*. j. *Ilfov*.

Arată jafurile de pe vremurĭ ale boĭerilor Tresnea şi Belu.

BIBESCU

14497 * △ A fi Bibescu.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Sĕ ḑice unuĭ om bogat, care trăesce bine şi nu are habar de nimenĭ.

14498 * △ A şedé ca Bibescu.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Când un om şéde boeresce, fără să 'şĭ bată capul de nimic şi de nimenĭ.

BÎCĂOAN

14499 * △ **A fi Bîcăoan.**

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.*

Adică om rĕŭ, cĭotoros al dracululŭ, cum sunt saŭ eraŭ locuitoriĭ din spre codriĭ Bîculuĭ, în Basarabĭa.

BÎCU

14500 * △ **A vĕḑut pe Bîcu.**

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.* — C. CORBU, *j. Fălciŭ.*

Adică a păţit'o.

Codriĭ Bîculuĭ, pe drumul de la Sculenĭ la Chişĕneŭ, în Basarabĭa, eraŭ vestiţĭ odinióră pentru tâlhăriile ce se săvîrşeaŭ într'înşiĭ.

14501 * **Cine a vĕḑut pe Bîcu 'şĭ-a găsit beleaua.**

C. CORBU, *j. Fălciŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 11500.

BIMBAŞA SAVA

14502 **A trăit ca Bimbaşa Sava.**

L. ŞĂĬNEANU, *Infl. Orient.*, p. LXXI & 51.

A se vedé înţelesul la No. 13160.

BINŞELE

14503 * △ **Nicĭ în Beĭus, nicĭ în Binşele.**

V. SALA, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*—PARTENIŬ COROĬ A FILI, *c. Vaşcoŭ, Ungarĭa.*

Când alergând după două lucrurĭ nu capețĭ nicĭ una. Un om prindênd de veste că în Beĭuş murise un om bogat, şi altul în Binşele, voind să ajungă la înmormîntarea fie-căruĭa din eĭ a întîrdiat din amîndouĕ locurĭ. Beĭuşul e un orăşel curat românesc, ĭar Binşele un sat, în depărtare de o oră de Beĭuş.

BÎRLOBREZÓĬA

14504 * △ **Din gardul Bîrlobrezóeĭ.**

C. Manoilescu, *c. Cosmescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Mântuĭésa, Răzóĭa.*

Acelaş înțeles ca la No. 13937.

BITOLEA

14505 * △ **A se duce (a fi fost, a veni de) la Bitolea.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Brusa.*

Când cine-va se duce saŭ vine dintr'o cale depărtată. In județul Vâlcea se aude des:

Ostenişĭ par'că viĭ de la Bitolea.

Că doar n'aĭ fi fost la Bitolea.

Că doar n'aĭ plecà la Bitolea.

In comuna Zlătăreiĭ, din Vâlcea, este o familie de săteni care, din moşĭ strămoşĭ, a purtat numele de *Bitolean.*

BOGDĂNESCĬ

14506 * ⌂ **Maĭ mergĭ cobză la Bogdănescĭ?**

Gavr. Onişor, *prof. c. Roşiescĭ, j. Fălciŭ.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Când cine-va scapă dintr'o mare primejdie fără să i se întîmple vre-un rĕŭ.

Bogdănescĭ este un sat în județul Fălciŭ.

SNÓVĂ

Un cobzar, ca toțĭ cobzariĭ, din comuna Roșiescĭ, se tocmise ca să cânte la o nuntă, ce a fost în satul Bogdănescĭ. Cobzarul se ținu de cuvînt și plecă într'o tómnă spre localitatea indicată. In timpul acela, ningea și ĭar ningea, în cât drumul înainte nu-ĭ se cam părea și el tot mergeà pe unde scia. Ninsórea îĭ acoperea cărarea. Ne sciind, se abate puțin din cale, și când colo, hop într'o grópă. Grópa era înadins făcută pentru a prinde lupĭ, dar uĭtată și părăsită.

Aicĭ dă în drépta, dă în stânga, dă în sus și dă în jos, destul că, nu îĭ se pare nicĭ un chip de a puté eși afară. Se gândeà și tot gândeà în ce căpcană căḑuse. Tocmaĭ în toĭul gândireĭ, buzdup un lup în grópa luĭ! Mirare și de o parte și de alta. De spaĭmă, bĭetul cobzar i se făcuse în cap pĕrul măcĭucă, și-'ĭ făcuse să-l taĭe prin minte: *ca să cânte lupuluĭ din cobză.*

Lupul cu urechile ațintite, mirat, liniștit, póte gândindu-se și dînsul la pățania luĭ, se uĭtă și gustă sunetele blânde ale tovarășuluĭ sĕŭ. Ochiĭ amîndorora staŭ ațintițĭ unul la altul. Cântà maĭ mult cobza, de cât cobzarul de frica ce-l cuprinsese. Nicĭ nóptea nu trece cum treceà altă dată. Când și cum, o sanie trasă de nisce boĭ, maĭ mult somnoroșĭ, ducea nisce nuntașĭ, carĭ se întorceaŭ de la Bogdănescĭ. Se opresc de odată la auḑul unor sunete înfundate, lângă o grópă. Ascultă ce ascultă de unde ĭes acele sunete, întind o frînghie, cobzarul cum o vede, pune cobza subsuóră, dă pe frînghie în sus, și adio lupule!

Când sĕ vede eșit afară din grópă, cobzarul povestesce pățanĭa sa și la urmă uĭtându-se la cobză ḑice oftând: *«maĭ mergĭ cobză la Bogdănescĭ?»*

BOGDĂȘIE

14507 ✻ △ **A fi bun dĕ Bogdășiĭ.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Băsărăbiĭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 11490.

BONCA

14508 ✻ △ **Ĕĭ place a făgădui**
Ca luĭ Bonca a minți.

PETRU MIHUȚĂ & V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru cel care făgăduesce fără a se ţine de vorbă.
Bonca a fost un mincinos din Vaşcoŭ, care pe toţĭ îĭ vorbea de rĕŭ.

BRĂILA

14509 *△ **A nemerit orbul Brăila.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

*△ *A nemerit orbul Brăila, dar eŭ!*

RADU NICULESCU, *c. Diencĭ, j. Olt.*

*△ *Voĭu găsì şi eŭ, cum a găsit orbul Brăila.*

ILIE HOCĬOTĂŬ, *c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

A se adăogà la No. 5639.
Se maĭ ḑice şi acelor pe carĭ îĭ conduce maĭ mult norocul.

14510 *△ **Daŭ foc Brăileĭ cu tăcĭunele ăla.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pacioĭu, j. Muscel.*

1º Când cine-va spune că nu póte face foc cu ce are.
2º Un om de nimic mult rĕŭ póte face.

BRĂILÉN

14511 *△ **Brăilén de Dunăre**
Cu capul pe umere.

ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Adică pesce maĭ bun.
Pescele cel maĭ bun, care se vinde în Dolj, vine de la Brăila.

BRAN

Vedĭ *Stan.*

14512 * △ **Orĭ Bran, orĭ căpitan.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Căpitan.*

A se vedé înțelesurile la No. 9838.

BRÂNCOVÉNU

14513 * △ **Să aĭbă averea Brâncovénuluĭ și nu se pricopsesce.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinți.*

Celuĭ risipitor, care nu scie să 'șĭ administreze averea.

BRAȘÓVĂ

14514 * **A spune brașóve.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 381 & 574. — S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 79. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.*, p. 445. — P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

* *A vinde brașóve cuĭ-va.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

A spune flécurĭ, palavre, minciunĭ, căutând a înșela, ca negustoriĭ brașovenĭ, carĭ ne vindeaŭ odinióră marfă de Brașov.

«Eră brașovén și *'mĭ spuse brașóve.*» — V. ALEXANDRI.

«Nu se trec *brașóvele* pe la noĭ.» — V. ALEXANDRI.

«Cuĭ vindĭ *brașóve?*»

14515 *A'ĭ face o braşóvă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Filipescĭ.*

A înşelà pre cine-va.

14516 * △ A fi bun de braşóve.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Băsărăbie, Bogdăşie.*

Adică bun de rele, de drăciĭ.

BRAŞOVELNIC

14517 * △ A fi braşovelnic.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14516.

BRAŞOVÉN

14518 *A fi ca braşovénul.

P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

Adică şiret.

BRAŞOVENESCE

14519 *A le spune braşovenesce.

Adică cam înflorite, ocolind adevĕrul.

«Pré frumos le spuĭ acestea însă cam *braşovenesce.*»

BRAT

14520 *△ Ia fă cinste, popo Brat,
C'aĭ luat banii pe tocat.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé ințelesul la No. 8359.

BRÉSTA

14521 *△ Sĕ pórtă ca la Brésta.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Sĕ dice când o femee e îmbrăcată saŭ legată la cap într'un mod deosebit și cam supĕrător.

Femeile la Brésta pórtă un conciŭ și pe de-asupra o basma colorată. Acest port a ajuns de poveste în Mehedințĭ, unde nicĭ chĭar se pomenesce de așa ce-va.

BRÉZU

14522 *△ Îĭ dam pintenĭ să steà
Și Brézu maĭ rĕŭ fugeà.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Călcâĭu.*

A se vedé ințelesul și snóva la No. 10569.

BROSCARĬ

14523 *△ Cine bé apă din Broscarĭ nu maĭ plécă.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Vedĭ *Dîmbovița.*

Acelaș ințeles ca la No. 13307 aplicat la comuna Broscarĭ.

BRUSA

14524 *Greşéla se întórce şi de la Brusa.

G. Dem. Teodorescu, *Drapelul*, I, No. 46. — N. Maxenţian, *j. Ilfov*.

Vedĭ *Bagdad*.

Acelaş înţeles ca la No. 14478.

14525 * △ A veni de (a fi fost, a se duce) la Brusa.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea*.

Vedĭ *Bitolea*.

Adică dĕparte.

CAPITOLU XII

CREDINȚE. — ERESURĬ. — OBICEĬURĬ

DUMNEḌEŬ. — DRAC. — SFINȚĬ. — PREOȚĬ. — ERESURĬ ȘI CREDINȚE

ADAM

LEGENDĂ

I

Dracul aflându-se odată pe marginea uneĭ ape a făcut un chip de om, și trecênd Dumneḍeŭ pe acolo l'a întrebat: «Ce-ĭ acolo, drace? — Un om, Dómne! — Eĭ, apoĭ învie'l dacă'ĭ om! — Apoĭ, cum Dómne? — Suflă'ĭ pe gură.» Dracul s'a pus să'ĭ sufle, dar nu l'a putut învia. Atuncĭ Dumneḍeŭ ĭ-a ḍis să tragă tot duhul înapoĭ din om, și dracul s'a pus la gura chipuluĭ și a început a trage duhul. Pe urmă, Dumneḍeŭ s'a apropiat de chip, și când a suflat asupra luĭ, chipul a înviat. Dracul însă nu trăsese bine tot duhul ce'l suflară în chip; maĭ rêmăsese pe la încheĭeturĭ, și de aceĭa omul la mânie săvîrșesce lucrurĭ rele. Mânia 'ĭ de la diavolul. Dacă el n'ar aveaŭ în el duh drăcesc, omul ar fi fórte bun. — E. I. PATRICIŬ.

II

După-ce făcu Dumneḍeŭ pămîntul, începu a vorbi cu dracu: mĕ nefrate-meŭ, ce folos că pămîntu ăsta e mare și frumos și împodobit cu de tóte, că nu mișcă nimic pĕ el, doar vîntu și-atât! Numaĭ noĭ singurĭ până când o să dondonim, căcĭ ni se urasce pĕcatelor! — E lesne, frate-meŭ, ḍise împelițatu dĕ Sarsailă, ce adică n'aĭ scĭ ce să facĭ?

— Bine, eŭ oĭ scĭ, n'oĭ ști, dar tu ce aĭ cam ḍice?

— Eĭ, ce aș cam ḍice! Aș ḍice să facĭ o pĕreche de ómenĭ, așa d'o pildă cum sînt eŭ, și din aĭa aŭ să se prăséscă ca poșidichiile, până s'o umplea pămîntu, ba încă s'or văĭta că nu le ajunge!

— Bine ḍicĭ tu, dar prea tragĭ în partea ta, adică cam cum vreĭ tu, să se umple lumea de urîciunĭ ca d'alde tine; apoĭ să facĭ bine să mĕ ierțĭ, că una ca asta n'o maĭ fac, măcar d'aș scĭ că ăĭ plesni acĭ de necaz! Oĭ face maĭ bine o pĕreche de ómenĭ să samene cu mine la chip și la făptură, ne-frateneŭ.

— Fă cum ştiĭ, frate-meŭ, că eŭ nu mĕ supĕr d'aĭa; tu fă-ĭ ca tine, că eŭ, dacă oĭ fi meşter, iĭ fac ca mine, când nicĭ n'aĭ gândi cu gândul.

— Să-ţĭ vĕḑ voĭnicia ne-frate-meŭ, nu mĕ prea spaĭ eŭ de laudele tele. Eŭ sciŭ că tu cu şireteniile tele vreĭ să-mĭ ĭeĭ împĕrăţia, dar să *te ştergĭ la gură* d'aşa lucru, aĭ să înghiţĭ *mult la nodurĭ sĕcĭ!*

Şi Dumneḑeŭ luă humă, o frământă niţel în mâinĭ, şi tipări din huma aĭa douĕ păpuşĭ întocma după chipul şi făptura sa. Puse într'o parte o sapă şi într'alta o furcă cu fusu eĭ şi cu caeru în ea. Dumneḑeŭ suflă în gurile păpuşilor, şi păpuşile înviară şi sĕ sculară drept în picióre, cum se scólă omu după somn. Dumneḑeŭ le ḑise: alegeţĭ care ce vĕ place. Păpuşile luară: una sapa şi alta furca. Dumneḑeŭ ḑise ăluĭ cu sapa: tu om să fiĭ, numele tĕŭ să fie Adam şi harana ta sapa. Tu să fiĭ cap. Celeĭ cu furca îĭ ḑise: tu femee să fiĭ, numele tĕŭ Eva şi harana ta furca. Tu să fiĭ supusă luĭ Adam. Tu să torcĭ să-l îmbracĭ şi el să sape să te arănéscă.

Dumneḑeŭ apoĭ îĭ blagoslovi să se înmulţéscă ca ĭarba câmpuluĭ, ca frunza codruluĭ, ca năsipul măreĭ. Şi ómeniĭ, după voĭa luĭ Dumneḑeŭ, sĕ înmulţiră dĕ nu le maĭ daĭ de samă şi aŭ să se înmulţască până n'or maĭ încăpea pe pămînt.

Luĭ Dumneḑeŭ îĭ eraŭ dragĭ grozav de mult aştĭ doĭ oamenĭ, venea îĭ vorbea cu eĭ mereŭ, taman cum vorbim noĭ acum unu cu altu. Nu te gândescĭ, nu eraŭ făcuţĭ de el, nu eraŭ eĭ copiiĭ luĭ? Şi cine e ala lĕpădat de lege să nu-şĭ ĭubéscă copiiĭ luĭ.

Intr'o ḑi Dumneḑeŭ ḑice luĭ moş Adam şi móşiĭ Eveĭ: sciţĭ, ce m'am gândit eŭ pentru voĭ? M'am gândit să nu vĕ maĭ las nicĭ să munciţĭ, că e cam grea munca, ci maĭ bine să vĕ potrivesc eŭ ca să aveţĭ harana fară muncă. Atuncĭ Dumneḑeŭ îĭ îmbrăcă pe amîndoĭ în unghie de sus până jos, ca să n'aibă nevoĭe de alte hăĭneturĭ şi-ĭ băgă într'o grădină frumósă de n'avea preţ! Ea era plină de fel şi chipurĭ de pomĭ, care maĭ de care maĭ frumoşĭ, cu póme maĭ dulcĭ ca mierea! Prin pomĭ eraŭ miĭ şi milióne de păsĕrĭ de tot soĭu, care cântaŭ nesce cântece de te amorţeaŭ în loc! cântece cum nu póte limbă omenéscă să spue! Apoĭ prin pomĭ curaŭ pîrăĭaşe de apă rece ca ghiaţa şi limpeḑĭ ca lacrăma! Pe jos prin grădină eraŭ poĭenĭ mândre pline de ĭarbă verde şi felurĭ de felurĭ de florĭ, în miĭ şi miĭ de feţe, care umpleaŭ grădina de nisce miróse, de te slăveaĭ la Dumneḑeŭ sfântu! Pómele din pomiĭ grădiniĭ aĭea, măre Dómne! nu se fîrşaŭ nicĭ odată, căcĭ cum or fi fost pomiĭ aĭa, cică, dacă luaĭ acum o pómă din eĭ, până a dóua ḑi crescea alta în locu eĭ, aşa că nicĭ nu se cunoscea de unde mânca moş Adam şi móşa Eva, pomiĭ eraŭ tot încărcaţĭ!

Dumneḑeŭ sfântu, ḑise luĭ moş Adam şi móşiĭ Eveĭ: asta e «*grădina raĭuluĭ.*» Aveţĭ voĭe să faceţĭ ce-ţĭ vrea în ea, să mâncaţĭ din toţĭ pomiĭ din ea şi orĭ când aţĭ vrea şi orĭ cât aţĭ vrea; dar vĕ spuĭ un lucru, care să vĕ intre pe urechĭ şi să nu vi se pare glumă: din pomu ăla care se vede maĭ nalt în mijlocu grădiniĭ, să nu care cum-va să luaţĭ vr'o pómă, că eŭ cunosc când m'aţĭ strica, şi atuncĭ n'are să fie bine de capu vostru, căcĭ pomu ala e oprit pe sama mea, voĭ aveţĭ berechet póme în pomiĭ aĭ-l'alţĭ!

— Lasă, Dómne, lasă că nu umblăm noĭ acolo, că doar n'om fi sparţĭ să mâncăm noĭ atâta prăpăd pe póme, respunse Adam către Dumneḑeŭ.

— Bine, Adame, fiĭ cu minte şi cu băgare de samă, că aĭ să fiĭ fericit, cum nicĭ cu gându nu gândescĭ.

Dumneḑeŭ îĭ lăsă pe amîndoĭ singurĭ şi sĕ duse în alte părţĭ.

Dracu căḑu pĕ gândurĭ, când vĕḑu câtă fericire căḑu pe capu ómenilor cu chipul luĭ Dumneḑeŭ! Ce mĕ maĭ fac eŭ, când s'o umplea pămîntu de ómenĭ d'ăştia, unde maĭ îmĭ vîr eŭ capu atuncĭ? Că ăştia

n'or să mĕ maĭ sufere pe lângă eĭ, or să mĕ înghioldéscă orĭ unde m'or încolţi. Când o rĕmânea vorba p'aĭa, nu rĕmâne alt-ceva de făcut de cât să-mĭ ĭaŭ tărăbuţele şi p'icĭ ţi-e drumu, băete! Dar asta n'are să fie nicĭ odată, cât oĭ fi eŭ dracu drac! Ce adecă să mĕ biruĭe pe mine nesce nevoĭaşĭ de ómenĭ? Aşĭ! asta nicĭ nu se póte, maĭ bine îmĭ fac mórte d'acu! Sciŭ eŭ ce fac, că eŭ sînt tare în planurĭ, nicĭ frate-meŭ n'are planurile mele!

O să daŭ ómeniĭ în calea mea şi atuncĭ frate-meŭ rĕmâne singur şi póte să-şĭ şi ĭa poteceaua şi eŭ am să rĕmâĭ stăpân. Dar cum aş putea face? Pĕ Adam n'o să-l pocĭ înşela că e om maĭ dĕ credinţă, e cruce întrégă şi anevoĭe de dat în calea mea. Măĭ multă nădejde am la Eva, că o vĕḑ maĭ slabă în curele, ea nu e cruce întrégă şi după cum o vĕḑ eŭ, nu prea se sinchisesce ea aşa mult de vorbele frate-meŭ, cam umblă cu nasu pe sus, trebuĭe să mĕ asculte maĭ mult pe mine! Ia să încerc.

Şi dracu se făcu un şarpe mare şi frumos ca un voĭnic, cu nesce solzĭ galbenĭ de aur de străluceaŭ ca sfântu sóre, nu alt-ceva! O porni spre *«grădina raiuluĭ»* făcĕnd cotee-cotee prin ĭarba verde şi frumósă fîşîind cum făşîie fustele după o cocónă d'ăle din Bucurescĭ! Merse d'adreptu la pomu ăl maĭ înalt din grădină, care îl oprise Dumneḑeŭ pe samă-ĭ, sĕ încolăci bine frumos pĕ după pom şi începu a şuĭera, cum şuĭeră un voĭnic de dragoste!

Adam dormea, ĭar Eva se plimba pe sub pomĭ la umbră, împrejurul luĭ Adam. Când auḑi ea şuierătura şarpeluĭ, stătu în loc încremenită, căcĭ ea numai auḑise ast-fel de şuĭerătură în viéţa eĭ; ascultă şi începu a se trage în spre şuĭerătură să vaḑă ce-o fi acolo.

Cum vĕḑu şarpele cu solziĭ frumoşĭ ca aurul, stătu în loc înpetrită. Ea se minună şi maĭ mult când auḑi pe şarpe vorbind cu ea: «Evo, vin de ĭa o pómă din pomu ăsta de mănâncă, că mult e dulce şi mult bine face ăluĭ de gustă din ea!»

«Apoĭ Dumneḑeŭ a ḑis, să nu ne atingem de pomu ăsta,» rĕspunse Eva fermecată de frumuseţea şi vorbele cele linguşitóre ale şarpeluĭ.

«Şi apoĭ voĭ credeţĭ d'ale luĭ Dumneḑeŭ? Ce proştĭ sînteţĭ! Voĭ nu vedeţĭ, că Dumneḑeŭ e hoţ, el ḑice să nu mâncaţĭ din pomu ăsta din pricină, că el scie, că cum ăţĭ gusta din pómele ăstea vĕ faceţĭ întocmaĭ ca el cu minte şi de puternicĭ! Na barim de gustă, că n'o fi foc!»

Eva luă şi gustă din pómele oprite, fără să-şĭ dea bine cu socotéla de ce face, atât de mult o zăpăcise frumuseţea şi vorbele amăgitóre ale şarpeluĭ!

«Dă şi luĭ Adam,» ḑise şarpele.

«Apoĭ Adam dórme, cum să-ĭ daŭ?»

«Nu e nimic, stórce-ĭ pe gât must.»

Eva se duse la Adam şi-ĭ stórse pe gât puţin must. Şarpele peri ca náluca, par'că n'ar fi fost în pom de când lumea. Adam cum simţi mustul pe gât, puse mâna în gât şi începu a se strânge, ca să opréscă mustu să nu intre. Aşi! ce să maĭ pótă opri! mustu alunecă pe gât în jos şi aşa se făcu părtaş şi bietu moş Adam la fapta Eveĭ. Cum mâncară din pomul acela, se deşghieocă unghia după eĭ şi rĕmaseră în peile góle. Eĭ începură să-şĭ facă haĭne din frunze de copacĭ. Pómele din pomĭ periră împreună cu păsĕrĭ cu tot, florile şi ĭerburile se veştejiră şi pîraĭele secară. Grădina rĕmase pustie şi pustie o fi şi până în ḑiua de aḑĭ!

Dumneḑeŭ simţi de faptele Eveĭ, veni repede la eĭ, îĭ blestemă: «tu Evo, pentru că n'aĭ ascultat de porunca mea; să-ţĭ ĭeĭ furca în brîŭ, torcĭ ca să te îmbracĭ şi când o fi să nascĭ vr'un copil să suferĭ patru sute de miĭ de durerĭ şi să te trécă patru sute de miĭ de năduşelĭ

şi apoĭ să nascĭ!» Pe Adam îl blestemă: «Şi tu Adame, pentru că te aĭ lăsat să te amăgĭască Eva, să te hărănescĭ cu sapa, să sapĭ până ăĭ dice că nu eştĭ tu, şi pămîntu în loc de bucate să-ţĭ crescă ghimpĭ şi pălămidă!»

Adam şi Eva începură a plânge şi plânseră până îĭ rĕsbi fómea. Şi vĕdênd că cu plânsul acum numaĭ folosesc nimic, se puseră pe muncă, ca să aĭbă ce mânca. Şi cu munca de atuncĭ şi până adĭ se arănesc ómeniĭ şi s'or arăni cât o fi lumea lume!

Şi aşa nemulţumituluĭ i-se lua daru de la mână şi moş Adam cu móşa Eva rĕmaseră cu buzele umflate, ca nisce bătuţĭ de stele, că maĭ bine nu le-oĭ maĭ dice! — T. Bălăşel.

III

Moş Adam a fost omul cel maĭ mare din lume. El avea un cap grozav de mare şi nu putredise nicĭ până când a venit Domnul Hristos pe pămînt. Mergênd odată Domnul Hristos cu sfeti Petre pe o poĭană, vede căpăţîna luĭ Adam rĕstornată pe câmp, merge la ea şi lovindu-o cu bastonu o întrébă: «moş Adame, de când aĭ murit îţĭ maĭ aducĭ aminte de păharu morţiĭ?»

«Nicĭ până acum nu mĭ-a maĭ eşit amărîcĭunea luĭ din măsele!» rĕspunse căpăţîna.

«Cât aĭ trăit pe pămînt?»

«Maĭ mult de 500 de anĭ.»

«Şi cum ţi s'a părut viéţa?»

«Ca şi când intri pe o uşă şi eşĭ pe alta!»

Peste căpăţîna luĭ moş Adam a dat şi Alicsandru Machidon când umbla cu óstea să coprindă lumea. El, ca să nu se înfricoşeze óstea de năprăznica căpăţînă, a pus o mie de ostaşĭ de a coperit'o cu petri. Ea era aşa de mare în cât o mie de ostaşĭ abia a putut'o coperi în treĭ dile!

Vedĭ *Şezătóre*, III, p. 29.
Adam însemnéză, om, în cele maĭ multe limbĭ orientale.

14526 * △ **Adam a mâncat mĕrul însă dinţiĭ noştri strepezesc.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Vedĭ *Aguridă, Părinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10543.

14527 * △ **Pentru tine, moş Adame,**
Am mâncat piróne 'n palme.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când rabdĭ un ne-ajuns, numaĭ şi numaĭ ca să facĭ bine cuĭ-va.

Acésta ḑicere este pusă în gura Domnuluĭ Hristos când a judecat pe Adam în beznele ïaduluĭ, de unde l'a scos în cele treĭ ḑile cât a stat în grópă.

14528 * △ **Écă şi Adam.**

GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Când unul spune lucrurĭ cunoscute de când lumea.

14529 * △ **Venişĭ, Adame?**

G. P. SALVÏU & E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluïu.*

Sĕ ḑice celuĭ pe care nu 'l-aĭ vĕḑut de mult.

14530 * △ **Ce facĭ, Adame?**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluïu.*

Acelaş înțeles ca la No. 14529.

14531 * △ **Moş Adam.**

GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Veḑĭ *a se Adami.*

Sĕ ḑice omuluĭ bét.

14532 **Muşteaua luĭ (moş) Adam.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 207.

Adică pumnul.

14533 **Jocul luĭ Adam şi Eva.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 743 & 744.

Adică jocul strămoşesc de dragoste.

14534 * △ **A fi ca Adam când îl pişă câniĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sé ḑice în batjocură celor proşti.

Pe la rĕspântiĭ, la capetele morţilor, la fântâni, la poduri, etc., se pun crucĭ de lemn pe carĭ se zugrăvesc chipurĭ de sfinţĭ. Pe piciorul crucei, şi anume în partea cea maĭ de jos, aprópe de pămînt, se zugrăvesc cu vopsele, unu saŭ două capete, după lărgimea piciorului. Aceste două capete închipuesc pe Adam şi pe Eva, carĭ se zugrăvesc pe locul acesta ca să fie expuşĭ batjocureĭ cânilor. Acésta se face ca un fel de rĕsbunare în potriva lor, pentru că din greşéla lor suferă până aḑí tot némul omenesc, şi are sé sufere până la vremea de apoi.

14535 * △ **A se lipsi de . . . ca Adam de raiu.**

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Când cine-va se lipsesce de un lucru, mai ales din vina sa.

14536 * △ **A spune de la Adam.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A spune lucruri vechí, uĭtate.

14537 * △ **De când cu Adam.**

D-na E. B. Mawr, p. 93. — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *De când cu moş Adam.*

B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.*, p. 240. — Laurian & Maxim, I. p. 380. — Fr. Damé, *Dicţ.*, p. 37. — S. I. Grossmann, *Dicţ.*, p. 95. — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ. j. Vâlcea.* — St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — Heliade-Rădulescu, *Scris. exil.*, p. 388.

* △ *De la Adam.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* *De pe când Adam Babadam.*

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 65. — D-na V. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

* *De când cu Adam și Eva.*

Adică vechiu, de demult, de o vîrstă înaintată.

Pentru un obiceiu moștenit de la ceĭ bĕtrânĭ ca de pildă munca câmpuluĭ, căsătoria etc.

Babadam adică, tata Adam, pe turcesce. Vedĭ în *Etymologicum Magnum* cuvîntul Adam.

Da Adamo in qua.

Prov. Ital.

Du temps de la reine Berthe.

Prov. Franc.

14538 * △ **Ném de pe Adam.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Ném.*

A se vedé înțelesul la No. 10404.

14538 b. △ **Drumu luĭ Adam.**

Poes. Pop., Bucov.

A se vedé Etymologicum Magnum, p. 243.

A SE ADAMI

14539 * △ **A se adami.**

GR. POÏENARU, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *Adam.*

A se îmbĕta.

AFRODITA

□
14540 **Afrodita, muma dragosteĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 140.

Fără minte însemnéză.

AGHIASMĂ

Vedĭ *Aĭasmă.*

Apă sfinţită. Este aĭasmă mare şi aĭasmă mică. Aĭasma mare cea de la Bobotéză. Aĭasma nu se împute nicĭ odată, ca apa obicĭnuită dacă o ţiĭ mult timp într'un vas. Aĭasma se bé pe ne-mâncate. Se pune şi în bucate. Ea nu se păstréză în casă că'ĭ pĕcat, ci în pivniţă. Cu aĭasma de la Bobotéză se stropesce pe la vie, pe ogóre, stânele vitelor, etc. şi ce rĕmâne se tórnă în fântână. Aĭasma din ḑiua de Trifon (1 Februarie) e bună împotriva gândacilor de tot felul, carĭ vatĕmă recoltele.

Când cine-va face o casă nouă, chiémă popa de face aĭasmă pe acel loc, şi o tórnă pe la tóte colţurile caseĭ. Când casa e terminată, şi omul se mută în ea, ĭar se face aĭasmă, şi într'una din odăĭ se lipesce pe fie-care din ceĭ patru pereţĭ, câte o hârtiuţă pe care se scrie numele celor patru evanghelişti. Lipirea acestor hârtiĭ se numesce legatul caseĭ.

* △
14541 **Vreĭ nu vreĭ, bé Gligore (Grigore) aghiasmă.**

D-na EL. SEVASTOS, p. 40. — N. BOGDAN, p. 112. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
Vraĭ nu vraĭ, bé Gligóre aghĭasmă.

G. MADAN, *c. Valea Pĕruluĭ, ţin. Bender, Basarabĭa.*

* △
Bine-rĕŭ, bé Grigore aghĭasmă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

* △
De voe, de nevoe bé Grigore aghĭasmă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Bé aghïasmă Gligore (Grigore).

D-na SM. LAMBRINO, c. *Găgescĭ, j. Fălciŭ.* — GR. POÏENARU, *j. Putna.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluïu.*

Vedĭ *Aïasmă.*

Când facĭ o trébă silit, de nevoe saŭ de frică. Dacă aĭ făcut buclucul desfă'l singur.

Le vin est tiré il faut le boire.

Prov. Franc.

14542 * △ **Mort-copt, bé popă aghïasmă.**

V. FORESCU, *înv. c. Mălinĭ, j. Sucïava.*

Acelaș înțeles ca la No. 14541.

A AGHĬESMUI

14543 **A aghesmui.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 260.

A bate.

A SE AGHĬESMUI

14544 * △ **A se aghïesmui.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, 1881, p. 453. — GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Vedĭ *a se Aïesmuì.*

A se sfinți, a se îmbĕtà.

AGHĬOS

14545 * △ **A trage un aghïos.**

N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sudițĭ, j. Ilfov.*

1⁰ A'ĭ trage o cântare, maĭ ales la beţie.
2⁰ A dormi liniştit.

14546 *△ **A trage aghióse.**

I. Creangă, *Amint.* — Delavrancea, *Sultănica*, p. 46. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym.*. p. 507. — E. I. Patricĭŭ & G. P. Salvĭŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ A cântà ce-va într'un mod monoton.
2⁰ A dormi dus, a ronfăi.

14547 **'Ĭ-a cântat popa aghĭosul.**

A. Pann. III, p. 142. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 508.

Vedĭ *Popă.*

A murit, l'a prohodit.

AGHIUŢĂ

Aghiuţă, drac tînĕr, care stă de preferinţă în papuciĭ femeiĭ, şi o învaţă tóte relele, împingêndu'o să facă tot ce nu'ĭ place bărbatuluĭ.

Luate-ar Aghiuţă, ocara uneĭ femeĭ către copilul eĭ, saŭ un copil óre-care, saŭ o persónă tînĕră din familie când nu vré să'ĭ dorésca rĕul de tot.

14548 * **Aghiuţă.**

1⁰ Unul din numerósele nume ale draculuĭ.
2⁰ Sĕ dice tinerilor vioĭ, şireţĭ şi deştepţĭ şi carĭ scie să se bage în tóte.

14549 * **Îl fură Aghiuţă.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 106, 509, 510 & 2631. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 3631.

A adormit greŭ, somnul fiind neliniştit cu visurĭ rele.

* △
14550 L'a luat Aghiuța.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 66. — B. P. Hășdéŭ, *Etym. Magn.*, p. 509. — G. P. Salviŭ & E. I. Patricïu, *înv. c. Smulți, j. Covurluïu.* — Gr. Poïenaru, *j. Putna.*

1⁰ A pățit o rěŭ.
2⁰ Când sě dice de unul că a murit, a perit.

14551 Nicĭ Aghiuță nu'l maĭ scóte din....

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.*, p. 65. — B. P. Hășdéŭ, *Etym. Magn.*, p. 510.

Nu e scăpare.

AGÏALÎC

14552 A se duce la agïalîc.

L. Șăineanu, *Semas. Archiv. Ist. III*, p. 265.

Vedĭ *Hagilu.*

A'șĭ pïerde starea, a sărăci.
Uniĭ credincïoșĭ bogațĭ vroind să se facă maĭ fericițĭ pentru vïéța de vecĭ, îșĭ pun tótă averea la mijloc numaĭ să se ducă la Sfântul Munte saŭ la Ierusalim, ca să se sfințéscă. Intorcêndu-se la eĭ acasă pórtă numele de Hagiŭ.
Hagiul nu maĭ póte face negustoriĭ saŭ alte treburĭ unde ar ne-dreptăți lumea și ar cădé ïarășĭ în păcate.
Așa că, spre a se face cine-va Hagiŭ, trebuïa să'șĭ cheltuïéscă tótă averea și nu maĭ puteà munci pentru a redobândi alta.

AGIŬ

* △
14553 A se face agiŭ.

L. Șăineanu, *Elem. Turc. Rev. Ist. III*, p. 265. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți, j. Covurluïu.*

A sărăci, a pïerde starea.

AĬASMĂ

Vedĭ *Aghĭasmă.*

*
14554 Vreĭ nu vreĭ
Bé aĭasmă Andreĭ.

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.* — N. Petrescu; *ing. Buc. j. Ilfov.*

*
Vreĭ nu vreĭ
Inghite aĭasmă Andreĭ.

*
Vreĭ nu vreĭ, bé Ifrime aĭasmă.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

*
Vreĭ nu vreĭ înghite Agache aĭasmă.

* △
Vréĭ nu vréĭ bé Grigore aĭasmă.

G. Bănulescu, *înv. c. Pĭetroșița, j. Dîmbovița.*

Vedĭ *Aghĭasmă.*

Acelaş înţeles ca la No. 14541.

*
14555 Aĭasmă.

Vedĭ *Ruséscă.*

Adică rachiŭ.

A SE AĬESMUI

* △
14556 A se aĭesmui.

G. Poboran, *înv. j. Olt.*

Vedĭ *a se Aghĭesmui.*

A se îmbĕtà.

A AJUNÀ

14557 **Ajunǎ robul luĭ Dumneḑeŭ pentru cǎ n'are ce mâncà.**

Baronzi, p. 50. — Hințescu, p. 162. — B. P. Hăşdéŭ, *Etym. Magn.*, p. 610.

Veḑĭ *a Posti*.

1° Rabdă de nevoe.
2° Pentru ceĭ ce, de nevoe, nu pot face nicĭ un rĕŭ.

ALELUÏA

14558 *A'ĭ cântà aleluïa.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Arată sfîrşitul, pĭerderea desăvîrşită a unuí lucru. Aleluĭa se cântă şi la înmormîntare.

ALTAR

14559 **Până la altar şî nu maĭ mult.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 112.

Sĕ ḑice pentru ceí ce se obrăznicesc, ca când le-am ḑice: «Nu te atinge maĭ mult dĕ lucrurí sfinte şî vrednice dĕ evlavĭe.» (Golescu).

14560 **Cine slujesce altaruluí, din altar mănâncă.**

A. Pann, III, p. 28. — B. P. Hăşdéŭ, *Etym. Magn.*, p. 927. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 155.

Cine servesce altaruluĭ, din altar mănâncă.

Hințescu, p. 3.

*
Cine slujesce altaruluĭ, de la altar mănâncă.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Orĭ-ce om trebue să se hrănéscă din munca luĭ. Ḑicere luată din *Faptele Apostolilor.*

Qui sert à l'autel, doit vivre de l'autel.

Prov. Franc.

Chi serve l'altar, vive de l'altar.[1])

Prov. Venit.

Wer dem Altar dient, soll auch dem Altar leben.[2])

Prov. Germ.

ALUN

14561 * **A aduce călare pe prăjină de alun.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică fără voĭe şi prin farmece.

AMIN

14562 **Amin, amin**
Şi eŭ m'anin.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 110. — B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1075.

Sĕ ḑice când cine-va ne-poftit, dar cu duhul blândeţeĭ, îşĭ face loc la masa saŭ la petrecerile altora.

«Cu ce mĕ hrăniţĭ, cu aceĭa am să vĕ hrănesc. Nu vĕ daŭ nicĭ o bucăţică de purcel, măcar să crăpaţĭ.
— Iar de nu, cel-ce ḑice, rĕspunde Gîtlan.

1) Cine slujesce altarul, trăesce de la altar.
2) Cine slujesce altarul, trebue şi să se hrănéscă din altar.

— *Amin!* blestesce cu jumĕtate de gură.
— *Şi eŭ mĕ amin,* spuse Pavel de după sobă.
— Amin, ne-amin, şterge-ţi vĕ botu despre...» I. CREANGĂ.

14563 **Ḑice amin la tóte.**

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Primesce fără a se gândi saŭ fără nicĭ o împotrivire. «*Ḑi amin,* adică primesce aşa cum ţi se ḑice, fără multă vorbă.»

14564 **Pân la amin.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.,* p. 1074.

Până la sfîrşit, nicĭ odată.

«De nu se maĭ pricopsesce *nicĭ pân la amin.*»

*

14565 **Cât aminul.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — L. ŞĂÏNEANU, *Semas. Arh. Istor.,* VI, p. 323.

1° Nicĭ odată.

«Nu se maĭ întórce *cât aminul.*»

2° De loc.

«Nu 'ĭ dăduse *cât aminul* prin gând...»

*

14566 **Nicĭ la amin.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym.,* p. 1074. — L. ŞĂÏNEANU, *Arhiv. Ist.,* VI, p. 323. — P. ISPIRESCU, *Leg.,* p. 254.

Nicĭ odată.

«Nu maĭ puteà adecă să 'l desgrópe, *nicĭ la amin.*» P. ISPIRESCU.

ANA

* △

14567 **A'l tot mânà de la Ana la Pilat.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

A purtà pe cine-va de la Ana la Caĭafa.

SLAVICĬ, *Conv. Liter.*, XIV, p. 99.

*

De la Ana la Caĭafa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93. — L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 33.

Vedĭ *Pilat.*

Sĕ dice când sĕ trimite óre-cine dĕ la unul la altul, şî la nicĭ unul îşĭ găsesce mântuirea, precum trimeteà pĕ Hristos dĕ la Ana la Caĭafa (GOLESCU).

Mener de Caïphe à Pilate.

Prov. Franc.

De la Ana la Caĭafa.

IOAN, 18. 22. 27.—MATEĬ, 16. 57.

Von Pontius zu Pilatus schicken.[1])

Prov. Franc.

Ἀπὸ τὸν Ἄννα ’ς τὸν Καϊάφα.[2])

Prov. Neo-grec.

ANAFORĂ

Vedĭ *Naforă.*

ANAFURĂ

Vedĭ *Naforă.*

*

14568 **Şóricele a mâncat anafură şi s’a făcut liliac.**

N. URECHĬE, *inv. j. Prahova.*

Pentru un parvenit.

---

[1]) A trimite de la Ponţiu la Pilat.

[2]) De la Ana la Caiafa.

Dacă vre un șórece mănâncă naforă face aripi. Liliacul se crede a fi șórece care a mâncat naforă din biserică.

APĂ

Vedĭ *Cap. II & VII, c. Apă.*

* △

14569 **Par'că a cărat apă morților.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Petrescĭĭ-de-jos, j. Gorj.*

* △

Par'că aduce apă morților.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Celuĭ slab de constituție.

* △

14570 **Nu 'ĭ cu tótă apa (apă).**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.* — Iuliu Grofșoreanu, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Cap. I, c. Apă Botezat.*

Nu 'ĭ cu tótă mintea, om scrîntit la minte.

Acéstă ḑicere, maĭ ales sub forma dată la No. 14571 & 14643 probéză, până la evidență, că părerea D-luĭ Coșbuc (Epoca, Dec. 1897), care derivă ḑicerea din mersul moreĭ, este cu totul greșită.

* △

14571 **N'a țipat popa tótă apa pe el.**

Iuliu Grofșoreanu, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 14570.

* △

14572 **A face cuĭ-va apă.**

B. P. Hășdéu, *Etym. Magn.*, p. 1271. — V. Bratu, *comit. Alba-Inferióră, Transilvania.*

A'l bate, a'l prăpădi, a'l învéță minte.

* △
14573 **A bé apă ne-începută.**

N. Bărbulescu, *înv. c. Sudiți, j. Ilfov.*—D. G. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*—*Rom. Lib.*, No. 325, 1880.

Vedĭ *Ochĭu.*

A scăpà de un rěŭ, a se vindecà de o bólă.

Apa ne-începută se întrebuințéză pentru sănătatea și curățenĭa omuluĭ, atât citită de preot cât și necitită, saŭ descântată de vrăjitorĭ. Apa ne-începută de la un puț așeḑat la hotar și îndreptat spre rĕsărit are maĭ mult léc.

A se vedé G. Dem. Teodorescu, Credințe, Datine și Moravurĭ, p. 90; Gazeta săténuluĭ No. 10 & 11, An. XV, 1898.

*
14574 **De închégă apele.**

1⁰ E meșter în tóte, șiret.
2⁰ Fórte mincinos.

«Spune mincĭunĭ *de închégă apele.*»

* △
14575 **De înghéță apele.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Adică e fórte urît.

«E slută *de înghéță apele.*»

APOSTOLESCE

*
14576 **A merge apostolesce.**

G. Poboran, *c. Slatina, j. Olt.*

A umblà apostolicesce.

B. P. Hășdeŭ, *Etym. Magn.*, p. 1352.

Adică pe jos, cum umblaŭ apostoliĭ, ómenĭ săracĭ.

Per pedes Apostolorum.

Prov. Ev.-Mediu.

ARHANGHEL

Vedĭ *Sfântu Arhanghel.*

ARÏE

14577 * △ **A fi arie.**

N. Bărbulescu, *înv. c. Sudiţĭ, j. Ilfov.* — E. I. Patriciŭ & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

A fi om rěŭ la inimă.

Românul ḑice că Arïe a fost un ne-credincïos care, nesocotind posturile, a mâncat pesce într'o Vinerĭ şi'şĭ a vĕrsat maţele. De aceïa se ḑice, ca blestem pentru ceĭ rĕĭ: *să i se verse maţele ca ale luĭ Arïe.*

Arïe, eresiarh din secolul al treïlea, care tăgăduïa divinitatea luĭ Isus.

14578 **Arïe spurcată.**

S. Fl. Marian, *Ornit.*, II, p. 173.

1⁰ Sĕ ḑice eretecilor.
2⁰ Poreclă ce se dă Armenilor.

AŢĂ

Vedĭ *Cap. VI. c. Aţă.*

Când se nasce cine-va vin cele treĭ ursitorĭ [1]) din care: una hotăresce ce fel de om are să fie, bogat saŭ sărac, bun saŭ rĕŭ, etc., a doua cum o să traïéscă, fericit saŭ nu, etc. A treïa vine cu un caer de lână prin care se hotăresce timpul cât acel om are să traïéscă pe pămînt; torcênd mereŭ caerul (se face ast-fel aţă) se scurg mereŭ ḑilele omuluĭ şi, când caerul s'a sfîrşit de tors atuncĭ şi ḑilele omuluĭ s'aŭ dus şi el urméză să móră. Asta este aţa saŭ firul vïeţeĭ.

[1]) A se asemĕna cu cele treĭ Parce din mitologia elină.

Când un om se duce într'un loc unde şi móre se dice că acolo *l'a tras aţa;* asemenea îl trage aţa, când s'a dus într'o localitate unde s'a însurat.

In comitatul Bihor, Ungaria, când móre unul din soţi, cel rĕmas mĕsóră mortul cu o aţă, şi légă cu ea grinda caseĭ de jur împrejur. Alţiĭ înconjurând podul caseĭ pe din lăuntru, légă córnele coperişuluĭ cu un fir de aţă, pentru ca ceĭ rĕmaşĭ să nu fie traşĭ de mort după dînsul.

In comitatul Arad se povestesce snóva urmĕtóre, în legătură cu credinţa de maĭ sus.

SNÓVĂ

Mórtea a venit la un pĕcurar (cĭoban) pentru a'ĭ cere vĭéţa. Acesta să rógă sĕ nu'ĭ ĭeà sufletul că'ĭ dă un mĭel. Se învoĭesc. Mergênd cu mĭelul la mórte, pĕcurarul vede în chilĭa eĭ o mulţime de lanţurĭ, unele maĭ lungĭ, altele maĭ scurte. Intrebând el de lanţul luĭ, mórtea îĭ arată pe cel maĭ lung. — Atuncĭ nu capeţĭ mĭelul meŭ, dice pĕcurarul, căcĭ nu'mĭ poţĭ lua tu vĭéţa fără vreme.

* △

14579 A se mântui aţa de pe ghem.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A fi gata să móră.

14580 S'a lungit firu'ĭ de aţă
Pentru puţină vĭéţă.

A. PANN, III, p. 141. — HINŢESCU, p. 60.

Era să móră dar a scăpat.

* △

14581 A'l trage aţa (la) . . .

A. PANN, I, p. 57 & 71. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 280. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 34, 193, 199, 260, 280, 387. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Arată o forţă majoră, o necesitate fatală, sórta.

Vedĭ V. A. URECHĬE, *Ghemul vĭeţeĭ.* Universul (ziar) 20 Ianuarie 1899.

Pe semne pĕcatul și *ața îl trage*
Amîndoï viéța în nevoï să'șĭ bage.

A. PANN, I, p. 57.

Unde'l *trage* pe el *ața*
Ca să 'șĭ petrécă viéța.

A. PANN, I, p. 71.

Îl *trăge à ața* la ursita luï.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 34.

Îl *trage ața* la mórte.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 260.

Îl *trage ața* la rele.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 280.

AVRAM

Vedĭ *Cap. XI, c. Avram.*

14582 * △ **A trăì ca în sînul luĭ Avram.**

AL. ODOBESCU, Ψευδο-Κυνηγ, p. 260. — B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 2172. — GR. JIPESCU, *Réur. Oraș.*, p. 101. — L. ȘĂÏNEANU, *Dicț.*, p. 68. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

A trăì bine, fericit, ca în raĭu.
Κόλπος Ἀβραάμ, (Luca, 16. 20. 25) *sînul luĭ Avram*, ḑicere din Biblie, cu ințelesul de raĭu saŭ fericire după mórte.

BABA

Vedĭ *Cap. XII, c. Moșĭ.*

BALĂ

Sub numele generic de *Bală* poporul ințelege tóte duhurile rele și vătĕmătóre.
Urmĕtórea legendă ne póte da originea ințelesuluĭ ce se dă acestuĭ cuvînt.

LEGENDĂ

Intâiu şi intâiu, n'aŭ fost dracĭ pé lume, ci numaĭ îngerĭ în cer, la Dumnedeŭ. Dar îngerul cel maĭ mare, care adĭ este Tartorul dracilor, a vrut într'o di să-şĭ pue scaunul maĭ presus de cât al luĭ Dumnedeŭ. Dar nicĭ cu gândul n'a apucat să gândéscă bine, şi din înger luminat s'a pomenit drac întunecat. Din cer el s'a pomenit în fundul pămîntuluĭ, unde sûnt beznele ĭaduluĭ. Când a cădut Tartorul a început să cadă tótă céta peste care era el maĭ mare. Aşa că sumedenie mare de îngerĭ s'aŭ pomenit dracĭ. Şi cădeaŭ, cădeaŭ mereŭ unul peste altul din cer, în fundul pămîntuluĭ. Atuncĭ un Voevod îngeresc vedênd că or să cadă toţĭ îngerĭ, a mers în mijlocul lor şi a strigat: «Să staţĭ!» Voevodul ăsta îngeresc este «Sfete Aranghel.» Şi cum a dis vorba: «Să staţĭ!» pĕ loc aŭ încremenit toţĭ care şi la locul luĭ. Ceĭ din cer aŭ rĕmas tot îngerĭ luminaţĭ subt comanda luĭ Sfete Aranghel. Ceĭ de subt cer aŭ rĕmas dracĭ întunecaţĭ subt stăpânirea luĭ Tartor. Draciĭ când a dis Sfete Aranghel «să staţĭ,» aŭ încremenit toţĭ unde se aflaŭ: uniĭ în fundul pămîntuluĭ, alţiĭ pĕ pămînt, alţiĭ în ape, alţiĭ în vĕsduh, alţiĭ cu gura în jos şi toţĭ în tóte felurile. Draciĭ ceĭ din fundul pămîntuluĭ, cu Tartorul lor d'împreună, canonesc sufletele ómenilor pĕcătoşĭ; ceĭ de pe pămînt fac tot felul de zavistiĭ, de înşélă lumea, şi trage ómeniĭ la pĕcat; ceĭ din ape lumea le dice: «*ăl din baltă*» şi fac fel de fel de zavistiĭ dĕ innécă lumea cu corăbiile, cu luntrile, şi altele; draciĭ care aŭ rĕmas în vĕsduh, s'aŭ apucat de aŭ făcut *vămile vĕsduhuluĭ*, unde opresc sufletele ómenilor care merg la cer, îĭ opresc să dé vamă. La vamă sufletele morţilor daŭ fapte bune, dacă nu prea aŭ fapte bune, daŭ hainele care i le dă de pomană până la patruzecĭ de dile, şi dacă nu se plătesc de vamă maĭ daŭ şi paraua de la deget, care se pune la tot omul când móre. Şi dacă nicĭ cu astea tóte nu se póte plăti de dracĭ pentru pĕcatele lor multe, apoĭ draciĭ opresc sufletele şi le trimet la Iad. Draciĭ care aŭ rĕmas spînzuraţĭ cu gura în jos în vĕsduh, lépădă mereŭ la *bale* din gurile lor. Aceste bale se numesce «*balele vrăşmaşuluĭ*». Balele astea multe rele maĭ aduc omuluĭ, muĭcă. Dómne! Cácĭ ele se brodesc de cad în fôntânĭ, în pîrae, în isvóre, etc. şi ómeniĭ bénd apă din ele, béŭ cu apa şi *balele vrăşmaşuluĭ* şi sĕ bolnăvesc dé zac până şi mor. Bóla din balele vrăşmaşuluĭ n'are léc, de cât doar din cetániĭ sfinte, din maslurĭ, căderĭ la sfintele darurĭ, pe la mônăstirĭ, unde sûnt móşte de a le sfinţilor, atuncĭ şi nicĭ atuncĭ. Balele vrăşmaşuluĭ ar prăpădi lumea, dar ele n'aŭ putere dina din pricină că Sfântul Sóre le arde şi le tae puterea. Ele aŭ putere doar nóptea, din scapătul Sóreluĭ şi până în rĕsărit. — TUDORA I. LĂZĂROĬU, *com. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

* △

14583 A fi altă bală.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

A nu fi curat, a avé ce-va şi din partea drăcéscă.

* △

14584 A fuge ca de altă bală.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fugi nebun, ca de ce-va rĕŭ.

14585 **Bală.**

Femee desfrînată.

BĂLAN

14586 * △ **Inţelégă-te Bălan.**

D-na Ec. Zanne, c. *Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 1298.
Bălan este o fiinţă supra-omenéscă, cu fire drăcéscă. A se vedé în Etymologicum Magnum, p. 2942, o părere ce-va deosebită.

BALAUR

14587 * **Balaur.**

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 2971.

1⁰ Om mare, puternic, îngrozitor.
2⁰ Om rĕŭ.
3⁰ Poreclă ce se dă ţiganilor.

BĂRĂŢIE

14588 * △ **Stă ca prósta 'n bărăţie.**

T. Tzinţu, *ing., j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Ban, Vacă, Viţel.*

Acelaş înţeles ca la No. 2640.

BENGA

14589 * △ **Benga.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ, cuvînt întrebuinţat maĭ ales de ţiganĭ.

BĬEDĂ

14590 * △ **Bĭedă.**

AVR. CURCEA, *paroh*, *c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ Unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ.
2⁰ Om isteţ, vioĭu, sîrguincĭos.

BISERICĂ

Vedĭ *Câne, Cârcĭumă, Clopot, Cruce, Drac, Fată, Iepure, Sărac, Ţigan.*

14591 * **Cu trupul în biserică şi cu gândul la dracu.**

A. PANN, III, p. 65. — HINŢESCU, p. 193. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 162. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — D-na E. B. MAWR, p. 80.

Pentru cel făţarnic.

Près de l'église et loin de Dieu.

Prov. Franc.

Vicino alla chiesa, lontan da Dio.[1]

Prov. Ital.

Detras de la cruz está el Diablo.[2]

Prov. Span.

Je näher der Kirche, je weiter von Gott.[3]

Prov. Germ.

[1] Alăturĭ de biserică, departe de Dumnedeŭ.
[2] După cruce stă dracul.
[3] Cu cât maĭ aprópe de biserică, atât maĭ departe de Dumnedeŭ.

The nearer the Church, the farther from God.[1])

Prov. Engl.

* △

14592 **Nime nu 'ï lemn de bisericï.**

I. Teodorescu, *înv. c. Brosceni, j. Sucïava.*

Vedï *Cruce.*

Tótă lumea greșesce și e pĕcătósă; nime nu 'ï cu totul curat.

LEGENDĂ

Numaï lemnu de biserică e sfânt. Bisericele de lemn, și tóte cele de lemn dintr'o biserică, s'aŭ făcut de isnóvă din lemn de paltin, că el e sfântul Paltin. Batîr că la început l'a făcut pe el Sarsailă, dar Dumnedeŭ i-a pus crucï pe tóte crengile și 'ï l'a luat; și când marele Susoï căută copilul Meletini, nime nu s'a aflat să spue unde l'a vĕdut Scaraoschi de cât numaï Paltinu. Și de atuncï a rĕmas sfânt acest copac, și numaï din el sĕ și fac bisericï.

14593 **Nimenea nu e ușă de biserică.**

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 23; I, p. 79.— Hințescu, p. 198.

* △

Nu e ușă de biserică.

H. D. Ionescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoï.*

Acelaș înțeles ca la No. 14592.

14594 **Este ușă de biserică.**

P. Ispirescu, *Leg.,* I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.,* III, p. 379.— Hințescu, p. 197.

E sfânt, fără pĕcate; e om de trébă.

* △

14595 **Par'că eștï ușă de biserică!**

St. St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

[1]) Cel maï aprópe de biserică, cel maï departe de Dumnedeŭ.

Şi tu eştĭ cu pĕcate, ca şi ceĭ-l-alţĭ.

14596 **Biserica deschide pe om.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 9.

Vedĭ *Icónă.*

1⁰ Acolo vedĭ lumea şi ţi se deschide mintea.
2⁰ Adică învĕţătură ce se dă la biserică saŭ de clericĭ. Căcĭ se învĕţa odinióră pe lângă bisericĭ, ca şi astă-dĭ la Româniĭ din Transilvania şi Turcia.

* △
14597 **Tata face la bisericĭ şi nenea le surpă.**

P. Gârboviceanu, *prof. c Rătescĭ, j. Argeş.*

Când unul strică ce a făcut altul.

* △
14598 **Biserica luĭ Hristos**
Iĭ deschisă la toţĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Dumnedeŭ primesce pe toţĭ, boĭerĭ saŭ mojicĭ, săracĭ ca şi bogaţĭ.

* △
14599 **Unul nu merge la biserică, altul nu merge la crîşmă.**

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Suĉava.*

Pentru ceĭ carĭ nu merg la biserică, dar totuşĭ sunt ómenĭ de trébă.

* △
14600 **Pe calea bisericeĭ mĭ-am sclintit piciorul.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vrênd să fac bine am păţit'o.

* △
14601 **Fie-care voesce a avé biserica luĭ.**

V. A. Forescu, c. *Mălinĭ, j. Suĉava.*

Arată ïubirea de sine şi mândria omuluï.

* △
14602 **A găsit lumînarea în biserică.**

Gr. Poïenaru, *ing.*, *j. Putna.*

Când un prost arată cu fală că a găsit un lucru care nu se puteà să nu fie unde l'a găsit: de pildă un lucru din ale caseï, chïar în casă, făină la móră, struguri la vie, etc.

* △
14603 **Vine de la biserică.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Crângu. j. Tutova.*

Vedï *Bet.*

Când un om se cunósce de departe, după împleticirea picïórelor, cum este.

* △
14604 **A se duce la biserică fără turn.**

P. Gârboviceanu, *prof. Semin., Buc. Cl. VI.*

Adică la cârcïumă.

14605 **De câte-orï la biserică a mers**
Popa salcïe mï-a dat;
Dacă am început să merg maï des
La mine nu s'a uïtat.

A. Pann, III, p. 6. — Hinţescu, p. 15.

Pentru ceï proştï pe carï, cu cât îï vedï maï mult, maï bine îï cunoscï.

14606 **La biserică a mers**
Prea de multe orï şi des.
Din Florică
In Pascică.

A. Pann, III, p. 6. — Hinţescu, p. 15.

Adică rare-orï.

*
14607 **Biserica di pri mâgulă călăuz nu va.** [1]

I. Coyan, *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *Sat.*

1⁰ La cele de faţă n'avem trebuinţă de nicĭ o arĕtare.
2⁰ La lucrul înveđerat tălmăcirea e de prisos.

*
14608 **Nu sbŭra 'n férică ma'n biséricā.** [2]

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Trebue ca cine-va să vorbéscă în faţa ómenilor, ĭar nu pe ascuns de dînşiĭ.

*
14609 **Feceşĭ bisérica, fă şi-uşa.** [3]

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Dacă te-aĭ apucat de o trébă, să o ducĭ în-cale până la sfîrşit.

*
14610 **Aflaşĭ bisérică s-ti 'nclinĭ.** [4]

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Icónă.*

Adică om-la care să te supuĭ, pe lângă care să te linguşescĭ.
2⁰ Meserie, muncă, ocupaţie cu care să te îndeletnicescĭ.

* △
14611 **A se face sfântă ca o cheĭe de biserică.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru cel făţarnic.

---

[1] Biserica de pe dél, călăuză nu cere.
[2] Nu vorbi în ferigă, dar în biserică.
[3] Făcuşĭ biserica, fă şi uşa.
[4] Aflaşĭ biserică să te închinĭ.

14612 * △ A nu fi mers des la biserică.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

*
Nu e mers de multe orĭ la biserică.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △
Nu e prea mers la biserică.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*
Ne-dus pe la biserică.

Vezĭ *Icónă.*

1⁰ Adică ne-mers în lume, ne-cíoplit, bădaran.
2⁰ Om care nu scie multe.

14613 * △ Eŭ nu's prea dus la biserică.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrověț, j. Vasluiu.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Feresce-te de mine, că nu sciŭ multe și acuma o pațĭ. Arată asprimea cuĭ-va.

14614 * △ Doar nu m'a îmbĕtrânit calea bisericeĭ.

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomița.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu m'a îmbĕtrânit calea bisericeĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 122

* △
Nu am îmbĕtrânit de cărarea bisericeĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

La lucru, despre care este vorbă, mĕ pricep fórte bine. Pentru unul care scie şi a păţit multe.

«De unde scii tu atâtea lucruri? — Heĭ! *doar nu m'a îmbĕtrânit calea bisericeĭ.*»

*
14615 **Nu m'a mâncat calea bisericeĭ.**

I. GRIGORESCU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 14614.

* △
14616 **Nu a îmbĕtrânit de cărările bisericeĭ.**

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
Nu 'ĭ-a înălbit barba de cărările bisericeĭ.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Scie şi a păţit multe.
2⁰ A făcut multe rele în viéţa luĭ. Dicerea are acest din urmă înţeles, numaĭ când se întrebuinţéză la a treia persónă.

*
14617 **Trebue dus pe la biserică.**

P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Se dice pentru un om cam într'o parte.

* △
14618 **De acu calea bisericeĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu maĭ are mult de trăit.

«A dus'o cum a dus'o, dar *de-acu,* pentru el, *calea bisericeĭ.*»

* △
14619 **Loc de casă în curtea bisericeĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Cl. VIII.*

Acelaș înțeles ca la No. 14618.
Inainte vreme se îngropaŭ morțiĭ în curțile bisericelor.

14620 * △ **Se lovesce ca ïepurile la biserică.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Miresă, Nucă.*

Adică nu se potrivesce.

14621 * △ **Flueră 'n biserică.**

POLYZU, *Vocab.*, p. 515. — GR. POÏENARU, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *Domn.*

Adică cască-gură, prost.

14622 * △ **A fluerà în biserică.**

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

A face o nebunie mare.

14623 * △ **Așa pate, dacă șueră 'n biserică.**

C. FLĂMÊND, *c. Borgeo-Suseni, comit. Bistrița-Năsĕud, Transilvania.*

Pentru cel care o pate din prostia luĭ.

14624 * △ **A fi ca în biserică.**

D-na EC. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Adică a fi frig.

BLESTEM

Vedĭ *Părințĭ.*

Blestemul părintesc se dice că se lipesce. Mamele aŭ obiceïul de a purtà inel la mână ca să nu se lipéscă blestemul lor de copiĭ.
Blestemul mare se crede acela care blestemând aruncă și țernă după cel blestemat.

14625 **Blestemul nu cade nicĭ odată pe pĭetre.**

S. Fl. Marian, *Nuntă*, p. 81.

Vedĭ *Sărac*.

Prin urmare să nu blestemăm pe nimenĭ.

A BLESTEMÀ

14626 **Cine pe alţiĭ blestémă**
Urgiĭ asupra îşĭ chiémă.

A. Pann, I, p. 74. — Hinţescu, p. 16.

Să nu dorescĭ rĕul altuĭa, că îţĭ aducĭ rĕŭ ţie.

14627 **Cuĭ 'ĭ ese din gură blestemul**
Iĭ cade în sîn ca ghemul.

A. Pann, *Archir*, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 14626.

14628 **Nu dă nimunuĭa loc**
Să te blesteme cu foc.

A. Pann, III, p. 21.

Nu dă nimenuĭ loc
Sa te blĕsteme cu foc.

Hinţescu, p. 91.

Să nu facĭ rĕŭ la nimenĭ.

BOBOTÉZĂ

Bobotéza e mórtea dracilor. Atuncĭ sĕ sfinţesc tóte apele şi draciĭ carĭ locuesc obicĭnuit prin ape mor, împuţinêndu-se ast-fel pe fie-care an. La bobotéză fetele marĭ se duc cu capul gol la biserică şi careĭa îĭ şéde maĭ bine, aceea se mărită peste an. Iar dacă se întîmplă să cadă cine-va jos, e semn că va muri. La sfinţirea apeĭ, la bobotéză, sĕ dă cu puscele ca să împusce draciĭ.

* △
14629 **Dacă în ḑiua de Bobotéză va bate crivĕțul, vor fi róde la bucate.**

I. N. Constantinescu, *c. Cîulnița, j. Ialomița.*

A se vedé la No. 54

* △
14630 **Gerul Bobotezeĭ.**

E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Ger ca la Bobotéză.

St. St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Ințelegêndu-se gerul cel maĭ cumplit posibil. A se adăogà la No. 55.

«Par'că l'a lovit *geru Bobotezeĭ.*»

14631 **A păți o bobotéză.**

Heliade-Rădulescu, *vol. XIX.*

Vedĭ *Naș.*

A pățit'o cât de bună; l'a bătut.

«*A pățit o bobotéză* de i s'a dus numele.»

BOGDAPROSTE

* △
14632 **A'l umplé de bogdaproste.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 285. — Nic. Juvara, *c. Popescĭ, j. Fălciŭ.*

1⁰ A zăpăci, a buĭmacì cu vorbă multă.
2⁰ A nu isbuti, a nu folosi nimic; când aĭ vrut să facĭ o trébă bine și a eșit prost.

* △
14633 **A se încărcà de bogdaproste.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul, prin vorbirea luĭ, a supĕrat pe altul. Şĭ-a găsit beleaua.

14634 * △ **Ca un puĭu de bogdaproste (bodaproste).**

I. Creangă, *Amint.*, p. 24. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — N. Trofin, *elev. Şcol. Norm. c. Glodenĭ, j. Sucĭava.*

Adică rĕŭ îmbrăcat, având înfăţişarea unuĭ cerşetor.

14635 * **A fi de bodaproste.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Lucru bun de dat, lucru prost.

BOTEZ

Vedĭ *Rcsteŭ.*

14636 **Ca o lumînare de botez.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Pasce.*

Adică frumos gătit.

14637 * △ **A fi numit din botez.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Botezat.*

Adică sărit din minţĭ, nebun, svăpăĭat.

A BOTEZA

Vedĭ *Popă.*

14638 **Eŭ botez şî miruesc, el va sci dĕ va trăi.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 7

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu le pasă d'ale altora (GOLESCU).

14639 **Cine botéză cutéză.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 83.

Adică are îndrăznélă către acela pĕ care botéză (GOLESCU).

BOTEZAT

14640 * △ **A fi botezat d'un popă bét.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Botez.*

Adică sărit din minţĭ.

14641 * △ **Nu's din luna luĭ Pilat,**
Şi din nópte botezat.

HERLE ION, *c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Sunt limpede la cap, nu sunt prost saŭ lesne creḑĕtor.

14642 * △ **A fi botezat cu zamă (zémă) de varză.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică om rĕŭ din fire.

14643 **Nu e botezat cu tótă apa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 50.

Veḑĭ *Cap. XII, c. Apă.*

Sĕ ḑice când la botez nu l'a muĭat cu totul, în apă, însemnând că'ĭ lipsesce din minţĭ, adică nu e cu minţile întregĭ (GOLESCU).

14644 * **A nu fi botezat.**

1⁰ A nu fi om de trébă.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14643.

14645 * **A fi botezat.**

Adică udat, saŭ că a căḑut în apă, saŭ că cine-va a turnat apă peste dînsul.

14646 * △ **Numaĭ odată's botezat.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică nu sciŭ multe.

BOZ

Veḑi *Limbă.*

BREHNĂ

14647 * △ **Par'că'ĭ bătut de brehne.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A fi bătut de brehne.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A'l bate brehnele.*

A nu avé chef, a fi supĕrat.

Prin cuvîntul Brehne, Românul înţelege nisce fiinţe carĭ trăiesc prin pădurĭ, şi sperĭe pe drumeţĭ nóptea, dar nu le pot face alt rĕŭ. Numaĭ ómeniĭ ceĭ proştĭ se sperĭe de brehne.

14648 * △ **A'ĭ fi frică de tóte brehnele.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sé sperĭe fără nicĭ o pricină.

BREZAÏE

A se vedé G. DEM. TEODORESCU, *Credințe, Datine și Moravurĭ*, p. 24 și urmĕtórele.

14649 **Brezaïa cât dĕ mult sĕ va găti tot brezaïe rĕmâne.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Sĕ ḑice pentru cele urîte muĭerĭ, când sĕ gătesc piste fire (GOLESCU).

Πίθηκος ὁ πίθηκος κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα.[1]

Lucian.

Simia semper simia, etiamsi aurea gestet insignia.[2]

Prov. Lat.

Le singe, fût-il vêtu de pourpre, est toujours-singe.

Prov. Franc.

La scimmia è sempre scimmia anco vestita di seta.[3]

Prov. Ital.

Ainda que vistais a mona de seda, mona se queda.[4]

Prov. Port.

*

14650 **Par'că e o brezaïe.**

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 27.

Brezaïe (brezae).

L. ȘĂÏNEANU, *Dicț.*, p. 109.

Femee gătită cu pré multe dresurĭ și podóbe, și fără nicĭ un gust.

---

[1] & [2]) Maïmuța tot maïmuță, chïar de va purta insigne de aur.
[3]) Maïmuța e tot maïmuța chïar de este îmbrăcată cu mătase.
[4]) Cu tóte că o maïmuță e îmbrăcată cu mătase, maïmuță rĕmâne.

CADELNIŢĂ

14651 *Thimñiatorlu tute le alége.[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Starea omuluĭ după mórte se cunósce.

14652 *A'ĭ dà cu cadelniţa pe la nas.

Vedĭ *a Tămaĭà.*

A linguşi pe cine-va, a'l lăudà cam exagerat.

14653 Nu vine vorba la cadelniţă.

A. PANN, II, p. 147. — HINŢESCU, p. 204.

La vorbe nepotrivite.

CAĬAFĂ

Vedĭ *Ana, Pilat.*

14654 *Caĭafă.

P. BORDEA, *j. Ialomiţa.* — L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 123.

Adică făţarnic.

«Nu fi *Caĭafa*».

CAIN

14655 *A fi ca (şi) un Cain.

Frate rĕŭ; om rĕŭ în genere.

CĂLUGĂR

Vedĭ *Drac, Haină, Rasă.*

14656 Orĭ-ce dulce 'mbucătură dĕ călugărĭ numaĭ bună.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.

---

[1]) Cadelniţa tóte le alege.

Adică orï-ce e maï bun la călugărï e dat (GOLESCU).

14657 **Eŭ mĕ vaïet că sunt călugăr şi tu 'mï daï zor cu: «Dómne ajută.»**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180. — HINȚESCU, p. 22.

La cele ne-potrivite.

14658 **Călugărul şi cerşitorul sunt tot una.**

DIM. ȚÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 165.

Vedĭ *Popă.*

Arată firea ne-sățiósă a călugărilor.

14659 * △ **Se face în chipul călugăruluï.**

V. SALA, *dasc. c. Sĕud, comit. Bihor, Ungaria.*

E fățarnic. Nu privesce la neveste, dar le-ar înghiți de viĭ, aşa 'ĭ sunt de dragĭ.

CĂLUGĂRIT

14660 * **A fi bun (numaï) de călugărit.**

DIM. ȚÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 165.

Adică e leneş.

«Nu e *bun* de alte, numaï *de călugărit.*»

CĂLUGĂRIȚĂ

14661 **Eŭ îĭ spuïu că sunt călugăriță, şi el îmĭ deslégă ismenele.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 6.

Eŭ mĕ vait că sunt călugăriță, şi el îmĭ deslégă ismenele.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

*
Eŭ mě vaĭet că 's călugăriță și alțiĭ vor să 'mĭ ĭea ismenele.

GR. POĬENARU, *ing. j. Ialomița.*

*
Eŭ mě vaĭet că sunt călugăriță, și tu îmĭ dicĭ să 'mĭ desleg ismenele.

P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Sě dice către ceĭ obraznicĭ (GOLESCU).

CALVIN

* △
14662 A fi Calvin.

ANICA BACĬU, *c. Topîrcea, comit. Sibiŭ, Transilvania* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Adică ne-credincĭos, fără frică de Dumnedeŭ, rěŭ peste samă, ne-îndurător, împetrit la inimă.

A se observà că maĭ toțĭ Unguriĭ din Transilvania sunt calviniștĭ, fapt care a dat nascere dicereĭ unguresci: *Magyar hit, Calvin hit,* legea urgurésca, legea luĭ Calvin.

CĂPCĂUN

Vedĭ *Cățcăun.*

* △
14663 A fi căpcăun.

S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 13. — L. ȘĂÏNEANU, *Dicț.*, p. 136. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzeŭ.*

* △
A fi capcân.

D. G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Nemțu.* — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

*
A fi căpcâne.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Arad, Ungaria.*

1⁰ Adică rĕŭ, crud, ne-milos.
2⁰ Mâncăŭ, ne-sățios.

Căpcăunii sĕ crede a fi un fel de ómeni fórte rĕĭ, carĭ mâncaŭ carne de creștin. Inainte vreme eraŭ mulțĭ căpcăunĭ și, de prindeaŭ vre-un creștin, îl hrăniaŭ maĭ întâĭu de'l îngrășaŭ cu mĭez de nucĭ și pâne, dupĕ aceea îl frigeaŭ și'l mâncaŭ.

Căpcânii aŭ fost ómenĭ cu douĕ obrazurĭ, unul de om și altul de câne. Aŭ sciut vorbi și găsi ómenii prin ascundĕtorile lor, după miros. Omenii, când sĕ apĕraŭ contra lor, stăteaŭ cu spatele unul către altul. — *Comit. Arad, Ungaria.*

In vremea lor căpcânii schingiuĭaŭ maĭ ales pe femeĭ, străpungĕndu-le țițele cu frigărĭ arse, ĭar copiii lor îĭ mâncaŭ. Bărbațiĭ îșĭ țineaŭ femeile lor ascunse din naintea căpcânilor. Ómeniĭ s'aŭ sfătuit să scótă pe căpcânĭ din țéră, și nu s'aŭ putut alt-cum de cât că aŭ prins cocoșĭ și aŭ așeḑat în crestele lor luminițe de céră, aprinse, ĭar alțiĭ s'aŭ îmbrăcat într'un vestmînt lung, une-orĭ pestrițat saŭ roșu, ca să'ĭ sparĭe. De atuncĭ, după credința poporuluĭ, îșĭ are început turca. — *Comit. Bihor, Ungaria.*

Găsim pe aceștĭ Căpcăunĭ în Aulu Gellu, Noct. Att. IX, 14.

A se vedé L. ȘĂINEANU, *Basme*, p. 30 și V. ALEXANDRI, p. 30.

CARTE

Veḑĭ *Cap. X, c. Carte.*

14664 Din cele ce'ți scrie în carte
Nu te duce maĭ departe.

A. PANN, I, p. 72. — HINȚESCU, p. 172.

Ține-te de litera Biblieĭ și nu tâlcui învĕțăturile pre care ți le dă. Impotriva protestanților.

CĂTCĂUN

Veḑĭ *Căpcăun.*

14665 * △ **A fi cătcăun.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 14663.

LEGENDĂ

O fată de Român rătăcise o dată într'o padure mare. Acolo, în pădurea aia mare, îşi aveaŭ bordeele nisce spurcaţĭ de Cătcăunĭ. Fiind întunerec tare şi fata vĕdênd lumină la bordeele Cătcăunilor, se duse în spre lumină, socotind că acolo or fi ómenĭ bunĭ. Cum ajunse bĭata fată acolo, Cătcăuniĭ o înhăţară şi o băgară într'un bordeĭu şi o încuĭară acolo. In tóte ḑilele îĭ da dĕmâncare numaĭ pâĭne cu sîmburĭ de nucă, aşa că fata, — cu voĭe fără voĭe, — se îngrăşă în scurtă vreme.

Cătcăuniĭ vĕḑênd'o grasă, hotărîră s'o mănânce într'o ḑi. Eĭ aduseră lemne şi deteră foc cuptoruluĭ, unde aveaŭ de gând s'o frigă de vie. Făcură focu mare şi lăsară pe o mătuşă bĕtrână, tot Cătcăunóĭcă ca eĭ, ca să bage fata în cuptor, când o vedé că e ars bine. Eĭ plecară la vînătóre şi ḑiseră babeĭ s'o găséscă friptă gata când or veni la prânz, de la vînătóre.

Baba îngriji de arse cuptoru cum trebuĭà şi când fu gata, se duse la fată, o luă cu binişoru până o duse la cuptor şi îĭ ḑise cu glas blând:

«Săĭ fată
«Pe lopată!»

Fata înţelegênd gându afurisiteĭ de babe, îĭ rĕspunse:

«Săĭ măĭcuţă
«De-mĭ arată!»

Baba neînţelegênd gându feteĭ, şi socotind că fata nu scie cum să facă, se suì îndată pe lopata cuptoruluĭ.

Fata cum o vĕḑu pe lopată, îĭ dete brîncĭ în cuptor, puse taraba la gura cuptoruluĭ şi o luă la sănătoasa. Mergênd aşa pe drum, întîlni nisce ómenĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ, le spuse tótă şiretenia cu baba Cătcăunóĭcă, şi sĕ rugă de eĭ plângênd s'o vîre în carul cu fên cu care eraŭ eĭ. Ómenilor li se făcu milă de bĭata fată şi o pitulară în carul cu fên.

Catcăuniĭ venind flămânḑĭ de la vînătóre, cum intrară în bordeĭu, le începu a mirosi a carne friptă de Cătcăun şi începură ḑice:

«Pute a tîţă
«De măĭcuţă.»

Ridicând taraba de la gura cuptoruluĭ, vĕḑură baba friptă şi pe loc le dete dracu în gând că fata a făcut tréba asta. Incălecară pe caĭ şi o porniră în góna feteĭ c'o falcă 'n cer şi-alta pe pămênt!

Ajunseră caru cu fên şi întrebară pe chirigiĭ, nu cum-va aŭ vĕḑut o fătă aşa şi aşa fugênd pe aci pe drum?

N'am vĕḑut nicĭ o fată, rĕspunseră chirigiiĭ.

Eĭ nu se încredură în vorbele chirigiilor şi începură a înţepà cu suliţile în carul cu fên, socotind să înţepe fata, dacă o fi în fên. Dar fata era băgată adînc şi suliţile n'ajunseră până la ea.

Cătcăuniĭ plecară s'o caute în altă parte şi chirigiiĭ duseră fata la casa lor şi o băgară într'un becĭu, unde o ţinură până nóptea, de frica Cătcăunilor. Cum se înnoptă, deteră drumu feteĭ să plece în ţéra eĭ. Fata plecă de la casa ómenilor spre ţéra eĭ. Ea mergea numaĭ nóptea, ĭar ḑiua şedeà tupilată în stufurile bălţilor.

Dar mergênd ea aşa a rătăcit drumu la ţéra eĭ, şi ea s'a luat atuncĭ pe dunga de stele dese, ce se vede în curmezişu ceruluĭ, şi a ajuns în ţéra eĭ.

De atuncï dunga acea de stele s'a numit «*drumul robilor*» până în ḑiua de aḑï.

Veḑï o variantă a acesteï legende în *Șezătórea*, II, No. 2, p. 25.

CAZANÏE

14666 *Cazanïe.

L. ȘĂÏNEANU, *Dicț.*, p. 155.

Poveste lungă și cam plictisitóre.

Carte, numită și *Evanghelie învĕțătóre*, care coprinde părțï din Noul-Testament, însoțite de tâlcuirï explicative și morale.

CEAS BUN

Veḑï *Cap. I, c. Ceas.*

14667 * △ In ceas bun.

L. ȘĂÏNEANU, *Basme*, p. 1019.

Ceasu ăl bun.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 13.

Veḑï *No. 64.*

Adică la momentul prielnic. A se vedé, No. 64 pentru maï multe amănunte.

Bonis avibus.[1])

Prov. Lat.

14668 *Născut în ceas bun.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 109. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 230.

Veḑï *No. 64.*

Om cu noroc în tóte.

---

[1]) Cu păsĕrï favorabile.

CEAS RĔŬ

Vedĭ *Cap. I, c. Ceas.*

14669 Ceas rĕŭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 151.

Moment neprielnic.

Când începĭ ce-va într'un ceas rĕŭ nu isbutescĭ.

In cele douĕ-decĭ şi patru de ore dintr'o ḑi este lăsată de ursitorĭ, fie-căruĭ om, un ceas rĕŭ, pre care omul nu'l scie când e, ca să se pótă feri de el.

Ómeniĭ maĭ cred că ceasul cel rĕŭ e timpul când, Dumneḑeŭ fiind ocupat cu alte treburĭ prin raĭu şi prin cer, rĕmâne numaĭ dracu stăpân pre pămênt, şi atuncĭ el îşĭ rĕsbună pe ómenĭ, şi 'şĭ bate joc de eĭ făcêndu-le tot felul de ne-ajunsurĭ.

«Orĭ să dé cu bobĭ la alde lea Comăniţa şi să 'ĭ dĕscânte de ceas rĕŭ.» — Gr. Jipescu.

Malis avibus.[1])

Prov. Lat.

*

14670 Si nu ti află óra arauă.[2])

G. Zuca, *stud. c. Berat, Albania.*

Să nu ţi se întîmple vre-un ne-ajuns, vre-o nenorocire.

Aromâniĭ cred că maĭ ales Marţia, Joïa şi Sâmbăta sunt ḑile rele, şi în acele ḑile sunt maĭ ales ceasurĭ rele.

* △

14671 A vorbit într'un ceas rĕŭ.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1739. — St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △

A vorbit într'un ceas rĕŭ
Că l'a părăsit (lăsat) Dumneḑeŭ.

V. A. Forescu, *j. Suciava.*

---

1) Cu păsĕrĭ defavorabile.
2) Să nu te afle ceasul cel rĕŭ.

Când cine-va dă, pe neașteptate, peste o primejdie, o întîmplare nenorocită.

Antohi. — Nu 'ți spuneam eŭ, aḑi diminéță, c'oĭu să mé pornesc înaintea ta?
Martin. — *(plângênd) Aĭ vorbit într'un ceas rĕŭ*, cucóne.—V. Alexandri.

A se vedé alte exemple la No. 65.

* △
14672 De n'aș grăi (vorbi) într'un ceas rĕŭ.

I. Creangă, *Conv. Liter.*, *X*, p. 379; *Pov.*, p. 119. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 159. — T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A nu se întórce cele ḑise în rĕŭ.

«Insă pe mine unul, *de n'aș grăi într'un ceas rĕŭ*, până acum, dĕ, m'a ferit Dumneḑeŭ». — I. Creangă.

* △
14673 A plecat (pornit) într'un ceas rĕŭ.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — I. Creangă, *Pov.*, p. 145.

Când se întîmplă ce-va pe drum.

*
14674 A veni ca ceasul cel rĕŭ.

Adică iute.

CER

Vedĭ *Câne, Cap. I, c. Cer, Găină, Tócă.*

Cerul së crede că înainte vreme erà așa de jos că îl ajungea omul cu mâna. Dar, maĭ târḑiŭ, din causa rĕutățeĭ ómenilor, Dumneḑeŭ supĕrându-se a ridicat cerul. Dumneḑeŭ locuesce în al noulea cer.

*
14675 In çer 'l câftaĭ ș' pi loc 'l-aflaĭ. [1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

[1]) In cer îl căutaĭ și pe pămînt îl aflaĭ.

E om ca toţĭ ómeniĭ, nu e maĭ deosebit de cât ceĭ-l-alţĭ.

14676 * **Coborît (scoborît) cu hîrzobu din cer.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 463, 1087, 1286, 1343. — L. Şăineanu, *Dicţ.*, p. 380. — Gr. Poĭenaru, *ing.*, *j. Buzĕŭ.*

* △ *A coborît cu hîrzoba din cer.*

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Coşniţă.*

Adică de un ném maĭ ales.

D-l Şăineanu dă ḑicereĭ înţelesul, cu totul greşit, de: a fi norocos.

Românul dă cuvîntuluĭ *hîrzob, hîrzobă, hîrzop, hîrzópă,* şi *vîrzob* saŭ *vîrzop* urmĕtórele înţelesurĭ:

1⁰ Un fel de paneraş făcut din cetină de brad, în care locuitoriĭ muntaşĭ pun pesciĭ ceĭ maĭ gustoşĭ, în deosebĭ păstrăvile.

2⁰ Un cerc, legat în diferite direcţiĭ cu făşiĭ de teĭu, care se pune pe budacă şi peste care se aşéză strecurătórea.

3⁰ O nuĭa, despicată în patru, cu care se daŭ merele saŭ perele jos din pomĭ.

4⁰ Un fel de tălpĭ late şi fórte lunguĭeţe, împletite la mijloc cu cója de mestécăn şi sforĭ, servind pentru a umblà pe zăpadă, în felul patinelor întrebuinţate de Indieniĭ din America de Nord, saŭ de Norvegĭaniĭ. Pentru aceste patine se întrebuinţéză maĭ ales denumirea de *vîrzob, vărzob* saŭ *vîrzop.*

Scoborîrea saŭ suirea cu hîrzobul e fórte des întrebuinţată în basme, poveştĭ minunate, etc., când cine-va trebue să se lase într'o prăpastie, saŭ să se ridice până la nisce locurĭ unde nu poţĭ ajunge în alt mod.

«La care (munte) se suĭă numaĭ cu hărzobul.» — A. de Cihac, I, p. 136.

«Odată în vîrful unuĭ munte pré înalt nĭ-am urcat, în vîrvul a căruĭa un puţ pré adînc, şi maĭ să ḑic fără fund, am aflat; din gura puţuluĭ cĭutura cu hîrzobul slobozind, după ce cât era funea de lungă aŭ mers...» — Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 287.

Părerea emisă de uniĭ că hîrzobul nu ar fi acĭ de cât

o corupție pentru hrisov, este neadmisibilă, maï ales că nicï odată nobleța nu s'a dovedit, la Românï, prin hrisóve.

14677 Cu hîrzobu din cer n'a cădut nimene.

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter., XII*, p. 6. — A. de CIHAC, I, p. 136.

* △ *Nu e nimine, cu hîrzopul, coborît din cer.*

ANDREÏ BAȘOTĂ, *prin. V. A. Forcscu, j. Suciava.*

Vedï *Coșniță*.

Acelaș înțeles ca la No. 14676, sub o formă afirmativă.

* △

14678 Cădut (ca) din cer.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 312 & 616. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, J. Vasluĭu.*

* △ *Picat din cer.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteïu, Banat.*

Ca picat din cer.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 312 & 616; II, p. 666.

1⁰ Om fórte bun.
2⁰ Care se ivesce de odată unde-va.
3⁰ Om străin de cele ce se petrec în locul unde se află.

«Nu sciă nimic din cele ce se petrecuse în jurul luï *ca și cum ar fi picat din cer.*»

Comme s'il tombait de la lune.

Prov. Franc.

4⁰ Care rĕmâne mirat.

Tomber des nues (du ciel).

Prov. Franc.

5[0] Om mândru, care se crede de un ném maĭ ales. Când nu voesce să facă pe voïea unuïa, Românul dice: «*nu fac măcar să fie picat din cer.*»

Sorti de la cuisse de Jupiter.

Prov. Franc

A se vedé varianta Aromână la No. 76.

14679 * △ **Pică ca din cer.**

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coşteïu*, *Banat*.

* △ *Pică ca de sus.*

* △ *Ca de sus cautâ.*

AVR. CORCEA, *paroh*, *Banat*.

Exprimă mirarea despre un lucru ne-aşteptat, care a surprins pre cine-va.

14680 * **A se crede în cer.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 615.

Culmea fericireĭ.

14681 * **A cădé cerul pre cine-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 614

* △ *A picà cerul pe cine-va.*

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.*

Pe lângă înţelesul de la No. 75, se maĭ dice unuïa care s'a supĕrat amarnic, care simte o durere fórte mare.

14682 * **A ridicà în slava ceruluĭ.**

Adică a lăudà fórte mult.

14683 * △ **A face scară la cer.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Dumneḑeŭ, Pod, Scară.*

Arată lucrurĭ peste putinţa.

CHÉZĂ

Vedĭ *Piază.*

14684 * **E rĕŭ la chezĭ.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Sé ḑice despre o persónă care, uĭtându-se la o trébă, îndată acea trébă merge rĕŭ.

14685 **A nu fi în chejĭ bunĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 108.

A fi fără chef, supĕrat.

«Câte odată numaĭ, când prin dreptul crîşmeĭ te făceaĭ niznaĭ şi nu sciaĭ să potrivescĭ din gât pre moş Nichifor, nu'l pré videaĭ *în chejĭ bunĭ.*» — I. CREANGĂ.

CHIMA-RĔULUĬ

14686 **Chima-rĕuluĭ,**
Pe malul pîrĕuluĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 205.

Adica dracul. Veḑĭ, la cuvîntul *Drac*, o ḑicere aprópe identică.

CHIRALESĂ

14687 * △ **Cu multă (câtă) chiralesă.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Cu multă greutate, abea-abea s'a făcut óre-ce.

Cuvîntul chiralesă pare că sĕ trage de la κύριε ἐλέησον, care se repeta de maĭ multe orĭ, în unele rugăcĭunĭ.

Pentru uniĭ *Chiralesa* pare a fi şi un fel de duh rĕŭ.

A se vedé şi DIM. CANTEMIR, *Descrierea Moldavieĭ*, p. 155.

CĬOB

Vedĭ *Cap. VII, c. Cĭo*…

* △

14688 D'aci înainte cĭobu şi lumînarea.

ST. ST. TUŢESCU, *inv. c. Catanele, j. Dolj*.

*

D'aci înainte cĭobul şi lumînărică,
Şi drumul la biserică.

D. ZANNE, *j. Ilfov*.

Vedĭ *Sapă*.

Adică mórtea îl aşteaptă.

Cĭobu şi lumînarea sĕ pun şi sĕ aprind pe morminte.

* △

14689 I-a pus cĭobu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Vedĭ *Urcĭor*.

'L-a fermecat, 'ĭ-a făcut de însurătóre, de măritiş.

Cel, căruĭ i se pune cĭobul, se urineză într'un urcĭor noŭ. Apoĭ îl astupă bine şi 'l încinge la foc. Urcĭorul, fiind încins şi înfundat, începe să chiorăe şi, din suiturile ce le face atuncĭ, se dice că strigă numele flăcăuluĭ care va luà pe fată.

In vremea când îl încăldesce la foc, îl bate cu un mănunchĭu de nuele de alun, de sânger şi de arţar, şi se maĭ dic fel de fel de descântece. De pildă:

Te bat cu nuĭeaua de sânger
Să mi'l aducĭ ca un înger.
Te bat cu nuĭeaua de-alun
Să'l aducĭ ca un nebun.
Te bat cu nuĭeaua de arţar
Să vie ca un armăsar.

CLOPOT

Vedĭ *Cap. VI, c. Clopot*

Când se face vr'o prădăcĭune, sĕ trage nóptea clopotul de la biserică, în treĭ nopțĭ de-a rîndul, și sĕ crede că făptașul sĕ va descoperi saŭ sĕ vor află lucrurile furate. Se maĭ trage clopotul de la biserică ca să se abată saŭ sĕ înceteze o plóĭe mâniósă, adică cu grindină.

Asemenea, când unul clădesce o casă nouă și ca să'ĭ fie casa vestită, gazdă de musafirĭ, etc.

* △

14690 **Clopotul alege.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Averea după mórte se cunósce.

* △

14691 **A audit clopotul, dar nu scie la care biserică.**

Suhamel, c. *Telega*, j. *Prahova*.

Scie, dar nu tocmaĭ bine.

* △

14692 **Clopotul de la biserică sună: daĭ, n'aĭ!**

C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ*, *j. Vasluĭu*.

Dacă împrumuțĭ ce-va nu'l maĭ aĭ, nu'l maĭ veḑĭ.

14693 **Clopotul, numaĭ atuncĭ sună, când îl tragĭ.**

Hințescu, p. 35.

Dacă nu sgândărescĭ lucrurile, nu aflĭ; dacă nu întrebĭ, nu țĭ se spune.

14694 **Când clopotul cel maĭ mare sĕ trage, cele-l-alte nu sĕ maĭ aud.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 34 — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Adică când cel maĭ mare vorbesce, ceĭ maĭ micĭ nu sĕ maĭ ascultă (Golescu).

14695 **Clopotele cele micĭ, când cele marĭ urlă, nicĭ cum sĕ maĭ aud.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 37.

Adică când ceĭ marĭ grăĭesc, ceĭ micĭ nu sĕ maĭ ascultă (GOLESCU).

14696 ● **Cine un clopot numaĭ aude, un sunet numaĭ înţelege.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79.

Adică judecătorul ce numaĭ pĕ unul ascultă, numaĭ ale aceluĭa dicerĭ înţelege (GOLESCU).

Qui n'entend qu'une cloche, n'entend qu'un son.

Prov. Franc.

14697 **N'aşteptà clopotul să te dĕştepte, că te va dĕşteptà când vremea a trecut.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

Adică clopotul îngropăriĭ la pocăinţă, când vreme nu maĭ este (GOLESCU).

14698 **Trage popa clopotul să audă ocolaşiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71.

Sĕ dice pentru vestirĭ ce trebue să ascultăm (GOLESCU).

14699 * △ **Lécul (sĕŭ) e limba de clopot.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Lécul e în limba de clopot.*

V. A. FORESCU, *c. Dorna. j. Suciava.*

Adică numaĭ mórtea îl va lecuì.

14700 * △ **Se vindecă cu zama de clopot.**

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică e semn că va murì.

* △
14701 A bĕut zama clopotuluï.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

A murit.

* △
14702 A audi clopote pe urma cuï-va.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescï, j. Vâlcea.*

A audi vorbe rele pe urma faptelor luï.

* △
14703 Nu trage clopotul într'o dungă.

I. HOCÏOTĂ, *stud. c. Siliște, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Nu face atâta larmă, nu vorbi atâta.

* △
14704 A trage clopotele.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 59. — D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescï, j. Fălciŭ.* — ROSSETTOS, *ing. j. Roman.* — M. CANIAN, *public. j. Iașï.*

1⁰ A vorbi mult.
2⁰ A da pe față spusele saŭ faptele altuïa, socotite ca taïnice.
3⁰ A face un lucru ușor; a spune tutulor ce e de făcut.
4⁰ A face curte uneï femeï într'un mod fățiș.
5⁰ Ca pentru înmormîntare.

«Până vom ajunge a ne sfinți ca dracu când îmbĕtrânesce ce fac eŭ, Ion Tătărășanu, cu betele păpușï? Doar să pun *să le tragă clopotele* ca la cele multe obiceïurï strămoșescï.» — V. ALEXANDRI.

14705 A trage clopotul cuï-va.

LAURIAN & MAXIM, *Glos.*, p. 184.

A'l derăpĕnà, a'l sărăcì, a'l pĭerde.

* △
14706 A'ï sunà clopotul.

V. A. URECHÏE, *Nuv.*, p. 139. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

1⁰ Când cine-va dă pe faţă vorbele saŭ faptele altuia, socotite ca taĭnice.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14705.

* △
14707 **A fi limbă de clopot.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică vorbăreţ.

* △
14708 **Gura luĭ e clopot.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 196. — E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
Iĭ merge gura clopot.

G. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Adică i se deosibesce glasul dintre ale multora, se aude de departe.
2⁰ E vorbăreţ.

14709 **Sună ca clopotul cel spart.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 295.

Pentru ceĭ carĭ vorbesc fără rost.

COBE

* △
14710 **Cobe rea.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 206. — P. ILIEŞ, *inv. c. Haţeg, Transilvania.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △
Cobea draculuĭ.

P. ILIEŞ, *inv. c. Haţeg, Transilvania.*

Prevestitor de ce-va rěŭ, care prevede tot rěŭ.

«Când vědù el o așa nemetenie spurcată, stând ca o *cobe rea* în casa luĭ, și pe tronul luĭ, un șérpe îĭ trecù prin sîn.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 206.

Cobe rea este acel care se nasce în ceas rěŭ. Cel care sě nasce în ceas bun, nu póte face nimic, față de o cobe.

E semn că va muri cine-va, de obiceĭu părințiĭ, când vre-un copil schincesce mereŭ și sě mânie.

COLAC

Vedĭ *Câne, Cap. VII c. Colac, Dumnedeŭ, Léc, Sfânt.*

Colacul se face din pâne dospită, împletit în doué, în treĭ saŭ în patru, mare saŭ mic, după trebuință. Colaculuĭ mare, care se dă la plugarĭ la Sfântul Vasile, când umblă cu uratul, i sě dice *potâng*. Iar colaculuĭ mare, care sé duce la biserică, când e hramul bisericeĭ, i sě dice *hranghel*. Pupăza e tot ca colacul împletită, însă nu e rotundă ci lungăréță. Ea sě face numaĭ în mic. Colacĭ micĭ și pupeze se obicĭnuĭesce a se face, și dà de pomană, pe la moșĭ, la anul noŭ și la pomenĭ. Colaciĭ se daŭ maĭ ales la bărbațĭ, iar pupezele la partea femeéscă. Odată cu pupăza orĭ cu colacul se dă și câte o lumînare.

Sě crede că dându-se colacĭ sěracilor, la înmormântare, se vor rugá la Dumnedeŭ ca să ĭerte pěcatele réposatuluĭ, dând voĭe sufletuluĭ luĭ să se ducă în raĭu.

Sě crede, de alțiĭ, că omul când va reînvia la a doua chemare, după atâta somn se va deșteptà, negreșit, cu pofta de mâncare pe care o va astîmpěrà, dacă la mórtea luĭ s'aŭ dat colacĭ sěracilor, să mănânce. Dacă nu i s'a dat, atuncĭ va fi slab și cu greŭ se va înfățișà înaintea luĭ Dumnedeŭ.

14711 Diua mănâncă colacĭ, și nóptea umblă după dracĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 173.

Vedĭ *Sfânt.*

A se adăogà la No. 98.

14712 Nu poțĭ rěmâne și cu coditul și cu colacul.

Tribun. Popor., Arad, II. p. 186.

Adică să nu muncescĭ, să staĭ la o parte şi totuşĭ să tragĭ folósele.

*△

14713 **Vede Dumneḑeŭ al cuĭ este colacul.**

G. I. Tomescu, *inv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când este vre-unul ne-dreptăţit.

*△

14714 **Asta'ĭ rac pe colac.**

Lum. p. Toţĭ, I, p. 87.

1⁰ Când unuĭ om i s'a dat peste mĕsură, maĭ mult de cât i se cuvenea, saŭ de cât sĕ aşteptà.
2⁰ Când cine-va suferă o îndoită pagubă.

14715 **A aşteptà ca mortul colacul.**

Laurian & Maxim, I, p. 774. — P. Ispirescu, *Leg.*, I, p. 1872, p. 176; *Rev. Ist.*, I, p. 234. — Hinţescu, p. 111.

*△

Trage nădejde ca mortu colacu.

St. St. Tuţescu, *inv. c. Catanele, j. Dolj.*

*△

A adăstà ca mortul colacul.

Lum. p. Toţĭ, I, p. 87. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Aştept în tot vacul [1])
Ca mortul colacul.

A. Pann, II, p. 147. — Hinţescu, p. 199.

1⁰ A aştepta cu mare dor şi nerăbdare.
2⁰ A aştepta în zadar.
3⁰ Nu maĭ are mult de trăit.

---

[1]) La Hinţescu: vécul.

* △
14716 **Nu 'ï încap colaciï în sîn.**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.*

Când unul în loc să priméscă o mulţămită, i se dă o batjocură sdravĕnă.

* △
14717 **A 'ï dà colac şi lumînare.**

S. FL. MARIAN, *Inmorm.* p. 366. — *Şezăt.*, II, p. 74. — V. A. FORESCU, *c. Folticenï, j. Sucïava.* — E. I. PATRICÏU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.*

Când aï pĭerdut saŭ ţi s'a furat ce-va, şi nu maï e semn saŭ speranţă că sĕ va găsì. Despre un lucru împrumutat pe care nu 'l maí poţĭ căpĕtà înapoĭ.

«Cine şi-a pĭerdut cinstea *dă'ĭ colac şi lumînare.*»

După înmormîntare sĕ face praznic, şi se dă tutulor celor de faţă câte un colac şi o lumînare, de sufletul rĕposatuluĭ.

* △
14718 **A trecut baba cu colaciĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 5. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 235.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2276. — HINŢESCU, p. 8. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucïava.* — I. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — AVRAM CORCEA, *paroh, c. Coşteïu, Banat.* — I. SILAGHI, *comit. Mureş-Turda, Transilvania.*

* △
S'a dus baba cu colacĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluïu.*

'I-a ('ţĭ-a) trecut baba cu colaciĭ (colacĭ).

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 133; II, p. 87; III, p. 141.

A trecut baba cu colacul.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 99. — SLAVICI, *Conv. Liter.*, V, p. 2.

Vezĭ *N*. *1296*.

1º Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ne trec cu vederea la necazurĭ şi nu ne ajută, putênd să ne ajute (GOLESCU).

2º E pré târḑiŭ, nu aĭ sciut să te folosescĭ la vreme.

La mort e datina în comitatul Arad ca şi în Moldova, a se dà în fie-care cruce a uleţiĭ colac peste mort. Colaciĭ aceĭa se împart de femeĭa cea maĭ bĕtrână, dar numaĭ un colac în fie-care loc. Săracul ceĭ maĭ aprópe, pune mâna pe colac, ĭar ceĭ-l-alţĭ nu capĕtă nimic.

A se vedé în Etym. Magn., p. 1151, origina ḑicereĭ veniţiane *Don' Ana spassizza,* «trece Dómna Ana» amintire despre fómetea pe care o suferise plebea romană, retrasă pe Muntele-Sacru.

* △

14719 **A ajuns după ce s'aŭ împărţit colaciĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

Aŭ ajuns şi ieĭ, săraciĭ,
După ce 'a 'mpărţit colaciĭ.

A. PANN, II, p. 68. — HINŢESCU, p. 167. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 226.

Adică pré târḑiŭ.

* △

14720 **S'a dus mortu cu colaciĭ!**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu se maĭ întîmplă cum s'a întîmplat, nu maĭ e pomana aceea.

* △

14721 **A alergà la colacĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică la folóse.

14722 * △ **Colac peste pupăză.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 126, 395, 585, 704; *Conv. Liter.*, I, p. 281. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 156. — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 299. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoï.* — GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.* — V. FORESCU, *j. Suciava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescï, j. Vasluïu.* — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICÏU, *c. Smulţï, j. Covurluïu.* — D-na E. SEVASTOS, p. 254.

A da colac peste pupăză.

A. de CIHAC, II, p. 68. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 105 & 192.

Peste colac şi pupăză.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, II, p. 177

* △ *Pupăză pe colac.*

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, B. Comloş, comit. Arad, Ungaria.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovăţ, j. Vasluïu.*

1⁰ Când unuï om i s'a dat peste mĕsură, maï mult de cât i se cuvineà, saŭ de cât se aşteptà.
2⁰ Când cine-va suferă o îndoită pagubă.
3⁰ Şi încă pe de-asupra.

«Era împĕratul lupilor, şi, *colac peste pupăză,* şi năsdrăvan.» — SEVASTOS.

Pupăza se numesce un colăcel mic, făcut pe un colac maï mare, ce se dà de obiceïu, la morţï, ca colac al popiï. In unele părţï se împodobesc cu acest colăcel pomiï daţï de sufletul morţilor, şi carï fac parte din *raïul* dus înaintea mortuluï. Pupăza se numesce câte-odată şi *hulub.*

Veḑï L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 299; S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 176; BURADA, *Conv. Liter.*, *XVI.*

14723 * **A avé colacï de pupăză.**

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Adică lucru de nimic, lucru prost.

14724 * Colac.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 324. — A. PANN, *Moș Alb*, II, p. 13.

Adică folos, câștig.

«Zapciul de bucurie că o să'ĭ ĭésă *colac*...» A. PANN.

14725 * △ 'Ș-a luat colacul.

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Léc.*

A căutat să facă rĕŭ unuĭ altu, și 'șĭ-a luat plata pentru acésta. Sĕ ḑice maĭ ales când cine-va a destăinuit o taină pentru o plată.

14726 * △ A'ĭ luat colacu?

D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Adică: ce aĭ folosit? Sĕ ḑice când unul spune ce-va, vroind să aducă o pagubă saŭ o supărare cuĭ-va.

14727 * △ A'ĭ împărți (mâncà) colacu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *A'ĭ mâncà colaciĭ.*

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Olt.*

Veḑi *Colivă.*

1⁰ A'l vedé mort.

«Ca mâine *o să'ĭ mâncăm colaciĭ.*»

2⁰ A omorî pre-cineva.

«*'I-a mâncat colaciĭ.*»

* △

14728 A'ï mâncà cïóra colacul.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — IM PUŞCARÏU, *c. Poïana-Mĕruluï, comit. Făgăraş, Transilvanïa.*

Adică a muri.

«Acolo *îï mănâncă cïóra colacul.*»

COLIVĂ

Ducange definesce coliva: „κόλυβον, κόλυβα, frumentum coctum. In Ecclesia græcanica colybi benedici et distribui fidelibus solerent primo Sabbato Jejuniorum.

La Românï coliva se împarte de sufletul morților, în ḑile de praznic, şi de câte-orï se face colac.

LEGENDĂ

Sĕ ḑice că, după mórtea luï Hrist, creştiniï înmulțindu-se, păgâniï aŭ început a se teme de eï, ca să nu'ï supue şi să'ï stăpânéscă. De aceia unul din bogațï păgânï, cu prilejul uneï mare sĕrbătóre, la care se obicïnuïa, ca pe o stradă mare a oraşuluï lor, să se întindă mese marï cu bucate de carne, vinurï şi pâine, mese care se daŭ săracilor în amintirea celor morțï, a otrăvit tóte bucatele. Săraciï fiind maï toțï creştinï, el gândeà să'ï otrăvéscă, şi să scape de eï. Unul din creștinï prinḑênd de veste, dar fiind maï mult sărac, şi neputênd împărțï carne şi vinurï, a stăruit cu alțï creştinï, aŭ adunat în grabă ce-va banï, cu care nu a putut cumpĕrà de cât grâŭ, pe care ne-avênd timpu să'l macine şi să'l facă pâne, l'a fert în cazane marï, numaï cu apă, adăogând şi puțină mïere. La ḑiua hotărîtă a întins şi el masele luï încărcate cu grâul fert. Creştiniï însciințațï s'aŭ ospĕtat cu grâŭ, lăsând bucatele cele bune ale păgânuluï ne-atinse, şi ast-fel aŭ scăpat de mórte. De atuncï, în toțï aniï, se face coliva de aḑï.

14729 Cu coliva omenéscă va morțiï să pomenéscă.

A. PANN, III, p. 90.

Pentru cel sgârcit.

* △

14730 După mort şi coliva.

P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Veḑï *Sfânt.*

Pentru cele potrivite. A se vedé maï multe amănunte la No. 7703.

14731 A umblà cu coliva 'n pĭept (pept).

A. Pann, II, p. 146. — G. I. Munteanu. — Hinţescu, p. 195.

* △ *Îĭ suna coliva 'n pept (pĭept).*

P. Gârboviceanu, *prof. Sem. Cl. VI.* — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △ *I se bate coliva în pept.*

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — C. Bally, *c. Cărlomănescĭ, j. Tutova.* — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Îĭ bate coliva în pĭept.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

* *Îĭ jócă coliva 'n pept.*

Baronzi, p. 48. — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

E bětrân saŭ e aprópe de ducă, e bolnav de mórte, e pe mórte.

Il sent le sapin.

Prov. Franc.

14732 A mirosi a colivă.

A. de Cihac, II, p. 650.

A fi pe mórte.

14733 * △ A fi cu coliva pe pept.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi mort.

14734 **Ca mâine (mâne) o să'mĭ mănânce coliva.**

A. PANN, II, p. 146. — HINȚESCU, p. 100. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456. — L. ȘĂÏNEANU, *Rev. Ist.*, *VI*, p. 325.

Pentru omul care, fiind fórte bĕtrân saŭ fórte bolnav, e aprópe de mórte.

14735 * **A mâncà coliva cuĭ-va.**

GR. JIPESCU, *Rèur. Oraș.*, p. 265. — L. ȘĂÏNEANU, *Semas. VI*, p. 325. - G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Colac.*

1º A fi mort.
2º A urmărì pre cine-va; a'l nenoroci; a'l omorî.

«Nu 'l-a slăbit până 'ĭ-a *mâncat coliva.*»

14736 * **Nu maĭ mănâncă colivă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu maĭ trăĭesce.

COLIVAR

14737 * **Colivar.**

C. I CREANGĂ, *căpitan, j. Némțu.*

Poreclă ce se dă preoților.

COMÂND

14738 * △ **Îșĭ mănâncă coliva și comândul.**

E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Despre cel mâncăcios saŭ cheltuitor, care la mórtea luĭ nu are să lase nicĭ cu ce să'l îngrópe.

COMÂNDARE

Comândarea, care se maĭ numesce comând, praznic saŭ pomană, este ospĕţul care se face, după îngropare, la casa de unde s'a pornit mortul.

Vedĭ, pentru maĭ multe amănunte, S. FL. MARIAN, *Inmormîntare,* p. 361 şi urmĕtórele, precum şi L. ŞĂĬNEANU, *Semasiol. Archiv. Ist. VI,* p. 257—258.

14739 **Fată mare 'n comândare,**
Nicĭ colacĭ, nicĭ lumînare.

S. FL. MARIAN, *Inmorm.,* p. 366.

Dicală născută din faptul că, la comândare saŭ praznic, ĭeaŭ parte bĕtrânii, ceĭ însuraţĭ şi copiiĭ ceĭ micĭ, rareorĭ flăcăiĭ, ĭar nicĭ odată fetele.

CONDAC

14740 **Cu gramatica**
Rĕmâĭ nimica;
Dar cu condacu
Iţĭ umpli sacu;
Iar cu troparu
Umpli hambaru.

A. VIZANTI, *Rev. Arch.* I, p. 462.

Condacul
Umple sacul,
Şi troparul
Hambarul.

I. CREANGĂ, *Amint.,* p. 93.

* △

Cu condacu
Umplì sacu;
Şi cu troparu
Ambaru.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △
Cu condacu
Umpli sacu.

ILIE HOCÏOTĂ, *teolog, c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Era o vreme când, orï-ce studiŭ de sciinţă pură, era privit ca ne-folositor, ca o pïerdere de timp. Cïaslovul şi psaltirea, care 'ţï deschideaŭ cariera preoţieï, eraŭ totul.

CRĂCÏUN

Veḑï *Cap. III, c. Crăcïun, Pasce.*

* △
14741 **Crăcïunul sătul şi Pascele fudul.**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.*

* △
Crăcïunu sătul,
Pascile fudul.

G. MADAN, *c. Truşenï, ţin. Chişĕneŭ, Basarabïa.*

A se vedé înţelesul, şi alte varïante, la No. 78 & 215. Veḑï G. DEM. TEODORESCU, *Datine,* p. 9 & 19; L. ŞĂÏNEANU, *Semas., Arhiv. Ist. VI,* p. 251.

14742 **Crăcïunul e al sătuluï.**

DRAPEL, *ziar, Dec. 1897.*

Acelaş înţeles ca la No. 14741.

* △
14743 **Odată 'i Crăcïunul într'un an.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Veḑï *Pasce.*

Nu e, în tóte ḑilele, noroc şi sĕrbătóre, nu e bine în tot-dé-una.

14744 *△ **Cine umblă la Crăciun în cămeşă, la Pasce umblă 'n cojoc.**

N. JUVARA, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 6716.

A Noël au balcon,
A Pâques au tison.

Prov. Franc.

14745 *△ **A dà minte cu Crăciunul.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 339. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică a bate.

Nu gândì că 's tóte próste
Ca să'şĭ dé cu tine cóste.
Surda sbierĭ, cântând pe drumurĭ
Ameţit de próste fumurĭ;
Că se va găsì vre unul
Să 'ţĭ dé mintea cu crăciunul,
Să'ţĭ scótă din nas amorul
Şi să'ţĭ potoléscă dorul.

14746 *△ **A mâncà mulţĭ Crăciunĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

A trece mulţĭ anĭ, până să pótă îndeplini o trébă.

14747 *△ **Să maĭ mănânce mulţĭ Crăciunĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru copilul mic, despre care e vorba să facă o trébă ne-potrivită cu vîrsta luĭ.

14748 *△ **Mulţĭ Crăciunĭ a mâncat.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică a trăit mult.

* △
14749 **Par'că 'ĭ capra de la Crăcĭun.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Covurluĭu.*

Adică fórte gătită, însă cam ridicol.

La Brezaĭa, saŭ paĭaţa de la Vicleim, se maĭ ḑice şi *capră*, fiind că are córne marĭ şi sare în spinarea celor străinĭ de Vicleim, saŭ care nu vré să le plătéscă. Atuncĭ, toţĭ ceĭ-l-alţĭ flăcăĭ din Vicleim sar în ajutorul capreĭ, ca să bată pe cel în spinarea căruĭa a sărit capra, sub cuvînt că nu e bun, credincĭos. In timpul bătaĭeĭ, paĭaţa sbiéră ca o capră şi împunge cu córnele.

* △
14750 **A intrà în lemne de Crăcĭun.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se pune pe gândurĭ.

* △
14751 **Crăcĭun.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 339. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică cĭomag, lovitură de cĭomag, ghĭont.

CREḐ

* △
14752 **Creḑ.**

ION HÂRBEA, *stud.*, *Macedonĭa.* — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică credinţă ne-strămutată.

«*E creḑul luĭ.*»

CREDINŢĂ

*
14753 **Credinţa ta te va mântuì.**

D-na Z. JUVARA, *j. Tutova.*

Arată puterea credinţeĭ.

Credinţa te-va mântui.

LUC. 7. 50.

Credinţa ta te-a mântuit.

MATEĬ, 9. 22. — MARC, 10, 52. — *Pos.* 118. 26.

CREŞTIN

Veḑĭ *Turc.*

Pentru Român, e creştin numaĭ acel care se închină luĭ Hristos, şi nu mănâncă carne în ḑile de post. Creştin deci nu e de cât ortodoxul, căcĭ *Letinul* saŭ *Papistaşul,* care spurcă Mercurea şi Vinerea, e tot ca păgân, şi nu va merge nicĭ odată în raĭu.

14754 **Creştin, cu crucea 'n sîn, şi cu dracul de-a spinare.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.,* p. 1098; *Conv. Liter.,* VII, p. 367.

Veḑĭ *Cruce.*

Pentru omul făţarnic, viclén.

CRUCE

Veḑĭ *Drac, Lemn.*

14755 **Cine umblă cu crucea 'n sîn, ca crucea uscat rĕmâne.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79; *Asem.,* p. 75.

Adică cine e prea drept, tot sărac rĕmâne (GOLESCU); pe când cel ne-încreḑĕtor în cruce, fiind om rĕŭ, hrăpitor, acela se îmbogăţesce în scurt timp.

14756 **Cine crede în cruce, ca crucea se usucă.**

A. PANN, *Edit.,* 1889, p. 22; I, p. 78. — HINŢESCU, p. 40. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.,* II, p. 150; *Leg.,* I, 1872, p. 165. — N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sudiţi, j. Ilfov.*

1⁰ Dic ceï necredincioşĭ.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14755.

14757 **Cine înjură de cruce**
Ca ea o să se usuce.

A. PANN, I, p. 71.

Pentru omul fără frică de Dumnedeŭ.

* △
14758 **Una e crucea şi alta e némul.**

Arată deosebirea între legea şi némul, deosebire care nu să făceà odinióră.

E de observat că, prin cruce, Românul înţelege orĭ-ce religie, ca de pildă: «*Nemţiĭ nu sunt toţĭ de aceeaşĭ cruce.*»

14759 **Di un lemnu façĭ ş-cruçi ş-lupată.**[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

A se adaogà la No. 807.

*
14760 **Nu 'ţĭ fă cruçea ïu nu 'ţĭ-agïută.**[2]

D. A. MILESCU, c. *Gopeşĭ, Macedonia.*

Nu cere ajutor dacă sciĭ că nu'l veĭ dobândi saŭ nu'ţĭ va fi de nicĭ un folos.

* △
14761 **A umblà cu crucea 'n sîn.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 164. — *Abeced. Ilustr.*, p. 28. — L. ŞĂINEANU, *Rev. Ist.* VI, p. 265. — D G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

---

[1] Dintr'un lemn facĭ şi cruce şi lopată.
[2] Nu'ţĭ fă cruce unde nu'ţĭ ajută.

* △
A fi cu crucea în sîn.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 164 & 166. — I. G. MUNTEANU. — IULIU GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — L. ȘĂINEANU, *Semas.*, p. 265.

A umblà cu dreptatea, a fi om cinstit, cu bună purtare, vrednic.

Dl. Șăineanu dă dicerii ințelesul, cu totul greșit, de: a fi fățarnic, a năpăstui pre cine-va, a luà mită, ințeles pre care nu 'l are de cât No. 14762.

«Par'că ți-ar veni a crede că 'i de cele *cu crucea în sîn*, dar una de acesta a înălbit odată numaĭ într'o singură nópte pe moșu-meŭ în fântână.» — I. CREANGĂ, p. 164.

* △
14762 A umblà cu crucea 'n sîn și cu dracu în inimă.

G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

* △
Cu crucea 'n sîn și cu dracu 'n gând.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Cu crucea 'n sîn și cu dracu 'n spinare.

I. ANTONESCU, *c. Vâlcele, j. Argeș.*

*
Sfânt cu crucea 'n sîn și cu dracu 'n gând.

MARIN RĂDULESCU, *c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Creștin.*

Pentru omul viclén, fățarnic; care vorbesce una și face alta.

Près de l'église, loin de Dieu.

Prov. Franc.

Vicino alla chiesa, lontan da Dio. [1]

Prov. Ital.

Je näher der Kirche, je weiter von Gott. [2]

Prov Germ.

The nearer the church, the farther from God. [3]

Prov. Engl.

Ju närmare Kyrkan, dess längre från Gud. [4]

Prov. Sved.

*

14763 A fi cruce de biserică.

P. BUDIȘTEANU, *maior, c. București, j. Ilfov.*

Vezĭ *Biserică.*

Adică om drept, cinstit.

«Numaĭ *cruce de biserică* nu este.

* △

14764 A 'șĭ face cruce.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — I. ARBORE, *ing. j. Buzăŭ.*

Vedĭ *a se Cruci.*

1⁰ A se feri, a se teme.
2⁰ A se mirà de ce-va saŭ de cine-va.
3⁰ A se jurà, pentru a întărì o afirmare.

«Nu'țĭ *face cruce,* că tot nu veĭ face cutare lucru.»

*

14765 A 'șĭ face cruce de cine-va.

DIM. ȚÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 280 & 417.

A se depărtà, a fugì de cine-va.

---

[1]) Vecin cu biserică, departe de Dumnedeŭ.
[2]) Cu cât maĭ aprópe de biserică, atât e maĭ departe de Dumnedeŭ.
[3]) Cel maĭ aprópe de biserică, cel maĭ departe de Dumnedeŭ.
[4]) Idem.

«Care crede bine şi vedĭ că rĕŭ lucréză, *fă'ţĭ cruce de el.*» — DIM. TÏCHINDEAL, p. 417.

14766 A'şĭ face crucea mare.

Rom. Glum. I, p. 17. — HINŢESCU, p. 40.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 14765.

14767 ● Să facem o cruce în perete.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Sĕ dice pentru ceĭ ce vin la noĭ fórte rar, ca un lucru dĕ mirare (GOLESCU).

Il faut faire une croix à la cheminée.

Prov. Franc.

14768 * △ Făcuĭ cruce cu mâna stângă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când voesce să arăte mirare de un lucru făcut pe dos.

14769 * △ Nu 'şĭ face cruce cu stânga.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică să nu maĭ cuteze de géba a se încercà la cutare lucru, că o păţesce rĕŭ, nu isbutesce.

14770 A se pune cruce şi punte.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1001. — FR. DAMÉ, I, p. 308.

Vedĭ *Luntre.*

A'şĭ pune tóte puterile pentru a isbuti.

14771 * △ A da cu crucea peste cine-va.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 30. — S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 200. — N. CEAUŞESCU, *elev Sc. Norm. Inst.*

1⁰ A întîlnì, spre paguba celuĭ aflat.
2⁰ A urmărì şi a aflà.

«Merge, cât merge, prin codru, până ce dă de o prăpastie grozavă şi întunecósă şi, pe o tihărae, *dă cu crucea* peste lup.» — I. CREANGĂ.

14772 *△ A'ĭ pune cruce.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 289. — BARONZI, p. 45. — S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 174. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 991. — *Şezăt.*, I, p. 172—204. — FR. DAMÉ, I, p. 308. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.* — TEODORESCU-KIRILEANU, *înv. j. Suciava.*

1⁰ A părăsi pentru a nu se maĭ întórce.

«*Pus'am cruce* satuluĭ.»

Poes. Pop.

2⁰ A renunțà la un lucru ce l'am avut şi s'a pĭerdut.
3⁰ A pĭerde or-ce speranță de a dobândi óre-ce.
4⁰ A'l însemnà cu o cruce, într'un catastif de pildă, pentru a'şĭ reamintì.
5⁰ A scóte în vîndare.

14773 * Cruce de aur în casă.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 160; *Conv. Liter.*, XI, 27. — B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 2126.

Sĕ dice de câte orĭ se pomenesce numele ne-curatuluĭ, împedicându'l ast-fel de a se apropìa.

«— N'am credut că am a face cu dracul.
«— Ferescă Dumnedeŭ, cucóne; *cruce de aur cu noĭ în casă!*»
I. CREANGĂ.

14774 *△ A fi frațĭ de cruce.

S. FL. MARIAN, *Inmorm.*, p. 359. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 303. — L. ŞĂĬNEANU, *Semas.*, p. 265. — BARONZI, p. 207. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICĬU, *c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

A se ajuta unul pe altul, şi chïar a'şï da vïaţa unul pentru altul.

Ceï carï vor să se prindă fraţï de cruce, se împung la câte un deget ca să le dé sânge; se picä, de la amîndouï, câte va picăturï de sânge în vin, şi acel vin sé bé de amîndoï. Doï ómenï ast-fel legaţï nu aŭ a se teme unul de altul şi sunt datorï să se ajute la orï-ce.

Aïurea sângele, care curge din tăïetură în formă de cruce ce'şï fac aceï carï vor să devină fraţï de cruce, se adună, se amestecă şi se îngrópă la uşa bisericeï. Saŭ după alţiï se mânjesc prieteniï pe mână saŭ pe cap, cu acel sânge.

In comitatul Bihor, din Ungarïa, ómeniï se prind fraţï de cruce bênd apă orï din pumniï unul altuïa, orï din gură. Nu pot vorbi rĕŭ unul de altul, şi trebue să se ajute la bine şi la rĕŭ.

In multe locurï, la nuntă şi mórte, fraţiï lunatecï, adică ceï ce sunt născuţï în aceeaşï lună, se scot din fïéră. Pentru acésta e nevoe de un copil care să'ï deslege de la diavol, adică din fïéră, altminterea unul din ceï lunatecï móre. Atât lunateciï, cât şi cel care ï scóte din fïéră, sĕ ḑic fraţï de cruce. Se bagă lunateciï în nisce fïére de caï, câte un picior de la fie-care. Cel chemat a'ï scóte din fïére, ḑice de treï orï:

— Imï eştï frate până la mórte, să te scot din fïéră?

— Sunt, rĕspund lunateciï.

Intrebările şi rĕspunsurile se fac de treï orï. La a treïa óră copilul deschide fïérele. Fratele de cruce, adică copilul, póte să fie şi o fată; în casul acesta lunatecul e dator a'ï cumpĕra o batistă, etc.; ïar fata 'ï face o pereche de ciorapï, etc. Toţï fraţiï de cruce, sunt maï bunï fraţï ca ceï dintr'o mumă.

Aïurea când, din doï gemenï, unul móre, pentru ca să nu móră cel l'alt, se ïea un ban şi sĕ rupe în două. O bucată se pune în mâna mortuluï, şi sĕ îngrópă cu ea, ïar cea-l-altă bucată o păstréză cel-l-alt frate, care, dacă o va pïerde, va muri şi el în curînd. Sĕ obicïnuesce, de témă ca fratele rĕmas în vïaţă să nu móră, pïerḑênd jumătatea de ban, să'şï ïea, printre prieteniï luï, un frate de cruce, precum s'a arĕtat maï sus, şi atuncï nu'ï maï e frică de mórte. Altă dată, când sĕ căsătoresce sora maï mare, saŭ fratele maï mare, sora saŭ fratele imediat maï mic, ïea un frate de cruce. Acésta maï ales când aceştï fraţï sunt lunatecï.

Sommer, amicul şi biograful luï Despot-Vodă, arată un mod deosebit de a se face cine-va frate de cruce cu

un altul. Dînsul ḑice că Ștefan Vodă Tomșa, voind a se face frate de cruce cu unul numit Dumitre, amîndoĭ aŭ mâncat turtă, făcută în formă de cruce, «*bolum in crucis formam compositum, quod sanctissimum, apud illos, fœdus existimatur, edere*...» Turta, ca simbol de alianța cea maĭ sfântă, este o instituțiune pur romană.

Totușĭ la Romanĭ, după ḑisa luĭ Valeriŭ Maxim, semnul caracteristic al amicițieĭ erà amestecul de sânge în ranele celor doĭ amicĭ, cu hotărîre de a murì unul pentru altul la trebuință.

A se vedé Du Cange, *Fratres conjurati, adjurati* (qui sacramento sibi invicem dato, fraternitatem ineunt, etc.), IV, p. 595; *Fratres crucis*, III, p. 638; S. Fl. Marian, *Inmorm.*, p. 359; L. Șăĭneanu, *Semas. Rev. Arch.*, p. 265.

* △

14775 Ucigă'l crucea.

Avr. Corcea, *paroh. c. Coșteĭu, Banat.*

Unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ.

* △

14776 Cruce.

Lexicon. Bud., p. 149. — Anica Lepédatu, *c. Topîrcea, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Sĕ ḑice maĭ ales femeilor și copiilor celor micĭ, pentru a se arĕta dragoste.

«Vino la tata, *cruceo!*»

Mândra mea, *crucița* mea,
Pórtă-mi'l Duminica,
In cudă la soro mea.

Poes. Pop. Transilv.

*

14777 Cruce întrégă.

Cruce de voĭnic.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 79. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 388. — L. Șăĭneanu, *Semas.*, p. 265.

Bărbat voĭnic, și tot de odată înzestrat cu tóte calitățile morale.

«Muĭerea, aşa a apucat de la părinţĭ, din ném în ném, să sté maĭ de lăturĭ, pentru că ea e *jumătate de cruce*. Românu e *cruce întrégă, cruce de voĭnic*» — Gr. Jipescu.

Cununiile, carĭ se pun în capul mireluĭ şi mireseĭ, la nuntă, forméză o cruce întrégă pentru bărbat şi o jumătate de cruce pentru femee.

14778 * **A se face cruce.**

Despre drum saŭ cale, la o rĕspântĭe.

14779 **A fi în crucĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 127.

Adică sórele la amiadĭ.

A SE CRUCÌ

14780 * **A se cruci.**

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 14764.

CUMNICARE

14781 * **N'are niçĭ trî cumnicare.**[1])

G. Zuca, *stud. c. Samarina, Epir.*

Când e mare lipsă de strugurĭ, poporul dice că nu are nicĭ cât ar trebui ca să scótă vin pentru împărtăşenĭe.

DASCAL

14782 * △ **Dascalu Hoţoţop**
Care a scos mălaĭu din foc
Maĭ mult crud de cât copt.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

---

[1]) Nu are nicĭ pentru cuminecătură.

Sĕ ḑice în glumă dascălilor de biserici, carĭ aŭ obiceĭul, uniĭ din eĭ, de a cĭurdi câte ce-va de pe la creștinĭ, când umblă cu botezul.

Porecla de Hoțoțop probabil că se datoresce verbuluĭ a se huțupì, adică a se usmì, a se bălăbănì, a se căsnì să ducă ce-va greŭ.

SNÓVĂ

La un sfânt ajun al Bobotezeĭ, un preot plecă cu botezul prin sat, însoțit de dascălul sĕŭ, pe care îl chĭemà Hoțoțop. Acest dascăl aveà obiceĭul să pue bine, ceea ce vedeà pus rĕŭ. Așa el cĭurdea de pe la vecinĭ, și de pe la alțĭ enoriașĭ câte o bardă, câte un topor, câte o custură, ba și câte o bucată bună de pe ici, de pe colea, de unde îĭ venea la îndemână. Așa și acum, când era cu popa cu botezul, popa își vedeà de cetania luĭ, și el, printre picăturĭ, aruncà mâna la stânga, și dobândea câte ce-va fără muncă.

Mergênd la un bĭet enorĭaș, caută dascălu cu ochiĭ în tóte părțile, să vadă ce-va pus rĕŭ, dar creștinul fiind sărac lucĭu, nu vĕḑu dascălul nimic bun de luat fără banĭ. Tocmaĭ când să isprăvéscă popa cetanĭa, el vĕḑu pe vatră țéstul așeḑat, și sciind cà în el trebuĭe să fie vr'un mălaĭ saŭ vre-o pită caldă, îl îndemnă dracu de săltă țéstu și luă mălaĭul creștinuluĭ. Dar până să'l bage în traistă, mălaĭul fiind ne-copt, se făcu praf din praf, și se umplu pămîntul de mălaĭ. Când eși popa și cu stăpânul caseĭ din odaĭa de la sobă, vĕḑură pămîntul plin de mălaĭu, și creștinul, pricepênd ce se făcuse, puse mâna p'o jalovițā și începu a scutura praful de pe șuba dascăluluĭ, care plecă cu șalele frânte, dând draculuĭ p'ăl d'o maĭ face ca el!

Și d'atuncĭ a rĕmas vorba:

«*Dascălu Hoțoțop,*
«*Care a scos mălaĭul din foc,*
«*Maĭ mult crud de cât copt.*»

DAT

Veḑĭ *Data*.

DATĂ

14783 *△ **Așa 'ĭ-a fost dată (dat).**

AVR. CORCEA, *paroh. c. Coșteĭu, Banat.* — V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor. Ungaria.* — ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — B. P. HAȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1980.

Veḑĭ *Scris, Ursit, Zodie.*

Exprimă o stare de ne-fericire, ne atîrnătóre de voința

omuluĭ, așa 'ĭ-a fost să fie, așa 'ĭ-a fost sórta ce i s'a croit prin ursitóre.

Datal saŭ *făcutul* se arată prin îmbolnăvirea, așa de odată, ca din senin, maĭ ales a tinerilor și a îndrăgostiților. Acésta se întîmplă când unul din zulie îĭ face saŭ îĭ descântă altuĭa de dat, ca să móră. Datul se maĭ dice și *trimis*. In asemenea cas pătimașul este descântat de babe meștere, care sciŭ să desfacă prin stingerea frigărilor. Stingerea frigărilor se face luând nouĕ fiare deosebite, părăsite, se înfierbîntă în foc și se sting în apă descântată, aburindu-se bolnavul.

Vedĭ *Șezătórea*, I, No, 5, *faptul* saŭ *datul*.

DEDEOCHĬU

Vedĭ *Deochĭu*.

14784 **A se întrece cu dedeochĭul.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 285; *Amint.*, 38.

* △

A fi trecut cu dedeochĭul.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică a se obrăznici.

«Prea vĕ întrecețĭ cu dedeochĭul.» — I. Creangă.

14785 **Bun de dĕochiŭ, să o beĭ cu apă ne-începută.**

Al. Odobescu, Ψευδο-Κυνηγ., p. 172. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 453.

Vedĭ *Cap. XII, c. Apă.*

Care vindecă i sĕ dice cam în bătae de joc.

A SE DEOCHIA

*

14786 **A se deochià.**

Laurian & Maxim, I, p. 1046.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 234. — S. Fl. Marian, *Nasc.*, p. 307.

1⁰ A'șĭ pĭerde bunul sĕŭ nume printr'o faptă rea; a se apucà de rele.
2⁰ A spune mincĭunĭ.

«Cât veĭ audi că încep a croì câte una maĭ *deochiată*, tu să mĕ tragĭ de mânica haĭneĭ.» — Al. Odobescu, Φεῦδο-Κυν., p. 46.

3⁰ A se îmbĕtà.

«S'a cam *deochĭat* la masă.» — S. Fl. Marian.

14787 ✻ △ **Ca să nu se deóche odorul.**

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Adică îl bate.

DEOCHĬU

Deochĭul, diochĭul (Moldova) saŭ deocherca se póte face în două modurĭ: prin căutătură ageră saŭ minunându-se cine-va de însușirile și maĭ ales de frumusețea cuĭ-va.

Sĕ crede că ómeniĭ carĭ aŭ fost întorșĭ de la țîță aŭ ochiĭ rĕĭ, deóchĭe. Sĕ întîmplă ca o vită deochĭată să cadă din picĭóre și să móră, dacă nu s'a descântat în pripă. Deochĭul sĕ póte preîntîmpinà când, mirându-ne la vederea unuĭ dobitoc saŭ alt-ce-va, ne aducem aminte de deochĭu și scuĭpăm dicênd: *să nu fie de deochĭu*. Animalele, ca să fie ferite de deochĭu, li se légă câte un fir roș la códă; ĭar copiilor micĭ li se face benghĭu (sbenghĭu), cu lut de pe talpa ghetelor saŭ negrélă de pe cĭaun, dicênd: *cum nu se deóche pămîntul de lung și lat, așa nu se deóche (cutare) de frumos.*

Vedĭ *Șezătórea* și în deosebĭ anul IV, No. 3.

14788 **A'l trece cu diochĭul.**

C. Negruzzi, I, p. 225. — D-na Elen. Sevastos, p. 102.

Vedĭ *Vorbă.*

A'șĭ bate joc de cine-va.

«Dar, frate dragă, *mĕ trecĭ cu diochĭul* cu boĭeriĭ și divanul d-tale, ce dracu.» — C. Negruzzi.

A DESCÂNTÀ

Vedĭ *Frică*.

* △

14789 **A'l luà la descântat.**

T. SPERANŢĂ, I, p. 181.

A'l luà la răfuĭélă; a'l certà; a'l bate.

DESCÂNTEC

Vedĭ *Léc*.

* △

14790 **Baba Lénca**
Ardelénca,
Care ţine Bucurescii cu descântece.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, *c. Stefănescĭ*, *j. Vâlcea*.

Ḑicală, fórte întrebuinţată în părţile de sus ale judeţuluĭ Vâlcea. Se ḑice în glumă babelor carĭ descântă.

Descântecele sunt de două felurĭ: curate şi necurate. Descântecele curate sunt acele ale babelor în deobşte, ele aŭ puterea de a vindeca pe bolnav, şi în ele intervine Maĭca Domnuluĭ. Descântecele cele ne-curate sunt acele ale fermecătórelor. In acestea intervine numaĭ dracul, ca să isbutéscă.

Descântecu sĕ spune încet. Descântecu nu trebue spus, că nu maĭ are léc. In fine, la om, spre a dobândi un bun sfîrşit e nevoe de a se întrebuinţa partea practică. De pildă, dacă descântecĭ de rânză, să trage partea bolnavă, adică rînza, cu unt-de-lemn, ḑicêndu-se descântecu de treĭ orĭ.

Veḑĭ în *Descr. Mold.*, p. 156—157, două casurĭ citate de DIM. CANTEMIR.

Casurĭ identice mi s'aŭ comunicat de D-l N. Juvara, din judeţul Fălciŭ, care adăogă că, descântecul sĕ prinde numaĭ în casul când rana dobitoculuĭ nu a fost atinsă de nicĭ o doctorie. Descântecul lucrézá orĭ cât de departe.

* △

14791 **Descântecu meŭ,**
Şi lécu de la Dumneḑeŭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, *c. Stefănescĭ*, *j. Vâlcea*.

Veḑĭ *Léc*.

1⁰ Formulă cu care se încheie orĭ-ce descântec.
2⁰ Eŭ fac cutare lucru, însă sfîrșitul atîrnă de la altul.

DEVÎNT

14792 * **A fi luat din dĕvînt (devînt).**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 67.

Vedĭ *Iele*.

A avé reumatisme, a fi paralisat. Arată un mers nehotărît.

DIAVOL

Vedĭ *Inimă*.

DICHIŬ

14793 * **A'șĭ găsì dichiul.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'șĭ găsì stăpânul, beleaua; a da de dracu.

DÎNĂ

14794 * **Dînă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 258.

Sĕ dice de o femee frumósă.
După Cantemir dînele «sunt nisce vergine fórte frumóse, și însele dătătóre de frumusețe.» *Descr. Mold.*, p. 154.

DIOCHĬU

Vedĭ *Deochĭu*.

DODOLOĬ

14795 * △ **A'l face dodoloĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Vedĭ *Paparudă*.

A'l udà bine cu apă, cum sĕ udă dodoloiĭ.

Dodoloiĭ sunt aceïa (maĭ ales ţiganiĭ) carĭ îmbrăcându-se cu deosebite ramurĭ şi ierburĭ verḑĭ, merg, de la casă la casă, cântând pentru plóïe:

Dodolóïe, lóïe,
Dómne dă'mĭ să plóïe,
Ploiţă curată
Preste lumea tótă.
Bumburel d'argint
Varsă pe pămînt.
Unde daĭ cu plugu,
Să mérgă ca untu;
Unde daĭ cu sapa
Să mérgă ca apa.

Cel, din casa unde'ĭ primesce, ïese cu găléta de apă, şi-l udă pe dodoloïu, care sĕ-întórce în loc de maĭ multe orĭ.

Cu alte cuvinte sunt *Paparudele* de la noĭ.

DOHOVNIC

Veḑĭ *Doctor*.

DOMN

Veḑĭ *Bun, Copil, Cap. IX, c. Domn, Mână, a Răbdà.*

14796 **Ce gândesce omul, nu dă Domnul.**

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 236.

* △ *Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul.*

A. Pann, *Ediţ.*, 1889, p. 134; II, p. 88; III, p. 72. — Hinţescu, p. 131. — Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Nu e după cum vré omul, ci după cum vré Domnul.

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 173.

* △ *Nu e după cum vre omul, ci după cum vre Domnul.*

V. Sala, *dasc. c. Hotar, comit. Bihor, Ungaria.*

* △
Nu'i după cum vrė omu, ci după cum lasă Domnu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștein, Banat.*

* △
Nu e cum vrė omul, ci (dar) cum vrė Domnul.

S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 83. — G. MADAN, c *Trușeni, țin. Chișeneŭ, Basarabia.*

Nu e așa cum vrė omul, ci cum dă Domnul.

S FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 242.

Nu e după gândul omuluĭ, ci după voĭea Domnuluĭ.

HINȚESCU, p. 131.

Nu e după cum gândesce omul, ci 'ĭ (după) cum vrė Domnul.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 223; *Amint.*, p. 7.

* △
Nu'ĭ cum gândesce omul, ci cum vra Domnul.

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursesci, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Adese-orĭ, lucrurile cele maĭ bine chibzuite, nu ĭes după cum ar trebui, saŭ după cum am dori, și, precum dice Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 295 · *pronia Dumnedeĭéscă calcă socotéla muritoréscă.*

Multe sunt gândurile în inima omuluĭ, dar numaĭ hotărîrea luĭ Iehova se îndeplinesce.

Solomon, Prov. 19. 21.

L'homme propose et Dieu dispose.

Prov. Franc.

L'uomo propone e Dio dispone. [1])

Prov. Ital.

El hombre propone y Dios dispone. [2])

Prov. Span.

Der Mensch denkt, Gott lenkt. [3])

Prov. Germ.

Man proposes, God disposes. [4])

Prov. Engl.

14797 **Una spune omul**
Şi alta face Domnul.

BARONZI, p. 63 & 65. — HINŢESCU, p. 136.

Acelaş înţeles ca la No. 14796.

14798 **Duce Domnul pe Român şi cum nu va el.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 144.

Acelaş înţeles ca la No. 14797.

14799 **Bun e Domnul, mare e nóptea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Vedĭ *Dumnedeu.*

Ne învaţă să nu ne désnădĕjduim (GOLESCU).

14800 **Nimenea nu dice: ĭea'mĭ, Dómne! ci: dă-mĭ, Dómne!**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 79. — HINŢESCU, p. 76.

---

[1]) şi [2]) Omul propune şi Dumnedeŭ dispune.
[3]) Omul gândesce şi Dumnedeŭ duce.
[4]) Omul propune, Dumnedeŭ dispune.

*
Barĭ-un nu dzice! ĭia-mĭ Dómne! ce: dă-mĭ, Dómne! [1])

D. A. MILESCU, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Arată lacomia omuluĭ.

14801 **Tótă înţelepciunea vine de la Domnul.**

I. IONESCU, *Cart. Cit., II.*

Adică tot binele.

14802 **Domnul, din furtunĭ, multe corăbiĭ a scăpat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.

Adică pĕ mulţĭ 'ĭ-a scăpat din primejdiĭ, şĭ sĕ ḑice spre mângâĭerea celor supĕraţĭ (GOLESCU).

14803 **Jĕrtfă către Domnul, rodul dreptăţiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 103.

Adică nu darurĭ, ci dreptate, jĕrtfă Domnuluĭ să facĭ (GOLESCU).

* △
14804 **Iértă'l, Dómne, că nu scie ce face.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când prostul îţĭ face vre-un ne-ajuns.

14805 **Ţine-mĕ, Dómne, încaĭ,**
Dacă veĭ să maĭ mĕ aĭ.

A. PANN, I, p. 102. — HINŢESCU p. 187.

Pentru cel nevoĭaş.

---

[1]) Nicĭ unu nu ḑice: ĭea'mĭ, Dómne! ci: dă'mĭ, Dómne!

* △
14806 Dă'mĭ, Dómne, o pară în gură; daca mĭ-o daĭ mĭ-o şi mestecă.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Pară*

Ca să arate starea de lenevire a cuĭ-va.

14807 Dă-ne, Dómne, nu luà.

E. BAĬLAN, *Bineţe*, p. 11.

Aşa a ḑis ţiganul, când ĭĭ dà laptele în foc.

*
14808 — Dă'mĭ, Dómne!
— Minâ-te, marate, ta s-ţî daŭ.[1]

I. COYAN, *prof. c. Elbasan, Epir.*

Veḑĭ *Român*

Fără muncă, nimica nu sé póte dobândi.

* △
14809 Nu facĭ Dómne din el.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu. Banat.*

Pentru încăpéţinare, îndérétnicie. Nu poţĭ face ce-va bun, folositor, de trébă din cel despre care să ḑice ast-fel.

14810 Când va Domnul, vine şî dracul cu colacĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34.

Când va Domnu cu omu, dracu 'ĭ ĭese înainte cu colacĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Veḑĭ *Bogat, Dumneḑeŭ.*

1º Sé ḑice când ne vine şi de unde nu nădéjduim (GOLESCU).

2º Când omuluĭ îĭ merge bine, şi ceĭ duşmanĭ sé plécă şi chĭar îĭ fac ajutor.

[1]) Dă-mĭ, Dómne. — Mişca-te, sĕrmâne, ca să'ţĭ daŭ.

* △
14811 Dă'mĭ, Dómne, ce n'am gândit,
Să mĕ mir ce m'a găsit.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 93. — A. Pann, *Edit* 1889. p. 167; III, p. 134. — Baronzi, p. 55. — Hințescu, p. 43 & 67. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș*, p. 188. — P. Ispirescu, *Leg*, I, 1872, p. 171; *Rev. Ist.*, III, p. 155. — A. Goroveĭ, *j. Sucĭava.* — V. Sala, *dasc. c. Păcălescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

Dă'mĭ, Domne, ce n'am avut, să mĕ mier ce m'a găsit.

I. Creangă, *Conv. Lit. XI*, p. 179; *Pov.*, p. 209.

* △
Dă 'mĭ, Dómne, ce n'am avut, să mĕ mir ce m'a găsit.

E. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoi.* — Gav. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.* — C. C. Bungețianu. *c. Cosovĕț, j. Mehedinți.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

*
Dă'ĭ, Dómne, ce nu a avut, să se mire de ce l'a găsit.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* ∠
Dă'mĭ, Dómne, ce n'am avut, să nu sciŭ ce m'a găsit.

C. Teodorescu, *înv. c Dógele, j. Vasluiu.*

Dă'mĭ, Dómne, ce n'am avut, să mĕ mir ce m'a pălit.

T. V. Stefanelli, *Conv. Liter., XVI.*

1⁰ Sĕ dice când, pĕ negândite, dobândim óre-ce fórte mare, în cât este dĕ mirare pentru noĭ (GOLESCU).
2⁰ Pentru cel care, ridicându-se la o tréptă maĭ înaltă, nu vré să maĭ scie de ceĭ carĭ aŭ fost de o sémă cu dînsul.
3⁰ Când una a gândit şi alta a ĭeşit.
4⁰ Când cade hodoronc-tronc o belea asupra unuĭ om, fără să se aştepte la aşa ce-va.

14812 **Dă, Dómne, cuĭ aĭ maĭ dat;**
Că da'ĭ dà cuĭ n'aĭ maĭ dat
S'o mirà ce l'a aflat.

HINŢESCU, p. 43.

Acelaş înţeles ca la No. 14811.

* △
14813 **Domnul nu bate cu cĭomagul.**

I. PETRESCU, *ing. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Să dice când ni se întîmplă vre-o nenorocire; înţelegându-se prin acésta, că Dumnedeŭ alt-fel lovesce pre ómenĭ; arată şi răbdarea luĭ.

14813 b. **Domnul gonesce cu carul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.,* II, p. 90.

Arată îndelunga răbdare a luĭ Dumnedeŭ (GOLESCU).

*
14814 **Pre acela ce ĭubesce, Domnul cértă.**

SOLOMON, *Pilde, Ed.* 1688, III, 12.

Spre mângâierea celor lovițĭ de sórtă.

14815 **Carle crede èn Domnu, Domnu'l dzuta.**[1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.,* I, p. 9.

Dumnedeŭ nu lasă pre aceĭ carĭ se încred într'însul.

---

[1]) Care crede în Domnul, Domnul îl ajută.

14816 **Domnu nu va plati sâmbeta.** [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I p. 8.

Acelaş înțeles ca la No. 15155.

Domeneddio non paga il sabato.

Prov. Tosc.

14817 **Domnu face race dupa roba.**[2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Dumnedeŭ ne dă supĕrărĭ, după puterile nóstre.

Dieu donne le froid selon la robbe.

Henry Estienne, *XVI-e Siècle.*

14818 **Afiré-mi, Dómne, di câtiguriĭ ghiftéscă şi di uspițâlĭ turçéscă.** [3])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Alusie la funcționarii turcĭ.

14819 **Multe «Dómne! Dómne!» ş-al Dumnidzĕŭ l̃-añgrécă.**[4])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 169.

Vedĭ *Dumnedeŭ, Rugăciune.*

O rugăciune scurtă, dar isvorită din inimă, e maĭ plăcută Domnuluĭ. Împotriva celor fățarnicĭ.

Το πολί το «κιρ-ελεισον»; κ-ο θεὸς το ἀγγρικαι.[5])

Prov. Neo-Grec.

[1]) Dumnedeŭ nu va plăti sâmbăta.
[2]) Dumnedeŭ face frigul după haĭne.
[3]) Feresce-mĕ, Dómne, de pîră țigănéscă şi de prietenie turcéscă.
[4]) Multe «Dómne! Dómne!» şi pe Dumnedeŭ el superă.
[5]) Idem.

14820 * △ **Scrie'l, Dómne, cum îl veḑ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Pentru cel rĕŭ.

14821 * **Mila Domnuluĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 186; *Amint.*, p. 197.

Adică destulă, multă.

«Mâncarea cam pe sponcĭ, dar apa, *mila Domnuluĭ.*» — I. CREANGĂ, *Amint.*

14822 * △ **A trăi ca Dómne-feresce.**

G. DEM. TEODORESCU.

Adică a trăi rĕŭ, ca vaĭ de el.

Singur se jelesce,
Şi singur *trăesce,*
Ca Dómne-feresce.

Poes. Pop.

14823 * **Casa Domnuluĭ.**

D-na EC. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.* — D-na EUG. ZANNE, *j. Ilfov.*

Pentru omul bun.

14824 * **A lăsà în plata Domnuluĭ.**

P. ISPIRESCU. *Leg.*, p. 233. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158.

* *A dà în plata Domnuluĭ.*

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ A se dĕpărtà de cine-va, a'l părăsì.

«Şi'ĭ *lăsară* fetele *în plata Domnuluĭ.*» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 233.

2⁰ A nu se maĭ ocupà de cine-va.

«Şi încaltea nu ne *lasă* în pace şi *în plata Domnuluĭ.*» — GR. JIPESCU.

*
14825 A nu fi de nicĭ un Dómne-ajută.

Adică de nicĭ un ajutor.

*
14826 A dà zor cu Dómne-ajută.

B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.*, p. 641.

* △
A'ĭ tot dà cu Dómne-ajută.

X** c. *Nănescĭ j. Bacăŭ.*

Când cine-va ne silesce orĭ ne zoresce a face ce-va, fără voe saŭ fără timp.

* △
14827 Maĭ de Dómne-ajută.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 194 & 207. — V. A. Urechĭe, *Conv. Liter.*, p. 574. — D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

De vre-o Dómne-ajută.

I. al luĭ Sbiera, *Pov.*, p. 140.

Vedĭ *Dumnedeŭ*

1⁰ Maĭ mare.

«N'apucase calul să se depărteze o bucată de loc *maĭ de Dómne-ajută*, şi ĭétă că smeóĭca ĭéră îĭ ajunse.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p 194.

2⁰ Maĭ deosebit, maĭ ales, maĭ însemnat.

«Ar fi voit şi el, de! să'şĭ boteze copilul cu vre-un naş *maĭ de Dómne-ajută*, să facă şi el o cumetrie. Dară cu ce?» P. Ispirescu, *Leg.*, p. 207.

14828 Un Dómne-ajută.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 115; II, p. 102. — Hințescu, p. 47. — Baronzi, p. 95.

Adică o lovitură, o bătaie.

«Să nu te pomenescĭ cu *un Dómne-ajută* pe spinare.» — A. Pann.

*
14829 **A'l încărcà dĕ Dómne-ajută.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 97. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l bate.

* △
14830 **Cât aĭ ḑice: Dómne-ajută!**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică într'o secundă.

*
14831 **Sângele Domnuluĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 258. — L. ŞĂINEANU, *Dicț.*, p. 71. — D. DRĂGULESCU, *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Hristos.*

Adică vin. Sĕ scie că la grijanie vinul, care sĕ tórnă în potir, representă sângele Domnuluĭ.

* △
14832 **Sângele Domnuluĭ**
In capu omuluĭ.

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

* △
Sângele Domnuluĭ
Se sue 'n capu omuluĭ.

X, *Sc. Norm. c. Schĭopenĭ, Fălciŭ.*

Când e omul bét.

* △
14833 **Mânia Domnuluĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.*

Veḑĭ *Dumneḑeŭ.*

1⁰ Ce-va teribil, care'țĭ insuflă gróza.
2⁰ Om rĕŭ, înfricoșat, varvar.

DRAC

Vedĭ *Avere, Babă, Ban, Bărbat, Beţie. Bine, Boŭ, Cănipa, a Câştigà, Comóră, Drept, Dumnedeŭ, Femeĭe, Fermecătóre, Fustă Lenos, Muĭere, Necaz, Ochĭu, Om, Para, Prost. a Rîde, Sac, Şérpe, Smerit, Urechĭe, Viclén, Vĭespe, Vorbă.*

Se dă dracului urmĕtórele nume: *Drac, Diavol, Ducă-se, Ducă-se pe pustiĭ, Idolu, Michiduţă, Neghiniţă, Ăl maĭ rĕu, Spurcatu, Intunecatu, Necuratu, Ucigă'l vederea, Ucigă'l tămâĭa, Ucigă'l crucea, Ucigă'l tóca, Tichiuţă, Dumnedeŭ ăl din tĕŭ, Iuda, Tartor, Smeŭ, Sotea. Duh necurat, 'Cornoratu, Isdatu, Codea, Nodea, Bieda, Hala, Potca, Boĭeru lumeĭ, Cel de pe comóră, Cel din lăgărie, Scaraoţchi, Ivan ăl bun de divan, Cornea, Sarsan, Sarsailă, Frânga, Satana, Înger de baltă, Dracul din vale, Naĭba, Pîrdalnicu, Mititelu, Ăl din baltă, Viclénu, Socea, Benga, Arĭe, Aghĭuţă, Chima rĕuluĭ, etc.*

LEGENDĂ

I

Sĕ dice că Dumnedeŭ, când a făcut cerul şi pămîntul, fiind că aveà mult de lucru, trimetea în tóte părţile, pe unul din ceĭ maĭ deştepţĭ dintre aĭ sĕĭ arhanghelĭ care, însoţit de alţĭ îngerĭ, aduceà la îndeplinire poruncile sale. Dumnedeŭ maĭ dase acestor arhanghelĭ şi puterea de a face óre-carĭ lucrurĭ. Unul dintre arhanghelĭ vedêndu-se cu o asemenea putere, s'a gândit că de ce ar maĭ asculta de poruncile luĭ Dumnedeŭ, şi că maĭ bine ar fi să'şĭ facă, sieşĭ, o împĕrăţie. In acest scop a şi ademenit nouĕ cete de îngerĭ, carĭ eraŭ puse sub ascultarea luĭ, şi le aŭ resvrătit în potriva Domnuluĭ. Dumnedeŭ vĕdênd acésta, a trimis alţĭ arhanghelĭ, cu cetele lor de îngerĭ. Aceştia aŭ bătut pe resvrătiţĭ, şi 'ĭ-a aruncat în focul de vecĭ al ĭaduluĭ. Acolo li s'aŭ trîmbiţat poruncile dumnedeescĭ: că în vecĭ să sté în ĭad, de unde în vecĭ nu se vor maĭ puté urcà în cer. In locul cetelor de îngerĭ resvrătiţĭ, Dumnedeŭ pune ca îngerĭ pe copiiĭ de curînd botezaţĭ, până la complectarea celor nouĕ cete asvîrlite în ĭad.

II

La început tótă lumea era sub apă şi numaĭ un petec de pămînt s'a găsit uscat, unde dormia doĭ fraţĭ: Dumnedeŭ şi dracu. La miedul nopţiĭ, sĕ sculă dracu, ca să împingă pe frate sĕŭ în apă. Dar orĭ încotro l'aŭ împins, tot uscat s'aŭ făcut. Dracu, de ciudă, a luat tina şi a făcut din ea un om. Merge de cércă o trestie şi suflă în el viéţa adecă să învie. Dar suflă dracu, suflă, dar în zadar, că rĕsuflarea draculuĭ eşeà prin gaura dela fundul omuluĭ. Atuncĭ dracu rugă pe frate-sĕŭ ca se învie pe om. D-deŭ o făcut bucuros. Şi de atuncĭ stăpânesce dracu pe trupul omuluĭ, îl chinuesce, trimete beteşugurĭ asupra luĭ, după mórte 'l lasă să putrezéscă, şi să-l mănânce viermiĭ; ĭar sufletu trebue dat în mâna luĭ D-deŭ că dela el l'am căpĕtat.

CREDINŢE

Dracul e negru la trup, cu córne, aripĭ şi códă. Pe ochĭ şi pe nas aruncă pară de foc. Se póte preface în ţap, mâţă, ogar; în óĭe însă nu sĕ póte preface. Dracul nu mănâncă de cât foc. Are puterea de a se face nevĕdut, punênd o tichie în cap. El locuesce în case pustiĭ şi carĭ sunt zidite pe locurĭ ne-curate, adică pe locurĭ unde e îngropat vre-un prunc nebotezat.

Dracul e menit a face numaĭ rĕŭ; el pândesce orĭ-ce ocasie se atragă pe om în ghĭara luĭ, îndemnându'l la fapte rele. Ceĭ carĭ, fiind încă în viéţă, sĕ dăruesc draculuĭ, acelora dracul le îndeplinesce dorinţele. Dracul e aşa de meşter încât şi pe Dumnedeŭ îl póte înşela.

Sunt multe modurĭ de a face pe dracul ca să'ţĭ împlinéscă dorinţele.

De pildă. Când o femeĭe vré să'şĭ rĕsbune în potriva alteĭa, ea caută un os de copil mort, dar nebotezat, şi'l pune în mâncare. Dracul se bagă în acel care gustă din acéstă mâncare şi'l chĭnuesce ne încetat.

Daca 'ţĭ ĭese dracu înainte, sub formă de ţap, şi daca 'ĭ aruncĭ bîrneţul în córne, atuncĭ l'aĭ prins şi nu maĭ póte fugi. Iĭ încrucişezĭ bîrneţul în córne, ca la boĭ, până se isprăvesce tótă aţa, îĭ supuĭ capĕtul bine, că să nu se maĭ deslege, şi după asta îĭ poţĭ da drumul, căcĭ rĕmâne în serviciul tĕŭ. Atuncĭ omul póte poruncì orĭ-ce şi dracul ascultă numa de cât. Iĭ póte aduce banĭ, vite, etc. Adus în acéstă stare, dracul se numesce spiritus.

Omul cu spirituș nu merge la biserică. Spiritușul e visibil numaï pentru omul care 'l are.

Dracul nu póte muri de cât daca e stropit cu aghiasmă, lovit cu fulgerele luï Sfântu Ilie, saŭ cu cuïe de potcóve găsite. încărcate într'o pușcă slobodită de un stângaciŭ.

Dracii păzesc comorile.

Dracii fug de babe și de muïerï în genere; sunt și proștï și deștepțï și nu lucréză nicï odată.

A se vedé pentru maï multe amănunte, tótă colecția *Șezătórea*, și, îndeosebï, I, p. 241, și III, p. 76, și L. ȘĂINEANU, *Basme*, p. 870 879, precum și deosebitele legende din acest capitol al Proverbelor.

* △

14834 **Dracul rîde de porumbe negre,**
Și pe sine nu se vede.

A. PANN, 1889, p. 3. — HINȚESCU, p. 49. — D-r GASTER, *Lit.*, p. 241. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoï.*

* △

Rîde dracu de porumbe negre,
Dar pe el nu se vede.

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △

Rîde dracul de porumbe negre,
Și pe dînsul nu se vede.

Abec. Ilustr., p. 29. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțï, j. Covurluïu.* — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescï-Mărginenï, j. Ialomița.*

* △

Rîde dracu dĕ porumbe negre,
Șï pĕ el nu sĕ vede.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 63. — I. G. VALENTINEANU, p. 20. — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenï, j. Ilfov.* — GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Dracul sĕ miră dĕ porumbe negre,
Șï pĕ el nu sĕ vede.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

* △

Ride dracul de porumbe negre,
Şi el singur nu sĕ vede.

Gr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Ride dracul de porumbe negre.

Baronzi, p. 63 & 64. — B. P. Hasdĕu, *Etym. Magn.*, p. 2399.

Vedĭ *a Ride.*

Sĕ ḑice când rîdem de greşalele altora, ş'ale nóstre, maĭ marĭ, nu le vedem (Iord. Golescu), p. 63.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vĕd ale altora greşĕlĭ, maĭ micĭ, şi p'ale lor, cele maĭ marĭ, nu le vĕd (Iord. Golescu), p. 95.

Când unul rîde de altul, fără ca să fie maĭ bun de cât dînsul.

Corvus corvo nigritudinem objicit.[1]

Prov. Lat.

La pelle se moque du fourgon.

Prov. Franc.

Lo corb diu negra á la garsa.[2]

Prov. Catal.

Dice la corneja al cuervo: quitate allá negro.[3]

Prov. Span.

Ein Esel schimpft den andern Langohr.[4]

Prov. Germ.

Thou art a bitter bird, said the raven to the starling.[5]

Prov. Engl.

[1]) Corbul rîde de negréla corbuluĭ.
[2]) Corbul ḑice coţofaneĭ: négro.
[3]) Ḑice cióra corbuluĭ: plécă de ac., negrule.
[4]) Un măgar spune altuĭ măgar: urechĭ lungĭ.
[5]) Eştĭ o pasĕre amară, ḑice cióra graurului.

* △
14835 Rîde dracu de porumbea,
Și 'ï maï negru de cât ea.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteïu, Banat.*

* △
Rîde dracul de porumbele,
Și 'ï maï negru de cât ele.

I. BOLDEA, *c. Chrihalna, comit Tîrnava-Mare, Ungaria.*

* △
Rîde dracul de porumbele negre,
Și pe el (sine) nu se vede.

D-na E. B. MAWR, p. 81. — C. IORDĂCHESCU, *c. Cristescï, j. Botoșanï.*

Rîde vîrșa de baltă și dracul de porumbele negre.

K. G. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stînbeïu, j. Dorohoï.*

Acelaș înțeles ca la No. 14834.

*
14836 Rîde dracul de porumbel,
Și nu se vede pe el.

V. A. FORESCU. *c. Folticenï, j. Suciava*

Rîde dracu de porumbiï negri, și pe el nu se vede.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 170.

Acelaș înțeles ca la No. 14835, sub o formă neobicïnuita și maï ales greșita.

* △
14837 Dracu 'ï ḑice porumbea.
Și 'ï maï negru de cât ea.

HINȚESCU, p. 48. — A. GOROVEÏ, *j. Suciava* —JULÏA GROFȘOREANU, *B. Comlaș. comit. Arad. Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 14836.

* △

14838 **Dracul numaĭ óĭe nu se póte face.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Băileniĭ, j. Vâlcea.*

Dracul ĭea diferite chipurĭ ca bivol, curcan, cocoş, capră, călugăr, etc., numaĭ óĭe nu sĕ póte face fiind-că nu póte să 'ĭ numere firele de lână.

De alminterea óĭea e făcută de Dumnedeŭ, ĭar capra de dracu.

Vedĭ şi *Şezătórea*, III, p. 76.

* △

14839 **Dracul nu e negru, cum îl zugrăvesc ómeniĭ.**

D-na Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* △

Nu 'ĭ aşa de negru dracul, cum îl zugrăvesc ómeniĭ.

C. Iordăchescu, *înv. c. Cristescĭ, j. Botoşanĭ.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △

Dracul nu e aşa de negru precum îl zugrăvesc uniĭ.

I. G. Valentineanu, p. 10. — C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

* △

Dracul nu e aşa de negru cât îl zugrăvesce.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*

Nu e dracul atât de negru cum îl fac.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suceava.*

Dracul nu e aşa de negru cât se face.

D-na E. B. Mawr, p. 79.

* △ *Nu 'ĭ dracul precum îl festesce lumea.*

Ion Micula, *preot, c. Poïana-Nèmțuluĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Dracul tot nu 'ĭ așa de negru cum ĕl crede lumea.

A. Chibici-Rĕvneanu, *Conv. Liter.*, XVII.

Nu e dracul așa de negru cum se spune.

Albina, I, p. 528.

Adică e maĭ bun de cât se arată.

Le diable n'est pas si noir qu'on le fait.

Prov. Franc.

Il diavolo non è così brutto come lo dipingono.[1]

Prov. Ital.

Não he o diabo tão feios como o pintão.[2]

Prov. Port.

Der Teufel ist nicht so schwarz, als man ihn malt.[3]

Prov. Germ.

The devil is not so black as he is painted.[4]

Prov. Englez.

Fanden er aldrig saa sort, som man maler ham.[5]

Prov. Danez.

---

[1]) Dracu nu e așa de urît, cum îl zugrăvesc.
[2]) Nu e dracul așa de urît, cum îl zugrăvesc.
[3]) Dracul nu e așa de negru, precum îl zugrăvesc.
[4]) Idem.
[5]) Idem.

14840 E bine să fiĭ stângaciu ca să împuscĭ pe dracu.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 115.— Dr. Gaster, *Liter. Pop.*, p. 216.

Pe umĕrul stâng al omuluĭ stă un drac, pe umĕrul drept un înger. Cel stângaciu când trage lovesce pe drac care ṣade în stânga. Origina ḑicereĭ este orientală şi rĕspândită în tótă Europa.

* △

14841 Ţin' te, drace, 'n vracniţă,
Că popa 'ĭ în ţarină.

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*.

Sé ḑice când s'a prins cine va cu ce-va, orĭ are gândul de a prinde.

Se numesce *vracniţă*, un fel de pórtă îngustă, de nuĭa.

* △

14842 Dă 'mĭ drace, ce aĭ aflat
Că te bat în spînzurat.
Cu ferele pluguluĭ
Pe bucile curuluĭ.

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*.

△

Scóte drace ce-aĭ furat,
Că te bat spînzurat
Cu măciuca tot în cap.

Şezătórea, III p. 81.

Ḑicere obicĭnuită a se rosti, ca un fel de descântec, maĭ ales de copiĭ când aŭ pĭerdut câte ce-va şi nu 'l pot aflà.

*

14843 Unde 'ĭ cetatea maĭ tare, acolo bate dracul rĕsboĭu maĭ puternic.

I. Creangă, *Pov.*, p. 236.

Şi cel maĭ puternic, maĭ şiret, etc. póte fi învins, înşelat.

14844 * △ Sĕ sburdă ca dracu în mijlocu rîtuluĭ, că are trestie destulă să 'şĭ facă cărăbĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când unul îşĭ bate joc de îmbelşugare. Dracul în mijlocul rîtuluĭ, unde cresce trestie, îşĭ face cărăbĭ destule, că are de unde.

14845 Nu poţĭ fi, şi cu dracul în buzunar, şi cu sufletul în raiŭ.

Tribuna Pop., II, No. 186.

Adică cu două lucrurĭ carĭ sĕ bat în cap, carĭ nu se împacă. De pildă nu poţĭ face rele şi să fiĭ şi om de trébă.

14846 * △ Dracul a mâncat plăcintele şi cărpătorul stă de faţă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 11; I, p. 53. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163. — G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţi.*

* △ *Dracul a mâncat plăcintele şi (dar) cârpătorul stă de faţă.*

Hinţescu, p. 49. — D. Epuleanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

* *Dracul a mâncat plăcinta, dar cărpătoru 'l dă de faţă.*

I. G. Valentinian, p. 20. — Gr. Poienaru, *j. Putna.*

* △ *Dracul a mâncat plăcinta, şi cărpătorul stă de faţă.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Comăniţa, j. Olt.*

Dacă dracul a mâncat plăcinta, crăpătorul e de faţă.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 88.

* △ *Dracul a mâncat plăcintele, şi crăpătorul stă de faţă.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce tăgăduesc óre-ce, când semnele ĕĭ vĕdesc (GOLESCU).
De pildă când un om minte şi este dat de gol.

* △
14847 **Dracu rîde când creştinii se 'nvrăjbesc.**

C. DANIILESCU, *c. Scundu, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Turc.*

Doĭ ómenĭ se cértă şi unul îĭ aţîţă.

* △
14848 **Nicĭ pre (pe) dracul să veḑĭ, nicĭ cruce să'ţĭ facĭ.**

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1098. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suceava.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* *Nicĭ pe dracul să'l veḑĭ, da nicĭ cruce să'ţĭ facĭ.*

GR. POIENARU, *c. Focşanĭ, j. Putna.* — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 28.

* △ *Nicĭ pe dracu să'l veḑĭ, dar nicĭ cruce să nu'ţĭ facĭ.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ. j. Vasluĭu.*

Nicĭ pe dracul să'l veḑĭ, nicĭ cruce de el să'ţĭ facĭ.

HELIADE - RĂDULESCU, *Mouvt.* 48. p. 146. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 1128.

Nicĭ pĕ dracul în ochĭ să'l
cea să ţe-o facĭ.

IORD. GO

Nicĭ să vĕḑ vre-o dată dr
Nicĭ cruce de el să'mĭ fa

A PANN
p. 78; *Fa*

Nicĭ să vedĭ vre-o dată
Nicĭ cruce de eĭ să'ţĭ fa

P. ISP
171. — F

*
Nĭ draclu s'afli 'n cale,

I. Co

*
Nĭ draclu s'vedzĭ, nĭ c

C.
Macec

Ne draclu s-astalĭ (s
s-ţ-u façĭ. [3])

Pı
II,

1⁰ Adică dĕparte dĕ ceĭ rĕĭ ((
2⁰ De rĕŭ să fugĭ cât poţĭ. D
tejia la o întîmplare nenorocită,
tîmple.

Folie n'est pas courag

14849 *△ **Pe dracul, nicĭ să**

[1]) Nicĭ pe dracul să'l aflĭ în cale,
[2]) Nicĭ pe dracu să'l veḑĭ, nicĭ cr
[3]) Nicĭ pe dracu să'l întîlnescĭ (să

Acelaş înţeles ca la No. 14848.

14850 **Nicĭ dracu (drac) să'ţĭ ĭésă nainte,**
Nicĭ să staĭ să'ĭ daĭ plăcinte.

A. PANN, II, p. 108. — HINŢESCU, p. 48.

Acelaş înţeles ca la No. 14849.

* △

14851 **In pĭelea şerpeluĭ găsescĭ pe dracu.**

AL. BAŞOTTA, *prin* V. A. FORESCU, *j. Suciava.*

Pentru omul ne-credincĭos, cu două feţe.

Dracul, adică Chima-rěuluĭ, se represintă sub formă de şérpe saŭ balaur. «*Diavolus qui vocatur draco aut serpens.*» — DU CANGE, la cuvîntul *draco.*

Acest draco saŭ şérpe aveà aripĭ şi tótă puterea îĭ sta în códă, cu care ucideà pe cine'l atingeà. Elien, *Anim.* 6. 21, ḑice că un balaur póte sugruma un elefant. Se numea *draco,* de la δράκειν, căcĭ aveà vederea fórte ageră.

A se vedé pentru maĭ multe amănunte L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 267.

* △

14852 **Věḑut'aĭ vre-un drac popă?**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluiu.*

Un rěŭ póte deveni om de trébă? un om de nimic póte să facă ce-va bun?

Cu tóte acestea Românul a scos vorbă că *dracu s'a popit.* Veḑĭ JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

*

14853 **Drac îmbrăcat în rasă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

In potriva călugărilor.

14854 **Când s'a pus dracul pe rasă,**
Aŭ o taĭe, aŭ ĭ o lasă.

HINŢESCU, p. 49.

Acelaș ințeles ca la No 14853, sub formă de povață.

14855 **Dracul tóte ar vré să fie, numaĭ ucenic nu.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Vedĭ *Femeĭe, Muĭere.*

Acelaș ințeles ca la No. 3946 unde se găsesce și snóva care a dat nascere dicerii.

A se vedé A. Pann, II, p. 118—121.

14856 **Dracul tóte le scie, numaĭ masatul muĭerii nu'l scie.**

HINȚESCU, p. 49.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163; *Leg.* I, 1872, p. 164.

Vedĭ *Femeĭe.*

Acelaș ințeles ca la No. 3324.

14857 **Bine e și înaintea draculuĭ a aprinde, când și când, câte o lumină.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 47. — B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym.*, p. 2273.

* △

E bine a dà și draculuĭ o lumînare.

C. TEOFANESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △

E bine să daĭ lumînare și draculuĭ.

V. SALA, *dasc. c Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

*

Trebue să daĭ, câte-odată, o lumînare și draculuĭ.

I ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Aprinde câte-odată o lumînare și draculuĭ, că 'ĭ rĕŭ.

HELIADE-RĂDULESCU, *Mem.* 48, p. 194.

*

Aprinde-lĭ, s'nu 'ţĭ aspargă lucru. [1])

I. Coyan, *prof. c. Samarina, Epir.*

*

Aprinde çéră dracluĭ, s'nu-ţĭ spargă lucru. [2])

Ilie Ghicu, *prof. c. Turia, Epir.*

Trebue să facĭ bine, câte odată, şi vrăjmaşuluí, ca să'l îmbunezĭ.

Rĕmăşiţe de credinţe bogomilice.

CREDINŢĂ

In comitatul Arad se crede că, când dracul e trimis de cine-va ca să facă cuĭ-va rĕŭ, dacă acesta pune, peste nópte, pe marginea ferestreĭ, un ban, dracul îl iea şi se depărtează fără a fi făcut vre-un rĕŭ.

SNÓVĂ

I

O babă, mergênd la biserică, într'o ḑi de serbătóre, luă două făcliĭ şi aprinse una la Arhanghelul Mihail şi alta la Satana. Preotul o întrebă: «Ce facĭ, de aprinḑĭ făclie şi la Satana?» Ea îĭ rĕspunse: «Pentru că unul ne ĭea sufletul şi cel-lalt ne chinuesce; bine e să 'ĭ avem p'amîndoĭ dĕ prietenĭ.» — Iord. Golescu, *Mss.* I. p. 188.

II

Sĕ ḑice că un ţigan, mergênd la biserică, vru să aprindă şi el o lumînare. Se uĭtă în tóte părţile să vadă la care sfânt nu e aprinsă lumînare, şi vĕḑù, tocmaĭ după uşă, un sfânt zugrăvit în negru, şi cu córne, la care nimenuĭ nu pusese o lumînare. «La acesta am să aprind, săracul,» îşĭ dise ţiganul; şi lipì lumînare la acel sfânt care erà dracul. Peste nópte i se arată sfântul acela în vis, şi 'ĭ mulţumesce de cinstea care 'ĭ-a făcut, aprinḑêndu'ĭ şi luĭ lumînare, şi, drept rĕsplată, îĭ făgăduesce o comóră, arĕtându'ĭ locul unde să sape ca să dé de ea. Ţiganul nu maĭ puteà de bucurie, vĕḑênd norocul ce dăduse peste el. Dar tot sfântul, care erà dracul, îĭ maĭ spuse să pună un semn în locul unde e comóra şi să vină peste nópte să o sape. Ţiganul să gândeà şi sĕ suciă în tóte părţile, uĭtându-se ca ce semn să pună. Dar dracul, ca să'şĭ bată joc de ţigan, îĭ ḑise: »Dă-te afară pe ea,

[1]) Aprinde'ĭ (draculuĭ) să nu 'ţĭ strice lucru (tréba).
[2]) Aprinde (o lumînare de) céră draculuĭ, să nu'ţĭ strice lucru.

«ca să nu pricépă nimene» Țiganul îl ascultă și sĕ trezesce în ghionturile țigancei, care dormeà alături cu el, și vedeà isprava țiganuluĭ. Țiganul trezindu-se începe a'șĭ face cruce și a povestì ce a visat, strigând: «Ptĭu! ucigă'l tóca, necurat.»

A se vedé și snóva de la No. 14903.
Găsim o snóvă aprópe identică în: Șotiile luĭ POGGE, *Annulus: Cent Nouvelles nouvelles.* XI; RABELAIS, *Pantagruel*, III, 28 și LA FONTAINE, Contes. *L'anneau d'Hans Carvel.*

Il faut savoir mettre une chandelle devant le diable.

Prov. Franc.

Accendi le candele ai santi e al diavolo.[1]

Prov. Tosc.

Man muss dem Teufel ein Kerzchen aufstecken.[2]

Prov. Germ.

It's sometimes good to hold a candle to the devil.[3]

Prov. Engl.

* △
14858 **Dracul, când n'are de lucru, îșĭ cântăresce códa.**

B. P. HAȘDĔU, *Treĭ Craĭ*, p. 4. — BARONZI, p. 49. — HINȚESCU, p. 48. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Cându draclu lucru nu ari, ș tradzi códa tu cândari.[4]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

* △
Când dracul n'are ce face îșĭ cântăresce c...e.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

---

[1]) Aprinde candela pentru sfințĭ și pentru dracu.
[2]) Trebue să aprindĭ o candelă draculuĭ.
[3]) E bine de când în când să aprindĭ draculuĭ o lumînare.
[4]) Când dracul lucru nu-are, îșĭ cântăresce (trage la cântar) códa.

*
Dracul de urît, îşĭ cântăresce c... e.

V. A. Foresçu, c. *Folticenĭ, j. Suciava*

1⁰ Pentru omul care, când nu maĭ póte face rĕŭ, se tot gândesce la rĕul ce l'a făcut, saŭ l'ar puté face.
2⁰ Când facĭ ce-va, ne-silit de nimenĭ, şi din acésta ţi se întîmplă vre-o ne-plăcere.

«Dracul, când n'are ce face, sciţi ce face?... intră în lăuntru şi începe a'şĭ purta codiţa cea bîrligată pe la nasul unchiaşuluĭ.» — I. Creangă, *Pov.*, p. 53.

* △
14859 Dracul, când nu are ce face, se uită în cur.

V. Forescu, c. *Mălinĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14858.

14860 Dracul nu are trébă
Nicĭ nu şade de gébă.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 23; I, p. 78. — Hinţescu, p. 49.

Dracul nu are de lucru.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Cel rĕŭ tot la rele se gândesce.

* △
14861 Dracul, când n'are de lucru, îşĭ aprinde luleaua.

Gavr. Onişor, *prof.* c. *Murgenĭ j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14859

* △
14862 (Dracul) şede în dél şi prăvale carul în vale.

C. Negruzzi, I, p. 251. — E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv.* c. *Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

*
Dracul stă în dél și sprăvale caru 'n vale.

I. Negruzzi, *Conv. Liter.*, 1873-74. — I Bănescu, *prof. j. Roman.*

* △
Șade (stă) dracul în dél și rĕstórnă carul în vale.

V. A. Forescu. *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — I. Tzintzu, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △
Șade dracu 'n dél și caru se rĕstórnă 'n vale.

M. Mateescu, *înv. c Movilița, j Putna.*

1⁰ Îșĭ arată puterea de departe.
2⁰ Sé ḑice când se întîmplă o ne-norocire pe ne-așteptate.

*
14863 **Sĕ scarpină dracul în dél și trosnesce păduchile în vale.**

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Acelaș înțeles ca la No. 14862.

14864 **Dracul îșĭ ține capul în pólele măsiĭ, și cu códa rĕstórnă carele.**

Baronzi, p. 52 — Hințescu, p. 49.

Acelaș înțeles ca la No. 14861.

* △
14865 **Dracu nu dórme.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Cel rĕŭ neîncetat ne întinde curse.

Le diable ne dort jamais

Gabr. Meunier, *XVI-e Siècle.*

14866 **Dracul n'are altă trébă de cât să încurce iţele în lume.**

I. GANE, *Conv. Liter.*, *IX*, p. 53.

Acelaş înţeles ca la No. 14865.

14867 **Şi dracul pórtă ponos.**

A. PANN, II, p. 122. — HINŢESCU, p. 50.

Când se aruncă o învinuire pe nedrept.

POVESTEA VORBIĬ

Un sgârcit, odată, când erà să móră,
Se tîrî cu 'ncetul la strînsa'şĭ comóră,
Şi 'ncepu cu galbenĭ gâtul să'şĭ îndópe,
Ca murind, cu dînşiĭ în el să'l îngrópe.
Când făceà acésta, vine fără veste
Un nepot, să'l vadă ce fel îĭ maĭ este;
Şi privind la dînsul, cu mirare mare,
Cum înghiteà aur ca pe o mâncare,
Incepù a dice şi cruce a face:
«Ucigă-te tóca, ce îl învețĭ, drace!»
Iar dracul rĕspunsul nevĕdut îĭ dete:
Ba ucigă'l tóca pe unchĭu'ţĭ, băete,
Că nicĭ chĭar eŭ însu'mĭ, de'mĭ dic drac anume,
Şi acésta încă n'am vĕdut'o 'n lume.

A. PANN, II, p. 122.

14868 **Nicĭ dracu nu fură tămâe de la el.**

A. PANN, III, p. 91. — HINŢESCU, p. 48.

Pentru omul sgârcit.

14869 * △ **Fă'ţĭ cruce mare, că e dracul bĕtrân.**

ILIE HOCĬOTĂU, *teol. c. Selişte, comit Sibiĭ, Transilvania.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Fă crucea mare că e dracu ('ĭ) bĕtrân.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116. — BARONZI, p. 55. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Fă'ţĭ crucea (cruce) mare pe sîn
Că dracul este bĕtrân.

A. Pann, I, p. 78. — Hinţescu p. 40.

1⁰ Să fugĭ de cel rĕŭ.

2⁰ Când eştĭ într'o primejdie mare, dă, cât de mult, şi scapă. De pildă de cât să alergĭ la judecată, maĭ bine să pĭerḑĭ ce-va şi să te împacĭ.

Si l'diale est pus malin, c'est qu'il est pus vî.[1])

Prov. Wallon.

Il diavolo è cattivo, perch'egli è vecchio.[2])

Prov. Tosc.

Der Teufel ist alt[3]).

Prov. Germ.

14870 **Dracu 'şĭ bate joc de om la bĕtrâneţe.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 171; III, p. 138. — Hinţescu, p. 48. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

A rîs dracul de noĭ la bĕtrâneţe.

Lum. Ilust., II, p. 696.

Când un om în vîrstă pate o ruşine mare.

14871 **Ce 'şĭ face omul singur, nicĭ dracul nu'ĭ desface.**

I. G. Valentineanu, p. 45.

Nicĭ dracul nu face omuluĭ rĕul pe care şi'l face el însuşĭ.

Al. V. Beldiman, *Adevĕrul*, VIII, No 2412.

Veḑĭ *Om*.

---

1) Si le diable est plus malin, c'est qu'il est plus vieux.
2) Dracul e rĕŭ, fiind-că e bĕtrân.
3) Dracul e bĕtrân.

A se adaogà la No. 4374.

△
14872 **Dracul se ascunde în barba popiĭ şi în p... muĭeriĭ.**

C. P SCHELETTI, *j. Fălciŭ, c. Crasna apud* B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1822.

Vedĭ *Prost Smerit*

Şi ceĭ carĭ ar trebui să fie maĭ buni pot fi réĭ.

△
14873 **Când te-a scăpà Dumneḑeŭ, dracul te şi apucă.**

R. SIMU. *c. Orla, Transilvania, apud* B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1392.

Ameninţare pentru ceĭ şovăitorĭ pe calea cea bună.

* △
14874 **In baltă şede dracul.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Credinţa aprópe universală şi care se pierde în negura timpuluĭ.

De aci vine şi numele de: *drac din vale, înger de baltă*, etc. ce se daŭ necuratuluĭ.

Fără a maĭ vorbi de Hidra din Lerna şi altele de aceeaşĭ natura vom reaminti numaĭ cele spuse de Plutarh: «*marea, dupa preoţiĭ din Eghipet a fost facută prin foc: ea stă în afara de orĭ-ce clasificaţie: pentru aceştĭ preoţi ea nu este de cât o secreţiune eterogenă, principiu de corupţie şi de bólă. Osiris este Nilul care se unesce cu Isis — Pămîntul: Tifon este marea în care sa aruncă Nilul şi să pĭerde. De aceea preoţiĭ au marea în orróre şi numesc sarea, spuma luĭ Tifon. Eĭ nu vorbesc nicĭ odată cu piloţiĭ, căcĭ aceştia călătoresc pe mare şi să hrănesc din acest element. Pentru acelaş motiv, au orróre de pesce.*»

14875 **Făina draculuĭ (diavoluluĭ) se preface tótă în tărîţe (furfure).**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1223 & 1269

* △
Făina draculuĭ curînd tărîțe sĕ face.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73. — C. TLOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sulițĭ, j. Ilfov.* — GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Farira de dracu macre ĕn mechine. [1])

FR. MIKLOSICH. *Rum. Unter.*, I, p. 8.

1⁰ Adică cele dé jafurĭ curînd sé risipesc (GOLESCU).
2⁰ Ceĭ născuțĭ din părințĭ rĕĭ vor fi ca și aceștia

Male parta, male dilabuntur. [2])

Noevius

La farine du diable n'est que bran.

Prov. Franc.

La farina del diavolo va tutta in crusca. [3])

Prov. Ombria.

Tüfels Mähl wird zu Chrüsch. [4])

Prof. Elveț.

The devils meal is half bran. [5])

Prov. Englez

* △
14876 Pentru un lucru de nimica,
Rîde dracul de se strică.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Babă*

[1]) Făina draculuĭ merge în (se preface în) făină de lux.
[2]) Cele rĕŭ câștigate, rĕŭ se pĭerd.
[3]) Făina draculuĭ se preface tótă în făină de lux.
[4]) Făina draculuĭ se face făina de lux.
[5]) Făina draculuĭ e pe jumătate tărîțe

Când, de la un lucru fórte ne-însemnat, s'a început o cértă saŭ o bătae mare, etc.

* △

14877 **Cine se jócă cu dracu, dă şi peste tat' sĕŭ (so).**

G. Onişor, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

O mică greşală te împinge spre alta maĭ mare.

* △

14878 **De la dracu la tat'sĕŭ (so).**

Gav. Onişor *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Din rĕŭ în maĭ rĕŭ.

* △

14879 **Nicĭ cu dracu nicĭ cu Sotea.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică nicĭ cu unu nicĭ cu altul, fiind amîndoĭ de o potrivă rĕĭ.

Sotea, care se pronunţă *Socea*, este unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ.

* △

14880 **Am scăpat de dracul şi am dat peste tată-sĕŭ.**

I. Creangă, *Conv. Liter.*, IX, p. 455; *Pov.*, p. 43. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1438. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △

Fugĭ de dracu şi daĭ peste tată-sĕŭ (so).

F. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

A scăpà de dracu şi a dà de tată-sĕŭ.

S. I. Grossmann, *Dicţ.*, p. 157.

Vedĭ *a Fugi.*

Adică din rĕŭ în maĭ rĕŭ. Când unul fugind de un rĕŭ dă peste şi maĭ rĕŭ.

Tomber de Charybde en Scylla.

Prov. Franc.

Chi fugge il lupo incontra il lupo e la volpe. [1]

Prov. Ital.

Huyendo del toro, cayo en el arroyo. [2]

Prov. Span.

At slippe Fanden og tage ved hans Oldemoder [3].

Prov. Danez.

14881 * △ **A vîndut pe dracul şi a cumpĕrat pe mă-sa.**

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14880.

14882 **A scăpà de un drac**
Şi a dà într'un lac.

BARONZI, p. 62. — HINŢESCU, p. 49.

Am scăpat de dracul
Şi am dat peste lacul.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Scapĭ d'un lac
Şi daĭ d'un drac.

BARONZI, p. 68. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 157.

Acelaş înţeles ca la No. 14881.
Varianta a treïa e neapĕrat greşită, lacul, locuinţa tutulor dracilor, fiind maĭ primejdĭos de cât un singur drac.

---

[1]) Cine fuge de lup întîlnesce lupul şi vulpea.
[2]) Fugind de taur pică în rîŭ.
[3]) A scăpà de dracu şi a se însărcina de bunica luĭ.

14883 Tir mĭ-e dracul, tir mĭ-e lacul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Insemnéză o asemĕnare la faţă şi la năravuri (GOLESCU).

* △

14884 Tiri dracul, tiri muma luĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 14883.

* △

14885 Tiri dracu, tiri Sotea.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 14884.

* △

14886 Cum îĭ dracu, aşă'ĭ şi tată-sĕŭ.

G. MADAN, *c. Boscona, ţin. Orheĭu, Basarabĭa.*

* △

Cum dracu, cum tată-sĕŭ (so).

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14885.

* △

14887 Unul trage la dracu şi altu la tată-sĕŭ (so).

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată desbinarea între două persóne.

14888 Dracul care îl învaţă[1])
Iĭ dă faptele pe faţă.

A. PANN, II, p. 32. — HINŢESCU, p. 49.

---

[1]) A. Pann. — de faţă.

Te împinge la rele și tot el îțî dă faptele în vilég.
A se vedé snóva de la No. 14887.

14889 **Treî lucrurî pórtă dracul: sulă, ipîngea și tóbă.**

A PANN, II, p. 32.

* △

Treî lucrurî pórtă dracul: sulă, ipîngea și tobă.

D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțî, j. Covurluiu.*

Acelaș înțeles ca la No. 14890. Cu *sula* împunge, ațîță pe ómenî la rele; cu *ipîngeaua* acopere fapta rea (maî ales precurvia) după ce s'a făcut; și când vinovațiî sunt asupra faptuluî (în flagrant delict), îî descopere și sună dintr'o *tobă*, ca să se adune lumea și sa vadă.

POVESTEA VORBIÎ

Spun bětrâniî, de când vacul
Că trei lucrurî pórtă dracul:
Sulă, ipîngea și tóbă,
Cu care el dă de glóbă.
Cu sula îl imboldesce
Și fă! fă! îî poruncesce.
Că eû, să nu pațî chelbéoa
Te 'nvelesc cu ipîngéoa.»
S'așa daca 'l săvîrșesce
Și el dacă 'l învelesce,
Incepe atuncî îndată
Tóba în sobor s'o bată,
Cum și cu 'naltă strigare,
Dice: «Venițî mic și mare,
Și vedețî ce stătu dracul
Să 'nvețe p'acest, săracul.»

A. PANN, II, p. 32.

* △

14890 **Aducî pe dracul cu lăutarî în casă.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 105. — ILIE HOCIOTĂ. *înv. c. Seliște, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

* △

Aducî pe dracul, în casă, cu lăutarî, și apoî nu'l poțî scóte cu o mie de popî.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter*, IX. p. 28; *Pov.*, p. 161. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțî, j. Covurluiu.*

✻ △

Bagĭ pe dracul, în casă, cu lăutarĭ, şi nu'l poţĭ scóte cu sute de arhiereĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 450; *Unch. Sfăt.*, p. 101. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

✻ △

Bagĭ pe dracul, în casă, cu lăutarĭ, şi nu'l poţĭ scóte (nicĭ) cu arhiereĭ.

HINŢESCU, p. 48. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 166 — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VII, Semin. Buc.*

Cu lăutarĭ şi cu masă
Aducĭ pe dracu în casă.

A. PANN, II, p. 111. — HINŢESCU, p. 88. — B. P. HĂŞDEŬ, *Traĭan 1869*, p. 256. — S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 228.

Cu lăutarĭ şi cu tóba
Aduseĭ, în casă, glóba.

A. PANN, II, p. 111. — HINŢESCU, p. 88.

Vezĭ *Lăută, Lăutar.*

1⁰ Să dice când bĭetul Român nu a nemerit'o cu însurătórea.

2⁰ Maĭ rar; când dintr'o glumă ne vine vre-o supĕrare.

«Mĕ tem nu cum-va să'mĭ ĭeŭ pe dracul după cap, *să'l aduc cu lăutarĭ în casă, şi pe urmă să nu'l pot scóte nicĭ cu o mie de popĭ*». — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 161.

Chi è imbarcato col diavolo, ha a passare in sua compagnia. [1])

Prov. Tosc.

Es ist leicht den Teufel ins Haus laden, aber seiner abkommen ist schwer. [2])

Prov. Elveţ.

---

[1]) Cine s'a suit în barca cu dracul, trebue să trécă în societatea luĭ.

[2]) E uşor să poftescĭ pe dracu în casă, dar pe urmă e greŭ să scapĭ de dînsul.

He that takes the devil in to the boat, must carry him over the sound. [1])

Prov. Engl

14891 **Svetu èn basaèrica, ma dracu èn casa.** [2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Impotriva femeïlor.

14892 **Dracu crapă când facĭ bine.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 115. — Dr. Gaster, *Lit. Pop.*, p. 216.

Căcĭ el se bucură numaĭ când facĭ réŭ.

14893 **Când crapă dracul dĕ necaz? când sĕ bese morții.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 34. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Când geme mortul, și dracul móre de necaz.

A. Pann, III, p. 51. — Hințescu, p. 111.

Insemnéză cele dĕ mare mirare, când vin dĕ la ceĭ maĭ proștĭ (Golescu).

14894 **Nicĭ dracul maĭ întâiŭ**
Nu'ĭ dă de căpĕtâiu.

A. Pann, III, p. 65. — Hințescu, p. 49.

Pentru cel fățarnic.

14895 **Pĕ dracul învețĭ să 'nnóte?**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 59.

1° Sĕ ḑice când dăm povață celuí cumplit (Golescu).

---

[1]) Când aĭ pe dracu în corabie, trebue să trecĭ cu dînsul strîmtórea
[2]) Sfântu în biserică, dar dracu în casă.

2° Saŭ celuĭ care scie maĭ bine decât tine.

Se scie că draciĭ locuesc în ape, maĭ ales în cele stătatóre.

Au poisson à nager ne monstre.

Mimes le Baïf, XVI-e Siècle.

* △

14896 Nu învĕţà pe dracul a înnecà copiĭ.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — Gr. Alexandrescu, *j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 14895.

* △

14897 Nu învĕţà pe dracu cum sĕ înţarcă copiiĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14896.

* △

14898 Inveţĭ pe dracu să dé cu puşca.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 158 III, p. 127. — Iul. Vulcănescu, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.* — Al. Petrescu, *ing. j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 14897.

* △

14899 Dracul pórtă tichie.

C. Teofănescu-Gribincea, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.* — G. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Nemţu.* — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — Gr. Poienaru, *ing. j. Buzeŭ.*

Adică are puterea de a se face ne-vĕdut.

«S'a făcut ne-vĕdut prin hăţiş, *par'că avea tichia draculuĭ în cap*». — I. Ghica, *Scrisorĭ*, p. 284.

14900 Să te păzescĭ de a te jucà cu tichia draculuĭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 115.

Vedĭ *Tichie, Urs.*

Adică de ce ne póte vătĕmà.

* △

14901 **Nu te gĭuca (jucà) cu dracu.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 722. — Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Tichie.*

Acelaș înțeles ca la No. 7905.

* △

14902 **Nicĭ el ca dracul, dar nicĭ dracul ca el.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — P. Gârboviceanu, *Sc. Norm. Cl. VI, Bucurescĭ.*

Celuĭ urît din fire saŭ rĕŭ îmbrăcat.

*

14903 **Fă-te tovarăș cu dracul,**
Până trecĭ cu el (dînsul) lacul.

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 79; *Fab.*, p. 121. — Hințescu, p. 189. — A. Petrescu, *ing. j. Argeș.*

* △

Fă-te frate cu dracu,
Până ce trecĭ lacu.

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

* △

Fă-te preten cu dracu,
Până ceĭ trece lacu.

V. Sala, *dasc. c. Hinchiriș, comit. Bihor, Ungaria.*

* △

Fă-te frate și cu dracu, până trecĭ balta.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Cloșanĭ, j. Mehedințĭ.*

Fă-te frate și cu dracu până trecĭ gârla.

Idem, *Calen. Rom. 1892.*

* △

Fă-te cu dracu tovarăş, până trecĭ puntea.

A. PANN, III, p. 29. — A. GOROVEĬ, *j. Sucĭava.*

* △

Te facĭ cu dracu tovarăş până trecĭ puntea.

ILIE HOCĬOTĂŬ, *teol. c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa.*

* △

Fă-te frate cu dracu până trecĭ puntea.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Comăniţa, j. Olt & c. Zăvoenĭ, j. Vâlcea.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — GR. POĬENARU, *c. Rassa, j. Ialomiţa.* — E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

Fă-te frate cu dracul, până veĭ trece puntea.

Conv. Liter., XII, p. 203. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.,* III, p. 381; *Leg.,* I, 1872, p. 171. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Buc. Cl. VII.* — TINCA ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* △

Şi cu dracul să fiĭ prietin până ce'ĭ trece puntea.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. j. Sucĭava.*

* △

Fă-te prietin şi cu dracu pân ce'ĭ trece puntea.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — G. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △

Inchină-te draculuĭ până ce'ĭ trece podu.

C. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.*

Fă-te cu dracul un fel
Până trecĭ puntea cu el.

A. PANN, *Fab.* II, p. 121.

*

Fă-te cu draclu soț, până s'treçĭ puntea.

I. COYAN, *prof. c. Băésa, Epir.*

Fă-ți soț cu draclu, până s-treçĭ puntea.

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 173.

In primejdie te-slujĕscĭ de ajutorul orĭ și căruĭ, chĭar de aceĭ carĭ nu'țĭ sunt pe plac.

VISUL ZUGRAVULUĬ

Odată mĭ'-a povestit
Un zugrav bĕtrân, cinstit,
Că pe la un ĭad grozav
Când lucrà ca un zugrav,
Nóptea îĭ veni în vis
Velțevut, ș'așia i-a ḑis:
Eŭ fórte de mult doresc
Un zugrav să 'mbogățesc
Numaĭ de m'ar ascultà
La ce îĭ voiŭ arĕtà.
Așa dar tu de voescĭ
O comóră să găsescĭ
Te poftesc ca câțĭ la dracĭ
Verḑĭ și albastri să facĭ,
Nu tot negri, întunecațĭ.
Și de veĭ face cum ḑic
Nu te păgubescĭ nimic.
Și țîști, arată pe loc,
O comóră într'un loc.
Ḑicênd acésta îl săltă,
Și din somn îl deșteptà.
El gândind în așternut
La visul ce a vĕḑut
S'a sculat 'ndată sus
Și nevesti luí i-a spus.
Acésta s'a bucurat
Ca de un adevĕrat
Ș'a ḑis: ḑéŭ așa să facĭ,
Bine ar fi să 'l împacĭ
Ce scii ? póte va împlini
De 'l veĭ împrieteni.
E un cuvînt bĕtrânesc
Care maĭ toțĭ îl vorbesc:

Fă-te tovarăş cu dracul
Până treci cu dînsul lacul; (saŭ)
Fă-te cu dracul un fel
Până treci puntea cu el.
Acésta dar ea dicênd
Şi bărbatul ascultând,
S'apucat ş'a zugrăvit
Dracul cum 'ĭ-a poruncit.
Decĭ a doua nópte 'n vis
Arétându-se ĭ-a dis:
Bravo, că m'aĭ ascultat
Făcênd cum te-am învĕţat.
Gătesce-te dar de drum,
Şi haĭ cu mine acum,
Îndată ca un năluc
La comóră să te duc.
Acésta dracul dicênd
Şi pe zugrav ardicând,
Ca un sbor mergênd pe sus
La o câmpie l'a pus,
Şi arĕtându-ĭ un loc
Î-a dis: te cinstesc boboc,
Într'acest loc care îl vedĭ,
Tocma acum unde şedĭ,
De veĭ săpa pân la piept
Găsescĭ numaĭ galbinet,
Şi fiind că'n ăst ocol
Este peste tot câmp gol,
Şi nu găsescĭ nicĭ un lemn,
Saŭ vr'o piétră să puĭ semn,
Eŭ până mĕ voiŭ suci
Tu 'ngrab pune-te aci
La locul ce'ţĭ arĕtaiŭ
Şi 'nfige pe el un paiŭ,
Să'l pocĭ bine nemeri,
Mâine când 'l veĭ zări.
Aşa dar el ascultând
Şi ca în câmpie stând
Pântecele'şĭ deşertă
Şi 'ndată se deşteptă.
Nevasta l'a întrebat:
Frate, spune-mĭ ce-aĭ visat?
El săracul ameţit,
Păţind ce n'a maĭ păţit,
Începu a şuerà
Şi pe dracul a 'njurà.
Nevésta luĭ făcea haz
Şi el crĕpà de necaz,
Dicênd: Uită-te să vedĭ
Şi visuluĭ să maĭ credĭ?
Ea, acésta a rĕspuns:
Visul tĕŭ mie de ajuns.
Eŭ mĕ 'nvĕţaĭ să păzesc
Cuvîntul cel bĕtrânesc
Nicĭ să vedĭ vr'o dată drac,
Nicĭ cruce de el să'mĭ fac.

Mulţî, ceva dacă visez
Când sĕ deştept să 'ntristez,
Spun visul îl tălmăcesc,
In tot chipul îl sucesc;
Dar bĕtrânii care ḑic
Că *visul nu e nimic,*
Şi maî aŭ eî un cuvînt
Care la toţî îl cânt
Flămânḑiĭ visez mâncând
Şi setoşiĭ apă bĕnd.

A. Pann, *Fab.*

*

14904 **Saĭ, şi în spetele draculuĭ, până veĭ (îĭ) trece gârla.**

V. A. Forescu. *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14903.

* △

14905 **Iea pe dracu în braţe până trecĭ gârla (puntea).**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14904.

*

14906 **Drac aĭ cumpĕrat, drac aĭ luat.**

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14890.

Qui diable achète, diable vend.

Gabr. Meurier, *XVI-e Siècle.*

* △

14907 **Sĕ spărie (sparïe) dracu de umbra luĭ.**

V. Bratu, *stud. comit. Alba Infer., Transilvania.*

Pentru cel rĕŭ.

* △

14908 **A strănutat dracu, când s'a născut.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

Despre ceĭ ce aŭ să ducă tóte din greŭ, aŭ să lupte cu multe nevoĭ pentru traíu.

Românul, dacă a gândit saŭ vorbit ce-va și strănută, crede că aceĭa e adevĕrat, saŭ se împlinesce, după cum cugetarea saŭ vorba se refera la trecut saŭ la viitor.

* △
14909 Dracul nu face biserici.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 95. — Laurian & Maxim, I, p. 122. — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomița.* — P. Gârboviceanu, *prof. c. Costescĭ, j. Argeș.* — V. A. Forescu, *c. Folticeni, j. Suciava.*

*
Dracul nu face bisericĭ, nicĭ puțurĭ (pe) la rĕspântiĭ.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163; *Leg.*, p. 205.

Dracul nu face pomenĭ, nicĭ punțĭ, nicĭ ușĭ dĕ bisericĭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 115.

* △
Dracul nu face punțĭ și bisericĭ,
Ci întinde curse și pĭedicĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 78. — P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Cl. VIII.*

Dracul nu face punțĭ și bisericĭ,
Ci întinde curse și pedicĭ:

Hințescu, p. 49.

Draclu nu façe bisérică, neçe punțĭ, ma bagă chédiçĭ.[1])

Andreĭu al Bagav, *Aleg.*, p. 99.

Draclu punțî nu façi, ma chadiçĭ bagă (punțî aspardzi.[2])

Per. Papahagi, *Zweit Jahres.*, II, p. 154.

---

1) Dracul nu face biserică, nicĭ punțĭ, dar bagă pĭedicĭ.
2) Dracul punțĭ nu face, dar pĭedicĭ bagă (punțĭ dărîmă).

1⁰ Arată faptele celor rĕĭ (GOLESCU).
De la un om rĕŭ, rĕŭ să aștepțĭ.
2⁰ Când se întîmplă cuĭ-va o nenorocire.—*J. Covurluĭu.*
3⁰ Când cine va face o greșélă mare, fără voĭea luĭ.—*J. Ialomița.*

Mulțĭ lasă, cu limbă de mórte, ca, după săvîrșirea lor din vĭéță, să se facă punțĭ și podurĭ, puțurĭ saŭ fântânĭ, pe la drumurĭ, pentru ca călĕtoriĭ, trecênd pe dînsele, saŭ rĕcorindu 'șĭ sufletul cu apă, să dică: Dumnedeŭ să 'l ĭerte, să fie de sufletul celuĭ ce l'a făcut. Dracul de ce ar face asemenea lucrurĭ? Ar face ast-fel un bine, el care face numaĭ rele, și de alt-fel, fără nicĭ un folos pentru dînsul, căcĭ sciut este că nu are suflet.

* △
14910 Dracu nu face crucĭ de biserică.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Acelaș ințeles ca la No. 14909.

* △
14911 Dracu nu face mănăstire.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △
Dracu nu face mănăstirĭ.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Acelaș ințeles ca la No. 14910.

14912 Dracu nu aude predichele.[1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

De geaba daŭ sfaturĭ bune celuĭ rĕŭ.

* △
14913 De frica luĭ Dumnedeŭ, dracu a început a face fântânĭ și podurĭ.

V. A. FORESCU, *c. Broștenĭ, j. Dîmbovița.*

---

[1]) Dracul nu aude predicele.

Când cel rěŭ sě pórtă bine, de frică.

* △

14914 'I-a dat dracul cu códa pe la nas.

V. Râmbu, înv. c. Brănescĭ, j. Suciava.

Sě dice de omul supěrat.

*

14915 Când vedzĭ draclu, atumçea ti 'nclinĭ la Hristolŭ.[1])

C. Ionescu, prof. c. Nevésta, Macedonia.

Când eştĭ strîmtorat, în nevoe numaĭ atuncĭ te gândescĭ la óre-cine.

* △

14916 Pe dracu a căutat, pe dracul 'l-a găsit.

A. Pann, II, p. 95.—G. P. Salviŭ, înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.

Pe dracul a căutat,
Pe dracul 'l-a aflat.

Hinţescu, p. 50.

1º Când păţim óre-ce în urma faptelor nóstre.
2º Sě dice maĭ ales pentru căsětoriĭ.

14917 Cine nu caută pe dracul ěl găsesce, dar cine ěl caută?

Iord. Golescu, Mss. II. p. 81.

*

Cine nu caută găsesce pe dracul; dar cine 'l caută?

A. Pann, II, p. 28. — Heliade-Rădulescu, Tand., p. 55. — Hinţescu, p. 31.

* △

Cine caută pe dracul în tot-de-una îl găsesce.

D-na Z. Juvara, c. Fedescĭ, j. Tutova.

Sé ḑice pentru ceï ce 'șï caută beleaua lor însușï eï, fără nicï o pricină (GOLESCU).

* △
14918 **Caută pe dracu și nu 'l găsesce.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenï, j. Sucïava.* — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțï, j. Covurluïu.*

E un buclucaș, caută pricină, dar o va pățì odată.

* △
14919 **Cauțï pe dracul cu chila 'n traistă, și nu 'l găsescï.**

GH. ALBU, *elev. Sc. Norm. c. Schinenï, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 14918.

*
14920 **A umblà după dracul.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 55.

A 'șï căuta singur beleaua.

14921 **Dracu maï mun caca pre cupu maï mare.**[1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Adică se légă maï mult de ceï marï.

* △
14922 **Iesĕ dracu dintr'o bortă,**
Cu 'n papuc și c'o cïobotă.

V. IFRIM, *elev. Sc. Norm. c. Corodescï, j. Tutova.*

Când se descopere dragostea dintr'un bărbat și o femee.

14923 **De cât drac negru, maï bine drac alb.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I. 1872, p. 177; *Rev. Ist.*, III, p. 156. — HINȚESCU, p. 120.

De cât călugărul, tot mirénu e maĭ bun.

*

14924 **De cât drac alb, maĭ bine drac negru.**

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

Pentru femeĭe, arĕtându-se cât este de rea.

* △

14925 **Dracu alb, mâncă p'al negru.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1º Acelaş înţeles ca la No. 14924.
2º Câte odată: pentru a se arĕtà că ĭérna (drac alb) mănâncă tótă agoniselă de peste an.

*

14926 **Mufl̃uzipsi daraclu ş'mutrésce vec̃lili difterĭ.**[1])

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir*

Când unuĭ înşelat i s'a înfundat şi luĭ, în cele din urmă.
In unele localităţĭ, în deosebĭ în Perivoli, bărbaţiĭ pronunţă *darac*, ĭar femeile *drac*.

*

14927 **Drac mort n'a vĕḑut nimenea (vr'odată).**

A. Pann, II, p. 160.—Hinţescu, p. 48. — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

* △

N'a vĕḑut nimenea nicĭ un drac mort.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

Drac mort n'am vĕḑut încă.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163. — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

---

[1]) A dat faliment (a rĕmas mofluz) dracul şi caută vechile catastifurĭ.

* △
Drac mort nu s'a vĕḑut.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea*

*
Copil cu minte și drac mort nu se vede.

GR. POIENARU, *ing., j. Buzeŭ.*

1° Când un copil, un bețiv, etc. cade fără să 'șĭ facă vre un rĕŭ.
2° Rĕspuns ce se dă de unul care 'șĭ bate nevésta, celor de față care 'l sfătuesc să maĭ contenéscă, c'o póte omorî.
3° Se ḑice despre ómeniĭ rĕĭ, când scapă de la vre-o primejdie.

*
14928 Dracul nu îmbĕtrânesce.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Covurluĭu.*

Dracul cât trăesce
Nu îmbĕtrânesce.

A. PANN, II, p. 159.—HINȚESCU, p. 49.

Pentru ceĭ carĭ staŭ tot albanos, și par mult maĭ tinerĭ de cât sunt.

*
14929 Dracul după ce a îmbĕtrânit, s'a făcut pusnic.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Pentru cel care se pocăesce la bĕtrânețe, când puterile nu 'l maĭ iértă să facă rele.

Quand le diable devient vieux il se fait ermite

Prov. Franc.

Il diavolo, quand' è vecchio, si fa romito.[1])

Prov. Ital.

[1]) Dracul, când e bĕtrân, se face pusnic.

Wenn der Teufel alt wird, will er ein Mönch werden.[1]

Prov. Germ.

The devil was sick, the devil a monk would be.[2]

Prov. Engl.

Naar Fanden bliver gammel (syg), saa vil han være Munk.[3]

Prov. Danez.

*

14930 **Dracu când a îmbĕtrânit.**
Atuncĭ s'a călugărit.

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.* — Al. Petrescu, *c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 14929.

* △

14931 **Ţĭ-e milă de dracu şi el scóte córne.**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ. j. Ilfor.*

Când ţi-e milă de unul care, maĭ târḑiŭ, îţĭ va face necazurĭ multe.

14932 **Hrănescĭ pe dracul fără să scii cu cine aĭ de-a face.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 236.

Acelaş înţeles ca la No. 14931

Veḑĭ Phædru. *L. II, f. 18*

*

14933 **Câte crucĭ veĭ face, dracul tot la spate şade.**

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suciava.*

[1]) Când dracul îmbĕtrânesce, vré să se facă pusnic.
[2]) Dracul era bolnav, dracu vru să fie călugăr.
[3]) Când dracul îmbĕtrânesce (se îmbolnăvesce), vré să fie călugăr.

Dușmanul, saŭ cel rĕŭ, nu'țĭ dă pace, orĭ-ce aĭ face ca să scapĭ de dînsul.

* △

14934 **Draculuĭ nu'ĭ pasă daca facĭ una saŭ maĭ multe crucĭ.**

V. A. Forescu, *c. Brosceni, j. Suciava.*

Acelaș înțeles ca la No. 14933.

14935 **Să te feréscă Dumnedeŭ de dracul botezat; căcĭ de dracul ne-botezat, te închinĭ și fugĭ, iar de dracul botezat te închinĭ, și el dă peste tine.**

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

Adică omul e maĭ rĕŭ de cât dracul.

14936 **Daca am pus pe dracul în sac, voiu pune și pe mumă-sa.**

I. Slavicĭ, *Conv. Liter.*, IX, p. 124.

Vrênd să arĕte că unul a înșelat pe alțiĭ maĭ șirețĭ de cât acela despre care este vorbă.

* △

14937 **Vorbescĭ de dracul și el e din deraptul tĕŭ.**

I. Moldovan, *c. St. Miclauș, comit. Tîrnava-Mică, Transilvania.*

Vedĭ *Lup.*

Acelaș înțeles ca la No. 2004.

*

14938 **Și dracu se satură tot cu aceeașĭ bortă.**

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiu.*

Când se satură ședênd tot într'un loc tot cu aceeașĭ persónă.

14939 **Judecă pe dracul îl scóte și dator.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104.

Iţĭ judecă pe dracul, şi ţi'l scóte şi dator.

HINŢESCU, p. 49.

Pentru om şi în deosebi pentru femeia şiréta şi réutăciósă.

* △

14940 **A dis dracul şi s'a făcut.**

P. ISPIRESCU, *Rec. Ist.*, I, p. 228. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 189; *Pov.*, p. 250. — I. VEJA, *prof. Alexandria, j. Teleorman.*

Pentru omul isteţ şi născocitor.

* △

14941 **Cine pune cu dracu 'n plug scóte boiĭ fără córne.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Adică cine face tovărăşie cu ceĭ rĕĭ.

14942 **Nu'ţĭ băgà 'n cârd cu dracul.**

A. PANN, III, p. 25. — B. P. HĂŞDEU, *Etym. Magn.*, p. 2318.

Adică cu ceĭ rĕĭ, căcĭ veĭ suferi multe ne-ajunsurĭ.

* △

14943 **Nu te pune cu dracu.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*

Acelaş înţeles ca la No. 14942.

* △

14944 **Puĭu, chĭar de drac, şi tot e frumos.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △

Şi dracu pare frumos, când e tînĕr.

V. A FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Suciava*

Orĭ-ce copil mic pare frumos.

14945 * △ **Lucru draculuĭ în casa popiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 41. — HINȚESCU, p. 93. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I. 1872, p. 175. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — *Maĭor* P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ. j. Ilfov.* — ILIE HOCĬOTĂ, *c. Seliște, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.*

Vedĭ *Popă.*

Se ḑice când sĕ urméză óre-ce netrebnicii unde nu sĕ cuvine (GOLESCU).

Se întîmplă ce-va unde nu te așteptaĭ.

14946 * △ **Lucru draculuĭ în casa nănașuluĭ.**

IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa. comit. Arad, Ungarĭa.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Popă.*

Pentru o familie, un ném unde lucrurile nu merg bine; în care toțĭ se cértă mereŭ.

14947 * **M̃ic drac, țâruhe marĭ.**[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Când un om de nimic, îșĭ dă aerul de om însemnat.

14948 **Dusi aghĭu să 's facă, di draçĭ nu pŭtu s-ascapĕ.**[2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

Când faptele unuĭ om nu corespund cu intențiile saŭ cu spusele luĭ.

'Επῆγε γιὰ ν' ἁγιάσῃ, κι-ἐξεπάγιασε.

Prov. Neo-Grec

1) Mic drac, opincĭ marĭ.
2) Vroĭa sfânt să se facă, de dracĭ nu putu să scape.

14949 **Draclu ti 'nvéţă s-furĭ, ma nu şi s-ascundzî.** [1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

Când unul caută să arunce vina pe un altul, îĭ arĕtăm, prin acéstă vorbă, că are, şi dînsul, partea luĭ de rĕspundere.

14950 **Dracul, cu muerile face rĕsboĭu călugărilor.**

Pravila de la Govora, p. 92.

A se reaminti Adam şi Eva, Samson şi Dalila, etc.

14951 **Dracul în baltă.**

DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.*, p. 155. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2401.

Drac din vale.

DR. WEIGAND, *Arom.*, II, p. 121.

Aşa numesc, Moldoveniĭ, spiritele ne-curate carĭ locuesc în ape (D. CANTEMIR).

A se observa că *drac* vine de la δράκειν, δράκων, *draco* adică animalul cu vedere agere, în urmă şérpe care trăesce în apă. Vedĭ *Semasiologia*, p. 267.

14952 **A jucà dracul în inima cuĭ-va.**

GR. JIPESCU, *Réur. Oraş.*, p. 112.

A se gândì tot la rele.

*

14953 **Par'că îĭ şoptesce dracu la ureche.**

A. PANN, I, p. 167. — HINŢESCU, p. 48. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △

Par'că 'ĭ spune dracu la ureche.

IULIU GROFŞOREANU, c. *Gabaşa, comit. Arad, Ungaria.* — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 256.

---

[1] Dracul te învaţă să furĭ, dar nu să şi ascundĭ.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14952.
2⁰ Pentru cel şiret, deştept, care scie să se păzéscă.

«Dracul de smeŭ, cel d'al şéptelea, pe semne că nu era el tocmaĭ atât de nătăfleţe, căcĭ *par'că'ĭ spuse dracu la ureche* ce prăpăd li se gătesce, acolo înăuntru, că nu'ĭ veni să intre, şi fugi.» — ISPIRESCU, *Leg.*, p. 256.

14954 **Cu gândul draculuĭ.**

A. PANN, *Pov. Unch.*, p. 17. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, p. 159.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 14953.

*
14965 **Meşter îĭ dracul.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1421 & 1547; *Conv. Liter.*, VII, p. 415 & XIII, p. 234.

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Arată puterea draculuĭ. Rĕmăşiţe din vechile credinţe bogomilice.

*
14966 **'L-are 'mpróstu (cu tuti córne) tu pântic.** [1])

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

Are pe dracul intr'însul, e un rĕŭ, un pĕcătos.

*
14967 **Ochĭu draculuĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 284 & 924.

Vedĭ *Ban.*

Adică banul, care îndémnă pe om la rele.

* △
14968 **Se bat draciĭ în capete.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Când în acelaş loc, şi în acelaş timp, sĕ execută, saŭ sunt maĭ multe treburĭ de făcut.

¹) Il are în picĭóre (întreg) (cu tóte córnele) în pântece.

* △
14969 **N'a rupt dracul de géba opincile, până 'ĭ-a adunat.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Sé ḑice de o căsătorie, de o tovărăşie saŭ adunare, în care toţi părtaşiĭ sunt de o potrivă réĭ.

* △
14970 **'Şĭ-a spart (rupt) dracul opincile.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 172. — Hințescu, p. 137. — V. Alexandri & L. Rosetti, *Mss.* —P. Gârboviceanu, *prof. Cl. VII, Semin.* — Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineniĭ, j. Ialomița.* — G. Poboran, *înv. j. Olt.* — L. Şăineanu, *Semas.* p. 359. — N. Bărbulescu, *înv. c. Sudițĭ, j. Ilfov.* — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — Gr. Poĭenaru, *j. Buzĕŭ.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

Işĭ sparge dracu opincile.

A. Pann. *Ediț.* 1889, p. 10 & 12; I, p. 51 & 53. — Hințescu, p. 49. — S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 116.

A 'şĭ sparge dracul opinciĭ.

Baronzi, p. 47.

1º Când după stăruinţă îndelungată, cu mare greutate se îndeplinesce scopul propus, isbutesce.

De pildă: cauţi un lucru şi 'l găsescĭ.

2º Când cine-va nu póte face vre-un réŭ altuĭa, adică nu are cine să'l ajute, şi nu isbutesce.

Se ḑice că dracul, când se vede învins, îşi rupe opincile, chĭar şi cu dinţiĭ.

3º Când se însoţesc doĭ inşĭ, de opotrivă réĭ, se ḑice că dracul 'ĭ-a căutat şi 'ĭ-a împreunat, şi nu 'şĭ-a rupt opincile de géba până 'ĭ-a găsit.

4⁰ Când cine-va face vre-un rĕŭ sĕ ḑice că dracul şi-a spart opincile, alergând să 'l îndemne a comite faptul.

5⁰ Când se află faptele rele ale unuï om, fapte pe care le a ţinut mult timp ascunse.

Se duse la dînsa, pricina 'ï spune,
Că n'a fost putinţă pe eï a supune.
Ḑicênd: sciï că este un graïu de când vacu,
Că'şï sparge cu vreme opincile dracu?
Ia numaï, privesce opincile mele
Ce se trenţuiră în miciï petricele
Şi tot nu pot încă să bag între dînşiï
O intrigă mică, şi să 'mï rîd de dînşiï.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 12.

* △

14971 **Pe unde 'şï a spart dracul opincile.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescï, j. Tutova.*

Adică departe.

* △

14972 **O să 'şï rupă dracu picioru.**

D-na MARIA BEREA, c. *Urlaţi. j. Fălciŭ.*

O să se isprăvéscă odată cu rĕul acesta, şi va fi bine.

* △

14973 **Maï mare drac de cât dracii.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştéïu, Banat.*

Om fórte şiret, fórte rĕŭ.

*

14974 **A fi jucat la nunta draculuï.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Sĕ ḑice de un om rĕŭ.

«Mie încă 'mï spunea, un bĕtrn dĕ moş, c'a auḑit şi el pĕ strĕbunu luï, că *ar fi jucat la nunta draculuï.* Adicătile că dracu 'şï-aduse aminte, într'o ḑi, dĕ pĕ plóie, să se 'nsóre, sĕ 'şï ïea o muïere, şi să facă fete; să le mărite; şi pĕ gineriï luï să 'ï ducă în pustiŭ loc împreună cu dînsa. Aşa îşï luă pe nedreptatea dĕ femeïe, cu care făcu şépte fetişcane; şi ălïï d'întâi îï era numele trufia, şi o mărită dĕ pĕ ómeniï ăï marï. A d'a doua era scumpetea, şi p'aïa o dete de pĕ

poporul dě rînd. A d'a treïa erà înşelăcïunea şi o căsători cu ţěranĭ. A d'a patra erà pisma şi o mărită dě pě meşterĭ. A d'a cincea erà făţăriïea şi o mărită de pě feţili bisericescĭ. A d'a şésa erà 'nălţarea şi o trimise 'n muïerĭ. A şéptea erà curvia şi p'asta nu vru so însoţéscă, ci o ţinu în casa dînsuluĭ, şi căruïa 'ĭ trebuïe, întră acolo şi 'ĭ este ginere moştenitor.» — GR. JIPESCU, *Opincar.*

* △

14975 Se însóră dracul.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ. j. Tutova.* — GR. POÏENARU, *ing. j. Buzěŭ.*

Vedĭ *Strigoïŭ.*

Când plouă şi tot de odată e sóre.

* △

14976 Işĭ bate dracul nevésta.

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — I. ARBORE, *ing. j. Buzěŭ.* — GR. POÏENARU, *ing c. Rassa, j. Ialomiţa*

Vedĭ *Strigoïŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14975.

C'est le diable qui bat sa femme et qui marie sa fille.

Prov. Franc.

* △

14977 A mâncat din pomana draculuĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 230. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c Smulţi, j. Covurluïu.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeş.*

* △

A mâncat la pomana draculuĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115. — V. RÂMBU, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

Vedĭ *Spân.*

Sě ḑice celor spânĭ, în bătaïe de joc.

LEGENDĂ

Odată dracul n'avu de lucru, şi sě gândi cum să'şĭ maĭ bată joc de ómenĭ. Neavînd de ce se maĭ legà, se legă de barba şi musteţile ómenilor. Işĭ puse în gând să facă ca ómeniĭ să nu maĭ aïbă barbă,

și mustățĭ, ca Dumnedeŭ, căcĭ Dumnedeŭ are barbă și mustețĭ. Ce să facă, cum să drégă? Pregăti o masă mare și dete vîlvă în țéră, că are să facă și el o dată o pomană mare, să se ducă vestea. Dar muerĭ să nu vie la masă, căcĭ în némul drăcesc nu sunt muerĭ; și n'are cuĭ să fie pomană dacă or veni și muerĭ. Aședă masa în diua hotărîtă, și sĕ adună multă lume, tot bărbați unul și unul, cu bărbile marĭ și stufóse, și se aședară la masă. Mâncară și sĕ săturară. Dar. ce să vedĭ? A două di toțĭ ómeniĭ rĕmaseră fără barbă și mustĕțĭ! Dracul, când a făcut el biserici, ca să facă și atuncĭ? El gătise bucatele asa că, orĭ unde ar fi ajuns cevà din ele făcea să cadă pĕrul. Și cum atuncĭ ómeniĭ nu mâncaŭ cu lingura, ci cu mâna, s'aŭ făcut bleasc pe la gură, și-șĭ maĭ netejĭaŭ și bărbile cu mâna și-șĭ maĭ făceaŭ și mustățile așa frumos și rĕsucite, umplêndu-se peste bărbĭ și mustățĭ. Așa că a doua di, când se sculară bieții creștinĭ, le rĕmaseră bărbile și mustățile flotocóce-flotocóce în așternut, rĕmânênd ca muĭerile. Ceĭ care nu se prea mânjiseră rĕŭ, tot le-a maĭ rĕmas câte un fir, icĭ și colea.

Și d'atuncĭ, toțĭ ómeniĭ câțĭ aŭ eșit din némul celor ce aŭ mâncat din pomana draculuĭ, sînt și vor fi spânĭ, cât o fi lumea lume.

După alte varĭante, lingurile, pe care dracul le-a pus, la locul fie-căruĭ, când a dat pomană, eraŭ fórte lungĭ, de un cot și maĭ bine. Vroĭa necuratul să'șĭ bată joc de bieții Românĭ. Cum trebuĭa să mănânce? In cele din urmă și'aŭ dat unul altuĭa peste masă. Ci, din causă depărtăreĭ, fie-care ne-putênd duce lingura tocmaĭ bine la gura celuĭ din fața, a vĕrsat bucatele, pe lângă gură și așa că, bucatele fiind ferbințĭ, le-aŭ cădut ómenilor, mustățile și barba.

Vedĭ Creangă, *Pov.*, p. 198; L. Șăĭneanu, *Basmele Române.* p. 18. 19. 334. 345. 354. 450. 484. 487. 497.

Map badezet gand eol merc'h.[1])

Prov. Breton.

Chi a l'a da fe con ii gram. ch'a pia soe mesure.[2])

Prov. Piemontez.

Quien el diablo hà de engañar de manaña hà de madrugar.[3])

Prov. Span.

Wer mit dem Teufel essen will. muss einen langen Löffel haben.[4])

Prov. Germ.

---

[1]) Băĭat botezat cu unt-de-lemn (mir) pentru fete.
[2]) Cine are a face cu dracul, trebuĭe să'șĭ ĭea mĕsurile.
[3]) Cine vrea să înșele pe dracu trebuĭe să se scóle de diminéță.
[4]) Cine vré să mănânce cu dracu trebuie să aĭbă o lingură lungă.

He has need of a long spoon that eats with the devil. [1])

Prov. Engl.

14978 **A mâncat la nunta dracului.**

BARONZI, p. 46.

Adică e spân.

14979 * △ **De pomana dracului.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Adică de géba.

14980 * △ **A'şĭ face pomană cu dracu.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsesci, j. Fălciŭ.*

Adică cu cine nu trebue, a face bine celuĭ care nu merită şi nu scie să fie recunoscĕtor.

14981 * **A'l dà draculuĭ pomană.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1534 & 1546.

A'l lăsà pe séma draculuĭ, a nu se maĭ îngriji de cine-va.

14982 **A'l dà în burduful draculuĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 142.

Acelaş înţeles ca la No. 14981.

14983 * **A se duce draculuĭ pomană.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 269. — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 123.

1° A se duce şi a nu se maĭ întórce.
2° A se pierde, a se prăpădì.

---

[1]) Aceluĭa îĭ trebue o lingură lungă care mănâncă cu dracu.

14984 *△ **Sărac e dracul (dracu).**

I. G. VALENTINEANU, p. 36. — D-na ECAT. ZANNE, c. *Băsescĭ, j. Tutova.* — ILEANA, c. *Țifu, j. Fălciŭ.* — IULIU GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

*△ *Săracu'ĭ dracu.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Numaĭ dracul e sărac, că n'are suflet.

HINȚESCU, p. 50.

1⁰ Résp unsul celuĭ căruĭ 'ĭ pare rĕŭ, când cine-va îĭ dice: săracu!

2⁰ In Banat, se dice pentru săracii ceĭ ne-recunoscĕtorĭ, nemulțămitorĭ: cărora li s'a făcut un bine pe care 'l resplătesc cu rĕŭ.

Apoĭ despre săraciĭ leneșĭ carĭ, fără să lucreze, să ostenéscă însușĭ, spre a'șĭ câștigà cele trebuinciόse traĭuluĭ, vor să trăĭéscă numaĭ din darurĭ.

Românul crede că dracul nu are suflet, de óre-ce sufletul e dat de Dumnedeŭ.

Aceeașĭ credință o aŭ Româniĭ șĭ despre strigoĭ, carĭ ar fi nisce ómenĭ nascuțĭ cu códă, lipsițĭ de suflet și avênd numaĭ un fel de abur, ca animalele, și care se apropie întru cât-va de *anima* a Latinilor.

Le diable est pauvre qui n'a point d'âme.

Recueil de Gruther.

14985 *△ **A trage pe dracul de códă.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 150. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 81. — *Abeced. Ilustr.*, p. 26. — IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.* — G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

* △
A ţine pe dracul de códă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

*
'Mĭ acăţaĭ draclu di códă! [1])

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.* — ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

*
'Mĭ acăţaĭ daraclu (draclu); lu alas, nu mĕalasă. [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 153 *(Avdela).*

1⁰ Când se încurcă cine-va, singur, într'o afacere, şi nu scie cum se maĭ scape de ea, 'şi-a făcut singur beleaua.

Teneo lupum auribus. [3])

Prov. Lat.

2⁰ A nu isbuti într'o afacere; a ajunge rĕŭ, a o duce în sărăcie.

A se asemenà cu: *a trage pişica de códă pe rogojină, se învîrtescĭ o mâţă de códă şi n'are de ce să se prindă.*

E greŭ să tragĭ pe dracul de códă căcĭ, ca şi pisica, se acaţă cu ghĭarele de orĭ-ce. A nu se uĭtà că dracul e păzitorul comorilor.

Inţelesul, cel de al doilea, odinióră maĭ rar, a pătruns cu totul în limbă. Il întîlnim şi la Creangă.

In Macedonĭa ḑicerea a păstrat înţelesul eĭ primitiv.

«Ar trebuì în tótă vĭéţa lor, *să tragă pe dracul de códă.*» — I. CREANGĂ.

Tirer le diable par la queue.

Prov. Franc.

---

[1]) Am prins pe dracu de códă!
[2]) Am prins pe dracul de códă; îl las, (dar) nu mĕ lasă.
[3]) Ţin pe lup de urechĭ

* △
14986 **A avé pe dracu în pungă.**

C. Teodorescu, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.* — E. I. Patriciŭ & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — Iul. Grofșoreanu, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Vedĭ *Pungă.*

Nu are nimic, e sărac de banĭ. Sĕ maĭ ḑice, cu acelaș înțeles: *'ĭ-a intrat șérpele în pungă.*

Se scie că comorile pe care stă dracul saŭ șérpele se fac nevĕḑute.

Veḑĭ T. Sperantĭa, în *Contimporanul, Povestea poveștilor;* Quitard, *Prov.*, p. 309.

Loger le diable dans sa bourse.

Prov. Franc.

* △
14987 **'Șĭ-a găsit dracu capacu.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Măgurele, j. Ilfov.* — Iul. Vulcănescu, *elev. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

* △
Găsesce dracu capacu.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

1⁰ I s'a înfundat, a umblat să facă rĕŭ și a dat peste unul care l'a potrivit.

2⁰ Sĕ ḑice maĭ ales când soțiĭ sunt de o potrivă rĕĭ.

14988 **Șade dracul cu curu(l) pe baniĭ luĭ.**

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 65; III, p. 81. — Hințescu, p. 48. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — Iul. Grofșoreanu, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.* — C. Teodorescu, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — G. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

* △

Sĕde ca dracu pe comóră.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Comóră.*

Adică e sgârcit.

Românul crede că sunt comorĭ bune şi comorĭ rele. Cele rele sunt comorile carĭ, când le-aŭ îngropat stăpânul lor, le a făgăduit draculuĭ. Iar cele bune sunt hărăzite draculuĭ.

Cine ascunde banĭ în pămînt, şi nu'ĭ scóte în restimp de nouĕ ḑile, dracu şéde pe eĭ, şi nu'ĭ maĭ găsesce nicĭ stăpânul lor, nicĭ nimenĭ; căcĭ, când cine-va sapă ca să scótă o comóră rea, ea se lasă tot maĭ afund, saŭ cel ce pune mână pe aceĭ banĭ muţesce.

Ceĭ carĭ vor să îngrópe banĭ, harăzîndu'ĭ draculuĭ procédéză în modul urmĕtor.

Se acoperă vasul, saŭ legătura în care sunt strînşĭ baniĭ, cu remăşiţele unuĭ animal blestemând, ca comóra să nu se arate de cât la un om, femeĭe saŭ copil, care va fi în anumite condiţiunĭ cuvîntate în blestem, de cel ce face comóra. Până atuncĭ acea comóră e păzită de drac care, pe lângă altele, are şi urmĕtórea însărcinare. In cas când comóra ar arde şi o va vedé, întîmplător, şi altă fiinţă de cât cea hotărîtă, care va pune şi semnul cuvenit pentru a o regăsì a doua ḑi, dracul, peste nópte, e dator să mute aĭurea semnul pus, ast-fel că descoperitorul săpând nu găsesce comóra.

Comorile ard de treĭ orĭ pe an, în ajunul sĕrbătorilor marĭ, şi numaĭ nóptea, până la mĭeḑul nopţiĭ pot fi vĕḑute. Când omul cu noroc a găsit comóra, atuncĭ, din baniĭ aflaţĭ, dă şi draculuĭ câte ce-va, saŭ, însă maĭ rar; vre-un suflet de copil. De obiceĭu, dă banĭ pe carĭ îĭ pune în patru gropĭ resleţe, în apropĭere de locul unde a găsit comóra. In orĭ-ce cas, baniĭ găsiţĭ nu aduc noroc omuluĭ, care trebue să'ĭ cheltuĭéscă neapĕrat în curînd.

Bălaurul peste comóră, era, la Romanĭ o veche locuţiune provĕrbĭală; vedĭ *Cicerone, Philipp.*, XIII, 5; Marţial, XII, 53, 3; Apul. *Metam.*, 4, 9; Ovid. *Metam.*, IV, p. 647; Phædr., IV, 9, 3.

Prin urmare e probabil că de la Romanĭ şi de la Elinĭ, a trecut în mitologia nóstră poporană, rolul şérpeluĭ şi a draculuĭ de a păzi comóre. Veḑĭ *Etym. Magn.*, p. 2949.

De alminterea credinţa că comorile sunt păzite de ba-

lauri (șerpi, sandraci) și că aduc nenorociri celor cari le găsesc, o întîlnim la multe popóre.

In *Nibelungennôt*, de pildă, vedem că un pitic, numit Andvari trăia în apă sub forma unei stânce. Acest pitic posedà o comóră mare și un inel *Andvara-naut*, care dà stăpânului sĕŭ puterea de a dobândì cât aur ar fi vrut. Ca să scape, Andvari dă până și inelul, însă blestemă de mórte pe acel care va stăpâni comóra luĭ. Abĭa Asenii aŭ dat comóra pe mâna luĭ Hreidmar, și efectele blestemuluĭ încep să se arĕte. Fafnir și Regin, cer de la părintele lor, o parte dintr'însa. Acesta nu vré, feciorii luĭ îl omóră; Fafnir care e maĭ puternic, ĭea în stăpânire armele luĭ Hreidmar, spada luĭ Hrotti și coiful Ægishelm a căruĭ vedere înspăĭmântă lumea. După acésta gonesce pe frate sĕŭ, pune mâna pe comóra întrégă și se culcă pe dînsa sub forma unuĭ *balaur*, în pajiștea Gnitaheide. Și nenorocirile se țin lanț până la finele epopeeĭ.

14989 * △ A fi comóra draculuĭ.

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobroceț, j. Vasluiu.*

1⁰ Avere de furat, cum a venit așa s'a și dus.
2⁰ A fi pĭază rea.

Du diable vint au diable retourna.

Prov. Franc.

14990 * △ S'a spînzurat ca dracu 'n cânepă.

I. Popescu, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Adică de superare.

Dracul vrênd să trécă odată printr'o cânepiște, s'a încurcat într'însa, de désă ce erà, și de necaz s'a spânzurat.

14991 * △ Șede ca dracu în cânepă.

A. Gorovei, *public. j. Suceava.*

Adică fórte încurcat și supĕrat.

14992 * △ **Şede ca dracu 'n spinĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14991.
Dracul fiind gol la trup, sĕ 'nţelege că trebuĭe să 'ĭ mérgă rĕŭ prin spinĭ.

14993 * △ **S'a pricopsit ca dracu 'n spinĭ.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

1⁰ A păţit'o rĕŭ.
2⁰ Muncesce fără spor, şi chĭar dá înapoĭ.

14994 * △ **Şede ca dracul pe mărăcinĭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14992.

14995 * △ **A dat de dracu 'n stejerişte.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

A făcut ce a făcut, şi în urmă tot l-a prins.

14996 * **Prinde dracul, scóte 'ĭ ochiĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Prinde dracul şi 'ĭ scóte ochiĭ, daca poţĭ.

D-na EL. SEVASTOS. *Pov.*, p. 132.

Vedĭ *Ori.*

Lucru ce nu sĕ póte.

* △

14997 **Par'că a arat dracu cu eĭ.**

Iulĭu Grofșoreanu, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*—P. Gârboviceanu, *prof. c. Petrescĭ, j. Gorj.*

* △

Par'că a arat dracu mălaĭu cu dînsu.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*—G. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

1⁰ Pentru ómenĭ urîțĭ la față.
2⁰ Saŭ jerpelițĭ, sdrențeroșĭ.
3⁰ Despre omul slab la trup, bicisnic, ne-putincĭos.

* △

14998 **'I-a perdut dracul mĕsura.**

Teodorescu-Chirileanu, *înv. j. Sucĭava.*

Pentru cel care cresce înalt.

* △

14999 **A trăi ca dracul cu popa.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică rĕŭ.

*

15000 **Se uĭta la el (ea) ca dracu la popa.**

A. Pann, II, p. 92.—Hințescu, p. 194.—Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Adică urît, căcĭ nu se ĭubesc.

* △

15001 **A se uĭtà la... ca la dracu.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Hârșa, j. Prahova.*

Acelaș înțeles ca la No. 15000.

15002 **Nu pociŭ scăpà de el ca de dracul.**

A. Pann, II, p. 159.

* △
Nu pot (póte) scăpà de el ca de dracul.

HINŢESCU, p. 49.—IULIU GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Când daĭ mereŭ de unul care nu ţi-e drag, saŭ pe care nu aĭ vroi să 'l întîlnescĭ.

*
15003 **Sĕ ţine după... ca dracul după călugăr.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 238.—M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Scara.*

Adică nu póte scăpà de dînsul.

* —
15004 **Sĕ ţine după... ca dracu după popa.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Capu-Pisculuĭ, j. Muscel & c. Comăniţa, j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 15003.

* △
15005 **Sĕ ţine după... ca dracul după copil mic.**

A. PANN. II, p. 159. — HINŢESCU, p. 187. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 15004.

Se ţine după mine (n'ar fi să maĭ fie)
Intocmaĭ ca dracul după copilul mic.

A. PANN.

* △
15006 **A umblà după ouĕ de drac.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Creţenĭ, j. Vâlcea.*

Adică în zadar, dupĕ lucrurĭ carĭ nu se pot găsì.

15007 * △ Fuge ca dracul de tămâe.

A. Pann, III, p. 52.—Hințescu. p. 64.—I. Ionescu, III, p. 174.—St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*—Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*—Iul. Vulcănescu, *c. Pelesci, j. Dolj.*

* △ *Fuge de ... ca dracul de tămâie.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 23.—Hințescu, p. 130.—I. Creangă. *Amint.*, p. 17. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 260. 324. 452.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 384.—B. P. Hăsdeŭ. *Treĭ Craĭ*, p. 56. —V. A. Forescu, *c. Folticenĭ. j. Suciava.*—D. Popa, *inst. c. Sinaïa, j. Prahova.* — C. Negruzzi, I, p. 249.

* △ *Fuge ca dracul de tămâie.*

I. Hinu, *comit. Făgăraș, Transilvania.*

* △ *Fuge ca dracu de tămuie.*

Iuliu Grofșoreanu, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

A se feri de ... ca dracul de tămâie.

V. Alexandri, *Conv. Liter.*, V. p. 140.

* *Fudze ca draclu di thimiamă.*[1])

G. Zuca, *stud. c. Elbasan, Albania.*

Vedĭ *Rĕŭ*.

Adică a se feri, a fugi de ce-va saŭ de cine-va.

«De spovedanie *fugĭ ca dracu de tămâie.* — La biserică mergĭ din Pascĭ în Pascĭ. Așa cauțĭ tu de suflet?» I. Creangă, *Amint.*, p. 17.

---

[1]) Fuge ca dracu de tămâie.

«Iea 'ți catrafusule și *fugĭ ca dracul de tămâie.*»—C. NEGRUZZI.

Fuir quelque chose comme le diable l'eau bénite.

Prov. Franc.

15008 * **Fuge ca dracul de scăldătóre.**

DIM. ZANNE, c. *Bolintinu-din-Vale, j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 15007.

15009 * △ **Se întrece cu dracu în fugă.**

G. ONIȘOR, *prof.* c. *Zorlenĭ, j. Tutova.*

Adică fuge repede.

15010 * △ **Fuge ca de cel drac.**

V. IFRIM, *elev. Sc. Norm.*, c. *Corodescĭ, j. Tutova.*

Adică repede și speriat.

15011 * △ **Fuge de muma draculuĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof.* c. *Mosna, j. Dolj.*

Acelaș înțeles ca la No. 15010.

15012 * △ **E sfredelu draculuĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 170. — L. ȘĂINEANU. *Dicț.*, p. 742. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

1° Sĕ dice despre babele vrăjitóre.

«Alăture cu casa socru-tĕŭ, este o căsuță tupilată, în care șede un tălpoiu de babă, meșteșugósă la trebile sale, *cum îĭ sfredelu draculuĭ.*» — I. CREANGĂ.

2° Pentru copiĭ neastîmpĕrațĭ, obraznicĭ.

15013 * △ **De sufletul draculuĭ.**

D-na ECAT. ZANNE, c. *Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Adică de géba, pentru nimic, de óre-ce dracul nu are suflet.

A se vedé No. 14984.

15014 **Drac flăcăŭ.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Lucru ne-vĕḑut, ne-auḑit.

15015 **Drac însurat.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaș înțeles ca la No. 15014.

15016 **Drac socru.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaș înțeles ca la No. 15015.

15017 **Drac bĕtrân.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaș înțeles ca la No. 15016.

15018 * △ **Drac încălțat.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteïu, Banat.*

Adică om, dar rĕŭ ca dracul. Despre cel ce umbla cu șiretenie, amăgind spre a duce la rĕŭ.

15019 * △ **Par'că e dracul de pe comóră.**

I. CREANGĂ, *Poc.*, p. 150. — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Adică urît.
2⁰ E sgârcit.
3⁰ Le scie tóte.

«*Par'că eşti cel de pe comóră*, měi, dě scii tóte cele.»—I. CREANGĂ, *Pov.*

15020 *△ **Par'că 'i dracu pe uscat.**

S. TILA, *elev. Sc. Norm., c. Brăhăsesci, j. Tecuciu.* — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 145 & 1014.

1⁰ Adică urît.
2⁰ Pentru omul şiret, viclén.
3⁰ E om rěŭ.

15021 *△ **A fi dracu gol.**

A. PANN, II, p. 122. — HINŢESCU, p. 37. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 72. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 157. — C. BUNGEŢIANU, *preot, c. Cosověţ, j. Mehedinţi.* — A. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Vedi *Copil.*

1⁰ Adică om poznaş, isteţ, obraznic.
2⁰ Om rěŭ.

15022 *△ **A fi (un) drac împeliţat.**

A. PANN, III, p. 128.—HINŢESCU, p. 48.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 379. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.* — IULIU GROFŞOREANU, *B. Comlaş, comit. Arad, Ungaria.*

Vedi *Copil.*

Aceleaşi înţelesuri ca la No. 15021.

15023 * **A fi ca dracul.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

1⁰ Adică urît.
2⁰ Om rěŭ, viclén.

Méchant comme les mille diables.

Prov. Franc.

* △
15024 **A fi al draculuĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 230. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Om al draculuĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Om şiret, viclén; rĕŭ.

«Nu scie ce pómă *a draculuĭ e.*» — I. CREANGĂ.

* △
15025 **A fi cu dracĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 163.

* △
A avé pe dracu într'însu.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

*
A avé pe dracu.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 232. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

*
A avé dracĭ într'însu.

Vedĭ *Ducă-se.*

1⁰ A fi rĕutăcĭos, a căutà să facă rele.
2⁰ A fi om şiret, viclén.

«Eŭ atuncĭ mĭ-oĭu tîrîi picĭorul pe lângă d-ta, oĭu ochi-o bine şi, apoĭ, țĭ-oĭu spune eŭ ce zace într'însa.
«— Da sciĭ că aĭ chitit'o bine, mĕĭ Chirică? Tot *cu dracĭ eştĭ* tu, că bine dic eŭ.» — I. CREANGĂ.

3⁰ Despre omul fórteh arnic, ager la trébă. — *J. Némțu.*

Avoir le diable au corps.

Prov. Franc.

* △
15026 A intrat dracu 'n el.

Al. Popescu, *înv. c. Cernica, j. Ilfov* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
L'a (aŭ) găsit dracıĭ.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
I'a (aŭ) venit dracıĭ.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul s'a înfurĭat şi vrea să facă rele.

* △
15027 A 'l băga în dracĭ (în toţĭ dracıĭ).

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*
A băga dracĭ într'însul.

1⁰ A 'l necăjì, a 'l întărîtà rĕŭ.
2⁰ A 'l face să scie de frică.

* △
15028 A eşit un drac din el (dintr'însul).

Iulĭu Grofşoreanu, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.* — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

1⁰ Când un om rĕŭ devine maĭ bun.
2⁰ Când pe un făcĕtor de rele prin chinurĭ şi bătăĭ l'aĭ silit să mărturisésă adevĕrul.
3⁰ Om isteţ, care a ajuns la o posiţie maĭ bună, lucru la care nimenĭ nu se aştepta.—*Comit. Arad.*
4⁰ Când te-aĭ rănit şi curge sânge.

Se crede că unıĭ ómenĭ aŭ dracĭ într'înşiĭ. Aceştia sunt în stare să facă numaĭ rĕŭ. De unde se dice de copiiĭ carĭ sunt ne-ascultătorĭ şi îndĕrătnicĭ că: *le-a venit dracıĭ; ĭ-a găsit (apucat) dracıĭ.*

Când îï bat părinţiï se ḑice că aceştia *aŭ scos dracï din eï.*

Se ḑice de asemenea, despre ceï lunatecï, că 'ï-a apucat necuratul. De asemenea de cel care se spînzură saŭ se innécă, sĕ ḑice că l'a cuprins necuratul, când a sĕvîrşit fapta acéstă ticălósă.

15029 * △ **A 'ï veni draciï.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescï, j. Tutova.*

* △ *A 'l găsi (apucà) draciï.*

D-na EC. ZANNE, *c. Băsescï, j. Fălciiŭ.*

1⁰ Pentru ómenï ne-ascultătorï, îndĕrătnicï.
2⁰ Pentru cel care s'a înfuriat.

15030 * **A 'l luà dracul.**

D-na V. BUDIŞTEANU. *j. Ilfov.*

* *A 'l luà mama draculuï.*

1⁰ A muri; despre un om rĕŭ.
2⁰ A o păţì.

«Dacă nu te linişteseï, *te ïea dracu.*»

15031 * △ **A fi salba draculuï.**

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 772, 865 & 989. — I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, VII. — E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţï, j. Covurluĭu.* —M. CANIAN, *public. j. Iaşï.*

Se ḑice maï ales despre nepoţï.

MILLO. — «Nu cum-va aveţï un frate la Bucurescï.
SERVIESCU. — Nu, domnule director, am fost unic şi singur la părinţï . . .
MILLO. — Póte vr'un nepot.
SERVIESCU. — Nicï . . . m'a ferit Dumneḑeŭ de *salba draculuï.*» — V. ALEXANDRI, *Millo director.*

*
15032 **Cine n'a vĕḑut pe dracul, să se uĭte la tine.**

A. PANN, II, p. 122. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 152. — HINŢESCU, p. 49.

1⁰ Pentru omul urît.
2⁰ Câte odată, pentru omul rĕŭ, viclén.

* △
15033 **S'aŭ dus boiĭ draculuĭ.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 113. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vrênd să arate o pagubă, pĭerderea uneĭ speranţe.

«D'ar hi gândul judecătoruluĭ la baniĭ ăluĭ cu pricina, şi cu ochiĭ 'n ochiĭ luĭ, *s'ar duce boiĭ draculuĭ.*» — GR. JIPESCU.

*
15034 **A arde draculuĭ tămâĭe.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A se rugà de cel rĕŭ; a fi rĕŭ.

* △
15035 **A fi crescut în buruenile draculuĭ.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.* — IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

A fi crescut în burienile draculuĭ.

AL. STAMATI, *Rec. Ist.*, I, p. 228.

* △
A fi crescut în buruéna draculuĭ.

D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

1⁰ A fi gâlcevitor şi ne-mulţumitor; orĭ-ce îĭ daĭ şi orĭ-ce aĭ face, nu te poţĭ înţelege cu el.

2⁰ Om crescut rĕŭ, în voïea întîmplăriï.—*J. Némţu.*
Buruenile crescute pe locurĭ ne-curate sunt buruenile draculuĭ.

«Aĭ fi, tu, om de trébă, dară *eştĭ crescut în burienile draculuĭ.*» — AL. STAMATI.

15036 * △ **A crĕpà draculuĭ un ochĭu.**

BARONZI, p. 47. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 227.— C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

Când îţĭ vine să facĭ o faptă rea şi nu o facĭ.

15037 * △ **A crĕpat un drac.**

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* *A plesnit dracu.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* *Cripă daraclu.*[1]

G. ZUCA, *stud. c. Samarina, Epir.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 15036.
2⁰ Când două persóne învrăjbite se împacă; căcĭ dracu stăteà între ele şi nu le lăsà să se împace.
3⁰ Când omul săvîrşesce un lucru care sĕ credeà peste putinţă a se face.
De pildă se dice când mănâncă patru inşĭ dintr'un oŭ. Atuncĭ dracul se gândesce: unul a mâncat albuşul, unul gălbenuşul, unul cója; dar al patrulea ce a mâncat? Dracul nu găsesce rĕspuns şi de necaz crapă.
Se dice că tot aşa crapă dracul, când, de la un paĭu de chibrit, aprind maĭ mulţĭ inşĭ ţigările.

15038 * △ **Nu o crĕpà dracu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Sĕ dice celuĭ grăbit.

[1] Crepă (a crĕpat) dracu.

* △
15039 **A tăià draculuĭ bureţĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 113 & 151; II, p. 100; III, p. 122. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 36. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

* △
Tócă draculuĭ bureţĭ.

HINŢESCU, p. 50. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 177. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Burete.*

1⁰ Nu are ce face, nu face nicĭ o trébă.
2⁰ Când facĭ o trébă de gébă.
3⁰ A spune caĭ verḑĭ pe pereţĭ; om fără şirĭ la vorbă.
4⁰ A spune mincĭunĭ.
5⁰ Când unul, spunênd mincĭunĭ înaintea altuĭa maĭ mincinos de cât dînsul, nu are trecere.

* △
15040 **A fi însurat cu dracu.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A avé o nevéstă rea.

* △
15041 **A dat mâna cu dracul.**

N. ŞANDRU, *c. Geoagul-de-Sus, comit. Alba Infer. Transilvanĭa.*

S'a îmbogăţit. Se ḑice, cu acelaş înţeles; *a pus mâna pe şérpe.*

* △
15042 **A vĕḑut pe dracul.**

A. PANN, III, p. 51. — HINŢESCU, p. 165. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 1556. — GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

A păţit'o, a primit rĕsplata pentru fapta rea ce a făcut.

* △
15043 **A dat de dracu.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1013. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluïu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluïu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △
A dat peste dracu.

A. PANN, II, p. 95. — HINȚESCU. p. 48. — P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.*, p. 102; *Rev. Ist.*, I, p. 227. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1532. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluïu.* — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluïu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 15042.

«Daca nu te astîmperĭ *o să daĭ peste dracu.*»

* △
15044 **Uns cu unsóre de drac.**

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Om al draculuĭ, om de potcă, rĕŭ făcĕtor.

*
15045 **A fi cu gândul draculuĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p 344.

A fi cu gândurĭ rele, viclene.

* △
15046 **'Șĭ-a pus dracul códa pe el.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluïu.*

Când nu găsescĭ un lucru pĭerdut.

* △
15047 **A'șĭ băgà códa.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 762. — A. PANN, *Moș Alb*, I, p. 52. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △
A'şĭ vîrî códa.

A. PANN, I, p. 53. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 119; *Rĕur. Oraş.*, p. 77. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 144. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 49. 389. — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1° A se amestecà unde nu ar trebuì.
2° A semănà vrajba între ómenĭ.

15048 **Dracu 'şĭ bagă códă în tóte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 762.

*
Dracu îşĭ vîră códa.

A. PANN, I, p. 53. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15047.

Vaĭ de casa omuluĭ când *dracu 'şĭ vîră códa.*

V. A. FORESCU.

Ci-că *naĭba îşĭ vîră códa* prin casele omenescĭ,
Şi le şoptesce să facă ce nu'ţĭ vine să gândescĭ.

A. PANN, *Moş Alb,* I, p. 52.

* △
15049 **'Şĭ-a băgat dracul códa între eĭ.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △
S'o amestecat dracu cu códa.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când se tulbură liniştea, buna înţelegere între doĭ ómenĭ.

* △
15050 **Maĭ strînge'țĭ códa.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Nu te amestecà în tóte.

* △
15051 **A vîrî pe dracul în cămașă.**

E. I. PATRICÏU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Ném-țu.* — M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

1⁰ Când facĭ bine unuĭa care, drept rĕsplată, îțĭ face rĕŭ.
2⁰ Când ĭeĭ copil de suflet care, de obiceĭu, îțĭ face, pe urmă, vĭéța amară.

* △
15052 **A vîrî pe dracu în sîn.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICÏU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 15051.
A se vedé în PHÆDRU, IV, 18, fabula *Homo et Colubra.*

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.

PHAEDRU.

* △
15053 **La dracu în praznic.**

E. I. PATRICÏU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — A. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeș, j. Argeș.*

Adică departe, nu se scie unde.

«S'a dus *la dracu 'n praznic.*»

* △
15054 **Unde 'șĭ-a înțĕrcat dracul copiiĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 11 & 221. — T. SPERANȚĂ, III, p. 269. — ILIE HOCÏOTĂŬ, *teol. c. Seliște, comit. Sibiĭŭ, Transilvanĭa.*

Pe unde 'şĭ-a înţercat (înţĕrcat) dracul copiiĭ.

V. ALEXANDRI. *Teatr.*, p. 1728. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115. — HINŢESCU, p. 194. — TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

De unde 'şĭ-a înţercat dracu copiiĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1534.

Adică departe.

«M'a purtat *pe unde 'şĭ-a înţercat dracu copiiĭ.*» — V. ALEXANDRI, p. 1728.

«Du-te *unde 'şi-o înţercat dracu copiiĭ.*» — ILIE HOCĬOTĂŬ, *Transilvanĭa.*

* △

15055 **A umblat şi pe unde 'şĭ-a înţĕrcat dracu copiiĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 13. — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Umblă pe unde a înţĕrcat dracul copiĭ.

HINŢESCU, p. 194. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Âmblă pe unde a 'nţĕrcat dracul copiĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1875.

Sĕ ḑice celuĭ care a umblat mult, a colindat ţéra saŭ lumea în lung şi 'n lat, a fost departe.

* △

15056 **A înţĕrcat (şi) pe dracul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

E femee rĕutăcĭósă.

«Asta *a înţĕrcat pe dracu.*»

* △

15057 **A albit şi pe dracul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Poĭenariĭ, j. Gorj.*

Pentru o femee şirétă, viclénă.

* △
15058 **A'l face ca pe dracu.**

A. PANN, I, p. 166. — HINŢESCU, p. 56. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233. — T. SPERANŢĂ, *c. Fântânele, j. Bacăŭ.*

A'l face de rîsul lumeï, a'l batjocori rĕŭ.

* △
15059 **A face pe dracu(l) în patru.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 380; *Unch. Sfăt.*, p. 50; *Leg.*, p. 15. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, *XI*, p. 181; *Pov.*, p. 218. — *Şezăt.*, II, p. 50. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 563. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 90. — S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 10. — T. SPERANŢĂ, I, p. 55. — S. I. GROSSMANN, p. 67. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluïu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — A. GOROVEÏ, *public. c. Folticenï, j. Sucĭava.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII.*

A întrebuinţà tóte mijlócele, a'şï dà tóte silinţele pentru a ajunge un scop óre-care, pentru a isbuti.
Veḑï G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 90-91.

Se mettre en quatre.
Faire le diable à quatre.

Prov. Franc.

* △
15060 **Dracu aduce ...**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 375. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescï, j. Tutova.*

Când dă peste noï o ne-plăcere de care ne temeam, dar speram tot de odată că póte nu se va întîmplà.

«*Dracu l'a dus* tocmaï astă-ḑï pe la noï.»

* △
15061 **A scuipà dracĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vezĭ *Sfânt.*

Adică a fi rĕŭ.

*
15062 **A se uĭtà în curu draculuĭ.**

Când unul se uĭtă fix la óre-ce, cu gândul pĭerdut la altele.

* △
15063 **Calul draculuĭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 455; *Leg.*, II, p. 112. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 940. — L. ŞAÏNEANU, p. 125. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 56. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 341. — GR. FOÏENARU, *ing. j. Putna.* — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

* △
A fi calul dracilor.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Babă.*

1⁰ Se çice anume despre babele cele rele carĭ fac vrăjĭ. Poporul crede că aceste babe sunt trepĕduşul dracilor, şi că sufletul lor, după mórte, merge fără doar şi póte în fundul tartaruluĭ.

2⁰ Pentru o fată mare ne-astîmpĕrată; care merge în tóte părţile singură, nu se sfiesce de bărbaţĭ.

3⁰ Se çice de magar, pentru că ne-potcovindu-se nu se aude când tropotesce. — *Comit. Arad.*

Se dă acest nume, şi la o insectă, numită de Francesi, *libellule* saŭ *demoiselle.*

* △
15064 **A draculuĭ e lumea asta.**

P. BOGDAN, *înv. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Arată rĕutatea lumeĭ.

15065 *△ **Par'că 'ĭ-a înjugat dracul.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. j. Suciava.*

Cum e unul şi altul, adică la fel şi rĕĭ.
Se dice maĭ ales pentru soţĭ saŭ tovarăşĭ.

15066 * **Dracu scie.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Dar eŭ nu.

— Ce s'a făcut tovarăşul tĕŭ?
— *Dracu scie.*

15067 * **Dracul mĕ învĕţă s'o fac asta.**

A. PANN, II, p. 122.

Când te păcălescĭ, făcênd maĭ ales ce-va rĕŭ.

15068 * **Nicĭ draculuĭ nu'ĭ dă în gând să o facă asta.**

A. PANN, II, p. 122. — HINŢESCU, p. 50.

Când vedĭ făcêndu-se vre-o rĕutate, vre-o şiretenie mare.

15069 *△ **Nicĭ dracu nu'l scie.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

E om ascuns şi viclén.

15070 * **Nicĭ dracu...**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 102. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică nimenĭ.

«*Nicĭ dracu* n'ĭ-o scóte din cap.»

15071 *△ **Tot un drac.**

A. PANN, I, p. 88. — HINŢESCU, p. 48. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 919. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* *Tot dracu ăla e.*

Nu face unul maĭ mult de cât altul şi niciĭ unul nu preţuesce mult.

Unul ş'altul *tot un drac,*
Amîndoĭ un ban nu fac.

A. PANN.

15072 *△ **Spuma draculuĭ.**

M. STĂUCEANU, *înv. c. Pirĭa, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Mórte.*

Acelaş înţeles ca la No. 5519.

15073 *△ **Sîc, drace!**

N. IORDAN, *elev. Scl. Norm c. Tecucel, j. Tecucĭ.*

Când gonescĭ pre unul care face vre un rĕŭ.

15074 * **Trémură ca draclu.** [1])

G. ZUCA, *stud. c. Fieri, Albania*

1⁰ De frică.
2⁰ De frig.

15075 *△ **A scóte capul ca un drac.**

ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Dicere fórte des întrebuinţată de femeĭ şi dadace, când vĕd că copilul nu adórme, ca să'şi pótă vedé de alte treburĭ ale caseĭ.

[1]) Tremură ca dracu.

* △
15076 Par'că'i scapĕră dracu 'n fălcĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteïu, Banat.*

Pentru omul slab.

«E gras de *credĭ că'ĭ scapără dracu 'n fălcĭ.*»

*
15077 A luĭ erà dracul.

S. Fl. Marian, *Tradiț. Pop.*, p. 294.

Adică o pățïà.

«Ce porunciïa el, aceea trebuïa să facă fie-care, că, de nu, *a luĭ erà dracul.* Ce căpĕtà cu nime nu puteà să împărțéscă — S. Fl. Marian.

15078 Am eŭ meșteșug să îmblânḑesc și pe dracul.

P. Ispirescu, *Rec. Ist.*, I, p. 231.

Am meșteșug să îmblânḑesc pe dracul.

Hințescu, p. 104.

Amenințare pentru cel ne ascultător și rĕŭ.

15079 A avé o cóstă de drac.

I. Creangă, *Poc.*, p. 167.

Vedĭ *Fată.*

A avé gândurĭ rele, rĕutate într'însa.

«Asta'ĭ bună, ḑise Chirică. Nu'ĭ vorbă că tot *are* și ea *o costă de drac*; dar traind și murind 'ĭ-om scóte-o noĭ și pe aceea — I. Creangă.

* △
15080 Pe dracu!

Adică de loc.

— Îțĭ spun că sciam acésta de mult!
— Sciaĭ! *pe dracu!*

DRĂCIE

15081 * **A fi vr'o drăcie.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 249.

A se jucà vre-o drăcie.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 19 & 262; *Rev. Ist.*, I, p. 228; *Pov. Unch.*, p. 16.

A nu fi lucru curat, a interveni o putere supranaturală.

«Ciobănaşul scià că'şi priponise calul bine: înţelese că *trebue să fie vr-o drăcie* aci la mijloc.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 249.

DRĂGAICA

A se vedé No. 10006.

DUCĂ-SĚ

15082 * △ **Par'că'ĭ ducă sĕ pe pustiĭ.**

GH. ALBU, *elev. Sc. Norm. c. Schinenĭ, j. Tutova.*

Adică pare-că e dracul, e urît.

15083 * △ **Are pe ducă-sĕ într'însu.**

GAVR. ONIŞOR. *prof c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Drac.*

E fórte isteţ, ager la trébă.

DUHOVNIC

Vedĭ *Doctor*

15084 * **Duhovnicul spovĕduesce şi pe cel bun şi pe cel rĕŭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Omul trebue să ïerte pe semeniï luï. Dumnedeŭ singur ne póte judecà cu dreptate.

DUMNEDEESC

15085 **Pronĭa dumnedeĭéscă calcă socotéla muritoréscă.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 295.

Vedĭ *Dumnedeŭ*.

Prevederile ómenilor daŭ adese-orĭ greș.

15086 **Batjocoresce puterea dumnedeéscă lucrurile omenescĭ.**

NIC. COSTIN, *Letop.*, II, p. 72.

Acelaș ințeles ca la No. 15085.

DUMNEDEIRE

15087 **Cugetele dumnedeireĭ, școla lumiĭ, gândurile femeiĭ și marea n'aŭ sfîrșit, n'aŭ început.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 133.

Atât sunt de marĭ, de adîncĭ.

DUMNEDEŬ

Vedĭ *Bóla, Bolnav, Casă, Cesar, Cap. V, c. Di, Găină, Insemnat, Mână, a Muncì, Nebun, Para, a Răbdà, Rĕŭ, Sfânt, Urechĭe.*

Credințele despre Dumnedeŭ sunt nenumĕrate, și e peste putință să se dé, aci, măcar cele maĭ interesante dintre ele. A se vedé colecțiile *Șezătórei* și *Albineĭ*, precum și L. ȘĂINEANU, *Basme*, p. 842—879.

15088 **Inceputul ințelepcĭuneĭ e temerea de Dumnedeŭ.**

I. IONESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 24. —*Abeced. Ilustr.*, p. 24.

Cine se teme de Dumneḑeŭ se păzesce de a greşi.

Inceputul înţelepcĭuneĭ este a se teme de Dumneḑeŭ.

Isus Sirah, 1. 15.

Le crainte de Dieu est le commencement de la sagesse.

Prov. Franc.

15089 **Numaĭ Dumneḑeŭ este vecĭnic.**

N. Costin, *Letop. Mold.*, II, p. 101.

Iar omul, astă-ḑĭ s'a născut şi mâĭne móre.

Dieu seul est éternel.

Prov. Franc.

15090 **Dumneḑeŭ este tutulor judecător drept.**

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 415.

El va împarte pedepsile şi rĕsplătirile, dupa meritele fie-căruĭa.

* △

15091 **Numaĭ la Dumneḑeŭ e dreptate.**

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII.*

* △

Numaĭ la Dumneḑeŭ e dreptate.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

Iar nu în acéstă lume ticalósă.

15092 **Nu numaĭ cu pâĭne va trăi omul, ci cu tot cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ.**

Mitrop. Antim, *Didahiile*, p. 230.

Nu numaĭ cu pâne trăesce omul, ci și cu tot cuvîntul ce ese din gura luĭ Dumneḑeŭ.

V. A. URECHE, *Conv. Liter.*, XXI, p. 572.

Nu trăĭesce omul cu pâne, ci și cu cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ.

VARRON, p. 46.

Arată puterea acestuĭ cuvînt.

Nu numaĭ cu pâne va trăĭ omul, ci cu tot cuvîntul ce ĭese din gura luĭ Dumneḑeu.

MATEĬ, 4, 4; DEUTER. 8. 3.

15093 * **Cine nu rógă pe Dumneḑeŭ?**

A. PANN, I, p. 79.

Adică pe acel de care totul atîrnă în lume.

15094 **Gâl̃ina, çe 'ĭ gâl̃ină, bé apă ș-mutrésci la Dumnidzĕŭ.**[1]

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 158.

Vezĭ *Găină.*

Acelaș înțeles ca la No. 1837 unde se va adăogà ca variantă.

15095 * △ **Iĭ arĕțĭ pe Dumneḑeŭ și ḑice că e dracu.**

IUL. VULCĂNESCU, *elev, Sc. Norm c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Nu scie să prețuĭéscă pe om.

15096 **La Dumneḑeŭ mergĭ, dar cu făclia în mână.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 106.

---

[1] Găina, ca 'ĭ găină, bé apă și se uĭtă la Dumneḑeŭ.

Adică pentru orĭ-ce ne vom rugà la óre-cine, până nu 'ĭ vom dà óre-ce, nu putem dobândi nimic (GOLESCU).

Il n'y a si petit saint qui ne veuille sa chandelle.

Prov. Franc.

Ad ogni santo la sua candela.[1])

Prov. Tosc.

Es ist kein Heiliger so klein, er will seine eigene Kerze haben.[2])

Prov. Germ.

15097 **Taĭna luĭ Dumneḑeŭ nimenea nu o scie.**

A. PANN, II, p. 38. — HINŢESCU, p. 184.

* △ *Taĭna luĭ Dumneḑeŭ nime nu o scie.*

V. SALA, *dasc. c. Serbescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

1⁰ Nu putem cunósce viitorul.
2⁰ Nicĭ motivele întîmplărilor. Din ceea ce ni se pare că este o lovitură, póte să ne vie mult folos şi bine. Prin urmare să primim, cu resemnare, tóte întîmplările vieţiĭ.

15098 **Nu scie omul ce scie Dumneḑeŭ.**

I. T. MERA, *Conv. Liter.*, XVI.

Acelaş înţeles ca la No. 15097.

15099 * △ **Scie Dumneḑeŭ ce face.**

A. PANN, III, p. 43.

Acelaş înţeles ca la No. 15098.

---

[1]) La fie-care sfânt lumînarea luĭ.
[2]) Nu este sfânt atât de mic, care să nu vré să aĭbă lumînarea luĭ.

15100 **Nu scim ce cerem de la Dumneḑeŭ.**

A. PANN, II, p. 38. — HINȚESCU, p. 31.

Dînsul scie, maï bine de cât noï, ce ne este de folos.

15101 **Şî noï avem un Dumneḑeŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II. p. 98.

Sĕ ḑice pentru ceï ce aŭ ocrotitor pĕ pămînt (GOLESCU).

15102 **N'are Dumneḑeŭ stăpân.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 111.

Pentru ómeniï carï trăesc fără a avé nevoe de nimenï, saŭ fără a se teme de nimenï.

«Numaï negustorul, ḑiceà Nichifor, trăïesce din sĕul sĕu şi pe sama luï. Când întrebaï pentru ce? Moş Nichifor rĕspundeà tot glumeţ: *pentru că n'are Dumneḑeŭ stăpân.*» — I. CREANGĂ.

Nul seigneur sur Dieu.

Recueil de Gruther.

15103 *△ **Aşa 'ï când n'are Dumneḑeŭ stăpân.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluïu.*

Când se face vre-o nedreptate, fără ca să se găséscă cine-va să céră socotélă şi să caute a îndreptà lucrurile.

15104 **Pentru că n'are Dumneḑeŭ stăpân.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 171.

Acelaş înţeles ca la No. 15103.

15105 *△ **Bun stăpân e Dumneḑeŭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescï, j. Tutova.*

Căcĭ nu 'ţi vré de cât binele.

Qui sert Dieu il a bon maistre.

Prov. com. XV-e Siecle.

15106 *△ **Ochĭul luĭ Dumneḑeŭ nu dórme.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 22; I, p. 78. — D-na E. B. Mawr, p. 83. — Hinţescu, p. 128. — Gr. Alexandrescu, *j. Putna.* — P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Cl. VIII*

Dumneḑeŭ nu dórme.

I. G. Valentineanu, p, 29

Veḑĭ *Dzeŭ.*

Prin urmare să nu facem rĕŭ căcĭ vom fi pedepsiţi.

In tot locul sunt ochiĭ luĭ Jehova.

Prov. Solom. 15. 3.

L'oeil le Dieu veille toujours.

Prov. Franc.

Gottes Auge ist ewig offen.[1])

Prov. Germ.

The Eye of God never sleeps.[2])

Prov. Engl.

15107 * **Dumneḑeŭ vede tóte.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 15106.

Dieu voit tout.

Prov. Franc.

[1]) Ochĭul luĭ Dumneḑeŭ e în tot-dé-una deschis.
[2]) Ochĭul luĭ Dumneḑeŭ nu dórme nicĭ odată.

15108 Tute 'n lume se discurmă, mași un Dumnedzêŭ ne-avéglia.[1])

ANDREÏU AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Acelaș înțeles ca la No. 15106

* △

15109 Dumnedeŭ are două scărĭ, cu care sue și cobóră.

G. P. SALVÏU & E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*—IULÏU GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungarïa.*

* △

Dumnedeŭ are două scărĭ, tot sue și scobóră.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarïa.*

* △

Dumnedeŭ două scărĭ are:
Să sue (suïe) și să cobóre.

A. PANN, I, p. 73. — HINȚESCU. p. 52. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian j. Doïj.*— C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

Dumnedeŭ are două scărĭ, cu câte un cap vîrît în pămînt, și cu altul atăgârțat d'al șéptelea cer; și pe una sue pe Român, ïar pe alta îĭ dă drumul de vale.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 132.

* △

Dumnedeŭ are scărĭ și de suit și de scoborît.

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — G. MIHALACHE, *înv. c. Șendrescĭ, j. Tutova.*

---

[1]) Tóte în lume se odihnesc, numaĭ singur Dumnedeŭ veghiéză (ne păzesce).

*

Dumnedeŭ are multe scărĭ, prin care pe uniĭ îĭ sue ĭar pe alțiĭ îĭ coboră.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Lume.*

1⁰ Adică umilesc pe cel mândru și înalță pe cel smerit.

2⁰ Când cine-va din sărac devine bogat, și vice-versa. Intr'un mod eliptic, și cu înțelesurile de maĭ sus, se dice că un om s'a suit saŭ s'a coborît

Dumnedeŭ care înalță pre umilițĭ, și ridică la mântuire pre ceĭ ce plâng.

IOV, 5, 11; *Ps.* 113, 7.

15110 Dumnedeŭ nu lasă pe om.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 152; III, p. 122. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 164. — HINȚESCU, p. 52.

Să nu pĭerdem nicĭ o dată speranța; după rĕŭ va veni și bine.

Vedĭ BOGDAN, *Snóve*, p. 80—81.

Dieu n'oublie pas les siens.

GABR. MAURIER. *Trés. Sent. XVI-e Siècle.*

Dio guarda i soi [1]).

Prov. Venit.

Gott verlässt die Seinen nicht. [2])

Prov. Germ.

God verlaat de zijnen niet. [3])

Prov. Oland.

---

[1]) Dumnedeŭ păzesce pe aĭ luĭ.
[2]) Dumnedeŭ nu părăsesce pe aĭ luĭ.
[3]) Idem.

15111 **Am nădejde la Dumneḑeŭ.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 152; III, p. 122. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Acelaş înţeles ca la No. 15110.

15112 **Orí-ce ne dă Dumneḑeŭ tóte sunt bune.**

A. PANN, II, p. 38.

Tóte câte aŭ făcut Dumneḑeŭ sunt bune.

DIM. TICHINDEAL, *Fab.*, p. 193.

Prin urmare să primim cu resemnare tóte întîmplările vieţeĭ, chiar şi cele maĭ displăcute.

* △

15113 **Bun e Dumneḑeŭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 258. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158. — BARONZI, p. 51. — HINŢESCU, p. 51. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ O să trécă rěul care ne supěră.
2⁰ O să priméscă cutare pedépsa ce i se cuvine.

* △

15114 **Bunu'ĭ Dumneḑeŭ, dragul de el ţucu'l.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15113.
Ţucat, în dialectul Bănăţean are înţelesul de: *sărutat.* Deci *ţucu'l,* însemnéză *sărutu'l, săruta'l aşĭ.*

* △

15115 **Mare 'ĭ Dumneḑeŭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212.

△

Mare 'ĭ Domnul Dumneḑeŭ.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 211.

* △
Dumnedeŭ e mare şi puternic.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ Lumea stă în mâna luĭ şi trebue să ne supunem luĭ, în tóte.

«Incalecă pe mine şi haĭ! Sciŭ eŭ unde te oĭu duce şi, *mare'ĭ Dumnedeŭ*, ne-a scăpà el şi de acésta.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212.

2⁰ Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15114.

* △
15116 **Dumnedeŭ e mare om.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 15115.

15117 **Ce putem face înaintea luĭ Dumnedeŭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 74.

Supunere faţă de întîmplarile carĭ nu atîrnă de voinţa nóstră.

15118 **Ca Dumnedeŭ cine póte?**

HINŢESCU, p. 51.

Acelaş înţeles ca la No. 15117.

* △
15119 **Mare e Dumnedeŭ, dar meşter e şi dracu!**

V. A. FORESCU, *c. Stănişóră, j. Suciava.*

* △
Mare'ĭ Dumnedeŭ, şi meşteru'ĭ dracul!

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 180; *Pov.*, p. 213. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — D. POPA, *inst. c. Sinaĭa, j. Prahova.*

*
Bun e Dumnedeŭ, meşter e (ʼĭ) dracu!

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, V, p. 139; *Teatr.*, p. 258. — BARONZI, p. 50. — HINȚESCU, p. 51. — DR. GASTER, *Liter. pop.*, p. 216. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158. — I. G. VALENTINEANU, p. 41. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 454. — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, VI, p. 327. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Bun e Domnul, dar şî dracul meşter bun!

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 86.

Vedĭ *Domn, Drac.*

1⁰ Sĕ dice la întîmplărĭ extraordinare împotriva cuviințeĭ (GOLESCU).
2⁰ Vom trăì şi vom vedé sfîrşitul.

«*Mare'ĭ Dumnedeŭ şi meşteru'ĭ dracul.* Helbet! vom puté veni de hac şi spînuluĭ celuïa. Nu'ĭ e vremea trecută.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 213.

De aşĭ puté să'l smulg de pene pe cĭocârlanul ist de proprietar noŭ. Cine scie? *Bun e Dumnedeŭ, meşter'ĭ dracu!*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 258.

Acéstă dicere este o rĕmăşiță a vechieĭ credințe dualiste în două ființe, de opotrivă puternice, una bună şi cea-l-altă rea, carĭ staŭ vecinic în luptă.

* △
15120 **Să credĭ în Dumnedeŭ, dar nicĭ pe dracul să nu'l uițĭ.**

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Drac*

Să te porțĭ bine şi cu dracul, căcĭ nu sĕ scie unde póte prinde bine şi el.

* △
15121 **Inchină-te la Dumnedeŭ dar nu te strică nicĭ cu dracul.**

V. A. FORESCU, *înv. c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Acelaş înțeles ca la No. 15120.

15122 * △ **Il amăgesce Dumneḑeŭ din ḑile.**

GAVR. OṆIŞOR, *prof. c. Slobozia. j. Tutova.*

Mult se maĭ trudesce, se luptă cu mórtea.

15123 * **Nu'ĭ cum vrem noĭ, ci'ĭ cum vré Cel de sus.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 31.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 14796, saŭ, cum ḑice Miron Costin: *nu sunt vremile sub cârma omuluĭ, ci bĭetul om sub vremĭ.*

15124 **Omul chibzuesce şi Dumneḑeŭ hotăresce.**

S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 223.

Acelaş înţeles ca la No. 15123.

15125 **Omul hotăresce şi Dumneḑeŭ împlinesce.**

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfătos.*

Acelaş înţeles ca la No 15124.

Multe sunt gândurile în inima omuluĭ, dar numaĭ hotărîrea luĭ Jehova se îndeplinesce.

Prov. SOLOMON, 19. 21.

15126 **Departe 's lucrurile luĭ Dumneḑeŭ, de a bĭetuluĭ om.**

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 72.

Acelaş înţeles ca la No. 15125.

15127 **Voĭea luĭ Dumneḑeŭ nu se potrivesce cu a ómenilor.**

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 22.

Acelaş înţeles ca la No. 15126.

Ce que l'homme propose, Dieu autrement dispose.

Prov. Franc.

15128 **Altele sunt sfaturile ómenilor, şi altele poroncesce Dumneḑeŭ.**

ACSENTIE URICARIUL, *Letop.*, II, p. 122.

Veḑï *Domn.*

Acelaş înțeles ca la No. 15127.

Insan tetbir idér emá, Allah tacdír idér. [1])

Prov. Turc.

15129 • **Omul propune, Dumneḑeŭ dispune.**

I. G. MUNTEANU. — HINȚESCU, p. 134.

Acelaş înțeles ca la No. 15128.

L'homme propose et Dieu dispose.

Prov. Franc.

15130 **Ce unul Dumneḑeŭ dăruïasce şi orînduïasce, tótă lumea nicï a luà, nicï a clăti póte.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 64.

Acelaş înțeles ca la No. 15123.

15131 **Unde va Dumneḑeŭ, cu anevoe se póte mutà cu sfatul.**

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 95.

Acelaş înțeles ca la No. 15130.

---

[1]) Omul propune într'un fel, Dumneḑeŭ dispune alt-fel.

15132 **Unde nu va Dumneḑeŭ omul nu póte.**

N. Costin, *Letop. Mold.*, II, p. 28 & 42.

Acelaş înţeles ca la No. 15131.

15133 **Unde nu va să ajute Dumneḑeŭ, în deşert se nevoïasce niscine.**

Moxa, *apud* B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 641.

Acelaş înţeles ca la No. 15132.

15134 **Unde este voïea luĭ Dumneḑeŭ, se biruesc tóte firele omenescĭ.**

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 189.

Tóte se pot împlini daca voesce Dumneḑeŭ.

«Ghica-Vodă, de némul fiind Arbănas, copil tînĕr, aŭ purces de la casa luĭ la Ţarigradu să'şĭ găsească un stăpân să-ĭ slujéscă, şi cu dînsul s'aŭ maĭ luat, un copil de Turc ïar sărac, din satul Kiupri, şi mergênd amîndoĭ din preună la Ţarigrad, multe vorbe bune aŭ vorbit de vor găsi pită, să se caute unul pre altul. Şi aŭ zis Ghica Vodă: «tu escĭ Turc, poţĭ să ajungĭ să fiĭ om mare; şi ce mi'ĭ face pre mine atuncĭ!» Iară Turcul aŭ ḑis atuncea: «de voĭ fi eŭ om mare te voĭ face de veĭ fi maĭ mare în Kiupri judecătoru.» Şi mergênd la Ţarigrad, s'aŭ despărţit unul de altu să'şĭ caute stăpânĭ. Decĭ, copilul cel de Turc aŭ nemerit la un Aga, ce era de curtea Impĕrătéscă, şi aŭ slujit, aşa, din stăpân în stăpân, până aŭ ajuns de era Paşă; şi fiind Paşă săracu, avea un prieten Musaipu Impĕrătesc, şi pe acea vreme se întîmpla de era multe zurbale în Ţarigrad de nu se maĭ putea aşeḑa Pórta. — Deci, Kiupruliul aŭ ḑis către acel prieten Musaipu de casă Impĕrătească: «de m'ar pune pe mine vezir, eŭ aş potoli zurbalele aceste.» Iară Imperatuluĭ i se supĕrase cu zurbalele, şi se mira ce va face şi întrebă sfatu şi pe unul şi pe altul; şi aflând vreme acel Musaipu Impĕrătesc aŭ spus Impĕratuluĭ că este un Paşă sărac şi el ḑice să'l puĭ Măria-ta Vezir, că o potoli tóte gâlcevile aceste, pe carele îl chïamă Kiupruliul. Decĭ, Impĕratul 'l aŭ adus, şi 'l-aŭ pus Vezir; îndată aŭ şi pus de aŭ strigat óste, şi pe altă parte aŭ început a tăia capetele celor viclenĭ, până i-aŭ speriat, de aŭ aşeḑat tóte zurbalele; şi aŭ rĕmas vezir lăudat la Turcĭ, precum s'aŭ vĕḑut şi se vede şi până astăḑĭ némuluĭ luĭ. Iară Ghica-Vodă, intrând în Ţarigrad, aŭ nemerit la Kapi-kihăile Moldovenescĭ de aŭ slujit; apoĭ aŭ venit la Moldova cu neguţitorie; apoĭ la Vasilie Vodă tot de un ném Arbânaş, şi vrând şi D-zeŭ, aŭ agiuns de aŭ fost Kapi-kihaie la Ţarigrad, şi vornic mare aicĭ în Moldova. Decĭ, întîmplându-se atuncĭ la vremea luĭ Gheorghie Ştefan-Vodă, de aŭ fost la Pórtă cu alţĭ boierĭ, Vezirul vĕḑêndu-l l-aŭ şi cunoscut cine este, ïară Ghica

Vodă nu'l cunoscea pe Vezirul. Decĭ, Vezirul Kiupruliul, aŭ şi chiemat pe Laznetarul luĭ şi i-aŭ ḑis în taină: «Veḑĭ cel boier bĕtrân Moldovan ce stă la divan, să'l ieĭ şi să'l ducĭ la odaea ta, până s'a ridicat divanul şi apoĭ să'l aducĭ la mine în taină, că 'mĭ trebuesce.» Iară Ghica-Vodă, după ce'l luase dintre ceĭ-l-alţĭ boierĭ, se speriasă tare, că nu sciea povestea ce este, şi după ce s'aŭ rĕdicat divanul şi l-aŭ dus la Vezirul, l-aŭ întrebat Vezirul ce om este, şi de unde este, şi aŭ ḑis: «Cunósce-mĕ pe mine, aŭ ba?» Iară Ghica-Vodă l'aŭ spus de unde este de locul luĭ, iară a cunósce pe Vezirul nu'l cunoscea. Atuncĭ Vezirul Kiupruliul s'aŭ spus, şi aŭ ḑis: «ţiĭ minte ce am vorbit când veniam amêndoĭ pe cale? şi aŭ ḑis: de aĭ uitat tu, dar eŭ n'am uitat, şi ĭată că te voiŭ face Domn în Moldova, numaĭ să te facĭ mulcum.» Iară Ghica-Vodă aŭ şi mers de ĭ-aŭ sărutat mâna, şi s'aŭ rugat atuncĭ pentru stăpâne-sĕŭ să'l lase să fie Domn să nu'l maziléscă. Iară Vezirul aŭ rĕspuns: «acum de odată îl las să fie, ĭară maĭ pe urmă cuvîntul meŭ gios nu'l voĭ lăsa; ci te voĭ face pe tine.» Şi pe urmă chiemând la Pórtă pe Gheorghe Ştefan-Vodă să mérgă, aŭ pus pe Ghica-Vodă Domn în Moldova, după cum scrie letopiseţele. Aşa aŭ fost povestea eşireĭ acelor douĕ ómenĭ, Kiupruliuluĭ Veziruluĭ şi Ghicăĭ-Vodă: că *unde este voia luĭ D-ḑeŭ, se biruesc tóte firele omenescĭ.*» — I. NECULCE, *Letop.*, p. 188—189.

15135 **Când va Dumneḑeŭ şi omul nemeresce sfatul.**

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II, p. 237.

Acelaş înţeles ca la No. 15134.

*

15136 **Dumneḑeŭ, că e Dumneḑeŭ, şi nu póte mulţumi tótă lumea.**

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Nu poţĭ mulţumi pe toţĭ ómeniĭ. Ce e pe placul unuĭa, displace celuĭ-l'alt.

*

15137 **Dumneḑeŭ e a tot putinte, şi încă nu împacă pe toţĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Nicĭ ăl de sus nu intră în placu tutulora.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 34.

Acelaş înţeles ca la No. 15136.

15138 * △ **Nicĭ Dumneḑeŭ nu póte face pe voĭe, la tot natu.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △ *Nicĭ Dumneḑeŭ nu póte face pe placu tutulor.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 15137.

15139 **Pre cine ĭubesce Dumneḑeŭ şi îl cértă.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 609.

* *Dumneḑeŭ cértă pre cine ĭubesce.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Spre mângâĭerea celor loviţĭ de sórta.

Iehova mustră pe cine ĭubesce.

Prov. SOLOMON, 3. 12; IOV, 5. 17: Ps. 94. 11.

Dieu qui a fait sur moi luisir
Un mal dont il m'estuet nuisir,
Dist que devant lui souef flaire.[1])

BAUDE FASTOUL D'ARRAS, *XIII-e Siècle*

A chi Dio vuol bene,
Manda afflizioni e pene.[2])

Prov. Tosc.

Wen Gott lieb hat, den züchtigt er.[3])

Prov. Germ.

---

[1]) Dieu qui m'envoit un mal que je dois supporter, dit que ce mal sentira bon devant lui.
[2]) Cuĭ Dumneḑeŭ vroesce binele, îĭ trimete scârbă şi supĕrărĭ.
[3]) Pe cine Dumneḑeŭ ĭubesce, îl pedepsesce.

15140 **Dumneḑeŭ cértă şi ïarăşï tămăduesce.**

AXINTIE URICARIUL, *Letop.*, II, p. 128.

Dumneḑeŭ pedepsesce pe om, dar şi curînd îl ïértă.

D'un côté Dieu poingt, de l'autre il oingt.

GABR. MEUNIER, *XVI-e Siècle.*

15141 **Când va Dumneḑeŭ cu omul vine şi dracu cu colacï.**

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 166; III, p. 134.

Când vré Dumneḑeŭ cu omul
Vine cu colacï şi dracul.

HINȚESCU, p. 51.

Când vré Dumneḑeŭ cu omul, vine şi dracul cu colacul.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 165; *Rev. Ist.*, I, p. 459.

Când vré Dumnedeŭ cu omul, vin şi dracii cu colacii.

HELIAD-RĂDULESCU, *Tandal.*, p. 28.

* △

Când vré Dumneḑeŭ, şi dracu vine cu colacï.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Brosc arï j. Mehedinți.*

* △

Când Dumneḑeŭ va cu tine
Şi dracul cu colacï vine.

A. PANN, I, p. 72.—P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Zegaïa, j. Mehedinți.*

Veḑï *Bogat, Domn.*

1[0] Sĕ ḑice când ne vine şi dĕ unde nu nădĕjduim.
2[0] Când omuluï îï merge bine, chïar şi ceï duşmanï se plécă şi îï daŭ ajutor.

À qui Dieu aide, nul ne peut nuire.

Prov. Franc.

Aquel es rico que est à bien con Dios.[1]

Prov. Span.

Wer Gott zum Freunde hat, den schadet keine Creatur.[2]

Prov. Germ.

He is no loser who keeps God for his friend.[3]

Prov. Engl.

15142 *△ **Când îĭ dă Dumnedeŭ nicĭ dracul n'are ce 'ĭ face.**

A. Pann, II, p. 69. — Hințescu, p. 51. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 457. — V. A. Forescu, *c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înțeles ca la No. 15141.

C'est l'bon Diu qu'el vout, les sainte n'ès polet rin.[4]

Prov. Wallon.

Chi ha buono un Dio, ha in tasca i santi.[5]

Prov. Tosc.

Gott hat mir's gegeben, und der Teufel soll es mir nicht nehmen.[6]

Prov. Germ.

If that God gie the deil daurna reive.[7]

Prov. Scot.

---

[1]) Acela e bogat care e bine cu Dumnedeŭ.
[2]) Când are pe Dumnedeŭ ca prietin, nu póte să 'ĭ facă rĕŭ nicĭ o ființă.
[3]) Acela nu pĭerde care 'şĭ păstréză pe Dumnedeŭ ca prieten.
[4]) C'est le bon Dieu qui le veut, les saints n'y peuvent rien.
[5]) Cine are pe Dumnedeŭ sigur, are pe sfințĭ în buzunar.
[6]) Când vré Dumnedeŭ să ne hrănéscă nu póte să împedice acésta S-tu Petru.
[7]) Când o dă Dumnedeŭ, nu are voe dracu să o ĭea.

15143 *△ **Daca vré Dumneḑeŭ şi turétcă (turuétcă) se face.**

V. Ifrim, *elev. Sc. Norm., c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Dacă aĭ noroc, din desculț umbli cu cizme.

15144 **Până s-adjundzĭ la Dumnidzĕŭ ti mâcă daraclĭi.**[1])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 173.

Veḑĭ *Sfânt.*

1⁰ Arată puterea draculuĭ.
2⁰ Până la ceĭ marĭ, ceĭ micĭ te prăpădesc.

15145 * **Când dă Dumneḑeŭ dă, ĭar când ĭeà, apoĭ îțĭ ĭeà şi cenuşa din vatră.**

Al. Martinian, *j. Ilfov.*

Dumneḑeŭ scie să rĕsplătéscă, dar şi să pedepséscă bine pe om.

15146 △* **Cuĭ Dumneḑeŭ vre a'ĭ dà, şi pe feréstră îĭ țîpă.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înțeles ca la No. 15143.

15147 * **Dumneḑeŭ, că 'ĭ mare, şi n'a dat la toțĭ de o potrivă.**

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

Arată ne-potrivirea la avere.

15148 *△ **Dumneḑeŭ dă tot la cel ce are maĭ mult.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înțeles ca la No. 15147.

---

[1]) Până să ajungĭ la Dumneḑeŭ te mănâncă dracii.

«— Dómne, dise Sf. Petrea, óre n'ar fi bine ca să ieĭ boiĭ ceĭ bunĭ de la omul cel de dinainte, care de şi bogat, după cât se vede, dar e aşa de rĕŭ la inimă, şi să 'ĭ daĭ istuĭ-l-alt sărac, om bun la inimă?

«— Nu Petre, şi încă voĭ face din potrivă de cum diciĭ tu; adecă, acest sărac şi bun la inimă să 'ĭ pérdă şi pe juncănaşiĭ ceĭ slabĭ ce 'ĭ are, căcĭ cel sărac şi bun la inimă fiind, nu 'ĭ va păré rĕŭ, numaĭ de atâta lucru; ĭar celuĭ-l-alt, pe lângă ceĭ doĭ boĭ marĭ şi frumoşĭ, îĭ voĭ maĭ dà încă alţĭ doĭ, şi apoĭ patru, până 'l voĭu face bogat tare, şi apoĭ, când îĭ voĭa lua, îĭ voĭu lua tot, ca să 'ĭ rup inima din el şi aşa să se pocăĭéscă cum trebue.» — *Şezătórea*, I, p. 258.

Vedĭ N. BOGDAN, *Poveştĭ*, p. 66 şi urmĕtórele.

Că cel ce are i sĕ va dà, şi 'ĭ va prisosì; ĭar cel ce nu are, şi ceea ce are se va luà de la dînsul.

MATEĬ, p. 13. 12; MARCU, 4. 25; LUCA, 8. 18.

15149 **Dumnedeŭ la unul dă tot şi la altul nimic.**

A. PANN, *Nastr. Hogea*, p. 22.

Acelaş înţeles ca la No. 15148.
A se vedé snóva din *Nastratin-Hogea*, p. 22—23.

15150 **Dumnedeŭ să 'l înmulţéscă,**
Ca şi pétra să créscă!

A. PANN, I, p. 128. — HINŢESCU, p. 52.

Urarea beţivuluĭ.

* △
15151 **Dumnedeŭ rĕsplătesce fie-căruĭ după faptele sale.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

* △
Dumnedeŭ plătesce după fapte.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Ca un judecător drept ce este.

*
15152 **Dumnedeŭ nu rĕsplătesce ca duşmanul, ci gonesce cu anul.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 22; I, p. 78.—DR. GASTER, *Liter.*, p. 52. — HINŢESCU, p. 52.

Arată îndelunga răbdare a luĭ Dumneḑeŭ.

Iehova este târḑiŭ la mânie, dară mare în putere.

NAUM, 1. 3; NOEM., 9. 17; PS. 103. 8.

Tu eştĭ Dumneḑeŭ milos şi îndurător, târḑiŭ la mânie, plin de îndurare, şi te căĭescĭ de rĕŭ.

PS. 86. 5; IOEL, 2. 13; IONA, 4. 2; ESOP, 34. 6.

* △

15153 Dumneḑeŭ nu 'ĭ ca duşmanu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 15152.

* △

15154 Dumneḑeŭ nu'ĭ la nime duşman.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ Căcĭ este drept.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 15153.

* △

15155 Dumneḑeŭ întârḑiéză, dar nu uĭtă.

IDEM, *Calend. Rom.* 1892. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*

Dumnidzĕŭ şintésce ma nŭ-agârşésce. [1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

*

Dumnidzĕŭ amână ma nu agârşésci. [2]

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Dumnidzĕŭ amână ma nu agârşascĭ. [3]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

---

[1]) Dumneḑeŭ întârḑie dar nu uĭtă.
[2]) Dumneḑeŭ amână dar nu uĭtă.
[3]) Idem.

Acelaş înţeles ca la No. 15152, şi cum dice Claudianu:

Saepe mihi dubiam traxit sententia mentem;
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector et incerto fluerent mortalia casu.
Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum
Absolvitque deos.

«Pe Dumnedeŭ ómeniĭ ceĭ de mult îl zugrăvesc cu piciórele de lână şi cu mânĭ de her.» — AXENTIE *Uricariul*, II, p. 156.

La justice de Dieu a des pieds de plomb.

Prov. Lat.

La vendetta di Dio non piomba in fretta. [1])

Prov. Ital.

Gott kommt langsam, aber wohl. [2])

Prov. Germ.

Got cometh with leaden feet, but striketh with iron hands. [3])

Prov. Engl.

15156 * △ **Dumnedeŭ nu pedepsesce îndată ce omu greşesce.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Şi dă omuluĭ vreme ca să se pocăĭéscă.

15157 **Intărdierea certăreĭ, Dumnedeŭ cu asupră o plinesce.**

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 59.

Acelaş înţeles ca la No. 15155, şi cum dice Francesul:

L'homme ne perd rien pour attendre.

[1]) Rĕsbunarea luĭ Dumnedeŭ nu lovesce repede.
[2]) Dumnedeŭ vine încet, însă bine.
[3]) Dumnedeŭ vine cu picere de plumb, lovesce însă cu mânĭ de fer.

15158 * △ **Dumneḑeŭ nu rĕmâne la nime dator.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 15157.

Az isten soha sem marad adosnak.

Prov. Maghi.

15159 * △ **Dumneḑeŭ nu bate cu cïomagul.**

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 206 — ION PAUL, *Transilvania.* — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluïu.*

* △ *Dumneḑeŭ nu bate pe om cu cïomagu.*

N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Adică Dumneḑeŭ e răbdător cu ceï rĕï, nu'ï pedepsesce îndată.

15160 * △ **Dumneḑeŭ nu bate cu bóta, numa cu socóta.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 15159.

15161 * △ **Nu bate Dumneḑeŭ cu bicïul.**

V. A. FORESCU, *c. Broscenï, j. Sucïava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15160.

15162 * △ **Dumneḑeŭ te feresce**
Până te nemeresce.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenï, j. Ilfov.*

* △
Dumnedeŭ feresce
Pân' ce nimeresce.

A. GOROVEĬ, *public. j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15161.

* △
15163 Dumnedeŭ te păzesce
Până ce te nimeresce.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 15162.

* △
15164 Dumnedeŭ dă, numaĭ trebuĭe să daĭ şi tu cu mâna.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Să nu ne lăsăm în nădejdea altuĭa, fie chiar şi Dumnedeŭ. Scăparea omuluĭ stă în mânele luĭ.
A se vedé varĭante la Capitol XVII.

Aide-toi, Dieu t'aidera.

Prov. Franc.

Nôsgnor a dis: agiutēte ch'i t'agiutrēu.[1])

Prov. Piem.

Hilf dir selbst, so hilft dir Gott.[2])

Prov. Germ.

Help your self and God will help you.[3])

Prov. Englez.

---

[1]) Domnul a dis: ajută-te şi te voiŭ ajuta.
[2]) Ajută-te singur, ast-fel Dumnedeŭ te va ajuta.
[3]) Ajută-te singur, şi Dumnedeŭ te va ajuta.

* △
15165 **Dumneḑeŭ dă omuluĭ, dară (dar) în traistă nu'ĭ bagă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 167; *Rev. Ist.*, III, p. 164. — A. GOROVEĬ, *public. j. Sucĭava.* — HINŢESCU, 53.

* △
Dumneḑeŭ dă omuluĭ dar în straiţă nu'ĭ bagă.

V. SALA, *dasc. c. Beïuş, comit. Bihor, Ungarĭa.* — D. POPOVICĬU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 15164.

Dieu donne le bœuf et non les cornes.

Prov. Franc.

Gott bescheert wohl die Kuh, aber nicht den Strick dazu.[1])

Prov. Germ.

God gives us hands, but does not build bridges for us.[2])

Prov. Engl.

15166 **Dumneḑeŭ dă dar nu bagă în pungă.**

IDA VON DÜRINGSFELD, I, p. 322.

Acelaş înţeles ca la No. 15165.

* △
15167 **Dumneḑeŭ îţĭ dă, dar în sac nu'ţĭ bagă.**

EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.* — N. URECHĬĂ, *ing. c. Comarnic, j. Prahova.*

* △
Dumneḑeŭ dă, dar în sac nu bagă.

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

---

[1]) Dumneḑeŭ, dă vaca, dar nu dă ştréngu.
[2]) Dumneḑeŭ ne dă mânĭ dar nu ne zidesce podurĭ.

Acelaş înţeles ca la No. 15166.

Gud giver enhver Fugl sin Föde, men kaster den ei til den i Reden.[1])

Prov. Danez.

* △
15168 Dumnedeŭ dă, dar (da) în obor nu bagă.

M. PĂSCULESCU, *la Intîln.*, p. 11. — *Rev. Copii.*, II, p. 176. — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Centr. Cl. VII.*

Acelaş înţeles ca la No. 15167.

* △
15169 Dumnedeŭ îţĭ dă, dar nu 'ţĭ bagă în gură.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sc Norm. Inv.*

Acelaş înţeles ca la No. 15168.

* △
15170 Ce ne trimite Dumnedeŭ trebue să primim, orĭ bun orĭ rĕŭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Să primim cu răbdare rĕul ca şi binele care ne vine.

* △
15171 Numaĭ Dumnedeŭ face voĭea la toţĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când nu poţĭ mulţumi pre cine-va.

* △
15172 Dumnedeŭ a umplut lumea cu ce a putut.

C. C. MICLESCU, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*

[1]) Dumnedeŭ dă fie-căreĭ pasere hrana sa, dar nu i-o aruncă 'n cĭoc.

* △ *Dumnedeŭ a umplut lumea cum a putut.*

C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Nemțu.*

Vedĭ *Bun, Rĕŭ.*

Dumnedeŭ a făcut și pe bun și pe rĕŭ, și se dice maĭ ales când vreĭ să arĕțĭ pe un prost.

15173 * △ **Îĭ mare oboru luĭ Dumnedeŭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Lumea e mare, deci, orĭ cât de mulțĭ ómenĭ ar fi, toțĭ pot trăi într'însa.

Se dice, maĭ ales, când un om sărac are mulțĭ copiĭ.

15174 **Când vré Dumnedeŭ să pĭérdă pe om, maĭ întâĭu îĭ ĭeà mințile.**

P. ISPIRESCU. *Rev. Ist.*, I, p. 459.

* *Când Dumnedeŭ perde pe om, îĭ ĭeà mintea.*

HINȚESCU, p. 143. — G. MUNTEANU. — V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* *Daca Dumnedeŭ vré să te bată îțĭ ĭeà mintea.*

S. FL. MARIAN, *Bucovina.*

Dumnedeŭ, înainte de a te pĭerde, îțĭ ĭea maĭ întâĭu mințile.

Voința, ziar, XII, No. 3286.

* △ *Dumnedeŭ îțĭ ĭeà mintea și apoĭ te bate.*

GAVRIL ONIȘOR, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

* △ *Daca vré Dumneḑeŭ să bată pe cine-va, maĭ nainte îĭ ĭea mintea.*

MARIA COSMA, c. *Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungarĭa.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când unul face o faptă nebunéscă, care trebue să'i aducă pagubă. Românul, în asemenea împrejurărĭ maĭ ḑice: *îĭ-a luat Dumneḑeŭ minţile.*

Quos perdere vult Jupiter dementat prius.[1])

Prov. Lat.

Quand Dieu quelqu'un veut châtier,
De bon sens le fait varier.

Prov. Franc.

Quando dio ci vuol punire,
Del vero senno ci fa uscire.[2])

Prov. Ital.

Wenn Gott Einen strafen will, so thut er ihm die Augen zu.[3])

Prov. Germ.

Eschil ḑice: «*când un om merge spre peire, ḑeiĭ îĭ ajută să se nimicéscă.*» — PROMETEŬ.

15175 * △ **Dumneḑeŭ nu dă cu bâta, ci îĭ ĭeà mintea.**

IUL. GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 15174.

15176 * △ **Dumneḑeŭ cértă pe om după puterea luĭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

---

1) Jupiter înnebunesce maĭ întâiŭ pe aceĭ pre care vré să 'ĭ piérdă.
2) Când Dumneḑeŭ vré să ne pedepséscă, el ne scóte din minţĭ.
3) Când Dumneḑeŭ vré să pedepséscă pre cine-va, atuncĭ îĭ legă ochiĭ.

*
Dumneḑeŭ ne céră după puterea nóstră.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pedépsă celuĭ vinovat nu trebue să fie pré aspră.

Dieu ne veut pas plus qu'on ne peut.

Prov. Franc.

Dio non manda se non quel che si può portare.[1]

Prov. Tosc.

Gott giebt Schultern nach der Bürde.[2]

Prov. Germ.

Got shapes the back for the burden.[3]

Prov. Scot.

* △
15177 **Ce a legat Dumneḑeŭ, omul să nu deslege.**

IUL. GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

*
Ce Dumneḑeŭ a legat omuluĭ nu maĭ póte deslegà.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Sé ḑice maĭ ales despre căsătoriĭ.

*
15178 **Iu i greŭ, ți-agĭută ș-Dumnidzĕŭ.**[4]

G. ZUCA, *stud. c. Berat, Albania.*

Omul să nu piérdă nicĭ odată speranța.

---

[1]) Dumneḑeŭ nu trimite maĭ mult de cât póte omul să ducă.
[2]) Dumneḑeŭ dă spatele după povară.
[3]) Dumneḑeŭ face spatele după greutatea povereĭ.
[4]) Unde e greŭ, îțĭ ajută și Dumneḑeu

* △

15179 **Cine începe cu Dumneḑeŭ, cu Dumneḑeŭ sfîrşesce.**

Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Bine cine începe, tot bine isprăvesce.

* △

15180 **Dumneḑeŭ când a plecat să scótă urîţii din ţéră, cel maĭ urît de cât toţĭ s'a luat după dînsul să'l însoţéscă în acéstă lucrare.**

C. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când cel vinovat se preface că este nevinovat, şi caută şi dînsul pe cel vinovat pentru a'l descoperi.

* △

15181 **Dumneḑeŭ dă şi ĭeà.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △

Dumneḑeŭ tot dă şi ĭeà.

V. Sala, *dasc. c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — D. Popovicĭ. *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Dumneḑeŭ dă, Dumneḑeŭ ĭeà.

D-na S. Nădejde, *Nuv.*, p. 155.

Averea, binele este trecĕtor.

Dumneḑeŭ mĭ-a dat, Dumneḑeŭ mĭ-a luat, fie numele luĭ bine-cuvîntat.

Biblie Iov.

* △

15182 **Dumneḑeŭ încarcă şi descarcă.**

Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Dumnedeŭ tot încarcă și dĕscarcă.

D. Popovicï, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarïa.*

Acelaș înțeles ca la No. 15181.

* △
15183 **Un Dumnedeŭ dă și altul ïea.**

Hințescu, p. 53. — Dr. Gaster, *Liter. Pop.*, p. 217. — Baronzi, p. 55. — L. Șăïneanu, *Semas.*, p. 327. — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

* △
Un Dumnedeŭ îțï dă și altul îțï ïeà.

D-na Ecat. Zanne, *c. Băsescï, j. Fălciŭ.*

* △
Un Dumnedeŭ dă și dece ïea(ŭ).

V. A. Forescu, *c. Folticenï, j. Sucïava.* — E. I. Patricïu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțï, j. Covurluïu.*

1⁰ Când maï mult pĭerdï de cât câștigï.
2⁰ Când nu aï apucat bine să capețï un lucru, și altul ți'l ïeà.
Rĕmășită din vechile credințe păgâne.

SNÓVĂ

Cică un țigan căpĕtase o ólă cu lapte. Când a pus'o la foc, vede că laptele începe să se umfle. Țiganul nu maï puteà de bucurie că sĕ înmulțesce laptele, și sĕ rugà mulțumit: «Dă, Dómne, să créscă! Dă, Dómne, să créscă!» Laptele curge tot în foc. Când țiganul vede că n'a maï rĕmas nimic în ólă sĕ întristézà fórte mult și dice mânios: «De, apoï trébă'ï asta! *Un Dumnedeŭ dă și dece ïeaŭ.*»

* △
15184 **Scie Dumnedeŭ al cuï e sacul cu făină și podul cu slănină.**

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 134; II, p. 78. — Hințescu, p. 53. — E. I. Patricïu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțï, j. Covurluïu.* — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

* *Scie Dumnedeŭ al cuĭ e sacul cu malaĭul.*

A. Petrescu, *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

* △ *Scie Dumnedeŭ al cuĭ e sacul cu făină.*

V. Sala, *înv. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

1⁰ Când se aruncă, asupra cuĭ-va, o vină ne-întemeĭată.

2⁰ Când cine-va câştigă pe ne-aşteptate; credeà că pĭerde şi în urmă câştigă.

3⁰ Când cine-va găsesce un lucru pĭerdut.

4⁰ Să aşteptăm sfîrşitul, urma alege, căcĭ Dumnedeŭ îngrijesce de toţĭ, şi cunósce faptele fie-căruĭa.

SNÓVĂ

Un ţigan sĕ duse să fure slănina unuĭ Român, din podul caseĭ a-cestuĭa. Dar Dumnedeŭ nu 'ĭ-a ajutat, pentru că slănina erà numaĭ dréptă a Românuluĭ, aşa că ţiganul a cădut, în casă, pe gura poduluĭ, cu slănină cu tot. Românul de bucurie că şĭ-a găsit slănina, a dis: «Heĭ! mĕĭ ţigane! *scie el Dumnedeŭ al cuĭ e podul cu slănină.*»

A se vedé şi snóva de la No. 15185.

* △

15185 Scie Dumnedeŭ al cuĭ e colacu.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Cap. XII, c. Colac.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15184.

SNÓVĂ

A trăit odată un fecĭor, în casă cu tată-sĕŭ. Eĭ aŭ fost morarĭ. Măstihóĭa[1] fecĭoruluĭ, în tóta sĕptămâna, dedeà cinste la biserică, treĭ-patru liturghiĭ de prescurĭ. Odată dice nevésta către fecĭor: «Mĕĭ Ióne, da ce va fi de noĭ, că tu nu maĭ poruncescĭ să fac şi eŭ prescurĭ. — Nu, dragă, pentru că *scie Dumnedeŭ al cuĭ e sacul cu făină.*» — V. Sala, *Ungaria.*

---

[1]) Muma vitregă.

*
15186 Câlcă pri oŭ și s-acâță di Dumnidzêŭ.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Samarina, Epir.*

A învěțat și el douě buche, și se crede cel maĭ învěțat om.
A prins ce-va putere și sě crede cât un împěrat.

* △
15187 Scie numaĭ Dumneḑeŭ și vaca.

IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Când unul face o trébă fără să scie pentru ce.

SNÓVĂ

Un Némț șĭ-a muls vaca. Acésta, când a fost plin suștarul, a dat cu picĭorul. Pentru ca să ocoléscă pe viitor, ast-fel de ne-plăcere, a legat vaca cu ștréngul de el. Vaca a luat-o la fugă. Popa îl vede și îl întrébă, că unde duce vaca? *Scie Dumneḑeŭ și vaca,* rěspunde bĭetul Némț.

15188 Cu gândul la Dumneḑeŭ șî cu mâna prin sînul meŭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* III, p. 28.

Sě ḑice pentru ceĭ ce, cu smerenĭa lor, fură șî ne despóĭe (GOLESCU).

*
15189 In gură cu Dumneḑeŭ și în inimă cu dracu.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 88; III, p. 65. — HINȚESCU. p. 72. — S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 103.

* △
In gură cu Dumneḑeŭ, în inimă cu dracu.

V. SALA, *dasc. c. B. Lazurĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Creștin, Cruce.*

[1]) A călcat pe oŭ și s'a prins de Dumneḑeŭ.

Pentru cel făţarnic. A se vedé No. 14762.

15190 **Tot binele de la Dumneḑeŭ este.**

DIM TÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 365.

Luĭ să'ĭ mulţumim, prin urmare, de câte-orĭ ne vine vre-un bine.

De Dieu tout bien vient.

HENRY ESTIENNE, *XVI-e Siècle.*

15191 **'I-a avut Dumneḑeŭ de scire**
Şi l'a păzit de peire.

A. PANN, III, p. 141. — HINŢESCU, p. 171.

Veḑĭ *Norocire.*

Erà cât p'aci să móră, şi a scăpat ca prin minune.

15192 **Cine are parte dĕ Dumneḑeŭ pĕ pămînt, are parte şî dĕ cel din cer.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

Cată'ţĭ Dumneḑeŭ pe pămînt dacă veĭ să'l aĭbĭ şi în cer.

C. BOLLIAC, *Culegere.*

* △ *Când aĭ Dumneḑeŭ pe pămînt aĭ şi în cer.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică, cine are parte dĕ ajutor pĕ pămînt, ĕl ajută şî cel din cer (GOLESCU).

15193 **Dumneḑeŭ când te ajută,**
Plumbul ţi se face plută.

A. PANN, I, p. 72. — HINŢESCU, p. 52.

Arată puterea luĭ Dumneḑeŭ şi priinţa ajutoruluĭ pe care ni'l póte dà.

Où Dieu veult il pleut.

Prov. Communs XV-e Siécle.

Wer's Glück hat, dem kalbt ein Ochs.[1]

Prov. Germ.

15194 **Unde vré Dumneḑeŭ sunt prietenĭ, banĭ şi de tóte.**

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 245.

Are puterea luĭ Dumneḑeŭ.

Dieu est puissant de bien nous faire.

Prov. Franc.

15195 * △ **Ce o vré Dumneḑeŭ sporesce.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 15194.

Se Dio t'ajuta, sei ajutato.

Prov. Ital.

Wem Gott hilft, dem ist geholfen.

Prov. Germ.

Kinek isten a barátja, könnyen üdvözül.

Prov. Maghiar.

Komu Boh, tomu vşeckni svaty.

Prov. Ceh.

Коме Богъ, томъ и сви свети.

Prov. Sîrb.

15196 **Mulţumim luĭ Dumneḑeŭ,**
Şi de bine şi de rĕŭ.

A. Pann, II, p. 37.

---

[1]) Cine are noroc, îĭ fată boul.

Mulţămim luĭ Dumneḑeŭ,
Şi de bine şi de rĕŭ.

HINŢESCU, p. 113.— I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 223.

Căcĭ nimenĭ nu cunósce taĭna luĭ Dumneḑeŭ, şi trebue să priméscă cu supunere, ba chiar cu mulţumire, tot ce vine de la dînsul.

Iehova a dat, Iehova a luat, fie bine-cuvîntat numele luĭ Iehova!

IOV, 3, 21.

△
15197 **După cum vré Dumneḑeŭ**
Se face bine orĭ rĕŭ.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 568.

Tóte întîmplările staŭ în mâna Domnuluĭ.

La Dumneḑeŭ sunt tóte cu putinţă.

MATEĬ, 19, 26; IOV, 42, 2; IEREM., 32, 17; LUCA, 1, 37 & 18, 27.

*
15198 **Din puţintel a făcut Dumneḑeŭ cerul şi pămîntul.**

1⁰ Arată puterea luĭ Dumneḑeŭ.
2⁰ Când unul din nimic s'a ridicat, s'a îmbogăţit.

* △
15199 **Dumneḑeŭ gĭuruesce şi nebunu trage nădejde.**

PÂRVU, *c. Ivescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Cuminte, Nebun.*

Nu trebue să punem nicĭ un temeĭu pe o făgăduĭélă dată.

* △
15200 **Dumneḑeŭ cu mila, şi dracu cu pila.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Valea Marculuĭ, j. Mehedinţĭ.*

Arată bunătatea unuïa şi rĕutatea celuï-l-alt.

15201 **Dumneḑeŭ tiran nu este,**
Binele la toţï voesce.

A. PANN, I, p. 74. — HINŢESCU, p. 53.

Arată nemărginita luï bunătate.

Dieu beneie tout.[1])

Prov. Gallic. Mss. XV-e Siècle.

15202 **N'a dat zapis cu Dumneḑeŭ.**

A. PANN, II, p. 160.

Omul póte murì dintr'un cés într'altu.

15203 **Dumneḑeŭ dă aceluï care dă.**

I. G. VALENTINEANU, p. 31.

Să ne fie milă de ceï săracï, şi precum ḑice Ţîchindeal, Fab. p. 251: «*Ajutând şi ajutorând este dumneḑeesc lucru, şi a luï Dumneḑeŭ*».

15204 **De mult Dómne-miluesce, i se urasce şi luï Dumneḑeŭ.**

Dreptate, ziar, I, No. 95.

Veḑï *Domn*.

Acelaş înţeles ca la No. 14819.
Hristos a ḑis: «*Rugăcïunile vóstre să fie scurte, şi nu ca ale păgânilor carï 'şï închipuï că prin mulţimea cuvintelor vor dobândi ce doresc. Căcï tatăl vostru scie ce vĕ trebue înainte ca să cereţï.*»

*

15205 **Te ducï la sfinţï şi nu te ducï la Dumneḑeŭ.**

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Veḑï *Sfânt*.

---

[1]) Dieu bénit tout.

Pentru cel care se rógă de ceĭ maĭ micĭ, în loc să mérgă de a-dreptul la cel maĭ mare, de care atîrnă totul.

Il vaut mieux s'adresser à Dieu qu'à ses saints.

Prov. Franc.

* △

15206 Dumneḑeŭ să te păzéscă de ţiganul turcit şi de mojicul grecit.

A. PANN, III, p. 48. — HINŢESCU, p. 52. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Buc. Cl. VIII.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Dumneḑeŭ să te feréscă de ţiganul turcit şi de mojicul grecit.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 84.

*

Dumnidzĕŭ s'ti ascapĕ di crişlin inturchipsit. [1]

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Arată asprimea parvenituluĭ, cĭocoĭuluĭ.

Dio ti guardi da un ricco impoverito, e da un povero quand'è arricchito. [2]

Prov. Tosc.

* △

15207 Dumneḑeŭ să te feréscă de Român cĭocoit şi de ţigan boerit.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 15206.

* △

15208 Să te feréscă Dumneḑeŭ de ţĕranul boerit şi de ţiganul turcit.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dâmboviţa.*

---

[1]) Dumneḑeŭ să te scape de creştinul turcit.

[2]) Dumneḑeŭ să te păzéscă de un bogat care a sărăcit şi de un sărac care s'a îmbogăţit.

* △ *Să te feréscă Dumnedeŭ de țigan turcit și de Român boïerit.*

I. DUMITRESCU, *înv. c. Gânciova, j. Dolj.*

Vedĭ *Boïer.*

Acelaș înțeles ca la No. 15207. A se vedé și No. 9762.

15209 **Dumnedeŭ sfântul să ne păzéscă**
Și de praftorița țigănéscă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 87; I I, p. 50.

Pentru cel care se învață după ce pătimesce.
A se vedé snóva de la No. 15213.

*
15210 **Dumnidzĕŭ s-ti ascapĕ di muĭiare urută.**[1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonïa.*

Căcĭ e foc și pîrjol în casa omuluĭ.

15211 **Să te feréscă Dumnedeŭ de bătae femeéscă.**

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 66.

Căcĭ e gróznică. Vedĭ nuvela D-neĭ Nădejde.

* △
15212 **Să te feréscă Dumnedeŭ de judecata fimeéscă și de bătaïa prostuluĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

Arată lipsa de judecată a femeïeĭ, și primejdia de mórte la care eștĭ supus, când te lovesce prostul.

---

[1]) Dumnedeŭ să te feréscă de muĭerea ticălósă (rea).

15213 Dumneḑeŭ să te feréscă,
De bătae ceréscă,
De urgie 'mpĕrătéscă,
Şi de pîră mojicéscă.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 84; III p. 48.

Dumneḑeŭ sfânt să păzéscă,
Tótă firea creştinéscă,
De bătaia cea ceréscă,
De urgia 'mpĕrătéscă,
Şi de pîra mojicéscă.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 85; III, p. 48.

Dumneḑeŭ să te feréscă,
De bătae ceréscă,
De urgie 'mpĕrătéscă,
De pîră mojicéscă,
Şi de ură boeréscă.

Hinţescu, p. 52.

*
Dumneḑeŭ să te păzéscă,
De urgia 'mpĕrătéscă,
Şi de pîra mojicéscă.

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Tóte, lucrurĭ grele de suferit.

POVESTEA VORBIĬ

Un împĕrat prea cu minte, rugile când îşĭ făcea
Pe lângă alte cuvinte şi aceste le ḑiceà:
Dumneḑeŭ sfânt să păzéscă
Tótă firea creştinéscă,
De bătaia cea ceréscă,
De urgia împĕrătéscă
Şi de pîra mojicéscă.
Fiul sĕŭ ce tot-dé-una la rugĭ cu el pus erà,
Tóte le ḑiceà dar, una nu 'ĭ plăceà, îl supĕrà,
Nu 'ĭ venea să se smeréscă, să ḑică acest cuvînt:
Şi de pîra mojicéscă să 'l păzéscă cel prea sfânt.

Dicênd: Ce putere are un mojic, prost, nătărĕŭ,
Unuia împĕrat mare prin pîre să 'ĭ facă rĕŭ?
Impĕratul dacă vede că nu 'l póte muià
Să 'l facă pe el a crede ceea ce 'l povĕțuià,
Gândindu-se făcu planul, dicênd: voiŭ să 'l pedepsesc.
Și chiemă în grab pe țiganul, potcovaru împĕrătesc,
Căruia din întîmplare atuncĭ dintr'un foișor,
Cădușe, și 'ĭ murise copilul sĕŭ micșor.
Iĭ poruncesce în taină ca cu cârdul țigănesc,
Să se scóle să dea jalbă de fiul împĕrătesc,
Cu dovedĭ s'aducă pîră, orĭ cum va sci maĭ urît,
Că el de sus îmbrâncindu 'l cu dile l'a omorît,
Decĭ îngropând pe copilul potcovaru 'mpĕrătesc,
Ridică dovedĭ, aduce tot sălașul țigănesc,
Daŭ jalbă către 'mpĕratul, cu jurăminte pîrĕsc
Că 'ĭ-a 'mbrâncit pe copilul feciorul împĕrătesc.
Impĕratu 'nfățișéză pe fiul sĕŭ în divan
Dovedile îl fac să crédă că a îmbrâncit pe țigan.
Pentru care împĕratul chiar singur a hotărît,
Să 'l dé, să 'l aibă țiganu în locul celuĭ omorît,
Așa dară, fără voie, feciorul de împĕrat
A trebuit să se ducă, tatăl sĕŭ precum l'a dat,
Și deosebĭ împĕratul pe potcovarul chiemând,
Iĭ dă strașnică poruncă pentru fiul sĕŭ dicênd:
Iți poruncesc ca îndată cum te veĭ duce cu el
Să 'l îmbracĭ în haĭne rupte, să nu 'ĭ facĭ hatîr vr'un fel:
Și să 'l puĭ la foĭ să sufle, tocma ca pe un țigan.
Când vedĭ că nu te ascultă, îngrozesce 'l din cĭocan.
Și cu praftorița udă maĭ adesea să 'l lovescĭ,
Dă în el, numaĭ păzesce unde-va să nu 'l slutescĭ.
Că voiŭ, pentru o greșală, în ast-fel să 'l pedepsesc,
De cât, cum dic, tu ascultă cele ce îțĭ poruncesc.
Decĭ ducêndu-se țiganu cu porunca înarmat,
Le-a urmat tóte tocma cu feciorul de împĕrat.
Il îmbrăcă în nisce sdrențe ca p'o slugă de țigan,
Negre 'n cărbunĭ tăvălite. de nu făceà nicĭ un ban.
Il puse la foĭ să sufle și cu barosu să dea,
De nu putea, vaĭ de dînsul! cu praftorița 'l lovea.
De câte orĭ stropea focul, cu dînsa îl atingea,
Și obrazul, nasul, gura îĭ umplea și îĭ mânjeà,
Pedepsele aste tóte trebuind să ĭeà sfîrșit,
După treĭ dile împĕratul ĭertă pe fiul greșit,
Și trimețênd, îl aduse ĭar cu cinste la palat
Spălat și îmbrăcat bine, ca un fecĭor de 'mpĕrat.
Apoĭ séra împĕratul mergênd să se róge ĭar
Aŭ rostit ca maĭ înainte acelcașĭ cuvinte chĭar.
Fiul sĕŭ, ce împreună stà 'ngenunchiat spre pămînt
Dise: tată! maĭ va încă să dicĭ și acest cuvînt:

Dumnedeŭ sfânt să ne păzéscă
Și de praftorița țigănéscă.

Atuncĭ împĕratu 'n sine, de vorbele luĭ rîdênd,
Și isprăvind rugăcĭunea plécă în ĭatac dicênd:
Omul până nu pătimesce nu se învață.

A. PANN.

*△
15214 Dumneḑeŭ să te ferèscă
De poruncă 'mpĕrătéscă.

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII.*

Acelaş înţeles ca la No. 15213.

△
15215 Să te păzéscă Dumneḑeŭ de bătaĭa muĭeriĭ, a stângaciuluĭ, a ciunguluĭ şi a schiopuluĭ, de puşca chiorului şi de fapta mutuluĭ şi a surduluĭ.

Şezătórea, III, p. 81.

*
Să te păzéscă Dumneḑeŭ de bătaĭa surduluĭ şi de fapta schiopuluĭ.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Fiind toţĭ ómenĭ însemnaţĭ de Dumneḑeŭ, şi prin urmare rĕĭ.

15216 Dumneḑeŭ să te feréscă,
De bătaĭa cea orbéscă,
Şi de piciorónga schiopéscă.

A. Pann, III, p. 25.—Hinţescu, p. 52.

Acelaş înţeles ca la No. 15215.

*△
15217 Să te feréscă Dumneḑeŭ de bătaĭa ciunguluĭ.

Gr. Poienaru, *ing. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 15216.

*△
15218 Feréscă Dumneḑeŭ de fuga schiopuluĭ şi de bătaĭa orbuluĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 15217.

* △

15219 **Să te ferêscă Dumneḑeŭ de fată de popă și de moșie lângă cale.**

I. Pușcarïu. c. *Poïana-Mĕruluï, comit Făgăraș, Transilvanïa.*

Una ca și cea-l-altă nu sunt ale stăpânuluï ci a fie-căruï trecĕtor.

Les femmes fenestrières et les terres de frontières sont mauvaises à garder.

Prov. Franc.

* △

15220 **Să te ferêscă Dumneḑeŭ de capră și de fată.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteïu, Banat.*

Amîndouĕ sunt grele de păzit.

*

15221 **Dumnidzĕŭ s-te-apĕrĕ di om strîmbu.**[1]

I. Coyan, *prof. c. Turia, Epir.*

1⁰ Ca de orï-ce om însemnat.
2⁰ Pentru omul ne-drept.

15222 **Dumneḑeŭ ferêscă grădina de știr și pămîntu de chir.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1615.

Lucrurï de carï nu poțï scăpà.
La Alexandri e un joc de cuvinte asupra vorbeï *pir*, pronunțată *chir*, și aplicată Grecilor.

*

15223 **Treï lucrurï sunt urîte și luï Dumneḑeŭ: bogatul ne-milostiv, calicul fudul și curvarul bĕtrân.**

I. Bănescu, *prof. j. Roman.* — D-na M. Juvara, *c. Sărățenï, j. Tutova.*

---

[1]) Dumneḑeŭ să te ferêscă de omul strîmb (ne-drept).

Treĭ lucrurĭ de o potrivă rele şi ne potrivite.

Dex hait moult povre orgueilleux, jeune paresseux et viel luxurieux.[1])

Adag. Prov. XIII-e Siècle.

*

15224 Treĭ lucrurĭ în lume nu sunt: scară la Dumnedeŭ, pod peste mare, ferul mĕduvă nu are.

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Lucrurĭ carĭ nu pot fi.

15225 Dumnedeŭ să 'l înmulţéscă,
Ca şi pĕ pĭétră să créscă.

A. Pann, I, p. 128. — Hinţescu, p. 52.

Urarea beţivuluĭ.

15226 Dumnedeŭ să 'l Négoe, în dioa de Caracal.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 164.

Dumnedeŭ să te ĭepure (Négoe) în dioa de Caracal.

Baronzi, p. 85. — Hinţescu, p. 52.

Dumnedeŭ să 'l ĭepure.

I. Creangă, *Amint.*, p. 94.

1⁰ La vorbe ne-potrivite.
2⁰ In mod glumeţ în loc de: *Dumnedeŭ să 'l ĭerte.*

*

15227 Dumnedeŭ să 'l ĭerte,
Cu treĭ póme fĭerte,
Şi cu una móle,
Să nu se maĭ scóle.

D-na Eug. Zanne, c. *Bucurescĭ*, j. *Ilfov*

---

[1]) Dieu hait beaucoup pauvre orgueilleux, jeune paresseux et vieillard luxurieux.

* △
Dumnedeŭ să 'l ĭerte,
Cu treĭ póme fĭerte,
Și cu una crudă,
Să nu 'ĭ fie cĭudă.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coștelu, Banat.*

Sĕ dice despre un mort pe care nu 'l jelesc de loc.

* △
15228 A fi omul luĭ Dumnedeŭ.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeș.* — C. Bungețianu, *preot, c. Cosovĕț, j. Mehedinți.*

Om al luĭ Dumnedeŭ.

I. Creangă, *Pov.*, p. 254. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 278. — Al. Odobescu, III, p. 44.

Om bun, cu inimă bună, care ajută pe toțĭ.

«Acolo, dacă sosì, trase la gasdă la un *om al luĭ Dumnedeŭ.* De câte-orĭ se culcà, de atâtea orĭ găseà câte o pungă cu galbenĭ la căpĕtâĭul sĕŭ, când se sculà.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 278.

* △
15229 A fi pânea luĭ Dumnedeŭ.

C. C. Miclescu, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Pâne.*

Acelaș înțeles ca la No. 15228.

C'est le pain du bon Dieu.

Prov. Franc.

* △
15230 Omu luĭ Dumnedeŭ cu gându draculuĭ.

St. St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

1⁰ Despre cel prost.
2⁰ Pentru cel fățarnic.

* △
15231 **Omul luĭ Dumneḑeŭ (şi) cu naravul draculuĭ.**

C. Bogdan, *preot, c. Cărpineţ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — Gavr. On şor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △
Om cu frica luĭ Dumneḑeu şi naravul draculuĭ.

C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15230. A se vedé şi No. 4332.

* △
15232 **Omul luĭ Dumneḑeŭ cu firea draculuĭ.**

Iulĭu Grofşoreanu, *înv c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 15231.

* △
15233 **Om al luĭ Dumneḑeŭ cu córne.**

V. Râmbu, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

Adică om al draculuĭ.

* △
15234 **A orbit Dumneḑeŭ pre cine-va.**

Gr. Jipescu, *Lumin.*, I, p. 263.

I-a luat minţile de nu a vĕḑut, nu a înţeles şi a greşit.

* △
15235 **Dumneḑeŭ ăl din tĕŭ**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică dracul.
Tĕŭ în dialectul bănăţén însemnéză: lac.

* △
15236 **A se luà cu luleaua luĭ Dumneḑeŭ.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Lulea, Nĕmţ.*

Adică a bé bine, a se îmbĕtà.

15237 * △ **De la mine puţin de la Dumneḑeŭ mult.**

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.*, p. 88. — I. Creangă, *Pov.*, p. 191. — E. Baican, *Bineţe*, p. 6.

Se ḑice când miluescĭ pre cine-va saŭ îĭ facĭ un dar. Insă, maĭ cu deosebire:

La botez, când, la prima îmbăĭere a copiluluĭ, naşul aruncă o monetă în scăldătórea miculuĭ fin.

La nuntă, când, la împărţirea darurilor, fie-care mesén dă noueĭ familiĭ partea sa de ajutor în banĭ, în vite saŭ în producte.

Formula este de origină latină precum o dovedesce urmĕtorul vers din Ovidiŭ:

Pauca quidem fateor; sed Di dent plura rogati.

A se vedé, pentru maĭ multe amănunte, G. Dem. Teodorescu, *Cercet.*, p. 88.

15238 * △ **A luà boiĭ luĭ Dumneḑeŭ.**

Al. Voinescu, *stud. j. Gorj.* — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — Jul. Vulcănescu, *elev. Sc. Norm., c. Pelescĭ, j. Dolj.*

A face ce-va rĕŭ, ne-vroind să asculte de poveţele altuĭa. Se ḑice pentru cel încăpĕţinat.

15239 * △ **Să nu maĭ ducă Dumneḑeŭ pe nimenĭ.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul s'a înşelat într'o afacere.

15240 * **A fi cu Dumneḑeŭ în sîn.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Cruce.*

Acelaş înţeles ca la No. 14761.

*
15241 A nu avé nicĭ un Dumneḑeŭ.

*
A fi fără nicĭ un Dumneḑeŭ.

Veḑĭ *Sfânt.*

1⁰ Despre omul rĕŭ, pentru care nimica nu e sfânt.
2⁰ Pentru o lucrare rĕŭ făcută; cuvînt ne-spus la locul luĭ, etc.
3⁰ A nu avé nicĭ un scop, nicĭ un înţeles.

*
15242 A nu fi nicĭ de un Dumneḑeŭ.

Adică de nicĭ un folos, a nu fi bun de nimic.

*
15243 A se rugà de toţĭ Dumneḑeiĭ.

I. Creangă, *Pov.*, p. 271; *Amint*, p. 27.

Veḑĭ *Sfânt.*

A se rugà cu căldură, cu multă insistenţă.

15244 Pe ce puneà mâna, par'că o puneà Dumneḑeŭ.

Dim. Stăncescu, *Basme*, p. 105.

* △
Unde puneà mâna, puneà şi Dumneḑeŭ mila.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 209. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Sĕ ḑice despre un bărbat puternic saŭ norocos care, daca se apucă de o trébă isbutesce cu siguranţă.

«Négoe începù a bate în pintenĭ, de bucurie că sĕ cotorosise de sărăcie. Acum *pe ce puneà mâna, puneà şi Dumneḑeŭ mila.* Tóte îĭ mergeaŭ în de bine. Incepù şi el a legà gura pânzeĭ. Munca luĭ se vedeà cum mergea înainte şi aveà parte de ea.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 209.

*
15245 Unde pune mâna, ĭeà Dumneḑeŭ mila.

Ion Paul, *Fóĭa p. toţĭ*, I, p. 91.

1⁰ Om lipsit de noroc.
2⁰ E om al dracului, om rěŭ. — *Transilvania.*

* △
15246 **A descălecat Dumneḑeŭ la...**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Iĭ merg treburile bine.
2⁰ S'a înavuțit de odată.

*
15247 **A se întîlni cu Dumneḑeŭ.**

M. CANIAN, *public. j. Iașiĭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 15246.

* △
15248 **'I-a pus Dumneḑeŭ mâna în cap.**

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineniĭ, j. Ialomița.* — V. RÂMBU, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmbovița.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — GAV. ONIȘOR, *prof. c. Cârnu, j. Tutova.*

* △
Par'că 'ĭ-a pus Dumneḑeŭ mâna în cap.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

1⁰ Când cine-va se înavuțesce fără muncă.
2⁰ Saŭ de odată, și cam pe ne-așteptate.

* △
15249 **Îl ține Dumneḑeŭ de pěr.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică iĭ merge bine.

* △
15250 **L'a vědut Dumneḑeŭ.**

ILIE HOCIOTĂ, *teol. c. Sělițte, comit. Sibiŭ, Transilvania.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.* — C. C. MICLESCU, *c. Miclescĭ, j. Vasluiu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15247.

* △

15251 Il vede Dumneḑeŭ.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Şi'l va păzi de orĭ-ce primejdĭe.
2⁰ Saŭ îl va pedepsi daca face ce-va rĕŭ.

* △

15252 O să te vadă Dumneḑeŭ.

N. Gh. Ionescu, *înv. c. Mamorniţa, j. Dorohoĭ.*

Când cine-va ridică greu, plécă subţire îmbrăcat pe ger, etc.

* △

15253 Par'că a apucat pe Dumneḑeŭ de un picĭor.

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 1394. — Iul. Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — E. I. Patriciŭ & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. G. Mardare, *c. Certescĭ, j. Tutova.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — D. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

* △

Par'că a prins pe Dumneḑeŭ de un picĭor.

Fr. Damé, III, p. 211. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Să fi prins pe Dumneḑeŭ de un picĭor şi...

S. Fl. Marian, *Trad. Pop.*, p. 11.

I se părea că apucă pe Dumneḑeŭ de un picĭor.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 56.

* △ *I se părea c'a prins pe Dumneḑeŭ de-un picĭor.*

I. Creangă, *Pov.*, p. 130. — D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Pentru o întîmplare fericită, şi tot de odată neaşteptată, de care se bucură cine-va.

2⁰ A se bucurà, a se veseli mult.

3⁰ Pentru omul căruĭa îĭ merg bine treburile şi e mândru de acésta.

«Crede că *a prins pe Dumneḑeŭ de un picĭor.*»

«Erà vesel, *pare că apucase pe Dumneḑeŭ de un picĭor.*»

15254 * △ **Varga luĭ Dumneḑeŭ.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 198. — S. Fl. Marian, *Tradiț. Pop.*, p. 124. — L. Şăïneanu, *Dicț.*, p. 852. — *Şezătórea, V. Buda-Pesta.* — M. Lupescu, *Şezătórea*, p. 59. — N. Juvara, c. *Popenĭ, j. Fălciŭ.* — M. Canian, *j. Iaşĭ.* — D-na R. Belloescu, c. *Berlad, j. Tutova.* — V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — N. Gane, *Conv. Liter., XVII.*

Vedĭ *Cap. XII, c. Domn.*

1⁰ Om rĕŭ care tot caută să facă rĕŭ altora.

2⁰ Când un om e aşa de rĕŭ, aşa de aspru, în cât nimene nu sĕ póte înțelege cu dînsul

«Când se mânià era *varga luĭ Dumneḑeŭ.*»

«*Varga luĭ Dumneḑeŭ* de aspru ce erà.»

15255 * **Bicĭul luĭ Dumneḑeŭ.**

Fr. Damé, I, p. 133. — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Acelaş înțeles ca la No. 15256.

Acéstă poreclă se dase luĭ Attila, rege Hunilor.

*
15256 **E degetul luĭ Dumneḑeŭ.**

Adică Dumneḑeŭ 'şĭ-a arĕtat voinţa; se ḑice maĭ ales când unul a primit pedépsa ce i se cuvenĭa.

Acésta este degetul luĭ Dumneḑeŭ.

MOISE, 8. 19; SAM., 6. 3. 9; *Ps.* 8. 3; MATEĬ, 12. 28; LUCA, 11. 20.

*
15257 **Mĭelul luĭ Dumneḑeŭ.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 313.

Adică om bun şi blând.

* △
15258 **Boul luĭ Dumneḑeŭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155; *Unch. Sfăt.*, p. 96. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 242. — L. ŞĂINEANU, VI, p. 327. — IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

*
De par'că erà boul luĭ Dumneḑeŭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 173. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — HINŢESCU, p. 139.

Boulènïĭ luĭ Dumneḑeŭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 85.

1⁰ Om liniştit, bun la inimă, muncitor şi fără cusur. 2⁰ Om prost.
Boiĭ sunt aĭ luĭ Dumneḑeŭ pentru că sunt ascultătorĭ.

15259 **A fi mănia (mânia) luĭ Dumneḑeŭ.**

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 11. — N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 48 & 87. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 143. — S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 105. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Domn.*

Acelaș înțeles ca la No. 14833.

«Pre aceste ținuturĭ *aŭ fost mănia luĭ Dumnedeŭ*. Atuncĭ să vedĭ casna spre bieții ómenĭ, precum s'aŭ scris maĭ sus, muncindu'ĭ în tot felul; pre cărbunĭ îĭ punea, le cetluia capetele, bătăĭ în tot chipul...» — N. COSTIN, II, p. 11.

«... fiind lipsă de pâne pentru lăcuste ce eraŭ pre aice, și maĭ înainte în vr'o doĭ treĭ anĭ, și într'acel an *mănïea luĭ Dumnedeŭ*, cât nicĭ ïérbă pre câmp, nicĭ frunză pe pădurĭ unde cădea lăcuste nu rĕmânea...» — N. MUSTE, III, p. 48.

15260 *Ca pedépsa luĭ Dumnedeŭ.

Conv. Liter., VIII, p. 288.

Adică ïute.

«Fecïorul de împĕrat s'a dus *ca pedépsa luĭ Dumnedeŭ*.»

15261 *Ca în sînul luĭ Dumnedeŭ.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 68.

Vedĭ *Avram*.

Adică bine, fericit.

«Trăesc în țéra nóstră *ca în sînul luĭ Dumnedeŭ*.»

15262 *A se crede că e Dumnedeŭ.

Șezătóre, I, p. 69.

Adică a fi mândru.

Le roi n'est pas son cousin.

Prov. Franc.

15263 *De când urzea Dumnedeŭ pămîntu.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 212.

Adică de mult.

15264 Cu Dumnedeŭ înainte.

A. PANN, II, p. 114. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 159. — HINȚESCU, p. 51.

Adică cum o vré Dumnedeŭ, când ne apucăm de o trébă care póte să ne aducă rele.

*
15265 **A porni cu Dumneḑeŭ.**

*
A se duce cu Dumneḑeŭ.

1⁰ A pleca, a merge sănătos, cu bine.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 15264.

15266 **Cum dă (o dà) Dumneḑeŭ.**

Cum se va întîmplà să fie.

A la grâce de Dieu.

Prov. Franc.

*
15267 **A'l lăsà în plata luĭ Dumneḑeŭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 116 & 227. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1533. — I. AL LUĬ SBIERA, *Pov.*, p. 55.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 14824.

«Dac' am auḑit aşa, am ḑis şi eŭ în gândul meŭ, că are întru câtva dreptate maĭca desăgăriţă, şi *am lăsat'o în plata luĭ Dumneḑeŭ.*» — I. CREANGĂ, p. 116.

*
15268 **A rĕmâne ca bătut de Dumneḑeŭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 168 & 331. — FR. DAMÉ, III, p. 125. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Trăsnit.*

Incremenit de mirare saŭ de spaĭmă.

«In cele maĭ de pe urmă trecură toţĭ tineriĭ bunĭ şi rĕĭ din împĕrăţie, şi din boerinaşĭ, şi din prostime, şi nicĭ nu se uĭtà la dînşiĭ fata ce stà cu mĕrul în mână. Trecĕnd şi argatul de la grădinărie, din întîmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mĕrul drept în cap.
«Fiiĭ de împĕraţĭ şi de boerĭ, *rĕmaseră ca bătuţĭ de Dumnezeŭ*, când vĕḑură una ca acésta.» — P. ISPIRESCU, p. 168.

*
15269 **Nu'l maĭ împacă nicĭ Dumneḑeŭ.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică nimica nu'l mulțumesce.

*
15270 **Așa a fost să fie de la Dumneḑeŭ**

I. Creangă, *Pov.*, p. 118.

*
Așa a vrut Dumneḑeŭ.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Resemnare la loviturile sórteĭ.

*
15271 **Dumneḑeŭ să le alégă.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 177; *Rev. Ist.*, III, p. 164. — Hințescu, p. 52.

* △
Dumneḑeŭ alégă,
Balan înțelégă.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaș înțeles ca la No. 1298.

* △
15272 **L'a ertat Dumneḑeŭ.**

T. Speranță, III, p. 214—244. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică a murit.

* △
15273 **A fi iertată de Dumneḑeŭ.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 21.

Adică femeie bĕtrână, care nu maĭ are sorócele.

* △
15274 **L'a strîns Dumneḑeŭ.**

S. Teodorescu-Kirileanu, *înv. j. Suciava.*

Acelaș înțeles ca la No. 15272.

15275 * **A se duce la Dumneḑeŭ.**

Adică a muri.

15276 * △ **A mers la Dumneḑeŭ.**

AVR. CORCEA *paroh, c. Coştcĭu, Banat.*

A murit

15277 **A'ĭ plăti Dumneḑeŭ vămile.**

BARONZI, p. 45.

A'ĭ ĭerta păcatele.

15278 * △ **A fi uĭtat de Dumneḑeŭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 96. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Mórte.*

Adică fórte bĕtrân, ajuns la adâncĭ bĕtrânețe.

«Când odată vĕḑuĭ înaintea mea un moş, fleoş de bĕtrân, *uĭtat* de mórte şi *de Dumneḑeŭ.*» — P. ISPIRESCU.

15279 * **Până mĕ uĭtă Dumneḑeŭ (sfinţiĭ).**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică mult.

«Am şeḑut în pădure *până m'a uĭtat Dumneḑeŭ*».

15280 **Dă cu pétra 'n Dumneḑeŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 93.

Aruncă cu pétra 'n Dumneḑeŭ.

HELIAD-RĂDULESCU, *Mem. 48.*, p. 33.

Veḑĭ *a Împuşcà, Puşcă.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ neroḑĭ (GOLESCU).
2⁰ Om sărit, nebun.
3⁰ Om care se rĕsvrătesce în contra tutulor.

15281 * **Dă cu puşca în Dumneḑeŭ.**

I. CARAGIALI, *Conv. Lit.*, XIII, p. 450.

Vedĭ *a Impuşcà*, *Puşcă*.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15280.

15282 * **Dă (asvîrle) cu barda în Dumneḑeŭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155.—G. DEM. TEODORESCU, *Mit. lunare.* — *Conv. Liter.*, XXIII, p. 25. — FR. DAMÉ, III, p. 59. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Svîrle cu barda în Dumneḑeŭ.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15281.

15283 **A dà cu secura în Dumneḑeŭ.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1013.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15282.

15284 * △ **Om cu frica luĭ Dumneḑeŭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Om drept, bun, care nu calcă poruncile Domnuluĭ.

15285 * **Să'ţĭ ajute Dumneḑeŭ.**

Ca să isbutescĭ.

15286 * **Maĭ aĭ de Dumneḑeŭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Maĭ astîmpĕră-te.

15287 * △ **Maĭ de Dumneḑeŭ.**

L. ŞĂÎNEANU, *Semas.*, VI, p. 327. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Cap. XII, c. Domn.*

Maĭ cum se cade; maĭ bun, maĭ frumos.

15288 * △ **E pĕcat de Dumneḑeŭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 74. — D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică nu e bine.

«*E pĕcat de Dumneḑeŭ* să n'o ĭubescĭ.»

15289 * **'I-a avut Dumneḑeŭ de scire.**

A. PANN, II, p. 42 & 160; III, p. 141. — HINŢESCU, p. 171.

Adică l'a păzit Dumneḑeŭ de o nenorocire.

15290 **Ca faţa luĭ Dumneḑeŭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 335.

Adică albă.

«Când ce să vedeţĭ D-vóstră? scóse o pâine albă *ca faţa luĭ Dumneḑeŭ.*» — P. ISPIRESCU.

15291 * **Ḑeŭ!**

Intăresce o afirmare. Formula eliptică pentru: *jur pe numele luĭ Dumneḑeŭ* că aşa este, cum spun eŭ.

DGIMIE

15292 **Cânili, cându ĭi vini ș-psuséscă, s-chiși la dgimie.**[1])

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 164.

Căcĭ atuncĭ îĭ împușcă Turciĭ.
Sĕ ḑice când sĕ pune cine-va într'o primejdie, din care trebue să se prăpădéscă.

FINELE VOLUMULUĬ AL ȘÉSELEA

[1]) Cânele, când îĭ vine să móră, sĕ pișe la o gĭamie.

GLOSAR

ROMÂNO-FRANCES*)

A

A, *auxiliaire du futur présent*, forme élidée pour *va*, p. 574.
A, *pr. dém. fém.* celle, p. 251. 674. || le, la, p. 524. || *a luĭ*, celle de, p. 338. 409. || *a luĭ*, à, p. 53.
A, *prép.* indiquant l'infinitif présent, passim. || *prép. détérm.* p. 210. 628.
Abate (a), *v.* détourner, écarter. || *'i-a abătut*, l'envie lui est venue, p. 89.
Abĭa, *adv.* à peine, p. 164.
Abitir, *adv.* beaucoup, fortement, p. 165.
Abrud, *n. pr.* Abrud, localité de Transylvanie, p. 1.
A-casă, *adv.* à la maison, chez soi, p. 92. 95. 428.
Aceea (de), *pr. dém.* pour cela, à cause de cela, p. 285.
Aceeaşĭ, *pr. dém.* la même, p. 595.
Acela, *adj. et pr. dém.* celui, p. 550. || celui-là, p. 296. — Fém. *aceea*; pl. *aceĭ*, *acelea*.
Acest, *pr. dém.* ce, cet, p. 282. — Fém. *acéstă*; pl. *aceştĭ*, *aceste*.
Aci, *adv.* ici, p. 116. || *d'aci înainte*, dorénavent, p. 512.
Acolo, *adv.* là, là-bas, p. 189. 220. 257. 313. 562.
Acru, *adj.* aigre, p. 141. 169. 197. 263. — Fém. *acră*; pl. *acri*, *acre*.
Acu, *adv.* à présent, maintenant. || *de acu*, dorénavent, à partir de maintenant, p. 492.
Acum, *adv.* à présent, maintenant, p. 129. 422.
Acuşĭ, *adv.* maintenant, de suite, p. 275.
Adam, *s. m.* Adam, p. 1. 171. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. || *jocul luĭ Adam şi Eva*, faire la bête à deux dos, p. 467. || *a spune de la Adam*, commencer au déluge, p. 468. || *de când cu Adam*, du temps que les bêtes parlaient, p. 468. || *ném de pe Adam*, parent à la mode de Bretagne, p. 469. || *drumu luĭ Adam*, la voie lactée, p. 469.
Adamì (a se), *v. r.* se griser, p. 469.
Adăstà (a), *v. r.* attendre, p. 518.
Adesĕ-orĭ, *adv.* *[Mold.]* souvent, p. 97.
Adĭ, *adv.* aujourd'hui, p. 27. 116. 314.
Adică, *adv.* c'est-à-dire, p. 59.
Adînc, *adj.* profond, p. 243. — Fém. *adîncă*; pl. *adîncĭ*, *adînce*.
Adio, *interj.* adieu, p. 190.
Aduce (a), *v.* amener, p. 476. 579. 580. 627. || ramener, p. 93. || apporter, p. 166. 479.
Adunà (a), *v.* rassembler, réunir, p. 600.
Adunà (a se), *v. r.* s'assembler, se réunir, p. 286.

*) L'astérisque indique les mots anciens et hors d'usage.

Aer, *s. n.* air, p. 430.
Afară, *adv.* dehors, p. 381. 417. || en dehors, p. 37.
***Aferim**, *interj.* bravo ! très-bien ! p. 198.
Aflà (a), *v.* trouver, p. 191. 305. 562. || trouver, rencontre, p. 202. 590. || arriver, survenir, p. 550. || apprendre, arriver à savoir, p. 401.
Afrodita, *s. f.* Vénus, p. 470.
Afumat, *adj.* jauni par la fumée, par le temps, enfumé, p. 31. 129. — Fém. *afumată ;* pl. *afumaţĭ, afumate.*
Agache, *s. m.* Agache, nom d'homme, p. 2. 474.
Agachi, *s. m.* Agachi, nom d'homme, p. 2.
Aghĭasmă, *s. f. [Mold.]* eau bénite, p. 293. 470. 471. || *aghĭasmă ruséscă,* eau-de-vie, p. 293. || *bé Gligore aghĭasmă,* le vin est tiré il faut le boire, p. 470. 471.
Aghĭesmuì (a), *v. [Mold.]* battre, p. 471.
Aghĭesmuì (a se), *v. r.* se griser, p. 471.
Aghĭos, *s. n.* hymne, cantique, p. 471. 472. || *a trage aghióse,* chanter, ronfler, p. 472. || *'ĭ-a cântat popa aghiosul,* il est mort, il a lâché la rampe, p. 472. — Pl. *aghióse.*
Aghiuţă, *s. m.* un des nom du diable, p. 472. 473. || *îl fură Aghiuţă,* il s'endort, p. 472. || *l'a luat Aghiuţă,* il est mort, p. 473.
Agĭalîc, *s. n.* pélerinage à Jérusalem, p. 473. || *a se duce la agĭalîc,* se ruiner, p. 473.
Agiŭ, *s. m.* celui qui a fait le pélerinage de Jérusalem, p. 473. || *a se face agiŭ,* se ruiner, p. 473. — Pl. *agiĭ.*
Agop, *s. m.* Agop, nom d'homme, p. 2.
Aĭa, *adj. et pr. dém.* celle, celle-là, p. 394.
Aĭasmă, *s. f.* eau bénite, p. 474. || eau-de-vie, p. 474. || *bé aĭasmă Andreĭ,* le vin est tiré il faut le boire, p. 474.
Aĭesmuì (a se), *v. r.* se griser, p. 474.
Aicĭ, *adv.* ici, p. 22. 153.
Ajunà (a), *v.* jeûner, p. 575.
Ajunge (a), *v.* arriver, parvenir à, p. 3. 32. 35. 36. 96. 98. 171. 379. 520. || parvenir, p. 192. || parvenir, aller à, p. 259. || attraper, rattraper, p. 36. 139. || devenir, p. 251. 296. 347. 356. 357. || atteindre, arriver (son tour), p. 302. || valoir, p. 59. || suffire, p. 35. 107.
Ajutà (a), *v.* aider, p. 553. 646. 666. || aider, secourir, p. 501. 689.
Al, *adj. et pron. dém.* le, la, les, celui, p. 53. 79. 200. 283. 339. 416. 592. || qui appartient à, du, p. 617. || *al cuĭ,* à qui, p. 518. 663. 664. || *al luĭ,* de, p. 677. || *al 'uĭ,* qui appartient à, fils de, p. 32. || *al de,* sembable à, espèce de, p. 442. 443. || *ale cuĭ,* à qui, 49. — Fém. *a ;* pl. *aĭ, ale.*
Ăl, *adj. et pr. dém.* le, la, les, celui, p. 171. 246. 336. 405. 505. 678. || le ... en question, p. 215. || *ăl de sus,* Dieu, p. 647. — Fém. *a ;* pl. *aĭ, ale.*
Ăla, *adj. et pr. dém.* celui-là, p. 133. 458. || celui-là, le même, p. 630. — Fém. *ăĭa;* pl. *ăĭa, ălea.*
Alaĭu, *s. n.* pompe, grand train, p. 95. — Pl. *alaĭurĭ.*
Alămâe, *s. f.* citron, p. 134. — Pl. *alămâĭ.*
Alăturea, *adv.* à côté. || *(pe) alăturea cu,* a côté de, hors de, p. 95. 96.
Albanes, *s. m.* Albanais, p. 2. — Pl. *albanesĭ.*
Albì (a), *v.* blanchir, p. 359. || *a albi pe,* faire blanchir (les cheveux de), p. 223. 626.
Albină, *s. f.* abeille, p. 199. — Pl. *albine.*
Albu, *s. f.* Albu, Le Blanc, nom d'homme, p. 2.
Alege (a), *v.* choisir, p. 343. || décider, p. 513. || séparer, distinguer, p. 687.
Aleluĭa, *interj.* alleluia, p. 475.
Alergà (a), *v.* courir, p. 520. || poursuivre, p. 421.
Alexandru, *s. m.* Alexandre, p. 3.
Aliman, în dicerea *a ajuns la aliman,* il est perdu, p. 3.

Alt, *adj. et pron.* autre, autrui, p. 99. 123. 220. 264. 402; passim.
Altar, *s. n.* autel, p. 475. 476. — Pl. *altare.*
Altiță, *s. f.* partie supérieure de la manche des chemises paysannes lorsqu'elles sont couvertes de broderies, p. 154. — Pl. *altițe.*
Altora, *gén. et dat. pl. de* **alt**, des autres, aux autres; passim.
Alun, *s. m.* noisetier, coudrier, p. 476. — Pl. *alunĭ.*
Alungà (a), *v.* poursuivre, donner la chasse, p. 337.
Amăgì (a), *v.* *[Mold.]*, tromper, p. 644.
Ambar, *s. m.* grange, magasin à blé, p. 526. — Pl. *ambare.*
Âmblà (a), *v.* aller, marcher, p. 341. 626.
American, *s. m.* Américain. || *a se face American*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 4. — Pl. *americanĭ.*
Amestecà (a), *v.* mêler, mélanger, p. 449. || fourrer, p. 624.
Amin, *int.* amen, ainsi soit-il, p. 476. 477. || *dice amin la tóte*, il approuve tout, p. 477. || *pân la amin*, jamais, p. 477. || *cât a-minul*, jamais, du tout, p. 477. || *nicĭ la amin*, jamais, p. 477.
Amîndoĭ, *adj. et pron.* tous les deux, l'un et l'autre, p. 16. || *d'amîndoĭ*, tous les deux, p. 38. — Fém. *amîndouĕ.*
An, *s. m.* an, année, p. 451. 527. 652. — Pl. *anĭ.*
Ana, *s. f.* Ana, nom propre, p. 4. 477. 478.
Ana-Foca, *s. m.* Nom que les Roumains donnent au premier jour de mois du Juillet, dans le Banat et en Transylvanie, p. 4.
Anaforă, *s. f.* pain bénit, p. 478.
Anafură, *s. f.* pain bénit, p. 478.
Ancuța, *s. f.* Annette, p. 5.
Andreĭ, *s. m.* André, nom d'homme, p. 5. 474.
Anevoe, *adv.* difficilement. || *cu a-nevoe*, difficilement, p. 645.
Angheluşa, *s. f.* Angèle, p. 6.
Anin, *s. n.* aulne, p. 378. — Pl. *anine.*
Aninà (a se), *v. r.* se suspendre, s'accrocher, p. 476.

***Antereŭ**, *s. n.* *[Mold.]* vêtement, à longs pans, porté immédiatement sur la chemise et serré à la taille, p. 15.
Antina, *s. f.* Antina, ruines dans le département de Romanațĭ. || *de când cu Antina*, du temps de la reine Berthe, p. 6.
Aoleo, *interj.* ah! hélas! malheur! p. 258. || *d'aoleo*, ah! p. 200.
Aoleŭ, *interj.* ah! hélas! malheur! p. 359.
Apă, *s. f.* eau, p. 38. 50. 52. 76. 77. 105. 107. 108. 109. 117. 210. 241. 242. 264. 294. 380. 393. 450. 461. 479. 480. 497. 540. || eau, rivière, p. 4. 210. 223. 264. || *par'că a cărat apă morților*, maigre comme un clou, p. 479. || *nu'i cu tótă apa*, il a le cerveau fêlé, p. 479. || *a'ĭ face apă*, le rosser, p. 479. — Pl. *ape.*
Apoĭ, *adv.* puis, ensuite, après, p. 325. 417. 579. 651. 639. || mais, p. 356. || *după ce... apoĭ*, non seulement... mais encore, p. 119. 272.
Apostolesce, *adv.* à la façon des apôtres, apostoliquement. || *a merge apostolesce*, aller à pied, p. 480.
Apostolicesce, *adv.* à la façon des apôtres, apostoliquement. || *a umblà apostolicesce*, aller à pied, p. 480.
Aprinde (a), *v.* allumer, p. 134. 567. 570.
Aprinde (a se), *v. r.* prendre feu, p. 402.
Aprópe, *prép.* près, auprès, p. 54. 422.
Apucà (a), *v. r.* prendre, saisir, p. 231. 574. || marcher, s'acheminer, se diriger, p. 95.
Apucà (a se), *v. r.* se mettre à, commencer, p. 281. 283.
Ar, *3-e pers. sing. et pl. du cond. prés. du verbe* **a avé**; *sert à former le condit*, p. 8. 27. 106; passim.
Arà (a), *v.* labourer, p. 325. 611.
Arac, *s. m.* échalas, paisseau, p. 373. — Pl. *aracĭ*
Aramă, *s. n.* cuivre, p. 283.
Arap, *s. m.* nègre, p. 7. 8. — Pl. *arapĭ.*

Arde (a), *v.* brûler, p. 71. 80. 301. 327. 620.
Ardeĭu, *s. m.* piment, poivre rouge, p. 5. 200. — Pl. *ardeĭ.*
Ardél, *s. m.* Transylvanie, p. 9. 150.
Ardeléncă, *s. f.* femme de Transylvanie, p. 9. 542. — Pl. *ardelence.*
Arĕtà (a), *v.* montrer, p. 152. 449. 635.
Argea, *s. f.* sorte de cave où l'on tisse le lin, p. 51. 399. — Pl. *argele.*
Argint, *s. n.* argent, p. 264.
Arhanghel, *s. m.* archange, p. 481. — Pl. *arhangheli.*
Arhĭereŭ, *s. m.* prélat, évêque in partibus, p. 580. — Pl. *arhĭereĭ.*
Arĭe, *s. m.* hérétique, p. 9. 481.
Arman, *s. m.* *[Mold.]* Arménien, p. 11. 13. 14.
Armén, *s. m.* Arménien, p. 11. 14. 175. 248. || *e armén,* c'est un être impur, p. 14. — Pl. *armenĭ.*
Armenesc, *adj.* d'arménien, p. 14. || *visită armenéscă,* visite qui n'en finit plus, p. 14. — Fém. *armenéscă*; pl. *armenescĭ.*
Arminden, *s. m.* premier Mai, p. 14.
Aromân, *s. m.* Roumain de Turquie (Macédoine, Epire, Albanie), p. 10. — Pl. *aromânĭ.*
Aruncà (a), *v.* jeter, lancer, p. 242. 394. 688.
Arvinte, *s. m.* Arvinte, nom d'homme. || *e antereul luĭ Arvinte,* p. 15.
Aş, *form. opt. 1-er pers. sing. du verbe* **a avé**; p. 87. 117. 122; passim.
Aşa, *adv.* ainsi, de la sorte, p. 72. 289. 493. 539. 545. 637. 687. || tel, semblable, p. 342. 373. 415. || de même, p. 334. 578. || *aşa de . . . cum,* aussi, p. 560. 561. || *cum . . . aşa . . .*, tel . . tel, p. 342. 373. 578.
A-seară, *loc. adv.* hier soir, p. 77. 375.
Ascunde (a se), *v. r.* se cacher, p. 52. 574.
Asta, *adj. et pr. dém.* çà, cela, ceci, p. 518. || celle-ci, celle-là, p. 54. 101. 223. 251. 263. 628. || cette, p. 21. 265.
Ăsta, *pr. dém.* celui-ci, celui-là, p. 226.
Aşteptà (a), *v.* attendre, p. 158. 400. 514. 518.
Aşterne (a), *v.* étendre, p. 264.
Asupra, *prép.* sur, p. 494. || **cu asupră,* plus qu'il ne faut, beaucoup, p. 654.
Asvîrlì (a), *v.* lancer, p. 689.
Aţă, *s. f.* fil, fil de lin, p. 481. 482. — Pl. *aţe.*
Atăgârţat, *adj.* accroché, p. 639. — Fém. *atăgârţată*; pl. *atăgârţaţĭ, atăgârţate.*
Atât, *adj. et pr.* tant, autant. || *atât . . . cum,* aussi . . . que, p. 560.
Atâta, *adj. et pr.* tant, autant, p. 206. 216. 222. 299. 300. 333. || *nicĭ atâta,* encore moins, p. 216. — Pl. *atâte, atâtea.*
Atunce, *adv.* *[Mold.]* alors, p. 176.
Atuncea, *adv.* alors, p. 357.
Atuncĭ, *adv.* alors, p. 176. 379. 513. 594.
Aŭ, *conj.* ou, ou bien, p. 566.
Auḑì (a), *v.* entendre, p. 106. 126. 417. 513. 514. 515. || *a auḑi de,* entendre parler de, p. 250.
Auḑì (a se), *v. r.* entendre, être entendu, p. 65. 66. 152. 513.
Aur, *s. n.* or, p. 1. 535.
Avaşote, *s. m.* Avaşote, nom d'homme. || *ca pe timpul luĭ Avaşote,* voler comme dans un bois, p. 16.
Avé (a), *v.* avoir, posséder, p. 72; passim. || trouver, rencontrer, p. 449. || *a se avé bine cu,* vivre en bonne intelligence avec, p. 214.
Avere, *s. f.* fortune, p. 459.
Avocat, *s. m.* avocat, p. 112. 404. — Pl. *avocaţĭ.*
Avram, *s. m.* Abraham, p. 16. 17. 483. || *a fi Avram,* avoir la tête près du bonnet, p. 17.

B

Ba, *adv.* non, p. 142. 143. || mais si, p. 310.
Babă, *s. f.* vieille femme, p. 57. 58. 83. 85. 195. 271. 272. 301.

321. 337. 483. 519. 520. 542.— Pl. *babe*.
Baba-Clónța, *s. f.* vieille sorcière, p. 58.
Babadam, *s. m.* le père Adam (en turc), p. 469.
Babic, *s. m.* Babic, nom d'homme, p. 17. || *coltuc de la Babic,* rien du tout, p. 17.
Babilon, *s. m.* Babylone, p. 18. 163. || *ca în turnul Babilon,* c'est une vrai tour de Babel, p. 18.
Baboĭ, *s. m.* Baboĭ, nom d'homme, p. 447. || *cêta luĭ Baboĭ,* bande de va-nu-pieds, p. 447.
Bacăŭ, *s. m.* Bacăŭ, ville de Roumanie, p. 448. 449. || *a'șĭ găsi Bacăŭ,* trouver son maître; il a été échaudé, il lui en a cuit, p. 448.
Bacâu, *s. m.* même sens que le précédent, p. 448. 449.
Bada, *s. f.* Bada, nom propre, p. 272.
Bade, *s. m.* terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, un fiancé, une personne plus âgée, p. 400.
Bădalan, *s. m.* Badalan, quartier de Galatz. || *s'a dus la Bădalan,* il s'est ruiné, p. 449.
Badea, *s. m.* Badea, nom propre, p. 272.
Badea, *s. m.* même sens que *bade*, p. 305. 340.
Bădiță, *s. m.* diminutif de *bade,* p. 32.
Băet, *s. m.* garçon, p. 162. — Pl. *băețĭ*.
Băgà (a), *v.* mettre, fourrer, p. 16. 87. 382. 431. 586. 623. 624. 657. 658. || *a'l băga în dracĭ,* le fâcher; l'effrayer, p. 618. || *a'șĭ băga în cârd cu,* fréquenter, s'associer à, p. 596.
Bagdad, *s. m.* Bagdad, p. 449.
Bahluĭŭ, *s. m.* Bahluĭu, rivière, p. 450.
Baĭe, *s. f.* mine, p. 283. — Pl. *băĭ*.
Baĭu, *adv. [Ban.]* non, p. 163.
Bală, *s. f.* femme de mauvaises moeurs, p. 485. || *a fi altă bală,* avoir le diable dans le corps, p. 484.
Balabustă, *s. f.* femme juive, p. 176. — Pl. *balabuste*.
Balamuc, *s. n.* maison de fous, p. 450.
Bălan, *s. m.* être surnaturel doué de mauvais instincts, p. 450. 485.
Balan, *s. m.* même sens que le précédent, p. 687.
Bălașa, *s. f.* Balașa, nom propre, p. 450.
Balaur, *s. m.* dragon. || homme fort, méchant; bohémien, p. 485. — Pl. *balaurĭ*.
Balcanĭ, *s. m. pl.* Balcans, montagnes, p. 451.
Balmaș, *s. n. [Trans.]* talmouse, p. 392.
Baltă, *s. f.* lac, étang, marais, p. 559. 574. 583. 598.
Bălțațĭ, *s. m. pl.* Balțați, village de Mehedintz, p. 451.
Bămbălăŭ, *s. m.* Bămbălăŭ, nom d'homme, p. 451.
*__Ban__, *s. m.* ban, ancien titre de noblesse, p. 49. 125. — Pl. *banĭ*.
Ban, *s. m.* argent, en général, p. 111. 321. 362. 395. 397. 415. 435. 461. 607. 667. — Pl. *banĭ*.
Banat, *s. m.* Banat, province de Hongrie, p. 452.
Banov, *s. m.* Banov, nom d'homme, p. 452.
Bărăție, *s. f.* église catholique, p. 485. — Pl. *bărățiĭ*.
Barbă, *s. f.* barbe, p. 179. 249. 492. 574. — Pl. *barbe*.
Barbat, *adj.* mâle, vaillant, énergique, p. 114. — Fém. *bărbată;* pl. *bărbațĭ, bărbate*.
Bărbier, *s. m.* barbier, p. 332. — Pl. *bărbierĭ*.
Bardă, *s. f.* hache de charpentier, erminette. || *a aruncà cu barda în Dumnezeŭ,* ne rien craindre, p. 689.
Barnovski, *s. m.* Barnovski, nom d'homme. || *iérna luĭ Barnovski,* hiver très dur, p. 18. 452.
Baros, *s. m.* marteau de forgeron, p. 364. 365. — Pl. *barόse*.
Bârsescu, *s. m.* Bârsescu, nom d'homme, p. 452.
Basaraba, *s. m.* Bassaraba, nom d'homme, p. 238.
Băsărăbie, *adj.* dans la locution: *a fi bun de băsărăbiĭ,* un diable à quatre, p. 452. — Pl. *băsărăbiĭ*.
Bașca, *adv.* d'un côté, à part, p. 373.
Basma, *s. f.* mouchoir, p. 406. — Pl. *basmale*.

Baston, *s. n.* bâton, canne. ‖ *a mânca bastóne*, être rossé, p. 316. — Pl. *bastóne*.

Bat, *adj. [Mold.]* ivre, p. 171. — Fém. *bată*; pl. *beţĭ*, *bete*.

Bâtă, *s. f.* gourdin, p. 660. — Pl. *bâte*.

Bătae, *s. f.* coup, rossade, p. 128. 213. 671. 672. ‖ *a da o bătae*, battre, rosser, p. 213. ‖ *a mâncà o bătae*, être battu, rossé, p. 128. — Pl. *bătăĭ*.

Bătaïe, *s. f.* coup, rossade, p. 674. — Pl. *bătăĭ*.

Bătăĭos, *adj.* batailleur, p. 324. — Fém. *bătăĭósă*; pl. *bătăĭoşĭ*, *bătăĭóse*.

Bate (**a**), *v.* battre, p. 36. 562. 602. ‖ battre, frapper, p. 4. 66. 79. 107. 165. 234. 311. 324. 364. 400. 414. 550. 655. ‖ résonner, p. 48. 66. 79. 329. ‖ battre, vaincre, l'emporter sur, p. 59. ‖ souffler, p. 75. 78. 451. 495. ‖ battre, remuer, p. 524. ‖ tomber, p. 117. ‖ *a bate rĕsboĭŭ*, faire la guerre, p. 562. ‖ *a'şĭ bate joc*, se moquer de, p. 571. ‖ *a'şĭ bate capu*, s'occuper de, s'intéresser à, p. 335. ‖ *a bate drumurile*, battre le pavé, p. 102. ‖ *a bate tot marginile*, éviter; chercher à tromper, p. 195. ‖ *a bate podurile*, battre le pavé, p. 264. ‖ *a bate uliţele*, battre le pavé, p. 428. ‖ *a'l bate brehnele*, ne pas être bien disposé, p. 498. ‖ *a bate Dunărea*, traverser le Danube à la nage ou en barque, p. 107. ‖ *bată-mi-te*, que le diable t'emporte (sous forme de plaisanterie), p. 104. ‖ *bată-te Dumneḑeŭ*, que Dieu te frappe, p. 168.

Bate (**a se**), *v. r.* se battre, p. 178. 423. 599. ‖ remuer, p. 524.

Bate-Podurĭ, *s. c.* qui baye aux corneilles, p. 265.

Batjocorĭ (**a**), *v.* se moquer, bafouer, p. 633.

Bătut, *adj.* battu, frappé, rossé. ‖ plein, en grande quantité, couvert de, p. 98. ‖ *cale bătută*, chemin battu (fréquenté), p. 33. 36. ‖ *cărare bătută*, sentier battu, p. 47. ‖ *drum bătut*, chemin battu, p. 96. ‖ *a fi bătut de brehne*, ne pas être bien disposé, p. 498. ‖ *a rămâné ca bătut de Dumnezeŭ*, rester stupéfait, p. 686.

Baun, *s. m.* Baun, nom propre, p. 80.

Bazaoache, *s. m.* Bazaoache, nom propre, p. 453.

Bazma, *s. f. [Vâlcea]*, mouchoir, p. 409. — *Pl. bazmale*.

Bé (**a**), *v.* boire, p. 50. 74. 76. 77. 116. 117. 141. 150. 151. 205. 210. 212. 294. 323. 336. 337. 436. 439. 461. 470. 471. 474. 480. 515. 540.

Becĭŭ, *s. m. [Ung.]* Vienne, capitale de l'Autriche, p. 453.

Bedros, *s. m.* Bedros, nom d'homme, p. 453.

Behehe, onomatopée désignant le mouton, p. 255.

Beïuş, *s. m.* Beïuş, petite ville de Hongrie, p. 453. 455.

Belea, *s. f.* ennui, désagrément. ‖ *a'şĭ găsi beleaua*, se mettre une mauvaise affaire sur les bras, p. 455. — Pl. *belele*.

Belì (**a**), *v.* écorcher. ‖ dépouiller, p. 19. 454.

Belu, *s. m.* Belu, nom propre, p. 19. 454.

Benga, *s. m.* Benga, un des noms du diable, p. 485.

Beşì (**a**), *v.* péter, p. 420.

Beşì (**a se**), *v. r.* péter, p. 581.

Bĕşì (**a se**), *v. r. [Vâlcea]* péter, p. 356.

Bĕşică, *s. f.* vessie. ‖ *bĕşica luĭ Caragea*, ballon, p. 45. — Pl. *bĕşicĭ*.

Beşină, *s. f. [Banal]*, pet, p. 282. — Pl. *beşinĭ*.

Bĕşiniţă, *s. f.* diminutif de *beşină*, p. 58. — Pl. *bĕşiniţe*.

Bét, *adj.* vivre, p. 497. — Fém. *bétă*; pl. *beţĭ*, *bete*.

Bĕţ, *s. n.* bâton, p. 304. 305. — Pl. *beţe*.

Beţiv, *adj.* ivrogne, p. 87. — Fém. *beţivă*; pl. *beţivĭ*, *beţive*.

Beţie, *s. f.* ivrognerie. ‖ *la beţie*, dans une orgie, une ripaille, p. 282. — Pl. *beţiĭ*.

Bĕtrân, *s. et. adj.* vieux, ancien, p. 323. 351. 572. 573. 615. 675. — Fém. *bĕtrână*; pl. *bĕtrânĭ*, *bĕtrâne*.

Bolnav, *adj.* malade, p. 5. — Fém. *bolnavă;* pl. *bolnavĭ, bolnave.*
Bonca, *s. m.* Bonca, nom d'homme, p. 457.
Bordeĭu, *s. n.* hutte, enfoncée sous terre, et dont le toit s'élève seul au-dessus du sol, p. 300. 374. — Pl. *bordee* et *bordeĭe.*
Borş, *s. n.* borş (eau aigrie par la fermentation du son), p. 32. — Pl. *borşurĭ.*
Bortă, *s. f. [Mold.]* trou, p. 591. 595. — Pl. *borte.*
Botă, *s. f.* barillet, p. 392. — Pl. *bote.*
Bótă, *s. f. [Banat]* gourdin, p. 655. — Pl. *bóte.*
Botez, *s. n.* baptême, p. 496. || *a fi numit din botez,* être toqué, p. 496. || *ca o luminare de botez,* paré, p. 496. — Pl. *botezurĭ.*
Botezà (a), *v.* baptiser, donner un nom, p. 200. 496. 497.
Botezat, *(adj.)* baptisé, p. 177. 228. 497. 498. 595. || *nu e botezat cu tótă apă,* il est toqué, p. 497. || a *nu fi botezat,* être toqué; être méchant, p. 497. — Fém. *botezată;* pl. *botezaţĭ, botezate.*
Botoşanĭ, *s. f.* Botoşanĭ, ville, p. 116. 149.
Botoşenĭ, *s. f. [Mold.]* Botoşanĭ, ville, p. 265.
Boŭ, *s. m.* boeuf, p. 99. 207. 436. 596. 620. 679. 684. — Pl. *boĭ.*
Boulén, *s. m.* diminutif de *boŭ,* bouvillon, p. 684. — Pl. *boulenĭ.*
*__Boz__, *s. m.* faux Dieu, idole, p. 498. — Pl. *bozĭ.*
Brăila, *s. m.* Braïla, port sur le Danube, p. 458.
Brăilén, *adj.* de Braïla, p. 458. — Fém. *brăiléncă;* pl. *brăilenĭ, brăilence.*
*__Bran__, *s. m.* Bran, nom propre, p. 214. 315. 459.
Brâncovénu, *s. m.* Brancovénu, nom propre, p. 459.
Braşóvă, *s. f.* mensonge, contes à dormir debout, p. 459. 460. || *a'ĭ face o braşóvă,* le tromper, p. 460. || *a fi bun de braşóve,* un parfait luron, p. 460. — Pl. *braşóve.*
Braşovelnic, *adj.* menteur, trompeur, p. 460. — Fém. *braşovelnică;* pl. *braşovelnicĭ, braşovelnice.*
Braşovén, *s. m.* habitant de Braşov; negociant, p. 309. 460. || *a fi ca braşovénul,* être malin, beau parleur, menteur, p. 460. — Pl. *braşovenĭ.*
Braşovenesce, *adv.* à la façon des *braşovenĭ.* || *a le spune braşovenesce,* exagérer, mentir, p. 460.
Brat, *s. m.* nom propre, p. 461.
Braţ, *s. n.* bras, p. 587. || embrassade, p. 451. — Pl. *braţe.*
Brebeneĭ, *s. f. pl.* corydale, p. 196.
Brehnă, *s. f.* genie des forêts. || *par'că'ĭ bătut de brehne,* il est fâché, p. 498. — Pl. *brehne.*
Brésta, *s. m.* Brésta, village, p. 461.
Brezae, *s. f.* femme habillée d'une façon ridicule, p. 499.
Brezaĭe, *s. f.* même sens que le précédent, p. 499.
Brézu, *s. m.* Brézu, nom de cheval, p. 204. 461.
Briciŭ, *s. n.* rasoir, p. 22. 71. — Pl. *brice.*
Brîŭ, *s. n.* ceinture (large), p. 382. — Pl. *brîe.*
Brodì (a), *v.* tomber à point, p. 390.
Broscarĭ, *s. m.* Broscarĭ, village, p. 31. 461.
Brumă, *s. f.* gelée blanche, p. 179. — Pl. *brume.*
Brusa, *s. f.* Brousse, ville en Asie Mineure, p. 462.
Bubă, *s. f.* petit bouton, tumeur, p. 296. — Pl. *bube.*
Bucă, *s f.* fesse, p. 562. — Pl. *bucĭ.*
Bucată, *s. f.* morceau, p. 334. — Pl. *bucăţĭ.*
Bucătar, *s. m.* cuisinier, p. 283. 364. — Pl. *bucătarĭ.*
Bucate, *s. f. pl.* plats, p. 138. || céréales (blé, orge, seigle et avoine), p. 495.
Bucurà (a se), *v. r.* se réjouir, p. 20.
Bucuran, *s. m.* Bucuran, père la Joie, nom d'homme, p. 20.
Bucurescĭ, *s. f.* Bucarest, ville, p. 20. 21. 22. 326. 542.
Bucuros, *adj.* heureux, content, p. 93. 94. — Fém. *bucurósă;* pl. *bucuroşĭ, bucuróse.*

C

p. 31. 74. 92. 145. 156. 235. 393.
Cădé (a), *v.* choir, tomber, p. 35. 96. 179. 193. 211. 494. 510. ‖ se détacher, tomber, p. 164. ‖ descendre, p. 509.
Cadelniță, *s. f.* encensoir, p. 500. — Pl. *cadelnițe.*
Cafea, *s. f.* café. ‖ *cafea ruséscă*, vin ou eau-de-vie, p. 293. — Pl. *cafele.*
Caïafă, *s. m.* Caïphe, p. 31. 500. ‖ hypocrite, p. 500.
Cain, *s. m.* Caïn, p. 500. ‖ mauvais frère, p. 500.
Căîne, *s. m.* chien, p. 303. 304. 305. — Pl. *câînĭ.*
Căîneni, *s. m.* Căîneni, nom de lieu, p. 32.
Cal, *s. m.* cheval, p. 13. 14. 21. 23. 24. 119. 135. 203. 268. 308. 309. 365. 410. 416. 628.
Călărașĭ, *s. m.* Calarași, ville, p. 32.
Călare, *adv.* à cheval, p. 99. 204. 215. 273. 313. 315. 382. 476.
Calare, *adv.* *[Mold.]* à cheval, p. 176.
Călărì (a), *v.* chevaucher, p. 310.
Călăuză, *s. f.* guide, conducteur, p. 244. 297. — Pl. *călăuze.*
Călcà (a), *v.* fouler aux pieds. ‖ ne pas tenir compte de, p. 633.
Călcâĭ, *s. m.* Călcâĭ, nom d'homme, p. 32.
Călcâiŭ, *s. n.* talon, p. 158. 440. — Pl. *călcâie* et *călcâe.*
Cald, *adj.* chaud, p. 329. — Fém. *caldă*; pl. *calḑĭ, calde.*
Cald, *s. m.* chaleur, p. 232.
Căldare, *s. f.* chaudron, p. 359. — Pl. *căldărĭ.*
Căldărușă, *s. f.* très-petit chaudron, p. 81. — Pl. *căldărușe.*
Cale, *s. f.* route, chemin, p. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 378. 408. 436. 488. 491. 492. 675. ‖ *a se opri la calea jumătate*, s'arrêter à mi chemin, p. 34. ‖ *nu scie ce 'ĭ cale pe vale*, il ne sait rien, p. 35. ‖ *cale sprîncenată*, bon voyage (ironiquement), p. 36. ‖ *a pune la cale*, préparer, mettre en train; apprendre ce qu 'il doit faire, p. 37. 349. 350. ‖ *a găsi cu cale*, trouver bon, p. 37. ‖ *a face cum e cu cale*, faire le nécessaire, pour le mieux, p. 37. ‖ *a 'ĭ eșì în cale*, se présenter, se montrer à, p. 378. ‖ *a 'șĭ face cale*, se préparer les voies, p. 33. — Pl. *căĭ.*
Călélă, *s. f.* trempe, p. 377. — Pl. *călelĭ.*
Călĕtorie, *s. f.* voyage, p. 93. — Pl. *călĕtoriĭ.*
Călĕtorì (a se), *v. r.* partir en voyage, s'en aller, p. 248.
Calic, *adj.* *[Mold.]* pauvre, p. 418. 675. — Pl. *calicĭ.*
Călmățuĭu, *s. m.* Călmățuĭu, village, pag. 38.
Călniștea, *s. f.* Călniștea, ruisseau, p. 38.
Călugăr, *s. m.* moine, pag. 500. 501. 598. — Pl. *călugărĭ.*
Călugărì (a se), *v. r.* se faire moine, entre dans les ordres, p. 594.
Călugărit (de), pour se faire moine, p. 501.
Călugăriță, *s. f.* religieuse, nonne, p. 501. 502. — Pl. *călugărițe.*
Calvin, *adj.* calviniste, p. 38. 502. ‖ *a fi calvin*, mécréant, méchant, p. 502. — Pl. *calvinĭ.*
Cămașă, *s. f.* chemise, p. 247. 431. 625. — Pl. *cămășĭ.*
Cămeșă, *s. f.* *[Mold.]* chemise, p. 528. — Pl. *cămeșĭ.*
Câmp, *s. n.* champ, p. 145. — Pl. *câmpurĭ.*
Când, *adv. et conj.* quand, lorsque, p. 52. 71. 74; passim. ‖ *de când*, du temps de (que), p. 6. 45. 56. 153. 181. 212. 225. 231. 469. 685. ‖ *de când*, depuis que, p. 9. 270. 413. ‖ *de când cu*, du temps de, p. 181. 190. 205. 238. 254. 409. 468. ‖ *când... când*, tantôt... tantôt.., p. 207. ‖ *când și când*, de temps en temps, p. 567.
Candelă, *s. f.* petite lampe qui brûle devant les images saintes, p. 134. — Pl. *candele.*
Câne, *s. m.* chien, p. 21. 67. 126. 228. 244. 304. 305. 429. 467. ‖ sans foi ni loi, méchant, p. 429. — Pl. *cânĭ.*
Cânepă, *s. f.* chanvre, p. 168. ‖ *a ședé ca dracu 'n cânepă*, être fâché, p. 609.

233. 355. 418. 477. || aussi loin que, p. 65. || comme, aussi grand que, p. 9. 60. 65. 107. 359. 439. || combien, p. 253. 511. || *cât de*... si, p. 161. 243. 345. 346. 347. || *câte*, chacune, p. 216. || *câte*, autant, p. 154. 299. 300. || *câte*, tout ce que, p. 105. 341. || *câte o*, de temps en temps une, p. 567. || *tóte câte*, tout ce que, p. 641. || *câte odată*, parfois, p. 105. 567. || *câte-orĭ*, toutes les fois que, p. 489. || *câte treĭ*, tous les trois, p. 38. || *câţĭ*, autant, autant que, p. 253. 295. 300. || *de cât*, que, p. 538. 559. 572. 601. || *de cât*, que, plutôt que, p. 31. 59. 299. 301. 302. 303. 321. 346. 400. || *de cât*, plutôt que, au lieu de, p. 176. 193. 299. 327. 591. 592. || *de cât*, de, p. 662. || *fie cât de... tot*, si... soit-il, p. 345. 346. 347. || *cât... atât*, autant... autant, p. 300. || *cât... tot*, quelque soit, le nombre de... ne cesse pas de, p. 594 || *cât de mult... tot*, aura beau... malgré cela, p. 7. 359. 499. || *aşa... cât*, si... que, p. 560. 561. || *aşa... cum*, si... que, p. 560. 561. — Fém. *câtă*; pl. *câţĭ*, *câte*.

Câtà (a), *v.* chercher, p 51. 215. 310. 666.

Căţa, *s. f. [Mold.]* chienne, p. 201. — Pl. *căţele*.

Catane, *s. pl.* Catane, village, p. 48.

Cataran, *s. m.* Cataran, nom propre, p. 49.

Catargiŭ, *s. m.* Catargiŭ, nom propre, p. 50.

Cătcăun, *s. n. [Vâlcea]* ogre (à tête de chien), p. 503. — Pl. *cătcăunĭ*.

Căţea, *s. f.* chienne, p. 126. 158. — Pl. *căţele*.

Căţel, *s. m.* petit chien, p. 232. — Pl. *căţeĭ*.

Catincuţa, *s. f.* diminutif de Catherine, p. 50.

Către, *prép.* envers, p. 547.

Catrina, *s. f.* Catherine, p. 50. 77.

Cătun, *s. n.* canton, p. 129. — Pl. *cătune*.

Căutà (a), *v.* chercher, p. 209. 215. 315. 431. 590. 591. || s'efforcer de, p. 416. || regarder, p. 277. 510. || tourner ses regards vers, p. 328. || *a'şĭ căutà de*, ne s'occuper que de, p. 101.

Cautâ, *s. m.* Cautâ, nom de fantaisie, p. 435.

Cazac, *s. m.* cosaque, p. 51. || *a fi cazac*, être fort; être cruel, p. 51. — Pl. *cazacĭ*.

Căzăcel, *s. m.* diminutif de cosaque, p. 51. — Pl. *căzăceĭ*.

Cazaĭcă, *s. f.* travailleuse, p. 52. — Pl. *cazaĭce*.

Cazanĭe, *s. f.* prêche, sermon, discour qui n'en finit plus, p. 505. — Pl. *cazaniĭ*.

**Câznì* (a), *v.* tourmenter, p. 297.

Ce, *pr. rel.* qui, p. 21. 22. 53. 92. 133. 216. 244. 297. 651. || que, p. 97. 569. 570. || ce qui, p. 549. 550. || ce que, p. 28. 94. 283. 306. 371. 544. 547. 549. 562. 573. 636. 637. 645. 658. 661. 667. || que, quel, quoi, p. 25. 475. 550.

Ce, *interj.* que? quoi? p. 51. 88. 104. 117. 288. 315. 334. 431. 467. 642.

Ce, *conj.* pourquoi, p. 189. || *ce'ĭ*, ce que c'est que, p. 35. || *îndată ce*, aussitôt que, p. 654. || *după ce*, après que, p. 393. 520. 593. || *după ce*, non content de, non seulement, p. 119. 221. 222. 272. 440. 441. 442.

Ce, *conj. [Mold.]* pour *ci*, mais, p. 95.

Cea, *adj.* et *pr. f.* celle, la, p. 33. 207. 208. || *cele ce*, ce qui, p. 503. — Pl. *cele*.

Ceas, *s. n.* heure. || *ceas bun*, moment favorable, p. 505. || *ceas rĕŭ*, moment défavorable, p. 506. 507. — Pl. *ceasurĭ*.

Cel, *adj.* et *pr. dém.* celui, p. 5. 21. 92; passim. || celui, le, p. 1. 33; passim. || ce, celui-ci, p. 129. 275. || *cel de sus*, Dieu, p. 644. || *cel din cer*, Dieu, p. 666. — Pl. *ceĭ*.

Cela, *pr. dém.* celui, celui-là, p. 96. — Pl. *ceĭa*.

Cele-l-alte, *pr. dém. f. pl.* les autres, p. 513.

Cenuşă, *s. f.* cendre, p. 651. — Pl. *cenuşe*.

Cer, *s. n.* ciel, p. 27. 263. 507. 508. 509. 510. 511. 639. 666. 668. ||

picat din cer, tombé du ciel, p. 509. || *a se crede în cer,* être au septième ciel, p. 510. || *a ridicà în slava ceruluĭ,* porter aux nues, p. 510. || *a face scară la cer;* tenter l'impossible, p. 511. — Pl. *cerurĭ.*
Cercà (a), *v.* examiner, sonder, scruter, p. 388. || essayer, p. 209.
Cere (a), *v.* demander, p. 5. 209. 292. 359. 637. || mendier, p. 395. 399.
Ceresc, *adj.* céleste, p. 672. — Fém. *ceréscă; pl. cerescĭ, ceresce.*
Cerna, *s. f.* Cerna, rivière, p. 52.
Cerşitor, *s. m.* mendiant, p. 501. — Pl. *cerşitorĭ.*
*__Certà__ (a), *v.* punir, frapper, éprouver, p. 550. 648. 649. 660. 661.
Certà (a se), *v. r.* se disputer, se quereller, p. 396.
*__Certare__, *s. f.* punition, p. 654. — Pl. *certărĭ.*
Cétă, *s. f.* bande, p. 447. — Pl. *cete.*
Cetate, *s. f.* citadelle, forteresse, p. 52. 53. 233. 562. — Pl. *cetăţĭ.*
Chef, *s. n.* plaisir, joie, bombance, p. 5. 122. 196. 263. — Pl. *chefurĭ.*
Cheĭe, *s. f.* clé, p. 199. 260. 490. — Pl. *cheĭ.*
Chelbos, *adj.* chauve, p. 291. — Fém. *chelbósă; pl. chelboşĭ, chelbóse.*
Chemà (a), *v.* appeler, nommer, p. 32. 162. 163. 167. 221. 222. 273. 440. 441. 442.
*__Chesar__, *s. m.* César, p. 53.
Chéză, *s. f. [Mold.]* augure, présage, p. 511. || *e rĕŭ la chezĭ,* il a le mauvais oeil, p. 511. || *a nu fi în chejĭ bunĭ,* être fâché, p. 511. — Pl. *chezĭ* et *chejĭ.*
Chĭar, *adv.* même, p. 369. 596.
Chibzuì (a), *v.* disposer, régler, ordonner, p. 644.
Chică, *s. f.* cheveux, p. 4. 124. — Pl. *chice.*
Chĭemà (a), *v.* appeller, se nommer, p. 119. 189. 272. 273. 427. 439. 494.
Chĭemà (a se), *v. r.* s'appeler, se nommer, p. 346.
Chĭeptenà (a se), *v. r. [Trans.]* se peigner, p. 301.
Chilă, *s. f. [Mold.]* lime, p. 591.
Chima-rĕuluĭ, *s. comp.* le germe du mal, le Diable, p. 511.
Chimiţă, *s. m.* Chimiţă, nom propre. || imbécile, p. 53.
Chin, *s. n.* chagrin, tourment, p. 328. — Pl. *chinurĭ.*
Chinez, *s. m.* chinois. || *a se face chinez,* faire la bête, p. 54. — Pl. *chinezĭ* et *chinejĭ.*
Chinezesc, *adj.* chinois. || *limbă chinezéscă,* c'est du chinois, p. 54. — Fém. *chinezéscă; pl. chinezescĭ, chinezesce.*
Chinezesce, *adv.* à la manière des (commes les) Chinois. || *a vorbì chinezesce,* c'est du chinois, p. 54.
Chingă, *s. f.* sangle, sous ventrière, p. 264. — Pl. *chingĭ.*
Chinuì (a), *v.* torturer, p. 327.
Chĭor, *adj.* borgne, p. 313. 674. || (cheval) borgne, p. 262. — Fém. *chĭóră; pl. chiorĭ, chĭóre.*
Chĭorenĭ, *s. m. pl.* Chĭorenĭ, village de fantaisie, p. 54.
Chip, *s. n.* forme, aspect, p. 501. — Pl. *chipurĭ.*
Chir, *s. m.* monsieur (en grec), p. 423
Chir, *s. n. [Mold.]* chiendent, p. 675.
Chira, *s. f.* Chira, nom de femme, p. 54.
Chiralesă, *s f* Kyrie-eleison. || *cu multă chiralesă,* avec beaucoup de difficulté, p. 511.
Chiranda, *s. f.* femme de moeurs légères, p. 55
Chiriac, *s. m.* Chiriac, nom d'homme, p. 19. 55. 454.
Chiriţă, *s. m.* Chiriţa, nom d'homme, p. 428.
Chiriţa, *s. m.* Chiriţa, nom propre, p. 55.
Chişcà (a), *v. [Mold.]* pincer, p. 118.
Chişĕliţă, *s. f.* potage que l'on aigrit avec des cerises ou des prunes, p. 428. — Pl. *chişĕliţe.*
Chituşcă, *s. m.* diminutif de *Chitu,* p. 55.
Chiuì (a), *v.* pousser des cris d'allégresse, d'appel, etc., p. 145.
Ci, *conj.* mais, p. 110. 164. 334. 424. 544. 545. 546. 588. 634. 635. 644. 652. 660.
Cimpoer, *s. m.* joueur de cornemuse, p. 80. 313. — Pl. *cimpoerĭ.*
Cincĭ, *adj. numer. card.* p. 59. 325.

Cincu-Vodă, *s. m.* Cincu-Vodă, nom propre, p. 56.
Cine, *pr. ind.* qui, celui qui, p. 36. 50. 76. 77. 92; passim. || *cine*, n'importe qui, p. 13. || *pre cine*, celui que, p. 648. || *cine o fi*, qui voudra, n'importe qui, p. 163.
Cine, *pr. inter.* qui? p. 13. 23. 111. 135. 165. 309. 414.
Cine-va, *pr. ind.* on, quelqu'un, p. 37. 95. 152. 306. 342. 399. 478. 533.
Cingĕtóre, *s. f.* ceinture, p. 386. — Pl. *cingĕtorĭ.*
Cinste, *s. f.* présent, tournée, régalade, p. 397. || *a face cinste*, payer à boire à quelqu'un, p. 461.
Cinste, *s. f.* considération. || *a'şĭ mânca cinstea*, se perdre de réputation, p. 382.
Cinstì (a), *v.* traiter, payer à boire, p. 399.
Cinstì (a se), *v. r.* boire, trinquer avec, p. 283.
Cinstit, *adj.* honnête, p. 133. — Fém. *cinstită*; pl. *cinstiţĭ, cinstite.*
Cĭob, *s. n.* tet, tesson, débris, p. 512. — Pl. *cĭoburĭ.*
Cĭoban. *s. m.* berger, p. 176. — Pl. *cĭobanĭ.*
Cĭobotă, *s. f.* *[Mold.]*, botte, p. 591. — Pl. *cĭobote.*
Cĭocan, *s. n.* marteau, p. 324. 362. 364. 365. 373. 381. 382. — Pl. *cĭocane.*
Cĭocoit, *adj.* parvenu, ennobli, p. 670. — Fém. *cĭocoită* pl. *cĭocoiţĭ, cĭocoite.*
Cĭomag, *s. n.* gros bâton, gourdin, p. 226. 304. 305. 550. 655. — Pl. *cĭomege.*
Cĭóră, *s. f.* corneille, p. 108. 523. — Pl. *cĭorĭ.*
Cîrc, *s. n.* son faible, p. 117.
Ciréşă, *s. f.* cerise, p. 451. — Pl. *cireşe.*
Cĭubĕr-Vodă, *s. m.* Cĭubĕr-Vodă, nom propre, p. 56.
Cĭubuc, *s. n.* tchibouc, pipe à très long tuyau, p. 134. — Pl. *cĭubuce.*
Cĭucĭulea, *s. m.* Cĭucĭulea. nom propre. || *geru luĭ Cĭucĭulea*, froid à pierre fendre, p. 56.
Cĭudă, *s. f.* dépit, contrariété. || *a'ĭ fi cĭudă*, être contrarie, enrager, p. 677.
Cĭumă, *s. f.* peste, p. 45. — Pl. *cĭume.*
Cĭung, *adj.* manchot, p. 674. — Fém. *cĭungă*; pl. *cĭungĭ, cĭunge.*
Cĭupit, *adj.* pincé; écorné; marqué. || *cĭupit de vĕrsat*, marqué de la petite vérole, p. 441. — Fém. *cĭupită*; pl. *cĭupiţĭ, cĭupite.*
Cĭurilă, *s. m.* Cĭurilă, nom propre, p. 57.
*__Clătì__ (a), *v.* ébranler, p. 645.
Cleĭu, *s. n.* colle, p. 347. — Pl. *cleĭurĭ.*
Cleni, *s. m.* Cleni, village, p. 57.
Cleonţă, *s. f.* femme édentée. || nom propre, p. 57. 58.
Clisă, *s. f.* *[Trans.]* lard, p. 363. — Pl. clise.
Clónţă, *s. f.* femme édentée. || nom propre, p. 57.
Clopot, *s. n.* cloche, p. 61. 65. 152. 512. 513. 514. 515. 516. || *se vindecă cu zama de clopot*, îl va mourir, p. 514. || *a trage clopotele*, bavarder, médire, cancaner, p. 515. || *a fi limbă de clopot*, être bavard, p. 516. || Pl. *clopote.*
Cobe, *s. f.* oiseau de mauvais augure. || *cobe rea*, de mauvais augure, p. 516.
Coborî (a), *v.* descendre, faire descendre, p. 508. 509. 639. 640.
Cobză, *s. f.* sorte de guitare, p. 456. — Pl. *cobze.*
Cóce (a se), *v. r.* mûrir, p. 373.
Cocon, *s. m.* enfant (noble), p. 163. — Pl. *coconĭ.*
Cocor, *s. m.* grue. || nom propre, p. 58. — Pl. *cocorĭ.*
Cocoş, *s. m.* coq, p. 126. — Pl. *cocoşĭ.*
Cocostîrc, *s. m.* *[Mold.]* cigogne, p. 58. — Pl. *cocostîrcĭ.*
Códă, *s. f.* queue, p. 21. 212. 231. 244. 281. 301. 569. 571. 590. 605. 606. 623. 624. 625. || queue, fin, p. 326. — Pl. *cozĭ.*
Codit, *s. n.* hésitation. || le fait de se tenir de côté, p. 517.
Codrén, *s. m.* habitant des forêts. || nom donné anciennement aux habitants de Tigheciu (Falcĭu), p. 59. — Pl. *Codrenĭ.*

aune, p. 1 2. || *cot jidovesc*, pied, de roi, p. 182.—Pl. *coturĭ*.
Cotea, *s. m.* Cotea, nom propre, p. 63.
Coteĭŭ, *s. m.* roquet, p. 422.—Pl. *coteĭ*.
Cotitură, *s. f.* détour, p. 96.—Pl. *cotiturĭ*.
Coţofană, *s. f.* pie, p. 322.—Pl. *coţofene*.
Cotoflénţ, p. 228. 296.
Cotolan, *s. m.* *[Muscel]*, trognon, p. 262.—Pl. *cotolanurĭ*.
Coveĭ, *s. m.* Coveĭ, village, p. 63. 167.
Covrig, *s. m.* craquelin (rond), p. 21. 244.—Pl. *covrigĭ*.
Cozia, *s. m.* Cozia, montagne et monastère, p. 63. 64. 65. || *cât muntele Coziiĭ*, jamais; très-grand, p 65.
Cozianu, *s. m.* le vent qui souffle venant de Cozia, p. 66.
Crăcĭun, *s. n.* Noël, p. 527. 528. 529. || *odată'ĭ Crăcĭunul într'un an*, il n'est pas toujours fête, p. 527. || *a da mintea cu crăcĭunul*, battre, p. 528. || *să maĭ mănânce mulţĭ crăcĭunĭ*, il passera beaucoup d'eau sous les ponts jusqu'à ce que, p. 528. || *a intra în lemne de crăcĭun*, se mettre à réfléchir sérieusement, p. 529. || *crăcĭun*, bâton, p. 529.—Pl. *crăcĭunĭ*.
Craĭ, *s. m.* roi, p. 80.
Craĭu, *adj.* libertin, débauché, p. 70. 71.—Pl. *craĭ*.
Craĭova, *s. m.* Craĭova, ville, p. 66.
Craĭovén, *s. m.* habitant de Craĭova, p. 67.—Pl. *craĭovenĭ*.
Cralavicĭu, *s. m.* Cralavicĭu, nom d'homme, p. 310.
Crâng, *s. n.* hallier, taillis, p. 400.—Pl. *crângurĭ*.
Crăpător, *s. n.* pelle à four, p. 564.—Pl. *crăpătorĭ*.
Craŭ, *int.* coa, coa, onomatopée, imitant le cri du corbeau, p. 373.
Creḑ, *s. n.* credo, p. 529.
Crede (a), *v.* croire, p. 402. || croire, avoir confiance, p. 62. || penser, p. 322. 561. || croire, avoir foi, p. 560. 643. || *a crede în*, aimer la, être habitué à, avoir du goût pour, p. 227.
Crede (a se), *v. r.* se croire, p. 510. 685.
Credinţă, *s. f.* foi, croyance, p. 529. || bonne renommée, confiance, p. 382. || *a'şĭ mâncà credinţa*, ne plus inspirer confiance, p. 382.—Pl. *credinţe*.
Cremene, *s. m.* Cremene, nom propre, p. 67. 68. || *satu luĭ Cremene*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 67.
Crĕpà (a), *v.* crever, éclater, p. 581. 621. || se fendre, p. 36'.
Cresce (a), *v.* croitre, pousser, p. 47. 287. 652. 676. || élever, p. 620.
Creştin, *adj.* chrétien, homme de bien, p. 211. 355. 530. 564.—Fém. *creştină*; pl. *creştinĭ*, *creştine*.
Creştinesc, *adj.* chrétien, p. 672.—Fém. *creştinéscă*; pl. *creştinescĭ*.
Cresu, *s. m.* Crésus. || richard, p. 68.
*Crim, *s. m.* Crimée, p. 59. 68.
Crimea, *s. m.* Crimée, p. 59.
Crîjmă, *s. f.* cabaret, p. 150.—Pl. *crîjme*.
Crîş, *s. m.* *[Mold.]* Crésus. || richard, p. 68.
Crîşmă, *s. f.* *[Mold.]* cabaret, p. 488.—Pl. *crîşme*.
Crivĕţ, *s. n.* aquilon, bise, vent du nord-est, p. 495.
Cruce, *s. f.* croix, p. 443. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. || signe de la croix, p. 531. 533. 564. 565. 573. 591. 595. || *a'ĭ sta calea cruce*, se trouver à un carrefour, à un croisement de routes, p. 36. || *a umblà cu crucea în sîn*, être un honnête homme, p. 531. 532. || *cu crucea în sîn şi cu dracu în gând*, hypocrite, p. 532. || *a fi cruce de biscrică*, honnête homme, p. 533. || *a'şĭ face cruce*, se signer (de peur, d'étonnement, pour jurer), p. 533. || *a'şĭ face cruce de cine-va*, fuir quelqu'un, p. 533. || *a se pune cruce şi punte*, donner des pieds et des mains, p. 534 || *a'ĭ pune cruce*, renoncer à trouver; marquer; mettre en vente, p. 535. || *fraţĭ de cruce*, amis à la

vie et à la mort, p. 535. || *cruce*, chéri, p. 537. || *cruce întrégă*, preux, vaillant, p. 537. || *a fi în crucĭ*, au zénith, p. 538. — Pl. *crucĭ*.

Crucì (a se), *v. r.* faire le signe de la croix (de peur, d'étonnement), p. 538.

Crud, *adj.* cru, vert, p. 677. || non cuit, p. 538. — Fém. *crudă;* pl. *crudĭ*, *crude*.

Cu, *prép.* avec, p. 4. 25. 92; passim. || avec, de, du, p. 309. 310. 311. 663. 664. || avec, qui a, ayant, p. 31. 50. 110. 133. 135. 162. 188. 201. 244. 294. 295, 432. 458. 663. || à, avec, p. 133. 210. 231. 381. 644. 669. || à, au, p. 212. 381. 594. 604. || par, p. 357. || et, p. 186. 335. 449. || avec, pendant, p. 652. || au milieu de, entouré de, p. 336. 337. 579. 580. || de, p. 45. 56. 95. 96. 181. 190. 205. 225. 231. 254. 321. 322. 468. 634. 635. || avec, à l'aide de, p. 571. 598. || *a fi cu*, avoir, p. 87. 479. || *cu eĭ*, par leur exemple, p. 357. || *cu minte*, intelligent, p. 13. 14. 24. 201. 308. 309. || *cu minte*, sage, p. 593. || *cu minte*, qui a du bon sens, p. 135. || *cu greŭ*, difficilement, p. 97.

Cuc, *s. m.* coucou. || *cuc armenesc*, huppe, p. 14. — Pl. *păze*.

Cucon, *s. m. [Mold.]* monsieur, p. 160. — Pl *cuconĭ*.

Cucónă, *s. f.* madame, p. 55. — Pl. *cucóne*.

Cucova, p. 69.

Cucuruz, *s. m. [Trans. et Banat]*, maïs, p. 150. 202.

Cuget, *s. n.* pensée, p. 633. — Pl. *cugete*.

Cuĭ, *pr. rel.* celui à qui, p. 494. 550. 651. || *al cuĭ*, à qui, p. 663. 664. || *ale cuĭ*, à qui, p. 49.

Cuĭb, *s. n.* nid, p. 11. — Pl. *cuĭburĭ*.

Cuĭu, *s. n.* clou, p. 259. — Pl. *cuĭe*.

Cuĭ-va, *pr. rel.* à quelqu'un, p. 479. || de quelqu'un, p. 36. 598.

Cula, *s. m. [Ung]*. diminutif de Nicolas, p. 69.

Culă, *s. f.* souterrain, ruines, p. 439. — Pl. *cule*.

Culcà (a se), *v. r.* se coucher, p. 175. 378.

Cum, *adv.* comme, p. 37. 155. 268. || comme, de même que, p. 116. 128. 458. || comment, de quelle façon, p. 98. 122. 226. 545. 582. || *care cum*, tous ceux qui, chaque, p. 427. || *după cum*, comme, selon que, p. 544. 545. || *nicĭ cum*, du tout, p. 513. || *așa ... cum*, si ... que, p. 560. 561. || *atât ... cum*, si ... que, p. 560. || *cum ... așa*, tel ... tel, p. 342. 373. 578. || *cum ... cum*, comme ... de même (ainsi), p. 334. 578. || *cum ... și*, comme ... ainsi, tel ... tel, p. 342. 415.

Cumĕtru, *s. m.* compère, p. 154. — Pl. *cumĕtri*.

Cumpĕrà (a), *v.* acheter, p. 216. 363. 577. 587.

Cunițchie, *s. m.* Cunițchie, nom propre. || *Iérna luĭ Cunițchie*, hiver épouvantable, p. 70.

Cunósce (a), *v.* connaître, p. 250. 452. || connaître, s'entendre à, p. 177. || savoir, reconnaître, p. 400.

Cunósce (a se), *v. r.* se connaître, p. 282.

Cunună, *s. f.* couronne, p. 172. — Pl. *cunune*.

Cur, *s. m.* cul, derrière, p. 98. 155. 232. 296. 321. 382. 430. 562. 570. 607. 628. — Pl. *cururĭ*.

Curà (a), *v. imp.* couler, p. 242. 422. || tomber, p. 227. || suivre en grand nombre, p. 164.

Curat, *adj.* propre, p. 175. || pur, p. 430. || *curată*, toute pure, p. 282. — Fém. *curată;* pl. *curațĭ*, *curate*.

Curea, *s. m.* Curea, nom propre, p. 70.

Curge (a), *v.* couler, p. 107. 242. 268.

Curînd, *adv.* vite, en peu de temps, p. 301. 575.

Curm, *s. n.* queue (d'un melon, potiron), p. 100.

Curpuțel, *s. m.* forgeron, p. 155.

Cursă, *s. f.* piège, p. 588. — Pl. *curse*.

Curte, *s. f.* cour, p. 492. — Pl. *curțĭ*.

Curtea-Arsă, *s. m.* Le Palais-Brûlé, ancienne résidence de Michel-le-Brave. || *craĭu de Curtea-Arsă*, vaurien, p. 70.

Curtea-Veche, *s. m.* Le Vieux-Palais, ancienne résidence de C. Brancovanu. || *craïu de Curtea-Veche,* vaurien, débauché, p. 70. 71.
Curunsebeş, *s. m.* pour Caransebeş, ville de Hongrie, p. 46. 71.
Curvă, *s. f.* femme publique, p. 351. — Pl. *curve.*
Curvar, *s. m.* débauché, coureur de filles, p. 675. — Pl. *curvarĭ.*
Cuscrie, *s. f.* sorte de parenté entre les beaux-parents, etc. p. 294. — Pl. *cuscriĭ.*
Cutezà (a), *v.* oser, p. 497.
Cuvînt, *s. n.* parole, p. 634. 635. — Pl. *cuvinte.*
Cuza, *s. m.* Cuza, nom propre, p. 72. 71. || *a fi Cuza*, être de noble race; ne craindre personne, p. 72.

D

Da, *conj.* pour *dar*, mais, p. 69. 117. 161. 564. 658.
Da, *adv.* oui, p. 143.
Dà (a), *v.* donner, p. 5. 53. 166 177. 199. 207. 208. 213. 282. 284. 356. 415. 451. 461. 489. 513. 519. 521. 528. 544. 546. 548. 549. 550. 562. 566. 604. 641. 650. 651. 652. 656. 657. 658. 660. 662. 663. 669. || apporter, p. 166. || remuer, p. 284. || donner, offrir, p. 567. || tirer, p. 689. || permettre, vouloir, p. 545. 686. || tomber, p. 430. 577. || mettre, p. 176. || abandonner, p. 552. || courir, aller, p. 341. || faire tomber, p. 393. || arriver, parvenir, p. 220. 262. || payer, p. 177. || rejeter, p. 145. || passer, promener, p. 590. || frapper, p. 165. 249. 362. 461. 688. 689. || représenter, venir, p. 421. 424. || jeter, lancer, p. 166. 169. 197. 242. 281. 604. 688. 689. || chercher, p. 309. || pousser, p. 309. 310. 604. || entrer, p. 401. || lâcher, p. 402. || venir, faire irruption, p. 337. || *a da de,* rencontrer. p. 274. 576. 577. 610. 623. || trouver, p. 215. || *a da prin,* aller à, p. 22. || *a fi dat prin,* être lancé par (à travers), p. 402. || *a da cu,* remuer, p. 656. || *a da cu,* ne cesser de, p. 553. || *a da peste,* trouver, rencontrer, p. 63. 340. 576. 577. 595. 623. || *dă'ĭ,* frappe le, p. 249. || *a da fuga,* courir, p. 80. 243. || *a da de nod,* se trouver dans une impasse, p. 156. || *a da loc,* donner l'occasion, p. 494. || *a da ocol,* faire le tour, p. 301. 302. 350. || *a da zor,* presser, p. 501. 553. || *a'ĭ da în gând,* penser, p. 629. || *a da foc,* mettre le feu, p. 458. || *a da cu puşca,* décharger son fusil, p. 582. || *a da îndĕrĕt,* reculer (au fig.), p. 253. || *a da drumu,* laisser partir, p. 100. || *a da drumu,* faire descendre, p. 639. || *a'ĭ da de căpĕtâĭŭ,* en venir à bont, se rendre compte de ce qu'il vaut, p. 581. || *a da nas,* permettre trop de libertés (familiarités) à quelqu'un, p. 169. 170. || *a da obraz,* même sens que le précédent, p. 171. || *a'ĭ da gură,* gronder, p 403. || *a da mâna cu,* s'entendre avec, p. 622. || *a da pe mâna cuĭ-va,* livrer à, p. 435. || *a da de faţă,* trahir, p. 563. || *a da pe faţă,* dévoiler, p. 578. || *a da cu cadelniţa pe,* encenser sous, p. 500.
Dà (a se), *v. r.* se donner. || *a se dà la,* entrer dans, s'habituer à, p. 102.
Dà (a 'şĭ), *v.* se rejeter. || *a'şĭ da în petec,* revenir à d'anciennes habitudes, montrer par ses actes que l'on est de basse extraction, p. 379.
Daca, *conj.* si, en cas que, p. 80. 548. 595. 610. 651. 659. 660. || si, du moment que, p. 214.
Dacă, *conj.* si, en cas que, p. 27. 63. 93; passim.
Daĭ, pentru *dă-mĭ,* donne moi, p. 46.
Damocle, *s, m.* Damoclès, p. 72.

Depărtare, *s. f.* éloignement. || *din depărtare*, de loin, p. 355.
Departe, *adv.* loin, au loin, p. 119. 139. 503. 644. || *pe departe*, de loin, p. 63. 167.
Deprins, *adj.* habitué, p. 381. 436. — Fém. *deprinsă;* pl. *deprinşĭ, deprinse.*
Deraptul (din), *adv. [Trans.]* derrière, p. 595.
Des, *adv.* souvent, fréquemment, p. 302. 489. 491.
Desbrăcà (a se), *v. r.* se dévêtir, p. 272.
Descălecà (a), *v.* descendre de cheval, mettre pied à terre, p. 306. 681.
Descântà (a), *v.* faire des incantations, des charmes, p. 159. || rosser, p. 542.
Descântec, *s. n.* acte par lequel on fait des incantations, p. 542. — Pl. *descântece.*
Descărcà (a), *v.* décharger, p. 662. 663.
Deschide (a), *v.* ouvrir (l'esprit), p. 488.
Deschide (a se), *v. r.* p. 164.
Deschis, *adj.* ouvert, p. 488. — Fém. *deschisă;* pl. *deschişĭ, deschise.*
Desculţ, *adj.* nu-pieds, p. 109. — Fém. *desculţă;* pl. *desculţĭ, desculţe.*
Deşert, *adj.* vide, p. 416.
Deşert (în), *adv.* en vain, inutilement, p. 646.
Desface (a), *v.* défaire, délier, p. 131. 573.
Desface (a se), *v. r.* se défaire, p. 299.
Deslegà (a), *v.* délier, défaire, p. 661. || défaire, p. 501. 502.
Despa, *s. f.* Despa, nom propre. || *a fi Despa*, être descendue de la cuisse de Jupiter, p. 75. || *a şedé ca Despa*, être paresseuse, p. 76.
Despina, *s. f.* Despina, nom propre, p. 76.
Deşt, *s. n.* doigt, p. 262. 382. || *ca pe deşte*, du tout, p. 262. — Pl. *deşte.*
Deştept, *adj.* intelligent, p. 23. — Fém. *deşteptă;* pl. *deşteptĭ, deştepte.*
Deşteptà (a), *v.* réveiller, p. 514.
Destul, *adj.* en quantité suffisante, p. 227. 563. — Fém. *destulă;* pl. *destuĭ, destule.*
Ḑĕŭ, *int.* sur ma foi, je vous jure, p. 690.
Devînt, *s. n.* refroidissement, p. 543.
Dĕvint, *s. n.* même sens que le précédent, p. 543.
Ḑi, *s. f.* jour, journée, p. 104. 116. 157. 168. 176. 178. 209. 225. 306. 369. 370. 495. 517. 644. 676. — Pl. *ḑile.*
Diavol, *s. m.* diable, p. 543. 474. — Pl. *diavolĭ.*
Ḑice (a), *v.* dire, p. 16. 88. 117. 143. 168. 207. 271. 284. 289. 371. 393. 477. 502. 546. 554. 559. 596. 635. || parler, p. 127. || dire, appeler, p. 182. 204. || *să se ḑică* mais que cela soit, p. 346.
*Dichiu, *s. m.* supérieur d'une couvent. || *a 'şi găsi dichiul*, trouver son maître, p. 543.
*Diĭ, *s. pl.* Vidin, p. 78. 79. || *bate vîntul de la Diĭ*, cela va mal, p. 78. || *a bate ca la Diĭ*, rosser d'importance, p. 79.
Dîmboviţa, *s. f.* Dîmboviţa, rivière, p. 76. 77.
Din, *prép.* de, du, de la, des, p. 22—29; passim. || de, qui est dans, p. 48. 134. 308. 598. || par, p. 338. || de, hors de, p. 37. 112. 150. 350. 447. 473. 494. 538. 618. 635. 662. || une part de (des), p. 378. 602. || le, la, les, p. 284. 378. || du côté de, p. 75. 338. 434. || venant de, p. 451. || de sur, p. 101. 292. || pendant, p. 497. || de la race de, p. 386. || depuis, p. 440. 496. || de ce qui vient dans, p. 475. || *a fi din*, faire partie de, p. 447. || *din pricina luĭ*, à cause de, p. 234.
Dina, *s. f.* diminutif de *Constandina*, p. 77.
Ḑînă, *s. f.* fée, p. 543. — Pl. *ḑîne.*
Dinga, *[Ung.]* pour *de lângă*, de auprès de, p. 96.
Dinu, *s. m.* diminutif de *Constandin*, p. 61. 77.
Dînsu, *pr. pers. 3-e pers. sing.* il, lui, p. 120. 215. 557. 583. 611. — Fém. *dînsa;* pl. *dînşiĭ, dînsele.*
Dinte, *s. m.* dent, p. 466. — Pl. *dinţĭ.*

595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 642. 643. 649. 665. 677. 678. || *de la dracu la tat'sĕŭ*, de Charybde en Scylla, p. 576. || *cum ĭĭ dracu, aşa'ĭ şi tată-sĕŭ*, tel père, tel fils, p. 578. || *a căutà pe dracu*, ne rêver que plaies et bosses, p. 2. 590. || *jócă dracul în inima luĭ*, il ne pense qu'à mal faire, p. 598. || *par'că ĭĭ şoptesce dracu la ureche*, c'est un vrai diable, p. 598. || *ochĭu draculuĭ*, l'argent, p. 599. || *şi-a spart dracul opincile*, il a enfin réussi, p. 600. || *pe unde şi-a spart dracul opincile*, au diable Vauvert, p. 601. || *a jucat la nunta draculuĭ*, c'est un méchant homme, p. 601. || *se însóră dracul*, le diable bat sa femme et marie sa fille, p. 602. || *a mâncat din pomana draculuĭ*, il est imberbe, p. 602. || *a mâncat la nunta draculuĭ*, il est imberbe, p. 604. || *de pomana draculuĭ*, inutilement, p. 604. || *a'l da draculuĭ pomană*, l'envoir au diable, p. 604. || *a'l dà în burduful draculuĭ*, même sens que le précédent, p. 604. || *a se duce draculuĭ pomană*, partir pour ne plus revenir; se perdre, p. 604. || *a trage pe dracul de códă*, tirer le diable par la queue, p. 605. || *a avé pe dracu în pungă*, loger le diable dans sa bourse, p. 607. || *şi-a găsit dracu capacu*, il a été attrapé, il a trouvé son maître; ils se valent, p. 607. || *şade dracul cu curu pe baniĭ luĭ*, c'est un Harpagon, p. 607. || *a fi comóra draculuĭ*, argent mal acquis, p. 609. || *şede ca dracu 'n cânepă*, il est très-fâché, p. 609. || *şede ca dracu 'n spinĭ*, il est très-fâché, p. 610. || *s'a pricopsit ca dracu 'n spinĭ*, cela va mal pour lui, p. 610. || *a dat de dracul în stejerişte*, il a été attrapé, p. 610. || *prinde dracul, scóte'ĭ ochiĭ*, c'est impossible, p. 610. || *par'că a arat dracu mălaĭu cu dînsu*, il est laid; en haillons; maigre, p. 611. || *'ĭ-a perdut dracul mĕsura*, il a poussé comme une asperge, p. 611. || *a trăi ca dracul cu popa*, vivre en mauvaise intelligence, p. 611. || *se uĭta la el ca dracul la popa*, il se regardent comme des chiens de faïence, p. 611. || *se ţine după .... ca dracul după călugăr (ca dracul după popă) (ca dracul după copil mic)*, il ne le quitte pas d'une semelle, p. 612. || *a umblà după ouĕ de drac*, chercher le merle blanc, p. 612. || *a fugì ca dracul de tămâĭe*, fuir comme le diable l'eau bénite, p. 614. || *fuge ca dracul de scăldătóre*, même sens que le précédent, p. 614. || *se întrece cu dracu în fugă*, il fuit rapidement, p. 614. || *fuge de muma draculuĭ*, même sens que le précédent, p. 614. || *e sfredelu draculuĭ*, c'est un vrai diable, p. 614. || *de sufletu draculuĭ*, pour des prunes, p. 615. || *drac flăcăŭ*, merle blanc, p. 615. || *drac însurat*, merle blanc, p. 615. || *drac socru*, merle blanc, p. 615. || *drac bĕtrân*, merle blanc, p. 615. || *drac încălţat*, merle blanc, p. 615. || *par'că 'ĭ dracu pe uscat*, il est laid, retors, méchant, p. 616. || *a fi dracu gol*, c'est un vrai diable, p. 616. || *a fi drac împeliţat*, c'est un vrai diable, p. 616. || *a fi urît ca dracu*, laid comme tous les diables, p. 616. || *a fi al draculuĭ*, être retors; méchant, p. 617. || *a fi cu dracĭ*, avoir le diable au corps; être méchant; travailleur, p. 617. || *a intrat dracu 'n el*, il est furieux, p. 618. || *a'l băga în dracĭ*, le faire sortir de ses gonds, p. 618. || *a eşit un drac din el*, il est devenu meilleur, p. 618. || *a'ĭ veni draciĭ*, se mettre en colère, p. 619. || *a'l luà dracul*, mourir, p. 619. || *a fi salba draculuĭ*, c'est de la mauvaise graine (se dit des neveux), p. 619. || *s'aŭ dus boiĭ draculuĭ*, il est

flambé, p. 620. || *a fi crescut în buruenile dracului,* être mauvais coucheur; mal élevé, p. 620. || *a crĕpat un drac,* l'enfer est pavé de bonnes intentions, p. 621. || *nu o crĕpa dracu,* rien ne presse, p. 621. || *a tăia dracului bureți,* ne rien faire, p. 622. || *a fi însurat cu dracu,* être marié à une mégère, p. 622. || *a dat mâna cu dracul,* il s'est enrichi, p. 622. || *a vĕḑut pe dracu,* il a été bien attrapé, bien puni, p. 622. || *a dat de dracu,* même sens que le précédent, p. 623. || *uns cu unsóre de drac,* méchant comme un diable, p. 623. || *a fi cu gândul dracului,* être faux, p. 623. || *și-a pus dracul códa pe el,* il ne peut le trouver (un objet perdu), p. 623. || *și-a băgat dracu códa între eĭ,* le diable s'en mêle, p. 624. || *a vîrî pe dracu în cămașă,* réchauffer un serpent dans son sein, p. 625. || *a vîrî pe dracu în sîn,* même sens que le précédent, p. 625. || *la dracu în praznic,* au diable Vauvert, p. 625. || *unde și-a înțĕrcat dracul copiiĭ,* même sens que le précédent, p. 625. || *a înțĕrcat pe dracul,* c'est une mégère, p. 626. || *a albit și pe dracul,* même sens que le précédent, p. 626. || *a'l face ca pe dracul,* le rendre la risée du monde, p. 627. *a face pe dracu în patru,* se mettre en quatre pour, p. 627. || *a scuĭpa dracĭ,* être mauvais, p. 628. || *a se uita în curu dracului,* regarder fixement, p. 628. || *calul dracului,* vieille sorcière, p. 628. || *par'că 'ĭ-a înjugat dracul,* ils se valent, p. 629. || *dracu scie,* je n'en sais rien, p. 629. || *nicĭ dracul nu'l scie,* c'est un malin, p. 629. || *nicĭ dracu,* personne, p. 629. || *tot un drac,* c'est la même chose, p. 630. || *par'că'ĭ scapĕră dracu 'n fălcĭ,* il est très-maigre, p. 631. || *a luĭ era dracu,* il a été attrapé, p. 631. || *a avé o cóstă de drac,* être mauvais, p. 631. || *pe dracu,* non, p. 631. — Pl. *dracĭ.*

Drăcie, *s. f.* diablerie, p. 632. — Pl. *drăciĭ.*

Drag, *adj.* cher, aimé, p. 429. 641. || *a'ĭ fi drag de,* aimer, p. 429. — Fém. *dragă;* pl. *dragĭ, drage.*

Drăgaĭca, *s. f.* danse populaire, p. 632.

Drăgălaș, *adj.* chéri, mignon, p. 121. — Fém. *drăgălașă ;* pl. *drăgălașĭ, drăgălașe.*

Drăgănescu, *s. m.* Drăgănescu, nom d'homme, p. 87.

Drăgășanĭ, *s. m.* Drăgășanĭ, localité, p. 87. 88.

Dragaveĭ, *s. pl.* p. 196.

Drăghicĭ, *s. m.* Drăghicĭ, nom propre, p. 88.

Drăgoĭu, *s. m.* Drăgoĭu, nom propre, p. 88. 89.

Dragoste, *s. f.* amitié, p. 416. || amour, p. 294. 470. — Pl. *dragoste.*

Dragu, *s. m.* Dragu, nom propre, p. 89.

Drege (a), *v.* rétablir, remettre en état, redresser; p. 197.

Drept, *adj.* juste, p. 634. || droit, p. 33. 96. 97. 230. — Fém. *dréptă ;* pl. *drepțĭ, drepte.*

Drept, *s. n.* justice. || *a spune drept,* dire la vérité, p. 229.

Dreptate, *s. f.* justice, p. 413. 425. 547. 634. || *a avé dreptate,* avoir raison, le bon droit pour soi, p. 72. || *dreptate turcéscă,* déni de justice, p. 425.

Drum, *s m.* route, chemin, p. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 250. 262. 393. 469. 512. || *la drum,* en voyage, p. 92. 94. || *a rătăci drumu,* s'égarer, p. 94. || *a'și lua drumu,* partir, p. 113. || *pe drum,* en voyage, p. 99. || *pe drum,* au dehors, en ville, hors de chez lui, p. 95. || *a'ĭ da drumu,* faire descendre, laisser partir, p. 639. || *a pĭerdut și drumul și cărarea,* il a perdu la tête; ses affaires vont mal, p. 94. || *merge pe alăturea cu drumul,* il ne suit pas le droit chemin, p. 96. || *vorbesce alăturea de drum,* il ment, p. 96. || *nicĭ tu, nicĭ drumu,* file vite, ne te gêne pas, p. 98. || *a'l scóte la drum de boi,* le plonger dans la mi-

sère, p. 99. || *se duce călare pe cóma drumuluĭ,* aller à pied, p. 99. || *nu scie nicĭ să trécă drumul,* c'est un imbécile, p. 99. || *pe icĭ ţi-e drumul,* file, p. 99. || *a 'şĭ luà drumul,* partir, p. 100. || *na, la drum!* ne divagne pas, p. 100. || *se gătesc de drum,* il est à l'article de la mort, p. 100. || *a'şĭ ţine drumul,* ne pas dévier de son chemin, p. 101. || *a 'ĭ stà în drum,* l'arrêter; l'empêcher de faire ce qu'il désire, p. 101. || *drum bun,* bon voyage, p. 102. || *a rĕmâne pe drumurĭ,* rester orphelin; perdre sa fortune, p. 102. — Pl. *drumurĭ.*

Ducă-se, le diable. || *par'că e ducă-se pe pustiĭ,* on dirait le diable, p. 632. || *are pe ducă-se într'însu,* il est intelligent, actif, p. 632.

Ducă-Vodă, *s. m.* Duca-Vodă, nom propre, p. 102.

Duce (a), *v.* mener, conduire, p. 93. 96. 179. 215. 378. 453. || porter, p. 111. || mener, faire aller, p. 493. 453. 546. || mener, p. 492. || conduire, pousser, p. 679. || *a duce doru,* désirer, p. 286. || *o duce bine,* il va bien, p. 342.

Duce (a se), *v. r.* aller, p. 50. 161. 192. 339. 378. 389. 390. 449. 489. 491. 669. || s'en aller, p. 50. 76. 99. 103. 306. 378. 604. 620. 688. || partir, s'en aller, p. 99. 185. 202. 243. 261. 273. 306. 404. 432. 457. 462. 473. 519. 520. 683. || disparaître, p. 413. || pousser, p. 503. || s'en aller, couler hors de, p. 447. || disparaître, p. 413.

Ducipal, *s. m.* Bucéphale, p. 103.

Dughénă, *s. f. [Mold.]* magasin, boutique, p. 110. 176. — Pl. *dughene.*

Duhovnic, *s. m.* confesseur, p. 632. — Pl. *duhovnicĭ.*

Dulce, *adj.* doux, p. 500.

Duluţă, *adv.* p. 105.

Dumitale, *pr. pers.* à vous, p. 125.

Dumitru, *s. m.* Démètre, p. 104.

Dumneḑeŭ, *s. m.* Dieu, p. 53. 62. 87. 94. 150. 168. 208. 209. 220. 229. 237. 251. 267. 299. 475. 506. 518. 512. 589. 595. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. || *n'are Dumneḑeŭ stăpân,* nul seigneur sur Dieu, p. 637. || *Dumneḑeŭ vede tóte,* Dieu voit tout, p. 638. || *bun e Dumneḑeŭ,* ce mal est passager, p. 641. || *mare'ĭ Dumneḑeŭ,* Dieu est grand, p. 642. || *e omul luĭ Dumneḑeŭ,* c'est l'homme du bon Dieu, p. 677. || *a fi pânea luĭ Dumneḑeŭ,* même sens que le précédent, p. 677. || *l'a orbit Dumneḑeŭ,* il ne sait plus ce qu'il fait, p. 678. || *Dumneḑeŭ ăl din tĕŭ,* le diable, p. 678. || *a se luà cu luleaua luĭ Dumneḑeŭ,* boire ferme, se griser, p. 679. || *a luà boiĭ luĭ Dumneḑeŭ,* être entêté, p. 679. || *a fi cu Dumneḑeŭ în sîn,* être honnête homme, p. 679. || *a nu avé nicĭ un Dumneḑeŭ,* n'avoir ni foi, ni loi, p. 680. || *a nu fi nicĭ de un Dumneḑeŭ,* n'être bon à rien, p. 680. || *a se rugà la toţĭ Dumneḑeiĭ,* demander avec insistance, p. 680. || *unde punea mâna, punea Dumneḑĕŭ mila,* homme à qui tout réussit, p. 680. || *a descălecat Dumneḑeŭ la,* ses affaires prospèrent, p. 681. || *a se întîlnì cu Dumneḑeŭ,* même sens que le précédent, p. 681. || *'i-a pus Dumneḑeŭ mâna în cap,* même sens que le précédent, p. 681. || *îl ţine Dumneḑeŭ de pĕr,* il a de la chance, p. 681. || *l'a vĕḑut Dumneḑeŭ,* il prospère, p. 682. || *par'că a apucat pe Dumneḑeŭ de un picior,* il est content, fier de son succès, p. 683. || *varga luĭ Dumneḑeŭ,* fléau de Dieu, p. 683. || *biciul luĭ Dumneḑeŭ,* même sens que le précédent, p. 683. || *e degetul luĭ Dumneḑeŭ,* c'est le doigt de Dieu, p. 684. || *mielul luĭ Dumneḑeŭ,* l'agneau du bon Dieu,

p. 684. || *boul luĭ Dumnedeŭ*, homme tranquille; imbécile, p. 684. || *a fost mânia luĭ Dumnedeŭ*, cela a été terrible, p. 685. || *ca pedépsa luĭ Dumnedeŭ*, vite, p. 685. || *ca în sînul luĭ Dumnedeŭ*, comme dans le sein d'Abraham, p. 685. || *a se crede că e Dumnedeŭ*, être fier, p. 685. || *de când urzea Dumnedeŭ pămîntu*, depuis très-longtemps, p. 685. || *cu Dumnedeŭ înainte*, à la grâce de Dieu, p. 685. || *a pornì cu Dumnedeŭ*, bon voyage, p. 686. || *cum o da Dumnedeŭ*, à la grâce de Dieu, p. 686. || *a'l lăsa în plata luĭ Dumnedeŭ*, abandonner, p. 686. || *a rĕmânea ca bătut de Dumnedeŭ*, rester pétrifié, p. 686. || *nu'l maĭ împacă nicĭ Dumnedeŭ*, rien ne le contente, p. 686. || *aşa a fost să fie de la Dumnedeŭ*, Dieu l'a voulu, p. 687. || *Dumnedeŭ să le alégă*, je n'y comprends rien, p. 687. || *l'a ertat Dumnedeŭ*, il est mort, p. 687. || *e iertată de Dumnedeŭ*, elle n'a plus ses règles, p. 687. || *l'a strîns Dumnedeŭ*, il est mort, p. 687. || *a se duce la Dumnedeŭ*, mourir, p. 688. || *a mers la Dumnedeŭ*, il est mort, p. 688. || *a fi uĭtat de Dumnedeŭ*, être très-vieux, p. 688. || *până m'a uĭtat Dumnedeŭ*, très-longtemps, p. 688. || *dă cu pétra 'n Dumnedeŭ*, c'est un sot; un fou, p. 688. || *dă cu puşca în Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 689. || *dă cu barda in Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 689. || *dă cu securea în Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 689. || *om cu frica luĭ Dumnedeŭ*, homme juste, honnête, bon, p. 689. || *maĭ aĭ de Dumnedeŭ*, tiens toi tranquille, p. 690. || *maĭ de Dumnedeŭ*, meilleur, plus beau, p. 690. || *e pĕcat de Dumnedeŭ*, c'est un péché, c'est dommage, p. 690. || *'ĭ-a avut Dumnedeŭ de scire*, Dieu l'a préservé, p. 690. || *ca faţa luĭ Dumnedeŭ*, blanc, p. 690. || *Dumnedeŭ cu córne*, le diable, p. 678.

Dumnedeesc, *adj.* divin, p. 633. — Fém. *dumnedeéscă*, pl. *dumnedeescĭ*.

Dumnedeire, *s. f.* divinité, p. 633.

Dumnéluĭ, *pr. pers. 3-e pers. sing.* luĭ, p. 21.

Dumnéta, *pr. pers. 2-e pers. sing.* vous, p. 125.

Dunăre, *s. f.* Danube, p. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 458. || *a căra apă 'n Dunăre*, porter de l'eau à la rivière, p. 105. || *Dunăre*, beaucoup, p. 106. || *a se face Dunăre*, être furieux, p. 106. || *n'o fi cât Dunărea*, ce ne sera pas la mer à boire, p. 107. || *să curgă cât Dunărea şi tot nu 'ĭ ajunge*, il est insatiable, p. 107. || *nicĭ în Dunăre nu găsesce apă*, c'est un incapable, p. 107. || *nu se spală nicĭ cu apa Dunăreĭ*, la mer y passerait sans laver la souillure, p. 108. || *are să trécă multă apă pe Dunăre*, il passera jusque là beaucoup d'eau sous les ponts, p. 108

Dungă, *s. f.* bande, côté. || *a trage clopotul într'o dungă*, sonner le tocsin, p. 515. — Pl. *dungĭ*.

După, *prép.* après, p. 164. 284. 323. || pour, p. 335. || d'après, selon, p. 44. 545. 652. 660. 661. || derrière, p. 160. 325. || derrière, aux trousses de, p. 120. 612. || à la recherche de, p. 275. 306. 517. 612. || à, au, p. 335. || *după ce*, après que, p. 393. 520. 593. || *după ce... apoĭ*, non content de, non seulement, p. 119. 221. 222. 272. 440. 441. 442. || *după cum*, comme, p. 544. 545. 668. || *după... şi...*, tel... tel..., p. 415. 523.

Dus, *adj.* parti. || *a fi dus*, qui a été, p. 401. — Fém. *dusă*; pl. *duşĭ*, *duse*.

Duşman, *s. m.* ennemi, p. 344. 652. 653. — Fém. *duşmanĭ*.

Duşmănos, *adj.* hostile, haineux, p. 136. — Fém. *duşmănósă*; pl. *duşmănoşĭ*, *duşmănóse*.

Duţă, *s. f.* abréviation d'Alexandre, nom propre, p. 109.

E

F

cédent, p. 231. || *a se face Tóder*, faire l'imbécile, p. 404. || *a se face Tănase*, même sens que le précédent, p. 332.
Făclie, *s. f.* cierge, p. 635. — Pl. *făclii*.
Făgădăŭ, *s. m.* *[Trans.]* auberge (sur la grande route), p. 151.
Făgăduì (a), *v.* promettre, p. 241. 457.
Făgăduință, *s. f.* promesse. || *pământul făgăduințeĭ*, la terre promise, p. 252. — Pl. *făgăduințe*.
Făgaş, *s. n.* ornière, p. 112. — Pl. *făgaşe*.
Făină, *s. f.* farine, p. 574. 575. 663. — Pl. *făinĭ*.
Falcă, *s. f.* mâchoire, p. 631. — Pl. *fălcĭ*.
Fântână, *s. f.* fontaine, p. 589. — Pl. *fântânĭ*.
Fapt, *s. n.* fait, acte, action, p. 578. 652. — Pl. *fapte*.
Faptă, *s. f.* acte, action, p. 674. — Pl. *fapte*.
Făr, *conj.* sans. || *făr de*, sans, p. 151.
Fără, *conj.* sans, p. 67. 150. 232. 303. 304; passim. || *a fi fără*, ne pas avoir, p. 680.
Faraon, *s. m.* Pharaon. || bohémien, p. 112. — Pl. *faraonĭ*.
Farcaş, *s. m.* Farcaş, nom d'homme, p. 326.
Fasole, *s. f.* haricot, p. 32. — Pl. *fasole*.
Fată, *s. f.* fille, jeune fille, p. 58. 114. 164. || fille (opposé à fils), p. 122. 329. 675. || *fată mare*, pucelle, p. 172. 526. — Pl. *fete*.
Faţă, *s. f.* face, figure, p. 690. || *a stà de faţă*, être présent, p. 563. 564. || *a'l da de faţă*, le trahir, p. 563. || *a da pe faţă*, dévoiler, découvrir, p. 578. || *a fi de faţă*, être là, être présent, p. 564.
Fecĭor, *s. m.* fils, p. 316. — Pl. *fecĭorĭ*.
Fefeleĭ, *s. m.* Fefeleĭ, localité, p. 112.
Fel, *s. n.* espèce, sorte. || nature, p. 423. || *a se face un fel cu*, se rendre pareil à, faire semblant d'être comme, pag. 585. — Pl. *felurĭ*.
Felişan, *s. m.* Felişan, nom d'homme, pag. 113.
Femeĭe, *s. f.* femme, p. 633. — Pl. *femeĭ*.
Femeéscă, *adj.* de femme, p. 671. — Pl. *femeescĭ*.
Fên, *s. f.* foin, p. 265. — Pl. *fênurĭ*.
Fer, *s. n.* fer, p. 263. 562. 676.
***Feregea**, *s. f.* grand manteau que portant les femmes turques, p. 446. — Pl. *feregele*.
Feréstră, *s. f.* fenêtre, p. 651. — Pl. *ferestre*.
Ferì (a), *v.* préserver, p. 299. 552. 595. 655. 656. 670. 671. 672. 674. 675. || *Dómne-feresce*, Dieu préserve, p. 552.
Ferì (a se), *v. r.* se garder de, p. 302. || fuir, éviter, p. 613.
Fes, *s. n.* fez, p. 291. — Pl. *fesurĭ*.
Festì (a), *v.* *[Ung.]* peindre, montrer, p. 561.
Fetiță, *s. f.* fillette, p. 9. — Pl. *fetițe*.
Fi (a), *v.* être; passim. || *a fi de*, appartenir à, p. 220. || *a fost să fie*, c'était, écrit cela devait arriver, p. 687.
Fĭară, *s. f.* bête fauve, p. 136. — Pl. *fĭare*.
Fichetescĭ, *s. m.* Fichetescĭ, localité, p. 113.
Fie-care, *pr. ind.* chacun, chaque, p. 394. 488. 652.
Fĭer, *s. n.* fer, p. 275. — Pl. *fĭere*.
Fĭerbe (a), *v.* faire bouillir, p. 175.
Fĭert, *adj.* bouilli, p. 676. 677. — Fém. *fĭértă*; pl. *fĭerţĭ*, *fĭerte*.
Filip, *s. m.* Philippe, nom d'homme, p. 113. || *şterge-o Filipe*, mets la main dessus, p. 113.
Filipescĭ, *s. m.* Filipescĭ, village, p. 114. || *a umplé de Filipescĭ*, tromper, p. 114.
Fimeéscă, *adj.* *[Mold.]* de femme, p. 671. — Pl. *fimeescĭ*.
Fir, *s. n.* fil, brin, p. 482. — Pl. *fire*.
Fira, *s. f.* Fira, nom de femme, p. 114.
Fire, *s. f.* créature, être, p. 646. 672. || nature, naturel, p. 678. — Pl. *firĭ*.
Flăcăŭ, *s. m.* jeune garçon, célibataire, p. 432. 615. || *flăcăŭ unguresc*, vieux garçon, p. 432. — Pl. *flăcăĭ*.
Flămânḑì (a), *v.* être affamé, p. 52.

Fleac, *s. n.* babiole, chose sans importance, p. 251. 424. — Pl. *fleacurĭ*.
Flóre, *s. f.* fleur, p. 9. 154. — Pl. *florĭ*.
Florea, *s. f.* nom propre, p. 115.
Florică, *s. f.* Fleurette, nom propre, p. 489.
Floriĭ, *s. f. pl.* Pâques fleuries, p. 116.
Fluerà (a), *v.* siffler, p. 283. 364. 493. || *flueră în biserică*, imbécile, p. 493.
Foc, *s. n.* feu, p. 71. 243. 325. 538. || *cu foc*, ardemment, p. 494. || *a da foc*, mettre le feu, p. 176. 458. || *a face foc*, allumer le feu, p. 163. — Pl. *focurĭ*.
Focşanĭ, *s. f.* Focşanĭ, ville, p. 116.
Foltea, *s. m.* Foltea, nom propre, p. 117.
Fóme, *s. f.* faim, p. 387. || *a 'ĭ fi fóme*, avoir faim, p. 283. 364. || *de fóme*, par ce qu'il a faim, p. 363.
Fomeĭe, *s. f.* [Vâlcea], femme, p. 200. — Pl. *fomeĭ*.
Fórfece, *s. n. pl.* ciseaux, p. 228.
Fórte, *adv.* très. || *fórte mult*, beaucoup, énormément, p. 105.
Fos (o), incorrect pour *a (aŭ) fost*, ont été, p. 244.
Fotie, *s. m.* Fotie, nom propre, p. 117.
Francez, *s. m.* français, p. 117. — Pl. *francezĭ*.
Frânge (a se), *v. r.* commencer à décliner, à baisser, p. 442.
Frangolea, *s. m.* Frangolea, nom propre. || *cât aĭ zice: cîrc Frangoleo*, en un seconde, p. 117.
Frăsina, *s. f.* Euphrosine, p. 118.
Frate, *s. m.* frère, p. 31. 72. 168. 186. 250. 444. 535. 583. || *fraţĭ de cruce*, compagnons inséparables, p. 535. — Pl. *fraţĭ*.
Frăţilă, *s. m.* Frăţilă, nom propre, p. 118.
Freanţ, *s. m. [Banat]* François. || *sănătate, Freanţ!* fuis, p. 118.
Frică, *s. f.* peur, p. 222. 589. 689. || crainte, peur, p. 678. || *a 'ĭ fi frică*, avoir peur, p. 498.
Fricos, *adj.* peureux, p. 417. 429. — Fém. *fricósă*; pl. *fricoşĭ*, *fricóse*.
Frig, *s. m.* froid, p. 363. || *a'ĭ fi frig*, avoir froid, p. 363. — Pl. *frigurĭ*.
Frige (a), *v.* rôtir, griller, p. 363.
Frigură, *s. f.* fièvre, p. 187. — Pl. *frigurĭ* et *frigure*.
Frînghie, *s. f.* corde, p. 386. — Pl. *frînghiĭ*.
Fript, *adj.* rôti, p. 219. 292. — Fém. *friptă*; pl. *fripţĭ*, *fripte*.
Friul, *s. m.* Frioul, nom d'une province en Autriche, p. 118.
Frumos, *adj.* beau, p. 21. 272. 299. 596. — Fém. *frumósă*; pl. *frumoşĭ*, *frumóse*.
Frunte, *s. f.* tête, commencement, p. 326. || *de frunte*, notable, parmi les premiers, p. 368. — Pl. *frunţĭ*.
Frunză, *s. f.* feuille, p. 393. — Pl. *frunze*.
Fudul, *adj.* fier, arrogant, p. 527. 675. — Pl. *fudulĭ*.
Fudulì (a se), *v. r.* se pavaner, poser, p. 22. 422.
Fugă, *s. f.* poursuite, p. 674. || *a da fuga*, courir, p. 80. 243. || *a se întrece în fugă*, rivaliser à la course, p. 614. — Pl. *fugĭ*.
Fugì (a), *v.* fuir, se sauver, p. 69. 88. 103. 104. 150. 151. 484. 595. 613. 614. || fuir, éviter, p. 223. 576. 613. || courir, p. 461.
Fuĭor, *s. n.* quantité de chauvre ou de lin que l'on met sur la quenouille, p. 98. — Pl. *fuĭóre*.
Fulgerà (a), *v. imp.* lancer des éclairs, p. 62.
Fund, *s. n.* fond, p. 145. — Pl. *fundurĭ*.
Furà (a), *v.* voler, p. 44. 61. 341. 372. 406. 562. 572. || enlever ravir, p. 472. || *l'a furat aghiuţă*, il s'est endormi, p. 472.
***Furfure**, *s. f.* son, p. 574.
Furnică, *s. f.* fourmi, p. 222. — Pl. *furnicĭ*.
Furtună, *s. f.* tempête, p. 547. — Pl. *furtune*.
Fus, *s. m.* bâton avec lequel on remue la bouillie de maïs, p. 72.

G

nouvelles, p. 307. || *gură sécă*, diseur de riens, p. 340. || *gură de Tîrgovişte*, bon bec de Paris, poissarde, p. 403. — Pl. *gurĭ* et *gure*.

Gustà (a), *v.* goûter, p. 171.
Guţă, *s. m.* diminutif de Georges, p. 141.
Guzgan, *s. m. [Mold.]* rat, p. 56. — Pl. *guzganĭ*.

H

Haĭ, *interj.* allons, p. 81. 152. 258. 400. || viens, p. 294.
Haĭm, *s. m.* Haim, nom propre juif, p. 141.
Haĭmana, *s. f.* vagabond, désœuvré, p. 191. — Pl. *haĭmanale*.
Haĭnă, *s. f.* vêtement, p. 22. — Pl. *haĭne*.
Halmej, *s. n. [Mehed.]* talmouse, mets composé de farine de maïs et fromage frais, p. 392.
Hambar, *s. m.* magasin (à blé, etc.), p. 526. — Pl. *hambare*.
Hanaan, *s. m.* Chanaan, p. 141.
Hâncu, *s. m* Hâncu, nom propre, p. 142. 143 144. 145. 337. || *Vodă vré şi Hâncu ba*, l'un tire à hue et l'autre à dia, p. 142. || *e voĭnicul Hânculuĭ*, c'est un tranche-montagne, un matamore, p. 145.
Hăncu, *s. m.* Hăncu, nom propre, p. 142.
Hangeriŭ, *s. m.* Hangeriŭ, nom propre, p. 146. || *ĭérna de la Hangeriŭ*, froid terrible, p. 146. || agent de Hangeriŭ, p. 146. — Pl. *hangeriĭ*.
Hangerliŭ, *s. m.* Hangerliŭ, nom propre, p. 146. || agent de Hangerliŭ, p. 146. — Pl. *hangerliĭ*.
Han-Tatar, *s.* et *adj.* cruel, barbare, p. 339. || *du-te în Han-Tatar*, vas au diable, p. 339. || *par'că 'ĭ în ţéra luĭ Han-Tatar*, il ne veut tenir compte de rien, ni de personne, p. 338. || *de pe vremea luĭ Han-Tatar*, homme cruel, barbare, p. 338. || *o ĭérnă de a luĭ Han-Tatar*, hiver épouvantable, p. 338.
Han-Tătar, *s.* et *adj.* même sens que le précédent, p. 339.
Harap, *s. m.* nègre. || *a fi harap*, avoir la peau noire, être laid, p. 146. 147. — Pl. *harapĭ*.
Harca, *s. m.* Harca, nom propre. || *a fi Harca*, être brave, p. 147.
Hârlăŭ, *s. m.* Hârlăŭ, ville. || *nătărĕŭ de la Hârlăŭ*, sot, imbécile, p. 148.
Hatîr, *s. n.* faveur, p. 350. — Pl. *hatîrurĭ*.
Herţa, *s. m.* Herta, localité. || *ca în codrul Herţeĭ*, comme dans la forêt de Bondy, p. 149.
Hiĭ! *interj.* hue; cri pour exciter les chevaux, p. 119.
Hilipescĭ, *s. m.* pour *Filipescĭ*, village de la Prahova, p. 114.
Hintĕŭ, *s. n. [Trans.]* carrosse, p. 151. — Pl. *hintee*.
Hîrzob, *s. n. [Mold.]* panier plat, fait en osier, p. 508. 509. || *coborît cu hîrzobu din cer*, descendu de la cuisse de Jupiter, p. 508. 509.
Hîrzoba, *s. n. [Mold.]* acelaş înţeles ca maĭ sus, p. 508.
Hîrzop, *s. n. [Mold.]* acelaş înţeles ca maĭ sus, p. 509.
Ho! *interj.* ho! arrête! p. 350. 401. 421.
Hodoronc, *interj.* patatras, p. 197.
Hogea, *s. m.* Hogea, nom propre, p. 149.
Holbură, *s. m.* Holbură, nom propre. || *ca în satul luĭ Holbură*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 149.
Hoĭnac, *adj. [Dolj.]* vagabond, p. 146. — Pl. *hoĭnacĭ*.
Holdă, *s. f.* guéret, p. 150. — Pl. *holde*.
Honţ, *s. m.* cor. pour Hanţ; synonime d'Allemand, p. 150.
Hora, *onom.* p. 49.
Horez, *s. m.* Horez, ville, p. 150.
Horĭa, *s. m.* Horĭa, nom propre, p. 150. 151.
Horn, *s. n. [Mold.]* poêle, p. 160. — Pl. *hornurĭ*.
Hoţ, *s. m.* voleur, p. 203. 266. — Pl. *hoţĭ*.
Hotar, *s. n.* borne, p. 151. || limite, p. 151. 152. || *a pune ho-*

I

360. 409. 415. 488. 578. 599. 659.
Iĭ, pour *veĭ [Mold.]* forme le futur, p. 359. 587.
Îl, *pr. pers.* lui, le, p. 87. 200. 552; passim.
Iléna, *s. f.* Hélène. || *Iléna Cosinzéna*, type de beauté féminine, p. 158.
Ilic, *s. n.* veste sans manches, p. 363.
Ilie, *s. m.* Elie, p. 158. 159. 162. || Saint Elie, p. 159.
Îmbĕtrânì (a), *v.* vieillir, p. 491. 492. 593. 594.
Îmbià (a se), *v. r.* se pousser à, s'engager réciproquement, s'inviter l'un l'autre, p. 135. 392.
Îmblânḑì (a), *v.* calmer, dompter, p. 631.
Îmbrăcà (a se), *v. r.* s'habiller, p. 272. 446.
Îmbrăcat, *adj.* habillé, p. 230. || revêtu, p. 566. — Fém. *îmbrăcată;* pl. *îmbrăcaţĭ, îmbrăcate.*
Îmbucătură, *s. f.* bouchée, p. 500. — Pl. *îmbucăturĭ.*
Îmĭ, *pr. pers.* à moi, mon, me, pour moi, p. 99; passim.
Împăcà (a), *v.* satisfaire, contenter, p. 647. 686.
Împărţì (a), *v.* partager, p. 520. || distribuer, p. 522.
Împeliţat, *adj.* incarné, en personne, p. 616. — Fém. *împeliţată;* pl. *împeliţaţĭ, împeliţate.*
Împĕrat, *s. m.* empereur, p. 53. 267. 356. 357. 388. 439. — Pl. *împĕraţĭ.*
Împĕrătesc, *adj.* impérial, p. 672. 674. — Fém. *împĕrătéscă;* pl. *împĕrătescĭ.*
***Împĕrătesce**, *adj.* impérial, p. 53.
Împĕrăţì (a), *v.* régner, p. 357.
Împărtăşenie, *s. f.* communion, p. 422. — Pl. *împărtăşeniĭ.*
Împlinì (a), *v.* exécuter, p. 644.
Împuşcà (a), *v.* tirer un coup de fusil, p. 562. || tuer d'un coup de fusil, p. 138. 230. 562.
Împuţì (a se), *v. r.* puer, sentir mauvais, p. 179.
În, *prep.* en, dans, p. 4. 5. 25; passim. || à, au, p. 31. 44. 48. 99. 116. 123. 126. 129. 130. 145. 159. 202. 227. 326. 348. 401. 422. 426. 436. 439. 453. 455. 510. 563. 614. 625. 627. || en, dans, avec, p. 50. 123. 501. || parmi, p. 285. || avec, p. 111. 566. || pendant, p. 32. || pour, p. 32. 227. 426. || parmi, au milieu de, p. 98. 166. 285. 393. 394. 395. 609. || enfilé, p. 21. || de, p. 566. || en travers de, p. 101. || la, p. 116. 157. 227. 495. || contre, p. 688. 689. || livré à, p. 349. || sur, p. 28. 150. 158. 304. 373. 530. 570. 571. || pour arriver à, jusqu'à, p. 263. || *în jos*, à terre, en bas, p. 145.
Înainte, *prép.* en avant, p. 233. 327. 685. || en face de, p. 642. || *a merge înainte*, avancer, p. 233. || *înainte de*, avant de, p. 659. || au devant, p. 548. || devant, p. 567. || *de aci înainte*, dorénavent, p. 512.
Înălbì (a), *v.* faire blanchir (les cheveux), p. 492.
Înălţà (a se), *v. r.* se lever, p. 442.
Înapoĭ, *adv.* en arrière, p. 242. 449.
Încă, *adv.* malgré cela, en outre, p. 647. || encore, jusqu'à, présent, p. 592.
Încaĭ, *adv.* encore, tout au moins, p. 547.
Încălḑì (a), *v.* réchauffer, p. 328.
Încălecà (a), *v.* monter sur, enfourcher, p. 21. || monter à cheval, p. 176. 204. 306.
Încălicà (a), *v.* monter à cheval, p. 204.
Încălţà (a se), *v. r.* se chausser, p. 164. 442.
Încălţat, *adj.* chaussé, p. 615. — Fém. *încălţată;* pl. *încălţaţĭ, încălţate.*
Încăpé (a), *v.* tenir dedans, p. 519.
Încărcà (a), *v.* charger, p. 554. 662. 663.
Încărcà (a se), *v. r.* se charger, p. 495 || *a se încărca de bogdaproste*, s'attirer des ennuis, p. 495.
Începe (a), *v.* commencer, p. 80. 171. 320. 489. 589. 662.
Început, *s. n.* origine, commencement, p. 633. — Pl. *începuturĭ.*
Încet, *adv.* lentement, p. 421.

Întinde (a), *v.* tendre, p. 588. || *a o întinde la drum*, partir, p. 100.
Întocmaĭ, *adv.* tout-à-fait, p. 251.
Întórce (a), *v.* faire revenir, ramener, p. 449.
Întórce (a se), *v. r.* revenir, s'en retourner, p. 50. 92. 242. 249. 462.
Întórce (a se), *v. r.* revenir, retourner, p. 61. || *a se întórce înderĕt*, revenir, p. 61.
Întors, *adj.* retourné. || *până la calea întórsă*, jusqu'à mi chemin, p. 34. — Fém. *întórsă*; pl. *întorşĭ, întórse.*
Intrà (a), *v.* entrer, p. 214. 305. 307. 374. 529. 618. || *a intrat în gura satuluĭ*, tout le monde en parle, p. 307. || *a intra în placu*, plaire à, p. 647.
Intre, *pr.* parmi, au milieu de, p. 387. 624.
Întrebà (a), *v.* interroger, p. 320. || s'informer, p. 298.
Întrebare, *s. f.* demande, p. 437.
Întrece (a se), *v. r.* rivaliser, p. 614. || *a se întrece cu ded'ochĭul*, devenir impertinent, p. 540.
Întreg, *adj.* entier, tout entier, p. 251. 537. — Fém. *întrégă*; pl. *întregĭ, întrege.*
Întru, *prép.* en, dans; passim. || avec, chaussé de, p. 324. || *într'o dungă*, sur un côté (tocsin), p. 515. || *într'însu*, dedans, en lui, p. 617. 632.
Întunerec, *s. n.* obscurité, p. 236.
Înveninat, *adj.* venimeux, p. 136. — Fém. *înveninată*; pl. *inveninaţĭ, inveninate.*
Invĕţà (a), *v.* apprendre, p. 63. 375. 581. || *a'l învĕţa*, lui apprendre à, p. 578. 581. 582. 629. || *a învĕţa carte*, étudier, p. 167. 407.
Învĕţà (a se), *v. r.* s'habituer, p. 381.
Invĕţat, *adj.* habitué, p. 381. 394. — Fém. *învĕţată*; pl. *învĕţaţĭ, învĕţate.*
Invrăjbì (a se), *v r.* vivre en mauvaise intelligence, devenir ennemi, p. 564.
Io, *pr. pers. 1-er pers. sing. [Trans.]* je, moi, p. 223.
Ion, *s. m.* Jean, p. 160. 161. 162. 163. || *a vorbit şi nea Ion*, il a dit une sottise, p. 160. || *tot Ion mĕ chĭémă*, je n'y perds rien, p. 162. || *a fi nea Ion*, être un sot, p. 163.
Ióna, *s. f.* Jeanne, p. 164.
Ionel, *s. m.* Jeannot, p. 164.
Ioniţă, *s. m.* Jeannot, p. 164.
Iordache, *s. m.* diminutif de Georges. || *Iordache Burtă-Verde*, Monsieur Prudhomme, p. 165.
Iordăşîm, *s. m.* Iordăşîm, nom propre turc, p. 165.
Iorgovan, *s. m.* Iorgovan, nom propre, p. 165.
Iov, *s. m.* Job, p. 165.
Ipate, *s. m.* Ipate, nom propre, p. 166.
Ipingea, *s. f.* manteau paysan (pour la pluie) sans manches et avec capuchon, p. 579. — Pl. *ipingele.*
Ipîngea, *s. f.* même sens que le précédent, p. 579. — Pl. *ipîngele.*
Irimie, *s. m.* Erémie, nom propre, p. 166. || *a nimerit ca Irimia cu oiştea în gard*, il a fait une sottise; il a été attrapé, p. 166.
Irina, *s. f.* Irène, p. 167.
Irod, *s. m.* Hérode, p. 167.
Isac, *s. m.* Isaac, nom propre, p. 16. 167.
Isaia, *s. m.* Isaïe, nom propre, p. 167.
Isalniţa, *s. f.* Isalniţa, localité. || *ca la Isalniţa*, (il travaille) d'arrache pied, p. 167.
Îşĭ, *pr. pers.* à soi, a lui, à elle, pour soi, son, sa; passim.
Islaz, *s. m. Islaz*, village, p. 63. 167.
Ismail, *s. m.* Ismail, ville, p. 152. 168.
Ismene, *s. pl.* caleçons, p. 228. 431. 501. 502.
Ispas, *s. m.* Ascension, p. 168.
Israel, *s. m.* Israel, nom propre, p. 168.
Istrate, *s. m.* Istrate, nom propre, p. 168. 169. || *a fi nea Istrate*, être un imbécile, p. 169.
Iţă, *s. f.* fil, p. 572. — Pl. *iţe.*
Îţĭ, *pr. pers.* te, ton, à toi, pour toi, p. 97. 98; passim.
Iţic, *s. m.* Iţic, nom propre juif,

p. 169. || *dă'l în punga luĭ Ilie*, donne-le, avec la certitude de ne plus le ravoir, p. 169.
Iubì (a), *v.* aimer, p. 87. 550. 648.
Iuda, *s. m.* Judas, p. 169.
Iute, *a. v.* vite, p. 306.
Ivan, *s. m.* Jean (prononcé à la russe), p. 169. 170. 171. 207. || *Ivan, ăl bun de divan*, le diable, p. 171.
Ivănuş, *s. m.* Jeannot, p. 172.

J

Jac, *s. n.* *[Mold.]* pillage, p. 349. || *doar nu'ĭ ţéra de jac*, le pays n'est pas mis au pillage, p. 349. — Pl. *jacurĭ*.
Jaf, *s. n.* pillage, p. 349. — Pl. *jafurĭ*.
Jĕrtfă, *s. f.* sacrifice, holocauste, p. 547. — Pl. *jĕrtfe*.
Jianu, *s. m.* Jianu, nom propre, p. 172. 173. || *a fi Jianu vreme rea*, c'est un brave, p. 173.
Jidan, *s. m.* juif, p. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 284. 423. || *cunoscĭ ca jidanul la porci*, tu ne t'y connais pas, p. 177. || *jidan botezat*, mauvais chrétien, p. 178. || *are cap de jidan*, il cherche à tromper, p. 178. || *par'că se bat Jidaniĭ la gura luĭ*, il parle vite et en bredouillant, p. 178. || *când or veni jidaniĭ de la secere*, jamais, p. 179. — Pl. *jidanĭ*.
Jidan, *s. m.* Juif, p. 177. 178. — Pl. *jidanĭ*.
Jidov, *s. m.* Juif, p. 179. 180. 181. 182. 189. || *a fi rupt din jidovĭ*, c'est un géant, p. 180. || *a fi jidov*, être fort, p. 181. || *de când cu jidoviĭ*, depuis longtemps, p. 181. || *jidovul rătăcitor*, le juif-errant, p. 181. — Pl. *jidovĭ*.
Jidovesc, *adj.* juif, de juif, p. 182. || *cot jidovesc*, aune royale, p. 182. || *muncă jidovéscă*, travail d'Hercule, p. 182. — Fém. *jidovéscă*; pl. *jidovescĭ*.
Jiĭ, *s. pl.* Jiĭ, localité, p. 32. 78. 172.
Jijia, *s. f.* Jijia, rivière, p. 182. 264.
Jitar, *s. m.* *[Mold.]* gardien (de la porte du village), p. 67. — Pl. *jitarĭ*.
Jiŭ, *s. m.* Jiu, rivière et localité, p. 182.
Jivu, *s. m.* Jivu, nom propre, p. 182.
Joc, *s. n.* danse, p. 282. — Pl. *jocurĭ*.
Joc, *s. n.* jeu, p. 467. || *a'şĭ bate joc*, se moquer de, p. 573.
Jócă-bine, *s. m.* Jócă-bine (Danse-bien), nom propre, p. 273.
Jos, *adv.* par terre, à terre, p. 96. 280. || *în jos*, en bas, par terre, p. 145. || *de jos*, de par terre, p. 230.
Jucà (a), *v.* danser, p. 31. 158. 199. 209. 273. 274. 598. 601. || faire sauter, faire aller, p. 194. || sauter, remuer, p. 524.
Jucà (a se), *v. r.* plaisanter, p. 111. 583. || jouer, p. 576. 582. 583. || se préparer, se jouer, p. 632.
Judecà (a), *v.* juger, p. 250. 414. 595. 596.
Judecată, *s. f.* jugement, p. 253. || intelligence, p. 671. — Pl. *judecăţĭ*.
Judecător, *s. m.* juge, p. 416. 634. — Pl. *judecătorĭ*.
Judeţ, *s. n.* département, p. 183. — Pl. *judeţe*.
Jumătate, *s. f.* moitié. || *calea jumătate*, mi chemin, p. 34. — Pl. *jumătăţĭ*.
Jupân, *s. m.* maître (comme titre de respect), p. 156. — Pl. *jupânĭ*.
Jupuì (a), *v.* écorcher, p. 19. 454. || écorcer, p. 200. || lui enlever ce qu'il a, le dépouiller, p. 414.
Jurà (a), *v.* jurer, prêter serment, p. 372.

K

Krup, *s. m.* Krupp, nom propre, p. 183. || *a fi krup*, être ivre mort, p. 183.

L

'L, *pr. pers.* le, lui, p. 4. 32. 86; passim.

La, *prép.* à, au, aux, p. 177; passim. || à dans, p. 81. 123. 135. 213. 244. 423. || en, à l'époque de, pendant, p. 447. || dans, pour, p. 320. || vers, p. 113. 240. 262. 380. 482. 665. || vers, sur, p. 120. 145. || le, la, p. 446. 578. 611. || auprès, auprès de, p. 19. 297. 380. 453. || du côté de, p. 578. || en, dans, p. 9. 92. 94. 178. 294. 329. 351. 373. 641. || devant, p. 635. 643. || de, du, de la, des, p. 128. 141. 341. 488. 653. || à, pour, p. 113. 163. 297. 488. 511. || auprès de, p. 634. || pour, p. 244. || pour apporter, p. 258. || où l'on distribue, p. 520. || pour arriver à, p. 676. || chez, p. 17. 19. 28. 32. 50. 61. 77. 113. 121. 154. 158. 161. 175. 176. 179. 196. 212. 333. 351. 359. 379. 388. 389. 394. 416. 439. 477. 478. 576. 634. 669. || *de la*, de, du, p. 4. 21. 22. 54; passim. || *de la*, de la part de, p. 156. 679. 687. || *de la*, à, p. 124. 171. || *de la*, de chez, p. 17. 154. 333. 363. 477. 478. 542. 576. || *de la*, de la, p. 104. 106. 164. || *de la*, venant de, du côté de, p. 78. 157. 436. 687. || *de la*, du temps de, p. 146. 225. 468. || *de la*, de, depuis, p. 179. || *de la*, à partir de, p. 225. || *pe la*, à, p. 110. || *pe la*, du côté de, p. 88. || *pe la*, par, p. 271. || *la mine*, me, moi, p. 489.

Lac, *s. n.* lac, p. 299. 577. 578. 583. 584. — Pl. *lacurĭ*.

Lăcustă, *s. f.* sauterelle, p. 176. Pl. *lăcuste*.

Lămâe, *s. f.* citron, p. 134. — Pl. *lămâĭ*.

Lângă, *adv.* auprès de, p. 432. || près de, p. 675. || *pe lângă ce*, outre que, p. 167.

Lapte, *s. n.* lait, p. 168. 388.

Lăpuşnenesc, *adj.* de Lăpuşnénu, p. 183. — Fém. *lăpuşnenéscă*; pl. *lăpuşnenescĭ*.

Larg, *adj.* grand, large, p. 347. — Fém. *largă*; pl. *largĭ*, *large*.

Lăsà (a), *v.* laisser, p. 204. 227. 230. 242. 532. 566. 686. || quitter, abandonner, p. 94. 96. 172. 294. 506. 640. || laisser, permettre, p. 160. 298. 417. 545. || lâcher, p. 336. || *a lăsa din*, ne plus être aussi, abandonner, p. 257. || *lasă*, laisse, n'aie pas pour, p. 289.

Lasà (a se), *v. r.* laisser, abandonner, p. 228. 281. || *a se lăsa în nădejde*, se confier, espérer, p. 423. || *nu te lăsa*, courage, p. 214.

Lăsat, *adj.* abandonné. || *de lăsat*, pour ce qui est de ne plus faire une chose, p .281. || *nu trebue lăsat*, il ne faut pas quitter, p. 96. — Fém. *lăsată*; pl. *lăsaţĭ*, *lăsate*.

Lătâng, *adj.* interminable, qui n'en finit plus, p. 35. — Fém. *lătângă*; pl. *lătângĭ*, *lătânge*.

Lature, *s. f.* côté. || *pe de lăturĭ*, de côté, à côté de, p. 95. — Pl. *lăturĭ*.

Laudă, *s. f.* louange, p. 303. — Pl. *laude*.

Lăudà (a), *v.* louer, p. 364. 365.

Lăudăros, *adj.* vantard, p. 429. — Fém. *lăudărósă*; pl. *lăudăroşĭ*, *lăudărósc*.

Lăudatu, *s. m.* Lăudatu, nom propre, p. 442.

Lăutar, *s. m.* ménétrier, violoneux, p. 80. 149. 283. 313. 323. 579. 580. — Pl. *lăutarĭ*.

Lazăr, *s. m.* Lazar, nom propre p. 183.

Le, *pr. pers.* les, p. 460; passim. || leur, pour eux, p. 31. 209. 250.
Leah, *s. m. [Mold.],* Polonais, p. 184. 207. — Pl. *leşĭ.*
Leaşcă, *s. f. [Mold.]* polonaise, p. 184. — Pl. *lesce.*
Léc, *s. n.* remède, p. 514. 542. — Pl. *lécurĭ.*
Legà (a), *v.* attacher, p. 325. || lier, p. 661.
Lege, *s. f.* loi, p. 44.
Leică, *s. f.* diminutif de *lele,* p. 141. 323.
Lele, *s. f.* se dit, à la campagne, à une sœur, à une amie, à une femme plus âgée, p. 192. 322. 449.
Leliţă, *s. f.* diminutif de *lele,* p. 154. — Pl. *leliţe.*
Lemn, *s. n.* bois, p. 327. 487. 529. || morceau de bois, p. 200. 258. — Pl. *lemne.*
Lenă, *s. f.* Hélène, nom propre, p. 400.
Léncă, *s. f.* Léncă, nom propre, p. 542.
Lesne, *adv.* facilement, p. 302.
Letin, *s. adj.* latin. || homme sans foi ni loi, p. 184. — Pl. *letinĭ.*
Letinesc, *adj.* des latins. || *a se duce în ţéra letinéscă,* aller au loin, p. 185. — Fém. *letinéscă;* pl. *letinescĭ.*
Leŭ, *s. m.* franc, p. 334. 434. — Pl. *leĭ.*
Leucă, *s. f.* ranche, p. 310. 340. || *lovit cu leuca,* toqué, idiot, p. 340. — Pl. *leuce.*
Licsandru, *s. m.* Alexandre. || *Licsandru inimă rea,* méchant homme, p. 185.
Lidĕr, *s. m.* Lidĕr, nom propre, p. 185.
Liftă, *s. f.* homme sans foi ni loi, p. 185. 186. — Pl. *lifte.*
Liliac, *s. m.* chauve-souris, p. 478. — Pl. *liliecĭ.*
Limbă, *s. f.* langue, p. 133. 136. 210. 514. 516. || langue (parlée), p. 54. — Pl. *limbĭ.*
Lin, *adj.* calme, tranquille, p. 210. — Fém. *lină;* pl. *linĭ, line.*
Lindină, *s. f.* lente, œuf de pou, p. 295. — Pl. *lindine.*
Lingură, *s. f.* cuillière, p. 163. — Pl. *lingurĭ.*
Lipa - lipa, *loc. adv.* toc-toc, en traînant les savates, p. 324.
Lipicĭos, *adj.* contagieux, p. 133. — Fém. *lipicĭósă;* pl. *lipicĭoşĭ, lipicĭóse.*
Lipitóre, *s. f.* sangsue. || *lipitórea satuluĭ,* étranger qui gruge le paysan (juif, grec, etc.), p. 307 — Pl. *lipitorĭ.*
Lipsì (a), *v.* manquer, ne pas avoir, p. 205. 446.
Lipsì (a se), *v. r.* renoncer, p. 468.
Liţă, *s. m.* Liţă, nom propre, p. 186.
***Litén,** *s. m.* Lithuanien, p. 186. — Pl. *litenĭ.*
Litfă, *s. f.* homme sans foi ni loi, p. 187. — Pl. *litfe.*
Livie, *s. f.* Lybie, p. 187. || *frigură de Livie,* forte fièvre, p. 187.
Loc, *s. n.* place, p. 88. 343. || emplacement, p. 492. || *a da loc,* donner lieu, p. 494. || *în loc de,* tenant lieu de, p. 437. — Pl. *locurĭ.*
Locustă-Vodă, *s. m.* Le prince sauterelle, surnom du prince Étienne VI, p. 187.
Logofĕt, *s. m.* écrivain, secrétaire, p. 406. 409. || secrétaire de mairie de village, p. 163. — Pl. *logofeţĭ.*
Lot, *s. m.* Lot, nom propre, p. 187.
Lotrén, *s. m.* homme brave et fort, p. 183. — Pl. *lotrenĭ.*
Lotru, *s. m.* Lotru, rivière et localité, p. 22. 188.
Lovì (a), *v.* frapper, p. 327. 340.
Lovì (a se), *v. r.* s'harmoniser, s'accommoder, p. 493.
Lu, pour *luĭ:* à lui, p. 182. || de, p. 209. 340.
Luà (a), *v.* prendre, p. 109. 230. 262. 397. 412. 413. 453. 502. 522. 548. 651. 659. 660. 662. || emporter, p. 2. 373. 453. 473. 619. || prendre, attraper, p. 4. 231. 249. || prendre, conquérir, p. 25. || prendre, enlever, p. 121. 255. 282. 502. 546. 645. 662. 663. 679. 680. || porter, p. 587. || prendre, obtenir, p. 461. 587. || prendre, ramasser, p. 230. || mener, conduire, p. 159. || retirer, p. 229. || épouser, p. 322.

|| *a lua cale,* prendre de l'avance, p. 37. || *a'l lua la descântat,* le battre, p. 542. || *a'l lua la gónă,* le poursuivre, p. 421. || *a'ĭ lua sporul,* le battre; lui enlever un profit, etc., p. 17 || *a o lua pe,* se diriger vers, p. 94. || *a o lua,* agir, p. 208. 224.
Luà (a se, a'şi), *v. r.* être pris, être trouvé, p. 101. || *a'şĭ lua drumul,* partir, p. 100. 113. || *a se lua cu,* s'oublier, p. 678. || *a se lua după,* suivre, p. 662.
Luat, *adj.* pris. || *a fi luat din devînt,* être paralysé, avoir des rheumatismes, p. 543. — Fém. *luată;* pl. *luaţĭ, luate.*
Lucrare, *s. f.* travail, p. 662. — Pl. *lucrărĭ.*
Lucru, *s. n.* travail, p. 397. || chose, p. 135. 191. 263. 329. 575. 579. 597. 644. 675. 676. || acte, p. 633. || *a nu avé de lucru,* n'avoir rien à faire, p. 569. 570. — Pl. *lucrurĭ.*
Lugoj, *s. m.* Lugoj, ville de Hongrie, p. 188.
Luĭ, *pr. pers.* à lui, son, sa, p. 178. 418; passim. || à, p. 5. 53. 89. 164. 169. 170. 457. || pour lui, p. 219. || de, p. 2. 15. 16. 18; passim.
Lulea, *s. f.* pipe, p. 110. 155. 221. 359. 570. 678. — Pl. *lulele.*
Lume, *s. f.* monde, p. 21. 135. 143. 151. 263. 323. 337. 561. 572. 628. 633. 647. 658. 659. 676. || *tótă lumea,* le monde entier, p. 645. || *de când lumea,* depuis que le monde existe, p. 9. || *cât lumea,* jamais, p. 9. — Pl. *lumĭ.*
Lumină, *s. f.* cierge, p. 567. — Pl. *luminĭ.*
Lumînare, *s. f.* cierge, p. 489. 496. 512. 519. 526. 567. — Pl. *lumînărĭ.*
Lumînărică, *s. f.* petit cierge, p. 512. — Pl. *lumînărele.*
Lună, *s. f.* lune, p. 27. || mois, p. 497. — Pl. *lunĭ.*
Lung, *adj.* long, p. 32. 35. 97. 409. — Fém. *lungă;* pl. *lungĭ.*
Lungì (a se), *v. r.* s'allonger, p. 482.
Lup, *s. m.* loup, p. 189. 207. 373. — Pl. *lupĭ.*
Lupu, *s. m.* Loup, nom propre, p. 189.
Lut, *s. n.* argile, terre glaise, p. 209. — Pl. *luturĭ.*

M

Macar, *adv. [Mold.]* tout au moins, p. 93.
Macedonia, *s. f.* Macédoine, p. 189.
Machedon, *adj.* le Macédonien, de Macédoine. p. 3. 189.
Machidon, *adj.* même sens que le précédent, p. 3.
Măcişenĭ, *s. pl.* Măcişenĭ, village, p. 62. 189.
Măcĭucă, *s. f.* trique, gourdin, noueux, p. 562. — Pl. *măcĭuce.*
Mad, *s. m.* Mad, localité de Hongrie, p. 189.
Măgar, *s. m.* âne, p. 422. 453. — Pl. *măgarĭ.*
Magheru, *s. m.* Magheru, nom propre. || *de când cu Magheru,* depuis longtemps, p. 190.
Măgurele, *s. pl.* Măgurele, localité. || *adio, Măgurele!* tu peux en faire ton deuil, p. 190.
Mahala, *s. f.* faubourg, p. 191. — Pl. *mahalale.*
Mahomet, *s. m.* Mahomet, p. 190.
Maĭ, *adv.* plus, p. 33. 48. 76. 97; passim. || encore, p. 13. 32. 38. 88. 98. 166. 215. 325. 373. 417. 456. 528. 547. 690. || plus, encore plus, p. 35. || le plus, p. 284. 429. || encore, déjà, p. 14. 23. 24. 32 135. 309. 386. 406. 550. || encore, aussi, p. 168. || encore, de nouveau, p. 406. || en outre, par dessus le marché, p. 167. 221. 222. 441. 442. || encore un peu, un peu plus. p. 625. || *maĭ bine,* voyez, *bine,* || *maĭ mult,* voyez *mult.* || *nu . . . maĭ . . .,* ne . . . plus . . ., p. 22. 48. 236. 251. 256. 298. 422. 439. 461. 473. 513. || *nu maĭ e,* nous ne sommes plus, p. 422

|| *nu maĭ e*, il n'est plus, p. 439. || *maĭ întâiŭ*, d'abord, il commence par, p. 581. 659. || *maĭ întâiŭ*, tout d'abord, p. 581. || *maĭ înainte*, d'abord, p. 660.

Maĭcă, *s. f.* mère, p. 4.—Pl. *maĭce*.

Maĭdan, *s. n.* terrain vague, p. 191. 192. || *a eşi la maĭdan*, se dévoiler (en parlant d'un chose), p. 191. || *a ajunge la maĭdan*, réussir, p. 192.—Pl. *maĭdane*, *maĭdanurĭ*.

Mâĭne, *adv.* demain, p. 116. 314. 525.

Mal, *s. n.* berge, bord, rive, p. 242. 379. 380. 511.—Pl. *malurĭ*.

Mălăĭeţ, *adj.* farineux, blet, p. 219.—Fém. *mălăĭéţă*; pl. *mălăĭeţĭ*, *mălăĭeţe*.

Mălaĭu, *s. n.* farine de maïs, p. 4. 95. 158. 346. 664. || *[Mold.]* millet, p. 95. 235. 611. || pain de farine de maïs et farine de blé, p. 538.

Malaĭŭ, *s. n.* pain contenant un mélange de farine de maïs et de farine de blé, p. 95.

Mamă, *s. f.* mère, p. 207. 321. 322. 619. || mère (en signe de respect), p. 6. 133.—Pl. *mame*.

Mămăligă, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 72. 161. 316. 388. 406. 434.—Pl. *mămăligĭ*.

Mamu, *s. m.* Mamu, localité, p. 192.

Mână, *s. f.* main, p. 25. 122. 220. 284. 304. 534. 635. 665. 680. 681. || *a face cu mâna*, faire signe de la main, p. 166. || *a da cu mâna*, remuer les doigts, p. 656. || *a da mâna cu*, recontrer, s'entendre avec, p. 622. || *a da pe mână*, livrer, p. 346. || *a-mână*, dans les mains, p. 346. — Pl. *mâinĭ*, *mâĭnĭ* et *mâne*.

Mânà (a), *v.* aller, aller de l'avant, p. 323. || conduire mener, p. 400.

Mană, *s. f.* gain, profit, p. 121.

Mănăstire, *s. f.* monastère, p. 589. — Pl. *mănăstirĭ*.

Mâncà (a), *v.* manger, p. 4. 48. 94. 104. 117. 134. 175. 225. 228. 230. 248. 271. 283. 306. 359. 364. 370. 373. 374. 409. 417. 418. 439. 466. 475. 476. 478. 517. 522. 523. 525. 528. 563. 564. 602. 604. || manger, dévorer, p. 56. 592. || attraper, p. 466. || user, vieillir, p. 492. || *a mânca bătae*, être rossé, p. 128. || *a mânca bastóne*, recevoir des coups de bâton, p. 316. || *a'şĭ mânca credinţa*, perdre sa bonne renommée, sa réputation, p. 382.

Manca, *s. f.* Manca, nom propre, p. 406.

Mâncăcĭos, *adj.* glouton, gros mangeur, p. 134. — Fém. *mâncăcĭósă*; pl. *mâncăcĭoşĭ*, *mâncăcĭóse*.

Mâncare, *s. f.* plat, manger, p. 138. 310. 398. || *la mâncare*, à table, pour manger, p. 163. || *mâncare sêrbéscă*, plat composé surtout de légumes, p. 310. || *mâncare ţigănéscă*, plat ordinaire, de mauvaise qualité, p. 398.

Manda, *s. f.* Manda, nom propre, p. 192. 295. 333. 334.

Mândrilă, *s. m.* Mândrilă, nom propre, p. 192.

Mândru, *adj.* *[Banat]*, beau, p. 164. — Fém. *mândră*; pl. *mândri*, *mândre*.

Mâne, *adv.* demain, p. 525.

Manea, *s. m.* Manea, nom propre, p. 192. 193. || sot, imbécile, p. 193.

Mângală, *s. m.* Mângală, nom propre. || homme sale, p. 335.

Mânie, *s. f.* colère, fureur, p. 105. 554. 684. — Pl. *mâniĭ*.

Mânià (a se), *v. r.* se mettre en colère, se mettre en fureur, p. 225. 226. 306.

Mănie, *s. f.* colère, fureur, p. 684. — Pl. *măniĭ*.

Mânios, *adj.* colère, furieux, p. 107. — Fém. *mâniósă*; pl. *mânioşĭ*, *mânióse*.

Manole, *s. m.* Emmanuel, nom propre, p. 193.

Mântuì (a), *v.* sauver, p. 529.

Mântuì (a se). *r. r.* *[Mold.]* se terminer, p. 482.

Mântulésa, *s. f.* Mântulésa, nom propre, p. 193. 194. || *din gardul Mântuleseĭ*, d'où il n'y a rien, p. 194.

Manu, *s. m.* Manou, nom propre, p. 19. 194. 454.

Mărăcine, *s. n.* ronce, p. 611. — Pl. *mărăcinĭ*.
Marcu, *s. m* Marc, nom propre, p. 194. 310.
Mărcuţa, *s. f.* Mărcuţa, maison de fous, Charenton. p. 195.
Mare, *s. f.* mer, p. 241. 263. 268. 315. 388. 633. 676. — Pl. *mărĭ*.
Mare, *adj.* grand, p. 105. 161. 163. 450. 513. 534. 572. 573. 601. 659. ‖ grand, important, p. 80. 94. 179. 313. 357. ‖ grand, long, p. 162. 546. ‖ grand, puissant, p. 641. 642. 651. ‖ grand, haut, p. 60. ‖ haut, p. 75. – Pl. *marĭ*.
Măre, *interj.* l'ami, mon cher, p. 72.
Marghĭólă, *s. f.* Marie, p. 196.
Margine, *s. f.* bord, p. 129. 145. 195. — Pl. *mărginĭ*.
Maria, *s. f.* Marie, p. 195. — Voir *Sfânta Maria*.
Marica, *s. f.* Mariette, p. 196. 197. 198. ‖ *chef Marico,* bravo (ironiq.), p. 196. ‖ *tronc Marico*, même sens que le précédent, p. 197. ‖ *sîc Marico*, même sens que le précédent, p. 198.
Mărica, *s. f.* Mariette, même sens que le précédent, p. 196. 197.
Mările-Negre, *s. pl.* Mer Noire, p. 198.
Marin, *s. m.* Marin, nom propre, p. 198.
Mariţa, *s. f.* Mariette, p. 199.
Mărità (a), *v.* marier (sa fille), p. 329.
Mărità (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'une femme), p. 79. 192.
Măriuca, *s. f. [Mold.]* Mariette, p. 197. 199.
Martin, *s. f.* Martin, p. 199. ‖ *moş Martin*, l'ours Martin, p. 199.
Mărţişor, *s. n.* médaille du 1-er Mars, etc. p. 116. — Pl. *mărţişóre*.
Mărturisì (a), *v.* avouer, p. 158.
Masă, *s. f.* table, p. 11. 313. 342. 343. ‖ table, repas, dîner, p. 179. 394. 428. ‖ festin, p. 580. ‖ *la masă,* à table, p. 134. 428. — Pl. *mese*.
Mă-sa, pour *mumă-sa,* sa mère, p. 394. 577.
Masat, *s. n.* fusil à aiguiser, p. 567.
Măsea, *s. f.* molaire, p. 201. 244. — Pl. *măsele*.
Mă-seĭ, *pr. mumă-seĭ*, à sa mère, p. 394.
Mă-siĭ, même sens que le précédent, p. 571.
Maţ, *s. n.* boyau, p. 230. — Pl. *maţe*.
Mâţă, *s. f.* chatte, p. 336. — Pl. *mâţe*.
Mă-ta, pour *mumă-ta*, ta mère, p. 382.
Matcă, *s. f.* lit (d'une rivière), p. 240. 243. 380. — Pl. *mătcĭ*.
Mateĭ, *s. m.* Mathieu, p. 199. 200.
Matracucă, *s. f.* sotte, bavarde, p. 201. ‖ *de când Matracuca*, depuis longtemps, p. 200.
Mătuşă, *s. f.* tante, (se dit, par respect, aux femmes plus âgées), p. 6. 79. — Pl. *mătuşe*.
Matusal, *s. m.* Mathusalem, p. 201.
Mâzgă, *s. f.* sève, p. 378.
Mĕ, *pr. pers. 1-er pers. sing.* me, moi, p. 114; passim.
Mea, *pr. pos.* ma, p. 431. — Pl. *mele*.
Mea, *s. f.* agnelle, p. 277.
***Medean**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 201. ‖ *a avè mĕdean*, trouver l'occasion, la possibilité de faire, p. 191.
***Meĭdan**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 201. ‖ *a eşì la meĭdan*, être découvert, p. 191. — Pl. *meĭdane*.
Mĕduvă, *s. f.* moëlle, p. 263. 677. — Pl. *mĕduve*.
Mehedinţén, *s. m.* habitant de Mehedinţĭ, p. 201. — Pl. *Mehedinţenĭ*.
Mehedinţĭ, *s. m.* Mehedinţĭ (département), p. 201.
Mĕĭ, *interj.* s'emploie en s'adressant aux hommes, p. 51. 104. 161. 168. 359. 374. 382.
Melinte, *s. m.* nom d'homme, p. 201.
Mer, incorrect pour *merg*, je vais, p. 46.
Mĕr, *s. m.* pomme, p. 141. 197. 228. 466. — Pl. *mere*.
Mercurĭ, *s. f. [Mold.]* Mercredi. p. 386.
Merge (a), *v.* aller, p. 22. 34. 36. 47. 123. 176. 269. 456. 488.

489. 491. 635. 688. || aller, marcher, p. 95. 96. 97. 230. 233. 275. 480. || *a merge înainte*, avancer, p. 233. || *ĭĭ merge gura clopot,* c'est un bavard, p. 516.
Merica, *s. f.* populaire pour *America*, Amérique, p. 202.
Mesdraĭa, *s. f.* Mesdraĭa, localité du Banat, p. 202.
Meşniţă, *s. f.* sorte de plat, p. 302. 371. — Pl. *meşniţe*.
Mestecà (a), *v.* mâcher, p. 548. || mêler, p. 392.
Meşter, *s. m.* maître ouvrier, p. 193. — Pl. *meşterĭ*.
Meşter, *adj.* adroit, habile, fin, p. 599. 642. 643. — Fém. *meşteră ;* pl. *meşterĭ, meştere*.
Meşteşug, *s. n.* ruse, artifice, truc, p. 631. — Pl. *meşteşugurĭ*.
Meşteşugar, *s. m.* ouvrier, artisan, p. 360. — Pl. *meşteşugarĭ*.
Mesticà (a), *v.* mêler, remuer, p. 72.
Mĕsură, *s. f.* mesure, p. 611. — Pl. *mĕsurĭ*.
Meŭ, *pr. pos.* mon, mien, p. 258. 444 ; passim. — Pl. *meĭ*.
Mgneĭ, *s. m.* Mgneĭ, nom propre, p. 203.
Mi, *pr. pos.* moi. || pour moi, pour me faire plaisir, p. 22. || *ce mĭ-e... ce mĭ-e...*, autant vaut... autant vaut, p. 25. 315. 334. || *tir mĭ-e... tir mĭ-e*, autant vaut... autant vaut, p. 271. 272. 578.
Mia, *s. f.* agnelle, p. 277. — Pl. *mĭele*.
Mic, *adj.* petit, p. 4. 301. 302. 344. 513. 612. — Fém. *mică ;* pl. *micĭ, mice*.
Mie (o), *s. f.* mille, p. 579.
Mieĭ, *s. m.* Mieĭ, nom propre, p. 203.
Miel, *s. m.* agneau, p. 511. 684. — Pl. *mieĭ*.
Mĭerà (a se), *vr. [Mold.]*, s'étonner, p. 549.
Mĭercurĭ, *s. f.* Mercredi, p. 390.
Mĭere, *s. f.* miel, p. 199.
Mihaĭ, *s. m.* Michel, p. 203. 204. || *a fi Mihaĭ,* être un imbécile, p. 204.
Mihaĭ-Vitézu, *s. m.* Michel-le-Brave, p. 204.
Mijloc, *s. n.* milieu, p. 145. 343. 563. — Pl. *mijlocurĭ*.
Milă, *s. f.* pitié, p. 229. 327. 347. 387. 552. 668. 680. || *a prinde milă*, avoir pitié, p. 252. || *a'ĭ fi milă,* avoir pitié, p. 594. || *mila Domnuluĭ,* beaucoup, p. 552. — Pl. *mile*.
Mincĭună, *s. f.* mensonge. || *cu mincĭuna,* en disant un mensonge, p. 359. — Pl. *mincĭunĭ*.
Mine, *pr. pers.* moi, p. 536 ; passim. || *la mine,* me, moi, de mon côté, p. 489. || *la mine,* chez moi, p. 61. || *la mine,* incorrect pour *mie*, à moi, p. 46. || *de la mine*, de ma part, p. 679.
Minte, *s. f.* esprit, sagesse, p. 16. 207. 208. 284. 528. || souvenir, mémoire, p. 286. || *a ţine minte*, ne pas oublier, garder le souvenir de, p. 286. || *a'ĭ lua mintea (minţile),* lui faire perdre l'esprit, p. 659. 660. || *cu minte*, intelligent, p. 13. 14. 24. 201. 308. 309. || *cu minte,* qui a du bon sens, un esprit rassis, p. 135. 308. 309. || *cu minte*, sage, p. 593. — Pl. *minţĭ*.
Minţì (a), *v.* mentir, p. 457.
Mira, *s. f.* Mira, nom propre, p. 205.
Mirà (a se), *v. r.* s'étonner, p. 205. 549. 550. 557.
Mirancea, *s. m.* Mirancea, nom propre, p. 205.
Mircea, *s. m.* Mircea, nom propre, p. 205.
Mircea-Vodă, *s. m.* Mircea-Vodă, prince. || *de când cu Mircea-Vodă*, depuis longtemps, p. 205.
Mirciógă, *adj.* p. 205.
Mirésă, *s. f.* mariée, épousée, p. 31. — Pl. *mirese*.
Mirosì (a), *v.* sentir, p. 524.
Miruì (a), *v.* oindre (avec les saintes huiles), p. 496.
*__Misir__, *s. m.* Egypte, p. 206.
Miţe, *s. f. pl.* touffe de laine, mèches, p. 299.
Mi-te, *loc. dar mi-te eŭ*, mais moi, p. 364.
Mititel, *adj.* tout petit, p. 294 — Fém. *mititică ;* pl. *mititeĭ, mititele*.
Mitra, *s. f.* Mitra, nom propre, p. 205.

Mitropolie, *s. f.* métropole, p. 75.
Mnea, *s. f.* agnelle, p. 277. — Pl. *mnele.*
Mogoş, *s. m.* Mogoş, nom propre. ‖ *a fi mogoş*, être impertinent, hargneux, p. 206
Moise, *s. m.* Moise, p. 206.
Mojic, *s. m.* rustre, p. 240. 670. — Fém. *mojică ;* pl. *mojicĭ, mojice.*
Mojicesc, *adj.* d'un rustre, p. 672. — Fém. *mojicéscă ;* pl. *mojicescĭ.*
Moldova, *s. f.* Moldavie, p. 66. 79. 206. 329.
Moldovan, *s. m. [Mold.]* Moldave, p. 207. 208. — Fém. *moldovancă.*
Moldovén, *s. m.* Moldave, p. 59. 207. — Fém. *moldovéncă ;* pl. *moldovenĭ, moldovence.*
Moldovenesce, *adv.* à la façon des moldaves. ‖ *a o lua moldovenesce*, mener les choses tambour battant, p. 208.
Móle, *adj.* mou, p. 36. 676. — Fém. *móle;* pl. *moĭ.*
Monăstire, *s. f.* monastère, p. 193.— Pl. *monăstirĭ.*
Móra, *s. f.* moulin, p. 49. 375. 381. 401. — Pl. *morĭ.*
Morar, *s. m.* meunier, p. 25. — Pl. *morarĭ.*
Mort, *s. m.* mort, p. 479. 518. 520. 523. 581. — Pl. *morţĭ.*
Mort, *adj.* mort, p. 592. 593. — Fém. *mórtă ;* pl. *morţĭ, mórte.*
Mort-copt, *s. c.* à tout prix, que tu le veuilles ou non, p. 471.
Mórte, *s. f.* mort, p. 97. 285. 394. 395.
Moş, *s. m.* vieux, vieillard, p. 159. ‖ père (un tel), p. 2. 16. 110. 160. 195. 199. 226. 466. 467. 468. ‖ grand-père, p. 8. — Pl. *moşĭ.*
Móşă, *s. m.* vieille. ‖ mère (une telle), p. 271. — Pl. *móşe.*
Moşie, *s. f.* terre, propriété, p. 675. — Pl. *moşiĭ.*
Moşiĭ, *s. m. pl.* Fêtes des morts, p. 209. ‖ *a căuta cofe de Moşĭ*, chercher à obtenir pour rien, p. 209.
Moţoc, *s. m.* Moţoc, nom propre, p. 209.
Muc, *s. m.* morve, p. 196. 409. 422. — Pl. *mucĭ.*
Mucea, *s. m.* Mucea, Le Morveux, nom propre, p. 31. 209.
Mucenicĭ, *s. pl.* fêtes des quarante martyrs le 9/21 Mars, p. 210.
Muchie, *s. f.* tranchant, p. 4. — Pl. *muchiĭ.*
Muere, *s. f.* femme, p. 598. — Pl. *muerĭ.*
Muiere, *s. f.* femme, p. 107. 567. 574. 674. — Pl. *muierĭ.*
Mult, *adv.* et *adj.* beaucoup, très; passim. ‖ abondant, p. 1. ‖ *maĭ mult*, plus, p. 59. 475. 538. ‖ *maĭ mult*, le plus, p. 651. ‖ *maĭ multe*, plusieurs, p. 595. ‖ *maĭ multe*, plus de choses, p. 321. ‖ *fórte mult*, énormément, beaucoup, p. 105. ‖ *multe*, beaucoup, p. 286. 417. ‖ *de multe orĭ*, souvent, p. 489. 491. ‖ *cât de mult... tot...*, autant que vous voudrez... malgré tout, p. 7. — Fém. *multă ;* pl. *mulţĭ, multe.*
Mulţămì (a), *v. [Mold. & Trans.]* remercier, p. 668.
Mulţime, *s. f.* foule, multitude, grand nombre, p. 451. — Pl. *mulţimĭ.*
Mulţumì (a), *v.* contenter, p. 647. ‖ remercier, p. 667.
Mumă, *s. f.* mère, p. 357. 470. 578. 595. 614. — Pl. *mume.*
Muncă, *s f.* travail. ‖ *muncă jidovéscă*, travail herculéen, p. 182. — Pl. *muncĭ.*
Munte, *s. m.* mont, montagne, p. 52. 65. 106. — Pl. *munţĭ.*
Muntén, *s. m. [Mold.]* nom par lequel les Moldaves désignent les Valaques, p. 210. — Pl. *Muntenĭ.*
Mureş, *s. m.* Mureş, rivière, p. 210.
Murĕş, *s. m.* Mureş, rivière, p. 210.
Murg, *adj.* bai-brun, p. 382. — Fém. *murgă ;* pl. *murgĭ, murge.*
Murì (a), *v.* mourir, p. 68. 79. 102. 155. 192. 323. 332. 337. 359. 382. 387. 393.
Muritoresc, *adj.* mortel, des mortels, p. 633.—Fém. *muritoréscă ;* pl. *muritorescĭ.*
Muşat, *s. m.* Muşat, nom propre. ‖ imbécile, p. 211.
Muşcà (a), *v.* mordre, p. 55.
Muscal, *s. m.* Moscovite, Russe, p. 211. 212. ‖ *a şedé Muscal*, se faire entretenir par quelqu'un, p. 211. ‖ *a fi muscal*, vivre aux crochets d'autrui, p. 211. ‖ *de*

când Muscalii cu códă, depuis longtemps, p. 212. || *a bé ca un Muscal*, boire comme un Polonais, p. 212. || *vin Muscalii*, l'hiver sera rude, p. 212. || *a fi prăpăd ca la Muscal*, un grand nombre, p. 212. — Pl. *muscalii*.
Muscălesc, *adj.* russe, de russe. || *a da bătae muscălêscă*, battre à mort, p. 213. — Fém. *muscălêscă*; pl. *muscălesci*.
Muscel, *s. m.* Muscel, département, p. 213.
Muştea, *s. f.* marteau (de cordonnier). || *muşteaua luĭ moş Adam*, poing, p. 467.
Mut, *adj.* muet, p. 215. 378. 674. — Fém. *mută*; pl. *muţĭ*, *mute*.
Mutà (a), *v.* changer, p. 645. || *déplacer*, p. 432.
Mutà (a se), *v. r.* déménager, p. 390.

N

Na, *interj.* tiens, attrape, p. 100.
Nădăjì (a se), *v. r.* [Ung.], p. 306.
Nădejde, *s. f.* espoir, p. 262. 423. || *a trage nădejde*, espérer, p. 518. 668. || *a avé nădejde la*, espérer en, p. 641. — Pl. *nădejdĭ*.
Nadol, *adj.* méchant, barbare, cruel, p. 213. — Fém. *nadólă*; pl. *nadolĭ*, *nadóle*.
Naĭba, *s. f.* diable, p. 164.
Naĭe, *s. m.* diminutif le Nicolas. || *a se avé bine cu Naĭe*, (jeu de mots), être pauvre, p. 214.
Nainte, *adv.* avant, devant. || *maĭ nainte*, d'abord, p. 660. || *a eşi înainte*, sortir au devant de, se présenter à, p. 566.
Nan, *s. m.* Nan, nom propre, p. 214.*215. || *a dat Nan de gavan*, il a été attrapé; il s'est rassasié, p. 215.
Nănas, *s. m.* parrain, p. 597. — Pl. *nănaşĭ*.
Năpruiŭ, *adj.* p. 168.
Narav, *s. n.* [*Mold. et Ung.*] vice, défaut, habitude (mauvaise), p. 678. — Pl. *năravurĭ*.
Nas, *s. m.* nez, p. 87. 295. 296. 404. 430. 500. 590. || *a da nas*, permettre trop de libertés, trop de familiarité à quelqu'un, p. 169. 170. — Pl. *nasurĭ*
Naş, *s. m.* parrain, p. 389. — Pl. *naşĭ*.
Nasce (a se), *v. r.* naître, p. 587
Născut, *adj.* né, p. 505. — Fém. *născută*; pl. *născuţĭ*, *născute*.
Nastase, *s. m.* Athanase, nom propre, p. 196. 216.
Nastasĕ, *s. m.* Athanase, nom propre, p. 216.
Nastratin-Hogea, *s. m.* Nastratin-Hogea, nom propre, p. 216. 217. 218. 219. || *socotéla luĭ Nastratin Hogea*, la fable de Perrette et du pot au lait, p. 217.
Nat, *s. m.* [Banat], individu, homme, p. 648. || nom propre, p. 220. — Pl. *naţĭ*.
Nătăflétă, *s. m.* Nătăflétă, nom propre. || Gribouille, p. 219.
Nătăflete, *s. m.* même sens que le précédent, p. 219.
Natanail, *s. m.* Nathaniel, nom propre, p. 220.
Nătărăŭ, *adj.* sot, imbécile, niais, p. 148. — Fém. *nătăróĭcă*; pl. *nătărăĭ*, *nătăróĭce*.
Naţie, *s. f.* nation, p. 220. 221. || *a fi naţia luĭ Dumnedeŭ*, être bon, p. 220. || *a fi naţia draculuĭ*, être méchant, p. 220.
Nazurĭ, *s. n. pl.* caprices, etc. || *a face nazurĭ*, faire des façons, des difficultés, p. 378. 410.
Ne, *pr. pers. 1-er pers.*, *dat. et acc.* nous, à nous, p. 35. 264. 297. 298. 438. 548. 641. 661.
Nea, *s. m.* pour *nenea*, terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, à une personne plus âgée, etc.. p. 88. 160. 162. 163. 169. 250. 253. 274. 324. 441. 442. 443.
Neacşă, *s. f.* Neacşă, nom propre, p. 221.
Neacşu, *s. m.* Neacşu, nom propre, p. 221.

Neagoe, *s. m.* Neagoe, nom propre, p. 70.
Nebotezat, *adj.* non baptisé, p. 595. — Fém. *nebotezată* ; pl. *nebotezaţĭ*, *nebotezate*.
Nebun, *adj.* fou, p. 246. 274. 275. 295. 405. 668. — Fém. *nebună* ; pl. *nebunĭ*, *nebune*.
Necaz, *s. n.* dépit, rage, p. 581. — Pl. *necazurĭ*.
Nechita, *s. m.* Nechita (Nicolas), nom propre, p. 216. 221. 222. 333.
Necopoe, *s. f.* parties sexuelles, p. 222.
Ne-credincĭos, *adj.* incrédule, p. 405. — Fém. *necredincĭósă* ; pl. *necredincĭoşĭ*, *necredincĭóse*.
Neculae, *s. m.* Nicolas, p. 222.
Nedeea, *s. f.* Nedeea, fête, p. 222.
Nedelca, *s. f.* Nedelca, nom propre, p. 222.
Néga, *s. f.* Neaga, nom propre, p. 222. 223. 224. 225. || *néga draculuĭ*, mégère, p. 224. || *n'o lua ca Néga*, ne sois pas méchante, p. 224. || *a fi Néga*, être le diable en personne, p. 225.
Néga-Rea, *s. f.* femme méchante, p. 223. 224. || *a fugi ca de Néga Rea*, fuire comme la peste, p. 223. || *néga-réua*, crampon, p. 224.
Négoe, *s. m.* Neagoe, nom propre, p. 676.
Negru, *adj.* noir, p. 7. 8. 133. 179. 210. 222. 358. 557. 558. 559. 560. 561. — Fém. *négră* ; pl. *negri*, *negre*.
Negru-Vodă, *s. m.* Negru-Vodă, nom propre, p. 225. || *de când cu Negru-Vodă*, depuis longtemps, p. 225.
Négu, *s. m.* Neagu, nom propre, p. 225. 226.
Negustorie, *s. f.* commerce, p. 216. — Pl. *negustoriĭ*.
Neïca, *s. m.* moi (ton ami), bibi, p. 163. 294. 315.
Ne-început, *adj.* non commencé, non entamé, frais, p. 480. 540. — Fém. *ne-începută* ; pl. *ne-începuţĭ*, *ne-începute*.
Ne-înşelător, *adj.* qui ne trompe pas, honnête, p. 24. — Fém. *ne-şelătóră* ; pl. *ne-înşelătorĭ*, *ne-înşelătóre*.
Ném, *s. n.* famille, p. 313. || parent, p. 469. || race, p. 29. 80. 531. — Pl. *némurĭ*.
Ne-mâncat, *adj.* à jeun, p. 303. — Fém. *ne-mâncată* ; pl. *ne-mâncaţĭ*, *ne-mâncate*.
Nemerì (a), *v.* tomber juste, arriver au bon moment, p. 315. 458. 655.
Nemilostiv, *adj.* qui n'est pas pitoyable, qui ne donne pas (aux pauvres), p. 675. — Fém. *ne-milostivă* ; pl. *ne-milostivĭ*, *ne-milostive*.
Némţ, *s. m.* Allemand, p. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 281. 375. || *a pune tot ca Némţul*, servir tous les plats à la fois, p. 227. || *iĭ Némţ botezat fórfece*, c'est un juif, p. 228. || *spune drept ca Némţu*, il ne sait pas farder la vérité, p. 229. || *merge drept ca Némţu*, il est ivre, p. 230. || *a sta drept ca Némţu*, se tenir droit comme un caporal prussien, p. 230. || *de când Nemţiĭ cu códă*, depuis longtemps, p. 231. || *a se face Némţ*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 231. || *tace ca Némţu*, il se tait comme une carpe, p. 231. || *a păzi ca Némţu* surveiller avec soin, p. 231. || *a apucat luléua Némţuluĭ*, il s'est grisé, p. 231. — Pl. *Nemţĭ*.
Nemţesc, *adj.* allemand, p. 232. 233. || *are cur nemţesc*, il a la diarrhée, p. 232. || *e cald nemţesc*, il fait froid, p. 232. || *tarara nemţéscă*, chanson interminable, p. 233. — Fém. *nemţéscă* ; pl. *nemţescĭ*.
Nemţesce, *adv.* l'allemand, p. 232. 375.
Némţu, *s. m.* Némţu, forteresse, p. 233. || *cât cetatea Némţuluĭ*, longtemps, p. 233.
Nenaĭ, tu n'as pas (argot des bohémieus), p. 263.
Nene, terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, à une personne plus âgée, p. 160. 200. 488.
Nescaĭ, *pron. ind.* quelque, certain, p. 200.
Nespĕlatu, *s. m.* Nespĕlatu, nom propre, p. 233.

Ne-spoit, *adj.* non étamé, p. 359. — Fém. *ne-spoită* ; pl. *ne-spoițĭ*, *ne-spoite*.
Netot, *adj.* grossier personnage, homme sale, mal élevé, etc., p. 233. — Fém. *netótă* ; pl. *netoțĭ*, *netóte*.
Nĕtot, *adj.* même sens que le précédent, p. 233.
Nevéstă, *s. f.* femme, p. 364. 602. — Pl. *neveste*.
Nevoì (a se), *v. r.* tenter, essayer, s'efforcer, p. 646.
Nevoïe, *s. f.* nécessité, besoin, p. 341. || peine, infortune, besoins, p. 381. || *de voe, de nevoe*, bon gré mal gré, p. 470. — Pl. *nevoĭ*.
Nică, *s. m.* Nică, nom propre, p. 234.
Nicăirĭ, *adv.* nulle part. p. 96.
Nichită, *s. m.* Nichita (Nicolas), nom propre, p. 216. 222. 234.
Nicĭ, *conj.* ni, ne, non plus; passim. ||·ni, du tout, p. 216. 222. 333. || pas même, p. 94. 99. 107. 108. 158. 171. 216, 222. 242. 428. 450. 473. 477. 572. 573. 580. 629. 649. || *nicĭ... nicĭ...*, *ni... ni...*, p. 97. 177. 214. 368. 369. 424. 455. 526. 564. 565. 566. 567. 583. 645. || *nicĭ un*, pas un, aucun, p. 553. 592. 680. || *nicĭ atâta*, encore moins, p. 216. || *nicĭ cum*, du tout, p. 513. || *nicĭ odată*, jamais, p. 285. 350. 360. 494.
Nicolae, *s. m.* Nicolas, nom propre, p. 234. 235.
Nicolaï, *s. m.* Nicolas, nom propre, p. 234.
Nicovală, *s. f.* enclume, p. 365.— Pl. *nicovale*.
Nicu, *s. m.* diminutif de Nicolas, p. 335.
Niculae, *s. m.* Nicolas, p. 235.
Niculaï, *s. m.* Nicolas, p. 235.
Nime, *pr. pers. [Mold. et Ung.]* personne, p. 487. 636. 653. 655.
Nimene, *pr. pers.* personne, p. 509.
Nimenea, *pr. pers.* personne, p. 487. 494. 546. 592. 636.
Nimenĭ, *pr. pers.* personne, p. 679. || *nimĕnuĭ*, à personne, p. 494.
Nimerì (a), *v.* trouver, atteindre, p. 330. 437. || atteindre, p. 656. || parvenir à (auprès de), p. 388. || *a o nimeri*, toucher (tomber), juste, p. 166, 171. 390.
Nimic, *adv.* rien, p. 177. 652. || rien, rien qui vaille, p. 526.
Nimica, *adv.* rien, p. 575.
Nimine, *pron. id. [Mold.]* personne, p. 509.
Nimrod, *s. m.* Nemrod, p. 235.
Nimunuĭa, *pron. pers. dat.* à personne, p. 494.
*Niscine, *pr. ind.* quelqu'un, n'importe qui, p. 646.
Niță, *s. m.* Niță (Jeannot), p. 236.
Nițel, *adj. f.* un peu, p. 168. — Fém. *nițică* ; pl. *nițeĭ*, *nițele*.
Nod, *s. n.* noeud, p. 131. || *nodurĭ grecescĭ*, ennuis graves, p. 138. || *a da de nod*, se trouver en présence d'une difficulté, d'un ennui, p. 156. — Pl. *nodurĭ*.
Nódă, *s. f.* coccyx, p. 281. — Pl. *nóde*.
Noe, *s. m.* Noé, p. 236.
Noĭ, *pr. pers.* nous, p. 324. 432. 573.
Nojiță, *s. f.* lanière de sandale, p. 58. — Pl. *nojițe*.
Nópte, *s. f.* nuit, p. 51. 104. 162. 175. 315. 497. 517. 546. || *nópte bună*, bonne nuit, p. 155. — Pl. *nopțĭ*.
Noroc, *s. n.* chance, p. 374. 395.
Nos, pour *nostru*, notre, p. 244.
Nostru, *adj. pos.* notre, p. 285. 294. 322. 346. 466. — Fém. *nóstră* ; pl. *noștri*, *nóstre*.
Noŭ, *adj.* neuf, nouveau, p. 288. — Pl. *noĭ*.
Nouĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 47. 216. 327.
Nóuĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 434.
Novac, *s. m.* Novac, nom propre, p. 236. || *a fi Novac*, être robuste, travailleur, p. 236. || *a se pune ca Novac*, s'atteler à un travail, p. 236.
Nu, *pe nég.* non, ne... pas; passim. || *nu'ĭ*, ce n'est pas, p. 22. 644.
Numa, *adv.* seulement, p. 50. 429. 655.
Numaĭ, *adv.* seulement, p. 72. 105. 207; passim. || seulement, mais, p. 345. 656. || cependant, p. 161. || seulement, seul, p. 143. 192. 634. 658. 665.
Nume, *s. m.* nom, p. 199. 200.

282. || nom, nom propre, p. 302. — Pl. *nume*.
Numĕr, *s. m.* nombre, p. 447. — — Pl. *numere*.
Numĕrà (a), *v.* compter, p. 99.
Numit, *adj.* nommé, qui a reçu un nom, p. 496. — Fém. *numită*; pl. *numiţĭ, numite*.
Nuntă, *s. f.* noce, p. 32. 386. 601. 604. — Pl. *nunţĭ*.

O, *adj. num. card.* une; passim.
O, *pr. pers. fém.* la, immédiatement à côté d'un verbe; *să mĭ-o hrănescĭ*, p. 4. 22. 31; passim.
O, pour *va*, *3-e pers. sing. fut.*, p. 107. 159. 163. 176. 242. 248. 322. 550. 601. 621. 682.
O, pour *voĭu, 1-er pers. sing. fut.*, p. 243.
O, pour *veţĭ, 2-e pers. sing. fut.*, p. 48.
O, pour *a [Mold. et Olten.]* p. 99. 123. 244. 311. 380. 387. 412. 422.
O, *interj.* ô, p. 168.
Oancea, *s. f.* Oancea, nom propre, p. 237.
Obĭală, *s. f.* chiffon, servant de bas aux paysans, p. 164. — Pl. *obĭele*.
Obiceĭu, *s. n.* habitude, coutume, p. 300. 342. — Pl. *obiceĭurĭ*.
Oblu, *adj.* plan, droit, uni, p. 93. — Pl. *obli*.
Obor, *s. n.* marché, p. 4. || enclos où l'on garde les boeufs, p. 658. 659.
Obraz, *s. m.* figure. || *a da obraz*, traiter avec considération, permettre des familiarités, p. 171. — Pl. *obrajĭ*, *obrazĭ* et *obraze*.
***Oca**, *s. f.* oca, mesure de capacité, p. 72. 166. — Pl. *ocale*.
Ocară, *s. f.* injure, affront. || *a ajunge de ocară*, devenir un objet de risée, d'opprobre, p. 347. — Pl. *ocărĭ*.
Ochelarĭ, *s. m. pl.* lunettes, p. 134.
Ochĭu, *s. m.* oeil, p. 325. 415. 429. 599. 610. 621. 638. || *cu ochiĭ*, regarder, le regard fixé, p. 292. || *în ochĭ*, en face, devant toi, p. 289. 565. || *a'ĭ scóte ochiĭ*, l'éblouir, l'empêcher de voir autre chose, p. 415. — Pl. *ochĭ*.
Ocna, *s. f.* Ocnele-Marĭ, village, mines de sel, p. 237. — Pl. *Ocne*.
Ocnénu, *s. m.* vent d'Ouest (en Moldavie), p. 237.
Ocol, *s. n.* tour, circuit. || détour, p. 96. || *a'ĭ da ocol*, faire le tour, p. 301. 302. 350. — Pl. *ocolurĭ*.
Ocolaş, *s. m.* paroissien, p. 514. — Pl. *ocolaşĭ*.
Odată, une fois; passim. || une fois, une seule fois, p. 176. 248. 249. 498. 527. || un jour, p. 264. || jadis, p. 244. || *nicĭ odată*, jamais, p. 285. 350. 360. 494. || *câte odată*, parfois, p. 105. 567. || *vr'odată*, une fois, jamais, p. 592.
Odor, *s. n.* trésor, p. 541. — Pl. *odóre*.
Ogaş, *s. n. [Trans.]* ornière, p. 237.
Óïe, *s. f.* mouton, brebis, p. 176. 207. 235. 432. 560. — Pl. *oĭ*.
Oişte, *s. f.* timon, p. 166. 171. 315.
Oĭu, pour *voĭu*, formant le futur, p. 223. 289. 312.
Ólă, *s. f.* pot, vase en terre, p. 238. 447. — Pl. *óle*.
Olea, *s. m.* Olea, nom propre, p. 238.
Olog, *adj.* perclus des jambes, p. 205. — Fém. *ológă*; pl. *ologĭ*, *ológe*.
Olt, *s. m.* Aluta, rivière, p. 239. 240. 241. 242. 243. || *Oltu cu totu*, rien, p. 241. || *ca apa Oltuluĭ*, beaucoup, p. 241. || *par' că aruncĭ în Olt*, il mange (boit) comme un trou, p. 242. || *îĭ curge Oltu în gură*, ses affaires vont bien, p. 242 || *când s'o întórce Oltu înapoĭ*, jamais,

p. 242. || *te trece Oltu,* ne me fâche pas, p. 243. || *ĭĭ vine să sară în Olt,* il est très fâché, p. 243. || *a da fugă la Olt,* devenir fou, p. 243.
Oltén, *s. m.* habitant de l'Olténie, p. 244. — Pl. *Oltenĭ.*
Om, *s. m* créature, homme, gens, p. 93. 94. 160. 176. 186. 200. 257. 297. 299. 306. 308. 342. 354. 355. 368. 369. 372. 373. 452. 488. 544. 545. 546. 548. 554. 560. 573. 617. 634. 635. 636. 640. 642. 644. 645. 646. 647. 649. 654. 655. 657. 659. 660. 661. 677. 678. 689. — Pl. *ómenĭ.*
Omenesc, *adj.* de l'homme, p. 633. 646. || d'autrui, p. 523. — Fém. *omenéscă ;* pl. *omenescĭ.*
Omenie, *s. f.* délicatesse, honnêteté, p. 158. || *a'şĭ mânca omenia,* perdre sa bonne renommée, p. 382. — Pl. *omeniĭ.*
Omorî (a), *v.* tuer, p. 357. 417.
Omorî (a se), *v. r.* se tuer, p. 8.
Onofreĭ, *s. m.* Onofreĭ, nom propre, p. 244.
Opincă, *s. f.* sandale des paysans, p. 324. 400. 600. 601. — Pl. *opincĭ.*
Oprì (a se), *v. r.* s'arrêter, p. 34.
Opt, *adj. num. card.* huit, p. 119.
Opt-spre-ȡece, *adj. num.* dix-huit, p. 58.
Or, forme le futur, p. 179.
Óră, *s. f.* fois. || *de multe orĭ,* souvent, p. 489. 491. || *câte orĭ,* toutes les fois que, p. 489.
Oraş, *s. n.* ville, p. 244. 297. 301. — Pl. *oraşe.*
Orb, *adj.* aveugle, p. 253. 330. 437. 458. — Fém. *órbă ;* pl. *orbĭ, órbe.*
Orbenĭ, *s. m.* Orbenĭ, village, p. 54. 245.
Orbesc, *adj.* d'aveugle, p. 674. — Fém. *orbéscă ;* pl. *orbescĭ.*
Orbì (a), *v.* aveugler, p. 678.
Oréva, *s. f.* Oreava, village. || *a trece şi de Oréva,* aller très loin, p. 245.
Orĭ, *conj.* ou, ou bien, p. 221. 271. 314. 422. 459. 658. || *orĭ-că,* ou bien, p. 271. || *orĭ-ce,* n'importe quel, tout, p. 320. 500. || *orĭ-ce,* n'importe ce que, p. 641. || *orĭ-cine,* n'importe qui, p. 311.
Orînduì (a), *v.* régler, disposer, p. 645.
Orodel, *s. m.* Orodel, localité. || *ca la Orodel,* bravement, d'arrache pied, p. 245.
Oropie, *s. f.* Europe (dans le langage populaire), p. 246.
Ortăcesc, *adj.* fait en association, p. 397. — Fém. *ortăcéscă ;* pl. *ortăcescĭ.*
Os, *s. n.* os, p. 133. 324. — Pl. *óse.*
Osman, *s. m.* Osman, nom propre turc, p. 246.
Osman-Paşa, *s. m.* Osman-paşa, nom propre, p. 247.
Óste, *s. f.* armée, p. 88. 89. 254. — Pl. *oştĭ.*
Otravă, *s. f.* poison, p. 371. — Pl. *otrăvurĭ.*
Oŭ, *s. n.* œuf, p. 216. 612. — Pl. *ouĕ.*
Ou, *s. m.* Ou, montagne, p. 247.
Ovreĭcă, *s. f.* juive, p. 247. — Pl. *ovreĭce.*
Ovreĭu, *s. m.* juif, p. 24. 133. 141. 247. 248. 249. || *a fi ovreĭu,* être sans foi ni loi ; sale, p. 249.

P

Pacală, *s. m.* Pacală, sorte de Jocrisse, p. 250. 251.
Păcală, *s. m.* même sens que le précédent, p. 250. 251. 335.
Pace, *s. f.* paix, p. 204. — Pl. *păcĭ.*
Păclie, *s. f.* long manteau, fait de peaux de moutons, et ayant les poils en dehors, p. 299. — Pl. *păcliĭ.*
Padină, *s. f.* Padina, localité, p. 251.
Păduche, *s. m.* pou, p. 179. 350. 571. — Pl. *păduchĭ.*
Pădure, *s. f.* forêt, p. 444. — Pl. *pădurĭ.*

Pădureț, *adj.* sauvage. ‖ *mere pădurețe*, pommes à cidre, p. 228. — Fém. *păduréță ;* pl. *pădureți, pădurețe.*

Pae (săĭ), *v.* *[Vâlcea]* qu'il lui paraisse, qu'il lui semble, p. 145.

Păgân, *adj.* païen, p. 211. — Fém. *păgână ;* pl. *păgânĭ, păgâne.*

Pagubă, *s. f.* perte, préjudice. ‖ *atâta pagubă în ţéra Moldoveĭ*, je m'en moque, p. 206. — Pl. *pagube.*

Pahar, *s. m.* verre (à boire), p. 313. — Pl. *pahare.*

Păĭ, *adv.* et puis, et alors, p. 173.

Păĭne, *s. f.* pain, p. 22. 345. 346. 347. 634. — Pl. *pâĭnĭ.*

Paĭu, *s. n.* fétu de paille, p. 283. — Pl. *paĭe, pae.*

Păiuş, *s. n.* fétu, tuyau de blé, p. 172. — Pl. *paĭuşe.*

Pajeră, *s. f.* aigle impérial ; écusson. ‖ *merge înainte ca pajera nemțéscă*, il avance sans cesse, p. 233. — Pl. *pajere.*

Pajură, *s. f.* même sens que le précédent, p. 233. — Pl. *pajure.*

Pălărie, *s. f.* chapeau, p. 159. 162. — Pl. *pălăriĭ.*

Pălì (a), *v.* *[Mold.]* frapper. ‖ survenir inopinément, p. 549.

Palmă, *s. f.* paume de la main, p. 121. 150. 466. ‖ gifle, p. 213. 432. — Pl. *palme.*

Pămînt, *s. n.* terre, p. 639. 666. 668. 675. 685. ‖ monde, p. 269. ‖ *pămîntul făgăduințeĭ*, terre promise, p. 252. — Pl. *pămînturĭ.*

Pămîntén, *adj.* indigène, de cette terre, p. 9. — Fém. *pămînténcă ;* pl. *pămîntenĭ, pămîntence.*

Pân, *conj.* pour *până*, jusque, p. 36. 78. 164. 333. 477. ‖ jusqu'à ce que, p. 400. ‖ *pân'ce*, jusqu'à ce que, p. 584. ‖ *pân'la*, jusqu'à, p. 440.

Până, *conj.* jusque, jusqu'à, p. 19. 34. 62. 133. 179 ; passim. ‖ jusqu'à ce que, p. 655. 688. ‖ jusqu'à ce que, tant que, p. 63. 164. 281. 372. 442. 446. 447. 587. ‖ tant que, avant de, p. 176. 248. ‖ *până ce*, jusqu'à ce que, p. 583. 584. 656. ‖ *până la*, jusqu'à ce qu'il parvienne auprès de, p. 20.

Panait, *s. m.* Panoïote, nom propre, p. 252. ‖ *uşa Panaite*, allons, file, p. 252.

Pancĭova, *s. m.* Pancĭova, port sur le Danube, en Banat, p. 252. 439.

Pancu, *s. m.* Pancu, nom propre. ‖ *a fi Pancu*, être un imbécile, p. 252.

Pandilă, *s. m.* Pandilă, nom propre, p. 252.

Pâne, *s. f.* pain, p. 345. 387. 635. 677. — Pl. *pânĭ.*

Pangratĭe, *s. m.* *Pangratie*, nom propre. ‖ *a fi nea Pangratĭe*, être un sot, p. 253.

Pantelimon, *s. m.* Pantelimon, nom propre, p. 253. ‖ hospice pour les fous, p. 253.

Papuc, *s. n.* pantoufle, p. 50. 324. 400. 591. — Pl. *papucĭ.*

Papuc, *s. m.* Papuc, nom propre, p. 253. ‖ *judecata luĭ Papuc*, mauvais conseil, p. 253.

Papuc-Ilogea-Hogegarĭul, *s. comp.* bande de va-nu-pieds, p. 254.

Papură-Vodă, *s. m.* Papură-Vodă, surnom d'un prince Etienne, de Moldavie, p. 254. 255. ‖ *de când cu Papură-Vodă*, depuis longtemps, p. 254. ‖ *par'că'ĭ în ţéra luĭ Papură-Vodă*, grande pauvreté, p. 255.

***Para**, *s. f.* para, centime, p. 216. — Pl. *parale.*

Pară, *s. f.* poire, p. 219. 548. — Pl. *pere.*

Părăsì (a), *v.* quitter, abandonner, p. 506.

Par'că, contract pour *pare că*, on dirait que, comme si, p. 28. 45. 55. 56. 62 ; passim. ‖ il semble que, p. 67. 283. ‖ *par'căĭ*, on dirait que c'est, p. 55. 165. 277. 293. ‖ on dirait qu'il est, p. 56. 67. 255. 283. 443. 444.

Păré (a), *v.* sembler, paraître, p. 93. 97. 145. 302. 596. 682. 683.

Parolist, *adj.* qui tient sa parole, p. 309. — Fém. *parolistă ;* pl. *parolişti, paroliste.*

Parparel, *s. m.* Parparel, nom propre, p. 194. 255.

Parte, *s. f.* côté, p. 426. ‖ *a avé parte de*, avoir le bonheur d'être aidé, protégé par, p. 666.

Pas, *s. m.* p. 326. — Pl. *paşĭ.*

Păsà (a), *v.* impôrter. || *nu-ĭ pasă*, cela lui est égal, p. 595. || *nu'ĭ pasă,* il ne craint pas, p. 214. 216. 333.
Paşa, *s. m.* pacha, title turc, p. 79. 293. — Pl. *paşale.*
Pascăl, *s. m.* Pascal, nom propre, p. 256.
Pasce, *s. f.* Pâques, p. 527. 528.
Pascĭ, *s. pl.* Pâques, p. 116. 369. 527.
Pasĕre, *s. f.* oiseau, p. 205. — Pl. *păsĕrĭ.*
Pascică, *s. m.* Pâques, p. 489.
Pastolache, *s. m.* diminutif de Apostol, nom propre, p. 256. 267.
Pasvangĭu, *s. m.* voleur, querelleur, p. 256. — Pl. *pasvangiĭ.*
Pasvante, *s. m.* Pasvante, nom propre. || *nu maĭ e pe timpul luĭ Pasvante,* ne fais pas le malin, sinon il t'en cuira, p. 256.
Pasvantĭe, *s. m.* même sens que le précédent. || *a fi Pasvantĭe,* être mauvais et un peu toqué, p. 256.
Pat, *s. n.* lit, p. 145. 164. 292. 309 || crosse, p. 138. — Pl. *paturĭ.*
Pățì (a), *v.* pâtir, endurer, p. 493. 495 || *a o păți,* être attrapé, p. 294. 378. 386. 451. || *a păți o bobotéză,* être rossé, p. 495.
Pățit, *adj.* qui a été attrapé, qui a eu des ennuis, etc. || *e Stan Pățitu,* il a déjà été attrapé, p. 317. 320. 321.
Patoş, *s. m.* Patoş, nom propre, p. 155.
Patrie, *s. f.* patrie, p. 257. — Pl. *patriĭ.*
Patru, *adj. num. card.* quatre, p. 5. 248. 627.
Patru-ḑecĭ şi doĭ, *adj. num.* quarante deux, p. 447.
Patru-ḑecĭ şi opt, *adj. num.* quarante huit, p. 257.
Pătrunde (a), *v.* pénétrer, p. 133.
Păunica, *s. f.* diminutif de *Păuna,* nom propre, p. 258.
Pavĕl, *s. m.* Paul, p. 258.
Pavlu, *s. m.* Paul, p. 260.
Păzì (a), *v.* garder, préserver, p. 87. 150. 237. 656. 666. 670. 671. 672. 674. || garder, surveiller, p. 231. || guetter, p. 36.

Păzì (a se), *v. r.* se défier, prendre garde, p. 260. 582.
Pe, *prép.* sur, p. 4. 5. 28. 33. 58; passim. || sur, situé sur, p. 22. || pour, en échange de, p. 177. 461. || par, p. 99. 101. 153. 268. 406. 601. 651. || à, au, p. 16. 27. 41. 45. 56. 325. 338. 432. 515. 581. || en, dans, p. 38. 52. 99. 109. 236. 263. 428. 435. || sur, dans, p. 27. 34. 94. 153. 428. 435. || d'après, p. 648. || contre, p. 225. 226. 306. || le long de, p. 435. || dans, suivant, p. 33. 35. || du, p. 338. || formant l'accusatif, sans se traduire en français, p. 8. 32. 59; passim. || *de pe,* d'après, p. 469. || *de pe,* du haut, de, p. 193. || *de pe vremea luĭ,* du temps de, p. 56. || *pe la,* par, p. 271. || *pe la,* du côté de, p. 88. || *pe la,* devant, sous, p. 590. || *pe la,* à, p. 63. 110. 167. 500. || *pe departe,* de loin, p. 63.
Pĕ, *prép.* voir *pe.*
Pĕcat, *s. n.* péché, p. 94. || dommage, p. 690. — Pl. *pĕcate.*
Pecetluì (a), *v.* cacheter, sceller, p. 19. 454.
Pedépsă, *s. f.* punition, p. 685. — Pl. *pedepse.*
Pedepsì (a), *v.* punir, p. 654.
Pedică, *s. f. [Trans.]* entrave, obstacle, p. 588. — Pl. *pedicĭ.*
Peire, *s. f.* perte, p. 168. || perte, ruine, p. 183. 666.
Pele, *s. f. [Mold. & Vâlc.]* peau, p. 324. 453. — Pl. *peĭ.*
Pelin, *s. m.* absinthe, p. 328. — Pl. *pelinurĭ.*
Peneş, *s. m.* Peneş, nom propre. || *a fi Peneş Impĕrat,* être fier comme Artaban, p. 259.
Pentru, *prép.* pour, p. 482. 575. || pour, à cause de, p. 466. || pour, pour suivre, p. 94. 96. || *pentru că,* car, parce que, p. 475. 637.
Pepelea, *s. m.* Pepelea, personnage des contes populaires. || sot; moqueur, p. 259. || *cuĭul luĭ Pepelea,* point faible, qui permet de vous causer des ennuis, p. 259.
Pept, *s. n. [Trans.]* poitrine, p. 524. — Pl. *pepturĭ.*

Péptenà (a se), *v. r. [Mold.]* se peigner, p. 301.
Péptinà (a se), *v. r. [Trans.]* se peigner, p. 301.
Pĕr, *s. m.* cheveu, p. 87. 124. 249. 681. — Pl. *perĭ.*
Percĭunat, *adj.* qui porte des papillotes, comme les juifs, p. 249. — Fém. *percĭunată;* pl. *percĭunaţĭ, percĭunate.*
Perde (a), *v.* perdre, p. 81. 95. 310. 611.
Perete, *s. m.* mur, p. 534. — Pl. *pereţĭ.*
Pĕrete, *s. m.* mur, p. 50. — Pl. *pĕreţĭ.*
Perì (a), *v.* périr, p. 281. 336.
Pescărie, *s. f.* métier de pêcheur, p. 282.
Pesce, *s. m.* poisson, p. 370. 439. 446. — Pl. *pescĭ.*
Peste, *prép.* sur; passim. || par dessus, p. 263. 521. || *de peste,* de au delà de, de par-dessus, p. 32. 173. || *a da peste,* trouver, survenir, p. 63. 340. 576. 595.
Petec, *s. n.* bout, lambeau. || *a'şĭ da în petec,* retomber en faute, revenir à son naturel, p. 379. — Pl. *petece.*
Petic, *s. n.* même sens que le précédent, p. 379. — Pl. *petice.*
Pétră, *s. f.* pierre, p. 652. 688. || grêle, p. 117. — Pl. *petre.*
Petrache, *s. m.* diminutif de *Petre,* Pierre, p. 259. || *s'a însurat Petrache,* il a été bien attrapé, p. 259. || *o să ajungă la Petrache,* il ira en prison, p. 259.
Petre, *s. m.* Pierre, nom propre, p. 260.
Petrece (a), *v.* bien vivre, vivre heureux, p. 325.
Piaţă, *s. f.* marché. || *în piaţă,* en ville, p. 80. 313. — Pl. *pieţe.*
Picà (a), tomber, p. 196. 219. 510. || tomber des gouttes de pluie, p. 63. || descendre, p. 509.
Picĭor, *s. m.* pied, p. 98. 223. 258. 311. 417. 488. 601. 682. 683. || *din picĭor,* de sa hauteur, p. 193. — Pl. *picĭóre.*
Picĭoróngă, *s. f.* bâton dont se servent les boiteux et qui vient s'appuyer sous le bras, p. 674. — Pl. *picĭorónge.*
Pĭedică, *s. f.* entrave, obstacle, p. 588. — Pl. *pĭedicĭ.*
Pĭele, *s. f.* peau, p. 19. 258. 566. — Pl. *pĭeĭ.*
Pĭept, *s. n.* poitrine, p. 524. — Pl *pĭepturĭ.*
Pĭeptenà (a se), *v. r.* se peigner, p. 337.
Pĭerde (a), *v.* perdre, p. 47. 92. 93. 94. 659.
Pĭerì (a), *v.* périr, p. 336. 337.
Pĭétră, *s. f.* pierre, p. 363. 494. 676. — Pl. *pĭetre.*
Pilă, *s. f.* lime, p. 387. 668. — Pl. *pile.*
Pilat, *s. m.* Pilat, nom propre, p. 260. 477. 478. || *nu's din luna luĭ Pilat,* je ne suis pas un sot, p. 497.
Pinten, *s. m.* éperon, p. 363. 461. — Pl. *pintenĭ.*
Piper, *s. n.* poivre, p. 27.
Pîră, *s. f.* accusation, p. 672. — Pl. *pîre.*
**Pîrcălab*, *s. m.* percepteur d'impôts, p. 163. 296. — Pl. *pîrcălabĭ.*
Pîrĕŭ, *s. m.* ruisseau, p. 264. 511. — Pl. *pîrăe.*
Pîrî (a), *v.* accuser, p. 414.
Pîrjol, *s. n.* feu, incendie, p. 80.
Pîrle, *s. m.* Pirle, nom propre, p. 260. 261. || *ţîne-te Pîrleo,* courage, p. 260. || *tunde-o, Pîrleo,* file, p. 261. || *du-te pîrleĭ,* allons, file, p. 261.
Piron, *s. n.* gros clou, p. 466. — Pl. *piróne.*
Pîrte, *s. f.* sentier. || *a'ĭ da în pîrte,* savoir au juste ce qui en est, p. 262.
Pîrtĭe, *s. f.* même sens que le précédent, p. 262.
Pîrţotin, *s. m.* dans la loc. *a fi Pîrţotin,* bavard, homme de rien, p. 262.
Pişà (a), *v.* pisser. || *a'l pişa,* pisser sur lui, p. 467.
Pisc, *s. n.* pic, cime, p. 58. — Pl. *piscurĭ.*
Pistol, *s. n.* pistolet, p. 415. || *îmbrăcat pistol,* nu, déguenillé, p. 230. — Pl. *pistóle.*
Pită, *s. f.* pain, p. 346. — Pl. *pite.*
Pitescĭ, *s. pl.* Pitescĭ, ville, p. 22. 262.
Pitpăduchĭ, *s. c.* mot qui n'a pas de sens, p. 179.

Plac, *s. n.* plaisir, gré. || *a'i face pe placu*, entre dans ses vues, faire ce qu'il désire, p. 648. || *a intra în placul cuĭ-va*, même sens que le précédent, p. 647. — Pl. *placurĭ.*
Plăce (a), *v.* plaire, p. 134. 457. || vouloir, plaire, p. 341.
Plăcintă, *s. f.* galette, p. 563. 564. 566. — Pl. *plăcinte.*
Plaĭvas, *s. n.* crayon, p. 63. 167. — Pl. *plaĭvasurĭ.*
Plan, *s. n.* plan. || *a face planul*, préparer son plan, p. 389. — Pl. *planurĭ.*
Plânge (a), *v.* pleurer, p. 250. 301.
Plâns, *s. m.* pleur, p. 251. — Pl. *plânsurĭ, plânsete.*
Plată, *s. f.* salaire, payement. || *a lăsa în plata Domnuluĭ*, abandonner à son sort, p. 552. || *a lăsà în plata luĭ Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 686. — Pl. *plățĭ.*
Plătì (a), *v.* payer, p. 13. 141. 164. 177. 205. 416. || valoir, p. 59. 183. 348. 355. || récompenser, p. 652. || payer, acquitter, p. 688.
Plătì (a se), *v. r.* s'acquitter (d'une dette), p. 397.
Plecà (a), *v.* partir, p. 92. 191. 375. 461. 507. || aller, p. 303. 662. || aller chez, se diriger vers, p. 77. 348. || *a pleca la*, s'en aller à, p. 249.
Plenița, *s. f.* Plenița, village, p. 263. 265.
Plesnì (a), *v.* crever, p. 621.
Plevna, *s. f.* Plevna, ville de Bulgarie, p. 263.
Plimbà (a se). *v. r.* se promener, p. 304. 305. 364. 452.
Plin, *adj.* plein, rempli, p. 244. 341.
***Plinì (a)**, *v.* parfaire, compléter, p. 654.
Ploescĭ, *s. pl.* Ploescĭ, ville, p. 263.
Plóĭe, *s. f.* pluie, p. 157. — Pl. *ploĭ.*
Ploĭescĭ, *s. pl.* Ploescĭ, ville, p. 22.
Plocon, *s. n.* présent (qu'un inférieur fait à son supérieur), p. 389. — Pl. *plocóne.*
Plouà (a), *v.* pleuvoir.
Plug, *s. n.* charrue, p. 282. 325. 562. 596. || *a se pune în plug cu*, s'associer avec, p. 596. — Pl. *plugurĭ.*
Plumb, *s. n.* plumb, p. 666. — Pl. *plumburĭ.*
Plută, *s. f.* liège, p. 666. — Pl. *plute.*
Pod, *s. n.* grenier, p. 663. — Pl. *podurĭ.*
Pod, *s. n.* rue, p. 264. 265. — Pl. *podurĭ.*
Pod, *s. n.* pont, p. 28. 88. 156. 263. 264. 584. 589. 676. — Pl. *podurĭ.*
Podină, *s. f.* planche (pour plancher), plancher, p. 99. 265. — Pl. *podine.*
Podvódă, *s. f.* corvée, p. 302. — Pl. *podvóde.*
Poftì (a), *v.* désirer, avoir envie, p. 141.
Poftì (a se), *v. r.* s'inviter, p. 135.
Poftim, je vous prie, p. 373.
Poghircă, *s. m.* Poghirca, nom propre, p. 265.
Poĭana, *s. f.* Poiana, localité, p. 265.
Poĭană, *s. f.* clairière, p. 164. — Pl. *poĭene.*
Poĭmâine, *loc. adv.* après demain, p. 116.
Póĭă, *s. f.* giron, pan d'une robe, p. 571. — Pl. *póle.*
Politică, *s. f.* politique, p. 150. — Pl. *politice.*
Politicos, *adj.* poli, courtois, p. 309. — Fém. *politicósă*; pl. *politicoșĭ, politicóse.*
Pom, *s. m.* arbre, p. 292. 368. 369. — Pl. *pomĭ.*
Pómă, *s. f.* fruit, p. 676. 677. — Pl. *póme.*
Pomană, *s. f.* aumône, p. 371. 391. 392. 393. 398. 602. 603. || *cu țiganu nu e pomană*, l'aumône que l'on fait à un bohémien n'a pas de valeur, p. 371. — Pl. *pomenĭ.*
Pomenì (a), *v.* faire l'aumône (en souvenir de quelqu'un), p. 523.
Pomenì (a se), *v. r.* se trouver inopinément, p. 438.
Ponos, *s. m.* mauvais renom (non mérité), p. 572. — Pl. *ponóse.*
Popă, *s. m.* prêtre, p. 77. 81. 98. 122. 163. 166. 171. 198. 251. 273. 275. 298. 312. 315. 326. 327. 359. 373. 379. 386. 461. 471. 472. 479. 489. 497. 514. 562. 566. 574. 579. 597. 611. 612. 675. — Pl. *popĭ.*

Popescĭ, *s. pl.* Popescĭ, localité, p. 266.
Popor, *s. n.* peuple, p. 267. — Pl. *popóre.*
Por, *s. m.* Porus, nom propre, p. 267.
Porc, *s. m.* porc, p. 23. 157. 292. 379. 400. — Pl. *porcĭ.*
Pornì (**a**), *v.* partir, p. 32. 99. 507. 686.
Poroncì (**a**), *v.* [*Mold.*] commander, p. 645.
Port, *s. n.* costume, p. 396. — Pl. *porturĭ.*
Porumb, *s. m.* pigeon, p. 559. — Pl. *porumbĭ.*
Porumbă, *s. f.* prunelle (fruit), p. 557. 558. — Pl. *porumbe.*
Porumbea, *s. f.* même sens que le précédent, p. 559. — Pl. *porumbele.*
Porumbel, *s. m.* diminutif de *porumb,* pigeon, p. 559. — Pl. *porumbeĭ.*
Poruncă, *s. f.* ordre, p. 674. — Pl. *poruncĭ.*
Poşte, *s. f.* poste, p. 179. 307. || *poşta satuluĭ,* colporteur de nouvelles mensongères, p. 307.
Postolache, *s. m.* Postolache, nom propre, p. 267.
Potecă, *s. f.* sentie , p. 47. 268. — Pl. *potecĭ.*
Potrivă, *s. f.* égalité. || *de o potrivă,* pareillement, p. 651.
Potrivì (**a**), *v.* arranger, préparer, p. 391.
Potrivì (**a se**), *v. r.* être la même, ressembler, s'accorder, p. 644.
Poveste, *s. f.* conte, p. 210. — Pl. *poveştĭ.*
Poznă, *s. f.* mauvaise plaisanterie, farce, p. 450. — Pl. *pozne.*
Praftoriţă, *s. f.* goupillon de forge, p. 671. — Pl. *praftoriţe.*
Prăjină, *s. f.* perche, p. 476. — Pl. *prăjine.*
Prăpăd, *s. n.* grand nombre, p. 212.
Prăpădì (**a**), *v.* perdre, ne plus reconnaître, p. 93.
Prăvălì (**a**), *v.* renverser, p. 570.
Prăvălie, *s. f.* boutique, magasin, p. 158. — Pl. *prăvăliĭ.*
Praz, *s. m.* poireau, p. 25. 32. — Pl. *prajĭ.*
Praznic, *s. m.* repas funèbre, p. 391. 625. || *la dracu în praznic,* au diable Vauvert, p. 625. — Pl. *praznice.*
Prăznuì (**a**), *v.* fêter, célébrer la fête de, p. 359.
Pre, *prép.* sur ; passim. || formant l'accusatif, sans se traduire en français, p. 152.
Prea, *adv.* trop, p. 37. 489. 491.
Precum, *adv.* comme, p. 560. 561.
Preface (**a se**), *v. r.* se changer, se transformer, p. 574.
Presĕrat, *adj.* rempli, p. 430.
Preten, *s. m.* [*Ung.*] ami, p. 583. — Pl. *pretenĭ.*
Pricepe (**a**), *v.* comprendre, p. 226.
Pricină, *s. f.* cause, motif. || *din pricina luĭ,* à cause de, p. 234. — Pl. *pricinĭ, pricine.*
Pricopsì (**a se**), *v. r.* s'enrichir, p. 459. 610. || parvenir, p. 285.
Prieten, *s. m.* ami, p. 667. — Pl. *prietenĭ.*
Prietenie, *s. f.* amitié, p. 417. — Pl. *prieteniĭ.*
Prieteşug, *s. n.* amitié, p. 416.
Prietin, *s. m.* ami, p. 584. — Pl. *prietinĭ.*
Prigonì (**a**), persécuter, p. 189.
Primblà (**a se**), *v. r.* [*Mold.*] se promener, p. 283.
Primì (**a**), *v.* reçevoir, p. 293. 658.
Prin, *prép.* par, p. 168. 191. 388. 402. || par, grâce, à, p. 299. || à travers, p. 80. 191. 404. || à, p. 402. || dans, p. 665. || à l'aide de, p. 640. || *a da prin,* aller à, p. 22.
Prinde (**a**), *v.* attraper, p. 336. 416. 610. 682. 683. || *a prinde milă,* avoir pitié, p. 252.
Prinde (**a se**), *v. r.* s'obliger, s'engager, p. 162. 315.
Pripì (**a se**), *v. r.* se presser, se hâter, p. 396.
Prisos, *s. n.* excedent. || *de prisos,* inutile, superflu, p. 297. — Pl. *prisosurĭ.*
*Probajiniĭ, *s. pl.* Transfiguration, p. 268.
*Pronie, *s. f.* providence, p. 633. — Pl. *proniĭ.*
Propune (**a**), *v.* proposer, p. 645.
Prost, *adj.* sot, imbécile, bête, p. 24. 133. 229. 440. 441. 485. 671. || mauvaise qualité, p. 346.

R

me de rien, homme sans importance, p. 272.
Rade (a), *v.* raser, p. 71.
Rade (a se), se raser, p. 22.
Radu, *s. m.* Rodolphe, nom propre, p. 5. 32. 272. 273. 274. || *a fi Radu veci,* être vieux comme Mathusalem, p. 273. || *Radu 'l chémă,* il a filé à l'anglaise, p. 273. || *a dat de Radu,* il lui est arrivé malheur, p. 274. || *tot nea Radu,* c'est tout un, p. 274.
Raĭu, *s. n.* paradis, p. 388. 468. 563. — Pl. *raĭurĭ.*
Rasă, *s. f.* froc, p. 566. — Pl. *rase.*
Răstóca, *s. f.* Răstóca, localité, p. 274.
Rață, *s. f.* canne; canard, p. 168. 219. 230. — Pl. *rațe.*
Rătăcì (a), *v.* perdre, p. 94. || s'égarer, p. 96.
Rătăcitor, *adj.* errant, p. 181. — — Fém. *rătăcitóre;* pl. *rătăcitorĭ, rătăcitóre.*
Răzóe, *s. f.* Răzóe, nom propre. || *din gardul Răzóeĭ,* d'où il n'est pas, d'où il n'y a rien, p. 274.
Rece, *adj.* froid, p. 50. 294. — Fém. *rece;* pl. *recĭ.*
Recița, *s. f.* Reșița, localité, p. 275.
Rĕchițele, *s. pl.* Rechițele, localité, p. 275.
Rĕdicà (a), *v.* *[Mold.]* lever, relever, p. 283.
Regep, *s. m.* Regep, nom propre, p. 275.
Rĕmâne (a), *v.* rester, demeurer, p. 7. 102. 205. 303. 328. 358. 387. 429. 453. 499. 517. 526. 530. 655. || rester, ne plus avoir, p. 324.
Rĕsboĭu, *s. n.* guerre. || *a face rĕsboĭu,* combattre, p. 598. || *a bate Rĕsboĭu,* même sens que le précédent, p. 562. — Pl. *rĕsbóĭe.*
Rĕspântie, *s. f.* carrefour, p. 588. — Pl. *rĕspântiĭ.*
Rĕsplătì (a), *v.* récompenser, p. 652.
Rĕsturnà (a), *v.* renverser, p. 571.
Rĕsturnà (a se), *v. r.* se renverser, p. 571.
Rĕŭ, *adj.* mauvais, p. 161. 172. 343. 344. 345. 346. 511. 658. || mauvais, méchant, p. 221. 567. 632. || défavorable, p. 506. 507. 516. || *inimă rea,* chagriné; méchant, p. 185. — Fém. *rea;* pl. *rĕĭ, rele.*
Rĕŭ, *adv.* mal, p. 347. || beaucoup, fortement, p. 260. 306. || *e rĕŭ,* c'est mal, p. 95. || *maĭ rĕŭ,* pire, p. 338. || *maĭ rĕŭ,* plus vite, p. 461.
Rĕŭ, *s. m.* mal, p. 206. 470. 573. 667. 668. || mal, mauvais procédé, p. 286. — Pl. *rĕurĭ.*
Rîde (a), *v.* rire, p. 209. 564. 575. || rire, se moquer, p. 333. 557. 558. 559. 573.
Ridicà (a), *v.* lever, élever, p. 510.
Rîĭos, *adj.* galeux, p. 132. — Fém. *rîĭósă;* pl. *rîĭoșĭ, rîĭóse.*
Rîmnì (a), *v.* *[Dolj]* désirer ardemment, p. 443.
Rîmnic, *s. m.* Rîmnic, localité, p. 275.
Rînd, *s. n.* tour. || *în rînd,* à tour de rôle, p. 99. — Pl. *rîndurĭ.*
Rîs, *s. n.* risée. || *a se face de rîs,* se rendre la risée de, p. 313. — Pl. *rîsurĭ.*
Rît, *s. n.* *[Banat]* prairie marécageuse, p. 563.
Rob, *adj.* esclave, p. 327. 475. — Fém. *róbă;* pl. *robĭ, róbe.*
Rod, *s. n.* fruit, p. 547. || fruit, produit, p. 495. — Pl. *róde.*
Róde (a), *v.* ronger, p. 58.
Roma, *s. f.* Rome, p. 276. 277.
Roman, *s. m.* Roman, nom propre. || *par'că-ĭ mĭaua luĭ Roman,* il reste triste et fâché, p. 277.
Român, *s m.* Roumain, p. 248. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 356. 364. 373. 452. || homme, p. 546. 639. || paysan, p. 670. || *cum îĭ șede Românuluĭ maĭ bine,* il est gris, p. 285. || *a fi Român verde,* être brave, fort, p. 287. || *a fi Român vechiŭ,* être bohémien, p. 288. || *a fi Român noŭ,* être juif, p. 288. — Pl. *Românĭ.*
Românesc, *adj.* roumain. || *Țéra-Românéscă,* Roumanie (Valachie), p. 9. 288. 350. 351. — Fém. *românéscă;* pl. *româneșcĭ.*
Românesce, *adv.* en roumain, p. 288. || comme un roumain, p.

S

441. 605. || pauvre, malheureux, p. 155. 202. 203. 207. 227. 347. 434. 520.
Sărăcì (a), *v.* appauvrir, p. 203.
Sărăcie, *s. f.* pauvreté, p. 161. 237. 282. — Pl. *sărăciĭ.*
Sarailie, *s. f.* sorte de gâteau turc; nom propre, p. 159.
Sare, *s. f.* sel, p. 27. 241. 268.— Pl. *săruri.*
Sărì (a), *v.* sauter, p. 74. 243. 326. 587.
Sărindar, *s. m.* Sărindar, église et hospice, p. 295.
Sas, *s. m.* Saxon (de Transylvanie), p. 295. 296. — Pl. *saşĭ.*
Sasca, *s. f.* Sasca, village du Banat, p. 296.
Sat, *s. n.* village, p. 32. 67. 96. 129. 149. 225. 226. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 346. 400. 441. || *sat fără câinĭ*, cour du roi Pétaud, p. 303. || *a face sat unde-va*, s'établir quelque part, p. 306. 307. || *un sat de*, beaucoup de, p. 307. || *lipitórea satuluĭ*, usurier, exploiteur du village, p. 307. || *a fi gura satuluĭ*, colporter tous les potins du village, p. 307. || *a intrat în gura satuluĭ*, on parle de lui, p. 307. || *poşta satuluĭ*, menteur et bavard, p. 307. || *a umblà în şépte sate*, rouler sa bosse de tous côtés, p. 308. || *a umblà din sat în sat*, même sens que le précédent, p. 308. — Pl. *sate.*
Satana, *s. m.* Satana, p. 322.
Satén, *s. m.* villageois, p. 300. — Pl. *sătenĭ.*
Sătul, *adj.* rassasié, p. 527.—Fém. *sătulă*; pl. *sătulĭ, sătule.*
Săturà (a), *v.* rassasier, p. 242.
Săturà (a se), *v. r.* se rassasier, p. 236. 393. || en avoir assez, se fatiguer, p. 595.
Saŭ, *conj.* ou, ou bien, p. 297. 315.
Saul, *s. m.* Saul, nom propre, p. 398.
Sava, *s. m.* Sabba, nom propre, p. 19. 308.
Sburà (a), *v.* voler, p. 219.
Sburdà (a se), *v. r.* folâtrer, p. 563.
Sburlì (a se), *v. r.* se dresser, p. 124.
Scăde (a), *v.* décroître, baisser, p. 105.
Scăldătóre, *s. f.* baptistère, p. 614. — Pl. *scăldătorĭ.*
Scântee, *s. f.* *[Mold.]*, étincelle, p. 384. — Pl. *scânte.*
Scânteĭe, *s. f.* *[Mold.]* étincelle, p. 381. — Pl. *scântee.*
Scăpà (a), *v.* échapper, p. 576. 577. 611. 612. || éviter, p. 576. 577. || sauver, p. 284. 547. || laisser échapper, abandonner, p. 574.
Scăpĕrà (a), *v.* tirer des étincelles, p. 631.
Scară, *s. f.* échelle, p. 263. 342. 511. 639. 640. 676. — Pl. *scărĭ.*
Scărpinà (a se), *v. r.* se gratter, p. 571.
Schimbà (a), *v. r.* changer, p. 439.
Schinteĭe, *s. f.* *[Banat]* étincelle, p. 381. — Pl. *schinteĭ.*
Şchĭop, *adj.* boiteux, p. 253. 674. — Fém. *schiópă*; pl. *schĭopĭ, schĭópe.*
Schĭopesc, *adj.* de boiteux, p. 674. —Fém. *schĭopéscă*; pl. *schiopescĭ.*
Scì (a), *v.* savoir, p. 21. 35. 92. 99. 105. 123. 160. 265. 286. 288. 299. 306. 311. 321. 371. 417. 418. 496. 513. 547. 549. 567. 594. 629. 636. 637. 663. 664. 665. || connaître, p. 328. 629. 636.
Scire, *s. f.* nouvelle. || *a sci de scirea cuĭ-va*, savoir ce qu'il est devenu, p. 418. || *a'ĭ avé de scire*, s'intéresser au sort de, p. 666. 690. — Pl. *scirĭ.*
Sclintì (a'şĭ), *v.* *[Ung.]* se fouler, p. 488.
Scoborî (a), *v.* descendre, faire descendre, p. 508. 639.
Scólă, *s. f.* école, p. 633. — Pl. *scolĭ.*
Scóte (a), *v.* tirer, p. 72. 473. 538. || tirer, faire sortir, p. 99. 562. 630. || tirer hors de, chasser, faire partir, p. 579. 580. 662. || arracher, p. 429. 610. || dételer, p. 596. || faire sortir à la rencontre de, p. 164. || *a scóte dator*, trouver qu'il doit, p. 595. 596. || *a scóte puĭ*, faire éclore des oeufs, p. 4. || *a scóte la cale*, trouver une solution, mener à bonne fin, en finir, p. 37. || *a scóte la maĭdan*, dévoier, p. 191. || *a'ĭ scóte ochiĭ*, l'éblouir, p. 415. || *a scóte córne*, faire le

tel..., p. 415. 523. || *de şi*, quoique, p. 211. 360. || de suite, sans retard, p. 574.
Şî, *conj.* vedĭ şi.
Sîc, *interj.* zut! c'est bien fait, p. 2. 198. 407. 630.
Silă, *s. f.* force. || *cu de-a sila*, de force, p. 282.
Silì (a se), *v. r.* s'efforcer, p. 342.
Silit, *adj.* forcé, de force, p. 187. — Fém. *silită*; pl. *siliţĭ, silite.*
Simion, *s. m.* Simon, nom propre, p. 312.
Sîn, *s. n.* sein, giron, p. 87. 483. 494. 519. 625. 665. 685. || poitrine, p. 530. 531. 532. 573. 679. — Pl. *sînurĭ.*
Şindrilă, *s. f.* bardeau, échandole, p. 252. — Pl. *şindrile.*
Sine, *pr. pos.* soi, p. 557. 559.
Singur, *adj.* seul, tout seul, p. 175. 306. 347. 573. || lui-même, p. 558. — Fém. *singură*; pl. *singurĭ, singure.*
Slănină, *s. f.* lard, p. 346. 663. — Pl. *slănine.*
Slavă, *s. f.* gloire, eclat. || *a ridica în slava ceruluĭ*, louer, porter aux nues, p. 510.
Şleah, *s. n.* grand chemin. || *pe şleah*, franchement, p. 312.
Şleaŭ, *s. n.* même sens que le précédent, p. 312.
Slugă, *s. f.* serviteur, p. 31. 176. — Pl. *slugĭ.*
Slujì (a), *v.* servir, p. 475. 476.
Slut, *adj. [Mold.]* laid, p. 299. 441. 442. || *slut la Prut*, cela va mal, p. 269. — Fém. *slută*; pl. *sluţĭ, slute.*
Smaranda, *s. f.* Esmeralda, nom propre, p. 312.
Smochină, *s. f.* figue, p. 292. — Pl. *smochine.*
So, *pr. pos.* pour *sĕŭ*, son, p. 377. 576. 578.
Sochitelă, *s. f.* pour *socotélă*, compte, p. 46.
Socótă, *s. f. [Banat]* calcul, mesure, p. 655. — Pl. *socóte.*
Socotélă, *s. f.* calcul, p. 54. 633. || calcul, compte, p. 217. — Pl. *socotelĭ.*
Socru, *s. m.* beau-père, p. 615. — Pl. *socri.*
Şofran, *s. m.* safran, p. 371.
Soĭu, *s. n.* race, p. 50. — Pl. *soĭurĭ.*
Şold, *s. n.* hanche, p. 304. — Pl. *şoldurĭ.*
Sopon, *s. n. [Mold.]* savon, p. 359. — Pl. *sopóne.*
Şoptì (a), *v.* chuchoter, p. 598.
Sor, *s. f.* soeur, p. 321. 322. — Pl. *sorĭ.*
Sóre, *s. m.* soleil, p. 164. 442.
Şórece, *s. m.* souris, p. 158. 244. — Pl. *şorecĭ.*
Şórice, *s. m.* souris, p. 478. — Pl. *şóricĭ.*
Sotea, *s. m.* Sotea, un des noms du diable, p. 576. 578.
Sparge (a), *v.* briser, casser, p. 238. || déchirer, p. 600. 601.
Sparge (a'şĭ), *v.* se casser, p. 35. 36. 98.
Sparià (a), *v. [Banat]* effrayer, p. 357.
Spart, *adj.* fêlé, p. 516. — Fém. *sparta*; pl. *sparţĭ, sparte.*
Spată, *s. f.* épaule, dos, p. 166. 587. || *la spate*, derrière toi, p. 594. — Pl. *spate* et *spete.*
***Spătar**, *s. m.* ancien titre de noblesse, chef de l'armée, connétable, p. 70. 149. — Pl. *spătarĭ.*
Spĕlà (a), *v.* laver, p. 7. 358. 450.
Spĕlà (a se), *v. r.* se laver, p. 108. 210. || se laver, se débarasser, p. 242. 268.
Sperià (a se), *v. r.* s'effrayer, p. 587.
Spĕrià (a se), *v. r. [Trans.]* s'effrayer, p. 587.
Spin, *s. n.* ronce, épine, p. 327. 611. — Pl. *spinĭ.*
Spinare, *s. f.* dos, p. 179. 532. || *de-a spinare*, sur le dos, p. 530. — Pl. *spinărĭ.*
Spînzurà (a), *v.* pendre, p. 356. 357. 381.
Spînzurà (a se), *v. r.* se pendre, p. 609.
Spînzurat, *adj.* pendu, p. 562. — Fém. *spînzurată*; pl. *spînzuraţĭ, spînzurate.*
Spiţelnic, *s. n.* vrille, tarière, p. 72.
Spor, *s. n.* accroissement, profit. || *a avé spor*, réussir, profiter, obtenir des avantages, p. 344. || *ĭ-a luat Avram sporul*, il a froid; il a été battu; il a de la veine; il s'est grisé, p. 17. — Pl. *sporurĭ.*

Sporì (a), *v.* augmenter, p. 667. ‖ prospérer, p. 388.
Spovĕduì (a), *v. [Mold.]* confesser, p. 632.
Sprăvălì (a), *v.* renverser, p. 571.
Spre, *prép.* vers, p. 121. 328.
Sprîncenat, *adj.* qui a de gros sourcils. ‖ *cale sprîncenată,* bon voyage, p. 36. — Fém. *sprîncenată;* pl. *sprîncenaţĭ, sprîncenate.*
Spumă, *s. f.* écume, p. 630. — Pl. *spume.*
Spune (a), *v.* dire, p. 80. 160. 229. 289. 341. 400. 401. 468. 546. 561. ‖ dire, avouer, p. 69. 501. ‖ dire, conter, p. 225. 459. 460. 468. ‖ parler, p. 598.
Spurcà (a se), *v. r.* être souillé, p. 108.
Spurcat, *adj.* impur, immonde, p. 136. 185. 220. 481. — Fém. *spurcată ;* pl. *spurcaţĭ, spurcate.*
Spuză, *s. f.* cendre chaude, p. 71. — Pl. *spuze.*
Sta (a), *v.* rester, demeurer, p. 79. 98. 230. 277. 342. 343. 398. ‖ demeurer, habiter, p. 375. ‖ être établi, p. 307. 343. ‖ s'arrêter, rester en place, p. 461. ‖ s'arrêter, p. 421. 566. ‖ se tenir, p. 485. 571. ‖ *a sta de faţă,* témoigner, p. 563. 564. ‖ *a sta prost,* être dans de mauvais draps, p. 347. ‖ *a 'ĭ sta calea cruce,* être indécis, p. 63. ‖ *a 'ĭ sta în drum,* se mettre à la traverse, p. 101.
Stan, *s. m.* Etienne, p. 80. 196. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. ‖ *orĭ Stan, orĭ căpitan,* ou roi ou rien, p. 314.
Stan-Păţitu, *s. comp.* homme qui a eu beaucoup de déboirés et, par suite, a acquis beaucoup d'expérience, p. 317. 320. 321.
Stana, *s. f.* Etiennette, p. 321. 322.
Stână, *s. f.* parc à brebis, p. 390. — Pl. *stâne.*
Stanca, *s. f.* Etiennette, p. 322. 323. 337.
Stancĭu, *s. m.* Etienne, p. 323. ‖ *a fi vaca Stancĭuluĭ,* être un imbécile, p. 323.
Stancu, *s. m.* Etienne, p. 324.
Stâng, *adj.* gauche, p. 534. — Fém. *stângă.*
Stângacĭu, *adj.* gaucher, p. 562. 674. — Fém. *stângace;* pl. *stângacĭ, stângace.*
Stănică, *s. m.* diminutif d'Etienne, p. 324.
Stăpân, *s. m.* maître, p. 31. 282. 637. — Pl. *stăpânĭ.*
Stăpânì (a se), *v.* être maître de, être possédé, p. 52.
Stărmina, *s. f.* Starmina, localité, p. 324.
Stea, *s. f.* étoile, p. 292. — Pl. *stele.*
Stefan, *s. m.* Etienne, p. 159.
Stefănescĭ, *s. m.* Stefănescĭ, localité, p. 325.
Ştefu, *s. m.* Stefu, nom propre, p. 58.
Stejar, *s. m.* chêne, p. 287. — Pl. *stejarĭ.*
Stejerişte, *s. f.* chênaie, p. 610.
Sterge (a), *v.* essuyer. ‖ enlever, prendre, chiper, p. 113. ‖ *a o sterge,* filer, se sauver, p. 316.
Sterge (a se), *v. r.* se laver, p. 268.
Stoenescĭ, *s. pl.* Stoenescĭ, village, p. 326.
Stoïca, *s. m.* Stoica, nom propre, p. 326. 327.
Ştir, *s. m.* amaranthus sanguineus, p. 675.
Stirbeĭ, *s. m.* Stirbey, nom propre, p. 325.
Străin, *adj.* étranger, p. 286. 303. 327. 328. 329. 341. 346. — Fém. *străină.*
Straiţă, *s. f. [Ung.]* sac, besaec, p. 657. — Pl. *straiţe.*
Strănutà (a), *v.* eternuer, p. 587.
Strein, *adj. [Mold. Ban. & Trans.]*, étranger, p. 299. 327. 328. 329. 346. — Fém. *streină ;* pl. *streinĭ, streine.*
Strepezì (a), *v.* être agacé (en parlant des dents), p. 466.
Stricà (a se), *v. r.* se tordre, p. 575. ‖ *a se strica cu,* se brouiller avec, p. 643.
Strigà (a), *v.* crier, p. 106. 402. ‖ appeler, p. 271.
Striin, *adj. [Vâlcea]* étranger, p. 347. 435. — Fém. *striină;* pl. *striinĭ, striine.*
Strîmb, *adj.* tortueux, qui serpente, p. 97. — Fém. *strîmbă ;* pl. *strîmbĭ, strîmbe.*

Strînge (a), *v.* ramasser, p. 409. || serrer, ne pas étaler, p. 625. || *l'a strîns Dumnezeŭ*, il est mort, p. 687.
Strînge (a se), *v. r.* s'assembler, p. 392.
Stroe, *s. m.* Stroe, nom propre, p. 329.
Stup, *s. n.* ruche, p. 379. — Pl. *stupĭ.*
Su, *prép.* sous, p. 161.
Sub, *prép.* sous, p. 28. 161. 292. 309.
Sucĭava, *s. f.* Sucĭava, ville, p. 330.
Şuerà (a), *v.* [*Trans.*] siffler, p. 493.
Suferì (a), *v.* souffrir, p. 105. 293. || supporter, p. 286.
Suflet, *s. n.* p. 356. 393 453. 563, 605. 615. — Pl. *suflete.*
Suge (a), *v.* sucer, p. 106. || téter, p. 446.
Suì (a), *v.* faire monter, élever, p. 639. 640.
Suì (a se), *v. r.* monter, p. 169. 170. 223. 554.
Sulă, *s. f.* lance, p. 579. — Pl. *sule.*
Şulem, *s. m.* Şulem, nom propre, p. 141. 330.
Sunà (a), *v.* sonner, résonner, p. 524. || sonner, tinter, p. 513. 516. || tirer, p. 515.
Sunet, *s. n.* son, p. 513. — Pl. *sunete.*
Surd, *adj.* sourd, p. 168. 674. — Fém. *surdă;* pl. *surzĭ, surde.*
Surpà (a), *v.* faire crouler, démolir, p. 488.
Sus, *adj.* haut. || *de sus*, de haut, p. 500. || *în sus*, en amont, p. 223. || *ăl de sus*, Dieu, p. 647. || *cel de sus*, Dieu, p. 644.
Suspinà (a), *v.* soupirer, p. 286.
Sută, *s. f.* cent, p. 580.
*__Şuvaĭ__, *adv.* ruse, p. 55.
Svîrlì (a), *v.* [*Moldav.*] lancer, jeter, p. 689.

T

Ta, *adj. pos. fém.* ta, tienne, p. 168. 529.
Tabac, *s. n.* [*Mold.*] tabac à priser, p. 110.
Tăcé (a), *v.* se taire, garder le silence, p. 111. 115. 127. 231. 286. 400.
Tăchia, *s f.* Tăchia, nom propre, p. 331.
Tăcĭune, *s. f.* tison, p. 458. — Pl. *tăcĭunĭ.*
Tăcut, *adj.* silencieux, p. 287. — Fém. *tăcută;* pl. *tăcuţĭ, tăcute.*
Tăĭà (a), *v.* couper, p. 100. 342. 566. 622. || décapiter, faire couper la tête à, p. 357. 414.
Tăĭat, *adj.* coupé, p. 404. — Fém. *tăĭată*; pl. *tăĭaţĭ, tăĭate.*
Taĭnă, *s. f.* secret, p. 636. — Pl. *taĭne.*
Talancă, *s. f.* [*Mold.*] sonnaille, p. 401. || *a fi talanca tîrguluĭ*, colporter tous les potins de la ville, p. 401. — Pl. *talance.*
Talmeş-balmeş, *s. c.* talmouse, p. 154.
Tămădui (a), *v.* guérir, p. 619.
Tămâe, *s. f.* encens, p. 331. 613. — Pl. *tămâe.*
Tămâĭe, *s. f.* encens, p. 613. 620. — Pl. *tămâĭ.*
Tămăĭe, *s. f.* encens, p. 613. — Pl. *tămăĭ.*
Tămuĭe, *s. f.* [*Ung.*] encens, p. 613. — Pl. *tămuĭ.*
Tanase, *s. m.* Athanase, nom propre, p. 331. 332. || *a fi Tanase*, être bête, p. 331.
Tanasĕ, *s. m.* même sens que le précédent, p. 331. 332. 333.
Tanda, *s. f.* Tanda, nom propre, p. 333. 334. || *nu'ĭ Tanda ci'ĭ Manda*, c'est bonnet blanc et blanc bonnet, p. 334. || *cum Tanda, cum Manda*, ils se valent, p. 334.
Tândală, *s. m.* Tândală, personnage des contes populaires, p. 250. 335.
Tângală, *s. m.* Tângală, même sens que le précédent, p. 335.
Ţapu, *s. m.* Le Bouc, nom propre, p. 335.
Tarabă, *s. f.* comptoir, p. 371. — Pl. *tarabe.*
Tarara, *s. f.* tarara, chant monotone, p. 228. 233.

378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 417. 670. 671. || *ţi-a eşit ţigan în cale*, tu as de la chance, p. 378. || *a'şĭ da înpetec ca ţiganu*, revenir à ses mauvaises habitudes, la caque sent toujours le hareng, p. 379. || *s'a înnecat ca ţiganu la mal*, à la fin la culbute, p. 380. || *a face planu ca ţiganu*, compter sans son hôte, p. 389. || *a se muta ca ţiganu cu cortu*, changer constamment de domicile, p. 390. || *a nimerit ca ţiganu Mĭercurea la stână*, il est parti du pied gauche, p. 390. || *a murit ca şi ĭépă ţiganuluĭ*, il est mort lorsqu'il s'était habitué à ne pas manger, p. 393. || *a arunca mórtea în ţiganĭ*, accuser quelqu'un injustement, p. 394. || *a cere ca un ţigan*, mendier effrontément, p. 395. — Pl. *ţiganĭ*.

Ţigancă, *s. f.* bohémienne, p. 115. 365. 395. — Pl. *ţigăncĭ*.

Ţigănesc, *adj.* bohémien, de bohémien, p. 397. 398. 671. || *lucru ţigănesc*, travail mal fait, p. 397. || *tocmélă ţigănéscă*, marchandage sans fin, p. 397. || *traĭu ţigănesc*, vivre misérable, se battre, p. 398. || *mâncare ţigănéscă*, plat mal préparé, p. 398. — Fém. *ţigănéscă*; pl. *ţigănescĭ*.

Ţigănesce, *adv.* comme (à la façon) des bohémiens, p. 399. || *a cere ţigănesce*, demander avec beaucoup d'insistance, p. 399. || le bohémien, la langue des bohémiens, p. 375.

Ţigănì (a), *v.* demander avec insistance, p. 399.

Ţigănì (a se), *v. r.* même sens que le précédent, p. 399.

Ţigănie, *s. f.* avarice, p. 399.

Tighicén, *s. m.* même sens que *Codrén*, p. 59. 399. — Pl. *tighicenĭ*.

Timp, *s. n.* temps, époque, p. 16. 422. || au temps de, p. 256. 325. — Pl. *timpurĭ*.

Tină, *s. f.* boue, fange, p. 443. — Pl. *tine*.

Tindă, *s. f.* antichambre, p. 378. — Pl. *tinde*.

Tine, *pr. pos.* toi, p. 168. 466. 595.

Ţine (a), *v.* tenir, garder, p. 125. 286. 547. 571. 606. 681. || durer, p. 228. || garder, rester sur, ne pas quitter, p. 95. 101. 195. || *a ţine calea cuĭ-va*, attendre la venue de, sortir à la rencontre de, p. 36. || *a ţine tot marginele*, être faux; ne pas se prononcer, p. 195. || remplir, contenter, p. 542. || *a ţine de cald*, tenir chaud, p. 329.

Ţine (a se), *v. r.* se tenir, p. 562. || se bien tenir, p. 315. || se regarder comme, se considérer, p. 176. 372. || *a se ţine după*, ne pas quitter d'une semelle, p. 612. || *ţine-te, pîrleo*, courage, p. 260.

Tînĕr, *adj.* jeune, p. 596.— Fém. *tînĕră*; pl. *tinerĭ*, *tinere*.

Ţintă, *s. f.* but, p. 96.— Pl. *ţinte*.

Ţinut, *s. n.* contrée, région, p. 32. — Pl. *ţinuturĭ*.

Ţipà (a), *v. [Ung.]* jeter, p. 479.

Tîpà (a), *v. [Ung.]* jeter, p. 651.

Tir, *conj.* que, quoi, p. 271. 578.

Tîrăì (a), *v.* tirer, traîner, p. 223.

Tiran, *s. m.* tyran, p. 669. — Pl. *tiranĭ*.

Tirchilescĭ, *s. pl.* Tirchilescĭ, localité, p. 400.

Tîrg, *s. n.* ville, p. 67. 68. 92. 310. 400. 401. 402. || marché, p. 436. || *în tîrg şi la móră*, partout, p. 401. || *a aflà tîrgul şi*, l'univers entier, p. 401. || *a fi talanca tîrguluĭ*, pie, bavard incorrigible, p. 401. || *a fi dat prin tîrg*, connaître le monde, p. 402. || *a o dà tîrguluĭ*, répandre une nouvelle, p. 402. || *a'l da prin tîrg*, le punir, p. 402. — Pl. *tîrgurĭ*.

Tîrgovişte, *s. f.* Tîrgovişte, ville, p. 403. 404. || *gură de Tîrgovişte*, bavard et impertinent, p. 403. || *avocat de Tîrgovişte*, mauvais avocat, p. 404.

Tîrgu-Cucul͏uĭ, *s. c.* marché public, p. 404.

Tiri, *conj.* que, quoi, p. 399.

Tîrlă, *s. f.* parc à moutons, p. 432. — Pl. *tîrle*.

Tîrlie, *s. f.* traîneau (tout en bois), p. 159. — Pl. *tîrlii*.
Tîrtan, *s. m.* juif, p. 88. 404. — Pl. *tîrtanĭ*.
Ţîţă, *s. f.* téton, sein, p. 122. — Pl. *ţîţe*.
Tĭulĭulĭuc, dans l'expr. *tĭulĭulĭuc Tanasĕ*, c'est un sot, p. 332.
Tobă, *s. f.* tambour, p. 48. 66. 79. 329. 579. — Pl. *tobe*.
Tóbă, *s. f.* tambour, p. 579. 580. — Pl. *tóbe*.
Tocà (a), *v.* hacher, p. 622. || battre sur la *tócă* (voir vol. IV, le mot *tócă)*, p. 273.
Tocat, *part. pas.* du verbe *a toca.* || *pe tocat*, en battant sur la *tócă*, en appelant à l'église, p. 461.
Tocmaĭ, *adv.* juste, précisément, p. 153.
***Tocmală**, *s. f. [Mold.]* adminis tration, p. 344. — Pl. *tocmelĭ*.
***Tocmélă**, *s. f.* même sens que le précédent, p. 343. — Pl. *tocmelĭ*.
Tocmélă, *s. f.* accord, arrangement, p. 397. — Pl. *tocmelĭ*.
Tóder, *s. m.* Théodore. || *a se face Tóder*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 404.
Toĭag, *s. n.* long bâton, longue canne, p. 226. — Pl. *toĭege*.
Ţol, *s. n.* couverture, p. 262. — Pl. *ţóle* et *ţolurĭ*.
Toma, *s. m.* Thomas, nom propre, p. 405.
Tómnă, *s. f.* automne, p. 387. — Pl. *tómne*.
Ţop, *interj.* hop ! vlan ! p. 196.
Ţop, *s. n.* ruban, p. 446. || *numaĭ ţopĭ îĭ lipsea*, il ne lui manquait plus rien, p. 446. — Pl. *ţopĭ*.
Topală, *s. m.* Topală, nom d'homme, p. 405.
Topana, *s. f.* Topana, nom propre, p. 406.
Topolniţa, *s. f.* Topolniţa, rivière, p. 406.
Topor, *s. n.* hache, p. 4. 360. — Pl. *topóre*.
Tórce (a), *v.* filer, p. 58.
Tort, *s. n.* filasse de chauvre, de lin, etc., p. 188.
Tot, *adj.* et *adv.* tout, p. 96. 143. 150 ; passim. || tout, n'importe quel, chaque, p. 364. 365. 449. 634. 635. 648. 666. || n'importe quoi, p. 567. || encore, p. 178. 274. 340. 439. 651. || malgré cela, tout de même, p. 7. 13. 107. 163. 178. 221. 243. 345. 346 358. 359. 417. 499. 561. 594. 596. || constamment, p. 33. 117. 287. 477. 595. 662. 663. || aussi, p. 162. 427. 630. || toujours, quand même, p. 13. 163. 177. 221. 223. 351. 358. 439. 453. 499. || toujours, p. 189. 196. 274. 283. 351. 562. 595. || toujours, sans cesse, p. 21. 33. 117. 195. 210. 283. 287. 369. || tout entier, p. 306. 497. 547. 574. || *tóte*, toutes choses, p. 638. || *de tot*, tout-à-fait, p. 4. || *de tóte*, de tout, p. 667. || *în tóte*, en tout, p. 624. || *tóte câte*, tout ce que, p. 641. || *tot una*, la même chose, p. 271. 501. || *tótă lumea*, le monde entier, p. 645. — Fém. *tótă ;* pl. *toţĭ*, *tóte*.
Tot-dé-una, *adv.* toujours, p. 33. 35. 327. 342. 373. || *în tot-déuna*, toujours, p. 590.
Tovarăş, *s. m.* associé. || *a se face tovarăş*, s'associer, p. 583. 584. — Pl. *tovarăşĭ*.
Trage (a), *v.* tirer. p. 58. 152. 482. 513. 514. 515. 605. || battre, frapper, p. 311. || flanquer, p. 432. || se diriger vers, p. 240. 380. || souffler (en parlant du vent), p. 66. || préférer, vouloir aller, p. 578. || *trage'ĭ*, vas-y, p. 109. || *a trage nădejde*, espérer, p. 518. 668. || *a'ĭ trage*, boire, p. 293. || *a trage un aghios*, chanter ; ronfler, p. 471. 472.
Trage (a se), *v. r.* descendre, p. 56.
Trăĭ (a), *v.* vivre, p. 19. 130. 192. 246. 252. 287. 373. 455. 483. 496. 552. 593. 611. 634. 635. || *să trăéscă*, vivat ! p. 192. 244.
Traĭan, *s. m.* Trajan, p. 406.
Traistă, *s. f.* besace, musette, p. 372. 591. 657. — Pl. *traiste*.
Traĭu, *s. n.* vie, existence. || *traĭu ţigănesc*, se quereller et se battre, p. 398. — Pl. *traĭurĭ*.

Tranana, *s. m.* Tranana, nom propre, p. 406.
Trântì (a), *v.* lancer. || *aĭ trântit'o cucóne Ióne,* tu as dis une belle sottise, p. 160.
Trébă, *s. f.* travail, affaire, p. 281. 320. 394. || occupation, p. 572. || chose, p. 394. || *a nu avé trébă,* n'avoir rien à faire, p. 570. || *de trébă,* comme il faut, bonnête, brave homme, p. 287. 373. — Pl. *trebĭ, treburĭ.*
Trebuì (a), *v.* falloir, être nécessaire, p. 244. 283. 297. 298. 492. 567. 658 || *nu trébă [Ung.],* il ne faut pas, p. 96.
Trece (a), *v.* passer, cesser, disparaître, p. 294. || faire passer, faire traverser, p. 106. 242. || perdre, p. 446. || traverser, p. 99. 104. 243. 582. 584. 587. || passer, p. 168. 198. 243. 270. 271. 388. 514. 519. 520. 583. 584. 587. || dépasser, p. 324. || couler, p. 38. 109. || dépenser, p. 359. || *a trece de,* aller au de là, dépasser, p. 245. || *a'ĭ trece de, a'ĭ trece de dor,* perdre l'envie d'avoir (par le fait que l'on a obtenu ce que l'on désire), p. 50. 77. || *are să trécă,* il coulera, p. 109. || *a'l trece cu diochĭul,* se moquer de, p. 541.
Trece (a se), *v. r.* arriver au bont de, p. 97.
Trecut, *s. n.* passé, p. 177.
Trecut, *adj.* passé. || *a fi trecut cu dedeochĭul,* devenir impertinent, p. 540. — Fém. *trecută ;* pl. *trecuţĭ, trecute.*
Treĭ, *adj. num. card.* trois, p. 38. 101. 110. 163. 175. 178. 225. 263. 306. 334. 579. 675. 676.
Tresnea, *s. m.* Tresnea, nom propre, p. 454.
Tresnì (a), *v.* foudroyer, p. 454.
Trestie, *s. f* roseau, p. 563.—Pl. *trestiĭ.*
Trifon, *s. m.* Trifon, nom propre, p. 341. 407.
Trimite (a), *v.* envoyer, p. 658.
Trist, *adv.* tristement, avec tristesse, p. 277.
Trócă, *s. f.* Trócă, localité. || *a învĕţat la Trócă,* il ne sait rien, p. 407.
Trocan, *s. m.* Trocan, nom propre. || *a fi Trocan,* être un géant, p. 408.
Troïan, *s. m.* Trajan. || *calea luĭ Troian,* voie lactée, p. 408.
Tronc, *interj.* patatras, p. 196. 197.
Tropar, *s. n.* motet, chant d'église, p. 526.
Trosc, *interj.* crac! p. 264.
Trosnì (a), *v.* craquer, p. 571.
Trufanda, *s. m.* Trufanda, nom propre, p. 409.
Trup, *s. n.* corps, p. 486. — Pl. *trupurĭ.*
Tu, *pr. 2-e pers.* tu, toi, p. 5. 97. 111 ; passim. || la, p. 29.
Ţucà (a), *[Banat]* embrasser, p. 641.
Ţuchi, *s. m.* Ţuchi, nom propre. || *a mâncat ĭérba luĭ Ţuchi,* il est fou, p. 409.
Tudorică, *s. m.* diminutif de *Tudor,* Théodore, p. 409.
Tudorin, *s. m.* diminutif de *Tudor,* Théodore. || *de când cu Tudorin,* il y a longtemps, p. 409.
Tufă, *s. f.* buisson. || *tufă de Veneţia,* rien, mensonge, p. 438. — Pl. *tufe.*
Tufan, *s. n.* chêne vert, yeuse, p. 234. — Pl. *tufanĭ.*
Tufeanu, *s. m.* Tufeanu, nom propre, p. 410.
Tunde (a), *v.* tondre. || *a o tunde,* filer, p. 261.
Turbat, *adj.* furieux, p. 107. — Fém. *turbată ;* pl. *turbaţĭ, turbate.*
Turc, *s. m.* Turc, p. 207. 284. 327. 375. 410. 411. 412. 413. 414. 415 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. || *turcul plătesce,* l'innocent payera ; paye qui veut, p. 416. || *vin Turciĭ,* un grand danger nous menace, p. 420. || *păr'că'l alérgă Turciĭ,* comme s'il avait le diable à ses trousses, p. 421. || *doar nu vin Turciĭ,* plus lentement, rien ne presse, p. 422. || *se bat Turciĭ la gura luĭ,* il bredouille, p. 423. || *a fi Turc,* être méchant, cruel, p. 423. || *a fi cap de Turc,* intelligent, un gros personnage, p. 424. — Pl. *Turcĭ.*

Turcesc, *adj.* turc, de turc, p. 424. 425. || *dreptate turcéscă*, injustice, p. 425. || *dobândă turcéscă*, de gros intérêts, p. 425. — Fém. *turcéscă*; pl. *turcescĭ*.
Turcesce, *adv.* à la turc, comme les turcs. || le turc, p. 375. 425.
Turcì (a se), *v. r.* devenir turc; se mettre à l'abri du danger, p. 426.
Turcit, *adj.* devenu turc, p. 670. 671. — Fém. *turcită*; pl. *turciţĭ*, *turcite*.
Turcos, *adj.* méchant, brave, p. 417. — Pl. *turcoşĭ*.
Turda, *s. f.* Turda, ville de Hongrie, p. 426.
Turlac, *adj.* hurluberlu; ivre, p. 424. — Pl. *turlacĭ*.
Turleac, *adj.* même sens que le précédent, p. 424. — Pl. *turleacĭ*.
Turn, *s. n.* tour, tourelle, p. 18. 60. 61. 489. — Pl. *turnurĭ*.
Turétcă, *s. f.* [*Mold.*] tige (de bottes), p. 651. — Pl. *turetcĭ*.
Turuétcă, *s f.* [*Mold.*] tige (de bottes), p. 651. — Pl. *turuetcĭ*.
Tutulor, pour tous, p. 634.
Tuţurén, *adj.* p. 431.

U

Uca, *s. m.* Uca, nom propre, p. 426. 427. || *a fi Uca*, être sot, p. 427.
Ucenic, *s. m.* apprenti, p. 567. — Pl. *ucenicĭ*.
Ucide (a), *v.* tuer, p. 537.
Udrea, *s. m.* Udrea, nom propre, p. 427.
Uĭtà (a), *v.* oublier, p. 286. 643. 653. 688.
Uĭtà (a se), *v. r.* regarder, p. 220. 453. 489. 570. 611. 628. || *a se uĭta la*, regarder, p. 620.
Uĭtat, *adj.* oublié. || *a fi uĭtat de Dumnedeŭ*, être très-vieux, p. 688. — Fém. *uĭtată*; pl. *uĭtaţĭ*, *uĭtate*.
Ulcĭor, *s. n.* cruche, broc, p. 72. — Pl. *ulcĭóre*.
Uliţă, *s. f.* rue, p. 428. 429. || *a bate uliţile*, battre le pavé, p. 428. 429. — Pl. *uliţe* et *uliţĭ*.
Umblà (a), *v.* aller, p. 92. 95. 101. 342. 348. 524. 528. 530. 531. 626. || aller, marcher, p. 55. 67. 96. 152. 304. 305. 306. 308. 480. 626. || vaquer, circuler, p. 21. 33. 67. 92. 96. 146. 191. 304. 305. 308. 332. || quêter, p. 613. || chercher à recontrer, courir, p. 517. 591. 613. || porter, être vêtu de, p. 528. 530. 531. 532. || circuler, p. 47. || parcourir, p. 99. 152.
Umbră, *s. f.* ombre, p. 327. 587. — Pl. *umbre*.
Umbrărescĭ, *s. pl.* Umbrărescĭ, localité, p. 129. 429.
Umĕr, *s. n.* épaule, p. 458. — Pl. *umere* et *umerĭ*.
Umflà (a se), *v. r.* enfler, se gonfler, p. 104.
Umple (a), *v.* emplir, remplir, p. 111. 114. 495. 526. 527. 658. 659. || *maĭ umplut de Bucurescĭ*, tu ne m'as rien fait de bon, p. 21. || *a'l umplé de bogdaproste*, l'ahurir; ne pas rendre à quelqu'un le service qu'il avait demandé, p. 495.
Un, *adj. num. card.* un; passim. || *d'un*, un, p. 88. || *nicĭ un*, aucun, p. 553. || *tot una*, la même chose, p. 271. 501. || *cu una cu douĕ*, facilement, p. 350. || *una douĕ*, à tout moment, p. 196. — Fém. *una*; pl. *uniĭ*, *unele*.
Und', *adv.* pour *unde*, où, à où, p. 50. 161.
Unde, *adv.* où, là où, p. 1. 21. 24. 98; passim. || dans lequel, p. 16. 347. || *pe unde*, là où, p. 601. 626.
Unde-va, *adv.* quelque part, p. 307.
Unéltă, *s. f.* instrument, p. 327. — Pl. *unelte*.
Unge (a), *v.* graisser, p. 623.
Ungur, *s. m.* Hongrois, p. 150. 227. 363. 429. 430. — Pl. *Ungurĭ*.
Ungurén, *s. m.* Hongrois et Roumain de Transylvanie, p. 431. 432. — Pl. *Ungurenĭ*.
Ungurеsc, *adj.* hongrois, de hongrois, p. 432. — Fém. *unguréscă*; pl. *ungurescĭ*.
Unguréscă (Ţéra), *s. f.* Hongrie, p. 9.

V

Vavilon, *s. m* Babylone, p. 437. 438. || *a fi în ăle Vavilóne*, être fâché, furieux, etc., p. 437. || *a vorbi în ăle Vavilóne*, parler en dehors du sujet, p. 438. || *a veni în ăle Vavilóne*, venir rapidement et fâché, p. 438.
Vavilonie, *s. f.* confusion, p. 438.
Vĕ, *pr. pers. 2-e pers.* vous, p. 74. 93.
Vechĭu, *adj.* vieux, p. 22. || vieux, ancien, p. 97. 288.—Fém. *vechie;* pl. *vechĭ*.
Véc, *s. n.* siècle. || *a fi Radu vecĭ*, être très-vieux, p. 273. — Pl. *vecĭ*.
Vecĭnic, *adj.* éternel, p.634.—Fém. *vecĭnică;* pl. *vecĭnicĭ, vecĭnice.*
Vedé (a), *v.* voir, considérer, p. 8. 13. 14. 21. 23. 24. 32. 48. 121. 309. 310. 371. 386. 455. 518. 552. 564. 565. 566. 592. 620. 622. 638. 681. 682.
Vedé (a se), *v. r.* se voir, être vu, p. 135. 222. 244. 297. 298. 308. 356. 373. 593. || se voir, se rencontrer, p. 438. || se voir, p. 557. 559.
Veĭ, *3-e pers. sing.* du verb *a voi*, forme le futur, p. 7. 35. 36. 358.
Veneţia, *s. f.* Venise, p. 438. || *tufă de Veneţia*, rien, p. 438.
Venì (a), venir, p. 5. 21. 89. 110. 121. 152. 157. 158. 159. 160. 179. 198. 212. 215. 251. 336. 337. 338. 380. 406. 420. 421. 427. 438. 447. 456. 462. 467. 489. 500. 507. 547. 548. 649. || *a'ĭ veni*, avoir envie, p. 243. 292. || *'ĭ-aŭ venit dracĭĭ*, il est furieux, p. 618. 619.
Veninos, *adj.* venimeux, p. 136. — Fém. *veninósă*; pl. *veninoşĭ, veninóse.*
Vĕr, *s. m.* cousin, p. 72.—Pl. *verĭ*.
Verde, *adj.* vert, p. 13. 14. 23. 24. 135. 287. 288. 308. 309. || *a fi Român verde*, être brave, p. 287.
Verde, *adv.* vertement. || *a spune verde*, dire franchement, sans ambages, p. 289.
Verdeş, *s. m.* Verdeş, nom propre. || *să ne vedem la Verdeş*, la semaine des quatre jeudis, p. 438. || *până la Verdeş împĕrat*, au loin, p. 439.
Vĕrsat, *s. n.* petite vérole. || *cĭupit de vĕrsat*, marqué de la petite vérole, p. 441.
Vêrşĕţ, *s. m.* Vêrşeţ, localité, p. 449.
Vestit, *adj.* célèbre, p. 244. — Fém. *vestită ;* pl. *vestiţĭ, vestite.*
Viclén, *adj.* faux rusé, p. 186. — Fém. *viclénă;* pl. *viclenĭ, viclene.*
Vidră, *s. f.* loutre commune, p. 136. — Pl. *vidre.*
Vie, *s. f.* vigne, p. 117. 373. — Pl. *viĭ*.
Viéţă, *s. f.* vie, p. 482. — Pl. *vieţe.*
Viitor, *s. n.* avenir, p. 177.
Vin, *s. n.* vin, p. 22. 74. 265. 436. 439. — Pl. *vinurĭ*.
Vină, *s. f.* faute, p. 69. || *a nu fi de vină*, ce n'est pas de sa faute, p. 110. — Pl. *vine.*
Vinde (a), *v.* vendre, p. 61. 216. 577. || débiter, p. 459.
Vindecà (a se), *v. r.* guérir, p. 514.
Vinerĭ, *s. f.* Vendredi, p. 390.
Vînt, *s. n.* vent, p. 75. 78. 451.— Pl. *vînturĭ*.
Vîntură-Ţéra, *s. m.* aventurier, p. 349.
Vîrf, *s. n.* sommet, p. 159. — Pl. *vîrfurĭ*.
Virgil, *s. m.* Virgile, nom propre, p. 439.
Vîrî (a), *v.* enfoncer, p. 639. || fourrer, p. 281. 624. 625.
Vîrî (a se), *v. r.* se fourrer, p. 394.
Vîrşă, *s. f* verveux, nasse, p. 559. Pl. *vîrşe.*
Vişa, *s. f.* Vişa, nom propre, p. 440.
Visită, *s. f.* visite, p. 14. — Pl. *visite.*
Vită, *s. f.* bétail, p. 121. — Pl. *vite.*
Viţă, *s. f.* cep, pied de vigne, p. 123. — Pl. *viţe.*
Viţel, *s. m.* veau, p. 446. — Pl. *viţeĭ.*
Vitéz, *adj.* brace, p. 204. — Pl. *viteji.*
Vlad, *s. m.* Vladislas, nom propre, p. 440. 441. 442. || *al de nea Vlad*, un imbécile, p. 442.
Vlada, *s. f.* Vlada, nom propre, p. 442. 443. || *a fi Vlada*, femme grande et sotte, p. 442.
Vlăduţă, *s. m.* diminutif de *Vlad.*

|| *al de nea Vlăduță*, un sot, p. 443.
Vlașca, *s. m.* Vlașca, département, p. 443.
Vlăsie, *s. m.* Vlăsie, nom propre, p. 444. || *ca în pădurea Vlăsiei,* comme dans la forêt de Bondy, p. 444.
Voce, *s. f.* voix, p. 267.—Pl. *vocĭ.*
***Vodă,** *s. m.* prince, p. 142. 143. 348.
Voe, *s. f.* volonté. || *de voe de nevoe,* bon gré, malgré, p. 470. || *voe bună,* joie, partie de plaisir, p. 286. — Pl. *voĭ.*
Voĭ, *pr. pers.* vous, p. 48.
Voì (a), *v.* vouloir, p. 142. 488. 547. 669.
Voĭcu, *s. m.* Voĭcu, nom propre, p. 444.
Voĭe, *s.* volonté, p. 125. 545. 644. 646. || gré, permission, p. 125. || *voĭe la,* libre à, p. 125. || *a face pe voĭe,* exaucer les voeux de, p. 648. || *a face voĭca la,* accomplir les désirs de, p. 658.—Pl. *voĭ.*
Voĭnic, *adj.* brave, p. 145. 188. 201. 537. — Fém. *voĭnică;* pl. *voĭnicĭ, voĭnice.*
Vom, *1-e pers. ind. pl.* du verbe *a voi,* forme le futur, p. 264.
Vor, *3-e pers. ind. pl.* du verbe *a voi,* forme le futur, p. 495.
Vorbă, *s. f.* parole, p. 323. || mot, 2. 392. 500. — Pl. *vorbe.*
Vorbì (a), *v.* parler, p. 54. 96. 138. 160. 232. 302. 311. 324. 425. 438. 441. 506. 596. || *a vorbi grecesce,* être gris, p. 138. || *a vorbi sîrbesce,* parler lourdement grossièrement, p. 311. || *a vorbi turcesce,* être ivre, p. 425.
***Vornic,** *s. m. [Mold.]* maire de village, p. 298. — Pl. *vornicĭ.*
Vra, *3-e pers. ind. sing. [Mold.]* pour *vré,* il veut, p. 142.
Vracniță, *s. f. [Banat]* petite porte, p. 562. — Pl. *vracnițe.*
Vraĭ, *2-e pers. ind. sing. [Mold.]* pour *vreĭ,* tu veux, p. 342.
Vrăjmaș, *s. m.* ennemi, p. 52. — Pl. *vrăjmașĭ.*
Vre, *pr. ind.* quelque. || *vre un,* quelque, p. 566. || *vre o dată,* parfois, jamais, p. 565. 592.
Vreme, *s. f.* temps, p. 44. 45. 173. 514. || *vreme rea,* qui apporte le mauvais temps, p. 431. || *pe vremea,* du temps de, p. 325. 338. || *de pe vremea,* du temps de, p. 56. 254. 321.—Pl. *vremĭ* et *vremurĭ.*
Vroì (a), *v.* vouloir, p. 97. 142. 163. 176. 248. 249. 283. 320. 325. 342. 364. 374. 470. 502. 523. 544. 545. 567. 644. 651. 659. 667. || *a vroi cu cine-va,* vouloir du bien à, p. 649. || *vreĭ nu vreĭ,* bon gré, malgré, p. 470. 474. || *vraĭ nu vraĭ,* bon gré, malgré, p. 470.
Vulpe, *s. f.* renard, p. 207. — Pl. *vulpĭ.*
Vultur, *s. m.* aigle, p. 341. — Pl. *vulturĭ.*

Z

Zadar (într'un), *loc. adv.* en vain, inutilement, p. 297.
Zamă, *s. f. [Oltenița* et *Ung.]* jus, p. 235. 447. 497. 514. 515. || *a fi botezat cu zamă de varză,* être méchant, p. 447. — Pl. *zemurĭ.*
Zamfir, *s. m.* Zamfir, nom propre, p. 446.
Zamfirica, *s. f.* diminutif de *Zamfira,* nom propre, p. 446.
***Zapcĭu,** *s. m.* sous-préfet, p. 203. 204. — Pl. *zapciĭ.*
***Zapis,** *s. n.* contrat, p. 669.—Pl. *zapise.*
Zémă, *s. f.* jus, p. 497.— Pl. *zemurĭ.*
Zena, *s. f.* Zena, nom propre, p. 446.
Zevelcă, *s. f.* tablier du costume des femmes, à la campagne, p. 310. — Pl. *zevelce.*
Zgremburicea, *s. m.* Zgremburicea, nom propre, p. 31. 209. 447.
Zid, *s. n.* mur, muraille, p. 130. — Pl. *zidurĭ.*
Zor, *s. n.* hâte. || *a da zor,* presser, p. 501. 553.
Zorilă, *s. m.* Zorilă, nom propre, p. 447.
Zugrăvì (a), *v.* peindre, p. 560.

GLOSAR

AROMÂNO-FRANCES

A

A, *pr. dém.* le, la, le sien, p. 433. 365. 436.
Ac, *s. n.* aiguille, p. 266.
Acățare, *v.* accrocher, attraper, p. 418. 606.
Acâțare, *v.* accrocher, attraper, p. 606.
Acâțare (s'), *v. r.* s'accrocher, p. 665.
Acsen, *s. m.* étranger, p. 328.
Adărare, *v.* faire.||bâtir, construire, p. 193.
Adărare (s'), *v. r.* se faire, se construire, p. 270.
Adjundzére, *v.* devenir, p. 361. 651.
Aduçere, *v.* avoir l'air de, ressembler à, p. 10.
Afirire, *v.* garder, préserver, p. 551.
Aflare, *v.* trouver, rencontrer, p. 305. 490. 506. 507. 565.
Aforă, *adv.* hors, en dehors, p. 360.
Agârşire, *v.* oublier, p. 633.
Aghĭu, *s. m.* saint, p. 597.
Agĭungére, *v.* devenir, p. 270.
Agĭutare, *v.* aider, p. 531. 661.
Al, *adv.* de, p. 29. 69. 128. 407. || devant, p. 420. || formand l'accusatif, p. 551.
Alăgare, *v.* courir, p. 98.
Alant, *pr.* autre. || *alântuĭ,* à autrui, p. 425.
Alăsare, *v.* laisser, p. 153. 606.
Alăvdare, *v.* louer, p. 365. 396.
Alâvdare, *v.* louer, p. 397.
Alâvdare, *s. f.* louange, p. 8.
Alédzere, *v.* choisir, séparer, p. 500.
A͠lĭu, *s. n.* ail, p. 137. — Pl. *a͠lĭe, a͠lî.*
Aloat, *s. n.* pâte, p. 360.
Aluat, *s. n.* pâte, p. 360.
Amânare, *v.* retarder, remettre à plus tard, p. 653.
Amare, *s. f.* mer, p. 270.
Amaxea, *s. f.* chariot, p. 418.
Amone, *s. f.* enclume, p. 361. 365.
Amoni, *s. f.* enclume, p. 360.
Anapole, *s. f.* Nauplia, localité, p. 4.
Andjurare, *v.* injurier, p. 234.
A͠ngrecare, *v.* fâcher, mécontenter, p. 551.
Anoghi, *adv.* dessus, p. 193.
Apă, *s. f.* eau, p. 635.
Apĕrare, *v.* préserver, garder, p. 675.
Aprindere, *v.* allumer, p. 568.
Apróchĭare, *v.* reçevoir, admettre, laisser s'approcher, p. 137. 298.
Ara, *adj. f.* mauvaise, défavorable, p. 506.

B

C

Cari, *pr. rel.* qui, celui qui, p. 270.
Cârtire, *v.* laisser tranquille, p. 304.
Caş, *s. n.* fromage à la pie, p. 10.
Casă, *s. f.* maison, p. 137. 298.
Cât, *adv.* combien. || *di cât,* plutôt que, p. 29.
Cathe, *pr.* chaque, p. 365. 396.
Câthe, *conj.* autant, p. 300.
Cathi, *pr.* chaque, p. 365.
Câtigurie, *s. f.* accusation, p. 551.
Catoghi, *prép.* sous, p. 193.
Çe, *pr. rel.* şi *interj.* quel, p. 69. || qui, p. 297. 397. 635. || ce que, p. 10. || quoi? que? p. 270. || *çe că,* quoique, p. 304.
Çe, *conj.* mais, p. 547.
Célnic, *s. m.* notable, gros propriétaire, p. 10. 361.
Çer, *s. m.* ciel, p. 507.
Çéră, *s. f.* cire, cierge, p. 568.
Chédică, *s. f.* embûche, p. 588. — Pl. *chédicĭ.*
Chĭadică, *s. f.* embûche, p. 588.
Chirire, *v.* périr, être détruit, p. 266.
Chişare, *v.* pisser, p. 691.
Çi, *pr. relat.* qui, p. 297.
Çir, *s. n.* crible, tamis, p. 365. 396.
Cĭubana, *s. f.* grande cueillière, p. 362.
Cĭumag, *s. n.* gourdin, p. 305.
Cĭumaga, *s. f.* bâton, p. 304.
Códă, *s. f.* queue, p. 569. 606. || *dădeà códa,* remuait la queue, p. 202.
Cola, *s. m.* Nicolas, p. 234.
Cola-mbola, p. 445.
Cor, *s. n.* danse (ronde), p. 407.
Córn, *s. n.* corne, p. 599.—Pl. *córne.*
Cripare, *v.* crever, mourir, p. 433. 621.
Criştin, *adj.* chrétien, p. 419. 420. 670.
Cruçe, *s. f.* croix. || signe de la croix, p. 531. 565.
Cruçi, *s. f.* croix, p. 531.
Csenu, *adj.* étranger, p. 136. 328. — Fém. *csénă.*
Cu, *prép.* avec, p. 8. 10. 137. 193. 330. 335. 360. 361. 362. 418. 419. 585. 599.
Cumnicare, *s. f.* communion, p. 538.
Cunduri, *s. m.* Cunduri, nom propre, p. 69.
Cur, *s. n.* derrière, p. 360.
Cuşiri, *s. m.* cousin, p. 445.
Cuşuri, *s. m.* cousin, p. 445.

D

Dare, *v.* donner, p. 419. 547. 548. || *dădea códa,* remuait le queue, p. 202.
Dare, *v.* frapper, p. 266. 433.
Dada, *s. f.* mère, p. 137.
Dárac, *s. m.* diable, p. 424. 592. 606. 621. 651.
Djimie, *s. f.* mosquée, p. 691.
Di, *prép.* et *conj.* de, du, de la, p. 4. 10. 24. 46. 109. 247. 360. 420. 436. 490. 531. 551. 597. 613. 661. 670. 671. 675. || à, p. 665. || que, p. 261. || par, p. 606. || à cause de, p. 234. || de façon que, p. 407. || si, p. 425. || *di cât,* plutot que, p. 29.
Difter, *s. n.* registre, p. 592. — Pl. *difterĭ.*
Discurmare (s'), *v. r.* se reposer, p. 639.
Djug, aller dans la montagne en s'élevant, p. 10.
Djurare, *v.* jurer, prêter serment p. 433.
Domnu, *s. m.* Dieu, p. 547. 548. 551.
Dóre, *s. f. pl.* présents, p. 137.
Drac, *s. m.* diable, p. 565. 568. 569. 585. 588. 590. 597. 598. 606. 613. 630.
Duçére (s'), *v. r.* s'en aller, parvenir, p. 265. 597.
Dumnedzêŭ, *s. m.* Dieu, p. 639.
Dumnidzĕŭ, *s. m.* Dieu, p. 551. 635. 651. 653. 661. 670. 671. 675.
Dumnidzêŭ, *s. m.* Dieu, p. 665.
Durmire, *v.* dormir, p. 11.
Dzadă, *s. f.* bille de sapin, p. 124. 125.
Dzenuclu, *s. n.* genou, p. 8.
Dzicere, *v.* dire, p. 547.
Dzuă, *s. f.* jour, p. 125.

E

E, *3-e pers. ind. sing.* du verbe *être,* il est, p. 69.
Eara, *3-e pers. imp. sing.* du verbe *être,* elle était, p. 137.
Easpirare (s'), *v. r.* s'éffrayer, p. 109.
Eavdzîre (s'), *v. r.* s'entendre, p. 266.
El, *pr. pers.* lui, p. 298. 360.
Elimp, *s. m.* Olympe, montagne, p. 109.
Érbă, *s. f.* herbe, p. 436.
Éste, *3-e pers. sing. ind.* du verbe *être,* il est, p. 303. 304. 308.
Ésti, *3-e pers. sing. ind.* du verbe *être,* il est, p. 424.

F

Façére, *v.* faire, p. 362. 490. 531. 588. || *façe* et *façi,* il fait; passim.
Façére (s'), *v.* se faire, devenir, p. 10. 128. 565. 585. 597. || *s'façe* et *s-façi;* passim.
Fâr, *conj.* sans. || *fâr di,* sans, p. 305.
Fâră, *conj.* sans, p. 303. 304. 305.
Ferege, *s. f.* sorte de long manteau, p. 194.
Férică, *s. f.* fougère, p. 490.
Frati, *s. m.* frère, p. 8.
Fudzire, *v.* fuir, se sauver, p. 4. 613.
Furéscă, *adj. f.* de voleur, p. 424. — Pl. *furéscĭ.*
Furare, *v.* voler, p. 598.

G

Gãlina, *s. f.* poule, p. 635.
Gani, *s. m.* Gani, nom propre, p. 335.
Ghiani, *s. m.* nom propre, p. 124.
Ghiasuli, *s. m.* nom propre, p. 46. 124.
Ghift, *s. m.* bohémien, p. 357. 360. 361. 362. 365.
Ghifta, *s. m.* bohémienne, p. 396. 397.
Ghiftésc, *adj.* de bohémien, p. 551. — Fém. *ghiftéscă.*
Ghine, *adv.* bien. || *ma ghine,* plutot, mieux vaut, p. 29.
Ghişuli, *s. m.* Ghisuli, nom propre, p. 46.
Ginuclu, *s. n.* genou, p. 427.—Pl. *ginuclĭ.*
Gĭoto, *s. m.* Gĭoto, nom propre, p. 125.
Glĭéțu, *s. m.* glace, p. 418.
Gog, *s. m.* Gog, nom propre, p. 128.
Gogă, *s. m.* Goga, nom propre, p. 128.
Gogu, *s. m.* Gogu, nom propre, p. 128.
Grădină, *s. f.* jardin, p. 136.
Grec, *s. m.* Grec, p. 135. 137. 361.
Grécă, *s. f.* Grecque, p. 137.
Greŭ, *adv.* difficile, p. 661.
Gumar, *s. m.* âne, p. 136.
Gumarãngaθι, *s. m. pl.* chardons, p. 136.

H

Hâmal, *s. m.* portefaix, p. 10.
Hârisire (s'), *v. r.* être content, se réjouir, p. 419.
Hĭavră, *s. f.* fièvre, p. 433.
Hilĭa, *s. f.* fille, p. 298.
Hire, *v.* être. || *s'hibă,* qu'il soit, p. 10. 361.
Hóră, *s. f.* village, p. 297. 298. 300. 303. 304. 305. 418.
Hristóu, *s. m.* Jésus Christ, p. 590.
Huriat, *s. m.* Huriat, nom propre, p. 153.

I

L

M

U

V

Y

Z

GLOSAR

ISTRIO-FRANCES

A

Aude, *v.* il entend, il écoute, p. 589.

B

Basaĕrica, *s. f.* église, p. 581.
Bate, *v.* frappe, p. 53.
Bire, *adv.* bien, p. 48.

C

Caca, *v.* il chie, p. 591.
Cadaĕ (va), *v.* elle tombera, p. 53.
Carle, *pr.* pour *carele,* qui, celui qui, p. 48. 550.
Cargnia, *s. f.* Carniole, province, p. 48.
Casa, *s. f.* maison, p. 581.
Che, *conj.* car, p. 53.
Crede, *v.* il croit, p. 550.
Cupu, *s. m.* montagne, p. 591.

D

De, *prép.* du, p. 575.
Ḑi, *s. f.* jour, p. 277.
Domnu, *s. m.* Dieu, p. 550. 551.
Dracu, *s. m.* diable, p. 575. 581. 589. 591.
Dupa, *prép.* selon, p. 551.
Dzuta, *v.* il aide, p. 550.

E

Ĕn, *prép.* en, dans, p. 48. 276. 277. 550. 575. 581.
(Ĕ)ntrebandu, *v.* en demandant, en s'informant, p. 276.

F

Face, *v.* il fait, p. 48. 551.
Facuta, *adj. f.* faite, p. 277.
Farira, *s. f.* farine, p. 575.
Forteza, *s. f.* forteresse, citadelle, p. 53.
Fost, *v.* a été, p. 277.
Friul, *s. m.* Frioul, province, p. 48.

J

L

M

N

O

P

R

S

V

ERRATA[1])

Pag.	8,	prov.	**13130**,	**ghĭus** în loc de **gĭus.**
„	„	„	**13132**,	**dzinuclu** în loc de **dzinclu.**
„	„	„	**13133**,	**Arbinesluĭ** în loc de **Arbineşluĭ**; şi: **scop** în loc de **şcop.**
„	10,	„	**13137**,	**s-façi** în loc de **s-façĭ.**
„	„	„	**13138**,	**ş-ŏ-aducă** în loc de **s-oaducă.**
„	„	„	**13139**,	**cându** în loc de **când**, şi: **cadă** în loc de **cadĕ.**
„	11,	„	**13142**,	a se adaoga *
„	34,	„	**13199**,	**stihismă** în loc de **stihimă.**
„	49,	linia	1,	a se adaoga, de asupra proverbuluĭ, titlul **CATARAN.**
„	53,	prov.	**13243**,	**jos** în loc de **gĭos.**
„	69,	„	**13287**,	**pórta** în loc de **pórte.**
„	88,	„	**13333**,	**tîrtan** in loc de **târtan.**
„	89,	„	**13336**,	**l-a abătut** în loc de **l-abătut.**
„	102,	linia	19,	*613* în loc de *631.*
„	109,	prov.	**13413**,	**néua** în loc de **neua.**
„	126,	linia	23,	*ţiue* în loc de *ţine.*
„	128,	„	16,	571 în loc de 175.
„	151,	„	4,	Nicolae în loc de Nicalae.
„	153,	prov.	**13533**,	**să** în loc de **sî.**
„	163,	„	**13564**,	**pîrcalab** în loc de **pârcalab.**
„	172,	„	**13593**,	**păiuş** în loc de **paĭuş.**
„	178,	linia	6.	**la** în loc de **a.**
„	182,	„	23,	**Jijia** în loc de **Jija.**
„	198,	prov.	**13667**,	**Sîc** în loc de **Sic.**
„	234,	linia	27,	*andjurĭ* în loc de *angĭurĭ.*
„	247,	prov.	**13841**,	si se va sterge; şi: **néua** în loc de **neaua.**
„	„	nota	[1]),	îşĭ făcea o tambară în loc de se făcea tambură.
„	249,	prov.	**13846**,	**secere** în loc de **seceră.**
„	268,	linia	14,	se adaogă: saŭ hoţ.
„	277,	prov.	**13943**,	**ḑi** în loc de **zi.**
„	288,	„	**13978**,	**românesce** în loc de **românescĭ.**
„	291,	„	**13983**,	**chelbósa** în loc de **chelbóla.**

1) Aceeaşĭ observaţie ca la cele-l-alte volume.

Pag. 296, prov. **14004**, **pîrcalab** în loc de **pârcalab.**
„ 300, linia 22, *Câthe* în loc de *Cathe.*
„ 305, „ 9, *primnă* în loc de *priimnă.*
„ 328, prov. **14108**, **Csenlu** în loc de **Xenlu.**
„ „ „ **14110**, **Acsenlu** în loc de **Axenlu.**
„ 346, linia 20, *a-mână* în loc de *amână.*
„ 362, „ 7, *muscili* în loc de *muscile.*
„ 377, prov. **14242**, **ta-so** în loc de **ta-s'o.**
„ 412, „ **14351**, **Binele** în loc de **Bine.**
„ 418, „ **14369**, **amaxea** în loc de **amaxia.**
„ 419, „ **14372**, **tăcsea** în loc de **tăxea.**
„ 420, „ **14374**, **Nĕ** în loc de **Ni.**
„ 438, „ **14438**, **Vavilonie** în loc de **Vavilone.**
„ 445, linia 14, **Vraca** în loc de **Vrace.**
„ „ „ 15, **Tricala** în loc de **Tricale.**
„ „ prov. **14466**, **Cola** în loc de **Cóla.**
„ 453, „ **14493**, **Bedros** în loc de **Berdos.**
„ 457, linia 33, 14490 în loc de 11490.
„ 471, prov. **14543**, **aghĭesmui** în loc de **aghesm**
„ 548, „ **14808**, **ca** în loc de **ta.**
„ 550, „ **14812**, **d'aĭ** în loc de **da'ĭ.**
„ 585, linia 6, *Fă-ti* în loc de *Fă-ţĭ.*
„ 595, prov. **14935**, **fuge** în loc de **fugĭ.**
„ 639, „ **15109**, **douĕ** în loc de **două.**
„ 651, „ **15144**, **daraçĭlĩ** în loc de **daraclĩ.**

SCARA